„Tiek pat gera pramoga, kiek ir informatyvi, akiratį plečianti knyga.“
- *Wall Street Journal*

MICHAEL CRICHTON

„Romanas, kurį pradėjęs skaityti, tiesiog negali padėti į šalį.“
- *Forbes*

BAIMĖS BŪSENA

OBUOLYS

MICHAEL

CRICHTON

BAIMĖS BŪSENA

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
TERESĖ ALEKNAVIČIŪTĖ
ir
GIEDRĖ TARTĖNIENĖ

OBUOLYS

UDK 820(73)-3
Cr47

Versta iš: Michael Crichton
State of Fear
HarperCollins*Publishers*, 2004

Trečioji pataisyta laida

ISBN 978-609-403-195-3

Ši knyga – grožinės literatūros kūrinys. Veikėjai, korporacijos, institucijos ir organizacijos sukurti autoriaus vaizduotės. Kai kas tikra, bet naudojama literatūriniams tikslams, o ne jų veiklai aprašyti. Vis dėlto nuorodos apie realius žmones, institucijas ir organizacijas, pateikiamos išnašose, yra tikslios. Išnašos taip pat tikros.

Mokslas yra savotiškai žavingas: tiek daug spėlionių, ir tiek mažai išanalizuotų faktų...

Markas Tvenas

Bet koks svarbus klausimas visada turi aspektų, kurių niekas nenori aptarinėti.

Džordžas Orvelas

ĮVADAS

2003-iųjų metų pabaigoje Johanesburge vykusioje ekologinės plėtros *Earth Summit* konferencijoje Ramiojo vandenyno salyne gyvenanti vanutu tauta paskelbė, kad ruošia bylą prieš Jungtinių Valstijų Aplinkos apsaugos agentūrą dėl visuotinio atšilimo. Vanutu sala yra iškilusi tik keliasdešimt centimetrų virš jūros lygio, tad aštuoniems tūkstančiams jos gyventojų gresia pavojus, nes dėl visuotinio atšilimo kyla vandens lygis. Jungtinės Valstijos, turinčios stipriausią ekonomiką pasaulyje, anglies dvideginio išskiria daugiausiai, todėl labiausiai prisideda prie visuotinio atšilimo.

Valstybinis aplinkos išteklių fondas (VAIF), kurį sudaro Amerikos aktyvistų grupė, paskelbė, kad ruošiant bylą, kuri, kaip tikimasi, bus baigta du tūkstančiai ketvirtųjų vasarą, prisidės prie Vanutu. Sklido gandai, jog turtingas filantropas Džordžas Mortonas, dažnai remiantis aplinkosaugos reikalus, asmeniškai finansuos bylą, kainuosiančią, kaip manoma, daugiau negu aštuonis milijonus dolerių. Kadangi bylą numatoma svarstyti užuojauta garsėjančioje Devintojoje teismo apygardoje San Fransiske, proceso nekantriai laukta.

Tačiau byla teismo taip ir nepasiekė.

Nei Vanutu, nei VAIF'as nepateikė jokio oficialaus paaiškinimo, kodėl ji nebuvo sudaryta. Netgi staiga dingus Džordžui Mortonui, dėl nepaaiškinamo žiniasklaidos abejingumo šios bylos aplinkybės liko neištirtos. Tik du tūkstančiai ketvirtųjų pabaigoje keli ankstesni VAIF'o tarybos nariai ėmė viešai kalbėti apie tai, kas vyko šioje organizacijoje. Išsamiau šią istoriją atskleidė Mortono darbuotojai bei buvę Los Andželo *Haslio ir Bleko* teisinės firmos nariai.

Taigi dabar aišku, kas nuo du tūkstančiai ketvirtųjų gegužės iki spalio stabdė Vanutu bylą ir kodėl viena nuo kitos nutolusiose pasaulio dalyse dėl to mirė tiek daug žmonių.

M. C.
2004 m., Los Andželas

Iš slapto Smulkiųjų verslininkų ir vartotojų advokatų sąjungos (SVVA) pranešimo Nacionalinei saugumo tarybai (NST). Užtušuota SVVA. Gauta pagal Informacijos laisvės aktą 2004 04 03.

> In retrospect the [redacted] conspiracy was extremely well-planned. Preparations were under way for more than a year before the events themselves took place. There were preliminary [redacted] as early as March [redacted] 2003, and reports to the British [redacted] and the German [redacted].
>
> The first incident took place in Paris, in May of 2004. It is [redacted] that the authorities [redacted] But there now can be no doubt that what happened in Paris [redacted], and the serious consequences that followed.

„Dabar jau aišku, kad konspiracija buvo ypač kruopšti. Ruoštasi daugiau nei metus iki įvykių pradžios. Preliminariai , kad įvyks 2003 m. kovo d., o pranešimai britų ir vokiečių .

Pirmasis incidentas įvyko Paryžiuje 2004 m. gegužę. Visiškai , kad valdžia . Tačiau dabar negali būti nė abejonės, kad tai, kas nutiko Paryžiuje , ir sulaukta rimtų padarinių.“

I

AKAMAI

PARIS NORD
2004 M. GEGUŽĖS 2 D., SEKMADIENIS
12:00 VAL.

Tamsoje vyras palietė jos ranką ir ištarė:

– Pabūk čia.

Ji nejudėjo – laukė. Tvyrojo stiprus sūraus vandens kvapas. Buvo girdėti tylus gurgėjimas.

Tada įsijungė šviesos, kurios atsispindėjo didelio, atviro, gal penkiasdešimties metrų ilgio ir dvidešimties pločio rezervuaro paviršiuje. Būtų visai panašu į uždarų patalpų baseiną, tačiau aplink buvo išdėstyta elektroninė įranga. Ir itin keistas prietaisas kitame baseino gale.

Džonatanas Maršalas, išsišiepęs kaip idiotas, grįžo prie merginos.

– *Qu'est-ce que tu penses?* – paklausė, nors žinojo, kad taria siaubingai. – Ką manai?

– Nuostabu, – atsakė mergina.

Angliška jos tartis skambėjo egzotiškai. Iš tiesų viskas, kas susiję su ja, buvo egzotiška. Tamsi oda, išsišovę skruostikauliai, juodi plaukai – galėjo būti manekenė. Ir žingsniavo kaip manekenė – užsitempusi trumpą sijoną ir apsiavusi aukštakulniais. Pusiau vietnamietė, vardu Marisa.

– Bet ar čia daugiau nieko nėra? – pasiteiravo apsidairydama.

– Ne, ne, šiandien sekmadienis. Niekas neateina.

Džonatanas Maršalas – dvidešimt ketverių fizikos magistrantas iš Londono, vasarą dirbantis itin modernioje *Laboratoire Ondulatoire* – bangų mechanikos laboratorijoje – Prancūzijos jūros tyrimų institute, įsikūrusiame Visi, Paryžiaus šiaurėje. Tačiau priemiestyje daugiausiai gyveno jaunos šeimos, tad šią vasarą Maršalas jautėsi vienišas. Taigi negalėjo patikėti sėkme, kai susipažino su šia mergina – nepaprastai gražia ir seksualia.

– Parodyk, kaip veikia šis prietaisas, – ištarė Marisa spindinčiomis akimis. – Parodyk, kam jis reikalingas.

– Su malonumu, – atsiliepė Maršalas ir, priėjęs prie didelio valdymo pulto, ėmė junginėti siurblių ir jutiklių mygtukus. Kitame rezervuaro krašte vienas po kito spragtelėjo ir sumirgėjo bangų mašinos skydeliai.

Vaikinas atsigręžęs žvilgtelėjo į ją, mergina nusišypsojo.

– Viskas taip sudėtinga, – ištarė.

Ji priėjo ir atsistojo prie valdymo pulto šalia Maršalo.

– Jūsų tyrimai įrašinėjami?

– Taip, lubose įmontuotos kameros. Ir rezervuaro šonuose. Jos įrašo sukeltų bangų vaizdus. Taip pat rezervuare turime slėgio jutiklius, kurie įrašinėja praeinančios bangos slėgio parametrus.

– Dabar kameros įjungtos?

– Ne, ne. Mums jų nereikia – neatliekame eksperimento.

– Galbūt atliekame, – pasakė ji uždėjusi ranką jam ant peties. Jos pirštai buvo ilgi ir švelnūs. Gražūs pirštai.

Ji akimirką stebėjo, paskui ištarė:

– Šis kambarys... Viskas taip brangu. Turbūt turite stiprią apsaugą, ar taip?

– Ne visai. Tik korteles, kad čia patektume. Ir vieną apsaugos kamerą, – vaikinas mostelėjo per petį, – ten, kampe.

Mergina atsisuko.

– Įjungta? – paklausė.

– O, taip, – atsiliepė jis. – Ji visada įjungta.

Jos ranka slystelėjo ir švelniai glamonėjo vaikino kaklą.

– Vadinasi, kažkas dabar mus stebi?

– Įtariu, kad taip.

– Tada mums reikėtų gražiai elgtis.

– Tikriausiai. Tiesa, o kaip tavo vaikinas?

– Jis... – mergina pašaipiai prunkštelėjo. – Man jis atsibodo.

Tądien anksčiau Maršalas iš savo mažo butuko nužingsniavo į kavinę Montenio gatvėje, ten, kur eidavo kas rytą, ir, kaip įprasta, pasiėmė paskaityti žurnalą. Ši mergina su vaikinu atsisėdo prie gretimo staliuko. Pora iškart susiginčijo.

Iš tiesų Maršalas jautė, kad Marisa ir jos draugas netinka vienas kitam. Jis – amerikietis, raumeningas raudonveidis vyrukas, sudėtas kaip regbio žaidėjas, ilgokais plaukais ir netinkančiais prie stambių bruožų akiniais metaliniais rėmeliais. Panašus į kiaulę, bandančią atrodyti išsimokslinusia.

Jo vardas Džimas. Pyko ant Marisos, matyt, todėl, kad praeitą naktį ji praleido ne su juo.

– Nesuprantu, kodėl nepasakai, kur buvai, – vis kartojo.

– Tai visiškai ne tavo reikalas – štai kodėl.

– Bet aš maniau, kad kartu vakarieniausim.

– Džimi, sakiau tau, kad ne.

– Ne, sakei, kad vakarieniausim. Ir aš tavęs laukiau viešbutyje. Visą vakarą!

– Ir ką? Niekas nevertė. Galėjai išeiti, pasilinksminti.

– Bet aš tavęs laukiau.

– Džimi, aš – ne tavo nuosavybė. – Ji įpykusi sėdėjo šalia, dūsavo, mosavo rankomis, kartais pliaukštelėdavo per nuogus kelius. Kojas po trumpu sijonu laikė sukryžiuotas. – Elgiuosi taip, kaip noriu.

– Aišku, kad taip.

– Taip, – tarė ir, pasisukusi į Maršalą, paklausė: – Ką skaitote? Atrodo labai sudėtinga.

Iš pradžių Maršalas sunerimo. Mergina aiškiai kalbino jį tik tam, kad paerzintų savo vaikiną. Džonatanas nenorėjo įsivelti į poros ginčą.

– Fizika, – trumpai atsakė ir kiek nusisuko. Bandė nekreipti dėmesio į gražuolę.

– Kokia fizikos rūšis? – nenusileido ji.

– Bangų mechanika. Vandenyno bangų.

– Vadinasi, esi studentas?

– Magistrantas.

– O! Ir tikrai protingas. Tu anglas? Kodėl esi Prancūzijoje?

Maršalas nė pats nepajuto, kaip ėmė su ja kalbėtis. Mergina supažindino su savo vaikinu, kuris kvailai šyptelėjo ir silpnai spustelėjo ranką. Nors mergina elgėsi taip, tarsi viskas būtų gerai, vis tiek buvo labai nemalonu.

– Vadinasi, dirbi netoliese? Koks darbas? Rezervuaras su prietaisais? Tikrai neįsivaizduoju to, ką pasakoji. Parodysi?

Dabar jie čia, bangų mechanikos laboratorijoje. Džimis, merginos draugas, raukėsi mašinų stovėjimo aikštelėje ir traukė cigaretę.

– Ką darysim su Džimiu? – paklausė Marisa, stovėdama šalia Maršalo, besidarbuojančio prie valdymo pulto.

– Čia rūkyti negalima.

– Suprantu, bet nenoriu, kad dar labiau supyktų. Kaip manai, galiu jį įleisti?

Maršalas pajuto, kaip užplūsta nusivylimas.

– Žinoma. Manau, kad taip.

Mergina spustelėjo jam petį.

– Nesijaudink. Tik trumpam. Šiandien dar turi reikalų.

Marisa atidarė duris laboratorijos gale, Džimis įėjo. Žvilgtelėjęs per petį, Maršalas pamatė jį dvejojantį, susikišusį rankas į kišenes. Mergina priėjo ir vėl atsistojo prie valdymo pulto, šalia Maršalo.

– Jam viskas gerai, – ištarė mergina. – Dabar rodyk.

Kitoje rezervuaro pusėje suūžė elektriniai varikliai, ir mentės sukėlė pirmąją bangą, mažą bangelę, kuri ramiai nuribuliavo per visą rezervuarą ir tėškėsi į pasvirusį skydą šiame krante.

– Čia potvynio banga? – paklausė mergina.

– Taip, cunamio simuliacija, – atsakė Maršalas pirštais barškindamas klaviatūrą. Valdymo pulto ekranas rodė temperatūrą ir slėgį, sukeltus dirbtinių spalvų bangos atvaizdus.

– Simuliacija – ką tai reiškia?

– Šiame rezervuare galime sukurti iki metro aukščio bangas. Tačiau tikrų cunamių bangos būna keturių, aštuonių, dešimties metrų aukščio. Kartais netgi dar daugiau.

– Banga vandenyne – dešimties metrų? – jos akys išsiplėtė. – Tikrai? – Gražuolė pažvelgė į lubas bandydama įsivaizduoti.

Maršalas linktelėjo.

– Daugiau kaip trisdešimt pėdų, tokio aukščio kaip trijų aukštų pastatas. Ir tokia banga ūžia aštuonių šimtų kilometrų per valandą greičiu iki pat kranto.

– O kai priartėja prie kranto? – paklausė ji. – Tai tas nuolaidumas šitoje pusėje? Atrodo, tarsi jo paviršius būtų iš akmenėlių. Tai krantas?

– Teisingai, – atsiliepė Maršalas. – Bangos aukštis virš kranto priklauso nuo nuolydžio laipsnio. Galime pakreipti nuolydį bet kokiu kampu.

Merginos draugas paėjo į priekį, priartėjo prie rezervuaro, bet vis dar dvejojo. Visą laiką neištarė nė žodžio.

Marisa jaudinosi.

– Gali jį pakreipti? Kaip?

– Automatiškai.

– Bet kokiu kampu? – sukikeno. – Parodyk man *vingtsept* laipsnius. Dvidešimt septynis.

– Tuojau, – Maršalas klaviatūra surinko skaičių. Truputį girgždėdamas kranto nuolydis pakilo aukščiau.

Amerikietis, nustebintas to, kas vyksta, priėjo prie rezervuaro. *Juk iš tiesų žavinga*, – pagalvojo Maršalas, – *kiekvienam būtų įdomu.* Tačiau vyrukas nieko nepasakė. Tik stovėjo ir žiūrėjo, kaip kyla ir sustoja akmenėliais padengtas paviršius.

– Tai čia nuolydis? – paklausė mergina.

– Taip, – atsakė Maršalas. – Nors iš tiesų – dvidešimt septyni laipsniai pakankamai statu, daugiau negu vidutinė kranto linija realiame pasaulyje. Galbūt turėčiau ją nustatyti...

Tamsi merginos ranka nusileido ant jo rankos.

– Ne, ne, – ištarė. Jos oda buvo švelni. – Palik. Parodyk bangą. Noriu pamatyti bangą.

Mažos kas trisdešimt sekundžių sukeliamos bangelės tyliai sušniokšdamos raibuliavo per visą rezervuarą.

– Na, pirmiausiai man reikia žinoti, kokia kranto linija. Dabar čia lygus paplūdimys, bet jeigu būtų koks nors fiordas...

– O ar gali pakeisti fiordu?

– Žinoma.

– Tikrai? Parodyk!

– Kokio fiordo nori? Uosto, upės, įlankos?..

– Ach, – gūžtelėjo ji, – padaryk įlanką.

Jis nusišypsojo.

– Puiku. Kokio dydžio?

Ūžiant elektriniams varikliams, kranto linija ėmė skęsti sudarydama kreivę, o nuolydis – formuotis į puslankį.

– Fantastika, – ištarė mergina. – Nagi, Džonatanai, parodyk bangą.

– Dar ne. Kokio dydžio įlanka?

– Ach... – ji mostelėjo ranka. – Vienos mylios. Vienos mylios įlanka. Dabar parodysi? – pasilenkė prie jo. – Aš nemėgstu laukti. Turėtum žinoti.

Džonatanas užuodė jos kvepalus. Greitai klaviatūra surinko skaičius.

– Štai ji kyla. Didelė banga, atriedanti į vienos mylios dvidešimt septynių laipsnių nuolydžio įlanką.

Kitame rezervuaro krante, susidarius naujai bangai, sušniokštė daug garsiau, ir, vandeniui pakilus maždaug penkiolika centimetrų, banga atraibuliavo prie jų.

– Mm, – susiraukė Marisa. – Žadėjai, kad bus *didelė*...

– Tik palauk, – atsakė Džonatanas.

– Ji padidės? – sukikeno mergina ir vėl uždėjo ranką jam ant peties. Amerikietis grįžtelėjo atgal ir bjaurėdamasis žvilgtelėjo į Marisą, kuri įžūliai kilstelėjo smakrą, bet vaikinui vėl atsigręžus į rezervuarą, ranką patraukė.

Maršalas vėl pasijuto prislėgtas. Mergina naudojosi juo, jis šiame žaidime – tik marionetė.

– Sakei, ji padidės? – paklausė Marisa.

– Taip, – atsiliepė Maršalas. – Banga didės artėdama prie kranto. Giliame vandenyje cunamis nedidelis, tačiau stiprėja seklumoje. Įlankėlėje susikoncentruos jo jėga, taigi ir banga bus aukštesnė.

Banga ėmė didėti, paskui sudužo į išlenktą krantą kitoje pusėje. Aptaškydamos kranto šonus, pasipylė baltos putos. Maršalas spėjo, kad priartėjusi banga buvo apie pusantro metro aukščio.

– Vadinasi, tikrovėje ji būna aukštesnė? – paklausė mergina.

– Kokių keturiasdešimties, penkiasdešimties pėdų – penkiolikos metrų.

– Olialia! – papūtė lūpas Marisa. – Tai žmogus negali nuo jos pabėgti.

– Oi, ne, – aiškino Maršalas. – Neįmanoma aplenkti cunamio bangos. 1957 metais Hilo mieste, Havajuose, tiesiog

miesto gatvėmis ritosi namo aukščio bangos, žmonės bandė nuo jų pabėgti, bet...

– Ir viskas? Tai viskas, ką jis daro? – paklausė amerikietis niurnėdamas, tarsi stengdamasis atsikrenkšti.

– Nekreipk į jį dėmesio, – tarė ji tyliai.

– Taip, štai ką čia veikiame, – atsiliepė Maršalas. – Sukeliame bangas...

– Po šimts perkūnų, – suurzgė amerikietis, – taip pliuškenausi savo vonioje, būdamas šešių mėnesių.

– Na, – tarė Maršalas mostelėdamas į valdymo pultą ir duomenis rodančius ekranus, – mes sukuriame daugybę duomenų bazių mokslininkams visame pasaulyje, kurie...

– Taip, taip. Gana. Nuobodu kaip banginio mėšlas. Išeinu. Eini, Marisa? – jis stovėjo ir laidė į ją piktus žvilgsnius.

Maršalas išgirdo, kaip ji giliai įkvepia.

– Ne, – pareiškė mergina, – neinu.

Amerikietis apsisuko ir, smarkiai trinktelėdamas durimis, iškėblino.

Jos butas buvo prieš Dievo Motinos katedrą, tik kitoje upės pusėje, tad iš miegamojo balkono atsivėrė nuostabus naktį apšviestos katedros vaizdas. Dešimta vakaro, bet dangus vis dar tamsiai mėlynas. Maršalas pažvelgė į gatvę apačioje, į kavinių šviesas, gatvėmis vaikštinėjančių žmonių minias. Judantis, kerintis vaizdas.

– Nesijaudink, – ištarė ji iš už nugaros, – jei ieškai Džimio, jis čia neateis.

Iš tiesų ši mintis netoptelėjo jam į galvą, kol ji neprimine.

– Ne?

– Ne, – atsiliepė mergina. – Jis eis kitur. Džimis turi daug moterų.

Ji, gurkštelėjusi raudono vyno, pastatė taurę ant staliuko prie lovos. Be jokių ceremonijų per galvą nusitraukė palaidinukę, nusimetė sijoną. Apatinių nedėvėjo.

Vis dar apsiavusi aukštakulniais priėjo prie vaikino. Maršalas greičiausiai atrodė nustebęs, nes Marisa ištarė:

– Sakiau tau: nemėgstu laukti.

Apkabinusi ėmė bučiuoti – stipriai, įnirtingai, beveik piktai. Paskui, kol nuplėšė Džonatano drabužius, bučiuotis buvo nepatogu. Marisa kvėpavo sunkiai, beveik šnopavo. Nekalbėjo. Buvo tokia aistringa, kad atrodė beveik pikta, o jos grožis, tamsaus kūno tobulumas, jį gąsdino, bet ne itin ilgai.

Vėliau ji gulėjo atsirėmusi į Džonataną – švelni oda, tačiau kūnas įsitempęs. Nuo priešais esančios bažnyčios fasado ant kambario lubų neryškiai atsispindėjo šviesa. Pasimylėjęs jis atsipalaidavo, o ji atrodė energingesnė, nerami. Džonatanas mąstė, ar ji tikrai pasitenkino – nepaisant dejonių ir šūksnių. Marisa staiga atsistojo.

– Kažkas negerai?

Ji gurkštelėjo vyno.

– Į tualetą, – ištarė, apsisuko ir išėjo pro duris. Vyno taurę paliko. Jis atsisėdo, siurbtelėjo vyno. Ant taurės krašto buvo likęs subtilus jos lūpdažio atspaudas.

Žvilgtelėjęs į lovą ant paklodės pamatė tamsius dryžius, paliktus batų kulnų. Aukštakulnius mergina nusiavė tik gerokai įsibėgėjus. Dabar jie nusviesti gulėjo prie sienos po langu. Jų aistros ženklai. Net dabar Maršalas jautėsi tarsi

sapne. Dar niekada nebuvo su tokia moterimi. Tokia gražia, gyvenančia tokioje vietoje. Mąstė, kiek kainuoja toks butas, apkaltas medinėmis lentelėmis, puikioje vietoje...

Dar gurkštelėjo vyno. Pagalvojo, kad galėtų prie to priprasti. Girdėjo, kaip vonioje teka vanduo. Dusliai ūžiantis garsas – daina be melodijos.

Bildėdamos atsidarė durys, ir į miegamąjį įvirto trys vyrai, dėvintys tamsius lietpalčius ir skrybėles. Persigandęs Maršalas pastatė vyno taurę ant stalo (ji nukrito) ir puolė ieškoti prie lovos drabužių, bet vyrai parbloškė jį ir sučiupo pirštinėtomis rankomis. Išsigandęs ir sukrėstas vaikinas sušuko, tada jį parvertė veidu į patalą. Spaudžiamas veidu į pagalvę, vis dar šaukė. Pagalvojo, kad uždusins, tačiau šie to nedarė. Vienas vyras sušnypštė:

– Elkis ramiai. Nieko neatsitiks, jei būsi ramus.

Džonatanas nepatikėjo, tad priešinosi ir vėl suriko. Kur Marisa? Ką ji veikia? Viskas vyko taip greitai. Vienas vyras, kelius įrėmęs į nugarą, o šaltus batus – į nuogus sėdmenis, sėdėjo ant Maršalo nugaros. Ant sprando jis jautė spaudžiančią prie lovos žmogėno ranką.

– Ramiai! – vėl sušnypštė vyriškis.

Kiti suėmė Maršalą už riešų ir plačiai ant lovos ištiesė rankas. *Jie ruošėsi kažką daryti.* Maršalas jautėsi labai išsigandęs ir pažeidžiamas. Sudejavo, – kažkas smogė jam į pakaušį.

– Ramiai!

Viskas vyko tiesiog žaibiškai. Kur Marisa? Greičiausiai, slepiasi vonioje – negali jos dėl to kaltinti. Maršalas išgirdo treškantį garsą ir pamatė plastikinį maišelį, o jame kažką

baltą – tarsi golfo kamuoliuką. Vyrai uždėjo maišelį ties pažastimi, ant nuogos rankos odos.

Ką, po velnių, jie daro? Pažastyje Maršalas pajuto vandens šaltį ir ėmė priešintis, tačiau jį stipriai laikė. Kažką minkštą, buvusį vandenyje, prispaudė prie rankos. Vaikinas pajuto kažką *lipnų*, tarsi kramtomąją gumą, kažką, patempiantį rankos odą, o tada – menką gnybtelėjimą. Regis, nieko pastebima, tik trumputis įgėlimas.

Vyrai sukosi greitai. Kai tik nuėmė maišelį, Džonatanas išgirdo du stebėtinai garsius šūvius ir greitakalbe prancūziškai klykiančią Marisą:

– *Salaud! Salopard! Bouge-toi le cul!* [1]

Trečiasis vyras nusivertė nuo vaikino nugaros, nukrito ant grindų ir vos ne vos atsistojo, Marisa tebeklykė, dar nugriaudėjo šūviai, Maršalas užuodė pasklidusį parako kvapą. Vyrai pabėgo. Trinktelėjo durys, ir ji, visiškai nuoga, sugrįžo kažką veblendama prancūziškai, bet jis nieko negalėjo suprasti. Kažką apie *vacherie*, kas, kaip jam atrodė, reiškė „karvė“, bet nieko nesuvokė. Gulėdamas lovoje ėmė drebėti.

Marisa priėjusi jį apkabino. Pajutęs karštą ginklo vamzdį Maršalas sušuko, tad mergina padėjo jį šalin.

– Ach, Džonatanai, man taip gaila, taip gaila.

Ji priglaudė Džonatano galvą prie savo peties.

– Prašau, turi man atleisti, dabar viskas jau gerai, pažadu.

Pamažu Maršalas nustojo drebėti, Marisa pažvelgė į jį.

– Ar jie tave sužeidė?

---

[1] Bjaurybės! Niekšai! Krutinkit iš čia savo subines! *(pranc.).*

Jis papurtė galvą: ne.

– Gerai. Taip ir maniau. Idiotai! Džimio draugai. Mano, pajuokaus tave gąsdindami. Ir mane – garantuoju. Bet tu nesužeistas?

Jis vėl papurtė galvą. Nusikosėjo.

– Gal, – ištarė pagaliau atgavęs balsą. – Gal turėčiau išeiti.

– Oi, ne, – atsiliepė Marisa. – Ne, ne, negali taip su manimi pasielgti.

– Nemanau...

– Visiškai ne, – tarė mergina prisislinkdama arčiau, taip, kad jų kūnai liestųsi. – Privalai kiek pasilikti.

– Turėtume iškviesti policiją?

– *Mais non.* Policija nieko nepadarys. Meilužių ginčas. Prancūzijoje tokiais atvejais policijos nekviečiame.

– Bet jie įsibrovė...

– Dabar jau išėjo, – sušnabždėjo Marisa Maršalui į ausį šiltu kvėptelėjimu. – Dabar esame tik mudu. Tik mudu, Džonatanai.

Tamsus merginos kūnas nuslydo žemyn jo krūtine.

Buvo po vidurnakčio. Apsirengęs Maršalas stovėjo prie lango ir žiūrėjo į Paryžiaus katedrą. Gatvės vis dar buvo pilnos žmonių.

– Kodėl tau nepasilikus? – patempusi lūpą paklausė Marisa. – Noriu, kad pasiliktum. Negi nenori manęs pamaloninti?

– Atleisk. Man reikia eiti. Prastai jaučiuosi.

– Su manim pasijusi geriau.

Jis papurtė galvą. Teisybę pasakius, tikrai nelabai gerai jautėsi. Užplūsdavo svaigulys, kojos atrodė keistai silpnos. Rankos, nusitvėrusios balkono krašto, drebėjo.

– Atleisk, – dar kartą ištarė. – Man reikia eiti.

– Gerai, tada pavešiu tave.

Maršalas žinojo, kad Marisos automobilis stovi kitame Senos krante. Rodės, toli eiti. Bet jis, jausdamas nutirpusį kūną, tik linktelėjo ir išlemeno:

– Gerai.

Marisa neskubėjo. Abu žingsniavo krantine susikibę rankomis kaip įsimylėjėliai. Praėjo prišvartuotus laivus, kur įrengtuose ryškiai apšviestuose restoranuose vis dar šurmuliavo svečiai. Virš jų, kitoje upės pusėje, spindėjo iškilusi Paryžiaus katedra. Valandėlę šis lėtas pasivaikščiojimas, švelnūs Marisos žodžiai privertė pasijusti geriau. Marisa ėjo galvą priglaudusi jam prie peties.

Tačiau netrukus, jausdamas kažkokį per kūną pereinantį, kojas pakertantį silpnumą, jis kluptelėjo. Burna išdžiūvo. Žandikauliai tarsi sustingo. Buvo sunku kalbėti.

Regis, Marisa to nepastebėjo. Kai jie, jau praėję ryškias šviesas, atsidūrė po vienu iš tiltų, Džonatanas vėl suklupo. Šįkart suklupo ant krantinės akmens.

– Brangusis, – ištarė sunerimusi bei susirūpinusi mergina ir padėjo atsistoti.

– Manau... Manau...

– Brangusis, tau viskas gerai? – ji padėjo nusigauti iki suoliuko, toliau nuo upės. – Štai, atsisėsk čia minutėlę. Po akimirkos pasijusi geriau.

Bet geriau Džonatanas nepasijuto. Bandė prieštarauti, tačiau negalėjo kalbėti. Apimtas siaubo suvokė, kad net neįstengia papurtyti galvos. *Kažkas labai blogai.* Visas kūnas silpo, greitai ir stebinančiai silpo. Vaikinas dar bandė pakilti nuo suoliuko, tačiau negalėjo pajudinti galūnių, galvos. Maršalas žvelgė į šalia sėdinčią Marisą.

– Džonatanai, kas nutiko? Tau reikia gydytojo?

Taip, man reikia gydytojo, – pagalvojo jis.

– Džonatanai, tai negerai...

Jis jautė sunkumą krūtinėje, neįstengė normaliai kvėpuoti. Pastirusiomis akimis spoksojo tiesiai virš galvos. Apimtas siaubo pamanė: *Aš paralyžiuotas.*

– Džonatanai?

Bandė pažvelgti į merginą, tačiau negalėjo pakrutinti akių. Gebėjo žiūrėti tik prieš save. Vos kvėpavo.

– Džonatanai?

Man reikia gydytojo.

– Džonatanai, gali į mane pažiūrėti? Gali? Ne? Negali pasukti galvos?

Kažkodėl ji neatrodė susirūpinusi. Balsas skambėjo šaltai. Galbūt jo klausa paveikta. Ausyse spengė. Buvo vis sunkiau kvėpuoti.

– Gerai, Džonatanai, ištraukim tave iš čia.

Ji išsilaisvino iš jo glėbio, ir stebėtinai stipria jėga pastatė Džonataną ant kojų. Jo kūnas buvo suglebęs ir silpnas, dribo ant jos. Jis negalėjo kontroliuoti savo žvilgsnio. Išgirdo artyn atitapsinčius žingsnius ir pagalvojo: *Ačiū Dievui.* Pasigirdo prancūziškai kalbančio vyriškio balsas:

– *Mademoiselle*, ar jums reikia pagalbos?

– Ačiū, bet ne. Tik per daug išgėrė.

– Jūs tikra?

– Jis taip visada elgiasi.

– Taip?

– Galiu susitvarkyti.

– Ach... Tada linkiu jums *bonne nuit.*

– *Bonne nuit*, – atsiliepė Marisa.

Ji, vilkdama Džonataną, žingsniavo toliau. Vyriškio žingsniai nutolo. Marisa stabtelėjo, apsidairė. O tada... *Vedė jį prie upės.*

– Tu sunkesnis, negu maniau, – pratarė atsainiai.

Vaikinas pajuto stiprų gilų siaubą. Buvo visiškai paralyžiuotas. Negalėjo nieko daryti. Kojos kliuvo už akmenų.

Upės link.

– Atleisk, – ištarė Marisa ir nustūmė Maršalą į vandenį.

Trumpas kritimas ir stulbinantis šaltis. Džonatanas, apsuptas purslų ir žalumos, o paskui – tamsos, paniro po vandeniu. Neįstengė judėti ir vandenyje. Negalėjo patikėti, kad tai vyksta su juo, negalėjo patikėti, kad miršta.

Staiga pajuto, kad kūnas lėtai kyla. Vėl žalias vanduo. Ant nugaros iškilęs į paviršių lėtai apsisuko.

Matė tiltą, juodą dangų ir Marisą, stovinčią krantinėje. Ji, užsidegusi cigaretę, spoksojo į Džonataną – vieną ranką laikė uždėjusi ant klubo, atmetusi į priekį koją – manekenės poza. Išpūtė dūmus, kurie pakilo į nakties dangų.

Tada Maršalas vėl paniro po vandeniu, juto gaubiančią tamsą ir šaltį.

Trečią nakties *Laboratoire Ondulatoire* Prancūzijos jūros tyrimų institute Visi įsijungė šviesos. Ėmė veikti valdymo

pultas. Bangų mašina pradėjo kelti bangas, kurios viena po kitos ritosi rezervuaru ir dužo, atsitrenkusios į dirbtinį krantą. Valdymo ekranuose žybsėjo trimačiai vaizdai, slinko duomenų stulpeliai. Duomenys buvo perduodami į nežinomą vietą kažkur Prancūzijoje.

Ketvirtą valandą valdymo pultas aptemo, išsijungė šviesos, buvo ištrinti visi standžiuosiuose diskuose padaryti įrašai.

PAHANGAS
GEGUŽĖS 11 D., ANTRADIENIS
11:55 VAL.

Ant vinguriuojančio kelio krito Malaizijos džiunglių medžių šešėliai. Grįsta kelio dalis buvo labai siaura, tad *Land Cruiser* žviegiančiomis padangomis svirduliavo ant jo kraštų. Keleivio vietoje sėdintis barzdotas keturiasdešimtmetis žvilgtelėjo į laikrodį.

– Dar toli?

– Tik kelios minutės, – atsakė vairuotojas nelėtindamas greičio. – Jau beveik atvykome.

Vairuotojas buvo kinas, tačiau kalbėjo britišku akcentu. Čarlzas Lingas tik vakar atskrido iš Honkongo į Kvala Lumpūrą. Šįryt oro uoste susitiko su šiuo keleiviu ir nuo tada važiuoja pasiutusiai greitai.

Keleivis padavė Lingui vizitinę kortelę, kurioje buvo parašyta: „Alenas Petersonas, Seisminės paslaugos. Kalgaris". Lingas tuo nepatikėjo. Puikiai žinojo, jog Albertoje įsikūrusi panašius įrenginius pardavinėjanti kompanija *ELS Engineering.* Nereikėjo vykti iki Malaizijos, kad galėtų juos apžiūrėti.

Ir ne tik tai – Lingas patikrino atvykstančio lėktuvo keleivių sąrašą – nerado jokio Aleno Petersono. Taigi šis vyrukas atskrido prisistatęs kitu vardu.

Be to, Lingui jis pasakė, kad yra geologas, iškasenų specialistas, nepriklausomai konsultuojantis energetikos įmones Kanadoje, dažniausiai vertinantis galimus naftos telkinius. Bet Lingas ir tuo nepatikėjo. Galėjo naftos inžinierius atpažinti už kilometro. Šis vyrukas ne toks.

Taigi Lingas nežinojo, kas šis vyriškis. Tačiau jam ir nerūpėjo. Ponas Petersonas turėjo pinigų, o visa kita – ne Lingo reikalas. Šiandien jį domino tik vienas dalykas – parduoti kavitacijos mechanizmus. Regis, pelnas bus didelis: Petersonas kalbėjo apie tris mašinas, o tai iš viso daugiau nei milijonas dolerių.

Staiga Lingas iš kelio pasuko į purvo provėžas. Šokinėdami per džiungles tarp milžiniškų medžių jie staiga išvažiavo į plačią proskyną saulės atokaitoje. Ten žiojėjo didžiulė pusapvalė kiaurymė, atidengianti pilkos žemės skardį. Apačioje telkšojo žalias ežerėlis.

– Kas čia? – krūptelėjęs paklausė Petersonas.

– Atvira kasykla, dabar nebenaudojama. Kaolino.

– O tai yra...

Joks jis geologas, – pagalvojo Lingas ir paaiškino, kad kaolinas – tai mineralas, esantis molyje.

– Naudojamas gaminant popierių ir keramiką. Šiuo metu – ypač pramoninę keramiką. Gamina keraminius peilius – neįtikėtinai aštrūs. Tuoj gamins ir keraminius automobilių variklius. Bet koalino kokybė čia buvo per prasta. Nustojo kasti prieš ketverius metus.

Petersonas linktelėjo.

– O kur kavitatorius?

– Ten, – Lingas parodė į didžiulį vilkiką, pastatytą ant skardžio krašto, ir pasuko prie jo.

– Jį pagamino rusai?

– Vilkikas ir anglies matricos rėmas pagaminti Rusijoje. Elektronika iš Taivano. Surenkame patys Kvala Lumpūre.

– Šis jūsų modelis didžiausias?

– Ne, šitas vidutinis. Negalime didžiausio jums parodyti.

Jie judėjo palei didelio buldozerio dydžio vilkiką. *Land Cruiser* buvo vos aukštesnis už milžiniškas jo padangas. Centre pūpsojo įtaisytas didžiulis stačiakampis kavitacijos generatorius, panašus į per didelį dyzelinį generatorių, – daugybė vamzdelių ir laidų. Apačioje, per kokį pusmetrį nuo žemės, kabojo išlenkta kavitacijos lėkštė.

Iš automobilio vyrai išlipo į alinantį karštį. Lingas į marškinius nusivalė aprasojusius akinius. Petersonas vaikštinėjo aplink vilkiką.

– Galėčiau gauti tik kavitatorių – be vilkiko?

– Taip, gaminame transportuojamus įrenginius. Jūrinius konteinerius. Bet dažniausiai klientai pageidauja, kad jie būtų pritvirtinti ant vilkiko.

– Aš noriu tik kavitatoriaus, – ištarė Petersonas. – Parodysit, kaip veikia?

– Tuojau pat, – Lingas mostelėjo mašinistui, sėdinčiam aukštai kabinoje. – Gal pasitraukim į šalį.

– Palaukit, – staiga sunerimo Petersonas. – Galvojau, kad būsim vieni. Kas jis?

– Mano brolis, – ramiai atsiliepė Lingas. – Labai patikimas.

– Na...

– Paėjėkim į šalį. Iš toliau geriau matysime.

Kavitacijos generatorius garsiai pupsėdamas įsijungė. Netrukus šis triukšmas sumišo su kitu, giliai gaudžiančiu garsu, kurį Lingas, atrodo, nepaliaujamai jautė savo krūtinėje, kauluose.

Petersonas, matyt, irgi kažką pajuto, nes skubiai pasitraukė atgal.

– Šie ultragarsiniai kavitacijos generatoriai, – aiškino Lingas, – sukuria simetrišką kavitacijos lauką, kuris gali būti pritaikomas priklausomai nuo židinio vietos, panašiai kaip optinis lęšis, tik mes naudojame garsą. Kitaip sakant, galime sutelkti garso spindulį ir kontroliuoti, kokiame gylyje įvyks kavitacija.

Jis mostelėjo mašinistui, šis linktelėjo. Kavitacijos lėkštė ėmė leistis, kol priartėjo prie žemės. Garsas pasikeitė, tapo gilesnis ir daug tylesnis. Žemė po vyrų kojomis kiek vibravo.

– Jėzau, – sumurmėjo žengtelėdamas atgal Petersonas.

– Nėra ko jaudintis, – atsiliepė Lingas. – Čia tik maža refleksija. Pagrindinis energijos vektorius – stačiakampis, nukreiptas tiesiai žemyn.

Maždaug už dvylikos metrų, žemiau vilkiko, tarpeklio šonai, rodos, staiga susiliejo, pasidarė neaiškūs. Akimirką pilkų dūmų debesėliai užtemdė paviršių, o tada skardžio dalis tarsi pilka lavina nudundėjo į apačioje tyvuliuojantį ežerą. Viskas aplinkui paskendo dūmuose ir dulkėse.

Kai jie ėmė sklaidytis, Lingas tarė:

– Dabar parodysim, kaip sufokusuotas spindulys.

Vėl sudundėjo, tik dabar skardis aptemo daug žemiau, už kokių šešiasdešimties ar daugiau metrų. Dar kartą nusileido pilko smėlio banga – šįkart pakankamai tyliai nuslydo į ežerą.

– Jis gali būti sufokusuotas ir šonuose? – paklausė Petersonas.

Lingas patvirtino, kad taip. Už kokių devyniasdešimties metrų į šiaurę nuo vilkiko atitrūkusio skardžio dalis ir vėl nugrimzdo žemyn.

– Galime nukreipti spindulį bet kuria kryptimi į bet kokį gylį.

– Į bet kokį gylį?

– Mūsų didysis kavitatorius sufokusuoja per tūkstančio metrų nuotolį. Tačiau nė vienas klientas nepageidauja tokio gylio.

– Ne, ne, – atsiliepė Petersonas ir į kelnes nusivalė rankas. – Mums irgi tokio nereikia. Bet norime spindulio jėgos. Pakankamai pamačiau.

– Tikrai? Galime pademonstruoti dar daugiau tech...

– Galim grįžti, – už tamsių akinių stiklų jo akys buvo neįskaitomos.

– Labai gerai, – tarė Lingas. – Jei esate tikras...

– Esu tikras.

Važiuojant atgal, Petersonas paklausė:

– Plukdote laivu iš Kvala Lumpūro ar Honkongo?

– Iš Kvala Lumpūro.

– Kokie apribojimai?

– Ką turite omenyje?

– Ultragarsinė kavitacijos technologija Jungtinėse Valstijose ribojama. Negali būti eksportuojama be leidimo.

– Kaip jau sakiau, naudojame Taivane gamintą elektroniką.

– Ar ji tokia pat patikima, kaip Jungtinėse Valstijose gaminamos technologijos?

– Iš esmės – taip.

Jei Petersonas išmanytų savo reikalus, žinotų, kad Jungtinės Valstijos jau seniai nebeįstengia pagaminti tokių pažangių lustų rinkinių. JAV kavitacijos lustų rinkiniai gaminami Taivane.

– Kodėl klausiate? Ketinate eksportuoti į Valstijas? – paklausė Lingas.

– Ne.

– Tokiu atveju – jokių sunkumų.

– Koks pristatymo laikas? – paklausė Petersonas.

– Reikės septynių mėnesių.

– Galvojau apie penkis.

– Galima. Už papildomą kainą. Kiek įrenginių?

– Trys, – atsiliepė Petersonas.

Lingas mąstė, kodėl kažkam gali reikėti trijų kavitacijos įrenginių. Nė viena geologinių tyrimų kompanija pasaulyje neturėjo daugiau negu vieną.

– Užsakymą galiu užpildyti tik gavęs jūsų įmoką.

– Gausite rytoj telegrafu.

– O kur plukdysite? Į Kanadą?

– Plukdymo instrukcijas gausite per penkis mėnesius, – atsakė Petersonas.

*

Prieš juos į dangų kilo išlinkę itin modernaus oro uosto, suprojektuoto Kurokavos, stogai. Petersonas buvo nugrimzdęs į tylą. Kildamas įvažiavimu aukštyn, Lingas tarė:

– Tikiuosi, atvažiavom laiku, kad spėtumėt į lėktuvą.

– Ką? A, taip. Puiku.

– Grįžtate į Kanadą?

– Taip.

Lingas sustojo prie tarptautinio terminalo, išlipo iš automobilio ir pakratė Petersonui ranką. Šis per petį persimetė krepšį – vienintelį savo bagažą.

– Na, – pratarė Petersonas, – gal eisiu.

– Saugaus skrydžio.

– Ačiū. Jums irgi – į Honkongą.

– Ne, – atsakė Lingas. – Turiu vykti į gamyklą ir pradėti gaminti įrenginius.

– Čia netoli?

– Taip, Pudu Rajoje. Tik už keleto kilometrų.

– Tuomet iki.

Petersonas, dar kartą pamojavęs, dingo terminale. Lingas grįžo į automobilį, tačiau besileisdamas taku pastebėjo, kad Petersonas ant sėdynės paliko savo mobilųjį telefoną. Žvalgydamasis į visas puses išlėkė ant šaligatvio, bet Petersono nebesimatė. Mobilusis buvo lengvas, pagamintas iš pigios plastmasės. Tikriausiai vienkartinis. Papildomas kortelėmis. Negalėjo būti Petersono pagrindinis telefonas.

Lingas prisiminė, kad turi draugą, galintį atsekti telefoną ir jame esančią kortelę. Daugiau sužinotų apie pirkėją. Lingas norėtų daugiau sužinoti. Todėl įbruko telefoną į kišenę ir nuvažiavo šiaurės kryptimi, į gamyklą.

ŠAD TEMZAS
GEGUŽĖS 21 D., PENKTADIENIS
11:04 VAL.

Ričardas Maloris pakėlė akis nuo stalo ir tarė:

– Klausau...

Tarpduryje stovintis vyras, rodos, amerikietis, buvo išblyškęs, lieknas, šviesius plaukus apsikirpęs ežiuku. Elgesys nerūpestingas, drabužiai niekuo neišsiskiriantys: purvini *Adidas* sportiniai batai ir išblukęs tamsiai mėlynas treningas. Atrodė taip, tarsi būtų išėjęs pabėgioti ir akimirką stabtelėjęs biure.

Populiariosios grafikos dirbtuvėje *Design/Quest*, įsikūrusioje Batlerio prieplaukoje, atnaujintame parduotuvių rajone, netoli Londono Tauerio tilto – dauguma darbuotojų rengėsi kasdieniškai. Išimtis – tik Maloris. Viršininkas dėvėjo ilgas laisvas kelnes ir baltus marškinius, avėjo smailianosius batus, kurie spaudė kojas. Bet vis dėlto naujamadžiai.

– Kuo galiu jums padėti? – paklausė Maloris.

– Atėjau paketo, – pareiškė amerikietis.

– Atleiskite, kokio paketo? – nesuprato Maloris. – Jeigu kalbate apie *DHL* pristatytą siuntinuką, jis pas sekretorę, durys priešais.

Amerikietis atrodė susinervinęs.

– Nemanot, kad persistengiate? Tik duokit man tą prakeiktą paketą.

– Gerai, puiku, – atsakė Maloris, stodamasis nuo stalo.

Greičiausiai amerikietis suprato, kad elgiasi per šiurkščiai, tad jau ramesniu tonu, mostelėjęs į sieną už Malorio, pastebėjo:

– Gražūs plakatai. Jūs gaminat?

– Mes, mūsų firma.

Ant sienos vienas šalia kito kabojo du plakatai, abu visiškai juodi su erdvėje kabančiu Žemės rutuliu, skyrėsi tik užrašai. Ant vieno buvo parašyta: „Išsaugok Žemę“, o žemiau – „Ji – vieninteliai mūsų namai“, ant kito – „Išsaugok Žemę“, žemiau – „Daugiau nėra kur eiti“.

Kitoje pusėje kabojo įrėminta šviesiaplaukio modelio, apsirengusio marškinėliais su užrašu „Išsaugok Žemę“, nuotrauka, o tekstas apačioje skelbė: „Ir tai darydamas gerai atrodyk“.

– Čia mūsų „Išsaugok Žemę“ kampanija, – paaiškino Maloris. – Bet užsakovas jų nepirko.

– Kas tas „užsakovas“?

– Tarptautinis gamtos apsaugos fondas.

Maloris praėjo pro amerikietį ir ėmė leistis žemyn į garažą. Šis sekė iš paskos.

– Kodėl? Jiems nepatiko?

– Ne, patiko. Bet jų atstovu tapo Leo, tad kampanijos plakatus pakeitė vaizdo siužetais.

Nusileidęs laiptais, Maloris brūkštelėjo kortele, ir spragtelėjusios durys atsidarė. Vyrai įžengė į nedidelį garažą po pastatu. Buvo tamsu, tik nuo tako, vedančio į gatvę, sklido

dienos šviesa. Maloris susierzinęs pastebėjo, kad furgonas iš dalies užtvėrė važiavimo taką. Visada buvo vargo dėl čia statomų išvežiojimo furgonų. Pasisukęs į amerikietį paklausė:

– Turite automobilį?

– Taip, furgoną, – mostelėjo šis.

– A, vadinasi, čia jūsų. O ką nors, kas galėtų padėti?

– Ne. Čia tik aš. O ką?

– Velniškai sunku, – paaiškino Maloris. – Tik viela, bet čia jos koks pusantro šimto kilometrų. Vyruti, sveria daugiau kaip tris šimtus kilogramų.

– Susidorosiu.

Maloris priėjo prie savo *Rover* ir atrakino bagažinę. Amerikietis švilptelėjo, ir furgonas nudundėjo nuo važiavimo tako. Jį vairavo griežta, susegtais plaukais ir ryškiai pasidažiusi moteris.

– Maniau, esat vienas, – tarė Maloris.

– Ji nieko nežino. Nekreipkit dėmesio. Ji atvairavo furgoną.

Maloris atsisuko į atidarytą bagažinę, kur buvo sukrautos baltos dėžės su užrašu „*Ethernet* kabelis (neapsaugotas)“. Ir išspausdinta instrukcija.

– Pažiūrėkim, – ištarė amerikietis.

Maloris atidarė dėžę. Viduje buvo krūva kumščio dydžio labai plonos vielos ričių, kiekviena supakuota į polietileninį maišelį.

– Kaip matot, čia valdymo laidas. Prieštankinėms raketoms.

– Tikrai?

– Būtent taip jie man sakė. Štai kodėl jos taip supakuotos. Viena vielos ritė – vienai raketai.

– Štai kaip, – tarė amerikietis. – Nesvarbu, aš tik pristatinėju.

Atidaręs furgono galą, po vieną ėmė nešioti dėžes. Maloris padėjo.

– Tas vyrukas jums dar ką nors pasakojo? – paklausė amerikietis.

– Tiesą sakant, taip. Sakė, kad kažkas nusipirko penkis šimtus Varšuvos pakto raketų. Vadinasi *Hotfire, Hotwire* ar kažkaip panašiai. Be užtaisų. Tik pačias raketas. Esmė tokia, kad jos parduotos su valdymo laidų defektu.

– Negirdėjau šito.

– Taip jis pasakojo. Raketos pirktos Švedijoje. Man regis, Gioteborge. Iš ten atplukdytos čia.

– Atrodo, kad jūs susirūpinęs.

– Nesusirūpinęs.

– Tarsi bijotumėt, kad kažką supainiojot.

– Tik jau ne aš.

– Tikrai? – paklausė amerikietis.

– Taip, žinoma, tikrai.

Beveik visos dėžės buvo perneštos į furgoną. Maloris ėmė prakaituoti. Atrodo, amerikietis akies kampučiu žvilgčioja į jį. Atvirai skeptiškai nusiteikęs.

– Tai pasakykit, kaip tas vyriškis atrodė, – pasakė.

Maloris ne toks kvailas, kad atsakytų, tad gūžtelėjo pečiais:

– Tiesiog vyriškis.

– Amerikietis?

– Nežinau.

– Nežinot, ar jis amerikietis?

– Nesu tikras dėl jo tarties.

– Kodėl? – paklausė amerikietis.

– Galėjo būti kanadietis.

– Vienas?

– Taip.

– Girdėjau kalbant apie žavingą moterį. Seksualią, apsiavusią aukštakulniais, aptemptu sijonu.

– Tokią moterį būčiau pastebėjęs, – atsiliepė Maloris.

– Jūs nebūtumėt... jos išleidęs? – dar vienas skeptiškas žvilgsnis. – Tikriausiai būtumėt puolęs susipažinti?

Maloris pastebėjo kažką atsikišusį ant amerikiečio šlaunies. Ginklas? Gali būti.

– Ne. Jis buvo vienas.

– Kad ir kas tas vaikinas buvo.

– Taip.

– Jei paklaustumėt, tai pirmiausia pasidomėčiau, kodėl kažkam reikia pusantro šimto kilometrų vielos prieštankinėms raketoms, – tarė amerikietis. – Turiu omenyje, koks tikslas...

– Jis nesakė.

– Ir jūs tik tarėt: „Gerai, bičiuli, pusantro šimto kilometrų vielos – palik“ ir nieko nepaklausėt?

– Regis, jūs mane kamantinėjate, – atsiliepė vis dar prakaituodamas Maloris.

– Turiu priežastį, – grėsmingai pareiškė amerikietis. – Turiu pasakyti, drauguži, man nepatinka tai, ką girdžiu.

Į furgoną buvo sukrautos paskutinės dėžės. Maloris pasitraukė atgal. Amerikietis užtrenkė vienas duris, paskui – kitas. Užsidarius antroms durims, Maloris pastebėjo vairuotoją, moterį, kurį laiką stovėjusią už furgono durų.

– Man tai irgi nepatinka, – pasakė moteris.

Ji dėvėjo kareiviškus drabužius. Laisvos kelnės ir aukštai suvarstomi batai. Didelė žalia liemenė. Sunkios pirštinės. Tamsūs akiniai.

– Palaukit minutėlę, – tarė amerikietis.

– Duokit man savo mobilųjį telefoną, – pareiškė moteris. Ištiesė ranką. Kitą ranką slėpė už nugaros – tarsi turėtų ginklą.

– Kodėl?

– Duokit jį man.

– Kodėl?

– Noriu į jį pažiūrėti – štai kodėl.

– Jis niekuo neišsiskiriantis...

– Duokit jį man.

Amerikietis ištraukė telefoną Maloriui iš kišenės ir ištiesė moteriai. Užuot paėmusi aparatą, ji sugriebė amerikietį už riešo ir patraukė į save. Telefonas nutarškėjo ant žemės. Moteris iš už nugaros ištraukė pirštinėtą ranką ir greit pačiupo vyruką už kaklo. Abiem rankom laikė suėmusi, tarsi dusintų.

Akimirką amerikietis atrodė apstulbęs, paskui ėmė priešintis.

– Ką, po velnių, čia darai? Ką... Ei!

Jis nubloškė moters rankas ir šoktelėjo atgal tarsi būtų nudegintas.

– Kas čia buvo? Ką *padarei?*

Amerikietis pasičiupinėjo kaklą. Nuriedėjo plonutė kelių lašų kraujo srovelė. Ant pirštų galiukų taip pat liko kraujo žymės.

– Ką padarei? – paklausė.

– Nieko, – moteris nusitraukė pirštines. Maloris matė, kaip atsargiai ji tą daro. Tarsi kažką pirštinėje slėptų. Kažką, ko nenori liesti.

– Nieko? – paklausė amerikietis. – *Nieko?* Kalė!

Staiga jis apsisuko ir pasileido bėgti į gatvę.

Moteris visiškai ramiai stebėjo jį nubėgantį, paskui pasilenkė, pakėlė mobilųjį telefoną ir įsidėjo į kišenę. Tada atsisuko į Malorį.

– Grįžkite prie darbo.

Jis sudvejojo.

– Gerai pasidarbavote. Aš niekada jūsų nemačiau. Jūs niekada nematėt manęs. Dabar eikit.

Maloris apsisuko ir nužingsniavo slaptų durų link. Girdėjo, kaip jam už nugaros moteris užtrenkia automobilio duris, tada žvilgtelėjęs atgal pamatė furgoną, išvažiuojantį į saulėtą gatvę, pasukantį į dešinę ir pranykstantį.

Sugrįžus į biurą, pas Malorį aptarti naujų „Tošibos“ kompiuterių reklamos skelbimų maketų atėjo asistentė Elizabeta. Fotografuos rytoj, reikėjo peržvelgti galutinį variantą. Maloris greitai perdėliojo lenteles – buvo sunku susikaupti.

– Jums nepatinka? – paklausė Elizabeta.

– Ne, ne, jie puikūs.

– Atrodot truputį išblyškęs.

– Aš tik... na... mano skrandis.

– Imbiero arbata – geriausia tokiu atveju, – patarė Elizabeta. – Paruošti puodelį?

Išprašydamas ją iš kabineto, jis linktelėjo. Pažvelgė pro langą. Pro biuro langus atsivėrė įspūdingas Temzės, o kiek

labiau į kairę – ir Tauerio tilto vaizdas. Tiltas buvo perdažytas šviesiai mėlyna ir balta spalvomis (laikantis tradicijos ar tiesiog šovus prastai minčiai?), tačiau Maloris visada gerai pasijusdavo į jį pažvelgęs. Kažkaip saugiai.

Jis priėjo arčiau lango ir stovėjo žiūrėdamas į tiltą. Galvojo, kad bus įdomu padėti geriausiam draugui atlikti radikalų aplinkosaugos darbą. Truputis slaptumo, truputis veržlumo ir didvyriškumo. Bičiulis buvo pažadėjęs – jokio smurto. Maloris niekada neįsivaizdavo, kad šitaip išsigąs.

Bet dabar buvo išsigandęs. Rankos drebėjo. Spoksodamas pro langą, susikišo jas į kišenes. *Penki šimtai raketų?* – pagalvojo. – *Penki šimtai raketų.* Į ką jis įsivėlė? Pagaliau suvokė, kad girdi sirenas, o virš tilto turėklų švysčioja raudonos švieselės.

Ant tilto įvyko avarija. Sprendžiant iš suvažiavusios policijos ir gelbėtojų kiekio – didelė avarija, kažkas net žuvo.

Maloris negalėjo susivaldyti. Supanikavęs iš biuro išėjo krantinės link ir, širdžiai krentant į kulnis, nuskubėjo prie tilto.

Iš raudono dviaukščio autobuso viršaus pasibaisėję, prisidengę burnas turistai spoksojo žemyn. Maloris prasibrovė pro minią, susibūrusią prie autobuso priekio. Priėjo pakankamai arti ir pamatė pustuzinį medikų ir policininkų, palinkusių prie gatvėje gulinčio kūno. Šalia stovėjo apkūnus apsiašarojęs autobuso vairuotojas. Teisinosi, kad nieko negalėjo padaryti, – vyriškis prieš autobusą išdygo paskutinę akimirką. Pasak vairuotojo, greičiausiai buvo girtas, nes svirduliavo. Atrodė, kad tiesiog nukrito nuo šaligatvio.

Maloris nematė kūno – jį užstojo policininkai. Minioje beveik niekas nepratarė nė žodžio, tik žiūrėjo. Tada vienas policininkų, laikydamas rankoje raudoną vokišką pasą, atsistojo. *Ačiū Dievui*, – pagalvojo Maloris, jausdamas užplūstančią palengvėjimo bangą, tačiau tai truko tik akimirką. Pasitraukus medikui, jis pamatė vieną aukos koją – išblukusias juodas kelnes ir purviną sportinį *Adidas* batą, permirkusį krauju.

Pajutęs kylantį šleikštulį, Maloris nusisuko ir prasibrovė per minią. Veidai šalia buvo abejingi arba suirzę, bet į jį niekas net nežvilgtelėjo. Visi žiūrėjo į tysantį kūną.

Išskyrus vieną vyriškį aukštas pareigas užimančio darbuotojo drabužiais – tamsiu kostiumu ir kaklaraiščiu. Vyras žiūrėjo tiesiai į Malorį. Jų žvilgsniai susidūrė. Vyras linktelėjo. Maloris nieko neatsakė. Tiesiog prasispraudė pro praretėjusią minią ir nulėkė, laiptais nuskubėjo žemyn į biurą suvokęs, kad kažkas kažkokiu nesuprantamu būdu jo gyvenime pasikeitė visiems laikams.

TOKIJAS
BIRŽELIO 1 D., ANTRADIENIS
10:01 VAL.

TAIK, Tarptautinis aplinkosaugos informacijos konsorciumas, įsikūręs nedideliame plytiniame name netoli Kejo Mitos universiteto. Tik užmetus akį, TAIK'o pastatas galėjo pasirodyti kaip dar vienas iš universiteto statinių, nes ant jo netgi kabojo universiteto herbas *(Calamus Gladio Fortior*[1]*)*, tačiau iš tiesų organizacija veikė savarankiškai. Pastato centre buvo maža konferencijų salė su pakyla ir dviem eilėm po penkias prieš pastatytą ekraną išrikiuotų kėdžių.

Dešimtą ryto TAIK'o direktorius Akira Hitomis stovėjo ant pakylos ir žiūrėjo, kaip į salę įėjo ir atsisėdo stambaus sudėjimo, ne tiek aukštas, kiek plačių pečių ir tvirtos krūtinės – kaip atletas – amerikietis. Nors ir toks stambus, judėjo lengvai, tyliai. Iš paskos įžengė ir tamsiaodis nepalietis karininkas, budriai stebintis aplinką. Atsisėdo už amerikiečio ir pasisuko į šoną. Hitomis, netardamas nė žodžio, linktelėjo jiems nuo pakylos.

---

[1] Plunksna galingesnė už kardą *(lot.)*.

Medžio plokštėmis kaltas kambarys leisdamas apsiprasti akims iš lėto aptemo. Iš visų pusių medžio plokštės tyliai pasitraukė ir atidengė didžiulius plokščius ekranus. Kai kurie jų lėtai išlindo į priekį. Pagaliau pagrindinės durys užsidarė ir spragtelėjusios užsirakino. Tik tada Hitomis prabilo.

– Labas rytas, pone Keneri.

Ant pagrindinio ekrano pasirodė užrašas anglų ir japonų kalbomis: *Hitomis Akira.*

– Ir labas rytas, pone Tapa.

Hitomis atidarė labai mažą ir ploną sidabrinės spalvos nešiojamąjį kompiuterį.

– Šiandien pristatysiu per pastarąsias dvidešimt vieną dieną surinktus duomenis, paskutiniai gauti prieš dvidešimt minučių. Čia duomenys iš mūsų jungtinio projekto „Akamai medis“.

Abu lankytojai linktelėjo. Laukdamas Keneris nusišypsojo. *Privalėjo*, – pagalvojo Hitomis. Niekur kitur nebūtų išvydęs tokio pristatymo, nes Hitomio įstaiga, surinkdama ir apdorodama elektroninius duomenis, pirmavo pasaulyje. Dabar ekrane vienas po kito ėmė švytėti vaizdiniai, kurie susidėliojo į logotipą – iš balto pagrindo išaugusį medį bei užrašą: „*Akamai medžio* skaitmeninių tinklų sprendimai“.

Toks pavadinimas ir paveiksliukas pasirinkti atsižvelgiant į tam tikras panašias interneto kompanijas ir jų logotipus. Pastaruosius dvejus metus *Akamai medžio* serverių tinklas iš tiesų buvo kruopščiai sukurti spąstai. Į juos įėjo daugiapakopiai tinklai-jaukai, sukurti tiek verslo, tiek akademinėse srityse. Tai leido iš serverio sėkmingai gauti informaciją aštuoniasdešimt septynių procentų tikslumu. Jie

„užmetė“ tinklą praeitais metais, pirmiausia tik masindami, o paskui – gundydami vis sultingesniais kąsneliais.

– Mūsų tinklalapiai panašūs į įprastinius geologijos, taikomosios fizikos, ekologijos, kelių inžinerijos ir biogeografijos puslapius, – pradėjo Hitomis. – Kad patrauktume susidomėjusius naršytojus, į duomenis paprastai įtraukiame informacijos apie sprogstamųjų medžiagų naudojimą atliekant seisminius įrašus, testų, tikrinančių pastatų stabilumą veikiant vibracijai ir žemės drebėjimui, rezultatus okeanografiniuose puslapiuose, informacijos apie uraganus, pavojų keliančias bangas, cunamius ir kita. Visa tai jums žinoma.

Keneris linktelėjo, Hitomis tęsė:

– Žinojome, kad turime ne tik plačiai pasklidusį, bet ir protingą priešą. Vartotojai dažnai įsibrauna nepaisydami specialių apsauginių filtrų arba naudoja *America OnLine* paskyras, registruojasi kaip paaugliai, dedasi jaunais pokštininkais, įsilaužiančiais ir gadinančiais puslapius. Bet jie tikrai ne tokie. Jie vieningi, kantrūs ir atkaklūs. Pastarosiomis savaitėmis supratome daugiau.

Vaizdas ekrane pasikeitė – dabar buvo rodomas sąrašas.

– Mūsų sistemos programos surado, kad įvairiuose puslapiuose ir diskusijų grupėse nuolatiniai naršytojai labiausiai domisi šiomis temomis:

Arhaus miestas, Danija
Argono/deguonies pavaros
Australijos kariuomenės istorija
Kesono pylimai
Kavitacija (kietųjų medžiagų)
Ląstelių kodavimas

Kontroliuojami griovimai
Potvynių valdymas
Aukštos įtampos izoliatoriai
Hilo miestas, Havajai
Vandenyne esantys retransliavimo tinklai (VERT)
Ramiojo vandenyno misijų dienoraščiai
Nacionalinis žemės drebėjimų informacijos centras (VŽDIC)
Valstybinis aplinkos išteklių fondas (VAIF)
Tinklo duomenų kodavimas
Kalio hidroksidas
Preskotas, Arizona
Atogrąžų miškų ligų fondas
Seisminės žymės, geologija
Įvairių formų sprogmenys (su laikmačiu)
Shinkai 2000
Kietieji raketinio kuro mišiniai
Toksinai ir neurotoksinai
Laidais valdomi sviediniai

– Įspūdingas, vos ne mistiškas sąrašas, – tęsė Hitomis. – Vis dėlto mes turime filtrus, kad atpažintume įsilaužėlius ir aukšto techninio lygio klientus. Tokie asmenys bando įsilaužti per apsauginius filtrus, kuria virusus ir kitaip kenkia. Daugelis iš jų ieško kreditinių kortelių sąrašų. Bet ne visi. – Jis pamaigė mažojo kompiuterio klavišus, ir vaizdas pasikeitė.

– Kiekvieną iš šių temų patalpinome padidinto jautrumo tinkle-jauke. Pagaliau įtraukėme pasirodysiančių tyrimų duomenų nuorodas, kurias pateikėme kaip elektro-

ninio pašto laiškus tarp Australijos, Vokietijos, Kanados ir Rusijos mokslininkų. Sukūrėme minią ir stebėjome eismą. Pagaliau atsekėme sudėtingą tinklą Šiaurės Amerikoje: Torontas, Čikaga, An Arboras, Monrealis, iš kur kryptys eina į abi Amerikos pakrantes bei į Angliją, Prancūziją ir Vokietiją. Tai pavojinga ekstremistų grupuotė. Tikriausiai jie jau nužudė mokslininką Paryžiuje. Laukiame žinių. Kartais Prancūzijos valdžia veikia labai... lėtai.

Keneris pirmą kartą prabilo:

– O kaip korinis ryšys?

– Korinio ryšio srautai greitėja. Elektroniniai laiškai sudėtingai koduojami. Informacijos perdavimo laikas trumpėja. Aišku, kad ruošiamas pasaulinio masto projektas, labai sudėtingas, nežmoniškai brangus.

– Bet nežinom koks?

– Dar ne.

– Tada geriau sekite pinigų srautus.

– Mes tą ir darom. Visur. – Hitomis niūriai nusišypsojo. – Kada nors žuvis vis tiek nutvers kabliuką.

VANKUVERIS
BIRŽELIO 8 D., ANTRADIENIS
16:55 VAL.

Netas Deimonas plačiu mostu brūkštelėjo parašą dokumento apačioje.

– Dar niekada niekas nebuvo prašęs pasirašyti nepaskelbtą sutartį.

– Stebiuosi, – paimdamas popierių atsakė vyras žvilgančiu kostiumu. – Būčiau pagalvojęs, kad tokia procedūra įprasta. Nenorime, jog būtų paviešinta privati informacija.

Jis buvo teisininkas, lydintis savo klientą, barzdotą vyrą su akiniais, dėvintį džinsus ir marškinius. Barzdočius sakė, kad jis – naftos geologas, ir Netas Deimonas patikėjo. Tikrai atrodė kaip bet kuris kitas šios profesijos atstovas, su kuriuo yra tekę turėti reikalų.

Deimono kompanija vadinosi „Kanados jūrų tyrimo technologijos". Mažučiame ankštame biure Vankuverio pakraštyje Deimonas klientams, išsibarsčiusiems po visą pasaulį, nuomojo povandeninius laivus moksliniams tyrimams ir nuotolinio valdymo povandeninius laivus, gana trumpai išbūnančius vandenyje. Jis nebuvo šių povandeninių laivų savininkas, tiesiog juos nuomojo. Visame pasau-

lyje: Jokohamoje, Dubajuje, Melburne, San Diege. Turėjo tiek įvairias funkcijas atliekančių penkiolikos metrų ilgio, skirtų šešių žmonių įgulai keliauti aplink pasaulį povandeninių laivų, tiek mažų vienam žmogui skirtų įrenginių ir net dar mažesnių nuotolinio valdymo robotų, kurie, valdomi iš plaukiojančios bazės, atlieka užduotis jūros dugne.

Deimono klientai buvo energetikos ir kasybos įmonės, kurios naudojo povandeninius laivus tyrinėjimams arba patikrinti netoli kranto esančių gręžimo bokštų ir platformų būklę. Verslas – specializuotas, tad į mažą Deimono biurą, įsikūrusį laivų taisyklos teritorijos gale, nedaug kas užklysdavo.

Šie du vyrai įžengė pro biuro duris prieš pat darbo dienos pabaigą. Visą laiką kalbėjo tik teisininkas, klientas viso labo padavė vizitinę kortelę, ant kurios buvo parašyta: „Seisminės paslaugos“ ir adresas Kalgaryje. Tai suprantama: Kalgaris buvo stambus naftos produktus gaminančių įmonių centras. Ten įsikūrusios *Petro-Canada*, *Shell*, *Suncor*, daugybė kitų kompanijų. Ten išdygo ir tuzinai smulkių privačių konsultavimo firmų, galinčių atlikti tyrinėjimus.

Deimonas iš spintos, esančios jam už nugaros, paėmė mažą modeliuką – smulkutį, baltą, riestanosį povandeninį laivą su stikliniu burbulu ant viršaus. Padėjo jį ant stalo priešais vyrus.

– Jūsų reikmėms galėčiau rekomenduoti šitą. *RS Scorpion*, pagamintas Anglijoje vos prieš ketverius metus. Dviejų žmonių įgula. Dyzelis ir elektra, uždaras argono ciklas. Po vandeniu naudoja dvidešimt procentų deguonies ir aštuoniasdešimt procentų argono. Tvirta patikrinta technologija:

kalio hidroksido dujų plautuvas, dviejų šimtų voltų įtampa, gali veikti šešių šimtų metrų gylyje, išbūti po vandeniu tris ir aštuonias dešimtąsias valandos. Šitas laivas – japoniško *Shinkai 2000* atitikmuo, jei tokį žinote, arba *DownStar 80*, kurių pasaulyje yra tik keturi, bet jie ilgam išnuomoti. *Scorpion* – puikus povandeninis laivas.

Vyrai sulinksėjo ir pažvelgė vienas į kitą.

– O kokius jis turi išorinius manipuliatorius? – paklausė barzdotasis vyras.

– Priklauso nuo gylio, – atsakė Deimonas. – Mažesniame gylyje...

– Tarkim, šešių šimtų metrų gylyje. Kokie yra išoriniai manipuliatoriai?

– Norite rinkti pavyzdžius šešių šimtų metrų gylyje?

– Iš tiesų dugne mes pritaisome stebėjimo įrenginius.

– Suprantu. Pavyzdžiui, radijo įrenginius? Persiunčiančius duomenis į paviršių?

– Kažką panašaus.

– Kokio dydžio įrenginiai?

Barzdotasis išskėtė rankas per gerą pusmetrį:

– Maždaug tokio.

– O kiek sveria?

– Oi, tiksliai nežinau. Gal kokius devyniasdešimt kilogramų.

Deimonas nuslėpė nuostabą. Naftos geologai paprastai tiksliai žino, ką įrengs. Tikslius matmenis, tikslų svorį, tikslų specifinį sunkį – viską. Vyrukas kalbėjo netiksliai. Bet gal Deimonui tiesiog paranoja. Jis tęsė:

– O šie jutikliai – geologiniam darbui?

– Tiesą sakant, taip. Pirmiausia mums reikia informacijos apie vandenyno sroves, potvynių dažnumą, temperatūras dugne. Tokių žinių.

Deimonas pagalvojo: *Kam? Kam jiems reikia žinoti apie sroves? Žinoma, galbūt nuleis bokštą, bet niekas to nedarytų šešių šimtų metrų gylyje. Ką šie vaikinai ketina daryti?*

– Na, jeigu norite pritaisyti kokius nors įrenginius, turite juos prieš panyrant pritvirtinti korpuso išorėje. Čia, – jis parodė į modelį, – visose pusėse yra išsikišimų. Jau būdami gelmėje, įrenginius galėsite padėti į reikiamą vietą nuotolinio valdymo svirtimis. Apie kokį skaičių įrenginių kalbate?

– Apie keletą.

– Daugiau nei aštuonis?

– O, taip. Greičiausiai.

– Na, tada reikės kelių panėrimų. Vienu nėrimu galite paimti tik aštuonis, gal dešimt įrenginių.

Kalbėdamas Deimonas tyrinėjo atvykėlių veidus, bandė suprasti, kas slepiasi už jų ramių žvilgsnių. Vyriškiai norėjo išsinuomoti povandeninį laivą nuo šių metų rugpjūčio keturiems mėnesiams. Pageidavo, kad povandeninis laivas ir plaukiojanti bazė būtų pristatyti į Port Moresbį Naujojoje Gvinėjoje. Pasiims jį iš ten.

– Priklausomai nuo to, kur keliaujate, gali prireikti tam tikrų jūrinių licencijų...

– Pagalvosime apie tai vėliau, – tarė teisininkas.

– Dabar įgula...

– Apie tai irgi pagalvosime vėliau.

– Čia sutarties dalis.

– Tada tiesiog įrašykite. Kaip paprastai.

– Grąžinsite plaukiojančią bazę į Moresbį nuomos laikotarpio pabaigoje?

– Taip.

Deimonas atsisėdo prie kompiuterio ir ėmė pildyti užsakymo dokumentus. Iš viso, neskaičiuojant draudimo, reikėjo užpildyti keturiasdešimt tris punktus. Pagaliau pateikė galutinį skaičių:

– Penki šimtai aštuoniasdešimt trys tūkstančiai dolerių.

Vyrai nė nemirktelėjo. Tik sulinksėjo galvomis.

– Pusė iš anksto.

Jie vėl sulinksėjo.

– Likusioji dalis – pasirašius sąlyginį įsipareigojimą prieš pasiimant krovinį Port Moresbyje.

Deimonas to niekada nereikalaudavo iš įprastinių klientų. Tačiau kažkodėl šiedu vertė jį jaustis nesmagiai.

– Puiku, – tarė teisininkas.

– Plius dvidešimt procentų nenumatytiems atvejams – mokama iš anksto.

To visiškai nereikėjo. Tačiau šitaip jis bandė šiuos vyrukus išprašyti lauk. Nesuveikė.

– Puiku.

– Gerai, – tarė Deimonas. – Jeigu prieš pasirašydami pageidaujate pasikalbėti su užsakovu...

– Ne. Mes pasiruošę viską sutvarkyti tuoj pat.

Tada vienas jų išsitraukė voką ir padavė Deimonui.

– Pasakykit, ar užtenka.

Tai buvo dviejų šimtų penkiasdešimties tūkstančių dolerių čekis. Iš „Seisminių paslaugų“ mokama „Kanados Jūrų tyrimo technologijoms“. Deimonas linktelėjo ir pasakė,

kad užteks. Padėjo čekį ir voką ant stalo, šalia povandeninio laivo modeliuko.

Vienas vyras paklausė:

– Neprieštarausit, jei kai ką pasižymėsiu?

Pasiėmė voką ir kažką ant jo pakeverzojo. Tik jiems išėjus Deimonas susivokė, kad jie paliko čekį jam, o voką pasiėmė. Taigi nebus jokių pirštų atspaudų.

Ar jį tiesiog apėmė paranoja? Kitą rytą buvo linkęs taip manyti. Nuėjęs į *Scotiabank* atiduoti čekio, užsuko pas banko valdytoją Džoną Kimą ir paprašė jo sužinoti, ar „Seisminių paslaugų" sąskaitoje yra pakankamai lėšų čekiui apmokėti.

Džonas Kimas patikino, kad iškart patikrins.

STANGFEDLIS
RUGPJŪČIO 23 D., PIRMADIENIS
3:02 VAL.

Lipdamas iš *Land Cruiser,* Džordžas Mortonas pagalvojo: *Jėzau, kaip šalta.* Milijonierius filantropas, bandydamas sušilti, patrepsėjo kojomis ir užsimovė pirštines. Buvo trečia valanda ryto. Rausvai spindinčiame danguje geltonavo vis dar matomos saulės dryžiai. Sprengisandure, atšiaurioje tamsioje centrinės Islandijos dalies aukštumoje, pūtė stiprus vėjas. Lygūs pilki debesys kabojo virš ištisus kilometrus plytinčios lavos. Islandijos gyventojai šią vietą itin mėgo. Mortonas negalėjo suprasti kodėl.

Šiaip ar taip jie pasiekė savo tikslą: priešais dunksojo didžiulė nelygi purvu padengto sniego ir uolų siena, nutįsusi iki pat kalnų. Tai buvo Snorajokudlis, vienas iš Vatnajokudlio, didžiausio Europos ledyno, liežuvių.

Vairuotojas, studentas magistrantas, išlipo iš automobilio ir džiaugsmingai pliaukštelėjo rankomis.

– Visai neblogai! Pakankamai šilta! Jums pasisekė – maloni rugpjūčio naktis.

Jis dėvėjo marškinėlius, trumpikes ir lengvą liemenę. Mortonas buvo įsikiūtojęs į šiltą liemenę, neperpučiamą striukę, storas kelnes – ir vis tiek šalo.

Vyriškis pažvelgė į kitus, išlipančius per galines duris. Nikolas Dreikas, liesas, suraukęs antakius, po neperpučiama striuke apsivilkęs marškinius ir švarką, užsirišęs kaklaraištį, susigūžė, kai jį pertraukė šalto vėjo gūsis. Dėl retėjančių plaukų, metaliniais rėmeliais akinių ir suvargusios nepatenkintos minos Dreikas panėšėjo į mokslininką, nors tokį įspūdį stengėsi iš tiesų sukurti. Nenorėjo, kad kas nors suprastų, kas jis iš tiesų yra, – labai sėkmingai dirbęs teisininkas, palikęs postą, kad taptų Valstybinio aplinkos išteklių fondo, pagrindinės Amerikos aktyvistų grupės, direktoriumi. Paskutinius dešimt metų ir dirbo VAIF'e.

Kitas iš automobilio iššoko Piteris Evansas, jauniausias ir mėgstamiausias Mortono teisininkas. Evansas buvo dvidešimt aštuonerių, dirbo jaunesniuoju bendradarbiu *Haslio ir Bleko* firmoje Los Andžele. Netgi dabar, vėlyvą naktį, jis buvo nusiteikęs linksmai ir entuziastingai. Užsimetė avikailio paltą ir susikišo rankas į kišenes, tačiau niekaip kitaip nerodė nepasitenkinimo vėju.

Vakar devintą ryto Mortonas juos visus atskraidino iš Los Andželo į Keflaviko oro uostą savo *Gulfstream G5* reaktyviniu lėktuvu. Visi buvo nemiegoję, bet ir nepavargę. Net Mortonas, o jis jau šešiasdešimt penkerių, nejautė nė menkiausio nuovargio. Tik šaltį.

Mortonas užtraukė liemenės užtrauktuką ir nupėdino uolėta kalva žemyn studentui iš paskos.

– Šviesa naktį suteikia energijos, – tarė vaikinas. – Daktaras Einarsonas vasarą niekada nemiega daugiau negu penkias valandas. Mes irgi.

– O kur daktaras Einarsonas? – paklausė Mortonas.

– Ten, – vaikinas mostelėjo į kairę.

Iš pradžių Mortonas nieko nematė. Pagaliau išvydo raudoną taškelį ir suprato, kad ten automobilis. Tik tada suvokė, kokio nežmoniško dydžio yra ledynas.

Besileidžiant nuo kalvos, Dreikas žengė su Mortonu koja kojon.

– Džordžai, – tarė jis, – jūs su Evansu galit eiti apsižvalgyti aplinkui, o man su Peru Einarsonu leiskit pasikalbėti vienam.

– Kodėl?

– Manau, Einarsonas patogiau jaustųsi, jei šalia nesibūriuotų daug žmonių.

– Ir jis nepakęs žmogaus, kuris finansuoja jo tyrimus?

– Žinoma, pakęs, – atsiliepė Dreikas, – tik nenoriu per daug skalambyti to fakto. Nenoriu, kad Peras jaustųsi verčiamas eiti į kompromisą.

– Nesuprantu, kaip to išvengsi.

– Aš tik nušviesiu gaires, – aiškino Dreikas, – padėsiu jam suvokti bendrą planą.

– Jei atvirai, tai norėjau išgirsti šią diskusiją, – tarė Mortonas.

– Žinau, bet tai subtilu.

Priartėjus prie ledyno, Mortonas pajuto vėjo gūsių nešamą stipresnį šaltuką. Temperatūra nukrito kelis laipsnius. Dabar vyrai įžiūrėjo netoli raudono *Land Cruiser* į eilę su-

statytas keturias dideles rusvas palapines. Žvelgiant iš tolo, palapinės susiliejo su lyguma.

Iš vienos palapinės išlindo labai aukštas šviesus vyras. Peras Einarsonas kilstelėjo rankas ir sušuko:

– Nikolai!

– Perai!

Dreikas pasileido į priekį. Mortonas toliau žingsniavo nuo kalvos suirzęs dėl to, kad Dreikas nepriėmė į pokalbį. Jį prisivijo Evansas.

– Nenoriu jokios prakeiktos ekskursijos, – pareiškė Mortonas.

– Ach, nežinau, – atsiliepė Evansas žvelgdamas į priekį. – Ši vieta gali būti daug įdomesnė negu manom.

Iš kitos palapinės išlindo trys jaunos moterys, šviesiaplaukės ir gražios, apsirengusios chaki spalvos drabužiais. Pamojavo atvykėliams.

– Galbūt tu teisus, – ištarė Mortonas.

Piteris Evansas žinojo, kad jo klientas Džordžas Mortonas gyvai domisi ne tik visais su aplinkosauga susijusiais dalykais, bet ir gražiomis moterimis. Ir iš tiesų po trumpo susipažinimo su Einarsonu Mortonas palaimingai leidosi nuvedamas aukštos, atletiškos, trumpai kirptų šviesių plaukų ir akinamos šypsenos Evos Jonsdotir. *Mortono tipo*, – pagalvojo Evansas. Visai panaši į gražiąją Mortono asistentę Sarą Džouns. Jis išgirdo Mortoną sakant:

– Nemaniau, kad tiek moterų domisi geologija.

Mortonas ir Eva nutolo – patraukė ledyno link.

Evansas žinojo, kad turi lydėti Mortoną. Tačiau galbūt jis nori eiti pasivaikščioti vienas. Dar svarbiau, kad Evanso

firma atstovavo ir Nikolui Dreikui, tad teisininkui nedavė ramybės rūpestis, kaip jam sekasi. Visai ne dėl to, kad daroma kažkas nelegalaus ar neetiška. Tačiau Dreikas gali tapti nevaldomas, ir tai, ką ketina nuveikti dabar, gali sukelti keblumų ateityje. Tad akimirką Evansas stovėjo vietoje mąstydamas, kuriuo keliu eiti, kurį vyrą sekti.

Už jį, nežymiai mostelėdamas ranka tolyn ir pradingdamas su Einarsonu didelėje palapinėje, nusprendė Dreikas. Evansas suprato užuominą ir iš lėto nužingsniavo paskui Mortoną ir merginą. Eva pasakojo, kad dvylika procentų Islandijos paviršiaus padengta ledynų, o kai kur pro ledą prasiveržia aktyvūs ugnikalniai.

Būtent šis ledynas, pasakojo ji rodydama į viršų, priklauso taip vadinamų slenkančių ledynų tipui, nes praeityje tai greitai slinkdavo į priekį, tai atsitraukdavo. Dabar, pasak Evos, ledynas stumiasi į priekį šimto metrų per dieną greičiu – per futbolo aikštės ilgį kas dvidešimt keturias valandas. Kartais, kai vėjas nurimsta, girdėti, kaip slinkdamas girgžda. Per kelerius paskutinius metus pajudėjo daugiau kaip dešimt kilometrų.

Netrukus prie jų prisijungė Asdis Sveinsdotir, kuri galėjo būti jaunesnioji Evos sesuo. Ji meiliai domėjosi Evansu, klausinėjo, kaip sekėsi kelionė, kaip jam patinka Islandija, kiek čia pabus. Pagaliau užsiminė, kad dirba biure Reikjavike ir čia atvyko tik vienai dienai. Evansas suprato, kad tai dėl darbo reikalų. Rėmėjai lanko Einarsoną, tad jis pasistengė, kad šis apsilankymas būtų įsimintinas.

Eva aiškino, kad slenkančių ledynų labai daug, Aliaskoje jų yra keli šimtai, slinkimo mechanizmas nėra žinomas.

Kaip ir mechanizmas, verčiantis ledyną periodiškai judėti į priekį ir atsitraukti, skirtingas kiekvienu atveju.

– Dar tiek visko reikia išmokti, sužinoti, – tarė ji šypsodamasi Mortonui.

Būtent tada jie išgirdo nuo didžiosios palapinės sklindančius šūksnius ir smarkius keiksmus. Evansas atsiprašė ir patraukė į tą pusę. Kažkaip nenoriai Mortonas nusekė iš paskos.

Peras Einarsonas drebėjo iš pykčio. Pakėlęs kumščius sušuko:

– Sakau jums – ne! – ir trinktelėjo per stalą.

Stovinčio priešais jį Dreiko veidas buvo labai paraudęs, dantys tvirtai sukąsti.

– Perai, – ištarė jis, – prašiau jūsų apsvarstyti realią padėtį.

– Nieko panašaus, – atsiliepė Einarsonas, dar kartą trinktelėdamas per stalą. – Tikrovė tokia – *nenorite*, jog tai išspausdinčiau.

– Bet, Perai...

– Tikrovė tokia, – dėstė Einarsonas, – kad Islandijoje, kaip ir Grenlandijoje, pirma dvidešimtojo amžiaus pusė buvo šiltesnė negu antra.[1] Tikrovė tokia, kad Islandijoje daugiausia masės ledynai prarado po tūkstantis devyni šimtai trisdešimtųjų, nes vasaros tapo šiltesnės šešiomis de-

[1] P. Chylek ir kt. 2004, „Visuotinis atšilimas ir ledo sluoksnis Grenlandijoje", *Climatic Change* 63, 201 – 21. „Nuo 1940-ųjų... duomenys rodo pastovaus klimato vėsimo tendencijas... Grenlandijos ledo sluoksnyje ir pakrantės regionuose nepasireiškia paplitusios visuotinio atšilimo tendencijos".

šimtosiomis Celsijaus laipsnio, tačiau nuo tada klimatas tik vėso. Tikrovė tokia, kad nuo aštuntojo dešimtmečio ledynai stabiliai didėja. Jie atgavo pusę anksčiau prarasto ploto. Šiuo metu slenkančių yra vienuolika. Nikolai, *tokia* yra tikrovė! Ir aš nemeluosiu.

– Niekas ir neragina meluoti, – tarė Dreikas pritildamas ir žvilgtelėdamas į naujus klausytojus. – Perai, aš tik komentuoju, kaip formuluojate informaciją savo straipsnyje.

Einarsonas kilstelėjo lapą popieriaus.

– Taip, ir pasiūlėte tokių formuluočių...

– Tai tik pasiūlymas...

– Jos iškreipia tiesą!

– Perai, nors ir gerbiu jus, manau, kad perdedate...

– Tikrai? – Einarsonas atsisuko į kitus ir ėmė skaityti. – Štai ką jis nori, kad parašyčiau: „Dėl visuotinio atšilimo visame pasaulyje tirpsta ledynai, įskaitant ir Islandiją. Daugybė ledynų dramatiškai mažėja, tačiau, paradoksalu, kiti auga. Vis dėlto atrodo, kad visais atvejais priežastis yra kraštutiniai pastarųjų metų klimato pokyčiai, ir taip toliau, ir taip toliau... *og svo framvegis.* – Vyriškis nusviedė popierių ant žemės. – Tai paprasčiausiai netiesa.

– Čia tik įžanginė pastraipa. Mintis bus plėtojama visame straipsnyje.

– Įžanginėje pastraipoje rašoma netiesa.

– Žinoma, kad tiesa. Joje minimi „kraštutiniai klimato pokyčiai“. Niekas negali prieštarauti tokiai neapibrėžtai formuluotei.

– *Pastarųjų metų pokyčiai.* Bet dabar Islandijoje šis efektas nepasireiškia.

– Tada išbraukite „pastarųjų metų“.

– Tai nepadės, – pareiškė Einarsonas, – nes šios pastraipos prasmė tokia, kad mes susiduriame su visuotinio atšilimo, sukelto šiltnamio efekto, padariniais. Tačiau iš tiesų stebime vietines klimato ypatybes, pakankamai būdingas Islandijai, kurios, nepanašu, kad susijusios su kokiomis nors pasaulinėmis tendencijomis.

– Ir jūs taip teigiate išvadose.

– Tačiau ši įžangos pastraipa bus tikras anekdotas Arkties tyrinėtojams. Manote, kad Motojama ar Sigurosonas neįžvelgs, kas slypi už šios pastraipos? Ar Hiksas? Vatanabė? Isaksonas? Jie juoksis ir sakys, kad taip pasielgiau dėl materialios paramos.

– Tačiau reikia dar kai ką pasvarstyti, – ramindamas tarė Dreikas. – Privalome žinoti, kad yra dezinformaciją skleidžiančių grupių, finansuojamų pramonės, – naftos, automobilių – kurios nusitvers pranešimo, kad kai kurie ledynai auga, ir naudosis juo prieš tuos, kurie skalambija apie visuotinį atšilimą. Būtent taip jie visada daro. Nusitveria bet ką, kad pateiktų neteisingą vaizdą.

– Ne mano rūpestis, kaip naudojama informacija. Mano rūpestis – kaip įmanoma objektyviau pateikti tiesą.

– Labai didinga, – mestelėjo Dreikas, – tik galbūt ne taip praktiška.

– Suprantu. Ir jūs čia atvežėt finansavimo šaltinį pono Mortono pavidalu, kad aš viską teisingai suprasčiau?

– Ne, ne, Perai, – skubiai ištarė Dreikas. – Prašau, nesupraskit neteisingai...

– Net per gerai suprantu. Ką jis čia veikia? – Einarsonas buvo įsiutęs. – Pone Mortonai? Jūs pritariat tam, ko manęs prašo ponas Dreikas?

Būtent tą akimirką suskambėjo Mortono mobilusis. Sunkiai slėpdamas palengvėjimą, vyriškis atvertė telefono dangtelį.

– Mortonas. Taip? Taip, Džonai. Kur esi? Vankuveryje? Kiek ten valandų? – Jis ranka pridengė ragelį. – Džonas Kimas. Vankuveryje, *Scotiabank* banke.

Evansas linktelėjo, nors nė neįsivaizdavo, kas tas žmogus. Finansinės Mortono operacijos buvo sudėtingos – jis pažinojo bankininkų visame pasaulyje. Mortonas pasisuko ir nuėjo į patį palapinės galą.

Tarp laukiančių įsivyravo nejauki tyla. Einarsonas, giliai kvėpuodamas, vis dar įsiutęs spoksojo į grindis. Šviesiaplaukės moterys, itin susitelkusios prie šiurenamų popierių, vaizdavo dirbančias. Dreikas, susikišęs rankas į kišenes, žiūrėjo į palapinės stogą.

Mortonas juokėsi.

– Tikrai? To negirdėjau, – ištarė kikendamas, žvilgtelėjo į kitus ir vėl nusisuko.

Dreikas tarė:

– Žiūrėkit, Perai, regis, mes pradėjom ne nuo to galo.

– Visai ne, – šaltai atsiliepė Einarsonas. – Mes tik per gerai vienas kitą suprantam. Jei nutraukiat paramą, tai nutraukiat.

– Niekas nekalba apie paramos nutraukimą...

– Laikas parodys, – tarė Einarsonas.

Tada Mortonas paklausė:

– *Ką? Ką* jie padarė? Pervedė į sąskaitą? *Kur?* Kiek pinigų mes?.. Jėzau Kristau, Džonai. Tai *neįtikėtina!*

Mortonas, vis dar kalbėdamas apsisuko ir išėjo iš palapinės. Evansas išskubėjo iš paskos.

*

Brėško. Aukščiau pakilusi saulė bandė pradrėksti žemai kabančius debesis. Mortonas, vis dar kalbėdamas telefonu, keberiojosi į kalną. Šaukė, tačiau žodžiai pasiklysdavo vėjyje, tad sekdamas iš paskos Evansas jų nesuprato.

Jie priėjo prie *Land Cruiser*. Suradęs užuovėją, Mortonas pritūpė prie automobilio.

– Jėzau, Džonai, ar aš už tai atsakingas? Turiu omenyje... ne, aš visiškai nieko apie tai nežinojau. Kokia organizacija? Planetos draugų fondas?

Mortonas klausiamai pažvelgė į Evansą. Šis papurtė galvą. Niekada nebuvo girdėjęs apie Planetos draugus. O žinojo daugumą aplinkosaugos organizacijų.

– Kur įsikūrusi? – paklausė Mortonas. – San Chosė? Kalifornijoje? O, Jėzau. Kas, po velnių, įsikūrę Kosta Rikoje?

Jis pridengė ragelį ranka:

– Planetos draugai, San Chosė, Kosta Rikoje.

Evansas papurtė galvą.

– Niekada apie juos negirdėjau, – tarė Mortonas, – mano teisininkas – irgi. Ir neprisimenu... ne, Edai, ketvirtį milijono dolerių prisiminčiau. Kur pasirašytas čekis? Suprantu. O kur mano vardas? Suprantu. Gerai, ačiū. Taip. Būtinai. Iki. – Jis užvertė telefono dangtelį ir atsisuko į Evansą.

– Piteri, atsinešk bloknotą ir užrašinėk.

Mortonas kalbėjo greitai. Evansas skrebeno bandydamas suspėti. Pasakojimas, kurį stengėsi užrašyti kiek įmanydamas tiksliau, buvo sudėtingas.

Džonui Kimui, *Scotiabank* banko Vankuveryje valdytojui, paskambino klientas Netas Deimonas, vietinis jūrų

verteiva. Vyrukas atnešė į banką čekį, pasirašytą kompanijos „Seisminės paslaugos“, įsikūrusios Kalgaryje, atstovų, o bankas jį grąžino kaip negaliojantį. Čekis buvo trijų šimtų tūkstančių dolerių. Deimonas susinervino – kad ir kas būtų jį pasirašęs – ir paprašė Kimo patikrinti.

Džonas Kimas Jungtinėse Valstijose tokių dalykų legaliai negalėjo teirautis, tačiau čekį išdavęs bankas buvo Kalgaryje, o valdytojas turėjo ten dirbantį draugą. Sužinojo, kad „Seisminės paslaugos“ turi sąskaitą, nurodytas adresas – pašto dėžutės numeris. Sąskaita – vidutiniškai aktyvi, kas kelias savaites gaunanti įmokas tik iš vieno šaltinio, „Planetos draugų fondo“, įsikūrusio San Chosė, Kosta Rikoje.

Kimas ten ir paskambino. Maždaug tuo pat metu ekrane pamatė, kad čekis išgrynintas, tad dar paskambino Deimonui ir paklausė, ar nutraukti paiešką. Deimonas paprašė tęsti ir patikrinti.

Kimas trumpai pasikalbėjo su Migeliu Čavesu iš *Credito Agricola* banko San Chosė. Čavesas sakė, kad yra gavęs elektroninę perlaidą iš „*Moriah* vėjo energijos asociacijos“ per *Ansbach Ltd.*, privatų banką Kaimanų salose. Tai viskas, ką jis žinojo.

Čavesas paskambino Kimui po dešimties minučių – pasakyti, jog pasiteiravo *Ansbach* banke ir surado įrašą apie prieš tris dienas atliktą pervedimą į *Moriah* sąskaitą iš „Tarptautinės tyrlaukių apsaugos draugijos“. „Tarptautinės tyrlaukių apsaugos draugijos“ pervedimo grafoje pastaboms buvo įrašyta: „Dž. Mortono tyrimų fondas“.

Džonas Kimas paskambino savo klientui Netui Deimonui Vankuveryje ir paklausė, kam buvo skirtas čekis. Dei-

monas paaiškino, kad mažo dviejų žmonių įgulos povandeninio laivo nuomai.

Kimui pasirodė visai įdomu, tad paskambino savo draugui Džordžui Mortonui, ketindamas patraukti jį per dantį ir pasiteirauti, kam jis nuomojosi povandeninį laivą. Jo nuostabai Mortonas apie tai ničnieko nežinojo.

Evansas baigė rašyti ir paklausė:

– Šitai jums papasakojo kažkoks banko valdytojas iš Vankuverio?

– Taip. Geras mano draugas. Kodėl taip į mane žiūrit?

– Nes čia daug informacijos, – tarė Evansas.

Jis neišmanė Kanados bankininkystės taisyklių, jau nekalbant apie Kosta Riką, tačiau žinojo: nepanašu, kad koks nors bankas taip lengvai suteiktų informaciją. Jei Vankuverio banko valdytojo istorija tikra, jis daug ko nepapasakojo. Evansas pasižymėjo: *patikrinti.*

– Ar žinote „Tarptautinę tyrlaukių apsaugos draugiją“, kuri turi jūsų čekį ketvirčiui milijono dolerių?

Mortonas papurtė galvą:

– Niekada apie ją negirdėjau.

– Taigi niekada nedavėt jiems dviejų šimtų penkiasdešimties tūkstančių dolerių?

Mortonas papurtė galvą.

– Pasakysiu, ką paskutinę savaitę tikrai padariau: daviau du šimtus penkiasdešimt gabalų Nikolui Dreikui susidariusiam mėnesio deficitui padengti. Sakė, kad turi bėdų, nes savaitę negavo didelės paramos iš Sietlo. Jau prieš tai du ar tris kartus prašė padėti dėl to paties.

– Manot, kad pinigai nusėdo Sietle?

Mortonas linktelėjo.

– Geriau apie tai paklauskit Dreiko, – patarė Evansas.

– Neturiu nė menkiausio supratimo, – suglumęs pratarė Dreikas. – Kosta Rikoje? „Tarptautinė tyrlaukių apsauga“? Jergutėliau, neįsivaizduoju.

– Jūs žinote „Tarptautinę tyrlaukių apsaugos draugiją“? – paklausė Evansas.

– Labai gerai, – atsakė Dreikas. – Jie puikiai dirba. Vykdydami keletą projektų visame pasaulyje artimai su jais bendradarbiavom: Evergleidso nacionalinis parkas, tigrų apsauga Nepale, Tobos ežero draustinis Sumatroje. Vienintelis dalykas, kurį galiu sugalvoti – Džordžo čekis per klaidą buvo pervestas ne į tą sąskaitą. Arba... Tiesiog nežinau. Turiu paskambinti į biurą. Bet Kalifornijoje dabar vėlu. Reikia palaukti iki ryto.

Mortonas spoksojo į Dreiką ir nekalbėjo.

– Džordžai, – tarė į jį pasisukdamas Dreikas, – esu įsitikinęs, kad dėl to jaučiatės suglumęs. Net jeigu čia tikrai klaida, – o aš beveik tikras, kad taip ir yra, – vis dėlto čia didelė suma, su kuria neatsakingai pasielgta. Jaučiuosi baisiai. Tačiau klaidų pasitaiko, ypač jeigu dirba daug savanorių – kaip pas mus, kuriems nemokama. Bet mes ilgą laiką buvom draugai. Noriu, kad žinotumėt, jog aš prisikasiu prie esmės. Ir, žinoma, pasirūpinsiu, kad iškart atgautumėt pinigus. Garbės žodis, Džordžai.

– Ačiū, – tarė Mortonas.

Visi sulipo į *Land Cruiser*.

*

Automobilis šokinėjo per tuščią lygumą.

– Po perkūnais, užsispyrę tie islandai, – tarė Dreikas spoksodamas pro langą. – Ko gero, labiausiai užsispyrę mokslininkai pasaulyje.

– Jis nesuprato jūsų pozicijos? – paklausė Evansas.

– Ne, – tarė Dreikas, – neįstengiau priversti. – Mokslininkai tapo pernelyg išdidūs. Užteks tvirtinti: „Aš atlieku tyrimus, ir man visai nerūpi, kaip jie naudojami“. Toks požiūris pasenęs. Neatsakingas. Netgi jei tai, regis, tokia neaiški sritis kaip ledynų geologija. Ar patinka mums, ar ne, esame karo sūkuryje – pasauliniame informacijos ir dezinformacijos kare. Kare, kuris vyksta daugelyje mūšio laukų. Skaitytojų nuomonės laikraščiuose. Televizijos pranešimai. Moksliniai žurnalai. Internetiniai puslapiai, konferencijos, klasės, netgi teismai, jeigu jų prireikia. – Dreikas papurtė galvą. – Tiesa mūsų pusėje, bet jie mus pralenkia žmonių skaičiumi ir finansais. Šiandieninis aplinkosaugos judėjimas – tai Dovydo ir Galijoto kova. O Galijotas – milžiniškas, pasaulinis, jungtinis – tai *Aventis* ir *Alcatel*, *Humana* ir *GE*, *BP* ir *Bayer*, *Shell* ir *Glaxo-Wellcome*. Jie – nepermaldaujami mūsų planetos priešai. Peras Einarsonas ten, ant savo ledyno, elgiasi neatsakingai, vaizduodamas, kad nieko nevyksta.

Sėdėdamas šalia Dreiko, Evansas užjaučiamai sulinksėjo, tačiau iš tiesų nepriėmė visko, ką sako Dreikas, už gryną pinigą. VAIF'o vadovas mėgo dramatizuoti – tuo ir garsėjo. Be to, Dreikas aiškiai ignoravo faktą, kad kelios jo išvardytų korporacijų kasmet gausiai paremdavo VAIF'ą, o trys šių kompanijų vadovai buvo įtraukti į stebėtojų tarybą. Pasta-

ruoju metu tai vyko daugelyje aplinkosaugos organizacijų, nors tokio bendradarbiavimo priežastys labai diskutuotinos.

– Na, – pratarė Mortonas, – galbūt Peras viską vėliau permąstys.

– Abejoju, – paniuręs atsakė Dreikas. – Jis buvo supykęs. Gaila pripažinti, bet pralaimėjau šį mūšį. Bet elgiamės kaip visada. Kariai nepasiduoda. Pergalė mūsų pusėje.

Kurį laiką automobilyje vyravo tyla.

– Merginos buvo pasiutusiai gražios, tiesa, Piteri? – paklausė Mortonas.

– Taip, tikrai, – pritarė Evansas.

Jis žinojo, kad Mortonas bando praskaidrinti nuotaiką. Bet Dreiko tas neveikė. VAIF'o vadovas, niūriai spoksodamas į tuščią kraštovaizdį, žvelgdamas į tolumoje stūksančius sniegu apklotus kalnus, liūdnai purtė galvą.

Per pastaruosius porą metų Evansas dažnai keliaudavo su Dreiku ir Mortonu. Paprastai Mortonas galėjo pralinksminti visus aplinkinius, net Dreiką – paniurusį ir irzlų.

Tačiau pastaruoju metu Dreikas tapo dar pesimistiškesnis negu paprastai. Pirmą kartą Evansas tai pastebėjo prieš kelias savaites ir tuo metu pagalvojo, kad galbūt šeimoje kas nors susirgo arba kilo kažkokių kitokių rūpesčių. Bet, atrodo, nieko panašaus neatsitiko. Bent jau nieko tokio, apie ką visi kalbėtų. VAIF'as knibždėjo kaip bičių avilys: persikėlė į puikų naują pastatą Beverli Hilse, geriau negu bet kada kaupė lėšas, ruošė naujus įspūdingus renginius ir konferencijas, pavyzdžiui, „Staigios klimato kaitos“ konferenciją, prasidėsiančią po dviejų mėnesių. Vis dėlto, nepaisant šios

sėkmės (o galbūt dėl jos?), Dreikas atrodė nusiminęs labiau negu bet kada.

Mortonas irgi tai pastebėjo, tačiau nekreipė dėmesio:

– Jis teisininkas. Ko jūs tikitės? Pamirškit.

Kol pasiekė Reikjaviką, saulėta diena tapo drėgna ir vėsi. Keflaviko oro uoste krito šlapdriba, privertusi laukti, kol nuo baltų *Gulfstream* reaktyvinio lėktuvo sparnų bus nuvalytas ledas. Evansas pasitraukė į angaro kamputį ir, kadangi Valstijose dar buvo pats vidurnaktis, paskambino draugui bankininkui, gyvenančiam Honkonge. Pasiteiravo apie Vankuverio istoriją.

– Visiškai neįmanoma, – buvo iškart atsakyta. – Joks bankas neatskleistų tokios informacijos, netgi kitam bankui. Kažkur grandinėje yra PĮP.

– PĮP?

– Pranešimas apie įtartiną pervedimą. Jeigu įtariama, kad pinigai skirti narkotikų prekybai ar terorizmui, sąskaita pažymima. Ir nuo tada sekama. Yra būdų sekti elektroninius, netgi sudėtingai koduotus pervedimus. Tačiau tokio sekimo duomenys niekada – jokiu būdu – neatsidurs ant banko valdytojo stalo.

– Tikrai?

– Jokiu būdu. Norint pamatyti tą pranešimą, reikėtų tarptautinių įstatymų priežiūros tarnybų leidimo.

– Taigi tas banko valdytojas pats visko nepadarė?

– Abejoju. Kažkas dar įveltas į šią istoriją. Koks nors pareigūnas. Kas nors, apie ką neprasitarė.

– Pavyzdžiui, koks muitininkas ar žmogus iš Interpolo?

– Kažkas panašaus.

– Tada kodėl čia įpainiotas mano klientas?

– Nežinau. Bet čia ne atsitiktinumas. Ar tavo klientas užsiima kokia nors radikalia veikla?

Pagalvojęs apie Mortoną, Evansas vos nenusijuokė.

– Tikrai ne.

– Tu įsitikinęs, Piteri?

– Na, taip...

– Nes kartais tokie turtingi rėmėjai linksminasi ar pateisina save remdami teroristines grupuotes. Būtent taip atsitiko su *IRA*. Turtingi amerikiečiai juos rėmė dešimtmečius. Tačiau laikai pasikeitė. Tas jų daugiau nelinksmina. Tavo klientas turėtų būti atsargus. Jeigu tu jo teisininkas, irgi turėtum būti atsargus. Piteri, nenorėčiau lankyti tavęs kalėjime.

Padėjo ragelį.

PAKELIUI Į LOS ANDŽELĄ
RUGPJŪČIO 23 D., ANTRADIENIS
13:04 VAL.

Stiuardesė į krištolinį stiklą įpylė Mortonui degtinės.

– Ačiū, ledo pakaks, brangute, – tarė Mortonas kilstelėdamas ranką.

Vyrai skrido virš Grenlandijos į vakarus, po jais nušviesta blyškios saulės tįsojo ledo ir debesų plynė.

Mortonas sėdėjo su Dreiku, kalbančiu apie tai, kaip tirpsta Grenlandijos ledo kepurė ir kokiu greičiu tirpsta ledas Arktyje. Ir Kanados ledynai nyksta. Mortonas gurkštelėjo degtinės ir linktelėjo.

– Vadinasi, Islandija – anomalija?

– O taip, – patvirtino Dreikas. – Anomalija. Visur kitur ledynai tirpsta iki šiol negirdėtu greičiu.

– Gerai, kad turim tave, Nikai, – tarė Mortonas uždėdamas ranką Dreikui ant peties.

Dreikas nusišypsojo.

– Ir gerai, kad turim jus, Džordžai. Negalėtume nieko padaryti be jūsų dosnios paramos. Jūsų dėka Vanutu byla tapo įmanoma, o ji neapsakomai svarbi dėl visuotinio at-

garsio, kurį sukels. O dėl kitos jūsų paramos... na... man neužtenka žodžių.

– Tau niekada nepritrūksta žodžių, – tarė Mortonas pliaukštelėdamas jam per nugarą.

Sėdėdamas priešais, Evansas pamanė, kad jiedu tikrai keistai atrodo. Mortonas, stambus ir energingas, paprastai apsirengęs džinsais ir marškiniais, atrodė, visada veržiasi iš savo drabužių. O Nikolas Dreikas, aukštas ir baisiai liesas, dėvintis švarką ir kaklaraištį. Jo plonas kaklas kyšo iš stropiai išlygintos apykaklės, todėl atródo, kad vyriškis visada perka netinkamo dydžio marškinius.

Jie buvo visiškai skirtingo būdo. Mortonas mėgo būti tarp kiek įmanoma daugiau žmonių, pavalgyti, pasijuokti. Jautė potraukį dailioms merginoms, senoviniams sportiniams automobiliams, Azijos menui ir išdaigoms. Jo rengiami labdaringi vakarėliai į namus Holmbi Hilse sutraukdavo didžiąją Holivudo dalį, visada budavo ypatingi, kitą dieną aprašomi laikraščiuose.

Žinoma, Dreikas dalyvaudavo tuose priėmimuose, tačiau visada anksti išvykdavo, kartais prieš vakarienę. Dažnai pasiteisindavo liga – savo ar kieno nors iš draugų. Iš tiesų jis buvo atsiskyręs vienišas vyras, kuris nekentė vakarėlių ir triukšmo. Netgi kai stovėdavo tribūnoje ir sakydavo kalbą, nuo jo dvelkė vienatvė – tarsi patalpoje būtų vienas. O Dreikas tuo naudojosi: sugebėjo nuteikti, kad jis – vienišas pranašas tyruose, išsakantis tiesą, kurią klausytojams reikia išgirsti.

Nepaisant temperamento skirtumų, abu vyrus siejo tvirta draugystė, besitęsianti didesniąją dešimtmečio dalį.

Mortonas, turto, sukaupto verčiantis šakiniais krautuvais, paveldėtojas, visiškai nesipuikavo. Tačiau Dreikas išmoningai naudojosi tais pinigais, mainais kurstydamas Mortono entuziazmą ir darydamas įtaką pastarojo gyvenimui. Mortono vardas pasirodė Audubono draugijos, Tyrlaukių draugijos, Pasaulio gyvūnijos ir augalijos fondo ir *Sierra* klubo patarėjų taryboje. Jis buvo pagrindinis aukotojas žaliųjų organizacijai *Greenpeace* ir Aplinkosauginės veiklos lygai.

Kulminacija tapo dvi didžiulės Mortono dovanos VAIF'ui. Pirmoji – milijono dolerių parama, skirta finansuoti Vanutu bylą. Antroji – devynių milijonų dolerių suma pačiam VAIF'ui finansuoti būsimus tyrinėjimus ir bylas, susijusias su aplinkosauga. Nenuostabu, kad VAIF'o taryba išrinko Mortoną *Atsakingiausiu metų piliečiu*. Pokylis jo garbei buvo numatytas vėlų rudenį San Fransiske.

Evansas, tingiai versdamas žurnalo puslapius, sėdėjo prieš tuodu vyrus. Tačiau jį sukrėtė skambutis į Honkongą, ėmė šiek tiek atsargiau stebėti Mortoną.

Mortonas vis dar laikė ranką ant Dreiko peties ir pasakojo anekdotą kaip paprastai bandydamas jį prajuokinti, tačiau Evansui pasirodė, kad Mortonas yra šiek tiek nenuoširdus. Buvo atsiribojęs, tik nenorėjo, kad Dreikas pastebėtų.

Evanso įtarimai pasitvirtino. Mortonas staiga atsistojo ir patraukė lakūno kabinos link.

– Noriu sužinoti apie tą prakeiktą elektroniką, – ištarė.

Vos pakilus juos veikė stiprus Saulės žybsnis, dėl kurio sutriko palydovinių telefonų ryšys. Pasak pilotų, efektas stipresnis netoli ašigalio ir tuojau susilpnės skrendant į pietus.

O Mortonas, atrodė, labai nori kažkam paskambinti. Evansas mąstė kam. Niujorke dabar ketvirta, Los Andžele – pirma nakties. Kam skambina Mortonas? Bet, žinoma, tai gali būti susiję su bet kuriuo jo vykdomu projektu: vandenvala Kambodžoje, miškų atželdinimu Gvinėjoje, retų rūšių gyvių saugojimu Madagaskare, vaistinių augalų tyrinėjimu Peru. Ką jau kalbėti apie vokiečių ekspediciją matuoti ledo storį Antarktidoje. Mortonas asmeniškai dalyvavo visuose šiuose projektuose. Jis detaliai žinojo apie juos, apie ten dalyvaujančius mokslininkus, pats buvo aplankęs vietoves. Taigi priežastis galėjo būti bet kokia. Tačiau Evansas kažkaip jautė, kad čia ne viskas taip paprasta.

Mortonas grįžo.

– Pilotai sako, kad dabar jau viskas gerai.

Atsisėdęs vienas lėktuvo priekyje pasiėmė ausines ir uždarė suveriamas duris, kad niekas jo negirdėtų.

Evansas vėl palinko prie žurnalo.

– Manai, kad jis geria daugiau nei paprastai? – paklausė Dreikas.

– Ne, – atsakė Evansas.

– Aš jaudinuosi.

– Aš nesijaudinčiau.

– Supranti, – tarė Dreikas, – po penkių savaičių San Fransiske ruošiamas pokylis jo garbei – didžiausias šių metų lėšų rinkimo renginys. Žiniasklaida pakurstys visuomenės susidomėjimą mūsų organizuojama konferencija apie staigią klimato kaitą.

– Aha, – atsiliepė Evansas.

– Noriu, kad visuomenės dėmesys kryptų į aplinkosaugą, o ne kažkur kitur. Ne į asmeninius dalykus, jei supranti, ką turiu omenyje.

– Argi apie tai kalbėtis turėtumėt ne su Džordžu? – paklausė Evansas.

– Ai, jau kalbėjau. Užsiminiau tau, nes su juo praleidi tiek daug laiko.

– Iš tikrųjų ne tiek jau daug.

– Žinau, kad jis tave mėgsta, Piteri, – tarė Dreikas. – Tu – tarsi sūnus, kurio jis niekada neturėjo ar... po velnių, nežinau. Bet jis tave *tikrai* mėgsta. Tik prašau padėti mums, jei gali.

– Nemanau, Nikai, kad jis tave nuviltų.

– Tik... užmesk į jį akį.

– Gerai. Žinoma.

Lėktuvo priekyje atsidarė suveriamos durys. Mortonas tarė:

– Pone Evansai? Jeigu galima.

Piteris atsistojo, nužingsniavo į priekį ir užvėrė duris.

– Kalbėjau telefonu su Sara, – tarė Mortonas.

Sara Džouns buvo jo padėjėja Los Andžele.

– Argi ne vėlu?

– Toks jos darbas. Jai gerai mokama. Atsisėsk.

Evansas atsisėdo ant kėdės priešais.

– Ar esi girdėjęs apie VSŽA?

– Ne.

– Valstybinę saugumo žvalgybos agentūrą?

Evansas papurtė galvą.

– Ne. Bet yra dešimtys saugumo agentūrų.

– Girdėjai apie Džoną Kenerį?

– Ne...

– Regis, jis profesorius Masačusetso Technologijos institute.

– Ne, – tarė Evansas, – atleiskit. Ar jis kaip nors susijęs su aplinkosauga?

– Gali būti. Pažiūrėk, ką įmanoma sužinoti.

Evansas pasisuko į šalia gulintį nešiojamąjį kompiuterį ir atvertė ekraną. Prie interneto buvo prisijungęs palydoviniu ryšiu. Ėmė rinkti klaviatūra.

Po kelių akimirkų teisininkas žvelgė į sveikai atrodantį vyrą per anksti pražilusiais plaukais, nešiojantį akinius raginiais rėmeliais. Buvo pridėta trumpa biografija. Evansas garsiai perskaitė:

– Ričardas Džonas Keneris, Viljamo T. Hardingo premijos stipendininkas, aplinkos inžinerijos profesorius.

– Kad ir kaip ten būtų, – burbtelėjo Mortonas.

– Jam trisdešimt devyneri. Būdamas dvidešimties apsigynė civilinės inžinerijos daktaro laipsnį Kalifornijos technologijos institute. Disertacija buvo apie dirvos eroziją Nepale. Vos nepateko į olimpinę slidinėjimo komandą. Įgijo teisės bakalauro laipsnį Harvardo teisės mokykloje. Kitus ketverius metus praleido vyriausybėje – Vidaus reikalų ministerijoje, politikos analizės biure. Tarpvyriausybinio derybų komiteto mokslinis patarėjas. Pomėgis – alpinizmas. Kartą buvo pranešta, kad mirė kopdamas į Naja Changos viršukalnę Nepale, tačiau nieko panašaus neįvyko. Bandė įkopti į antrą pagal aukštį planetos kalną K2, tačiau nepavyko dėl oro sąlygų.

– K2. Argi tai ne pavojingiausia viršukalnė? – paklausė Mortonas.

– Manau, kad taip. Atrodo, jis patyręs alpinistas. Įsidarbino Masačusetso Technologijos institute, kur stulbinančiai greit iškilo. Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt trečiaisiais tapo docentu. Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt penktaisiais – Masačusetso Technologijos instituto Rizikos analizės centro direktoriumi. Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt šeštaisiais pelnė prestižinę profesoriaus Viljamo T. Hardingo stipendiją. Aplinkos apsaugos agentūros, Vidaus reikalų ministerijos, Gynybos ministerijos, Nepalo vyriausybės konsultantas, dar dievai žino kas. Atrodo, daugybėje korporacijų. O nuo du tūkstančiai antrųjų išėjo kūrybinių atostogų.

– Ką tai reiškia?

– Tiesiog rašo, kad išėjo kūrybinių atostogų.

– Pastaruosius dvejus metus? – Mortonas priėjo ir žvilgtelėjo Evansui per petį. – Man tai nepatinka. Vyrukas prasibrauna iki aukštų pareigų Masačusetso Technologijos institute, išeina kūrybinių atostogų ir nebesugrįžta. Manai, įsivėlė į kokius rūpesčius?

– Nežinau. Bet... – Evansas skaičiavo datas. – Profesorius Keneris gavo daktaro laipsnį būdamas dvidešimties Kalifornijos technologijos institute. Teisininko laipsnį – Harvarde per dvejus, o ne trejus metus. Masačusetso Technologijos instituto profesorius, sulaukęs dvidešimt aštuonerių...

– Gerai, gerai, vadinasi, protingas, – tarė Mortonas. – Vis tiek noriu sužinoti, kodėl jis atostogauja. Ir kodėl yra Vankuveryje.

– Vankuveryje?

– Skambino Sarai iš Vankuverio.

– Kodėl?

– Nori susitikti su manimi.

– Na, manau, geriau susitikit su juo, – tarė Evansas.

– Susitiksiu. Bet kaip manai, ko jis nori?

– Neįsivaizduoju. Finansavimo? Projekto?

– Sara sakė, kad jis nori, jog susitikimas būtų konfidencialus. Nenori, kad apie jį kam nors prasitarčiau.

– Na, tai nesunku. Jūs lėktuve.

– Ne, – tarė Mortonas krutindamas nykštį. – Jis primygtinai prašė, kad nieko nesakyčiau Dreikui.

– Gal bus geriau, jei aš dalyvausiu šiame susitikime, – pasakė Evansas.

– Taip, – pritarė Mortonas. – Tikriausiai.

LOS ANDŽELAS
RUGPJŪČIO 23 D., PIRMADIENIS
16:09 VAL.

Geležiniai vartai prasivėrė, ir automobilis pajudėjo šešėliuotu keliu prie namo, pamažu ryškėjančio tolumoje. Holmbi Hilsas... Turtingiausias Beverli Hilso rajonas. Čia, aukštų vartų ir tankios lapijos nuo gatvės slepiamuose namuose, gyveno milijardieriai. Šioje miesto dalyje visos apsaugos kameros buvo nudažytos žaliai ir kruopščiai suslapstytos.

Mortono namas – Viduržemio stiliaus vila, nudažyta kremine spalva, pakankamai didelė, kad galėtų gyventi dešimties žmonių šeima. Evansas, pakalbėjęs su biuro darbuotoju, užvertė mobilaus telefono dangtelį ir automobiliui sustojus išlipo.

Fikuso šakose čirškavo paukščiai. Ore tvyrojo gardenijų ir jazminų, augančių tako šonuose, kvapas. Rožiniuose prie garažo kerojančiuose bugenvilijos žieduose kybojo kolibris. *Tipiškas vaizdas Kalifornijoje*, – pamanė Evansas. Jis augo Konektikute, į mokyklą ėjo Bostone, tad net penkerius metus praleidęs Kalifornijoje, laikė šią vietą egzotiška. Evansas

pastebėjo, kad priešais namą pastatytas kitas automobilis, tamsiai pilkas sedanas su vyriausybės numeriais.

Nuo paradinių durų atžingsniavo Mortono asistentė Sara Džouns, aukšta trisdešimtmetė šviesiaplaukė, žavinga tarsi kino žvaigždė. Sara vilkėjo baltą teniso sijonuką ir rožinę palaidinukę, plaukus buvo suėmusi į uodegą. Mortonas pakštelėjo jai į skruostą.

– Žaidi šiandien?

– Žaidžiau. Viršininkas anksti grįžo. – Ji pakratė Evansui ranką ir vėl pasisuko į Mortoną. – Kelionė gerai sekės?

– Puikiai. Dreikas paniuręs. Ir jis negers. Tai vargina.

Mortonui pajudėjus durų link, Sara ištarė:

– Manau, turiu jums pasakyti, kad jie jau čia.

– Kas?

– Profesorius Keneris. O su juo – kitas vyrukas. Užsienietis.

– Tikrai? Bet negi nepasakei jiems, kad privalo...

– Susitarti? Taip, sakiau. Regis, jie mano, kad jiems tai negalioja. Paprasčiausiai atsisėdo ir pasakė, jog palauks.

– Reikėjo man paskambinti...

– Jie čia atvyko prieš penkias minutes.

– Aha. Gerai. – Jis atsisuko į Evansą. – Eime, Piteri.

Vyrai įėjo į vidų. Mortono svetainės langas buvo į sodo, esančio gale namo, pusę. Kambarį puošė antikvariniai daiktai iš Azijos, be abejo, ir didžiulė akmeninė galva, parvežta iš Kambodžos. Ant sofos sėdėjo du vyrai. Vienas – vidutinio ūgio amerikietis trumpais žilais plaukais, nešiojantis akinius. Kitas – labai tamsus, smulkaus sudėjimo ir labai patrauklus, nepaisant plono rando, nutįsusio per kairę veido pusę prie ausies. Abu mūvėjo medvilnines kelnes ir dėvėjo lengvus

sportinius švarkus. Vyriškiai labai budrūs sėdėjo ant sofos kraštelio, tarsi būtų bet kurią akimirką pasiruošę pašokti.

– Tikri karininkai, tiesa? – pasakė Mortonas įeidamas į kambarį.

Abu vyrai atsistojo.

– Pone Mortonai, aš – Džonas Keneris iš Masačusetso Technologijos instituto, o čia mano kolega Sandžongas Tapa, doktorantas iš Nepalo.

– O čia mano kolega Piteris Evansas, – tarė Mortonas.

Vyrai paspaudė vieni kitiems rankas. Kenerio spustelėjimas buvo tvirtas. Sandžongas Tapa sveikindamasis kiek linktelėjo. Kalbėjo ramiai, su britišku akcentu.

– Sveiki.

– Nesitikėjau, kad atvyksit taip greitai, – tarė Mortonas.

– Mes greitai dirbam.

– Suprantu. Tad koks reikalas?

– Manau, kad mums reikia jūsų pagalbos, pone Mortonai, – Keneris maloniai nusišypsojo Evansui ir Sarai. – Ir, deja, mūsų pokalbis konfidencialus.

– Ponas Evansas – mano teisininkas, o nuo savo asistentės aš neturiu jokių paslapčių...

– Tikiu, – atsiliepė Keneris. – Galite jais pasitikėti kada tik panorėjęs, tačiau privalome pasikalbėti su jumis vienu.

– Jeigu neprieštaraujate, norėčiau pamatyti kokį nors asmens dokumentą, – paprašė Evansas.

– Žinoma, – tarė Keneris. Abu vyrai išsitraukė piniginės. Evansas pamatė vairuotojo pažymėjimą, išduotą Masačusetse, Masačusetso Technologijos instituto fakulteto

darbuotojo pažymėjimą ir pasus. Abu vyriškiai padavė ir vizitines korteles.

> Dr. Džonas Keneris
> Rizikos analizės centras
> Masačusetso Technologijos institutas
> Masačusetso aveniu 454
> Kembridžas, MA 02138

> Dr. Sandžongas Tapa
> Mokslinis bendradarbis
> Aplinkos inžinerijos katedra
> 4-C 323 pastatas
> Masačusetso Technologijos institutas
> Kembridžas, MA 02138

Buvo nurodyti ir telefonų bei faksų numeriai, elektroninio pašto adresai. Evansas pavartė vizitines. Viskas atrodė sąžininga.

– O dabar, jeigu jūs ir panelė Džouns leisite... – tarė Keneris.

Jie išėjo į koridorių, iš kurio pro didžiules stiklines duris buvo matyti svetainė. Mortonas ant vienos sofos. Keneris ir Sanjongas įsitaisė ant kitos. Kalbėjosi tyliai. Iš tiesų Evansui visa tai atrodė panašu į dar vieną nesibaigiantį susitikimą dėl investavimo, kuriuos Mortonui tenka iškęsti.

Koridoriuje Evansas priėjo prie telefono ir surinko numerį.

– Rizikos analizės centras, – atsiliepė moteriškas balsas.

– Prašau sujungti su profesoriaus Kenerio kabinetu.

– Minutėlę.

Treškėjimas. Kitas balsas.

– Rizikos analizės centras, profesoriaus Kenerio kabinetas.

– Laba diena, – tarė Evansas. – Aš – Piteris Evansas, norėčiau pasikalbėti su profesoriumi Keneriu.

– Atleiskite, tačiau jo nėra.

– Ar žinote, kur jis?

– Profesorius Keneris išėjęs kūrybinių atostogų.

– Man labai svarbu su juo susisiekti. Gal žinote, kaip galėčiau jį rasti?

– Na, neturėtų būti sunku, nes jūs Los Andžele, o jis irgi.

Vadinasi, ji matė skambinančiojo numerį, – pagalvojo Evansas. Jis tikėjo, jog Mortono numeris neskelbiamas. Tačiau aišku, kad taip nėra. O galbūt sekretorė Masačusetse kažkaip įstengė tą numerį sužinoti.

– Na, gal galėtumėt pasakyti... – pradėjo Evansas.

– Atleiskit, pone Evansai, tačiau negaliu jums daugiau padėti.

Pypt pypt pypt.

– Kas čia buvo? – paklausė Sara.

Prieš Evansui atsakant, salone suskambo mobilusis telefonas. Evansas matė, kaip Keneris iš kišenės išsitraukia aparatą, trumpai atsako. Tada atsisuka, pažvelgia į Evansą ir pamojuoja.

– Jam skambino iš jo kabineto? – paklausė Sara.

– Atrodo, kad taip.

– Vadinasi, jis – profesorius Keneris.

– Spėju, kad taip, – atsiliepė Evansas. – O mes įkliuvome.

– Nekreipk dėmesio. Eime, parvešiu namo, – pasiūlė Sara.

Abu praėjo pro pravirą garažą, kuriame apšviesti saulės tviskėjo į eilę sustatyti *Ferrari*. Mortonas turėjo devynis senovinius *Ferrari*, kuriuos laikė skirtinguose garažuose. Kolekcijoje buvo keturiasdešimt septintųjų *Spyder Corsa*, penkiasdešimt šeštųjų *Testa Corsa* ir penkiasdešimt devintųjų *California Spyder* – kiekvienas iš jų vertas daugiau negu milijono dolerių. Evansas tą žinojo, nes kiekvieną kartą Mortonui nusipirkus naują, peržiūrėdavo draudimą. Pačiame eilės gale stovėjo juodas Saros *Porsche* atidengiamu viršumi. Mergina jį išvairavo, ir Evansas įlipęs įsitaisė šalia jos.

Net pagal Los Andželo nuostatas Sara Džouns atrodė ypatingai graži moteris. Aukšta, įdegusi saulėje iki gelsvai rusvos spalvos, šviesūs, pečius siekiantys plaukai, mėlynos akys, nepriekaištingi veido bruožai, labai balti dantys. Buvo atletiška (kaip paprastai žmonės Kalifornijoje) ir darbe dažnai pasirodydavo su bėgiojimo kostiumu ar trumpu teniso sijonėliu. Sara žaidė golfą ir tenisą, nardė su akvalangu, važinėjo kalnų dviračiu, slidinėjo, čiuožinėjo snieglente ir dievai žino kuo dar užsiiminėjo. Evansas, vos apie tai pagalvojęs, visada pajusdavo nuovargį.

Tačiau jis taip pat žinojo, kad ši mergina, kaip sakoma Kalifornijoje, turėjo rūpestėlių. Sara buvo jauniausias turtingos San Fransisko šeimos vaikas, jos tėvas – įtakingas teisininkas, užimantis postą politikoje, motina jaunystėje dirbo aukštosios mados modeliu. Visi vyresni Saros broliai ir seserys buvo laimingai sukūrę šeimas, visi pasiturintys,

tad laukė, kad ir ji pasektų jų pėdomis, bet Sarai visa šeimos sėkmė atrodė našta.

Evansas dažnai svarstė, kodėl ji nusprendė dirbti Mortonui, dar vienam įtakingam ir turtingam vyrui. Arba kodėl iš viso atvyko į Los Andželą, nes jos šeimai bet kokia vieta į pietus nuo Bei Bridžo atrodė beviltiškai neskoninga. Tačiau darbas jai gerai sekėsi, buvo ištikima Mortonui. O, kaip dažnai sakydavo Džordžas, jos buvimas maloniai nuteikdavo. Tam pritarė ir aktoriai bei kitokios įžymybės, kurios dalyvaudavo Mortono rengiamuose vakarėliuose. Sara su keletu ir susitikinėjo. O tai nepatiko jos šeimai.

Kartais Evansas pamąstydavo, ar tai, ką ši mergina veikia, nėra maištas. Kaip ir jos vairavimas: vairavo greitai, beveik nutrūktgalviškai, nuskriedama Benedikto Kanjonu ir pasukdama į Beverli Hilsą.

– Nori į biurą ar namo?

– Namo, noriu pasiimti savo automobilį.

Sara linktelėjo, pranėrė pro lėtai krutantį mersedesą ir kirtusi gatvę pasuko kairėn į šalutinę gatvelę. Evansas giliai atsiduso.

– Klausyk, žinai, kas yra internetinis karas? – paklausė mergina.

– Kas? – Evansas nebuvo tikras, kad teisingai išgirdo per vėjo gūsį.

– Internetinis karas.

– Ne. Kodėl klausi?

– Girdėjau juos apie tai kalbantis prieš jums ateinant. Kenerį ir tą vyrutį Sandžongą.

Evansas papurtė galvą.

– Neturiu žalio supratimo. Tu tikra, kad tai nebuvo prekės internetu?

– Gali būti.

Mergina skriejo Saulėlydžio gatve, pralėkė degant geltonai šviesoforo šviesai ir, įvažiavusi į Beverli Hilsą, įjungė žemesnę pavarą.

– Vis dar gyveni Roksburio gatvėje?

Evansas atsakė, kad taip. Žiūrėjo į jos ilgas kojas, truputį pridengtas trumpo balto sijono.

– Su kuo ruošeisi žaisti tenisą?

– Vis tiek jo nepažįsti.

– Tai ne... ach...

– Ne. Viskas baigta.

– Suprantu.

– Aš rimtai, baigta.

– Gerai, Sara. Girdžiu tave.

– Jūs, teisininkai, visi tokie įtarūs.

– Vadinasi, žaidi su teisininku?

– Ne, ne su teisininku. Su teisininkais nežaidžiu.

– Ką su jais darai?

– Stengiuos laikytis nuo jų atokiau. Kaip ir visi kiti.

– Apmaudu tai girdėti.

– Tu, žinoma, esi išimtis, – ištarė ji ir akinamai nusišypsojo.

Staiga Sara padidino greitį, variklis sukaukė.

Piteris Evansas nuomojo butą viename sename name Roksburio gatvėje, žemutinėje Beverli Hilso dalyje. Name, kuriame buvo tik keturi butai, esančiame priešais Roksburio parką. Parkas gražus – didžiulė žalia erdvė, kur visada

gausu žmonių. Evansas matė ispanes aukles, sergėjančias turtuolių vaikus ir beplepančias grupelėmis. Kelios vyresnio amžiaus moterys sėdėjo saulės atokaitoje. Nuošaliau kampe oficialiu kostiumėliu apsirengusi mama, kad galėtų pabūti kartu su vaikais, valgė atsineštus į parką pietus.

Sucypė staiga stabdomo automobilio stabdžiai.

– Štai, prašom.

– Ačiū, – išlipdamas tarė Evansas.

– Argi ne metas persikelti? Gyveni čia penkerius metus.

– Per daug užsiėmęs, kad kraustyčiausi kitur.

– Turi raktus?

– Taip. Bet vienas visada yra po durų kilimėliu. – Jis kyštelėjo ranką į kišenę ir sužvangino raktų ryšulį. – Visas komplektas.

– Iki pasimatymo.

Ties posūkiu sucypė padangos ir Sara nulėkė.

Evansas perėjo per nedidelį saulės apšviestą kiemą ir užlipo į savo butą antrame aukšte. Kaip visada Sara jį truputį pribloškė. Tokia graži ir tokia koketiška. Evansas visada jautė, kad, bendraudama su vyrais, ji išlaiko atstumą, ir tai išmuša juos iš vėžių. Bent *jį* išmuša. Evansas niekada negalėjo pasakyti, ar ji norėtų nueiti su juo į pasimatymą ar ne. Tačiau turint galvoje jo santykius su Mortonu, tai – prasta mintis. Jis niekada negalėtų to padaryti.

Tik įžengus pro duris, ėmė skambėti telefonas. Evanso asistentė Hetera. Ruošėsi anksti išeiti namo, nes blogai jautėsi. Hetera dažnai, kad išvengtų spūsčių, artėjant popietei prastai pasijusdavo. Dažnai skambindavo ir pirmadieniais

bei penktadieniais, kad neateis dėl ligos. Tačiau firma stebėtinai užsispyrusiai nenorėjo jos atleisti: čia ji dirbo metų metus.

Vieni pasakojo, kad ji turėjo romaną su Briusu Bleku, vienu iš firmos įkūrėjų, o šis gyveno kankinamas nuolatinės baimės, kad sužinos jo žmona, kuri valdė visus pinigus. Kiti teigė, kad Hetera susitikinėjo su kitu – niekada konkrečiai neįvardintu – firmos partneriu. Trečioje istorijoje pasakojama, kad ji dalyvavo firmai keliantis iš vieno dangoraižio komerciniame Senčeri Sičio rajone, Los Andžele, į kitą, atrado kažkokių kompromituojančių dokumentų ir juos nukopijavo.

Evansas įtarė, kad tiesa kur kas paprastesnė: ji – protinga moteris, pakankamai ilgai dirbanti firmoje, dėl to viską žinanti apie neteisėtus darbelius, todėl atleisti ją visiškai nenaudinga. Šitaip ji dirbo maždaug trisdešimt savaičių per metus.

Hetera firmoje buvo nuolat skiriama dirbti su geriausiu jaunesniuoju bendradarbiu tikintis, kad puikiam teisininkui netrukdys jos nenuspėjamumas. Evansas ištisus metus stengėsi moters atsikratyti. Kitais metais jam buvo pažadėta nauja asistentė. Evansas šį pažadą vertino kaip paaukštinimą.

– Labai gaila, kad blogai jautiesi, – rūpestingai ištarė vyriškis Heterai. Reikėjo taikytis su jos apsimetinėjimu.

– Tai tik dėl skrandžio. Turiu nueiti pas gydytoją.

– Šiandien eisi?

– Na, bandau susitarti, kad priimtų...

– Tada gerai.

– Bet norėjau pasakyti, kad jie užporyt suplanavo didelį susirinkimą. Devintą valandą didžiojoje konferencijų salėje.

– Oho!

– Ponas Mortonas jį sušaukė. Atrodo, pakviesta dešimt ar dvylika žmonių.

– Žinai, kas tokie?

– Ne. Nepasakė.

Evansas pagalvojo: „Beprasmiška" ir ištarė:

– Gerai.

– Ir nepamirškite, kad kitą savaitę turėsite atstovauti Mortono dukrai ir pareikšti kaltinimus. Šįkart Pasadinoje, ne centre. Ir skambino Margo Lein dėl *Mercedes* bylos. Ir *BMW* prekybos agentas vis tiek nenori pasiduoti.

– Vis tiek nori iškelti bylą Bažnyčiai?

– Skambina kas antrą dieną.

– Gerai. Viskas?

– Ne, dar yra maždaug dešimt klausimų. Pasistengsiu palikti sąrašą jums ant stalo, jei pakankamai gerai jausiuos...

Vadinasi, nepaliks.

– Gerai, – atsiliepė Evansas.

– Ateisite?

– Ne, pernelyg vėlu. Man reikia pamiegoti.

– Tada iki pasimatymo rytoj.

Evansas pajuto stiprų alkį. Šaldytuve nerado nieko valgomo, išskyrus nežinia kokio senumo jogurto indelį, truputį apvytusių salierų ir pusę butelio vyno, likusio nuo paskutinio pasimatymo prieš dvi savaites. Susitikinėjo su mergina, vardu Kerol, kuri dirbo kitoje teisinėje firmoje.

Jiedu susipažino sporto salėje ir užmezgė atsitiktinį, neįpareigojantį romaną. Abu buvo užsiėmę ir, tiesą sakant, ne itin vienas kitu domėjosi. Susitikdavo kartą ar du per savaitę, aistringai pasimylėdavo, o tada vienas jų pasiteisindavo svarbiu susitikimu ryt per pusryčius, tad anksti išeidavo. Kartais abu ir pavakarieniaudavo, bet nedažnai. Nė vienas nenorėjo gaišti laiko.

Evansas nuėjo į svetainę patikrinti telefono atsakiklio. Nuo Kerol žinutės nerado, bet buvo nuo Džeinisės, kitos merginos, su kuria kartais susitikdavo.

Džeinisė dirbo sporto trenere ir turėjo idealiai proporcingą ir tvirtą kaip uola kūną. Seksas Džeinisei buvo tarsi sporto renginys, kuriam naudojami keli kambariai, sofos ir kėdės; vėliau Evansas jausdavosi šiek tiek netinkamas, tarsi jo kūnas būtų merginai per riebus. Bet vis tiek su ja susitikinėjo, nes truputį didžiavosi, kad gali susitikinėti su taip stulbinančiai atrodančia mergina, net jei seksas ir nėra toks geras. Be to, dažnai galėjo susitikti iš anksto nesitarę. Džeinisė turėjo vyresnį draugą, kabelinės televizijos žinių prodiuserį. Jis dažnai išvykdavo iš miesto, o ji nerasdavo ramybės.

Džeinisė buvo palikusi žinutę vakar vakare. Evansas nesivargino paskambinti. Su Džeinise taip būdavo: šįvakar arba pamiršk.

Prieš Džeinisę ir Kerol buvo kitų, daugiau ar mažiau panašių romanų. Evansas sakydavo sau, kad turėtų siekti rimtesnių, brandesnių santykių. Tinkamesnių savo amžiui ir padėčiai, tačiau buvo užsiėmęs, tad tiesiog priimdavo visa, kas gyvenime pasitaikydavo.

Dabar Evansas buvo alkanas. Nusileido žemyn, sėdo į automobilį ir nuvažiavo į artimiausią kioską Piko gatvėje,

kur pardavinėjami mėsainiai. Jį ten jau pažinojo. Užsisakė dvigubą mėsainį su sūriu ir braškinį kokteilį.

Grįžo namo ir ketino eiti miegoti, tik prisiminė, kad prižadėjo paskambinti Mortonui.

– Džiaugiuosi, kad paskambinai, – tarė Mortonas. – Kaip tik peržiūrinėju popierius dėl... Kur nukeliavo mano pinigai, dovanoti VAIF'ui? O kaip dėl Vanutu bylos?

– Nežinau, – atsakė Evansas. – Dokumentai parengti ir pasirašyti, bet nemanau, kad kiek nors jau sumokėta.

– Gerai. Noriu, kad atidėtum mokėjimus.

– Žinoma.

– Tik kuriam laikui.

– Puiku.

– Nėra jokio reikalo ką nors sakyti VAIF'ui.

– Taip, taip. Žinoma, kad taip.

– Gerai.

Evansas padėjo ragelį. Nuėjo į miegamąjį ir nusirengė. Vėl suskambo telefonas.

Džeinisė. Sporto trenerė.

– Labas! Mąsčiau apie tave ir galvojau, ką veiki.

– Tiesą sakant, ruošiausi miegoti.

– O, pakankamai anksti.

– Ką tik grįžau iš Islandijos.

– Greičiausiai esi pavargęs.

– Na, ne tiek pavargęs...

– Nori draugijos?

– Žinoma.

Ji sukikeno ir padėjo ragelį.

BEVERLI HILSAS
RUGPJŪČIO 24 D., ANTRADIENIS
6:04 VAL.

Evansas pabudo nuo gilaus ritmiško kvėpavimo. Atmetė ranką per lovą, bet Džeinisės ten neužčiuopė. Lovos pusė, kur ji miegojo, dar buvo šilta. Nusižiovaudamas kilstelėjo galvą. Neryškioje rytmečio šviesoje išvydo virš lovos kojūgalio pakylančią vieną grakščią, tobulos formos koją, paskui ir kitą. Tada abi kojos iš lėto nusileido. Kvėpavimas. Tada kojos vėl ėmė kilti.

– Džeinise, ką darai? – paklausė Evansas.

– Turiu apšilti. – Ji stovėjo šypsodamasi, nuoga ir nesivaržydama, pasitikėdama savo išvaizda, o kūne išryškėjo kiekvienas raumenėlis. – Septintą turiu užsiėmimą.

– Kiek valandų?

– Šešios.

Jis sudejavo ir įmurkdė galvą į pagalvę.

– Tikrai turėtum keltis, – pareiškė Džeinisė. – Ilgai miegant trumpėja gyvenimas.

Evansas vėl sudejavo. Džeinisės galva buvo prikimšta informacijos apie sveikatą – toks jos darbas.

– Kaip įmanoma sutrumpinti gyvenimą miegant?

– Atliko eksperimentą su žiurkėm. Joms neleido miegoti, ir žinai ką? Gyveno ilgiau.

– Aha. Gal galėtum užkaist kavos?

– Gerai, bet tau tikrai reikėtų atsisakyti kavos... – Džeinisė išžingsniavo iš kambario.

Jis siūbavo ant grindų nuleistą koją.

– Negi negirdėjai? Kava apsaugo nuo insulto.

– Neapsaugo, – iš virtuvės atsiliepė Džeinisė. – Kava turi devynis šimtus dvidešimt tris cheminius elementus, ir ją gerti *nesveika*.

– Nauji tyrimai, – pratarė Evansas. Tai irgi buvo tiesa.

– Be to, ji sukelia vėžį.

– Niekada nebuvo įrodyta.

– Ir persileidimus.

– Man neaktualu.

– Ir didina nervinę įtampą.

– Džeinise, prašau.

Ji sugrįžo ir, pasirėmusi į durų staktą, sukryžiavo rankas ant idealios krūtinės. Evansas stebėjo venas, nusitęsusias nuo apatinės pilvo dalies link kirkšnies.

– Na, Piteri, tu *tikrai* nervingas. Turi pripažinti.

– Tik tada, kai žiūriu į tavo kūną.

Mergina susiraukė.

– Tu su manimi elgiesi nerimtai.

Ji atsukusi Evansui tobulą stangrų užpakaliuką nuėjo į virtuvę. Atidarė šaldytuvą.

– Nėra pieno.

– Bus gerai juoda.

Evansas atsistojo ir patraukė į dušą.

– Ar tu nukentėjai? – paklausė Džeinisė.

– Nesupratau...

– Dėl žemės drebėjimo. Buvo nedidelis, kol keliavai. Apie keturių ir trijų dešimtųjų balo.

– Negirdėjau.

– Na, jis tikrai iš vietos pajudino tavo televizorių.

Žengdamas žingsnį Evansas sustojo.

– Ką?

– Jis pajudino televizorių. Pats pažiūrėk.

Rytmetinės saulės šviesoje, suspindusioje pro langą, aiškiai buvo matyti įspaustos kilime televizoriaus stalelio kojų žymės. Iš ankstesnės vietos televizorius pajudėjo kokius septynis centimetrus. Tai buvo senas aštuoniasdešimties centimetrų įstrižainės aparatas – velniškai sunkus. Tikrai nelengva pajudinti. Dabar, į jį žvelgiant, Evansą nupurtė šaltis.

– Tau pasisekė, – kalbėjo Džeinisė. – Ant židinio atbrailos tebestovi visi stikliniai daikčiukai. Jie visad sudūžta, net jei drebėjimas silpnas. Turi draudimo polisą?

Jis nieko neatsakė. Pasilenkęs apžiūrinėjo sujungimus kitoje televizoriaus pusėje. Viskas atrodė, kaip turi būti, tačiau jau kokius metus nebuvo žiūrėjęs, iš tiesų nežinojo, ar viskas gerai.

– Beje, – tarė Džeinisė, – čia nenatūrali kava. Bent jau natūralią turėtum gerti. Ar klausaisi manęs?

– Palauk truputį.

Evansas buvo susirietęs priešais televizorių ir ieškojo ko nors neįprasta po juo. Tačiau nerado nieko keista.

– O kas *čia?* – paklausė Džeinisė.

Jis žvilgtelėjo. Rankoje Džeinisė laikė spurgą.

– Piteri, – griežtai tarė Džeinisė, – ar žinai, kiek tokiuose dalykuose riebalų? Visai tas pats, jeigu suvalgytum gabalėlį sviesto.

– Žinau... Turėčiau jų nebevalgyti.

– Tai jau tikrai. Nebent po kiek nors metų norėtum susirgti diabetu. Kodėl tu ant grindų?

– Tikrinu televizorių.

– Kodėl? Sugedo?

– Nemanau. – Evansas atsistojo.

– Duše bėga vanduo, – tarė Džeinisė. – Nelabai ekonomiška. – Ji įpylė kavos ir padavė jam. – Eik, palįsk po dušu. Man reikia į treniruotę.

Kai Evansas išlindo iš dušo, Džeinisės jau neberado. Jis paklojo lovą (taip kruopščiai kaip niekad) ir nužingsniavo į kambarėlį apsirengti.

SENČERI SITIS
RUGPJŪČIO 24 D., ANTRADIENIS
8:45 VAL.

Haslio ir Bleko teisinė firma Senčeri Sičio rajone buvo išsidėsčiusi penkių aukštų pastate, kuriame įsikūrė ir kiti biurai. Tai buvo perspektyvi, klientus vertinanti firma. Jie atstovavo daugeliui Holivudo įžymybių ir turtingų aktyvistų, atsidavusių gamtosaugos reikalams. Tai, kad jie atstovavo ir trims didžiausiems žemės supirkėjams Orindžo apygardoje, buvo mažiau afišuojama. Tačiau, kaip sakė partneriai, tai firmoje palaikė pusiausvyrą.

Evansas ten atsidūrė dėl to, kad turėjo daug klientų, aktyviai besirūpinančių gamtosauga, ypač toks buvo Džordžas Mortonas. Tad tapo vienu iš keturių teisininkų, kurie beveik visą darbo dieną dirbo Mortonui ir jo finansuojamai organizacijai „Valstybinis aplinkos išteklių fondas“ – VAIF.

Vis dėlto jis buvo tik jaunesnysis bendradarbis, turėjo mažutį kabinetą, kurio langas atsuktas į lygią dangoraižio, esančio kitoje gatvės pusėje, stiklo sieną.

Evansas peržvelgė popierius ant stalo – įprasta medžiaga, pateikiama jaunesniems teisininkams. Nuomos dokumentai, įdarbinimo sutartys, raštiškos apklausos dėl bankroto,

forma *Frančizės mokesčių inspekcijai* ir du juodraštiniai klientų laiškai, grasinantys teismu: vienas – menininko laiškas galerijai, kuri atsisako grąžinti neparduotus paveikslus, kitas – Džordžo Mortono meilužės, kuri tvirtina, kad stovėjimo aikštelės darbuotojas prie *Sushi Roku* restorano pastatydamas įbrėžė jos mersedesą atidengiamu viršumi.

Mortono meilužė Margarita Lein – buvusi aktorė, pasižyminti blogu charakteriu ir polinkiu bylinėtis. Kai tik Džordžas jos nepaisydavo (o tai pastaraisiais mėnesiais pasitaikydavo vis dažniau), ji surasdavo priežastį prieš ką nors iškelti bylą. O ieškinys neišvengiamai atsidurdavo ant Evanso stalo. Teisininkas užsirašė, kad reikės paskambinti Margaritai: nemanė, kad reiktų tęsti šį ieškinį, bet ji pasistengs įtikinti priešingai.

Dar viename dokumente jis pamatė Beverli Hilso *BMW* prekybos agento pateiktą skaičiavimų lentelę. Žmogus teigė, kad kampanija „Ką vairuotų Jėzus?" atnešė žalos jo verslui, nes jos metu buvo neigiamai atsiliepta apie prabangius automobilius. Matyt, jo verslas nepatiko Bažnyčiai, tad kai kurie parapijiečiai, užsukę po pamaldų, rėžė audringas kalbas darbuotojams. Prekybos agentui tas nepatiko, tačiau Evansui pasirodė, kad pardavimų skaičiai šiais metais buvo didesni nei pernai. Taigi pasižymėjo, kad ir jam paskambintų.

Tada pasitikrino elektroninį paštą, kuriame rado įvairiausių laiškų: dvidešimt su pasiūlymais pasididinti penį, dešimt, siūlančių įsigyti raminamųjų, ir dar dešimt, siūlančių įkeisti nekilnojamąjį turtą dabar, prieš pakylant procentams. Evansas rado tik pustuzinį svarbių laiškų – pirmasis – nuo Herbo Louvenšteino, norinčio jį pamatyti.

Louvenšteinas – vyresnysis Mortono verslo partneris, daugiausiai tvarkė nekilnojamo turto valdymo reikalus bei kitus, susijusius su investavimu. Nekilnojamo turto valdymo klausimams spręsti Mortonas skyrė visą etatą.

Evansas nužingsniavo koridoriumi į Herbo kabinetą.

Liza, Herbo Louvenšteino asistentė, klausėsi pokalbio telefonu. Evansui įėjus, ji padėjo ragelį ir nutaisė kaltą miną.

– Jis kalba su Džeku Nikolsonu.

– Kaip Džekas?

– Gerai. Baigia filmuotis su Meril. Buvo šiokių tokių nesklandumų.

Liza Rei – skaisčių akių, dvidešimt septynerių metų ir iš visos širdies mėgstanti liežuvauti. Evansas jau seniai žinojo, kad ji gali suteikti bet kokios informacijos apie tai, kas vyksta biure.

– Kodėl Herbas mane kviečia?

– Kažkas dėl Nikolo Dreiko.

– Dėl ko tas susirinkimas ryt devintą?

– *Nežinau*, – atsakė nustebusi Liza. – *Ničnieko* negaliu sužinoti.

– Kas jį sušaukė?

– Mortono auditoriai. – Mergina žvilgtelėjo į telefoną, stovintį ant stalo. – O, jis jau baigė pokalbį. Gali užeiti.

Herbas Louvenšteinas atsistojo ir atsainiai paspaudė Evansui ranką. Jis buvo malonaus veido, plinkantis, švelnaus būdo ir kiek kvailokos išraiškos vyriškis. Kabinete pridėliota daugybė jo šeimos nuotraukų – trimis ar keturiomis eilėmis išrikiuotų ant stalo. Jis gerai sutarė su Evansu, ypač

kai pastaruoju metu dėl kokaino laikymo vis areštuodavo trisdešimtmetę Mortono dukrą. Būtent Evansas vidurnakčiais vykdavo į miestą, kad ją paleistų už užstatą. Daugybę metų tą darė Louvenšteinas, tad dabar buvo laimingas galėdamas ramiai miegoti visą naktį.

– Kaip sekėsi Islandijoje? – paklausė Herbas.

– Gerai. Šalta.

– Viskas gerai?

– Žinoma.

– Tarp Džordžo ir Niko. Viskas gerai?

– Manau, kad taip. O kas?

– Nikas nerimauja. Per pastarąją valandą skambino man du kartus.

– Dėl ko?

– Kaip einasi dėl Džordžo paramos VAIF'ui?

– Nikas to klausia?

– Ar dėl to yra kokių keblumų?

– Džordžas nori ją šiek tiek stabdyti.

– Kodėl?

– Nepasakė.

– Ar tai dėl to vyruko – Kenerio?

– Džordžas nepaaiškino. Tik sakė sustabdyti.

Evansas pagalvojo, iš kur Louvenšteinas žino apie Kenerį.

– Ką man pasakyti Nikui?

– Pasakyk, kad dirbam ir dar negalim pasakyti datos.

– Bet nėra jokių sunkumų?

– Bent jau man nieko nesakė, – tarė Evansas.

– Gerai, – atsiliepė Louvenšteinas. – Mes čia vieni. Pasakyk man, ar yra kokia bėda?

– Gali būti.

Evansas mąstė, kad Džordžas retai sustabdydavo labdaringą paramą. O kai trumpai kalbėjosi vakar vakare, pajuto kažkokią įtampą.

– Dėl ko tas susirinkimas rytoj ryte? – paklausė Louvenšteinas. – Didžiojoj konferencijų salėj.

– Neturiu supratimo.

– Džordžas tau nesakė?

– Ne.

– Nikas labai prislėgtas.

– Na, tai Nikui nėra labai neįprasta.

– Nikas girdėjo apie tą Kenerį. Mano, kad jis – vaikščiojanti bėda. Kažkoks prieš aplinkosaugą nusiteikęs tipas.

– Abejoju. Jis yra Masačusetso Technologijos instituto profesorius. Kažkokių aplinkos mokslų.

– Nikui atrodo, kad jis – vaikščiojanti bėda.

– Taip nepasakyčiau.

– Lėktuve jis nugirdo tave ir Mortoną kalbant apie Kenerį.

– Nikui reiktų nustoti klausytis per raktų skylutes.

– Jis sunerimęs dėl Kenerio įtakos Džordžui.

– Nenuostabu, – atsiliepė Evansas. – Nikas susimovė dėl didelės sumos čekio. Pervedė į ne tą sąskaitą.

– Girdėjau. Tai buvo savanorio klaida. Negali Niko dėl to kaltinti.

– Tai nesuteikia pasitikėjimo.

– Suma buvo pervesta į „Tarptautinės tyrlaukių apsaugos draugijos“ sąskaitą. Puiki organizacija. O pinigus jau pervedė atgal.

– Puiku.

– Nesuprantu, kaip tu su tuo susijęs...

– Niekaip. Tik darau tai, ko prašo klientas.

– Bet tu jam patari.

– Jeigu manęs klausia. Jis neklausė.

– Atrodo, tarsi pats būtum praradęs pasitikėjimą.

Evansas papurtė galvą.

– Herbai, nežinau apie jokią bėdą. Žinau apie atidėjimą. Tai viskas.

– Gerai, – tarė Louvenšteinas siekdamas telefono. – Nuraminsiu Niką.

Evansas sugrįžo į savo kabinetą. Suskambo telefonas. Vyriškis atsiliepė.

– Ką šiandien veiki? – paklausė Mortonas.

– Ne kažin ką. Dirbu su dokumentais.

– Jie gali palaukti. Noriu, kad nuvažiuotum pažiūrėti, kaip ruošiama ta Vanutu byla.

– Jėzau, Džordžai, dar marios laiko. Manau, oficialiai ieškinys bus pateiktas tik po kelių mėnesių.

– Užsuk pas juos, – tarė Mortonas.

– Gerai, jie dirba Kalver Sityje, pasiskambinsiu ir...

– Ne. Neskambink. Tiesiog nuvažiuok.

– Bet jeigu jie nesitikės...

– Ir gerai. Būtent to aš ir noriu. Piteri, informuok mane, ką sužinosi.

Mortonas padėjo ragelį.

KALVER SITIS
RUGPJŪČIO 24 D., ANTRADIENIS
10:30 VAL.

Vanutu bylos komanda nuomojo seną sandėlį Kalver Sičio pietuose, pramoniniame rajone, kur gatvėse daug duobių. Nuo šaligatvio nieko nebuvo matyti, tik grynų plytų siena ir durys, ant kurių kabojo prikaltas metalinis gatvės numeris. Evansas paspaudė skambutį. Netrukus atsidūrė mažame priėmimo kambarėlyje, nuo kitos patalpos atitvertame siena. Girdėjo už sienos tylų murmesį, tačiau visiškai nieko nematė.

Abiejose tolimesnių durų, vedančių į sandėlį, pusėse stovėjo po ginkluotą apsaugininką. Prie mažo staliuko sėdėjo sekretorė ir nemaloniai pažvelgė į Evansą.

– Kas jūs?

– Piteris Evansas, *Haslio ir Bleko* kompanija.

– Norite susitikti su...

– Ponu Bolderiu.

– Esate susitaręs?

– Ne.

Sekretorė žvilgtelėjo netikėdama.

– Skambtelsiu jo asistentei.

– Ačiū.

Sekretorė tyliai kalbėjo telefonu. Evansas girdėjo, kaip ji pamini teisinės firmos pavadinimą. Pasižiūrėjo į privačios saugos firmos apsaugininkus. Šie irgi spoksojo į jį nutaisę ledinius veidus, nesišypsojo.

Sekretorė padėjo ragelį ir tarė:

– Panelė Heins po minutėlės ateis.

Mergina linktelėjo apsaugininkams. Vienas priėjo ir tarė Evansui:

– Tik formalumas, pone. Gal galėčiau pamatyti asmens dokumentą?

Evansas padavė vairuotojo pažymėjimą.

– Ar su savimi turite fotoaparatą ar įrašinėjimo įrangą?

– Ne, – atsakė Evansas.

– Diskelių, standžiųjų diskų, atmintukų ar kitokių kompiuterinių produktų?

– Ne.

– Ar esate ginkluotas, pone?

– Ne.

– Gal galėtumėt pakelti rankas?

Evansui keistai pažiūrėjus, apsaugininkas pareiškė:

– Paprasčiausiai galvokit, kad čia – oro uosto apsauga. – Apieškojo.

Apsaugininkas aiškiai ieškojo laidų. Pirštais perbėgo per Evanso marškinių apykaklę, perbraukė per švarko siūles, per juosmenį, o tada paprašė nusiauti batus. Pagaliau virš galvos perbraukė elektroniniu prietaisu.

– Jūs, vyručiai, rimtai nusiteikę, – tarė Evansas.

– Taip. Ačiū, pone.

Apsaugininkas pasitraukė ir atsistojo prie sienos. Nebuvo kur atsisėsti, tad Evansas tiesiog stovėjo ir laukė. Praėjus gal dviem minutėms durys atsidarė. Patraukli, tačiau griežtai atrodanti trisdešimtmetė moteris, trumpų tamsių plaukų ir mėlynų akių, dėvinti džinsus ir baltus marškinius, tarė:

– Ponas Evansas? Aš esu Dženifer Heins, dirbu su Džonu Bolderiu. Prašom čia.

Tvirtai paspaudė ranką. Abu įėjo vidun.

Žingsniavo siauru koridoriumi, kurio gale buvo matyti užrakintos durys. Evansas suvokė, kad užraktas – saugumo sumetimais: dvejos durys norint patekti vidun.

– Kam visa tai? – paklausė rodydamas į apsaugininkus.

– Turėjom truputį rūpesčių.

– Kokių rūpesčių?

– Žmonės nori sužinoti, kas čia dedasi.

– Aha...

– Išmokome būti atsargūs.

Mergina palaikė kortelę priešais duris, ir jos suzvimbusios atsidarė.

Abu įėjo į seną sandėlį: didžiulė patalpa aukštomis lubomis, stiklinėmis perskyromis suskirstyta į didelius kambarius. Iškart kairėje pusėje už stiklo Evansas išvydo kompiuterių terminalų pripildytą kambarį. Prie kiekvieno dirbo po jauną žmogų, prie klaviatūrų pūpsojo šūsnys dokumentų. Ant stiklo didelėmis raidėmis buvo užrašyta „NEAPDOROTI DUOMENYS“.

Dešinėje buvo konferencijų kambarys, prie kurio kabojo užrašas „PALYDOVAI/RADIOZONDAI“. Šiame kambaryje Evansas išvydo keturis žmones, karštai aptarinėjan-

čius padidintą diagramą, pakabintą ant sienos, ant tinklelio išbraižytas linijas.

Kiek toliau buvo dar vienas kambarys su užrašu „BENDROSIOS CIRKULIACIJOS MODELIAI (BCM)". Ant jo sienų puikavosi didžiuliai pasaulio žemėlapiai, nuspalvinti daugybe spalvų.

– Oho, – nusistebėjo Evansas. – Stambus projektas.

– Stambi byla, – atsiliepė Dženifer Heins. – Čia dirba visos mūsų komandos, sutelktos šiai bylai. Daugiausia – klimatologijos srities studentai magistrantai ir doktorantai, o ne teisininkai. Kiekviena komanda nagrinėja atskirą sritį. – Mergina ranka mostelėjo aplink sandėlį. – Pirmoji grupė analizuoja neapdorotus duomenis, tai yra apdoroja duomenis, gaunamus iš Godardo kosmoso tyrimų centro Kolumbijos universitete Niujorke, iš Jungtinių Valstijų istorinės klimatologijos centro Ouk Ridže, Tenesyje ir iš Hadlio centro, įsikūrusio Rytų Anglijoje, Didžiojoje Britanijoje. Tai – pagrindiniai šaltiniai, suteikiantys duomenų apie temperatūrą visame pasaulyje.

– Suprantu, – tarė Evansas.

– Grupė štai ten apdoroja iš palydovų gautus duomenis. Palydovai orbitoje užrašinėja aukštesniųjų atmosferos sluoksnių temperatūrą nuo tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt devintųjų, taigi turime daugiau negu dvidešimties metų įrašų. Bandome išsiaiškinti, ką su jais daryti.

– Ką su jais daryti?

– Palydovų duomenys – didžiulis rūpestis.

– Kodėl?

Tarsi jo negirdėtų, Dženifer parodė į kitą kambarį.

– Ši komanda atlieka lyginamąją BCM, tai yra kompiuteriu sukurtų klimato modelių, analizę, apimančią laikotarpį nuo aštuntojo dešimtmečio pradžios iki dabar. Kaip žinote, šie modeliai nežmoniškai sudėtingi, jie manipuliuoja milijonu ar daugiau kintamųjų iš karto. Tai patys sudėtingiausi kada nors žmogaus sukurti kompiuteriniai modeliai. Pirmiausia dirbame su Amerikos, Britanijos ir Vokietijos modeliais.

– Suprantu... – Evansą viskas pribloškė.

– O štai toji komanda analizuoja jūros lygio problemas. Greta – paleoklimato komanda. Žinoma, tai analizė, kai imami vieni duomenys, norint įvertinti kitus. Ir paskutinioji grupė studijuoja saulės apšvitą ir aerozolius. Be to, dar yra Kalifornijos universitete Los Andžele dirbanti komanda, studijuojanti grįžtamuosius atmosferos mechanizmus, pirmiausiai analizuojanti debesų dangos pasikeitimus priklausomai nuo temperatūros pokyčių. Na, daugmaž viskas. – Ji, matydama sumišusį Evansą, stabtelėjo. – Atleiskit. Kadangi dirbat su Džordžu Mortonu, maniau, kad žinot visus šiuos dalykus.

– Kas sakė, kad aš dirbu su Džordžu Mortonu?

– Išmanom savo darbą, pone Evansai, – nusišypsojo Dženifer.

Jie praėjo pro paskutinį kambarį stiklinėmis sienomis, ant kurio nebuvo jokio užrašo. Viduje pilna diagramų, didžiulių nuotraukų ir trimačių žemės modelių plastikiniuose kubuose.

– Kas čia? – paklausė Evansas.

– Mūsų audiovizualinė komanda. Ruošia vaizdinę medžiagą prisiekusiesiems. Kai kurie duomenys ypatingai su-

dėtingi, tad bandome surasti paprasčiausią ir efektyviausią būdą, kaip juos pristatyti.

Abu žingsniavo toliau. Evansas paklausė:

– Ar iš tiesų viskas taip sudėtinga?

– Tikrai taip. Vanutu saloje, iš tiesų sudarytoje iš keturių koralų salų pietiniame Ramiajame vandenyne, kur didžiausias aukštis yra apie šeši šimtai metrų virš jūros lygio, gyvena viena tauta. Aštuoni tūkstančiai tų salų gyventojų rizikuoja būti apsemti, nes dėl visuotinio atšilimo kyla jūros lygis.

– Taip, – atsiliepė Evansas. – Suprantu. Bet kodėl dirba tiek daug žmonių?

Dženifer keistai į jį pažiūrėjo.

– Todėl, kad bandysime laimėti bylą.

– Taip...

– Ir ta byla nėra lengva.

– Ką turite omenyje? – paklausė Evansas. – Kalbama apie visuotinį atšilimą. Visi žino, kad visuotinis atšilimas yra...

Iš kito sandėlio galo sugriaudėjo balsas:

– Yra *kas?*

Plikas akiniuotas vyras artėjo prie jų. Vyriškio eisena buvo nerangi, ir jam labai tiko Plikagalvio Erelio pravardė. Kaip visad Džonas Bolderis vilkėjo vien mėlynais drabužiais: mėlynas kostiumas, mėlyni marškiniai ir mėlynas kaklaraištis. Jo akys, įdėmiai žvelgiančios į Evansą, susiaurėjo. Nelauktai sau pačiam, susipažindamas su garsiuoju teisininku, Evansas pajuto baimę. Ištiesė ranką.

– Piteris Evansas, *Haslio ir Bleko* firma.

– Ir dirbate su Džordžu Mortonu?

– Taip, pone.

– Esam skolingi ponui Mortonui už jo dosnumą. Stengiamės būti verti jo paramos.

– Pasakysiu jam tai, pone.

– Tikiu. Kalbėjote apie visuotinį atšilimą, pone Evansai. Tai jums įdomi tema?

– Taip, pone, įdomi. Kaip ir kiekvienam dėl planetos susirūpinusiam piliečiui.

– Visiškai sutinku. Bet pasakykit, kaip jūs suprantat, kas *yra* visuotinis atšilimas.

Evansas bandė nuslėpti nustebimą. Nesitikėjo, kad pateks į apklausą.

– Kodėl klausiate?

– Klausiame visų, kas čia ateina. Bandome suprasti, koks yra bendras žinių lygis. Taigi kas yra visuotinis atšilimas?

– Visuotinis atšilimas yra žemės įkaitimas nuo degančio iškasamo kuro.

– Iš tiesų neteisingas atsakymas.

– Neteisingas?

– Netgi labai. Gal dar kartą pabandykit.

Evansas susimąstė. Aišku, kad jį klausinėja žmogus, turintis skvarbų ir tikslų teisininko protą. Tokį žinojo net per gerai, dar nuo teisės mokyklos. Atsargiai rinkdamas žodžius, akimirką pagalvojo.

– Visuotinis atšilimas yra... hm... žemės paviršiaus šilimas, sukeliamas per didelio anglies dvideginio kiekio atmosferoje, kuris atsiranda dėl degančio iškasamo kuro...

– Ir vėl neteisingai.

– Kodėl neteisingai?

– Dėl kelių priežasčių. Teiginyje, kurį ką tik pasakėte, galiu suskaičiuoti mažiausiai keturias klaidas.

– Nesuprantu. Mano teiginys... Būtent tai yra visuotinis atšilimas.

– Iš tiesų taip nėra. – Bolderio tonas buvo ryžtingas, autoritetingas. – Visuotinis atšilimas yra *teorija*...

– ...vargiai teorija...

– Taip, *teorija*, – atsiliepė Bolderis. – Patikėkit, norėčiau, kad būtų kitaip. Bet iš tiesų visuotinis atšilimas yra *teorija*, kad padidėję anglies dvideginio ir kitų dujų kiekiai *sukelia* žemės *atmosferos vidutinės temperatūros* padidėjimą dėl taip vadinamo *šiltnamio efekto.*

– Na, gerai, – tarė Evansas. – Tai tikslesnis apibrėžimas, bet...

– Pone Evansai, suprantu, kad pats tikite visuotiniu atšilimu.

– Žinoma.

– Tvirtai tikite?

– Žinoma. Visi tiki.

– Kai esate tvirtai kuo nors įsitikinęs, ar nemanote, kad svarbu tą įsitikinimą apibūdinti tiksliai?

Evansas ėmė prakaituoti. Jautėsi tarsi tikrai būtų sugrįžęs į teisės mokyklą.

– Na, pone, spėju... ne visai šiuo atveju. Nes kalbėdami apie visuotinį atšilimą visi žino, kas tai yra.

– Tikrai? Įtariu, kad net jūs nežinote, kas tai yra.

Evansas įsiuto ir, nespėjęs susivaldyti, pratrūko:

– Klausykit, vien todėl, kad aš nepasakau kažkokios menkos detalės...

– Pone Evansai, aš nesuku galvos dėl *detalių*. Man rūpi giliai įsišaknijusių įsitikinimų *esmė*. Spėju, kad tiems įsitikinimams neturit jokio pagrindo.

– Su visa derama pagarba – tai juokinga. – Evansas atgavo kvapą. – Pone...

– Norite pasakyti, turite tokį pagrindą?

– Žinoma, turiu.

Bolderis mąsliai žvelgė į jį. Atrodė savimi patenkintas.

– Tokiu atveju galėtumėt labai padėti šiai bylai. Gal paaukotumėt mums valandėlę laiko?

– Na... manau, kad taip.

– Neprieštarausit, jei jus filmuosim?

– Ne, bet... kodėl?

Bolderis pasisuko į Dženifer Heins, kuri paaiškino:

– Bandome apibrėžti, ką apie visuotinį atšilimą žino gerai informuotas žmogus, toks kaip jūs. Kad galėtume patobulinti pristatymą prisiekusiesiems.

– Būsiu tarsi vienas tariamų prisiekusiųjų?

– Būtent. Jau kalbinome kelis žmones.

– Gerai, – tarė Evansas, – manau, pagelbėsiu, kai ateis laikas.

– Tinkamas laikas *dabar,* – pareiškė Bolders ir atsisuko į Dženifer. – Sukviesk savo komandą ketvirtame kambaryje.

– Žinoma, norėčiau padėti, – tarė Evansas, – bet atvažiavau čia apžiūrėti...

– Nes išgirdote, kad turime bėdų dėl ieškinio pateikimo? Nieko panašaus. Tačiau kilo didžiulis pasipriešinimas. – Bolderis žvilgtelėjo į laikrodį. – Man reikia eiti į susirinkimą. Pabūkit su panele Heins, o kai baigsit, pakalbėsim apie procesą, kaip aš jį įsivaizduoju. Jums tinka?

Neliko nieko kita kaip tik sutikti.

VANUTU KOMANDA
RUGPJŪČIO 24 D., ANTRADIENIS
11:00 VAL.

Evansą pasodino konferencijų salėje, stalo gale, tada į jį iš kito kambario galo nukreiptė kameras. *Visai kaip liudijimas teisme*, – pagalvojo vaikinas.

Į kambarį įslinko penki džinsais ir marškinėliais apsirengę jaunuoliai ir atsisėdo prie stalo. Dženifer Heins pristatė juos taip greitai, kad Evansas neįsiminė vardų. Ji paaiškino, kad tie jaunuoliai – įvairių disciplinų doktorantai.

Kol viskas buvo ruošiama, Dženifer prisėdo šalia.

– Man labai gaila, kad Džonas buvo toks šiurkštus su jumis. Jis susierzinęs ir patiria daug nemalonumų.

– Dėl bylos?

– Taip.

– Kokios?

– Šis susirinkimas jus šiek tiek apšvies, kuo mes užsiimam. – Mergina atsisuko į kitus. – Mes pasiruošę?

Sulinksėjo galvos, buvo atverstos užrašų knygutės, įjungtos kameros. Dženifer tarė:

– Interviu su Piteriu Evansu iš *Haslio ir Bleko* firmos, antradienis, rugpjūčio 24 diena. Pone Evansai, norėtume

sužinoti jūsų požiūrį į visuotinį atšilimą įrodančius požymius. Tai nėra testas, mes tik norime išsiaiškinti, kaip jūs suprantate šį dalyką.

– Gerai, – atsiliepė Evansas.

– Pradėkim paprastai. Papasakokit, ką žinot apie visuotinio atšilimo požymius.

– Na, – pradėjo Evansas, – žinau, kad per pastaruosius dvidešimt ar trisdešimt metų visame pasaulyje drastiškai pakilo temperatūra. Temperatūros pakilimas – padidėjusio anglies dvideginio kiekio, kurį sukelia pramonė, kai dega iškasamas kuras, rezultatas.

– Gerai. O koks yra drastiškas temperatūros pakilimas, jūsų nuomone?

– Manau, kokiu laipsniu.

– Farenheito ar Celsijaus?

– Farenheito.

– Ir šis pakilimas pasireiškė per dvidešimt metų?

– Taip, dvidešimt ar trisdešimt.

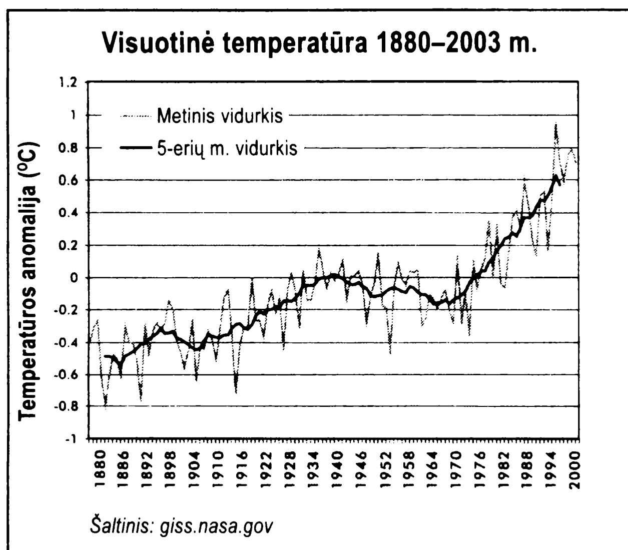
– O dvidešimto amžiaus pradžioje?

– Temperatūra irgi kilo, bet ne taip greitai.

– Gerai, – tarė Dženifer. – Dabar parodysiu jums diagramą... – Ji ištraukė diagramą[1], pritvirtintą prie putų polistireno pagrindo.

---

[1] Visos diagramos sudarytos naudojantis lentelių duomenimis iš šių šaltinių: „Godardo kosmoso tyrimų centras“ (GESI) (Kolumbijoje), „Klimato tyrimų grupės“ (KTG) (Rytų Anglijoje), „Pasaulinis istorinės klimatologijos centras“ (PIKC) ir „Jungtinių Valstijų istorinės klimatologijos centras“ (JVIKC) (Ouk Ridžo mieste). Žr. visus komentarus antrame priede.

– Ar ji jums atrodo matyta? – paklausė Dženifer.

– Mačiau ją anksčiau, – atsakė Evansas.

– Paimta iš *NASA*-Godardo duomenų rinkinio, kurį naudoja Jungtinės Tautos ir kitos organizacijos. Ar laikote Jungtines Tautas patikimu šaltiniu?

– Taip.

– Taigi galime manyti, kad ši diagrama tiksli? Objektyvi? Jokių suktybių?

– Taip.

– Gerai. Žinote, kas vaizduojama šioje diagramoje?

Tiek Evansas galėjo suprasti, tad tarė:

– Tikriausiai paskutiniojo šimtmečio vidutinės temperatūros iš meteorologinių stočių visame pasaulyje.

– Teisingai, – patvirtino Dženifer. – Ir kaip interpretuojate šią diagramą?

– Na, joje vaizduojama tai, ką aš pasakojau. – Evansas parodė į raudoną liniją. – Temperatūra pasaulyje kilo maždaug nuo 1890-ųjų, tačiau staigiai šoktelėjo apie 1970-uosius, kai labiausiai suintensyvėjo industrializacija, kuri yra tikras visuotinio atšilimo įrodymas.

– Gerai, – tarė Dženifer. – Taigi kas sukėlė staigų temperatūros pakilimą nuo 1970-ųjų?

– Dėl industrializacijos didėjantis anglies dvideginio kiekis.

– Gerai. Kitaip sakant, didėja anglies dvideginio kiekis, kyla temperatūra.

– Taip.

– Puiku. Minėjote, kad temperatūra ėmė kilti nuo 1890-ųjų maždaug iki 1940-ųjų. Matome, kad taip ir buvo. Kas lėmė šį kilimą? Anglies dvideginis?

– Na... Nesu tikras.

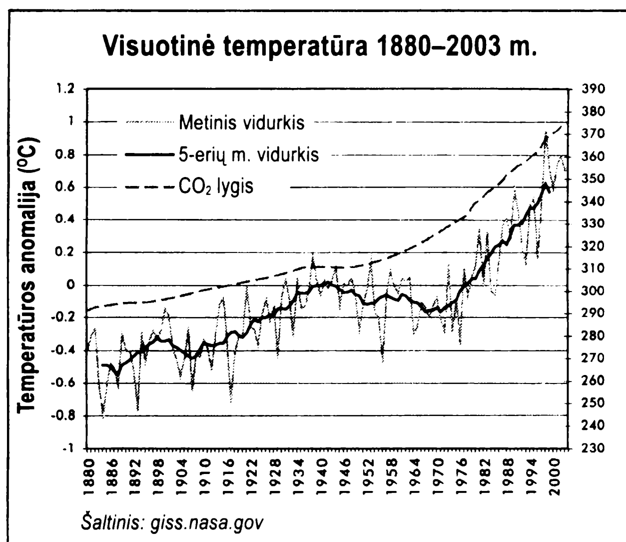
– Nes 1890-aisiais industrializacija buvo daug mažesnė ir žiūrėkite, kaip kilo temperatūra. Ar anglies dvideginio kiekis didėjo 1890-aisiais?

– Nesu tikras.

– Iš tiesų didėjo. Štai diagrama, rodanti anglies dvideginio lygį ir temperatūrą.

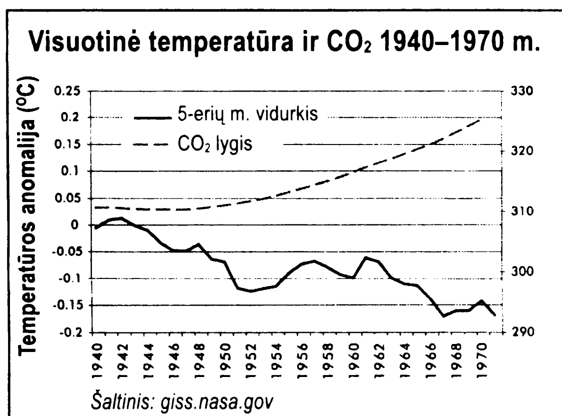
– Gerai, – tarė Evansas. – Būtent tai, ko galima tikėtis. Didėja anglies dvideginio kiekis ir dėl to kyla temperatūra.

– Puiku. Dabar noriu atkreipti jūsų dėmesį į periodą nuo 1940-ųjų iki 1970-ųjų. Kaip matote, iš tiesų tuo metu pasaulinė temperatūra krito. Matote?

– Taip...

– Leiskite parodyti tą periodą stambiu planu. – Ji ištraukė kitą diagramą.

– Čia trisdešimties metų laikotarpis. Šimtmečio trečdalis, kurio metu temperatūra krito. Vasaros derlių niokojo šalčiai, Europoje padidėjo ledynai. Kas sukėlė šį sumažėjimą?

– Nežinau.

– Ar anglies dvideginio kiekis tuo metu didėjo?

– Taip.

– Taigi, jeigu didėjantis anglies dvideginio kiekis yra temperatūros didėjimo priežastis, kodėl jis nesukėlė temperatūros kilimo nuo 1940-ųjų iki 1970-ųjų?

– Nežinau, – pakartojo Evansas. – Turi būti kitas faktorius. Arba tai gali būti anomalija. Tarp didelių pasaulinių tendencijų pasitaiko anomalijų. Pažiūrėkit, pavyzdžiui, į akcijų biržą.

– Ar per tuos trisdešimt metų akcijų biržoje buvo anomalijų?

Jis gūžtelėjo.

– Galbūt taip nutiko dėl suodžių. O gal dėl kenksmingų dalelių ore. Vėliau buvo priimti aplinkos įstatymai. Nežinau, gal atsirado kažkoks kitoks faktorius.

– Šios diagramos rodo, kad anglies dvideginio daugėjo tolygiai, bet temperatūra kilo, krito, vėliau vėl kilo. Kiek suprantu, jūs vis dar įsitikinęs, jog anglies dvideginis sukėlė pastarųjų metų temperatūros kilimą?

– Taip. Visi žino, kad priežastis tokia.

– Ar ši diagrama sukelia jums kokių dvejonių?

– Ne, – pareiškė Evansas. – Pripažįstu, kyla klausimų, betgi nėra viskas žinoma apie klimatą. Taigi ne. Diagrama man nesukelia dvejonių.

– Gerai. Džiaugiuosi tai girdėdama. Eikime toliau. Sakėte, kad ši diagrama rodo meteorologinių stočių duomenų vidurkį visame pasaulyje. Kaip manote, kiek patikimi yra šie orų duomenys?

– Neįsivaizduoju.

– Na, pavyzdžiui, devyniolikto amžiaus pabaigoje duomenys buvo gaunami žmonėms išėjus laukan, į mažą namelį, ir dukart per dieną užrašius temperatūrą. Galbūt kelias dienas jie pamiršdavo užrašyti. Galbūt kažkas jų šeimoje susirgdavo. Turėjo viską užpildyti vėliau.

– Taip buvo anksčiau.

– Teisingai. Tačiau kaip manote, ar tikslūs yra orų užrašai Lenkijoje 1930-aisiais? Arba Rusijos provincijose nuo 1990-ųjų?

– Spėčiau, kad nelabai tikslūs.

– O aš sutikčiau. Vadinasi, gali būti, kad per pastarąjį šimtą metų pakankamai didelis meteorologinių stočių skaičius pateikė ne itin tikslius duomenis.

– Gali būti, – tarė Evansas.

– Kaip manote, kuri šalis daugelį metų turi daugiausiai gerų meteorologinių stočių didelėje teritorijoje?

– Jungtinės Valstijos?

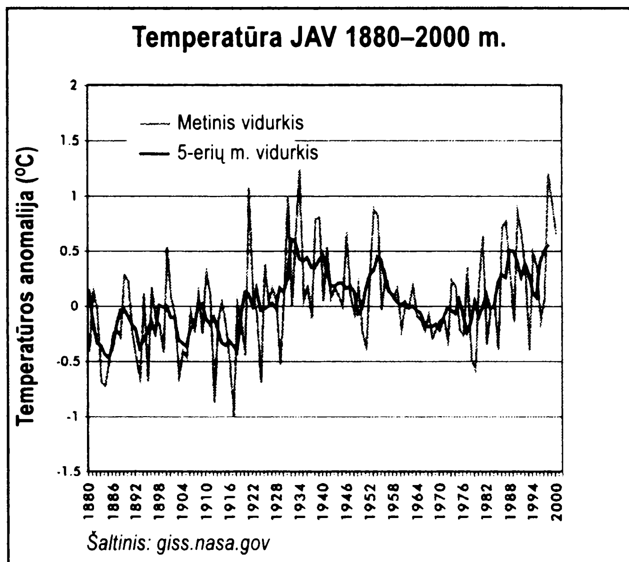
– Teisingai. Manau, dėl to nėra ko ginčytis. Štai čia – kita diagrama.

– Ar ši diagrama panaši į pirmąją, kurią matėme?

– Ne visai.

– Koks temperatūros pasikeitimas nuo 1880-ųjų?

– Na, panašu, kad trečdalis laipsnio.

– Trečdalis Celsijaus laipsnio per šimtą dvidešimt metų. Nelabai drastiška. – Ji parodė į diagramą. – O kurie buvo šilčiausi praėjusio šimtmečio metai?

– Atrodo, kad 1934-ieji.

– Ar ši diagrama jums parodo, kad vyksta visuotinis atšilimas?

– Na... Temperatūra kyla.

– Taip, per paskutinius trisdešimt metų. Bet per ankstesnius trisdešimt metų ji krito. O pastarųjų metų temperatūra Jungtinėse Valstijose apytikriai tokia pati kaip ir 1930-aisiais. Taigi, ar ši diagrama įrodo, kad vyksta visuotinis atšilimas?

– Taip, – atsakė Evansas. – Jungtinėse Valstijose jis tik ne toks dramatiškas kaip visur kitur, bet vis tiek vyksta.

– Ar jums nesukelia dvejonių faktas, kad tiksliausi temperatūrų įrašai rodo mažiausią šilimą?

– Ne. Nes visuotinis atšilimas – pasaulinis fenomenas. Vyksta ne tik Jungtinėse Valstijose.

– Jeigu jums reiktų apginti šias diagramas teisme, ar manote, kad savo pozicija galėtumėte įtikinti prisiekusiuosius? Ar prisiekusieji pasižiūrėtų į diagramą ir pasakytų, kad tas visuotinis atšilimas – nieko rimta?

– Priklauso nuo liudininkų, – nusijuokė Evansas.

Iš tiesų jis jautėsi truputį nejaukiai. Bet tik truputį. Anksčiau aplinkosaugos konferencijose buvo girdėjęs tokių teiginių. Pramonininkų rašeivos kartais krūvon sumesdavo suklastotus ir iškraipytus duomenis ir išrėždavo įtikinančią, gerai paruoštą kalbą. Tokią girdėdamas Evansas imdavo abejoti tuo, ką žino.

Tarsi skaitydama jo mintis, Dženifer tarė:

– Šiose diagramose pateikiami patikimi duomenys. Temperatūrų įrašai iš Godardo kosmoso studijų instituto Kolumbijos universitete. Anglies dvideginio lygis – iš Mauna Loa ir Lo Kupolo ledynų mokslinių tyrimų bazės Antarktidoje[1]. Sudaryta mokslininkų, kurie tvirtai tiki visuotiniu atšilimu.

– Taip, – tarė Evansas. – Nes vienareikšmis viso pasaulio mokslininkų sutarimas yra toks, kad visuotinis atšilimas *vyksta* ir kad tai – didžiausia grėsmė visame pasaulyje.

---

[1] D. M. Etheridge ir kiti, 1996. „Natūralūs ir antropogeniniai CO_2 pokyčiai atmosferoje per paskutiniuosius tūkstantį metų Antarktidos ledynuose ir stambiagrūdžiame sniege". Geofizinių tyrimų žurnalas 101 (1996): 4115 – 28.

– Gerai, – ramiai tarė Dženifer. – Džiaugiuosi, kad nė vienas šių dalykų nepakeitė jūsų požiūrio. Tęskime dominančius klausimus. Deividai?

Vienas doktorantas palinko į priekį.

– Pone Evansai, norėčiau pakalbėti apie žemės naudojimą, miesto šiluminės salos efektą ir palydovinius duomenis apie troposferos temperatūrą.

Evansas pagalvojo: *O, Jėzau.* Tačiau tik linktelėjo:

– Gerai...

– Vienas dalykų, į kurį bandome atkreipti dėmesį, – kaip nuo žemės naudojimo keičiasi paviršiaus temperatūra. Ar esate susipažinęs su šiuo klausimu?

– Ne, nelabai. – Evansas užmetė akį į laikrodį. – Jei atvirai, tai jūs nagrinėjat labai detaliai, o aš tiek neišmanau. Tiesiog klausau, ką sako mokslininkai...

– O mes ruošiame bylą, pagrįstą tuo, ką sako mokslininkai. Būtent tokių detalių lygmenyje teisme ir vyks kova, – atsiliepė Dženifer.

– Kova? – gūžtelėjo pečiais Evansas. – Kas kovos? Nebus nė vieno autoritetingo asmens. Pasaulyje nėra gerbiamo mokslininko, kuris netikėtų visuotiniu atšilimu.

– O čia jūs klystate, – tarė Dženifer. – Gynyba kviesis profesorius iš Masačusetso Technologijos instituto, Harvardo, Kolumbijos, Djuko, Virdžinijos, Kolorado, Kalifornijos universitetų, Berklio koledžo ir kitų prestižinių mokyklų. Ir buvusį Nacionalinės mokslų akademijos prezidentą. Gali taip pat kviestis Nobelio premijos laureatų. Atsiveš profesorių iš Anglijos, Makso Planko instituto Vokietijoje, Stokholmo universiteto Švedijoje. Šie profesoriai įrodinės,

kad visuotinis atšilimas, geriausiu atveju, neįrodytas, blogiausiu – visiška fantazija.

– Jų tyrimai neabejotinai apmokami pramonininkų.

– Keleto. Ne visų.

– Užkietėję konservatoriai. Naujieji konservatoriai.

– Esmė teisme bus duomenys, – tęsė Dženifer.

Visus apžvelgęs Evansas veiduose įskaitė susirūpinimą. Ir pagalvojo: *Jie tikrai tiki, kad gali pralaimėti.*

– Bet tai juokinga, – tarė Evansas. – Jums pakaktų skaityti laikraščius ar žiūrėti televiziją...

– Laikraščiai ir televizija pasiduoda kruopščiai sustyguotoms žiniasklaidos kampanijoms. Bylos – ne.

– Tada pamirškit žiniasklaidą ir tiesiog skaitykit mokslinius žurnalus...

– Skaitom. Jie nebūtinai mums padeda. Pone Evansai, mums reikia daug ką peržiūrėti. Jeigu laikysitės savo nuostatų, galėsime toliau tęsti pokalbį.

Tą akimirką sučirškė telefonas, ir Bolderis išvadavo jį iš šių kančių.

– Atsiųskit vyruką iš *Haslio ir Bleko* firmos į mano kabinetą. Skirsiu jam dešimt minučių.

VANUTU KOMANDA
RUGPJŪČIO 24 D., ANTRADIENIS
12:04 VAL.

Bolderis buvo įsitaisęs kabinete stiklinėmis sienomis, susikėlęs kojas ant stiklinio stalo ir darbavosi paniręs į šūsnį bylų aprašymų ir mokslinių darbų. Evansui įėjus kojų nenukėlė.

– Ar jums buvo įdomu? – paklausė. Turėjo omenyje apklausą.

– Tam tikra prasme, – tarė Evansas. – Bet jei atleisit už šiuos žodžius, imu jausti, kad jie jaudinasi, jog gali pralaimėti.

– Neabejoju, kad laimėsim šią bylą, – atsakė Bolderis. – Visiškai neabejoju. Bet nenoriu, kad mano žmonės taip galvotų! Noriu, kad jie pasiutusiai jaudintųsi. Noriu, kad mano komanda persigandusi lakstytų prieš bet kokį teismo procesą. Ir ypač prieš šį. Šitą ieškinį keliam prieš Aplinkos apsaugos agentūrą, o laukdama proceso, agentūra pasisamdė nepriklausomą teisininką Barį Bekmaną.

– Oho – sunkioji artilerija.

Baris Bekmanas buvo žymiausias savo kartos teisininkas. Būdamas dvidešimt aštuonerių, Stanfordo teisės mo-

kykloje tapo profesoriumi, o perkopęs trisdešimtmetį paliko universitetą ir pradėjo privačią praktiką. Jau atstovavo *Microsoft*, *Toyota*, *Philips* ir daugybei kitų tarptautinių kompanijų. Bekmanas turėjo neįtikėtinai guvų protą, žavias manieras, gerą humoro jausmą ir regimąją atmintį. Visi žinojo, kad dalyvaudamas Aukščiausiojo Teismo procese (o tas jau vyko tris kartus), kai reikėjo atsakinėti į teisėjų klausimus, jis žinojo net dokumentų puslapių numerius:

– Gerbiamasis teisėjau, manau, tai rasite septynioliktoje išnašoje 237-o puslapio apačioje.

Kažkas panašaus.

– Baris turi savų trūkumų. Dėl didelio informacijos kiekio gali lengvai nuslysti į nereikšmingus dalykus. Jam patinka girdėti save kalbantį. Nukrypsta argumentuodamas. Kartą prieš jį laimėjau. Ir kartą pralaimėjau. Dėl vieno dalyko esu tikras: galim tikėtis *ypač* stipraus oponavimo.

– Argi truputį nekeista, kad jie pasisamdė advokatą dar prieš jums pateikiant ieškinį?

– Tokia taktika, – paaiškino Bolderis. – Dabartinė administracija nenori ginti šios bylos. Jie tikisi laimėti, tačiau nenori neigiamų viešumo pasekmių, kurios pasireikš po bylos prieš visuotinį atšilimą. Nori mus įbauginti, kad ieškinio atsisakytume. O mes, žinoma, niekada to nepadarysim. Ypač dabar, kai esame visiškai finansuojami – dėkui ponui Mortonui.

– Tai gerai, – tarė Evansas.

– Tuo pat metu susiduriame su svarbiais iššūkiais. Baris įtikinės, kad nepakanka visuotinio atšilimo įrodymų, kad silpni jį remiančių mokslininkų teiginiai. Įtikinės, kad jau aišku, jog spėliojimai prieš penkiolika ar dvidešimt metų

buvo neteisingi. Įtikinės, kad netgi pagrindiniai visuotinio atšilimo šalininkai viešai išreiškė abejones, ar jį tikrai galima numatyti, ar tai – rimta problema ir ar iš tiesų tai vyksta.

– Taip sakė pagrindiniai šalininkai?

– Sakė. Žurnaluose, – atsiduso Bolderis.

– Neskaičiau nieko panašaus.

– Teiginiai egzistuoja. Baris juos iškas. – Vyriškis papurtė galvą. – Kai kurie ekspertai skirtingu metu išreiškė skirtingus požiūrius. Kai kurie teigė, kad didėjantis anglies dvideginio kiekis nėra didelė bėda, dabar sako, kad yra. Kol kas neturime nė vieno liudininko eksperto, kurio nebūtų galima „pagauti" arba per kryžminę apklausą priversti pasirodyti kvailiu.

Evansas užjausdamas linktelėjo. Nutuokė tokius reikalus. Vienas pirmų dalykų, kuriuos išmoko teisės mokykloje: teisė – tai ne tiesa. Teisė – ginču pasiekiamas sprendimas. O ginčijantis tiesa gali išaiškėti, bet gali ir neišaiškėti. Dažnai neišaiškėdavo. Kaltintojai gali žinoti, kad kaltinamasis padarė nusikaltimą, tačiau vis tiek neįstengia pripažinti jo kaltu. Tokių atvejų visą laiką pasitaikydavo.

– Štai kodėl ši byla priklausys nuo įrašų apie jūros lygį Ramiajame vandenyne, – tarė Bolderis. – Dabar renkame tinkamus duomenų įrašus.

– Kodėl nuo to priklauso byla?

– Nes tikiu, – aiškino Bolderis, – kad čia tokia byla, kur turėtumėm prisivilioti ir kirsti iš peties. Byla apie visuotinį atšilimą, tačiau ne be emocinio poveikio prisiekusiesiems. Jiems nepatinka analizuoti diagramas. O visos šitos kalbos apie dešimtąsias Celsijaus laipsnio dalis praplaukia pro ausis. Tai techninės detalės, ekspertų išsisukinėjimai, o papras-

tiems žmonėms baisiai nuobodu. Ne, prisiekusiesiems ši byla bus apie bejėgius, apgaudinėjamus, menkus žmones, priverstus išsikelti iš namų, kuriuose gyveno jų protėviai. Byla apie siaubą staigiai ir nepaaiškinamai, be jokios suvokiamos priežasties kylant jūros lygiui, nebent sutinki, kad pastaraisiais metais *kažkoks neįprastas ir beprecedentis faktorius paveikė visą pasaulį*. Kažkas, kas verčia kilti jūros lygį ir kėsinasi į nekaltų vyrų, moterų ir vaikų gyvybes.

– Ir tas kažkas yra visuotinis atšilimas.

Bolderis linktelėjo.

– Prisiekusieji turės padaryti savo išvadas. Jei pateiksime įtikinančius kylančio jūros lygio įrašus, turėsime stiprų pagrindą. Kai prisiekusieji pamatys, kad žala padaryta, ims *kažką* kaltinti.

– Gerai, – Evansas suprato, kur suka Bolderis. – Taigi duomenys apie jūros lygį svarbūs.

– Taip, bet jie turi būti patikimi, nepaneigiami.

– Ar juos taip sunku gauti?

Bolderis kilstelėjo antakį.

– Pone Evansai, ar ką nors žinote apie jūros lygio tyrimus?

– Ne. Tik žinau, kad jūros lygis visame pasaulyje kyla.

– Deja, šis teiginys labai ginčytinas.

– Juokaujat.

– Visi žino, kad aš neturiu humoro jausmo, – atsiliepė Bolderis.

– Bet dėl jūros lygio neįmanoma ginčytis, – pareiškė Evansas. – Pernelyg paprasta. Pasižymi prieplaukoje, kai vandens lygis potvynio metu aukščiausias, matuoji metai iš metų, matai, kaip kyla... Kodėl sunku...

Bolderis atsiduso.

– Manote, kad jūros lygis – nereikšminga? Patikėkit manim, taip nėra. Ar kada girdėjote apie geoidą? Ne? Geoidas – tai žemės gravitacinio lauko vienodo potencialo paviršius, sutampantis su ramaus vandenyno paviršiumi. Ar dabar jums aiškiau?

Evansas papurtė galvą.

– Na, tai pagrindinė sąvoka matuojant jūros lygį. – Bolderis pirštais perbėgo per priešais esančių popierių šūsnį. – O kaip glaciohidroizostatinis modeliavimas? Eustatiniai ir tektoniniai efektai kranto linijoje? Nuosėdiniai holoceno sluoksniai? Foraminiferų išsidėstymas tarp potvynių? Pakrantės paleoaplinkos anglies analizė? Aminostratigrafija? Ne? Nieko neprimena? Leiskite užtikrinti: specializacija tyrinėjant jūros lygį – baisiai diskutuotinas užsiėmimas. – Jis švystelėjo viršutinį popierių. – Štai prie ko aš dabar dirbu. Tačiau disputai šioje srityje suteikė papildomą akstiną surasti neabejotinų duomenų.

– Ir jūs gausite šiuos duomenis?

– Taip, laukiu, kol jie atkeliaus. Australai turi keletą tyrimų bazių. Prancūzai – bent vieną Morėjoje ir gal dar vieną Papetėje. Yra duomenų, kuriuos pateikė V. Aleno Vilio fondas, bet jie surinkti per labai trumpą laiką. Turim ir kitų duomenų. Pažiūrėsime.

Sučirškė vidaus telefonas. Asistentė tarė:

– Pone Bolderi, su jumis nori kalbėti ponas Dreikas iš VAIF'o.

– Gerai. – Bolderis atsisuko į Evansą, ištiesė rank Malonu buvo pasikalbėti, pone Evansai. Dar kartą dėkc ponui Mortonui. Pasakykit, kad jeigu nori, gali bet k

užsukti pasižvalgyti. Visada čia įtemptai darbuojamės. Sėkmės jums. Išeidamas uždarykit duris.

Bolderis nusisuko ir pakėlė telefono ragelį. Evansas išgirdo jį sakant:

– Nagi, Nikai, kas, po perkūnais, dedasi VAIF'e? Ar sutvarkysi tai, ko prašau?

Evansas uždarė duris.

Vaikinas, širdyje jausdamas kirbantį nerimą, išėjo iš Bolderio kabineto. Bolderis buvo vienas iš labiausiai gebančių įtikinti žmonių pasaulyje. Jis žinojo, kad Evansas atvyko siųstas Mortono. Žinojo, kad Mortonas bylai tuoj paskirs didelę pinigų sumą. Spinduliuodamas pasitikėjimą jis turėjo būti nusiteikęs visiškai optimistiškai. Iš tiesų taip ir buvo.

„Nė neabejoju, kad laimėsim šią bylą".

Tačiau vėlgi Evansas girdėjo:

„Susiduriame su didžiuliu pasipriešinimu".

„Neturiu nė vieno liudininko eksperto, kurio nebūtų galima „pagauti."

„Čia tokia byla, kur turėtumėm prisivilioti ir kirsti iš peties".

„Ši byla priklausys nuo įrašų apie jūros lygį".

„Specializacija tyrinėjant jūros lygį – baisiai diskutuotinas užsiėmimas".

„Pamatysime".

Šis pokalbis tikrai nepadidino Evanso pasitikėjimo. Kaip muota mokslinių problemų, su kuriomis teks susidurti Eva je, diskusija su Dženifer Heins.

van ačiau pamąstęs nusprendė, kad abejonių išsakymas iš meų buvo teisinės komandos pasitikėjimo išraiška. Pats

Evansas – teisininkas, atvyko čia sužinoti su procesu susijusių dalykų, o visi čia elgėsi tiesmukiškai. Šią bylą tikrai jie laimės, nors nebus lengva, laimės, nes duomenys labai sudėtingi, o prisiekusieji dėmesį sukaupia trumpam.

Taigi... Ar jis patars Mortonui tęsti toliau?

Žinoma, patars.

Dženifer laukė Evanso prie Bolderio kabineto ir tarė:

– Laukiame jūsų konferencijų salėje.

– Atsiprašau. Mano dienotvarkė... – pratarė Evansas.

– Suprantu, pratęsim kitą kartą. Svarsčiau, ar jūsų dienotvarkė tikrai įtempta, ar atsirastų laiko mums kartu papietauti.

– O, – neparodydamas nustebimo tarė Evansas, – mano dienotvarkė nėra tokia įtempta.

– Puiku, – nudžiugo Dženifer.

KALVER SITIS
RUGPJŪČIO 24 D., ANTRADIENIS
12:15 VAL.

Dženifer ir Evansas pietavo meksikiečių restorane Kalver Sityje. Buvo ramu. Kampe susibūrę keli kino pramonės darbuotojai iš šalimais įsikūrusios *Sony Studios*. Keli susiglaudę mokiniai. Būrelis vyresnių skrybėlėtų moterų.

Jiedu įsitaisė kampe ir užsisakė dienos patiekalą. Evansas tarė:

– Atrodo, Bolderis mano, kad duomenys apie jūros lygį yra esminiai.

– Būtent taip mano Bolderis. Jei atvirai, nesu taip įsitikinusi.

– Kodėl?

– Niekas nematė visų duomenų. Bet netgi jei tai – labai patikimi duomenys, kad padarytų įspūdį prisiekusiesiems, jie turi parodyti, jog jūros lygis gerokai pakilęs. Tačiau taip gali neatsitikti.

– Kaip gali neatsitikti? – nesuprato Evansas. – Kai Antarktidoje tirpsta ir skilinėja ledynai...

– Netgi tokiu atveju. Žinote Maldyvų salas Indijos vandenyne? Susirūpinusi dėl potvynių, mokslininkų komanda

iš Skandinavijos nuvyko tyrinėti jūros lygio. Mokslininkai nenustatė jokio pakilimo per kelis šimtmečius, o per paskutinius dvidešimt metų lygis net sumažėjo.

– Sumažėjo? Apie tai buvo rašyta?

– Pernai, – atsakė Dženifer.

Padavėjai atnešus maistą, Dženifer nerūpestingai mostelėjo ranka: kol kas gana plepėti. Ji gardžiuodamasi suvalgė buritą ir atgalia ranka apsišluostė smakrą. Evansas pastebėjo nuo delno iki dilbio nutįsusį nelygų randą. Mergina tarė:

– Jėzau, dievinu šį maistą. Kolumbijos apygardoje neįmanoma rasti skanaus meksikietiško maisto.

– Tu iš ten kilusi?

Ji linktelėjo.

– Atvykau čia padėti Džonui.

– Jis paprašė?

– Negalėjau jo nuvilti, – gūžtelėjo pečiais. – O su savo vaikinu susitinku kas antrą savaitgalį. Jis atvažiuoja čia arba aš grįžtu. Tačiau jeigu prasidės teismas, svarstymas tęsis metus, galbūt dvejus. Nemanau, kad mūsų santykiai atlaikytų.

– Kuo jis dirba? Tavo vaikinas.

– Teisininkas.

– Kartais manau, kad visi dirba teisininkais, – šyptelėjo Evansas.

– Visi. Jis užsiima saugumo teise. Ne mano sritis.

– Kokia tavo sritis?

– Liudytojų ruošimas ir prisiekusiųjų parinkimas. Psichologinė darbuotojų analizė. Štai kodėl esu atsakinga už grupines diskusijas.

– Suprantu.

– Žinome, kad dauguma prisiekusiųjų bus girdėję apie visuotinį atšilimą ir greičiausiai bus linkę manyti, jog jis realus.

– Jėzau, tikiuosi, kad taip, – tarė Evansas. – Turiu omenyje, kad tai jau pastaruosius penkiolika metų žinomas faktas.

– Tačiau mums reikia nuspręsti, ką žmonės manys pateikus priešingus faktus.

– Pavyzdžiui?

– Pavyzdžiui, diagramas, kurias tau šiandien rodžiau. Arba palydovų duomenis. Žinai apie palydovų duomenis?

Evansas papurtė galvą.

– Visuotinio atšilimo teorijos šalininkai pranašauja, kad žemutinis Žemės atmosferos sluoksnis sušils nuo panašiai kaip šiltnamyje susikaupusio karščio. Žemės paviršius šyla lėčiau. Tačiau nuo 1979-ųjų naudojame skriejančius palydovus, kurie gali nuolat tirti atmosferą aštuonių kilometrų aukštyje. Jų duomenys rodo, kad žemutinis atmosferos sluoksnis šyla daug lėčiau negu Žemės paviršius.

– Galbūt netiksliai apdorojami jų duomenys...

– Patikėk manim, palydovų duomenys buvo pakartotinai analizuoti kokį tuziną kartų, – tarė Dženifer. – Tai, ko gero, pasaulyje kruopščiausiai analizuojami tyrimai. O duomenys, gaunami oro balionais, sutampa su palydovų duomenimis. Pagal juos, šilimas daug mažesnis negu tikėtasi teoriškai. – Mergina gūžtelėjo. – Dar vienas rūpestis. Stengiamės išspręsti.

– Kaip?

– Manom, kad prisiekusiesiems tai pasirodys per daug sudėtinga. MSE, mikrobangomis sklindantys elementai,

skaitytuvai su keturių kanalų spinduliavimo analize... skirtingi tarppalydoviniai duomenys, laikui bėgant besikeičiantys nelinijinių matavimų rezultatai... Tikimės, kad tai privers juos nuleisti rankas. Gerai. Užteks apie reikalus...

Ji servetėle dar kartą nusivalė lūpas, o Evansas vėl pamatė per vidinę rankos pusę nusidriekusį randą.

– Kaip jis atsirado? – paklausė vaikinas.

– Teisės mokykloje, – gūžtelėjo pečiais Dženifer.

– O galvojau, kad mano mokykla griežta.

– Senojoje miesto dalyje vedžiau karatė pamokas. Kartais jos vykdavo vėlai. Valgysi traškučių?

– Ne, – atsiliepė Evansas.

– Paprašom sąskaitos?

– Papasakok.

– Nėra ką daug pasakot. Vieną vakarą įsėdau į automobilį važiuoti namo, o į jį įšokęs vaikėzas atsisėdo į keleivio vietą ir išsitraukė ginklą. Liepė važiuoti.

– Vaikėzas iš tavo vedamų užsiėmimų?

– Ne. Vyresnis. Kokių dvidešimties metų.

– Ką darei?

– Liepiau išlipti. Jis man įsakė važiuoti. Taigi užvedžiau automobilį ir įjungusi pavarą paklausiau, kur nori, kad važiuočiau. Jis buvo pakankamai kvailas, taigi parodė, o aš smogiau jam į gerklę. Nepakankamai stipriai sudaviau, tad jis iššovė, sudaužė stiklą. Tada dar sudaviau alkūne. Porą, tris kartus.

– Kas jam nutiko?

– Mirė.

– Jėzau.

– Kai kurie žmonės priima blogus sprendimus. Kodėl taip į mane spoksai? Jo ūgis buvo vienas metras ir aštuoniasdešimt penki centimetrai, svoris – atitinkamas. Ne kartą teistas tiek čia, tiek Nebraskoje. Ginkluotas apiplėšimas, grasinimas užtaisytu ginklu, pasikėsinimas išprievartauti – ką pasakysi? Manai, turėčiau jo gailėtis?

– Ne, – greit tarė Evansas.

– Tu gailiesi, galiu įžvelgti akyse. Daugelis žmonių gailisi. Sako: „Jis buvo tik vaikas, kodėl taip pasielgei?" Leisk pasakyti, kad žmonės nežino, ką šneka. Tą vakarą vienas iš mūsų turėjo mirti. Džiaugiuosi, kad ne aš. Tačiau, žinoma, vis tiek nemalonu prisiminti.

– Neabejoju.

– Kartais prabundu išpilta šalto prakaito. Matau, kaip kulka priešais mano veidą sutrupina priekinį stiklą. Suvokiu, kad buvau netoli mirties. Turėjau jį iškart nužudyti.

Evansas tylėjo. Nežinojo, ką pasakyti.

– Ar kada į tavo galvą buvo nukreiptas ginklas? – paklausė Dženifer.

– Ne...

– Tuomet neįsivaizduoji, ką tada jaučia žmogus.

– Ar daug turėjai nemalonumų?

– Pakankamai. Kažkiek laiko galvojau, kad negalėsiu dirbti teisininke. Jie teigė, kad aš jį suviliojau. Įsivaizduoji? Gyvenime nebuvau matęs to vyruko. Tačiau tada mane išgelbėjo labai geras teisininkas.

– Bolderis?

Ji linktelėjo.

– Štai kodėl aš čia.

– O kaip tavo ranka?

– Ai, po velnių, įsipjoviau į sudužusį automobilo stiklą. – Mergina pamojavo padavėjai. – Kaip manai, prašom sąskaitos?

– Aš vaišinu.

Po kelių akimirkų abu išėjo į lauką. Evansas mirkčiojo kaitrioje vidurdienio saulėje. Jiedu žingsniavo gatve.

– Taigi, spėju, esi puiki karatistė, – tarė Evansas.

– Neprasta.

Jie grįžo į sandėlį. Evansas paspaudė Dženifer ranką.

– Tikrai norėčiau dar kartą papietauti, – tarė moteris.

Taip tiesmukai pasakė, kad Evansas pradėjo spėlioti, ar kvietimas asmeniškas, ar Dženifer nori, kad jis žinotų, kokia bylos eiga. Nes, kaip ir Bolderio, daugelis jos pasakotų dalykų nebuvo padrąsinantys.

– Būtų puiku, – atsiliepė Evansas.

– Netrukus?

– Sutarta.

– Paskambinsi?

– Būtinai, – pažadėjo jis.

BEVERLI HILSAS
RUGPJŪČIO 24 D., ANTRADIENIS
17:04 VAL.

Buvo beveik tamsu, kai Evansas sugrįžo namo ir pastatė automobilį garaže. Bekopiant galiniais laiptais, pro langą galvą iškišo namo savininkė ir šūktelėjo:

– Ką tik prasilenkėt.

– Su kuo?

– Su darbininkais, taisančiais kabelius. Jie ką tik išėjo.

– Nekviečiau aš jokių darbininkų. Įleidot?

– Žinoma, ne. Sakė, kad jūsų palauks. Ką tik išėjo.

Evansas niekada negirdėjo, kad kabelius taisantys vyrai ko nors lauktų.

– Kiek jie laukė?

– Neilgai. Gal dešimt minučių.

– Gerai.

Jis užkopė iki antro aukšto laiptų aikštelės. Ant durų rankenos kybojo kortelė su užrašu: „Atsiprašome, neradome jūsų namuose“. Buvo ir prierašas „Paskambinkite dar kartą susitarti dėl paslaugos“.

Evansas suvokė, kur šuo pakastas. Parašytas adresas buvo „Roksburio gatvė 2119“. Jo adresas – „Roksburio

gatvė 2129". Tačiau numeris kabojo ant priekinių, ne ant galinių durų. Jie paprasčiausiai suklydo. Evansas pakėlė kilimėlį prie durų patikrinti, ar tebėra raktas – gulėjo ten, kur ir paliktas. Nepajudintas. Netgi apdulkėjęs.

Evansas įėjo ir užrakino duris. Pravėręs šaldytuvą išvydo tik pasenusio jogurto indelį. Reikėjo užsukti į prekybos centrą, bet buvo per daug pavargęs. Patikrino žinutes, ar neskambino Džeinisė ar Kerol. Neskambino. Dabar, žinoma, galėjo skambinti dar ir Dženifer Heins, bet ji turi vaikiną, gyvena Kolumbijos apygardoje, ir... jis žinojo, kad iš to nieko neišeitų.

Pagalvojo – gal skambtelėti Džeinisei, tačiau nusprendė, kad neverta. Išsimaudė po dušu ir mąstė, gal užsisakyti į namus picą. Prieš paskambindamas trumpam atsigulė ant lovos pailsėti ir akimirksniu užsnūdo.

SENČERI SITIS
RUGPJŪČIO 25 D., TREČIADIENIS
8:59 VAL.

Pasitarimas vyko didžiojoje konferencijų salėje keturioliktame aukšte. Susirinko keturi Mortono finansininkai, jo asistentė Sara Džouns, Herbas Louvenšteinas, nekilnojamojo turto valdymo specialistas, vyrukas, vardu Martis Brenas, tvarkantis VAIF'o mokesčius, ir Evansas. Mortonas, kuris negalėjo pakęsti visų finansinių susirinkimų, neramiai įžingsniavo į salę.

– Pradėkim, – tarė Mortonas. – Aš ketinu suteikti VAIF'ui dešimties milijonų dolerių paramą, ir mes pasirašėm popierius, teisingai?

– Teisingai, – atsakė Louvenšteinas.

– Tačiau dabar prie sutarties jie nori pridėti priedą?

– Taip, – pritarė Martis Brenas. – Visai įprastas dalykas. – Jis pasirausė popieriuose. – Iš bet kokios paramos tikimasi gauti maksimalią naudą, net jeigu ji paskirta konkrečiam tikslui. Galbūt to tikslo įgyvendinimas kainuoja daugiau ar mažiau negu tikėtasi arba jis nukeliamas, arba įklimpsta teismo procesuose, arba atidedamas dėl kokios kitos priežasties. Šiuo atveju pinigai buvo skirti Vanutu bylai,

ir svarbi frazė, kurią VAIF'as nori pridėti, yra tokia: „Nurodyti pinigai turi būti naudojami padengti Vanutu bylos išlaidas, įskaičiuojant mokesčius, bylos paruošimą, kopijavimo išlaidas... ir taip toliau, ir panašiai... arba kitiems teisiniams tikslams, o taip pat tikslams, kuriuos VAIF'o atstovai manys esant deramus šiai aplinkosauga besirūpinančiai organizacijai."

– Būtent šios frazės jie nori? – paklausė Mortonas.

– Kaip ir sakiau, – įprastas dalykas, – tarė Brenas.

– Ji buvo ankstesnėse dovanojimo sutartyse?

– Dabar iškart negaliu pasakyti.

– Nes, – dėliojo Mortonas, – man regis, jie nori pristabdyti šią bylą ir pinigus išleisti kitur.

– Abejoju, – pareiškė Herbas.

– Kodėl? – paklausė Mortonas. – Kuriems galams jiems tas priedas? Klausykit, mes jau pasirašėm sutartį. Dabar jie nori pakeisti. Kodėl?

– Iš esmės čia ne pakeitimas, – tarė Brenas.

– Marti, kaip kažin ką!

– Jeigu pažvelgtumėt į pradinę sutartį, – ramiai kalbėjo Brenas, – joje sakoma, kad bylai neišleisti pinigai atitenka kitiems VAIF'o reikalams.

– Bet čia tik tuo atveju, jei pasibaigus teismui dar lieka pinigų, – kalbėjo Mortonas. – Iki sprendimo jie gali leisti pinigus bet kur.

– Manau, jie įsivaizduoja, kad gali būti ilgai atidėliojama.

– Kodėl turi būti atidėliojama? – Mortonas atsisuko į Evansą. – Piteri? Kas vyksta ten, Kalver Sityje?

– Panašu, kad viskas juda pirmyn, – tarė Evansas. – Jie atlieka didžiulį darbą. Prie šios vienos bylos dirba keturiasdešimt žmonių. Nemanau, kad jie ketina pasiduoti.

– Ar yra kokių bėdų dėl ieškinio?

– Žinoma, yra šiokių tokių. Procesas bus sudėtingas. Teisme teks susidurti su stipriais oponentais. Visi sunkiai dirba.

– Kodėl anksčiau nesakei? – paklausė Mortonas. – Prieš šešis mėnesius Nikas Dreikas pasakojo, kad ši prakeikta byla – dėjimas iš viršaus ir puiki galimybė pasireklamuoti, o dabar tyčia viską vilkina.

– Gal turėtume paklausti Niko?

– Turiu geresnę mintį. Atlikime VAIF'o auditą.

Kambaryje kilo murmesys.

– Džordžai, nemanau, kad turi tokią teisę.

– Prirašykit prie sutarties.

– Nesu tikras, kad taip galima.

– Jie nori papildomo punkto. Aš noriu papildomo punkto. Koks skirtumas?

– Nesu tikras, kad galit atlikti visos jų veiklos auditą...

– Džordžai, – tarė Herbas Louvenšteinas. – Judu su Niku – seni draugai. Tave išrinko *Atsakingiausiu metų piliečiu.* Tas auditas, regis, kiek nesuderinamas su jūsų santykiais.

– Atrodo, norit pasakyti, kad aš jais nepasitikiu?

– Tiesiai šviesiai pasakius – taip.

– Nepasitikiu. – Mortonas pasirėmė ant stalo ir apžvelgė visus sėdinčius. – Žinot, ką aš manau? Jie nori nusviesti į šoną teismo procesą ir paskirti visus pinigus konferencijai apie staigią klimato kaitą, dėl kurios taip jaudinasi Nikas.

– Konferencijai nereikia dešimties milijonų.

– Nežinau, ko jiems reikia. Jis jau ne į tą sąskaitą padėjo mano du šimtus penkiasdešimt tūkstančių. Jie galų gale atsidūrė tam prakeiktam Vankuvery. Nežinau, ką jis dar veikia.

– Na, tada jums reikėtų nutraukti paramą.

– Oi oi, ne taip greitai, – susirūpino Martis Brenas. – Manau, būdami pagrįstai įsitikinę, kad gaus pinigus, jie jau turi finansinių įsipareigojimų.

– Tada kažkiek jiems duokit, o apie kitus pamirškit.

– Ne, – prieštaravo Mortonas. – Nesiruošiu nutraukti paramos. Piteris Evansas juk sako, kad byla ruošiama, ir aš juo tikiu. Nikas tvirtina, kad tie du šimtai penkiasdešimt gabalų buvo klaida, ir aš juo tikiu. Noriu, kad paprašytumėt atlikti auditą, ir sužinoti, kas vyksta. Ateinančias tris savaites būsiu išvykęs iš miesto.

– Išvykęs? Kur?

– Išvažiuoju į kelionę.

– Bet, Džordžai, mums reikės su jumis pakalbėti.

– Jeigu nepavyks susisiekti, skambinkit Sarai. Arba prašykit Piterio, kad su manim susisiektų.

– Bet, Džordžai...

– Taip yra, vyručiai. Pasikalbėkit su Niku, pažiūrėkit, ką pasakys. Netrukus susisieksim.

Jis išžingsniavo iš kambario, o Sara išskubėjo paskui.

Louvenšteinas atsisuko į kitus.

– Kas, po velnių, čia įvyko?

VANKUVERIS
RUGPJŪČIO 26 D., KETVIRTADIENIS
12:44 VAL.

Grėsmingai sudundėjo griaustinis. Žvelgdamas pro savo kabineto langą Netas Deimonas atsiduso. Visada žinojo, kad povandeninio laivo nuoma sukels rūpesčių. Kai bankas čekio nepriėmė kaip negaliojančio, Netas atšaukė užsakymą tikėdamasis, kad tuo viskas pasibaigs. Bet nepasibaigė.

Savaičių savaites jis nieko negirdėjo, paskui netikėtai sugrįžo vienas tų vyriškių, teisininkas žvilgančiu kostiumu, kad pamosikuotų Netui prieš nosį pirštu ir pasakytų, jog jis yra pasirašęs konfidencialumo sutartį ir su niekuo negali aptarinėti nė vieno povandeninio laivo nuomos aspekto, antraip bus iškelta byla.

– Galbūt laimėsim, galbūt ne, – tarė teisininkas. – Tačiau bet kuriuo atveju tavo verslas baigtas, bičiuli. Tavo namas įkeistas. Tu visam gyvenimui įklimpęs į skolas. Taigi permąstyk viską. Ir laikyk burną užčiauptą.

Visą tą laiką Deimono širdis šokinėjo, nes, tiesą sakant, su juo jau buvo susisiekęs vyras iš kažkokios mokesčių tarnybos. Vyriškis, vardu Keneris, turėjo atvykti į Deimono

biurą būtent tą popietę. Kaip pats sakė, pateikti kelis klausimus.

Deimonas išsigando, kad tas Keneris pasirodys, kol teisininkas dar biure, tačiau dabar šis jau sėdo į automobilį ir pajudėjo. Jo niekuo neišsiskiriantis *Buick* sedanas su Ontarijo numeriais išvažiavo iš valtimis apstatyto kiemo ir dingo.

Deimonas, ruošdamasis eiti namo, ėmė tvarkytis kabinetą. Audė mintį išeiti, kol Keneris, kažkoks mokesčių inspektorius, dar neatvažiavo. Deimonas nieko bloga nepadarė. Jam nereikėjo susitikti su jokiu mokesčių inspektoriumi. O jei ir susitiktų, ką galėtų padaryti, jei negali atsakinėti į klausimus. Priešingu atveju būtų pakviestas liudyti. Nutemptas į teismą.

Deimonas nusprendė išeiti. Ėmė labiau griaudėti, tolumoje švystelėjo žaibas. Artinosi galinga audra.

Jau ruošdamasis uždaryti biuro duris, Deimonas pamatė, kad teisininkas ant prekystalio paliko savo mobilųjį telefoną. Pažvelgė laukan, ar negrįžta jo pasiimti. Dar ne, tačiau, žinoma, pastebės, kad paliko ir sugrįš. Deimonas nutarė išeiti prieš jam pasirodant.

Skubiai įsikišo mobilųjį į kišenę, išjungė šviesas ir užrakino duris. Einant prie pastatyto automobilio, ant šaligatvio užtiško pirmieji lietaus lašai. Deimonas atidarė dureles ir jau lipo vidun, kai suskambo telefonas. Vaikinas sudvejojo nežinodamas, ką daryti. Telefonas nesiliovė skambėjęs.

Švystelėjo žaibas ir pataikė į vienos iš valčių, išrikiuotų kieme, stiebą. Po akimirkos šviesa pliūptelėjo prie automobilio, aitraus karščio banga partrenkė vaikiną ant grindų. Apsvaigęs Deimonas bandė atsistoti.

Pamanė, kad susprogo automobilis, tačiau ne, jam nebuvo nieko nutikę, tik durys pajuodusios. Tada pastebėjo, kad dega kelnės. Kvailai spoksojo į savo kojas ir nejudėjo. Girdėjo griaustinio dundenimą ir suvokė, kad *į jį trenkė žaibas.*

Dieve mano, – pagalvojo. – *Mane nutrenkė žaibas.* Deimonas atsisėdo ir, bandydamas užgesinti ugnį, ranka sudavė per kelnes. Tai nepadėjo, o kojose pajuto skausmą. Biure turėjo gesintuvą.

Svyruodamas pajudėjo ten. Drebančiais pirštais rakinant duris, pasigirdo dar vienas sprogimas. Stipriai suskaudo ausis, jas palietęs Deimonas pajuto tekantį kraują. Dar pažvelgė į kruvinus pirštus ir krito negyvas.

SENČERI SITIS
RUGSĖJO 2 D., KETVIRTADIENIS
12:34 VAL.

Paprastai Piteris Evansas su Džordžu Mortonu pasikalbėdavo kasdien. Kartais du kartus per dieną. Taigi, kai praėjo savaitė, o iš Mortono jokių žinių nebuvo, Evansas paskambino jam į namus. Atsiliepė Sara.

– Neįsivaizduoju, kas vyksta, – pasakojo ši. – Prieš dvi dienas jis buvo Šiaurės Dakotoje. Šiaurės Dakotoje! Dieną prieš tai – Čikagoje. Manau, šiandien galėtų būti Vajominge. Kažką minėjo apie apsilankymą Boulderyje, Kolorade, bet nežinau.

– O kas Boulderyje? – paklausė Evansas.

– Neįsivaizduoju. Jei dėl sniego, tai per anksti.

– Ar jis turi naują merginą?

Kartais Mortonas pradingdavo, kai užmegzdavo santykius su nauja moterimi.

– Nežinau apie jokią, – atsiliepė Sara.

– Ką jis veikia?

– Neįsivaizduoju. Atrodo, tarsi turėtų kažkokį pirkinių sąrašą.

– Pirkinių sąrašą?

– Na, kažkokį. Norėjo, kad nupirkčiau kažkokį specialų kelio navigatorių. Žinai, kur nustatinėja buvimo vietą. Paskui norėjo kažkokios specialios vaizdo kameros, kurioje naudojami *CCD*, *CCF* ar kažkas panašaus. Teko skubiai užsakyt iš Honkongo. O vakar liepė nupirkti *Ferrari* iš vyruko Monterėjuje ir susitarti, kad nuplukdytų jį į San Fransiską.

– Dar vieną *Ferrari?*

– Žinau, – tarė Sara. – Kiek *Ferrari* reikia vienam žmogui? O šitas, regis, neprimena įprastinių. Iš elektroniniu paštu atsiųstų nuotraukų atrodo sudaužytas.

– Galbūt ketina remontuoti?

– Jei ketintų, nugabentų į Riną. Ten jam remontuoja automobilius.

Saros balse Evansas išgirdo rūpesčio gaideles.

– Sara, viskas gerai?

– Tarp mūsų kalbant, – nežinau. *Ferrari*, kurį nusipirko... 1972-ųjų *GTS Daytona Spyder*.

– Taip?

– Piteri, jis tokį jau turi. Tarsi pats nežinotų. Ir kažkaip keistai kalba telefonu.

– Kodėl keistai?

– Tiesiog... keistai. Visiškai ne taip kaip visada.

– Jis keliauja vienas?

– Kiek žinau, vienas.

Evansas susiraukė. Labai keista. Mortonas negalėjo pakęsti vienatvės. Evansas iškart buvo linkęs tuo nepatikėti.

– O kaip tas Keneris ir jo nepalietis bičiulis?

– Kai paskutinį kartą girdėjau, ruošėsi keliauti į Vankuverį, o vėliau – į Japoniją. Taigi jie ne su Džordžu.

– Aha.

– Kai susisieksiu su juo, pasakysiu, kad skambinai.

Nepatenkintas Evansas padėjo ragelį. Pagautas impulso, surinko Mortono mobiliojo telefono numerį. Tačiau pasigirdo balso paštas: „Čia Džordžas. Po signalo palikite žinutę". Ir greitas pypsėjimas.

– Džordžai, čia Piteris Evansas. Tiesiog skambinu paklaust, ar nieko nereikia. Paskambinkit į biurą, jei galėčiau padėti.

Evansas padėjo ragelį ir spoksojo pro langą. Tada dar kartą surinko numerį.

– Rizikos analizės centras.

– Prašau sujungti su profesoriaus Kenerio kabinetu.

Po akimirkos atsiliepė sekretorė.

– Čia Piteris Evansas. Ieškau profesoriaus Kenerio.

– O taip, ponas Evansas. Daktaras Keneris sakė, kad galite skambinti.

– Sakė?

– Taip. Bandote susisiekti su daktaru Keneriu?

– Taip.

– Dabar jis Tokijuje. Gal duoti jo mobiliojo telefono numerį?

– Prašyčiau.

Ji padiktavo numerį, Evansas užsirašė į savo geltoną bloknotą ir jau ruošėsi skambinti, kai asistentė Hetera užėjo pasakyti, kad per pietus suvalgiusi kažką netinkama, todėl prastai jaučiasi ir išeina namo.

– Geros sveikatos, – atsiduso Evansas.

Vos jai išėjus, Piteriui teko atsiliepti telefonu. Skambino Margo Lein, Džordžo meilužė, kuri teiravosi, kur, po velnių, pasidėjo Džordžas. Evansas su ja prakalbėjo gerą pusvalandį.

Paskui į jo kabinetą užėjo Nikolas Dreikas.

– Aš labai susirūpinęs, – pareiškė Dreikas stovėdamas prie lango, rankas sunėręs už nugaros ir spoksodamas į pastatą priešais.

– Dėl ko?

– Dėl to Kenerio, su kuriuo Džordžas praleidžia tiek laiko.

– Nežinojau, kad jie kartu.

– Žinoma, kad kartu. Negi tikrai tiki, kad Džordžas *vienas?*

Evansas nieko neatsakė.

– Džordžas niekada nebūna vienas. Abu žinom. Piteri, man visiškai nepatinka tokia situacija. Visiškai. Džordžas – geras žmogus, nereikia tau to nė sakyti, bet jis lengvai pasiduoda įtakai. Taip pat ir blogai.

– Manot, kad Masačusetso Technologijos instituto profesorius – bloga įtaka?

– Pasidomėjau profesoriumi Keneriu ir supratau, kad yra keletas su juo susijusių paslapčių.

– Mm?

– Jo gyvenimo aprašyme įtraukta, kad kelerius metus dirbo vyriausybėje. Vidaus reikalų ministerijoje, Tarpvyriausybiniame derybų komitete ir taip toliau.

– Taip?

– Vidaus reikalų ministerijoje nėra jokio įrašo, kad jis ten dirbo.

Evansas gūžtelėjo pečiais.

– Viskas vyko daugiau kaip prieš dešimt metų. Žinant, kokie tie vyriausybės įrašai...

– Galbūt, – tarė Dreikas. – Bet yra dar kai kas. Profesorius Keneris sugrįžta į Masačusetso Technologijos institutą, labai sėkmingai dirba ten aštuonerius metus. Aplinkos apsaugos agentūros konsultantu, Gynybos ministerijos konsultantu, dievai žino kuo dar, staiga išeina atostogų neribotam laikui ir, atrodo, niekas nežino, kas su juo nutiko. Tiesiog dingo iš radarų.

– Nežinau, – pratarė Evansas. – Jo vizitinėje parašyta, kad dirba Rizikos analizės centro direktoriumi.

– Bet jis išėjęs kūrybinių atostogų. Nežinau, ką, po velnių, šiuo metu veikia. Nežinau, kas jį remia. Manau, buvai jį sutikęs...

– Trumpai.

– O dabar jie su Džordžu dideli bičiuliai?

– Nežinau, Nikai. Nemačiau ir nekalbėjau su Džordžu daugiau kaip savaitę.

– Jis išvykęs su Keneriu.

– Nežinau to.

– Bet žinai, kad jis su Keneriu vyko į Vankuverį.

– Iš tiesų nežinojau.

– Leisk tau tiesiai šviesiai išdėstyti, – tarė Dreikas. – Iš autoritetingų žmonių žinau, kad tas Džonas Keneris turi nekokių ryšių. Rizikos analizės centras visiškai finansuojamas pramoninių grupių. Nėra ką ir pridurti. Be to, ponas Keneris kelerius metus patarinėjo Pentagonui ir iš tiesų

buvo taip įsitraukęs į šį darbą, kad kažkiek laiko netgi dalyvavo mokymuose.

– Turit omenyje karinius mokymus?

– Taip. Fort Brage ir Harvi Pointe Šiaurės Karolinoje. Nėra abejonių, kad turi ryšių su kariškiais bei pramonininkais. Ir man sakė, kad jis nusiteikęs prieš pagrindines gamtosaugos organizacijas. Negaliu nė pagalvoti, kad toks žmogus dirba su vargšu Džordžu.

– Dėl Džordžo nesijaudinčiau. Jis kiaurai įžvelgia, kur propaganda.

– Tikiuosi. Bet jei atvirai, nesu toks įsitikinęs. Vos pasirodo šis kariškis, ir iš karto išgirstu – Džordžas ketina atlikti mūsų auditą. Noriu pasakyti, Dieve mano, kam jam to reikia? Negi Džordžas nesupranta, koks tai jėgų švaistymas? Laiko, pinigų – visko? Be to, tai *nežmoniškai* eikvoja mano laiką.

– Nežinojau, kad pradėtas auditas.

– Aptarinėjamas. Žinoma, neturime ko slėpti. Labai prašom. Visada taip sakiau. Tačiau dabar esame ypač užimti, nes ruošiamės Vanutu bylai ir planuojame konferenciją „Staigi klimato kaita“. Viskas vyks per kelias ateinančias savaites. Norėčiau pasikalbėti su Džordžu.

– Paskambinkit į mobilųjį, – gūžtelėjo pečiais Evansas.

– Skambinau. O tu?

– Taip.

– Perskambino?

– Ne, – atsakė Evansas.

Dreikas papurtė galvą.

– Tas žmogus išrinktas *Atsakingiausiu metų piliečiu!* O aš net negaliu su juo susisiekti telefonu.

BEVERLI HILSAS
RUGSĖJO 13 D., ANTRADIENIS
8:07 VAL.

Aštuntą ryto Mortonas sėdėjo lauko kavinėje, Beverlio kelyje, ir laukė, kol pasirodys Sara. Paprastai jo asistentė būdavo punktuali, ir jos butas netoliese. Nebent vėl susidėjo su tuo aktoriumi. Jauni žmonės tiek daug laiko iššvaisto netinkamiems santykiams.

Jis gurkšnojo kavą ir be didelio susidomėjimo užmesdavo akį į *Wall Street Journal*. Susidomėjimas dar labiau priblėso, kai prie gretimo staliuko prisėdo neįprasta pora.

Moteris buvo smulkutė ir nepaprastai graži: tamsūs plaukai, egzotiška išvaizda. Galėjo būti marokietė – iš tarties sunku nuspręsti. Apsirengusi pernelyg prabangiai: aptemptas sijonas, aukštakulniai, *Chanel* švarkelis.

Jos kompanionas nebuvo toks išskirtinis: apkūnus amerikietis raudonais skruostais, kiaulę primenančių bruožų, dėvėjo megztinį, laisvas chaki spalvos kelnes, avėjo sportinius batelius. Stambus kaip regbio žaidėjas. Jis išsidrėbė prie stalo ir tarė:

– Brangioji, gersiu *Latte* kavos. Didelį. Su neriebiu pienu.

– Maniau, kad kaip džentelmenas man atneši, – atsakė ši.

– Aš ne džentelmenas. O tu ne kokia sumauta dama. Ypač, kai vakar negrįžai namo. Taigi pamirškim damas ir džentelmenus, gerai?

– *Cheri*, nekelk scenos, – susiraukė mergina.

– Nagi. Prašiau atnešti tos prakeiktos *Latte*. Kas kelia sceną?

– Bet, *cheri*...

– Eini atnešt ar ne? – vyriškis spigino akimis. – Marisa, man jau atsibodo, žinai?

– Aš – ne tavo nuosavybė. Darau, kaip noriu.

– Aiškiai parodei.

Klausantis pokalbio Mortono laikraštis pamažu nusviro, tad dabar jį sulankstė, pasidėjo ant kelių ir vaizdavo, kad skaito. Tačiau iš tiesų negalėjo nuleisti akių nuo tos moters. Nusprendė, kad ji ypatingai graži, nors nelabai jauna. Galbūt kokių trisdešimt penkerių. Branda kažkaip darė ją seksualesnę. Mortonas buvo sužavėtas.

Mergina tarė regbio žaidėjui:

– Viljamai, tu įkyrus.

– Nori, kad išeičiau?

– Būtų nuostabu.

– Ach, kale tu! – šūktelėjo jis ir pliaukštelėjo jai per veidą.

Mortonas negalėjo susivaldyti:

– Ei, ramiai tu ten!

Moteris nusišypsojo Mortonui. Stambusis vyras sugniaužtais kumščiais atsistojo.

– Žiūrėk savo sušiktų reikalų!

– O tu, vyruti, nemušk damos.

– Tai gal tau sumalti snukį? – tas sumosavo kumščiais.

Tuo metu pro šalį kaip tik važiavo Berli Hilso policijos automobilis. Mortonas pažvelgė į jį ir pamojavo. Automobilis stabtelėjo prie šaligatvio.

– Viskas gerai? – paklausė policininkas.

– Tiesiog puiku, pareigūne, – atsiliepė Mortonas.

– Eikit jūs visi šikt! – šūktelėjo regbio žaidėjas, apsisuko ir pasipūtęs nupėdino gatve.

Tamsioji moteris nusišypsojo Mortonui.

– Ačiū.

– Nieko tokio. Ar gerai išgirdau, kad norėtumėt *Latte* kavos?

Ji vėl nusišypsojo. Užmetė koją ant kojos, parodydama rusvus kelius.

– Jei būtumėt toks malonus.

Mortonas jau stojosi atnešti, bet šūktelėjo Sara:

– Labas, Džordžai! Atleisk, kad vėluoju.

Ji, apsirengusi treningu, atlėkė vos ne bėgte. Kaip visada atrodė labai graži.

Tamsiosios moters veidu perbėgo pykčio šešėlis, bet greit pradingo. Mortonas pastebėjo ir pagalvojo: *Kažkas čia negerai.* Šios moters jis nepažinojo. Ji neturėjo priežasties pykti. *Greičiausiai,* – nusprendė Mortonas, – *nori pamokyti savo vaikiną.* Net dabar vyrukas vaikštinėjo prie daugiaaukščio ir vaizdavo, kad žiūri į parduotuvės vitriną. Tačiau tokiu ankstyvu metu visos parduotuvės dar uždarytos.

– Eime? – paklausė Sara.

Mortonas paskubom atsiprašė moters, kuri mostelėjo ranka, kad viskas gerai. Dabar jis nujautė, kad ji – prancūzė.

– Galbūt dar susitiksim.

– Taip, – atsakė ši, – bet abejoju. Atleiskit. *Ca va.*

– Geros dienos.

Jiems išėjus Sara paklausė:

– Kas ji?

– Nežinau. Sėdėjo prie gretimo staliuko.

– Pikantiškas egzempliorius.

Mortonas gūžtelėjo pečiais.

– Sutrukdžiau? Ne? Tai gerai. – Sara padavė tris aplankus. – Čia visa jūsų ligšiolinė parama VAIF'ui. Ir paskutinės paramos sutartis, taigi peržiūrėsit tekstą. O čia – banko čekis, kurio prašėt. Būkit atsargus. Daug pinigų.

– Gerai. Ne bėda – išvykstu po valandos.

– Nenorit pasakyti kur?

Mortonas papurtė galvą:

– Geriau, jei nežinosi.

SENČERI SITIS
RUGSĖJO 27 D., PIRMADIENIS
9:45 VAL.

Evansas iš Mortono nieko negirdėjo beveik dvi savaites. Negalėjo prisiminti, kad būtų tiek laiko nesusisiekęs su savo klientu. Papietavo su labai nerimaujančia Sara.

– Ar girdėjai ką nors apie jį?

– Nė žodžio.

– Ką sako pilotai?

– Jie Van Nuiso oro uoste, Los Andžele. Džordžas išsinuomojo kitą lėktuvą. Nežinau, kur jis...

– O sugrįš...

– Kas žino? – Sara gūžtelėjo pečiais.

Evansą išties nustebino Saros skambutis tą pačią dieną.

– Tuoj pat atvažiuok, – pareiškė ji. – Džordžas nori tave pamatyti būtent dabar.

– Kur?

– VAIF'e. Beverli Hilse.

– Jis sugrįžo?

– Taip.

Nuo Evanso biuro Senčeri Sityje iki VAIF'o pastato buvo dešimt minučių kelio automobiliu. Žinoma, Vals-

tybinio aplinkos išteklių fondo centras buvo Vašingtone, Kolumbijos apygardoje, bet ne per seniausiai jie atidarė biurą Vakarinėje pakrantėje, Beverli Hilse. Cinikai tvirtino, kad VAIF'as taip pasielgė dėl to, kad būtų arčiau Holivudo įžymybių, tokių svarbių jiems kaupiant pinigus. Tačiau tai buvo tik gandai.

Evansas iš dalies tikėjosi, kad ras Mortoną vaikštinėjantį lauke, bet jo niekur nebuvo matyti. Sekretorė pasakė, kad Mortonas trečiame aukšte, konferencijų salėje. Evansas užlipo į trečią aukštą.

Dvi konferencijų salės sienos buvo stiklinės. Viduje pastatytas didelis, posėdžių kabinetams būdingas stalas ir aštuoniolika kėdžių. Kampe stovėjo garso ir vaizdo įranga, naudojama pristatymuose.

Konferencijų salėje Evansas išvydo tris aršiai besiginčijančius žmones. Išraudęs Mortonas stovėjo salės priekyje ir gestikuliavo rankomis. Dreikas taip pat stovėjo, žingsniavo pirmyn ir atgal, pirštu piktai rodė į Mortoną ir taip pat šaukė. Evansas taip pat pastebėjo Džoną Henlį, niūrų VAIF'o visuomenės informacijos ir reklamos skyriaus vadovą. Jis palinkęs užsirašinėjo į geltoną bloknotą. Aišku, kad Mortonas ir Dreikas ginčijosi.

Evansas nežinojo, ką daryti, tad stovėjo vietoje. Po akimirkos Mortonas jį pastebėjo ir greit negrabiai mostelėjo, kad palauktų prie salės. Piteris atsisėdęs sekė ginčą pro stiklą.

Pasirodo, salėje buvo ir ketvirtas žmogus. Evansas nematė jo anksčiau, nes šis buvo palinkęs prie tribūnos, tačiau, jam atsistojus, Evansas išvydo darbininką švariais, tvarkingai išlygintais darbiniais drabužiais, su portfelio tipo įrankių

dėže, o prie diržo – pora elektroninių matavimo prietaisų. Ant kišenės, prisiūtos priekyje, puikavosi užrašas: *Audiovizualinių tinklų sistemos.*

Darbininkas atrodė sutrikęs. Panašu, kad Dreikas nenorėjo, jog darbininkas ginčo metu būtų kambaryje, o Mortonui, regis, patiko klausytojas. Dreikas pageidavo, kad vyrukas išeitų, Mortonas reikalavo, kad pasiliktų. Atsidūręs tarp dviejų ugnių, darbininkas nejaukiai jautėsi ir pasilenkęs vėl pranyko. Bet netrukus Dreikas laimėjo ir darbininkas išėjo.

Jam einant pro šalį, Evansas paklausė:

– Sunki diena?

Darbininkas gūžtelėjo pečiais:

– Šitam pastate daug bėdų su kabeliais. Aš manau, kad blogas *Ethernet* kabelis arba perkaista maršrutizatoriai...

Ir nuėjo.

Viduje ginčas įsismarkavo labiau nei bet kada ir tęsėsi dar penkias minutes. Stiklas beveik visiškai nepraleido garso, tačiau retkarčiais, kai vyrai šaukė, Evansas nugirsdavo kokią nors frazę. Girdėjo, kaip Mortonas šaukė:

– Po perkūnais, aš noriu laimėti!

Dreikas atsiliepė:

– Tai per daug rizikinga.

Dėl to Mortonas tik dar labiau supyko.

Vėliau Mortonas tarė:

– Argi neturime kovoti dėl svarbiausio dalyko, su kuriuo susiduria mūsų planeta?

Dreikas atsakė, kad reikia būti praktiškiems ir susitaikyti su tikrove. O Mortonas atrėžė:

– Eina šikt ta tikrovė!

Tuo metu vyrukas iš Visuomenės informavimo ir reklamos skyriaus pakėlė galvą ir tarė:

– Būtent taip ir aš manau.

Ar kažką panašaus.

Evansas iškart pagalvojo, kad šis ginčas – dėl Vanutu bylos, tačiau pasirodė, jog jis apėmė ir daugybę kitų dalykų.

Staiga Mortonas išėjo iš salės ir taip stipriai trenkė durimis, kad sudrebėjo stiklinės sienos.

– Eikit po velnių!

Evansas prisivijo savo klientą. Per stiklą pamatė, kaip abu vyrai, sukišę galvas, šnibždasi.

– Eikit po velnių! – garsiai riktelėjo Mortonas. Nutilo ir atsisuko atgal. – Jei tiesa mūsų pusėje, argi neturėtume jos sakyti?

Dreikas tik apgailestaudamas papurtė galvą.

– Po velnių! – dar kartą nueidamas šūktelėjo Mortonas.

– Norėjot, kad čia atvažiuočiau?

– Taip. Žinai, kas tas kitas vyrukas? – Mortonas parodė pirštu.

– Taip, Džonas Henlis.

– Teisingai. Tiedu vyrukai *yra* VAIF'as, – tarė Džordžas. – Man nesvarbu, kiek jie turi juos globojančių įžymybių. Nesvarbu, kiek turi teisininkų. Tiedu vaidina pagrindinį vaidmenį, o visi kiti – tik dėl vaizdo. Nė vienas tų patikėtinių nežino, kas iš tiesų čia vyksta. Priešingu atveju neprisidėtų. Ir leisk tau pasakyti, kad aš prie viso to nekišu nagų. Užteks!

Abu vyrai ėmė leistis laiptais žemyn.

– Ką norit pasakyti? – paklausė Evansas.

– Noriu pasakyti, kad neduosiu jiems tų dešimties milijonų dolerių.

– Pasakėt jiems?

– Ne, nepasakiau. O tu irgi nepasakysi. Manau, padarysiu staigmeną vėliau. – Mortonas negailestingai nusišypsojo. – Bet sudraskyk popierius dabar.

– Ar esat tikras, Džordžai?

– Vaikine, neužknisk.

– Aš tik klausiu...

– O aš pasakiau, kad suplėšytum popierius. Taip ir padaryk.

Evansas patvirtino, jog taip ir padarys.

– *Šiandien.*

Evansas pažadėjo, kad suplėšys iškart.

Evansas nepratarė nė žodžio, kol jie pasiekė stovėjimo aikštelę. Palydėjo Mortoną iki jo laukiančio prabangaus limuzino. Vairuotojas Haris atidarė Mortonui dureles. Evansas paklausė:

– Džordžai, kitą savaitę tas VAIF'o vakarėlis, skirtas jus pagerbti. Jis įvyks?

– Neabejotinai, – atsakė Mortonas, – nė už ką pasaulyje nepraleisčiau.

Jis įlipo į automobilį, Haris uždarė duris.

– Geros dienos, pone, – Evansui tarė Haris.

Ir automobilis nutolo rytmetinės saulės šviesoje.

Evansas paskambino sėdėdamas savo automobilyje.

– Sara.

– Žinau, žinau.

– Kas čia vyksta?

– Jis man nepasakys. Bet, Piteri, jis tikrai supykęs. *Tikrai* supykęs.

– Taip ir man pasirodė.

– Ir jis vėl ką tik išvyko.

– Ką?

– Jis išvyko. Sakė, grįš po savaitės. Kad suspėtų nuskristi į San Fransiską, į pokylį.

Dreikas paskambino Evansui į mobilųjį.

– Piteri, kas čia daros?

– Neįsivaizduoju, Nikai.

– Jis išprotėjo. Prikalbėjo tokių dalykų... gal girdėjai?

– Teisybę pasakius, ne.

– Jis išprotėjo. Aš tikrai dėl jo jaudinuosi. Turiu omenyje – kaip draugas. Jau nekalbant apie mūsų pokylį kitą savaitę. Noriu pasakyti, ar viskas bus gerai?

– Manau, kad taip. Į pobūvį jis kviečia daugybę draugų.

– Tikrai?

– Bent Sara taip sakė.

– Ar galiu pasikalbėti su Džordžu? Galėtum patarpininkauti?

– Kiek suprantu, – atsiliepė Evansas, – jis vėl ką tik išvyko iš miesto.

– Čia tas prakeiktas Keneris. Jis susijęs su viskuo.

– Nikai, nežinau, kas dedasi su Džordžu. Viskas, ką žinau, – kad jis sugrįš į pokylį.

– Noriu, kad pažadėtum, jog jį atveši.

– Nikai, – tarė Evansas. – Džordžas daro, ką nori.

– To aš ir bijau.

PAKELIUI Į SAN FRANSISKĄ
SPALIO 4 D., PIRMADIENIS
1:38 VAL.

Kadangi skrido savuoju *Gulfstream* lėktuvu, Mortonas pasiėmė kelis svarbiausius VAIF'o rėmėjus įžymybes: dvi roko žvaigždes, komiko žmoną, aktorių, kuris televizijos seriale vaidino prezidentą, rašytoją, o šiuo metu kandidatavo į gubernatorius, ir du teisininkus, dirbančius kitose firmose gamtosaugos srityje. Besimėgaujant baltu vynu ir sumuštiniais su rūkyta lašiša, išsivystė gyva diskusija, kurios esmė – ką Jungtinės Valstijos, kaip pasaulio ekonomikos lyderė, turėtų daryti aplinkosaugos srityje.

Mortonas pokalbyje nedalyvavo, tai jam nebuvo būdinga. Jis suirzęs ir rūškanas įsitaisė lėktuvo gale. Evansas prisėdo šalia palaikyti jam draugijos. Mortonas gėrė gryną degtinę. Jau tuštino antrą stiklą.

– Atnešiau dokumentus, kuriais atšaukiama jūsų parama, – tarė Evansas ištraukdamas popierius iš portfelio. – Jei vis dar to norite.

– Noriu. – Mortonas brūkštelėjo parašą net neperžvelgęs dokumentų. – Laikyk juos saugiai iki rytojaus.

Jis žvilgtelėjo į savo svečius, kurie dabar aptarinėjo statistinius duomenis apie kertamuose atogrąžų miškuose nykstančias rūšis. Tedas Bredlis, aktorius, vaidinantis prezidentą, pasakojo, kad jam labiau patinka savasis elektrinis automobilis, kurį, kaip pabrėžė, turi jau daug metų, negu naujieji hibridiniai.

– Nėra ko lyginti, – sakė jis, – hibridiniai gražūs, tačiau niekam tikę.

Tada dėmesio centre atsidūrė Ana Garner, aplinkosaugos organizacijų tarybų narė, kuri įrodinėjo, kad Los Andžele reikia plėtoti visuomeninį transportą, kad žmonės kuo mažiau važinėtų automobiliais. Amerikiečiai, pasak jos, išmeta daugiau anglies dvideginio negu bet kuri kita tauta planetoje, o tai gėdinga. Ana – gražuolė žinomo teisininko žmona, visada emocionali, ypač diskutuojant aplinkosaugos klausimais.

Mortonas atsiduso. Atsisuko į Evansą.

– Žinai, kaip teršiame aplinką būtent šią akimirką? Kad nuskraidintume dvylika žmonių iki San Fransisko, sudeginame 1700 litrų aviacinio kuro. Tik dėl šios kelionės mes labiau užteršiame aplinką, negu dauguma planetos žmonių per metus.

Jis baigė gerti degtinę ir nervingai stiklinėje barškino ledą. Padavė stiklinę Evansui, kuris pareigingai parodė patarnautojui atnešti daugiau.

– Jeigu yra kas blogesnio už mėgstantį limuzinus liberalą, – pareiškė Mortonas, – tai aplinkosaugininkas, turintis *Gulfstream* lėktuvą.

– Bet, Džordžai, – tarė Evansas, – juk jūs – aplinkosaugininkas, turintis *Gulfstream*.

– Žinau. Ir norėčiau labiau dėl to nerimauti. Bet žinai ką? Nejaučiu jokio nerimo. Man *patinka* skraidyti nuosavu lėktuvu.

– Girdėjau, buvot Šiaurės Dakotoj ir Čikagoj.

– Buvau. Taip.

– Ką ten veikėt?

– Leidau pinigus. Daug pinigų. *Daug.*

– Pirkot meno kūrinių?

– Ne. Nusipirkau kai ką brangesnį nei meno kūriniai. Nusipirkau sąžiningumą.

– Jūs visad buvot sąžiningas.

– Ach, ne savo sąžiningumą, – atsakė Mortonas. – Nusipirkau kai kieno kito sąžiningumą.

Evansas nežinojo, ką atsakyti. Akimirką pagalvojo, kad Mortonas juokauja.

– Ruošiausi tau apie tai papasakoti, – tęsė Mortonas. – Turiu vieną sąrašą, vaike, ir noriu, kad jį nuneštum Keneriui. Jis labai svarbus... ateičiai... Tiek to... Sveika, Ana!

Ana Garner žingsniavo jų link.

– Taigi, Džordžai, trumpam grįžai? Nes dabar mums tavęs reikia čia. Vanutu byla, kurią, ačiū Dievui, tu remi, ir konferencija apie klimato kaitą, kurią numatė Nikas, – tai taip svarbu... Dieve, Džordžai. Kritinis metas.

Evansas ruošėsi atsistoti ir užleisti Anai vietą, bet Mortonas jį sulaikė.

– Ana, – tarė jis, – turiu pasakyti, kad atrodai nuostabesnė negu visad, bet mes su Piteriu kaip tik aptarinėjam verslo klausimus.

Ji žvilgtelėjo į popierius ir pravirą Evanso portfelį.

– Oi, nežinojau, kad trukdau.

– Ne, ne, jei tik duotum mums minutėlę.

– Žinoma, atsiprašau. – Tačiau Ana stabtelėjo. – Džordžai, tau taip nebūdinga tvarkyti reikalus lėktuve.

– Žinau, – atsakė Mortonas, – bet, jei nori žinoti, pastarosiomis dienomis jaučiuosi kaip nesavas.

Šie žodžiai privertė ją sumirksėti. Ana nežinojo, kaip juos suprasti, tad nusišypsojo, sulinksėjo ir nuėjo. Mortonas tarė:

– Atrodo nuostabiai. Nežinia, kas ją pagražino.

– Pagražino?

– Per kelis pastaruosius mėnesius ją operavo. Manau, akis. Gal smakrą. Bet kuriuo atveju, – mostelėjo ranka, – apie tą sąrašą. Piteri, neužsimink apie tai niekam. *Niekam.* Niekam teisinėje firmoje. Ir ypač niekam...

– Džordžai, po velnių, ko čia slepiesi? – Evansas žvilgtelėjo per petį ir pastebėjo jų link artėjantį Tedą Bredlį. Atrodė įkaušęs, nors buvo dar tik popietė. – Džordžai, be tavęs visai kitaip. Dieve mano, pasaulis be Bredlio – nuobodus pasaulis. Oi... Noriu pasakyti, be Džordžo Mortono nuobodus pasaulis. Nagi, Džordžai. Kelkis. Pamiršk reikalus. Ateik ir išgerk su mumis!

Mortonas leidosi nuvedamas. Pro petį metė žvilgsnį į Evansą ir tarė:

– Vėliau.

SAN FRANSISKAS
SPALIO 4 D., PIRMADIENIS
21:02 VAL.

Didžioji Marko Hopkinso viešbučio pokylių salė buvo pritemdyta po vakarienės vyksiančioms iškilmingoms kalboms. Susirinko elegantiška publika: vyrai dėvėjo smokingus, moterys – vakarines sukneles. Po puošniais šviestuvais aidėjo tribūnoje stovinčio Nikolo Dreiko balsas.

– Ponios ir ponai, neperdėsiu sakydamas, kad susiduriame su beprecedenčio masto aplinkos krize. Nyksta mūsų miškai. Mūsų ežerai ir upės užteršti. Augalai ir gyvūnai, sudarantys Žemės biosferą, nyksta negirdėtai greitai. Kasmet išnyksta keturiasdešimt tūkstančių rūšių. Tai yra penkiasdešimt rūšių kiekvieną dieną. Tokiu greičiu per kelis ateinančius dešimtmečius prarasime pusę savo planetos gyvūnų ir augalų rūšių. Šis nykimas – didžiausias Žemės istorijoje. O kokia mūsų pačių gyvenimo kokybė? Maistas užterštas pavojingais pesticidais. Dėl visuotinio atšilimo mažėja derlius. Oras tampa blogesnis, atšiauresnis. Potvyniai, sausros, uraganai, tornadai. Visame pasaulyje. Kyla jūros lygis – per praeitą šimtmetį pusaštunto metro, gal ir daugiau. O la-

biausiai gąsdina naujausi moksliniai tyrimai, rodantys, jog sklando staigių klimato pokyčių šmėkla, atsiradusi dėl naikinančio mūsų elgesio. Trumpai tariant, ponios ir ponai, susiduriame su tikra visuotine katastrofa.

Sėdėdamas prie centrinio stalo, Evansas apžvelgė publiką. Vieni spoksojo į savo lėkštes, kiti žiovavo, ramstėsi alkūnėmis ir kalbėjosi tarpusavyje. Dreikas nesulaukė daug dėmesio.

– Jie girdėjo tai anksčiau, – suniurnėjo Mortonas. Jis gūžtelėjo pečiais ir tyliai atsiraugėjo. Nesustodamas gėrė visą vakarą, tad dabar jau buvo pakankamai įkaušęs.

– ...prarandama bioįvairovė, mažėja paplitimo sritys, nyksta ozono sluoksnis...

Su netinkamo dydžio smokingu Nikolas Dreikas atrodė aukštas ir nerangus. Aplink liesą kaklą buvo susimetusios marškinių apykaklės klostės. Kaip visada jis stengėsi sukurti neturtingo, bet pasišventusio akademiko, šiuolaikinio Ikobado Kreino[1], įspūdį. Evansas pagalvojo, kad niekas gyvenime neatspėtų, jog jam, kaip fondo vadovui, kasmet mokama trečdalis milijono dolerių, be to, dar šimtas tūkstančių išlaidoms. Ar kad jis neturi visiškai jokio mokslinio išsilavinimo. Nikas Dreikas buvo advokatas, atstovaujantis teismuose, vienas iš penkių, prieš daugelį metų įkūrusių VAIF'ą. Tad, kaip teismo advokatas, puikiai žinojo, jog svarbu ne per gerai rengtis.

---

[1] Ikobadas Kreinas – išgalvotas personažas, keistuolis konsteblis iš Vašingtono Irvingo apsakymo „Legenda apie Snaudžiančią Daubą“ (1820 m.) ir pagal jį sukurto T. Burtono filmo „Raitelis be galvos“ *(vert.)*.

– ...vyksta bioišteklių erozija, atsiranda egzotiškesnės ir pavojingesnės negu bet kada ligos...

– Norėčiau, kad jis paskubėtų, – pratarė Mortonas pirštais barbendamas į stalą. Evansas nieko neatsakė. Jau pakankamai dažnai dalyvavo tokiuose priėmimuose, kad žinotų, jog Mortonas visada jaudinasi prieš viešą pasirodymą.

Stovėdamas tribūnoje Dreikas rėžė:

– ...šviečianti viltis, menki geros energijos spinduliai... Nėra nieko labiau teigiama ir viltinga negu žmogus, kurio viso gyvenimo pasiaukojimą čia šiandien minime...

– Galiu užsisakyti dar vieną? – paklausė Mortonas, išmaukęs eilinę martinio taurę. Šeštą. Taurę ant stalo padėjo taip, kad toji net suskambėjo. Evansas atsisuko paieškoti padavėjo ir kilstelėjo ranką. Tikėjosi, kad šis greitai nepasirodys, nes Džordžas jau pakankamai išgėrė.

– ...per tris dešimtmečius jis paskyrė didelę lėšų ir energijos dalį, kad padarytų mūsų pasaulį geresnį ir sveikesnį. Ponios ir ponai, Valstybinis aplinkos išteklių fondas didžiuojasi...

– Ech, po galais, nesvarbu, – tarė Mortonas, įsitempdamas ir ruošdamasis pakilti nuo stalo. – Negaliu pakęsti iš savęs darydamas kvailį, net ir vedinas gerų paskatų.

– Kodėl turėtumėt iš savęs daryti kvailį... – pradėjo Evansas.

– ...mano gerą draugą ir kolegą, *Atsakingiausią šių metų pilietį... Poną Džordžą Mortoną!*

Salėje pasipylė aplodismentai, o Mortoną, kai jis atsistojo ir nužingsniavo tribūnos link, apšvietė prožektorius – palinkęs vyriškis, primenantis lokį, fiziškai stiprus, rimtas, nuleidęs galvą. Evansas sunerimo, kai Mortonas užkliuvo

už pirmo laiptelio, išsigando, kad jo viršininkas nenuvirstų. Tačiau Mortonas atgavo pusiausvyrą ir, kai užlipo ant scenos, viskas atrodė puikiai. Paspaudęs ranką Dreikui, priėjo prie tribūnos ir didelėm rankom įsitvėrė į jos šonus. Sukiodamas galvą iš vienos pusės į kitą, apžvelgė salę. Neištarė nė žodžio. Tiesiog stovėjo ten ir tylėjo.

Ana Garner, sėdėdama šalia Evanso, kumštelėjo alkūne:

– Ar jam viskas gerai?

– O taip. Visiškai, – atsakė sulinksėdamas Evansas. Tačiau iš tiesų nebuvo tikras.

Pagaliau Džordžas Mortonas prabilo.

– Noriu padėkoti Nikolui Dreikui ir Valstybiniam aplinkos išteklių fondui už šį apdovanojimą, tačiau nemanau, kad jo nusipelniau. Ne tada, kai dar lieka tiek neatliktų darbų. Ar žinote, mano draugai, kad daugiau išmanome apie mėnulį negu apie vandenynus Žemėje? Tai tikra aplinkosaugos problema. Nepakankamai žinome apie savo planetą, nuo kurios priklauso mūsų gyvenimai. Tačiau kaip prieš tris šimtus metų teigė Montenis, „Niekuo taip stipriai netikima, kaip tuo, kas mažiausiai žinoma“.

Evansas pagalvojo: „Montenis? Džordžas Mortonas cituoja Montenį?“

Prožektorių šviesoje Mortonas aiškiai svirduliavo pirmyn ir atgal. Kad neprarastų pusiausvyros, rankomis laikėsi už tribūnos. Salėje tvyrojo mirtina tyla. Žmonės nė nekrustelėjo. Netgi padavėjai nebevaikščiojo nuo staliuko prie staliuko. Evansas sulaikė kvapą.

– Kiekvienas mūsų, dalyvaujančių aplinkosaugos judėjime, – tęsė Mortonas, – bėgant metams stebėjo daugybę gražių pergalių. Buvome Aplinkos apsaugos agentūros įkūrimo liudytojai. Matėme, kaip švarinamas oras ir vanduo, valomos nuotekos, kenksmingos atliekos, visų saugumui reguliuojamas dažnai pasitaikančių nuodingų medžiagų, pavyzdžiui, švino, kiekis. Mano draugai, tai – tikros pergalės. Tikrai galime jomis didžiuotis. Ir žinome, kad dar daug ką reikia nuveikti.

Klausytojai atsipalaidavo. Mortonas tapo panašesnis į save.

– Tačiau ar darbas bus atliktas? Nesu tuo tikras. Žinau, kad po mylimos žmonos Doroti mirties mane užvaldė bloga nuotaika.

Evansas savo kėdėje sėdėjo tiesus kaip nendrė. Prie kito staliuko Herbas Louvenšteinas atrodė sukrėstas, spoksojo pravėręs burną. Džordžas Mortonas neturėjo žmonos. Arba tiksliau – turėjo šešias buvusias žmonas, tačiau nė viena nebuvo vardu Doroti.

– Doroti ragino mane leisti pinigus išmintingai. Visada maniau, kad taip ir darau. Dabar nesu toks įsitikinęs. Prieš tai sakiau, kad nepakankamai žinome. Tačiau galvoju, kad šiandien VAIF'o šūkis yra „Mes nepakankamai bylinėjamės".

Per salę nuvilnijo murmesys.

– VAIF'as – teisinė firma. Nežinau, ar tą suvokiate. Ją sukūrė ir valdo teisininkai. Tačiau dabar tikiu, kad geriau pinigus leisti tyrinėjimams negu bylinėjimuisi. Štai kodėl aš nutraukiu savo finansavimą VAIF'ui, štai kodėl aš...

Kelias akimirkas Mortono nebuvo girdėti per susijaudinusios minios ūžesį. Visi garsiai kalbėjo. Kai kur pasigirdo švilpimas, kai kurie svečiai pakilo išeiti. Mortonas tęsė kalbą aiškiai nekreipdamas dėmesio į minios keliamą efektą. Evansas nugirdo kelias frazes:

– ...viena iš labdaros akcijų tiriama FTB... visiška vadovavimo stoka...

Ana Garner pasilenkė ir sušnypštė:

– *Išvesk jį iš ten.*

– Ko jūs iš manęs norit? – sušnibždėjo Evansas.

– Eik ir atvesk jį. Akivaizdu, kad jis girtas.

– Gali būti, bet aš negaliu...

– *Turi tai sustabdyti.*

Tačiau artyn jau ėjo Dreikas:

– Gerai, ačiū, Džordžai...

– Nes dabar, tiesą sakant...

– Ačiū, Džordžai, – pakartojo Dreikas prieidamas dar arčiau. Jis tiesiog įsirėmė į Mortoną, bandydamas jį išstumti iš tribūnos.

– Gerai, gerai, – tarė Mortonas, įsikabindamas į tribūną. – Pasakiau, ką padariau dėl Doroti. Savo brangios – amžiną atilsį – žmonos...

– Ačiū, Džordžai. – Dreikas, laikydamas rankas virš galvos, ėmė ploti linksėdamas, kad ir susirinkusieji pritartų. – Ačiū.

– ...kurios aš nežmoniškai ilgiuosi...

– Ponios ir ponai, prašau kartu padėkoti...

– Taip, gerai, einu.

Pliauškant dusliems aplodismentams, Mortonas nusirangė nuo scenos. Dreikas iškart šoktelėjo į tribūną ir davė

ženklą grupei, kuri uždegančiai pradėjo Bilio Džoelio „You May Be Right“[1] – mėgstamiausią Mortono dainą – kaip kažkas sakė. Iš tiesų taip ir buvo, tačiau, atsižvelgiant į aplinkybes – prastas pasirinkimas.

Nuo gretimo staliuko pasilenkė Herbas Louvenšteinas, suėmė Evansą už peties ir patraukė arčiau savęs.

– Klausyk, *išvesk jį iš čia*, – piktai sušnabždėjo.

– Išvesiu, nesijaudinkit, – atsakė Evansas.

– Žinojai, kas čia įvyks?

– Ne, prisiekiu Dievu.

Kai tik Mortonas grįžo prie staliuko, Louvenšteinas paleido Evansą. Susirinkusieji buvo apstulbę. Tačiau Mortonas, pritariant muzikai, linksmai dainavo:

– *You may be right, I may be crazy...*[2]

– Nagi, Džordžai, – atsistodamas tarė Evansas. – Einam iš čia.

Mortonas nekreipė dėmesio:

– *...But it just may be a loo-natik you're looking for...*[3]

– Džordžai? Ką sakai? – Evansas paėmė jį už rankos. – Einam.

– *...Turn out the light, don't try to save me...*[4]

– Nebandau jūsų apsaugoti, – tarė Evansas.

– Tai kaip tada dėl dar vieno prakeikto martinio? – paklausė jau liovęsis dainuoti Mortonas. Jo akys buvo šaltos, kiek pasipiktinusios. – Manau, velniškai jo nusipelniau.

---

[1] „Galbūt tu teisi“ *(angl.)*.

[2] Galbūt tu teisi, galbūt aš pamišęs... *(angl.)*

[3] ...bet gal būtent tas beprotis, kurio tu ieškai... *(angl.)*

[4] ...išjunk šviesą, nemėgink manęs apsaugoti... *(angl.)*

– Haris suras automobilyje, – pasakė Piteris vesdamas jį toliau nuo staliuko. – Pasilikęs čia turėsit laukti. O juk nenorit laukti... – Evansas vis kalbėjo, o Mortonas leidosi išvedamas iš salės.

– *...too late to fight,* – vėl dainavo, – *too late to change me...*[1]

Kol abu brovėsi prie išėjimo, į jų veidus švietė televizijos kameros, o du reporteriai Mortonui prieš nosį kišo mažus mikrofonus. Pasipylė klausimai. Evansas nuleidęs galvą kalbėjo:

– Atsiprašom, atsiprašom, leiskit išeiti, atsiprašom...

Mortonas nesiliovė dainavęs. Abu skynėsi kelią per viešbučio vestibiulį. Bandydami šiek tiek pabėgti pirmyn ir juos nufilmuoti, priešais turseno reporteriai. Evansas stipriai sugriebė Mortoną už alkūnės, o šis dainavo:

– *I was only having fun, wasn't hurting anyone, and we all enjoyed the weekend for a change...*[2]

– Štai čia, – sumurmėjo Evansas žengdamas durų link.

– *I was stranded in the combat zone...*[3]

Pagaliau jie išėjo pro besisukančias duris ir atsidūrė lauke, tamsoje. Mortonas, pakliuvęs į šaltą orą, staiga nustojo dainuoti. Abu laukė, kol pasirodys limuzinas. Išėjo Sara ir atsistojo šalia Mortono. Nieko nesakė, tiesiog uždėjo savo ranką ant jo rankos.

---

[1] ...per vėlu kovoti, per vėlu mane pakeisti... *(angl.)*

[2] Aš tik linksminausi, nieko neskaudinau, mes visi mėgavomės savaitgaliu...

[3] Atsidūriau kovos lauke... *(angl.)*

Išlėkė reporteriai, vėl įsijungė kamerų šviesos. Pagaliau pro duris prasibrovė Dreikas.

– Po velnių, Džordžai...

Išvydęs kameras, nutilo vidury sakinio. Veriamai pažiūrėjo į Mortoną, apsisuko ir sugrįžo į vidų. Kameros tebeveikė, tačiau visi trys tiesiog stovėjo. Buvo nepatogu taip laukti. Atrodo, po ištisos amžinybės pasirodė limuzinas. Haris apėjo aplink automobilį ir atidarė Džordžui dureles.

– Gerai, Džordžai, iki, – tarė Evansas.

– Ne, ne šįvakar.

– Džordžai, Haris laukia.

– Pasakiau – *ne šįvakar.*

Tamsoje pasigirdo tylus ūžesys, šalia limuzino sustojo sidabrinės spalvos *Ferrari* nudengiamu stogu.

– Mano automobilis, – ištarė Mortonas ir truputį svirduliuodamas ėmė leistis laiptais žemyn.

– Džordžai, nemanau... – pradėjo Sara.

O jis vėl dainavo:

– *And you told me not to drive, but I made it home alive, so you said that only proves that I'm in-sayyy-nnne.*[1]

Vienas reporterių sumurmėjo:

– Jis tikrai beprotis.

Labai susirūpinęs Evansas sekė Mortonui iš paskos. Stovėjimo aikštelės prižiūrėtojui Džordžas ištiesė šimto dolerių banknotą tardamas:

[1] Prašei nevairuoti, bet grįžau namo neištiškęs, todėl pasakei, kad aš tikrai pamišęs... *(angl.)*

– Dvidešimtinė tau, gerasis žmogau.

Mortonas grabaliojo apie *Ferrari* duris.

– Ech, tie netikę italų dizaineriai.

Pagaliau įsitaisė prie vairo, užvedė variklį ir nusišypsojo:

– Ach, vyriškas garsas.

Evansas pasilenkė prie automobilio.

– Džordžai, leiskit Hariui jus nuvežti. Be to, – pridūrė, – argi mums nereikia apie kai ką pasikalbėti?

– Nereikia.

– Bet aš maniau...

– Vaike, pasitrauk iš kelio. – Į juos vis dar buvo nukreiptos kamerų šviesos. Tačiau Mortonas taip pasislinko, kad jį užstojo Evanso metamas šešėlis. – Žinai, budistai turi tokį posakį.

– Kokį posakį?

– Prisimink jį, vaike. Sakoma taip: „Visi svarbūs dalykai yra nenutolę nuo ten, kur sėdi Buda".

– Džordžai, tikrai manau, kad jums nereiktų vairuoti.

– Prisiminsi, ką dabar pasakiau?

– Taip.

– Amžių išmintis. Sudie, vaike.

Automobilis staugdamas išlėkė iš stovėjimo aikštelės taip, kad Evansas net atšoko į šalį. Nepaisydamas „STOP" ženklo, *Ferrari* sucypė prie kampo ir pranyko.

– Piteri, nagi.

Evansas atsisuko ir pamatė prie limuzino stovinčią Sarą. Haris kaip tik sėdo prie vairo. Evansas su Sara įšoko ant galinės sėdynės ir pasileido Mortonui iš paskos.

*

Užvažiavęs ant kalvos *Ferrari* pasuko į dešinę ir pranyko už kampo. Haris, meistriškai valdydamas didžiulį limuziną, paspaudė greičio pedalą.

– Žinai, kur jis važiuoja? – paklausė Evansas.

– Neįsivaizduoju, – atsakė mergina.

– Kas parašė kalbą?

– Pats.

– Tikrai?

– Vakar visą dieną dirbo namie ir neleido man pažiūrėti, ką daro...

– Dieve, – tarė Evansas. – Montenis?

– Jis turėjo citatų knygą.

– Iš kur jis ištraukė Doroti?

– Neįsivaizduoju, – Sara papurtė galvą.

Jie pravažiavo Aukso vartų parką. Gatvėse eismas buvo nedidelis, *Ferrari* lėkė greitai, manevruodamas tarp automobilių. Priešais artėjo ryškiai apšviestas Aukso vartų tiltas. Mortonas padidino greitį. *Ferrari* skriejo beveik šimto keturiasdešimties kilometrų per valandą greičiu.

– Važiuoja į Mariną, – pratarė Sara.

Suskambo Evanso mobilusis telefonas. Skambino Dreikas:

– Gal gali pasakyti, kas, po velnių, čia dedasi?

– Atleiskit, Nikai. Nežinau.

– Jis rimtai kalbėjo? Apie tai, kad nutraukia paramą?

– Manau, kad taip.

– Neįtikėtina. Jam tikrai nervinis išsekimas.

– Nepasakyčiau.

– To aš ir bijojau, – kalbėjo Dreikas. – Bijojau, kad kažkas panašaus gali nutikti. Prisimeni, kai grįždami iš Islandijos sėdėjom lėktuve? Užsiminiau, o tu sakei, kad neturėčiau jaudintis. Ir dabar taip manai? Kad neturėčiau jaudintis?

– Nikai, nežinau, ko jūs klausiat...

– Ana Garner sakė, kad jis lėktuve pasirašė kažkokius popierius.

– Teisingai. Pasirašė.

– Ar jie susiję su staigiu ir nepaaiškinamu pagalbos nutraukimu organizacijai, kurią gerbė ir puoselėjo?

– Regis, jis pakeitė nuomonę, – atsakė Evansas.

– O kodėl tu man nepasakei?

– Jis liepė nesakyti.

– Eik po velnių, Evansai.

– Man labai gaila.

– Čia niekis. Ateis laikas, kai tikrai gailėsies.

Balsas telefone nutilo. Dreikas padėjo ragelį. Evansas užvertė telefono dangtelį.

– Dreikas įširdo? – paklausė Sara.

– Įsiuto.

Nusileidęs nuo tilto Mortonas patraukė į vakarus, tolyn nuo autostrados šviesų į tamsų, uolų apjuostą kelią. Lėkė greičiau negu bet kada.

– Žinai, kur mes esam? – paklausė Evansas Hario.

– Manau, valstybiniame parke.

Haris bandė neatsilikti, tačiau šiame siaurame vinguriuojančiame kelyje limuzinui nebuvo ko varžytis su „Ferrari“, kuris vis tolo ir tolo. Netrukus jie matė tik galines šviesas, už kelių šimtų metrų išnyksiančias kelio vingiuose.

– Pamesim jį, – tarė Evansas.

– Nemanau, pone.

Tačiau limuzinas vis labiau atsiliko. Kai Haris per greitai pasuko, galinės padangos prarado sukibimą ir automobilis metėsi uolos krašto link, teko dar labiau sumažinti greitį. Dabar jau važiavo negyvenamomis vietomis. Naktis tamsi, uolos tuščios. Tekantis mėnuo metė sidabrinį dryžį ant kažkur apačioje telkšančio vandens.

Priešakyje automobilio šviesų nebebuvo matyti. Rodės, kad tamsiame kelyje jie liko vieni. Pasukę viename vingyje už kokio šimto metrų pamatė virstančius pilkus dūmus.

– O ne! – riktelėjo Sara, ranka prisidengdama burną.

Ferrari buvo nulėkęs nuo kelio, atsitrenkęs į medį ir apvirtęs. Sudaužytas ir paskendęs dūmuose gulėjo ant stogo. Vos vos nenukritęs nuo uolos. Automobilio priekis kabojo ant jos krašto.

Evansas ir Sara pasileido bėgti. Evansas, bandydamas apžiūrėti vairuotojo vietą, keturpėsčias priropojo prie uolos krašto. Buvo sunku ką nors įžiūrėti: priekinis stiklas sutraiškytas, *Ferrari* beveik prisiplojęs prie kelio dangos. Haris atnešė prožektorių, tad Evansas bandė įžvelgti, kas viduj.

Salone buvo tuščia. Nuo kaklo nutraukta juoda Mortono varlytė maskatavosi užsikabinusi ant durų, tačiau viduje nieko nebuvo.

– Jį tikriausiai išsviedė.

Evansas pašvietė nuo uolos žemyn – trupanti geltona uola, staigiai kokius dvidešimt penkis metrus besileidžianti į vandenyną. Mortono – nė ženklo.

Sara tyliai verkė. Haris nuėjo iš limuzino atnešti gesintuvą. Evansas nuo uolos siūbavo įjungtu prožektoriumi pirmyn ir atgal. Džordžo kūno neišvydo. Iš tiesų nepastebėjo jokio ženklo. Jokių pokyčių, jokių žymių, kur būtų kritęs, jokių drabužių skiaučių. Nieko.

Už nugaros Evansas išgirdo gesintuvo švilpesį. Paropojo tolyn nuo uolos krašto.

– Pone, pastebėjot jį? – paklausė Haris sielvartingu veidu.

– Ne. Nieko nemačiau.

– Galbūt... kažkur ten. – Haris rodė medžio link. Ir buvo teisus: jei pirmas smūgis Mortoną išsviedė iš automobilio, jis galėjo būti už kokių dvidešimties metrų.

Evansas grįžo ir vėl pašvietė nuo uolos žemyn. Baterija seko, šviesa silpnėjo. Bet staiga pastebėjo naują odinį vyrišką batą, įsispraudusį tarp uolų prie pat vandens.

Evansas atsisėdo ant kelio, susiėmė galvą rankomis. Ir pravirko.

POINT MUDIS
SPALIO 5 D., ANTRADIENIS
3:10 VAL.

Kol policija baigė su jais kalbėtis, kol gelbėtojų brigada virvėmis nusileido nuo uolos, kad paimtų batą, atėjo trečia valanda nakties. Jokių kitokių pėdsakų nerado, tad policininkai, pasitarę tarpusavy, nusprendė, kad čia vyraujančios srovės greičiausiai nunešė kūną tolyn, Pismo Bičo link.

– Maždaug per kokią savaitę jį surasim, – tarė vienas. – Arba bent jau tai, ką bus palikę didieji baltieji rykliai.

Sudaužytas automobilis jau buvo ištrauktas ir užkeltas ant vilkiko. Evansas norėjo važiuoti, bet patrulis, rašęs protokolą, vis sugrįždavo pasiklausti daugiau smulkmenų. Buvo dar visai jaunas, šiek tiek vyresnis nei dvidešimties. Atrodė, kad anksčiau nėra pildęs tokių formų.

Vėl priėjęs prie Evanso paklausė:

– Kaip manot, po kiek laiko nuo įvykio atvažiavot į šią vietą?

– Tiksliai negaliu pasakyti. *Ferrari* priekyje buvo per kokį pusantro kilometro, gal daugiau. Mes važiavom maždaug šešiasdešimt kilometrų per valandą, taigi... Gal po kokios minutės?

Vaikis atrodė sunerimęs.

– Važiavot apie šešiasdešimt kilometrų per valandą šituo limuzinu? Tokiu keliu?

– Na, negarantuoju šimtu procentų.

Po kiek laiko policininkas vėl sugrįžo.

– Sakėt, kad buvot pirmas įvykio vietoje ir kad priropojot prie kelio krašto?

– Teisingai.

– Taigi išlipęs turėjot užminti sudužusį stiklą?

– Taip. Priekinis stiklas buvo sutrupėjęs. Gabaliukai subraižė ir mano rankas, kai atsirėmiau į žemę.

– Tai paaiškina, kodėl stiklo duženose pastebėjom pėdsakų.

– Taip.

– Laimei, nesusipjaustėt.

– Taip.

Trečią kartą sugrįžęs pasiteiravo:

– Kaip manot, kada įvyko avarija?

– Kada? – Evansas žvilgtelėjo į laikrodį. – Neįsivaizduoju. Bet leiskit pagalvoti...

Bandė skaičiuoti. Kalba prasidėjo maždaug pusę aštuonių. Mortonas išėjo iš viešbučio apie devintą. Per San Fransiską, tada per tiltą...

– Gal devintą keturiasdešimt penkios ar dešimtą.

– Taigi prieš penkias valandas? Apytikriai.

– Taip.

– Hm, – numykė vaikis tarsi būtų nustebęs.

Evansas akimis permetė vilkiką, ant kurio buvo užkeltos sumaitoto *Ferrari* liekanos. Vienas policininkų stovėjo ant platformos, prie automobilio. Kiti trys, pakankamai gyvai

kalbėdamiesi – prie kelio. Su pareigūnais šnekėjo ir vienas smokinguotas vyriškis. Kai jis atsisuko, Evansas nustebo pamatęs Džoną Kenerį.

– Kas vyksta? – paklausė Evansas vaikio.

– Nežinau. Jie tik paprašė manęs patikslinti avarijos laiką.

Vairuotojas įšoko į vilkiką ir užvedė variklį. Vienas policininkas vaikiui šūktelėjo:

– Užteks, Edi!

– Nekreipkit dėmesio, – tarė vaikis Evansui. – Spėju, kad viskas gerai.

Evansas, norėdamas patikrinti, ar pastebėjo Kenerį, pažvelgė į Sarą. Ši buvo pasirėmusi į limuziną ir kalbėjo telefonu. Evansas kaip tik laiku atsisuko ir pamatė Kenerį, sėdantį į juodą sedaną, vairuojamą nepaliečio.

Pajudėjo ir policininkai. Vilkikas apsisuko ir keliu nuriedėjo tilto link.

– Panašu, kad metas važiuoti, – tarė Haris.

Evansas įlipo į limuziną ir jie patraukė atgal į San Fransiską.

PAKELIUI Į LOS ANDŽELĄ
SPALIO 5 D., ANTRADIENIS
12:02 VAL.

Pusiaudienį Mortono lėktuvas skrido atgal į Los Andželą. Nuotaika buvo niūri. Keliavo tie patys žmonės bei dar keli nauji, tačiau visi sėdėjo tyliai ir beveik nekalbėjo. Naujausi laikraščiai spausdino straipsnius, kaip milijonierius filantropas Džordžas Mortonas, prislėgtas savo mylimos žmonos Doroti mirties, pasakė nerišlią kalbą (*San Fransisco Chronicle* įvardytą „padrika ir nelogiška"), o po kelių valandų žuvo tragiškoje automobilio avarijoje, pirmą kartą vairuodamas savo naują *Ferrari*.

Trečioje pastraipoje žurnalistas paminėjo, kad nelaimingus atsitikimus, vairuojant automobilį, dažnai sukelia nediagnozuota depresija ir tokiu būdu pridengiama savižudybė. O tai, pasak cituojamo psichiatro, galėtų paaiškinti Mortono mirtį.

Praėjus maždaug dešimčiai minučių nuo skrydžio pradžios, aktorius Tedas Bredlis tarė:

– Manau, turėtume pakelti tostą už Džordžą ir pagerbti jį tylos minute.

Nuskambėjus pritarimui: „Gerai, gerai!“, buvo išdalintos šampano taurės.

– Už Džordžą Mortoną, – tarė Tedas. – Puikų amerikietį, nuostabų draugą ir didį aplinkosaugos rėmėją. Mums ir planetai jo trūks.

Kitas dešimt minučių įžymybės buvo pakankamai ramios, tačiau pamažu pokalbis įsibėgėjo ir pagaliau visi kaip visada ėmė kalbėtis ir ginčytis. Evansas sėdėjo gale, toje pačioje vietoje kaip ir skrisdamas į San Fransiską. Stebėjo centre prie stalo vykstančią diskusiją. Bredlis aiškino, kad Jungtinės Valstijos tik du procentus energijos gauna iš atsinaujinančių šaltinių ir kad reikia skubiai pastatyti tūkstančius vėjo jėgainių netoli vandenyno, kaip kad daroma Anglijoje ir Danijoje. Pokalbis pakrypo apie kuro elementus, vandeniliu varomus automobilius ir fotogalvaninius namų prietaisus, nenaudojančius elektros energijos. Kai kurie pasakojo, kokie puikūs hibridiniai automobiliai, nupirkti darbuotojams.

Besiklausant jų Evanso nuotaika pasitaisė. Nors neteko Džordžo Mortono, vis dar buvo daugybė tokių žmonių – žymių, į kuriuos visi atkreipia dėmesį. Žmonių, kurie pasiryžę keisti, kurie ves kitą kartą į sąmoningesnę ateitį.

Evansas jau beveik snūduriavo, bet greta kitoje pusėje atsisėdo Nikolas Dreikas ir per tarpą pasilenkė.

– Klausyk, – tarė, – esu skolingas tau atsiprašymą už vakar naktį.

– Viskas gerai, – atsakė Evansas.

– Buvau netekęs pusiausvyros. Noriu, kad žinotum, jog gailiuosi. Buvau nusiminęs ir labai susijaudinęs. Žinai,

pastarąsias kelias savaites Džordžas elgėsi velniškai keistai. Keistai kalbėjo, vėlėsi į ginčus. Žvelgdamas į praeitį spėju, kad jam tada prasidėjo nervinis išsekimas. Bet aš nežinojau. O tu?

– Nesu tikras, kad tai buvo nervinis išsekimas.

– Turėjo būti, – atsakė Dreikas. – O kas dar? Dieve, žmogus išsižada savo gyvenimo darbo, o paskui ima ir nusižudo. Beje, gali pamiršti visus dokumentus, kuriuos jis vakar pasirašė. Atsižvelgiant į aplinkybes, tikrai nebuvo sveiko proto. Ir žinau, – pridėjo, – kad tu kitaip neužginčysi. Jau pakankamai esi susidūręs su prieštaravimais – dirbdamas tiek jam, tiek mums. Tikrai reikėjo pasirūpinti, kad visus dokumentus sudarytų neutralūs teisininkai. Nesiruošiu tavęs apkaltinti nekompetentingumu, tačiau tavo sprendimai tikrai labai abejotini.

Evansas nieko neatsakė. Gąsdinimai buvo pakankamai aiškūs.

– Na, bet kuriuo atveju, – tarė Dreikas padėdamas ranką ant Evanso kelio, – aš tik norėjau atsiprašyti. Piteri, žinau, kad esant sudėtingai situacijai, elgeisi kaip galėdamas geriau. Ir... Manau, kad mums viskas baigsis gerai.

Lėktuvas nusileido Van Nuiso oro uoste. Tuzinas naujausio modelio *SUV* limuzinų, laukdami keleivių, stovėjo išrikiuoti prie leidimosi tako. Garsenybės atsiglėbesčiavo, pasiuntė vieni kitiems oro bučinių ir išvyko.

Evansas išvažiavo paskutinis. Nebuvo vertas automobilio ir vairuotojo. Įlipo į savo mažą hibridinį *Toyota Prius*, kurį čia vakar pasiliko, ir pro vartus išvažiavo į autostradą.

Pagalvojo, kad turėtų užsukti į biurą, tačiau, slenkant vidurdienio spūstyse, akys nelauktai prisipildė ašarų. Nusišluostė ir nusprendė, kad, po galais, važiuoti į biurą yra per daug pavargęs. Geriau grįš namo bent kiek pamiegoti.

Kai sučirškė mobilusis, buvo beveik namie. Skambino Dženifer Heins iš Vanutu bylos komandos.

– Man labai gaila dėl Džordžo, – kalbėjo moteris. – Tai tiesiog baisu. Visi čia labai nuliūdę – gali įsivaizduoti. Jis nutraukė finansavimą, tiesa?

– Taip, bet Nikas kovos. Jūs gausit finansavimą.

– Mums reikia papietauti, – tarė Dženifer.

– Na, manau...

– Šiandien?

Kažkas jos balse privertė Evansą pasakyti:

– Pasistengsiu.

– Skambtelėk man, kai čia būsi.

Jis padėjo ragelį. Beveik iškart vėl suskambo. Šįkart – Margo Lein, Mortono meilužė. Buvo supykusi.

– Kas, po perkūnais, vyksta?

– Kodėl taip sakai? – paklausė Evansas.

– Ar kas nors, po velnių, ruošėsi man paskambint?

– Atleisk, Margo...

– Ką tik mačiau per televiziją. Dingęs San Fransiske ir, manoma, miręs. Rodė automobilio nuotraukas.

– Ketinau paskambinti, kai atvažiuosiu į biurą, – tarė Evansas, nors, tiesą pasakius, ją buvo visiškai pamiršęs.

– O kada tas būtų buvę? Kitą savaitę? Tu toks pats kaip ir ta tavo perkarus asistentė. Piteri, tu jo teisininkas. Dirbk savo sumautą darbą. Nes, žinai, jei iš tiesų – tai nėra jokia

staigmena. Žinojau, kad taip atsitiks. Visi žinojom. Noriu, kad pas mane atvažiuotum.

– Aš labai užsiėmęs.

– Tik valandėlei.

– Gerai, tik valandėlei.

VAKARŲ LOS ANDŽELAS
SPALIO 5 D., ANTRADIENIS
15:04 VAL.

Margo Lein gyveno penkioliktame daugiaaukščio namo aukšte Vilšyro bulvare. Durininkas turėjo paskambinti ir tik tada Evansą įleido į liftą. Margo žinojo, kad jis ateis, tačiau vis tiek atidarė duris susisupusi rankšluosčiu.

– O, nepagalvojau, kad taip greitai. Užeik, ką tik išlindau iš dušo.

Ji, norėdama pasipuikuoti savo kūnu, dažnai taip elgdavosi. Evansas įėjo ir atsisėdo ant sofos. Margo įsitaisė priešais. Rankšluostis menkai tedengė liemenį.

– Taigi kaip ten viskas dėl Džordžo? – paklausė Margo.

– Man labai gaila, bet Džordžas lėkė dideliu greičiu, sudaužė *Ferrari* ir iškrito iš automobilio. Nukrito nuo uolos (apačioje surado batą), o paskui – į vandenį. Jo kūno dar nerado, bet mano, kad bangos išmes po kokios savaitės.

Žinodamas, kaip Margo mėgsta dramas, buvo tikras, kad ši pravirks, bet taip neatsitiko. Ji tik spoksojo į Evansą.

– Šūdas, – ištarė.

– Margo, kodėl taip sakai?

– Todėl. Jis slapstosi ar kažkas panašaus. Pats žinai.

– Slapstosi? Nuo ko?

– Greičiausiai nuo nieko. Jam visiška paranoja. Juk žinai.

Taip kalbėdama užmetė koją ant kojos. Evansas stengėsi žiūrėti jai į veidą.

– Paranoja?

– Piteri, nevaidink, kad nežinai. Juk buvo aišku.

– Man – ne, – Evansas papurtė galvą.

– Paskutinį kartą jis čia buvo prieš porą dienų. Priėjęs prie lango stovėjo už užuolaidos ir žvelgė žemyn į gatvę. Buvo įsitikinęs, kad jį seka.

– Anksčiau taip elgėsi?

– Nežinau. Pastaruoju metu nedažnai jį matydavau – keliavo. Bet kai tik paskambindavau ir paklausdavau, kada sugrįš, sakydavo, kad jam čia nesaugu.

Evansas atsistojo ir priėjo prie lango. Stovėjo ir žiūrėjo į gatvę apačioje.

– Ar ir tave seka? – paklausė Margo.

– Nemanau.

Eismas Vilšyro bulvare buvo intensyvus, popiet ėmė darytis spūstys – trys juostos mašinų, siuvančių į abi puses. Netgi čia, viršuje, Evansas girdėjo jų gausmą. Tačiau apačioje nebuvo stovėjimo aikštelės. Mėlynas hibridinis *Prius* kitoje gatvės pusėje stabtelėjo prie šaligatvio, o už jo grūdosi ir signalizavo automobiliai. Po akimirkos *Prius* pajudėjo.

Vietos sustoti nėra.

– Matai ką nors įtartina? – paklausė Margo.

– Ne.

– Aš irgi niekada nemačiau. Bet Džordžas matė ar manė, kad mato.

– Ar sakė, kas jį seka?

– Ne, – ji vėl sukeitė kojas. – Maniau, kad jam reikia gydytis. Sakiau tai.

– O ką jis?

– Kad ir man gresia pavojus. Liepė kuriam laikui išvykti iš miesto. Aplankyti seserį Oregone. Bet aš neišvažiuosiu.

Rankšluostis atsilaisvino. Nuleisdama žemiau link stangrių padidintų krūtų, Margo jį suveržė.

– Taigi ir sakau, kad Džordžas ėmė slapstytis. Todėl kuo greičiau jį surask, nes žmogui reikia pagalbos.

– Suprantu, – atsakė Evansas. – Bet, regis, įmanoma, kad jis nesislapsto, kad tikrai pateko į avariją... Tokiu atveju yra dalykų, kuriuos tau, Margo, reikia žinoti.

Jis paaiškino, kad jeigu Džordžas neatsiras, jo turtas gali būti įšaldytas. Todėl jai reiktų pasiimti viską iš banko sąskaitos, į kurią Mortonas kiekvieną mėnesį pervesdavo pinigus.

– Bet tai kvaila, – priešinosi Margo, – žinau, kad jis po kelių dienų grįš.

– Na, bet jeigu... – pratarė Evansas.

– Žinai kažką, ko man nesakai? – susiraukė Margo.

– Ne, aš tik sakau, kad gali užtrukti, kol šis reikalas bus sutvarkytas.

– Klausyk, – tarė ji. – Jis serga. Tu lyg ir jo draugas. Surask jį.

Evansas užtikrino, kad pabandys. Jam išėjus, Margo, prieš vykdama į banką, nuėjo į miegamąjį apsirengti.

Lauke, išėjus į skaisčią popiečio saulę, Evansą apėmė nuovargis. Viskas, ko norėjo, – grįžti namo ir išsimiegoti.

Tad įlipo į automobilį ir pajudėjo. Tolumoje išvydo savo namą. Suskambo telefonas.

Skambino Dženifer ir teiravosi, kur jis.

– Atleisk, – tarė jis. – Šiandien negaliu atvažiuoti.

– Piteri, tai svarbu. Tikrai.

Jis pasakė, kad apgailestauja ir kad paskambins vėliau.

Paskui paskambino Liza, Herbo Louvenšteino sekretorė, ir pranešė, kad Nikolas Dreikas visą popietę bando su juo susisiekti.

– Tikrai nori su jumis pasikalbėti.

– Gerai, – atsiliepė Evansas. – Paskambinsiu.

– Jis atrodo įsiutęs.

– Gerai.

– Bet geriau pirma paskambinkit Sarai.

– Kodėl?

Dingo telefono ryšys. Visada dingdavo gatvelėje už jo namo: čia buvo vieta, kur ryšys neveikė. Evansas įsikišo telefoną į marškinių kišenėlę – perskambins po kelių minučių. Pavažiavo gatvele ir pastatė automobilį į stovėjimo vietą. Užlipęs laiptais į savo butą ir atrakinęs duris, nustėro.

Bute buvo visiška netvarka. Suskaldyti baldai, supjaustytos pagalvės, visur išsklaidyti popieriai, iš spintų ištraukytos knygos mėtėsi ant grindų.

Priblokštas Evansas stovėjo prie durų. Po akimirkos įžengė į kambarį, pastatė nuvirtusią kėdę ir atsisėdo. Pamanė, kad reikia iškviesti policiją. Atsistojo, ant grindų susirado telefoną ir surinko numerį. Tačiau beveik tuo pat metu kišenėje ėmė skambėti mobilusis. Tad liovėsi rinkęs policijos numerį ir atsiliepė mobiliuoju:

– Taip.

Skambino Liza.

– Nutrūko ryšys. Geriau iškart paskambinkit Sarai.

– Kodėl?

– Ji Mortono name. Ten buvo įsilaužta.

– *Ką?*

– Žinau. Paskambinkit. Atrodė nusiminusi.

Evansas padėjo ragelį. Atsistojo ir nuėjo į virtuvę. Ten irgi viskas buvo išversta. Žvilgtelėjo į miegamąjį – taip pat. Galvoje sukosi viena mintis, – kambarinė neateis iki kito antradienio. Kaip jis viską sutvarkys?

Surinko numerį.

– Sara?

– Čia tu, Piteri?

– Taip. Kas atsitiko?

– Ne telefonu. Ar jau grįžai namo?

– Ką tik parsiradau.

– Taigi... Ar pas tave irgi tas pats?

– Taip. Pas mane irgi.

– Gali čia atvažiuoti?

– Taip.

– Už kiek laiko? – Sara atrodė išsigandusi.

– Dešimt minučių.

– Gerai. Iki. – Padėjo ragelį.

Evansas užvedė savojo *Prius* variklį. Džiaugėsi turėdamas hibridinį automobilį. Norėdamas nusipirkti tokį dabar, Los Andžele turėjai laukti daugiau negu šešis mėnesius. Teko imti šviesiai pilką, nors šios spalvos nemėgo, tačiau

automobilis labai patiko. Tyliai džiaugėsi matydamas, kiek daug tokių dabar važinėja gatvėse.

Skersgatviu Evansas riedėjo į Olimpiados gatvę. Kitoje pusėje pastebėjo mėlyną *Prius*, tokį patį, kokį matė iš Margo buto. Akį rėžiančios elektrinės mėlynos spalvos. Pagalvojo, kad jam labiau patinka ši – pilka. Pasuko į dešinę, paskui – į kairę, traukė per Beverli Hilsą į šiaurę. Žinojo, kad tokiu dienos metu prasideda spūstys, taigi turi pakilti iki Saulėlydžio gatvės, kur eismas truputį mažesnis.

Sustojęs prie šviesoforo Vilšyro bulvare, užpakaly pastebėjo dar vieną mėlyną *Prius*. Tokios pačios bjaurios spalvos. Automobilyje sėdėjo du nebejauni vyrukai. Kai įsijungė žalia, Piteris pajudėjo į priekį. Vyrukai vis dar važiavo už Evanso, atsilikę per du automobilius.

Evansas pasuko kairėn, Holmbi Hilso link. *Prius* irgi pasuko kairėn, jam iš paskos.

Evansas sustojo prie Mortono vartų ir paspaudė skambutį. Viršuje sumirksėjo apsaugos kamera.

– Kuo galiu padėti?

– Čia Piteris Evansas, ieškau Saros Džouns.

Trumputė pauzė ir zvimbimas. Vartai lėtai vėrėsi, už jų vingiavo kelias. Namo dar nebuvo matyti.

Laukdamas Evansas žvilgtelėjo į kairę. Už blokinio namo išvydo artėjantį mėlynąjį *Prius*, kuris nelėtindamas greičio pravažiavo pro šalį ir išnyko už posūkio.

Taigi. Gal vis dėlto nebuvo sekamas.

Evansas giliai įkvėpė ir lėtai iškvėpė.

Vartai plačiai atsivėrė, ir jis įvažiavo į vidų.

HOLMBI HILSAS
SPALIO 5 D., ANTRADIENIS
15:54 VAL.

Kai Evansas privažiavo prie Mortono namo, buvo beveik keturios. Visur aplink knibždėjo apsaugininkų. Keli šniukštinėjo medžiuose netoli priekinių vartų, daugiau – prie įvažiavimo, susibūrę aplink kelis automobilius su užrašu „Andersono saugos tarnyba“.

Evansas pastatė savo automobilį prie Saros *Porsche*. Nužingsniavo prie paradinių durų. Atidarė apsaugininkas.

– Panelė Džouns laukia svetainėje.

Evansas perėjo per platų prieškambarį pro laiptus, kurie sukosi į antrą aukštą. Pažvelgė į svetainę, tikėdamasis pamatyti tokią pačią netvarką, kokią rado savo bute, tačiau atrodė, kad čia viskas savo vietoje. Kambarys atrodė lygiai toks pat, kokį Evansas prisiminė.

Mortono svetainėje puikavosi didelė senovinių daiktų iš Azijos kolekcija. Virš židinio kabojo didelis kiniškas kilimas su blizgančiais paauksuotais debesimis. Didelė akmeninė galva su pusiau besišypsančiomis storomis lūpomis iš Kambodžos Angkoro regiono buvo pritaisyta ant pjedestalo šalia

sofos. Prie sienos stovėjo septyniolikto amžiaus japoniškas *tansu*[1] iš brangios medienos. Ant galinės sienos kabojo ypatingai retas dviejų šimtų metų senumo Hirošigės[2] medžio raižinys. Prie kitų durų, vedančių į pereinamą kambarį, stovėjo Buda iš Birmos, išdrožinėtas iš išblukusio medžio.

Kambario viduryje, apsupta antikvarinių kūrinių, susmukusi sofoje sėdėjo Sara ir spoksojo pro langą. Evansui įėjus pakėlė akis.

– Į tavo butą įsilaužė?

– Taip. Viską sujaukė.

– Į šitą namą irgi buvo įsilaužta. Greičiausiai praėjusią naktį. Apsaugininkai bando išsiaiškinti, kaip tai galėjo nutikti. Pažiūrėk čia.

Ji atsistojo ir pastūmė pjedestalą, ant kurio stovėjo galva iš Kambodžos. Nors galva buvo sunki, pjedestalas, atidengdamas grindyse įmontuotą seifą, judėjo stebėtinai lengvai. Seifo durys buvo atidarytos. Evansas pamatė tvarkingai sukrautus dokumentų segtuvus.

– Kas paimta? – paklausė.

– Kiek pastebėjau, – niekas. Atrodo, kad viskas savo vietose. Bet tiksliai nežinau, ką Džordžas čia laikė. Čia jo seifai. Man retai iš jų ko nors prireikdavo.

Sara priėjo prie *tansu*, atitraukė pagrindinį stalčių, paskui – specialų, už kurio irgi buvo seifas. Taip pat atidarytas.

---

[1] *Tansu* – tradicinė japoniška rankų darbo spintelė, pagaminta iš geros medienos.

[2] Hirošigė (*Hiroshige*) – vienas žymiausių 19 a. japonų dailininkų.

– Name yra šeši seifai, – tarė Sara. – Trys yra čia, vienas – antrame aukšte, darbo kambaryje, vienas rūsyje ir vienas Džordžo miegamajame, drabužinėje. Atidaryti visi.

– Išlaužė?

– Ne. Kažkas žinojo kodus.

– Pranešei policijai? – paklausė Evansas.

– Ne.

– Kodėl?

– Pirma norėjau pasikalbėti su tavimi.

Sara palinko artyn. Evansas užuodė silpną jos kvepalų aromatą.

– Kodėl? – paklausė jis.

– Nes, Piteri, kažkas žinojo kodus, – pareiškė mergina.

– Nori pasakyti, kad tai – kažkas iš čia esančių?

– Turbūt.

– Kas naktį lieka name?

– Tolimajame namo gale miega du namų prižiūrėtojai. Bet vakar jiems buvo laisvadienis.

– Taigi name nieko nebuvo?

– Teisingai.

– O kaip signalizacija?

– Pati ją įjungiau prieš išskrisdama į San Fransiską.

– Neįsijungė?

Sara papurtė galvą.

– Vadinasi, kažkas žinojo kodą, – tarė Evansas. – Arba žinojo, kaip patekti, kad signalizacija neįsijungtų. O apsaugos kameros?

– Jos įrengtos visur: name ir lauke. Įrašinėja vaizdą į standųjį diską rūsyje.

– Peržiūrėjai?

Mergina linktelėjo.

– Nieko. Viskas ištrinta. Apsaugininkai bando ką nors atrasti, bet... – ji gūžtelėjo pečiais, – nemanau, kad jiems pavyks.

– Įsilaužėliai turėjo būti pakankamai patyrę, kad žinotų, kaip ištrinti standųjį diską. Kas žino signalizacijos ir seifo kodus?

– Kiek suprantu, Džordžas ir aš. Bet, aišku, kad kažkas dar.

– Manau, turėtum iškviesti policiją, – patarė Evansas.

– Jie kažko ieško. Kažko, ką turėjo Džordžas. Kažko, ką, jų manymu, perdavė mums. Tau arba man.

Evansas suraukė antakius.

– Bet jei tai tiesa, kodėl jie viską daro taip atvirai? Sujaukė mano butą. Neįmanoma nepastebėti. Ir netgi čia seifus paliko plačiai atidarytus, kad žinotumėm, jog buvome apiplėšti...

– Būtent. Jie nori, kad žinotumėm, ką daro, – tarė Sara ir prikando lūpą. – Nori, kad panikuotumėm, kad pultume ieškoti to daikto, kad ir kas tai būtų. Tada seks mus ir jį pasiims.

Evansas viską permąstė.

– Gal nutuoki, kas tai galėtų būti?

– Ne. O tu?

Evansas prisiminė sąrašą, apie kurį Džordžas buvo jam užsiminęs lėktuve. Sąrašą, apie kurį prieš mirdamas nespėjo nieko paaiškinti. Bet tikrai galima numanyti, kad Mortonas sumokėjo daug pinigų už kažkokį sąrašą. Tačiau kažkodėl Evansas neišdrįso dabar apie jį užsiminti.

– Ne, – atsakė.

– Ar Džordžas tau ką nors davė?

– Ne.

– Ir man ne. – Ji vėl prikando lūpą. – Manau, mums reiktų išvykti.

– Išvykti?

– Kurį laiką išvažiuoti iš miesto.

– Suprantu tavo norą. Bet vis tiek manau, kad reikia paskambinti policijai.

– Džordžui tas nepatiktų.

– Sara, Džordžo su mumis nebėra.

– Džordžas negalėjo pakęsti Beverli Hilso policijos.

– Sara...

– Jis niekada jos nekviesdavo. Visada naudojosi privačia apsauga.

– Gali būti, bet...

– Jie nieko nepadarys, tik surašys protokolą.

– Galbūt, bet...

– O ar iškvietei policiją dėl savo buto?

– Dar ne. Bet iškviesiu.

– Gerai, tai ir išsikviesk. Pažiūrėsi, kaip viskas bus. Tik laiko švaistymas.

Supypsėjo Evanso telefonas. Trumpoji žinutė. Ekrane buvo parašyta: „N. DREIKAS. UŽEIK Į BIURĄ. SKUBU."

– Klausyk, – tarė Evansas, – turiu trumpam nulėkti pas Niką.

– Nieko baisaus.

– Grįšiu, kai galėsiu.

– Man viskas bus gerai, – pakartojo Sara.

Evansas pakilo, ji irgi atsistojo. Apimtas staigaus impulso, Evansas ją apkabino. Sara buvo tokia aukšta, kad jų pečiai beveik susilygino.

– Viskas bus gerai, – tarė jis. – Nesijaudink. Bus gerai.

Sara irgi jį apkabino, tačiau atsitraukusi tarė:

– Piteri, daugiau niekada taip nedaryk. Aš ne isterikė. Pasimatysim, kai grįši.

Kvailai jausdamasis Evansas skubiai išėjo. Jau prie durų Sara paklausė:

– Beje, Piteri, ar turi ginklą?

– Ne, – atsakė jis. – O tu?

– Tik devynių milimetrų *beretą,* bet vis geriau nei nieko.

– O, gerai.

Eidamas pro laukujes duris, Evansas pagalvojo: *Kiek daug vyriško pasitikėjimo turi šiuolaikinė moteris.* Įsėdo į automobilį ir nuvažiavo Dreiko biuro link.

Tik pastatęs automobilį ir eidamas prie biuro durų pastebėjo, kad prie namo stovi mėlynas *Prius*, o jame sėdi du vyrai ir jį stebi.

BEVERLI HILSAS
SPALIO 5 D., ANTRADIENIS
16:45 VAL.

– Ne, ne, *ne!*

Nikolas Dreikas stovėjo VAIF'o žiniasklaidos kambaryje, apsuptas pustuzinio apstulbusių grafikos dizainerių. Ant sienų ir stalų puikavosi didesni ir mažesni plakatai, skrajutės, kavos puodeliai, kalnai spaudos pranešimų ir informacinių rinkinių. Ant visų buvo žaliai raudonas užrašas: „Staigi klimato kaita. Mūsų tyko pavojus".

– Negaliu pakęsti, – tarė Dreikas. – Po velnių, tiesiog negaliu pakęsti.

– Kodėl?

– Nes jie nuobodūs. Atrodo kaip prakeikta eilinė reklama. Čia reikia kažko jaudinančio, kažkokios ugnelės.

– Na, pone, – prabilo vienas dizaineris, – jei pamenate, iš pradžių nenorėjote, kad būtų tirštinamos spalvos.

– Aš? Ne, tikrai ne. Henlis nenorėjo, kad būtų tirštinamos spalvos. Jam atrodė, kad viskas turi atrodyti tik kaip įprasta akademinė konferencija. Bet jei taip padarysime, žiniasklaida ant mūsų nusispjaus. Noriu pasakyti, po per-

kūnais, ar žinot, kiek konferencijų apie klimato kaitą būna kasmet? Visame pasaulyje?

– Ne, pone. O kiek?

– Na, eee, keturiasdešimt septynios. Bet kuriuo atveju, ne čia esmė. – Dreikas krumpliais brūkštelėjo per plakatą. – Nagi pažiūrėkit į šitą. „Pavojus“. Juk nekonkretu – galima apie bet ką taip pasakyti.

– Maniau, jog būtent to norit, kad būtų galima pritaikyti bet kam.

– Ne, noriu, kad būtų užrašyta „krizė“ ar „katastrofa“. „Mūsų tyko krizė“, „Mūsų laukia katastrofa“. Taip geriau. „Katastrofa“ – daug geriau.

– Žodį „katastrofa“ vartojot paskutinėje konferencijoje apie rūšių išnykimą.

– Man nerūpi. Vartojam, nes veiksmingas. Šios konferencijos ašis turi būti *katastrofa*.

– Bet, pone, – tarė vienas, – gerbdamas jus noriu paklausti, ar iš tiesų tikslu teigti, kad staigi klimato kaita sukels katastrofą, nes pagrindinė medžiaga, kurią mums davė...

– Taip, po šimts velnių, – atkirto Dreikas, – sukels katastrofą. Patikėkit manim, sukels! Dabar viską pakeiskite!

Dizaineris apžvelgė ant stalo išdėliotus daiktus.

– Pone Dreikai, konferencija prasideda po keturių dienų.

– Manot, kad nežinau? Manot, kad aš, po perkūnais, nežinau?

– Negarantuoju, kiek galėsim padaryti...

– Katastrofa! Išimkit „pavojus“, pridėkit „katastrofa“! Tai viskas, ko prašau. Negi taip sunku?

– Pone Dreikai, galim pakeisti vaizdinę medžiagą ir logotipus informaciniuose rinkiniuose, bet kavos puodeliai – problema.

– Kodėl problema?

– Juos pagamino Kinijoje ir...

– *Pagamino Kinijoje?* Toje taršos šalyje? Kas taip sugalvojo?

– Kavos puodelius mums visada gamina Kinijoje...

– Na, aišku, kad negalim jų naudoti. Dėl Dievo meilės, čia VAIF'as. Kiek puodelių turim?

– Tris šimtus. Jie kartu su rinkiniu spaudai dalijami žiniasklaidos atstovams.

– Na, po velnių, nupirkit gamtosaugos organizacijai tinkamų puodelių, – pareiškė Dreikas. – Negi Kanadoje negamina puodelių? Niekas niekada nesiskundė dėl Kanadoje gaminamų daiktų. Nupirkit Kanadoje pagamintų puodelių ir ant jų užrašykit „katastrofa". Viskas.

Dailininkai žvalgėsi vienas į kitą. Vienas tarė:

– Vankuveryje yra gamykla...

– Bet jų puodeliai kreminės spalvos...

– Man tas pats, nors ir violetiniai, – pakėlė balsą Dreikas. – Tiesiog imkit ir padarykit! Na, o kaip tie pranešimai spaudai?

Kitas dizaineris pakėlė lapą.

– Jie bus keturių spalvų, išspausdinti ant perdirbto popieriaus mikroorganizmų skaidomu rašalu.

Dreikas paėmė popieriaus lapą.

– Čia perdirbtas popierius? Pasiutusiai gerai atrodo.

– Iš tiesų čia nenaudotas popierius, – dizaineris atrodė susinervinęs. – Bet to niekas nesužinos.

– Šito man nesakėt, – tarė Dreikas. – Labai svarbu, kad perdirbtos medžiagos gerai atrodytų.

– Juk jos gerai ir atrodo, pone. Nesijaudinkit.

– Tada tęskime. – Dreikas atsisuko į visuomenės informacijos ir reklamos komandą. – Koks kampanijos tvarkaraštis?

– Įprastinis pristatymas su žvaigždėmis, kuris atkreiptų visuomenės dėmesį į staigią klimato kaitą, – atsistodamas tarė pirmasis atstovas. – Pristatysime konferenciją pokalbių laidose, kurios transliuojamos sekmadienio rytais, bei reklamuosime savaitgalio laikraščių prieduose. Bus kalbama, kad konferencija prasidės trečiadienį ir rodomas interviu su pagrindiniais fotogeniškais dalyviais: Stenfordu, Levinu ir kitais, gerai atrodančiais ekrane. Gavome pakankamai laiko išspausdinti informaciją pagrindiniuose savaitraščiuose visame pasaulyje: *Time, Newsweek, Der Spiegel, Paris Match, Oggi, The Economist.* Iš viso penkiasdešimt laikraščių ir žurnalų, kurie informuos visuomenės nuomonės kūrėjus. Prašėme ir straipsnių pirmuosiuose puslapiuose, kur būtų plakato su užrašu nuotrauka. Tikimės pakliūti bent ant dvidešimties žurnalų viršelių.

– Gerai, – sulinksėjo Dreikas.

– Konferenciją pradedame trečiadienį. Numatyta, kad pasirodys žinomi, charizmatiški gamtosaugininkai ir pagrindinių pramoninių šalių politikai. Bus delegatų iš viso pasaulio, todėl nuotraukose ir televizijoje auditorija atrodys išties įspūdingai – daugybė skirtingų veidų, odos spalvų. Pramoninėms šalims dabar priklauso Indija bei Korėja ir, žinoma, Japonija. Dalyvaus ir kinų delegacija, bet jie nepasisakys.

– Pakviesti du šimtai televizijos žurnalistų apsistos Hiltone, ten bus visa interviu reikalinga įranga, taip pat ir konferencijų salėse, taigi pranešėjai galės kalbėti žiūrovams visame pasaulyje. Turėsime ir tam tikrą skaičių rašančių žiniasklaidos atstovų, kurie pateiks informaciją elitiniams visuomenės nuomonės kūrėjams, nežiūrintiems televizijos, bet skaitantiems.

– Gerai, – Dreikas atrodė patenkintas.

– Kiekvienos dienos tema bus išskirta tam tikru grafiniu ženklu, pabrėžiančiu tokias problemas kaip potvyniai, gaisrai, kylantis vandens lygis, sausros, ledkalniai, taifūnai, uraganai ir taip toliau. Kasdien atvyks vis naujų politikų iš viso pasaulio, duos interviu, kodėl yra taip susirūpinę ir atsidavę šiai naujai iškilusiai problemai.

– Gerai, gerai, – linksėjo Dreikas.

– Politikai atvyks tik vienai dienai, kai kurie pabus vos kelias valandas ir neturės laiko dalyvauti konferencijoje, tik pasirodys tarp dalyvių, kad užfiksuotų žurnalistai. Apie tai bus informuoti iš anksto – efektyvu. Taip pat bus ir mokinių nuo ketvirtos iki septintos klasės, kurie kasdien ateis sužinoti apie ateities pavojus – atsiprašau, katastrofą, o mokytojams turime metodinės medžiagos, taigi jie galės mokyti vaikus apie krizės, kurią sukels staigi klimato kaita, padarinius.

– Kada pasirodys ta medžiaga?

– Turėjo pasirodyti šiandien, bet atidėjom, kad pataisytumėm antraštę.

– Gerai, – tarė Dreikas. – O aukštesnėms klasėms?

– Turim šiokią tokią bėdą, – atsakė vyrukas iš visuomenės informacijos ir reklamos skyriaus. – Parodėm medžiagą kai kuriems vyresnių klasių mokytojams ir... na...

– Ir kas? – paklausė Dreikas.

– Supratom, kad su jais gali būti ne taip lengva.

– Kodėl? – paniuro Dreikas.

– Na, aukštesnėse klasėse programos labiau orientuojamos į aukštąsias mokyklas, tad neskiriama daug laiko fakultatyviniams dalykams...

– Vargu ar čia *fakultatyvinis dalykas*...

– Ir... na... jiems pasirodė, kad ten viskas spekuliatyvu ir nepagrįsta. Vis kartojo: „O kur įrodymai?“ Tik informuoju, pone.

– Po perkūnais, – vėl pratrūko Dreikas, – tai *nėra* spekuliatyvu! Tai *vyksta!*

– Na, galbūt mes negavom tinkamos medžiagos, kuri įrodytų tai, ką jūs sakot...

– Ach, šūdas. Dabar nekreipk dėmesio, – tarė Dreikas. – Tik patikėk manim – tai vyksta. Patikėk. – Jis pasisuko ir nustebusiu balsu paklausė: – Evansai, kiek laiko čia stovi?

Piteris Evansas prastovėjo tarpdury mažiausiai dvi minutes ir nugirdo gerą pokalbio dalį.

– Ką tik atvykau, pone Dreikai.

– Gerai, – Dreikas atsisuko į kitus. – Manau, kad jau baigėm. Evansai, eime su manim.

Dreikas uždarė savo kabineto duris.

– Piteri, man reikia tavo patarimo, – tyliai ištarė.

Priėjo prie stalo, paėmė kažkokius popierius ir pastūmė juos Evansui.

– Kas čia, po perkūnais?

Evansas pažiūrėjo.

– Čia dokumentai, nutraukiantys Džordžo paramą.

– Tu juos sudarei?

– Aš.

– Kieno idėja buvo „Trys a“ pastraipa?

– „Trys a“ pastraipa?

– Taip. Čia tu pridėjai tą išminties krislelį?

– Tiksliai neprisimenu...

– Tada leisk atgaivinti tavo atmintį, – tarė Dreikas, paėmė dokumentą ir ėmė skaityti: „Atsiradus bet kokiems įtarimams, kad nesu sveiko proto, gali pasitaikyti bandymų gauti teismo apribojimą dėl šio dokumento sąlygų vykdymo. Todėl šia sutartimi VAIF'ui paskiriama penkiasdešimties tūkstančių dolerių kassavaitinė suma iki galutinio teismo sprendimo. Minėtieji pinigai yra skirti apmokėti VAIF'o išlaidas, ir joks teismo apribojimas jiems yra netaikytinas“. Tu šitą parašei, Evansai?

– Aš.

– Kieno čia idėja?

– Džordžo.

– Džordžas – ne teisininkas. Jam kažkas padėjo.

– Ne aš, – teisinosi Evansas. – Jis, galima sakyti, padiktavo tą sakinį. Aš apie jį nebūčiau pagalvojęs.

Dreikas pasibjaurėjęs iškošė:

– Penkiasdešimt tūkstančių per savaitę. Tokiu tempu prireiks ketverių metų, kad gautumėm dešimties milijonų dolerių paramą.

– Būtent taip norėjo Džordžas, – tarė Evansas.

– Bet kieno ta idėja? – nerimo Dreikas. – Jeigu ne tavo, kieno tada?

– Nežinau.

– Sužinok.

– Nežinau, ar įstengsiu, – atsakė Evansas. – Turiu omeny – Džordžas miręs, o aš nežinau, su kuo jis galėjo konsultuotis...

Dreikas piktai spigino į Evansą.

– Ar tu su mumis, Piteri, ar ne? – Jis ėmė žingsniuoti pirmyn atgal. – Vanutu byla neabejotinai pati svarbiausia, kokią kada nors kėlėme. – Jis įsijautė, ėmė postringauti tarsi auditorijoje. – Piteri, sumos nežmoniškai didelės. Visuotinis atšilimas – didžiausia krizė, su kuria susiduria žmonija. Tu tą žinai. Aš tą žinau. Didžioji civilizuoto pasaulio dalis tą žino. Privalome veikti, kad išsaugotume planetą, kol dar ne vėlu.

– Taip, – atsakė Evansas, – žinau.

– Taip? Ruošiame bylą, labai svarbią bylą, kuriai reikia paramos. Penkiasdešimt tūkstančių dolerių per savaitę ją užgniauš.

Evansas buvo įsitikinęs, kad tai netiesa.

– Penkiasdešimt tūkstančių – daug pinigų, – tarė ramiai. – Nesuprantu, kodėl turėtų užgniaužti...

– Todėl, kad užgniauš! – atšovė Dreikas. – Todėl, kad aš taip sakau!

Pats, atrodė, nustebo taip pratrūkęs, bet sugriebė stalo kraštą ir pastovėjęs susivaldė.

– Klausyk, – tarė, – negalime pamiršti savo oponentų. Pramonės jėgos stiprios, neįtikėtinai stiprios. Ir pramonininkai siekia neliečiamybės, kad galėtų teršti aplinką. Teršti čia ir Meksikoje, ir Kinijoje ir visur kitur, kur tik gali. Pinigų sumos milžiniškos.

– Suprantu, – tarė Evansas.

– Piteri, daugybė galingų jėgų domisi šia byla.

– Taip, neabejoju.

– Jų niekas nesustabdys, kol įsitikins, kad mes pralaimėsim.

Evansas susiraukė. Ką Dreikas paisto?

– Piteri, jie veikia visur, gali turėti įtakos tavo teisinės firmos nariams ar kitiems žmonėms, kuriuos tu pažįsti. Žmonėms, kuriais tu pasitiki, bet labai klysti, nes jie kitoje pusėje ir to net nežino.

Evansas nieko nesakė. Tiesiog žiūrėjo į Dreiką.

– Būk atsargus, Piteri. Saugokis, kad tavęs neužkluptų iš pasalų. Su niekuo – *niekuo* – neaptarinėk to, ką darai, išskyrus mane. Pasistenk nesinaudoti mobiliuoju telefonu. Venk elektroninio pašto. Ir stebėk, ar nesi sekamas.

– Gerai... Bet iš tiesų mane jau seka, – pratarė Evansas. – Mėlynas *Prius*...

– Ten mūsų vyrukai. Nežinau, ką jie veikia. Atšaukiau juos prieš kelias dienas.

– Jūsų vyrukai?

– Taip. Iš naujos saugos firmos, kurią išbandome. Aišku, kad jie nelabai kompetentingi.

– Nesupratau. VAIF'as turi saugos firmą?

– Žinoma. Jau kelerius metus. Dėl pavojų, su kuriais susiduriam. Piteri, prašau, suprask mane: *mes visi pavojuje.* Negi nesuvoki, ką reiškia ši byla, jei laimėsim? Kad sustabdytų nuodingų medžiagų skleidimą, sukeliantį visuotinį atšilimą, ateinančiais metais pramonininkai turės sumokėti milijardus dolerių. *Milijardus.* Dėl tokių sumų kelios gyvybės nesvarbios. Taigi, po velnių, būk atsargus.

Evansas pažadėjo. Dreikas paspaudė jam ranką.

– Noriu sužinoti, kas Džordžui užsiminė apie tą pastraipą, – pareiškė Dreikas. – Noriu, kad tie pinigai būtų išmokėti ir galėtumėme jais naudotis, kaip manysim tinkama. Viskas dabar tavo rūpestis. Sėkmės, Piteri.

Išeidamas iš pastato Evansas susidūrė su jaunuoliu, kuris vos ne lėkte lėkė laiptais į viršų. Abu susitrenkė taip stipriai, kad Evansas vos nenukrito. Jaunuolis skubiai atsiprašė ir nuskubėjo tolyn. Evansui buvo smalsu, kokia gi krizė užklupo dabar.

Išėjęs į lauką apžvelgė gatvę. Mėlyno *Prius* nebebuvo. Evansas įlipo į automobilį ir nuvažiavo atgal į Mortono namus pas Sarą.

HOLMBI HILSAS
SPALIO 5 D., ANTRADIENIS
17:57 VAL.

Gatvės knibždėte knibždėjo automobilių. Evansas iš lėto riedėjo Saulėlydžio gatve, todėl turėjo daug laiko pagalvoti. Po pokalbio su Dreiku jautėsi keistai. Susitikimas buvo šiek tiek juokingas. Tarsi jo išvis nebūtų reikėję, tarsi Dreikas tik norėjo įsitikinti, kad Evansas atvažiuoja vos tik paskambinus. Lyg norėtų pabrėžti savo autoritetą. Kažkas panašaus.

Tačiau Evansas jautė, kad kažkas čia ne taip. Dar ta saugos firma. Tiesiog neteisinga. Galų gale juk VAIF'as – „geriečiai". Neturėtų šmirinėti aplink ir sekti žmones. Ir tie paranojiški Dreiko perspėjimai kažkaip neįtikino. Jis persistengė, kaip dažnai būdavo.

Dreikas iš prigimties dramatiškas. Nieko negalėjo padaryti. Visada krizė, viskas beviltiška, viskas gyvybiškai svarbu. Jis gyveno nežmoniškos skubos pasaulyje, tačiau nebūtinai tikroviškame.

Evansas paskambino į savo kabinetą, bet Hetera jau buvo išėjusi. Paskambino į Louvenšteino biurą pasikalbėti su Liza.

– Klausyk, – tarė, – man reikia tavo pagalbos.

– Žinoma, Piteri, – atsakė ji tyliu suokalbininkės balsu.

– Mano butas apiplėštas.

– Ne... Ir tavo?

– Taip, ir mano. Man tikrai reikia pasikalbėti su policija...

– Na, taip, tikrai reikia... Dieve mano... Ar kas nors dingo?

– Nemanau, – atsakė Evansas. – Tiesiog surašyti pareiškimą ir taip toliau... Dabar aš pakankamai užsiėmęs, važiuoju pas Sarą... Manau, užtruksiu iki vėlumos...

– Na, žinoma, ar nori, kad paskambinčiau į policiją ir praneščiau apie įsilaužimą?

– Galėtum? Būtų puiku.

– Na, žinoma, Piteri. Palik viską man. – Ji patylėjo. Kai vėl prabilo, beveik šnabždėjo. – Ar yra kažkas, na... ko policijai nederėtų rasti?

– Ne, – atsakė Evansas.

– Noriu pasakyt, gali pasitikėti, visi Los Andžele turi kokį nors blogą įprotį, priešingu atveju negyventume čia...

– Ne, Liza. Iš tiesų nelaikau jokių narkotikų, jeigu tai turi omenyje.

– Oi, ne, – paskubom atsakė ji. – Nieko tokio nenorėjau pasakyti. Jokių nuotraukų ar ko nors panašaus?

– Ne, Liza.

– Nieko, na, žinai, tvirkinamojo pobūdžio...

– Manau, kad nieko.

– Gerai, tik norėjau įsitikinti.

– Na, ačiū už pagalbą. Taigi, kad patektum pro duris...

– Žinau, – atsakė Liza, – raktas po durų kilimėliu.

– Taip. – Evansas patylėjo. – Iš kur žinai?

– Piteri, – atsakė ji kiek įsižeidusi. – Gali pasitikėti, aš daug ką žinau.

– Gerai. Na, ačiū.

– Nėr už ką. O kaip dėl Margo? Kaip jai sekasi? – paklausė Liza.

– Puikiai.

– Nuėjai jos aplankyti?

– Taip, šįryt, ir...

– Ne, turiu omeny – ligoninėj. Negirdėjai? Šiandien Margo iš banko grįžo į savo butą kaip tik tuo metu, kai ten buvo įsibrovėliai. Trys apiplėšimai per vieną dieną! Tu, Margo, Sara! Kas dedasi? Tu žinai?

– Ne, – atsakė Evansas. – Viskas labai mįslinga.

– *Tikrai.*

– O kaip Margo?..

– O taip. Manau, ji susigrūmė su tais įsibrovėliais. Prasta mintis. Ją sumušė, tikriausiai iki sąmonės netekimo. Girdėjau, kad paaky mėlynė, o kalbėdama su policininkais apalpo. Ją visiškai suparalyžiavo, tad negalėjo judėti. Ir net nustojo kvėpuoti.

– Juokauji.

– Ne. Ilgai kalbėjausi su ten buvusiu detektyvu. Sakė, kad ji apalpo staiga, negalėjo pajudėti ir pamėlynavo, paskui pasirodė greitoji ir išvežė į ligoninę. Visą popietę guli intensyvios slaugos skyriuje. Gydytojai laukia, kol atsigaus ir galės jos pasiteirauti apie mėlyną žiedą.

– Kokį mėlyną žiedą?

– Prieš paralyžių ji kažką neaiškiai murmėjo ir paminėjo kažkokį mėlyną žiedą ar mėlyną mirties žiedą.

– Mėlyną mirties žiedą, – lėtai pakartojo Evansas. – Ką tai reiškia?

– Gydytojai nežino. Ji dar negali kalbėti. Ar Margo vartojo vaistus?

– Ne, ji sveika kaip ridikas.

– Na, girdėjau, kad gydytojai sakė, jog jai viskas bus gerai. Tiesiog laikinas paralyžius.

– Vėliau ją aplankysiu.

– Man paskambinsi? O aš pasirūpinsiu tavo butu, nesijaudink.

Jau buvo sutemę, kai Evansas atvažiavo į Mortono namus. Apsaugininkai išvykę, vienintelė transporto priemonė, pastatyta priešais, buvo Saros *Porsche*. Kai Evansas paskambino, ji atidarė duris. Buvo persirengusi treningu.

– Viskas gerai? – paklausė vaikinas.

– Taip, – atsiliepė.

Abu įžengė į koridorių ir patraukė į svetainę. Degė šviesos, tad kambaryje buvo šilta ir jauku.

– Kur apsaugininkai?

– Išvažiavo vakarienės. Paskui grįš.

– *Visi* išvažiavo?

– Grįš. Noriu tau kai ką parodyti.

Sara išsitraukė lazdelę su pritaisytu elektroniniu matuokliu. Pervedė ja per Evansą taip, kaip tikrinamas saugumas oro uostuose. Patapšnojo per kairę kišenę.

– Išsiimk viską.

Kišenėje buvo tik automobilio rakteliai. Evansas numetė juos ant žemo staliuko. Sara perbraukė lazdele ties krūtine,

per švarką. Palietė dešinę švarko kišenę ir ranka mostelėjo, kad iš jos viską išimtų.

– Kodėl? – paklausė Evansas.

Mergina papurtė galvą ir nieko neatsakė. Jis išsitraukė rašiklį. Padėjo ant spintos atbrailos. Ji mostelėjo ranką – daugiau? Jis vėl apsičiupinėjo. Nieko.

Sara pervedė įtaisu virš automobilio raktelių. Prie grandinėlės buvo plastmasinis stačiakampis, kuriuo atrakindavo automobilio dureles. Jį Sara atidarė kišeniniu peiliu.

– Ei, klausyk...

Stačiakampis spragtelėjęs atsivėrė. Viduje Evansas išvydo elektroninių schemų ir laikrodžio bateriją. Sara ištraukė mažutį elektroninį įtaisą, ne ką didesnį už pieštuko galiuką.

– Į dešimtuką!

– Kas čia?

Sara paėmė elektroninį įtaisą ir įmetė į vandens stiklinę. Tada ėmėsi rašiklio. Kruopščiai jį apžiūrėjo, pasukiojo. Evanso nuostabai rašiklis lūžo pusiau, o viduje vaikinas išvydo mažutį elektroninį mechanizmą.

Sara ir jį įmetė į stiklinę vandens.

– Kur tavo automobilis? – paklausė.

– Pastatytas prie namo.

– Patikrinsim vėliau.

– Kas čia dedasi? – paklausė Evansas.

– Apsauginiai ant manęs rado „blakių“. Jų pilna visame name. Spėja, kad įsilaužimo priežastis – įtaisyti „blakes“. Ir žiūrėk – tu irgi jų turi.

Evansas apsižvalgė.

– O name viskas gerai?

– Namą patikrino elektronika ir išvalė. Vaikinai rado apie tuziną pasiklausymo prietaisų. Gal daugiau ir nėra.

Abu įsitaisė ant sofos.

– Kad ir kas taip elgtųsi, jie mano, kad mes kažką žinom, – prabilo Sara. – Ir imu tikėti, kad jie teisūs.

Evansas papasakojo, ką Mortonas užsiminė apie sąrašą.

– Jis nusipirko sąrašą? – perklausė Sara.

– Bent taip sakė, – linktelėjo Evansas.

– O ar sakė, koks tai sąrašas?

– Ne. Ruošėsi papasakoti daugiau, bet nespėjo.

– Ir daugiau tau nieko nesakė, kai buvot kartu?

– Bent jau neatsimenu.

– Kai skridot lėktuvu?

– Ne...

– Prie stalo, kai pietavot?

– Nemanau, ne.

– Kai vedei prie automobilio?

– Ne, jis visą laiką dainavo. Teisybę pasakius, dėl to buvo kiek nepatogu. Paskui įlipo į savo automobilį... Palauk. – Evansas atsisėdo tiesiai. – Jis tikrai pasakė keistą dalyką.

– Kokį?

– Kažkokį budistų posakį. Liepė prisiminti.

– Koks tas posakis?

– Neprisimenu, – prisipažino Evansas. – Bent jau tiksliai. Kažkas panašaus į „Visi svarbūs dalykai yra nenutolę nuo ten, kur sėdi Buda“.

– Džordžas nesidomėjo budizmu, – atsakė Sara. – Kodėl jis tau tai pasakė?

– Visi svarbūs dalykai yra netoli nuo ten, kur sėdi Buda, – pakartojo Evansas.

Jis spoksojo į šalimais esantį žiniasklaidos kambarį.

– Sara...

Tiesiai prieš juos ryškiai apšviesta stovėjo didelė medinė sėdinčio Budos skulptūra. Iš Birmos, keturiolikto amžiaus darbas.

Evansas atsistojo ir nuėjo į žiniasklaidos kambarį. Sara nusekė iš paskos. Skulptūra buvo daugiau kaip metro aukščio, užkelta ant aukšto pjedestalo. Evansas apėjo aplink skulptūrą.

– Manai?.. – paklausė Sara.

– Galbūt.

Jis pirštais perbėgo skulptūros pagrindu. Ten, po sukryžiuotomis kojomis, buvo siaura ertmė, bet Evansas nieko neužčiuopė. Pasilenkė, pažiūrėjo. Nieko. Skulptūros medyje buvo gilių įtrūkimų, bet juose – irgi nieko.

– Galbūt patraukti ją iš vietos? – paklausė Evansas.

– Ji ant ratukų, – pasakė Sara.

Abu pastūmė statulą į vieną pusę, bet neišvydo nieko, tik baltą kilimėlį. Evansas atsiduso.

– Ar dar yra čia kur nors budų? – paklausė apsižvalgydamas po kambarį.

Sara buvo atsiklaupusi ir į žemę atsirėmusi rankomis.

– Piteri, – ištarė.

– Ką?

– Žiūrėk.

Vaikinas pasilenkė. Tarp pjedestalo ir grindų žiojėjo apie poros centimetrų plyšys. O jame vos vos buvo matyti prie pjedestalo apačios pritvirtinto voko kraštelis.

– Kad mane perkūnas trenktų!

– Vokas.

Sara įkišo pirštus į plyšį.

– Gali jį pasiekti?

– Aš... atrodo... pačiupau!

Mergina ištraukė voką. Dalykinio laiško dydžio užantspauduotas vokas be jokio užrašo.

– Čia galėtų būti tai, – tarė ji susijaudinusi, – ko mes ieškome.

Dingo šviesos, ir namas paskendo tamsoje. Abu nerangiai atsistojo.

– Kas atsitiko? – paklausė Evansas.

– Viskas gerai, bet kurią akimirką įsijungs signalizacija.

– Tikrai neįsijungs, – atskriejo balsas iš tamsos.

Tiesiai jiems į veidus sušvito du stiprūs prožektoriai. Nuo ryškios šviesos Evansas prisimerkė, Sara, pakėlusi ranką, prisidengė akis.

– Gal galite man duoti voką? – paklausė balsas.

– Ne, – atsiliepė Sara.

Kažkas trakštelėjo – tarsi užtaisomas ginklas.

– Vienaip ar kitaip – voką pasiimsim, – vėl tarė balsas.

– Ne, nepasiimsit, – atšovė Sara.

Stovėdamas šalia Evansas sušnibždėjo:

– *Sa-ra*...

– Piteri, užsičiaupk. Negalime atiduoti.

– Jei reikės, šausim, – tarė balsas.

– Sara, duok jiems tą sumautą voką, – iškošė Evansas.

– Tegu pasiima, – įžūliai atrėžė Sara.

– *Sa-ra*...

– Kalė! – suriko balsas ir nuaidėjo šūvis.

Evansas paskendo tamsoje. Pasigirdo dar vienas klyksmas. Vienas prožektorius bumbtelėjo ant grindų ir nuriedėjo iki kampo, kurį ir apšvietė. Šešėliuose Evansas įžiūrėjo didelę stambią figūrą, puolančią Sarą, o ši šaukė ir spardėsi. Nemąstydamas Evansas metėsi prie užpuoliko ir sugriebė už odinio švarko rankovės. Užuodė sklindantį alaus tvaiką, girdėjo šnopštimą. Tada kažkas kitas Evansą nutempė, partrenkė ant grindų ir spyrė į šoną.

Piteris pasirideno tolyn, atsitrenkė į baldus, o tada kažkas, pakėlęs prožektorių, negirdėtu žemu balsu suriko:

– O dabar nešdinkitės!

Užpuolikas iškart nustojo kovoti ir atsisuko į negirdėtą balsą. Evansas pažvelgė į ant grindų gulinčią Sarą. Jos užpuolikas atsistojo ir atsisuko į prožektorių.

Pasigirdo spragtelėjimas, vyras sušuko ir nukrito atbulas. Prožektorius švystelėjo į Piterį spardžiusį vyrą.

– Ei, tu. Ant žemės.

Vyras iškart atsigulė ant kilimo.

– Veidu žemyn.

Vyras apsivertė.

– Taip geriau, – tarė negirdėtas balsas. – Ar judviem viskas gerai?

– Gerai, – atsakė sunkiai kvėpuodama ir spoksodama į šviesą Sara. – Kas jūs, po velnių?

– Sara, – atsiliepė balsas, – nuvylei, kad neatpažinai.

Kaip tik tą akimirką kambaryje vėl sušvito šviesos.

– Džonai! – šūktelėjo Sara ir, spoksant nustebusiam Evansui, perlipusi per gulintį ant žemės užpuoliką, dėkinga apkabino Džoną Kenerį, aplinkos inžinerijos profesorių iš Masačusetso Technologijos instituto.

HOLMBI HILSAS
SPALIO 5 D., ANTRADIENIS
20:03 VAL.

– Manau, nusipelniau paaiškinimo, – tarė Evansas.

Keneris pasilenkęs dėjo antrankius ant grindų gulintiems vyrams. Pirmasis vis dar buvo be sąmonės.

– Tai moduliuotas tazeris, – kalbėjo Keneris. – Iššauna penkių šimtų megahercų strėliukę, kuri keturias milisekundes krato žmogų ir pristabdo smegenų funkcionavimą. Iškart be sąmonės krenti ant žemės, tačiau poveikis trunka tik kelias minutes.

– Ne, – tarė Evansas, – turėjau omenyje...

– Kodėl aš čia? – pabaigė klausimą Keneris, pažvelgdamas su šypsenėle veide.

– Taip, – pritarė Evansas.

– Jis – geras Džordžo draugas, – tarė Sara.

– Tikrai? – paklausė Evansas. – Nuo kada?

– Nuo tada, kai prieš kažkiek laiko visi buvom susitikę, – paaiškino Keneris. – Tikiuosi, prisimenat ir mano bendradarbį Sandžongą Tapą.

Nestambus, raumeningas, tamsiaodis jaunas vyriškis, apsikirpęs ežiuku, įėjo į kambarį. Kaip ir anksčiau, Evansą nustebino kariška jo elgsena ir britiška tartis.

– Visos šviesos įjungtos, profesoriau, – tarė Sandžongas Tapa. – Iškviesti policiją?

– Dar ne, – tarė Keneris. – Padėk man, Sandžongai.

Keneris kartu su nepaliečiu patikrino antrankiais surakintų vyrų kišenes.

– Kaip ir galvojau, – pagaliau atsitiesdamas tarė Keneris, – neturi jokių tapatybės dokumentų.

– Kas jie?

– Čia klausimas policijai, – atsakė Keneris. Vyrai ėmė kosėdami atsipeikėti. – Sandžongai, nuneškim juos prie įėjimo.

Abu vyriškiai šiaip ne taip pastatė įsibrovėlius ant kojų ir pusiau išvedė, pusiau ištempė iš kambario. Evansas su Sara liko vieni.

– Kaip Keneris pateko į namą?

– Jis buvo rūsyje. Didžiąją popietės dalį tikrino namą.

– Kodėl man nepasakei?

– Aš jos prašiau, – atsakė Keneris žengdamas į kambarį. – Nebuvau dėl tavęs tikras. Čia sudėtingas reikalas. – Jis patrynė rankas. – Na, o dabar gal pažiūrėkim, kas voke?

– Taip.

Sara atsisėdo ant sofos ir atplėšė voką. Viduje buvo vienas gražiai sulankstytas popieriaus lapas. Mergina negalėdama patikėti spoksojo į jį. Veidas ištįso.

– Kas yra? – paklausė Evansas.

Netardama nė žodžio, Sara padavė jam lapą.

Voke gulėjo „Edvardso dailės dirbinių kompanijos“ iš Toranso Kalifornijoje sąskaita už medinio pjedestalo Budos statulai sukūrimą. Nurodyta trejų metų senumo data.

Prislėgtas Evansas atsisėdo ant sofos šalia Saros.

– Kas? – paklausė Keneris. – Jau pasiduodi?

– Nežinau, ką dar daryti.

– Gali pradėti nuo to, ką tiksliai pasakė Džordžas Mortonas.

– Tiksliai neprisimenu.

– Pasakyk, ką prisimeni.

– Sakė, kad tai – filosofinis posakis. Kažkas panašaus į „Viskas, kas svarbu, yra netoli nuo ten, kur sėdi Buda“.

– Ne. Neįmanoma, – tvirtu tonu pareiškė Keneris.

– Kodėl?

– Jis taip nebūtų pasakęs.

– Kodėl?

Keneris atsiduso.

– Manau, savaime suprantama. Jeigu jis davė nurodymus, – o mes numanom, kad taip buvo, – nebūtų kalbėjęs taip neapibrėžtai. Turėjo dar kažką pasakyti.

– Prisimenu tik tiek, – gynėsi Evansas.

Jam Kenerio elgesys pasirodė stačiokiškas, beveik įžeidžiantis. Kažkodėl šio vyriškio nemėgo.

– Tik tiek prisimeni? – pakartojo Keneris. – Pamėginkim dar kartą. Kur Džordžas tau ištarė šį sakinį? Tikriausiai tada, kai išėjot iš koridoriaus.

Iš pradžių Evansas sutriko. Paskui prisiminė.

– Jūs ten buvot?

– Taip, buvau. Automobilių stovėjimo aikštelėje, pasitraukęs nuošaliau.

– Kodėl? – pasiteiravo Evansas.

– Aptarsim vėliau, – atšovė Keneris. – Sakei, kad judu su Džordžu išėjot į lauką...

– Taip, – patvirtino Evansas. – Išėjom į lauką. Buvo šalta. Persmelkus vėsai, Džordžas nustojo dainuoti. Stovėjom ant viešbučio laiptelių, laukėm automobilio.

– Aha...

– O kai jis privažiavo, Džordžas įsėdo į *Ferrari*. Bijojau, kad pats nevairuotų, taip jam ir pasakiau, o Džordžas atsakė: „Tai man primena filosofinį posakį". Aš paklausiau: „Kokį?" O jis tarė: „Viskas, kas svarbu, yra netoli nuo ten, kur sėdi Buda".

– Netoli? – perklausė Keneris.

– Būtent taip jis sakė.

– Gerai, – tarė Keneris. – O tuo metu tu buvai...

– Pasilenkęs prie automobilio.

– *Ferrari*.

– Taip.

– Pasilenkęs. O kai Džordžas pasakė tą filosofinį posakį, ką jam atsakei?

– Tik paprašiau, kad nevairuotų.

– Pakartojai tą frazę?

– Ne, – atsakė Evansas.

– Kodėl ne?

– Nes jaudinausi dėl jo. Jam nederėjo vairuoti. Bet kuriuo atveju prisimenu, jog pagalvojau, kad kažkaip keistai sudėliota frazė: „Nenutolę nuo ten, kur sėdi Buda".

– Nenutolę? – paklausė Keneris.

– Taip, – patvirtino Evansas.

– Jis tau sakė „nenutolę"?

– Taip.

– *Daug* geriau, – pareiškė Keneris.

Jis vis nenurimdamas vaikštinėjo po kambarį, apžiūrinėjo tai vieną, tai kitą daiktą, juos lietė, judino.

– Kodėl daug geriau? – irzliai paklausė Evansas.

Keneris mostelėjo ranka aplink kambarį.

– Piteri, apsižvalgyk. Ką matai?

– Žiniasklaidos kambarį.

– Būtent.

– Na, nesuprantu...

– Piteri, atsisėsk ant sofos.

Evansas, vis dar širsdamas, atsisėdo. Sukryžiavo ant krūtinės rankas ir rūsčiai žvelgė į Kenerį.

Suskambo durų skambutis. Pokalbį nutraukė atvažiavusi policija. Keneris tarė:

– Leiskit man viską sutvarkyti. Bus paprasčiau, jei jūsų nematys.

Jis išėjo iš kambario. Evansas ir Sara girdėjo iš koridoriaus sklindančius tylius balsus, aptarinėjančius du sučiuptus įsibrovėlius. Skambėjo labai bičiuliškai.

– Ar Keneris turi ką nors bendra su įstatymų priežiūra? – paklausė Evansas.

– Ne visai.

– Kaip suprasti?

– Atrodo, jis tiesiog pažįsta žmones.

Evansas spoksojo į Sarą.

– Pažįsta žmones, – pakartojo.

– Skirtingus žmones. Taip. Buvo išsiuntęs Džordžą su jais susipažinti. Keneris turi labai platų pažįstamų ratą. Ypač susijusių su gamtosauga.

– Ar tuo užsiima „Rizikos analizės centras“? Gamtosaugos rizika?

– Nesu tikra.

– Kodėl jis išėjo kūrybinių atostogų?

– Turėtum jo klausti tokių dalykų.

– Gerai.

– Tau jis nepatinka, tiesa?

– Patinka. Tik manau, kad jis pasipūtęs kvailys.

– Jis labai savim pasitiki, – tarė Sara.

– Taip paprastai elgiasi kvailiai.

Evansas atsistojo ir paėjo tiek, kad galėtų matyti, kas dedasi koridoriuje. Keneris kalbėjosi su policininkais, pasirašė kažkokius dokumentus ir perdavė įsibrovėlius. Policininkai su juo juokavo. Šalia stovėjo tamsiaodis Sandžongas.

– O kaip tas su juo keliaujantis vyrukas?

– Sandžongas Tapa. Juodu susipažino Nepale, kai Keneris ten kopė į kalnus. Sandžongas buvo karininkas, kurį paskyrė padėti grupei mokslininkų, tiriančių dirvožemio eroziją Himalajuose. Keneris pasikvietė jį kartu dirbti Valstijose.

– Dabar prisimenu. Keneris dar ir alpinistas. Ir vos nepateko į olimpinę slidinėjimo komandą. – Evansas negalėjo nuslėpti susierzinimo.

– Jis nepaprastas žmogus, Piteri. Net jei tau ir nepatinka, – tarė Sara.

Evansas priėjo prie sofos, vėl atsisėdo ir sukryžiavo ant krūtinės rankas.

– Na, tu teisi. Man jis nepatinka.

– Jaučiu, kad nesi vienintelis. Žmonių, nemėgstančių Džono Kenerio, sąrašas ilgas.

Evansas sušnarpštė ir nieko neatsakė.

Kai į kambarį trindamas rankas sparčiai įžingsniavo Keneris, Evansas ir Sara tebesėdėjo ant sofos.

– Viskas gerai, – tarė Keneris. – Viskas, ką tiedu turėjo pasakyti: kad nori pasikalbėti su advokatu ir, atrodo, vieną pažįsta. Įsivaizduokit. Bet po kelių valandų žinosim daugiau. – Keneris atsisuko į Piterį. – Taigi, ar paslaptis atskleista? Kas susiję su Buda?

Evansas piktai pasižiūrėjo.

– Ne.

– Tikrai? Juk visai nesudėtinga.

– Kodėl tiesiog nepasakot? – paklausė Evansas.

– Dešine ranka pasiek stalo kraštą, – tarė Keneris.

Evansas ištiesė ranką. Ant stalo buvo penki nuotolinio valdymo pulteliai.

– Taip? Ir?

– Kam jie skirti?

– Čia žiniasklaidos kambarys, – atsakė Evansas. – Regis, mes jį įrengėm.

– Taip, – sutiko Keneris. – *Bet kam jie skirti?*

– Suprantama: televizoriui, palydovinei televizijai, DVD, vaizdajuosčių leistuvams valdyti...

– Kuris kam skirtas? – paklausė Keneris.

Evansas spoksojo į stalą ir staiga susivokė.

– O Dieve! Jūs visiškai teisus.

*

Evansas spaudinėjo vieno po kito pultelio mygtukus.

– Šitas – plokščiaekranio televizoriaus... DVD leistuvo... Palydovinės televizijos... Vaizdajuosčių leistuvo... – vaikinas stabtelėjo. Buvo dar vienas pultelis. – Panašu, kad yra du DVD leistuvo valdymo pulteliai.

Antrasis atrodė trumpesnis ir storesnis, juodas, su visais įprastiniais mygtukais, tačiau kur kas lengvesnis.

Evansas atidarė baterijos ertmę. Buvo tik viena. Kitos vietoje – tvirtai susukto popieriaus lapelis.

– Radau! – tarė Evansas ir išėmė popierių.

„Viskas, kas svarbu, nenutolę nuo ten, kur sėdi Buda". Štai ką sakė Džordžas. Tai reiškė, kad šis popierius – viskas, kas svarbu.

Evansas atsargiai išvyniojo mažą lapelį, paspaudė ir padėjęs ant staliuko palygino ranka. Ir spoksojo. Lapelyje nebuvo nieko daugiau, tik skaičių stulpeliai ir žodžiai:

662262	3982293	24FXE	62262	82293	**TERORAS**
882320	4898432	12FXE	82232	54393	**GYVATĖ**
774548	9080799	02FXE	67533	43433	**KVATOKLIS**
482320	5898432	22FXE	72232	04393	**SKORPIONAS**

ALT

662262	3982293	24FXE	62262	82293	**TERORAS**
382320	4898432	12FXE	82232	54393	**SEVERIS**
244548	9080799	02FXE	67533	43433	**KRIAUKLĖ**
482320	5898432	22FXE	72232	04393	**SKORPIONAS**

ALT

662262	3982293	24FXE	62262	82293	**TERORAS**
382320	4898432	12FXE	82232	54393	**GRIFAS**

444548	7080799	02FXE	67533	43433	**SENELIS**
482320	5898432	22FXE	72232	04393	**SKORPIONAS**

ALT

662262	3982293	24FXE	62262	82293	**TERORAS**
382320	4898432	12FXE	82232	54393	**JUODASIS STALKALNIS**
344548	9080799	02FXE	67533	43433	**URZGIMAS**
482320	5898432	22FXE	72232	04393	**SKORPIONAS**

– Ar šito visi ieško? – paklausė Evansas.

Sara žiūrėdama į popierių jam per petį tarė:

– Nesuprantu. Ką tai reiškia?

Evansas perdavė popierių Keneriui. Šis beveik nė nežvilgtelėjęs pareiškė:

– Nenuostabu, kad jie taip beviltiškai stengėsi jį atgauti.

– Jūs žinot, kas čia?

– Nėra nė menkiausios abejonės, – pareiškė Keneris, paduodamas lapelį Sandžongui. – Čia geografinių vietovių sąrašas.

– Vietovių? Kokių?

– Turėsim apskaičiuoti, – atsiliepė Sandžongas. – Duomenys užrašyti *UTM* sistema, vadinasi, sąrašas skirtas pilotams. – Keneris pastebėjo sumišusius visų veidus. – Žemė yra rutulys, o žemėlapiai – plokšti. Todėl visi žemėlapiai – rutulio projekcija ant plokščio paviršiaus. Viena jų – universali skersinė cilindrinė Merkatoriaus projekcija, kuri padalija rutulį į šešių laipsnių koordinates. Šią projekciją sukūrė karinės žinybos, bet kartais pilotai naudoja ją žvaigždėlapiuose.

– Vadinasi, šie skaičiai – kitaip pateikta ilguma ir platuma? – paklausė Evansas.

– Teisingai. Kariškiams pritaikyta forma. – Keneris pirštu pervedė per popierėlį. – Atrodo, kad čia kelios galimos koordinatės toms pačioms vietoms surasti. Bet kiekvienu atveju pirmoji ir paskutinioji vieta tokia pati. Kad ir kas būtų... – jis susiraukė ir spoksojo į tolį.

– Ar tai blogai? – paklausė Sara.

– Nesu tikras, – atsakė Keneris. – Bet taip gali būti. – Jis pažvelgė į Sandžongą.

Šis susirūpinęs linktelėjo.

– Kokia šiandien diena? – paklausė.

– Antradienis.

– Tada... Labai mažai laiko.

– Sara, mums reikės Džordžo lėktuvo, – tarė Keneris. – Kiek jis turi pilotų?

– Paprastai du.

– Mums reikės bent keturių. Per kiek laiko gali juos surasti?

– Nežinau. Kur norite vykti?

– Į Čilę.

– Į Čilę! O kada išvyktumėt?

– Kiek įmanoma greičiau. Ne vėliau nei vidurnaktį.

– Man prireiks šiek tiek laiko...

– Tada iškart pradėk, – paprašė Keneris. – Laiko mažai, Sara. Labai mažai.

Evansas stebėjo, kaip Sara išeina iš kambario, paskui atsigręžė į Kenerį.

– Gerai, – tarė, – pasiduodu. Kas toje Čilėje?

– Tiesiog pritaikytas oro uostas. Ir tinkamas reaktyvinių lėktuvų kuras. – Keneris spragtelėjo pirštais. – Gera mintis, Piteri. Sara, – šūktelėjo jis, kad girdėtųsi kitame kambaryje, – koks tas lėktuvas?

– *G-5*, – atsiliepė Sara.

Keneris atsisuko į Sandžongą Tapą, kuris krebždeno mažo rankinio kompiuterio klavišus.

– Ar esi prisijungęs prie *Akamai?*

– Taip.

– Aš buvau teisus?

– Kol kas dar patikrinau tik pirmą vietovę, – atsakė Sandžongas. – Tačiau taip. Mums reikia vykti į Čilę.

– Tada „Teroras“ yra Teroras? – paklausė Keneris.

– Manau, kad taip.

Evansas vedžiojo akimis nuo vieno vyriškio prie kito.

– Teroras yra teroras? – paklausė sutrikęs.

– Teisingai, – pritarė Keneris.

– Žinot, Piteris suprato esmę, – atsakė Sandžongas.

– Ar jūs, vyručiai, kada nors pasakysit, kas čia vyksta? – paklausė Evansas.

– Taip, – tarė Keneris, – bet pirmiausia, ar turi pasą?

– Visada nešiojuosi.

– Šaunuolis. – Keneris vėl atsisuko į Sandžongą. – Kokią esmę?

– Profesoriau, čia *UTM*. Šešių laipsnių tinklelis.

– Žinoma! – vėl pirštais spragtelėjo Keneris. – Gal paaiškinsit?

– Pasiduodu, – pareiškė Evansas. – Kas jums darosi?

Tačiau Keneris neatsakė, dabar jis atrodė ypač gyvybingas. Nervingai trūkčiojančiais pirštais nuo šalia Evanso

stovinčio stalo paėmė nuotolinio valdymo pultą, pasuko į šviesą ir atidžiai apžiūrėjo. Pagaliau prabilo.

– Šešių laipsnių tinklelis, – tarė Keneris, – reiškia, kad vietovių tikslumas – vos tūkstantis metrų. Paprasčiausiai nepakankamai tikslu.

– Kodėl? Kaip tiksliai turėtų būti?

– Trys metrai, – atsakė Sandžongas.

– Tarkim, kad jie naudoja kitą koordinačių sistemą – PPS, – tarė Keneris vis dar žvilgčiodamas į valdymo pultelį, – tokiu atveju... Ach. Taip ir pagalvojau. Senas triukas.

Nutraukęs galinę pultelio dalį, atidengė visą laidelių raizginį. Pakėlęs jį rado antrą susuktą popieriaus lapelį. Ploną, visai kaip vyniojamo popieriaus skiautelė. Jame buvo surašytos skaičių ir simbolių eilutės.

– 2147483640,8,0*x0%ÁgKÁ_^0#_QÁ__cÁ‹‹aaaaaÚ?_ ___ÿÿÿ__å
– 2147483640,8,0%h0 â#KÁ _0__@BÀ__cÁ‹‹aaaaaÚÿÿÿÿ___ÿÿÿ__
– 2147483640,8,0ā'››^$PNÀ_N__éxFÀ__ cÁ¬aaaaaÚ¿___ÿÿÿ____Â
– 2147483640,8,0óW››1/4_0À ò˚q_IMÀ__cÀ‹‹aaaaaÚ?ÿÿÿÿ___ÿÿÿ__¥
– 2147483640,8,0%oœ˚/Ň_LÀǿǿ_8_ŎPÀ_cÁ‹‹aaaaaÚ?____ ÿÿÿ___

– 2147483640,8.0*x0%ÁgKÁ_^0#_QÁ__cÁ‹‹aaaaaÚ?_ ___ÿÿÿ__å
– 2147483640,8,0%h0 â#KÁ _0__@BÀ__cÁ‹‹aaaaaÚÿÿÿÿ___ÿÿÿ__
– 2147483640,8,0óW››1/4_0À ò˚q_IMÀ__cÀ‹‹aaaaaÚ?ÿÿÿÿ___ÿÿÿ__¥
– 2147483640,8,0ë{›› I_'Oàãoo"d,LÀ__cÁ¬aaaaaÚ¿___ ÿÿÿ
– 2147483640,8,0%oœ˚/Ň_LÀǿǿ_8_ŎPÀ_cÁ‹‹aaaaaÚ?____ ÿÿÿ___

– 2147483640,8,0*x0%ÁgKÁ_^0#_QÁ__cÁ‹‹aaaaaÚ?_ ___ÿÿÿ__å
– 2147483640,8,0%h0 â#KÁ _0__@BÀ__cÁ‹‹aaaaaÚÿÿÿÿ___ÿÿÿ__
– 2147483640,8,0óW››1/4_0À ò˚q_IMÀ__cÀ‹‹aaaaaÚ?ÿÿÿÿ___ÿÿÿ__¥
– 2147483640,8,0ë{›› I_'Oàãoo"d,LÀ__cÁ¬aaaaaÚ¿___ ÿÿÿ
– 2147483640,8,0%oœ˚/Ň_LÀǿǿ_8_ŎPÀ_cÁ‹‹aaaaaÚ?____ ÿÿÿ___

– Viskas gerai, – tarė Keneris. – Čia kur kas daugiau.

– O čia yra?.. – paklausė Evansas.

– Tikrosios koordinatės. Reikia manyti, toms pačioms vietovėms.

– Teroras yra teroras? – Evansas nesiliovė.

– Taip, – patvirtino Keneris. – Kalbam apie ugnikalnį Terorą, Piteri. Neveikiantį vulkaną. Girdėjai apie jį?

– Ne.

– Na, mes ten keliaujam.

– Kur jis yra?

– Galvojau, kad jau būsi įspėjęs. Antarktidoje, Piteri.

II

TERORAS

PAKELIUI Į PUNTA ARENASĄ
SPALIO 5 D., ANTRADIENIS
21:45 VAL.

Oro uostas tolo. Lėktuvas, kirsdamas lygią švytinčią platybę, lygumoje nutįsusį Los Andželą, pasuko į pietus. Stiuardesė atnešė Evansui kavos. Mažame ekrane švietė užrašas, kad iki kelionės tikslo liko devyni tūkstančiai devyni šimtai aštuoniasdešimt du kilometrai. Skristi reikės beveik dvylika valandų.

Stiuardesė paklausė, ar keleiviai norėtų vakarienės, ir nuėjo jos ruošti.

– Nuostabu, – tarė Evansas. – Prieš tris valandas atvažiavau padėti apiplėštai Sarai. Dabar skrendu į Antarktidą. Ar ne laikas kam nors paaiškinti, kas čia dedasi?

Keneris linktelėjo.

– Girdėjai apie Aplinkos išlaisvinimo frontą? AIF'ą?

– Ne, – papurtė galvą Evansas.

– Aš irgi ne, – pritarė Sara.

– Tai pogrindinė ekstremistų grupė. Greičiausiai ją sudaro tipeliai, anksčiau priklausę *Greenpeace* ir *Pirmiausia Žemė!* organizacijoms, kuriems atrodo, kad elgiamasi per švelniai. AIF'as organizuoja smurto akcijas prisidengęs

aplinkosauga. Sudegino viešbučius Kolorade, namus Long Ailende, į medžius Mičigane kalė metalinius strypus, kad taip sustabdytų jų kirtimą, padeginėjo automobilius Kalifornijoje.

Evansas linktelėjo.

– Skaičiau... FTB ir kitos įstatymų priežiūros įstaigos nieko negali infiltruoti, nes organizaciją sudaro atskiros tarpusavyje nebendraujančios grupelės.

– Taip, – pritarė Keneris. – Greičiausiai. Tačiau buvo įrašyti pokalbiai mobiliuoju telefonu. Jau žinome, kad grupė ima veikti visame pasaulyje ir planuoja daugybę pavojingų akcijų, o pradės jau po kelių dienų.

– Kokių akcijų?

Keneris papurtė galvą:

– To nežinom. Bet turime priežasčių manyti, kad akcijos bus ypatingos. Ir destruktyvios.

– Kaip tai susiję su Džordžu Mortonu? – paklausė Sara.

– Finansavimas, – paaiškino Keneris. – Jeigu AIF'as planuoja akcijas visame pasaulyje, jiems reikia daug pinigų. Klausimas – iš kur jų gauna?

– Norit pasakyti, kad Džordžas finansuoja ekstremistų grupę?

– Nenorėdamas. AIF'as – nusikalstama organizacija, bet netgi tokiu atveju radikalios grupuotės, tokios kaip *PETA, Žmonės už etišką elgesį su gyvūnais,* jas finansuoja. Jei atvirai – gėda. Tačiau neaišku, ar žinomesnės aplinkosaugos grupės irgi jų neremia.

– Žinomesnės grupės? Pavyzdžiui?

– Bet kuri, – tarė Keneris.

– Palaukit, – nutraukė Sara. – Darote prielaidą, kad Audubono draugija ir *Sierra* klubas finansuoja teroristų grupuotes?

– Ne, – atsakė Keneris. – Tačiau sakau, kad niekas tiksliai nežino, ką bet kuri šių grupių daro su savo pinigais. Vyriausybės pinigai ir parama dalijama ypatingai nerūpestingai. Niekas neatlieka jų audito. Netikrinama buhalterija. Aplinkosaugos grupės Jungtinėse Valstijose kasmet gauna pusę milijardo dolerių. Ką jos daro su šiais pinigais, niekas netikrina.

– O Džordžas tą žinojo? – suraukė antakius Evansas.

– Kai susipažinom, jis jau jaudinosi dėl VAIF'o. Ką jie veikia su savo pinigais? Juk per metus paskirsto keturiasdešimt keturis milijonus dolerių.

– Tik nesakykit, kad VAIF'as... – pradėjo Evansas.

– Netiesiogiai, – atsakė Keneris. – Tačiau VAIF'as beveik šešiasdešimt procentų savo pinigų išleidžia lėšoms rinkti. Žinoma, jie to nepripažįsta. Blogai atrodytų. Veikiama beveik vien tik reklama paštu arba skambinant žmonėms telefonu. Šių grupių pavadinimai apgaulingi, kaip, pavyzdžiui, *Tarptautinis gyvūnijos ir augalijos apsaugos fondas.* Tai Omahoje įsikūrusi reklamos paštu organizacija, kuri toliau perduoda lėšas į Kosta Riką.

– Juokaujat, – pratarė Evansas.

– Ne, nejuokauju. Praeitais metais TGAAF išleido šešis šimtus penkiasdešimt tūkstančių dolerių aplinkosaugos veiklos informacijai rinkti, be to – tris šimtus tūkstančių dolerių kažkokiai Atogrąžų miškų apsaugos ir paramos koalicijai. Pasirodo, kad pinigai nusėda Elmairoje, Niujorko

valstijoje. „Seisminės paslaugos“ Kalgaryje – dar viena vieta, kur nusėda pinigai.

– Norite pasakyti...

– Pinigai keliauja kažkur kitur. Akligatvis. Tokia buvo tikroji Mortono ir Dreiko nesutarimų priežastis. Mortonas jautė, kad Dreikas kažką suka. Štai kodėl norėjo, kad būtų atliktas išorinis organizacijos auditas, o kai Dreikas atsisakė, Mortonas tikrai susirūpino. Jis priklauso VAIF'o tarybai, turi teisinę atsakomybę. Taigi nusamdė privačių ekspertų grupę, kad patikrintų VAIF'ą.

– Tikrai? – paklausė Evansas.

– Prieš dvi savaites, – linktelėjo Keneris.

– Tu žinojai? – Evansas pasisuko į Sarą.

Ši atsisuko.

– Liepė niekam nesakyti.

– Džordžas tai padarė?

– Aš, – pareiškė Keneris.

– Tai jūs visa tai padarėt?

– Ne, aš tik truputį pakonsultavau Džordžą. Čia buvo jo žaidimėlis. Esmė tokia: kai kažkam skiri pinigus, negali kontroliuoti, kaip jie leidžiami. Arba tau nieko nesakoma.

– Jėzau, – pratarė Evansas, – visą laiką maniau, kad Džordžas tik rūpinasi Vanutu byla.

– Ne, – tarė Keneris. – Byla greičiausiai beviltiška. Visai nepanašu, kad ji kada pasiektų teismą.

– Bet Bolderis sakė, kad kai gaus patikimus jūros lygio duomenis...

– Bolderis turi patikimų duomenų. Jau seniai.

– Kokie jie?

– Duomenys rodo, kad Pietų Ramiajame vandenyne vandens lygis per paskutinius trisdešimt metų nė kiek nepakilo.

– *Ką?*

– Ar jis visada toks? – paklausė Keneris, atsisukdamas į Sarą.

Stiuardesė išdėliojo padėkliukus, servetėles ir stalo įrankius.

– Pageidaučiau *fusili* makaronų su vištiena, šparagais ir džiovintais pomidorais, – užsisakė Sara, – ir įvairių žaliųjų salotų. Ar kas nors norėtų vyno?

– Baltojo vyno, – paprašė Evansas.

– Yra *Puligny Montrachet.* Nesu tikra, kurių metų, regis, 1998-ųjų. Paprastai ponas Mortonas lėktuve laikydavo tų metų vyną.

– Tiesiog atneškit visą butelį, – bandė pajuokauti Evansas.

Keneris jį nervino. Šiek tiek anksčiau Keneris buvo susijaudinęs, nuo įtampos beveik drebėjo, tačiau dabar, sėdėdamas lėktuve, buvo visiškai ramus. Neperkalbamas. Elgėsi kaip vyras, dėstantis visiems žinomas tiesas, tačiau Piteris jas girdėjo pirmą kartą.

– Aš viską kitaip supratau, – pagaliau ištarė. – Jei viskas, ką sakot, tiesa...

Keneris tik lėtai linktelėjo.

Evansas pagalvojo: *Leidžia pačiam viską susidėlioti.* Atsisuko į Sarą.

– Ar tu irgi viską žinojai?

– Ne, – atsakė ši. – Bet žinojau, kad kažkas negerai. Paskutines dvi savaites Džordžas buvo labai prislėgtas.

– Manai, todėl jis pasakė tą kalbą ir nusižudė?

– Jis norėjo sukelti sunkumų VAIF'ui, – paaiškino Keneris. – Norėjo, kad žiniasklaida atidžiai panagrinėtų tą organizaciją, nes jam buvo svarbu sustabdyti būsimus įvykius.

Krištolo taurėse atnešė vyno. Evansas išmaukė savo ir ištiesė taurę, kad įpiltų daugiau.

– O kas turi atsitikti? – paklausė.

– Pagal tą sąrašą – bus keturi įvykiai, – tarė Keneris. – Skirtingose pasaulio vietose. Grubiai palyginus – vienos dienos skirtumas.

– Kokie įvykiai?

– Turim tris geras užuominas, – papurtė galvą Keneris.

Sandžongas čiupinėjo servetėlę.

– Tikras linas, – prabilo itin nustebęs. – Ir tikras krištolas.

– Gražu, tiesa? – paklausė Evansas vėl ištuštinęs taurę.

– Kokios tos užuominos? – paklausė Sara.

– Pirmoji – faktas, kad laikas netikslus. Juk teroristinis aktas turėtų būti kruopščiai suplanuotas, minutė minutėn. Šie įvykiai – ne.

– Gal ši grupuotė ne taip gerai organizuota?

– Abejoju, kad taip galima paaiškinti. Antrą labai svarbią užuominą gavom šįvakar, – tęsė Keneris. – Kaip matėt iš sąrašo, yra kelios galimos šių įvykių vietos. Ir vėl manyčiau, kad teroristinė organizacija pasirinktų vieną vietą ir jos laikytųsi. Bet šita grupė elgiasi kitaip.

– Kodėl?

– Manau, viską lemia planuojami įvykiai. Turi atsirasti kažkokios nuo įvykio neatsiejamas aplinkybės arba kažkokios palankios sąlygos.

– Pakankamai miglota.

– Daugiau negu žinojom prieš dvylika valandų.

– O trečioji užuomina? – paklausė Evansas mostelėdamas stiuardesei dar pripilti jo taurę.

– Trečią užuominą jau gavom anksčiau. Tam tikros vyriausybės agentūros seka draudžiamų aukštųjų technologijų, kurios gali būti naudingos teroristams, pardavimą. Pavyzdžiui, jie seka viską, kas gali būti naudojama gaminant branduolinį ginklą – centrifugas, tam tikrus metalus ir kita. Seka visų sprogstamųjų medžiagų pardavimą, tam tikras svarbias biotechnologijas. Ir įrangą, kuria galima pakenkti komunikacijos tinklams, pavyzdžiui, tą, kuri sukelia elektromagnetinius impulsus ar aukšto intensyvumo radijo dažnius.

– Taip...

– Tai atliekama neuroninio tinklo modelių atpažinimo kompiuteriais, kurie tarp daugybės duomenų ieško modelių, šiuo atveju – tarp tūkstančių pardavimo sąskaitų. Maždaug prieš aštuonis mėnesius kompiuteriai aptiko labai menką modelį, kuris, regis, parodė, kad iš skirtingų vietų parduodami tam tikros srities produktai ir elektroninė įranga.

– Kaip kompiuteris tą nusprendė?

– Kompiuteris neparodo. Jis tiesiog praneša apie modelį, kurį ir ima tirti agentai.

– Ir?

– Modelis buvo patvirtintas. AIF'as pirko labai sudėtingas aukštąsias technologijas iš kompanijų Vankuveryje, Londone, Osakoje, Helsinkyje ir Seule.

– Kokias technologijas? – paklausė Evansas.

Keneris ėmė vardinti lenkdamas pirštus.

– Fermentacijos rezervuarus AOB – amoniaką oksiduojančioms bakterijoms. Vidutinio lygio dalelių išpurškimo įrenginius, naudojamus karinėje technikoje. Tektoninius impulsų generatorius. Transportuojamus *MHD* įrenginius. Ultragarsinius kavitacijos generatorius. Rezonansinio poveikio procesorius.

– Nesu girdėjęs nieko panašaus, – prisipažino Evansas.

– Tik keli žmonės girdėję, – atsiliepė Keneris. – Kai kurios – pakankamai dažnai naudojamos aplinkosaugoje, pavyzdžiui, AOB pirmuonių rezervuarai. Jie naudojami švarinti miestų nuotėkas. Kai kurie prietaisai kariniai, bet parduodami atviroje rinkoje. O kai kurie – labai eksperimentiniai. Bet visi brangūs.

– Bet kaip viskas bus naudojama? – paklausė Sara.

– Niekas nežino, – papurtė galvą Keneris. – Štai ką ir ketiname sužinoti.

– O kaip *jūs* manot, kaip bus naudojama?

– Negaliu pakęsti spekuliacijų, – atsakė Keneris ir pakėlė padėkliuką su bandelėmis. – Kam duonos?

PAKELIUI Į PUNTA ARENASĄ
SPALIO 6 D., TREČIADIENIS
3:01 VAL.

Lėktuvas skrido naktį. Salono priekis buvo tamsus, Sara ir Sandžongas miegojo sudedamose lovose, tačiau Evansas negalėjo užmigti. Sėdėjo gale, spoksojo pro langą į sidabru mėnulio šviesoje žvilgančių debesų paklotę.

Keneris sėdėjo priešais.

– Gražus pasaulis, tiesa? – tarė Keneris. – Vandens garai – vienas išskirtinių mūsų planetos bruožų. Sukuria tokį grožį. Neįtikėtina, kad taip mažai mokslininkai žino apie vandens garus.

– Tikrai?

– Atmosfera – didesnė paslaptis negu kas nors galėtų pripažinti. Paprastas pavyzdys: niekas tiksliai negali pasakyti, ar dėl visuotinio atšilimo bus daugiau ar mažiau debesų.

– Palaukit. Dėl visuotinio atšilimo pakils temperatūra, taigi iš vandenyno išgaruos daugiau drėgmės, o daugiau drėgmės reiškia daugiau debesų.

– Čia tik vienas požiūris. Tačiau aukštesnė temperatūra taip pat lemia didesnį vandens garų kiekį, ir todėl – mažiau debesų.

– Tai kaip iš tiesų?

– Niekas nežino.

– Tada kaip sukuriami kompiuteriniai klimato modeliai? – paklausė Evansas.

– Apie debesų dangą – spėjama, – šyptelėjo Keneris.

– *Spėjama?*

– Na, spėjimu nevadinama. Vadinama apskaičiavimu, parametrų nustatymu ar aproksimacija. Bet jeigu kažko nesupranti, negali net apytiksliai apskaičiuoti. Iš tiesų – tik spėlioji.

Evansas pajuto, kad ėmė skaudėti galvą:

– Manau, metas kiek pamiegoti.

– Gera mintis, – pritarė Keneris, žvilgtelėdamas į laikrodį. – Iki nusileidimo – dar aštuonios valandos.

Stiurdesė atnešė Evansui pižamą. Jis nuėjo į vonią persirengti. Sugrįžus Keneris, žvelgdamas pro langą į mėnulio apšviestus debesis, vis dar sėdėjo ten pat. Priešindamasis sveikam protui Evansas tarė:

– Beje, anksčiau sakėt, kad Vanutu byla nepasieks teismo.

– Teisingai.

– Kodėl ne? Dėl jūros lygio duomenų?

– Iš dalies. Sunku teigti, kad dėl visuotinio atšilimo potvyniai užlies tavo šalį, jei vandens lygis nedidėja.

– Sunku patikėti, kad jūros lygis nekyla, – atsiliepė Evansas. – Visur, ką tik paskaitytum, rašo, kad kyla. Visi televizijos pranešimai...

– Prisimeni Afrikos bites žudikes? – paklausė Keneris. – Apie jas kalbėjo ištisus metus. Dabar jos čia, ir, regis, nėra

jokios bėdos. Prisimeni vajų artėjant dutūkstantiesiems? Visur, ką tada skaitei, buvo rašoma, kad katastrofa neišvengiama. Tęsėsi mėnesių mėnesius. Bet pagaliau niekas nepasitvirtino.

Evansas pagalvojo, kad dutūkstantųjų laukimas nieko neįrodo apie jūros lygį. Pajuto akstiną užginčyti šį teiginį, bet ėmė tramdyti žiovulį.

– Vėlu, – tarė Keneris. – Galėsime pakalbėti ryte.

– Nesiruošiat pamiegot?

– Dar ne. Turiu darbų.

Evansas paėjėjo į priekį, ten, kur miegojo kiti. Atsigulė kitoje pusėje nei Sara ir iki smakro užsitraukė antklodę. Kojos liko neužklotos. Evansas atsisėdo, apsivyniojo antklodę aplink pėdas ir vėl atsigulė. Kraštas siekė tik iki pusės peties. Pagalvojo, kad reiktų atsikelti ir paprašyti stiuardesės dar vienos antklodės, bet pagaliau užmigo.

Pabudo nuo ryškios akinančios šviesos. Girdėjo tarškant stalo įrankius, užuodė kavos kvapą. Pasitrynė akis ir atsisėdo. Lėktuvo gale visi valgė pusryčius.

Evansas pažvelgė į laikrodį. Miegojo daugiau nei šešias valandas. Nužingsniavo į lėktuvo galą.

– Geriau užvalgyk, – tarė Sara, – leidžiamės po valandos.

Čaižomi vėjo gūsių iš vandenyno, drebėdami nuo šalčio jie laipteliais nusileido ant Marso del Maro nusileidimo tako. Aplink buvo skurdu, žalia, pelkėta ir šalta. Tolumoje Evansas pamatė dantytas sniegu padengtas pietų Čilės El Fogaros kalnų virtinės viršūnes.

– Galvojau, kad čia vasara, – pratarė.

– Taip ir yra, – pritarė Keneris. – Na, bent vėlyvas pavasaris.

Oro uoste buvo tik mažytis medinis terminalas, eilė gofruoto plieno angarų, panašių į per didelius metalinius namelius. Lauke stovėjo dar septyni ar aštuoni lėktuvai, visi keturių variklių, propeleriniai. Kai kurie virš ratų turėjo slides.

– Kaip tik laiku, – tarė Keneris rodydamas į kalvas už oro uosto. Link jų artėjo *Land Rover* automobilis. – Eime.

Mažame terminale, tik truputį didesniame už didelį kambarį, išblukusiomis orų diagramomis apkabinėtomis sienomis atvykusieji pasimatavo šiltas striukes su gobtuvais, batus ir kitą aprangą, atvežtą *Land Rover.* Striukės buvo ryškiai raudonos ar oranžinės.

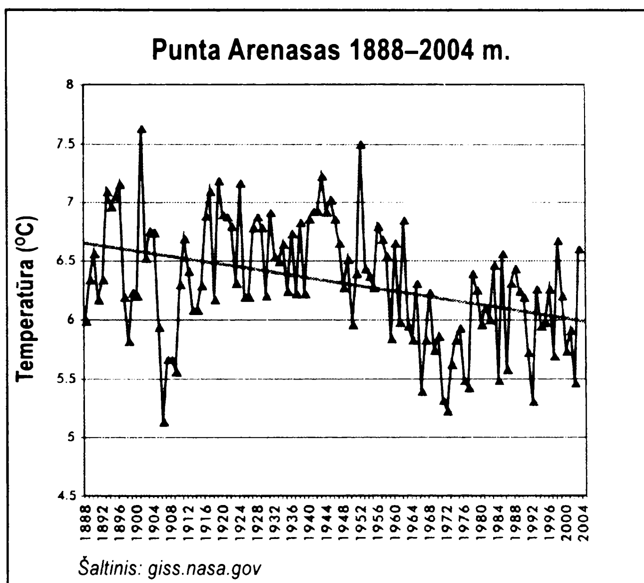
– Bandžiau gauti tinkamo dydžio, – tarė Keneris. – Būtinai pasiimkit ir šiltas apatines kelnes bei vilnonius megztinius.

Evansas žvilgtelėjo į Sarą, sėdinčią ant grindų ir besimaunančią šiltas kojines ir batus. Mergina nesivaržydama nusimetė drabužius iki liemenėlės ir per galvą užsitraukė vilnonį megztinį. Judesiai buvo greiti, dalykiški. Nežiūrėjo nė į vieną vyrą.

Sandžongas atidžiai apžiūrėjo ant sienų kabančias diagramas ir viena atrodė itin susidomėjęs. Evansas priėjo.

– Kas čia?

– Įrašas iš Punta Arenaso orų stoties, netoli nuo čia. Tai arčiausias prie Antarktidos miestas pasaulyje. – Jis pirštu patapšnojo diagramą ir nusijuokė. – Štai tavo visuotinis atšilimas.

Evansas pašnairavo į diagramą.

– Baikit ruoštis, – tarė Keneris žvilgtelėdamas į laikrodį. – Mūsų lėktuvas išvyksta po dešimties minučių.

– Kur tiksliai skrisim? – paklausė Evansas.

– Į artimiausią bazę nuo Teroro ugnikalnio, vadinamą *Vedelio stotimi.* Vadovauja žmonės iš Naujosios Zelandijos.

– O kas ten yra?

– Ne daug kas, bičiuli, – nusijuokė *Land Rover* vairuotojas. – Bet žinant, koks ten pastaruoju metu oras, būsit laimingi, jei išvis nusigausite.

PAKELIUI Į VEDELIO STOTĮ
SPALIO 6 D., TREČIADIENIS
8:04 VAL.

Evansas žiūrėjo pro siaurą „Herkulio“ langelį. Nors propelerių vibracija migdė, jis buvo sužavėtas to, ką matė apačioje: kilometras po kilometro pilkšvo ledo, vaizdą kartais užstodavo rūko bangos, o kartais iškildavo juoda uola. Vienspalvis pasaulis be saulės. Didžiulis.

– Nuostabu, – tarė Keneris. – Žmonės neįsivaizduoja Antarktidos, nes daugumos žemėlapių apačioje pasirodo tik jos kraštelis. Tačiau iš tiesų Antarktida – labai svarbus bruožas Žemės veide ir pagrindinis mūsų klimato faktorius. Žemynas didelis, pusantro karto didesnis tiek už Europą, tiek už Jungtines Valstijas, o jame – devyniasdešimt procentų planetos ledo.

– Devyniasdešimt procentų? – nusistebėjo Sara. – Norit pasakyti, kad visame pasaulyje, be Antarktidos, yra tik dešimt procentų?

– Tiesą sakant, kadangi Grenlandijoje yra keturi procentai, visi kiti pasaulio ledynai – Kilimandžaro, Alpių, Himalajų, Švedijos, Norvegijos, Kanados, Sibiro – sudaro šešis procentus planetos ledo. Didžioji dauguma sušalusio mūsų

planetos vandens yra Antarktidos žemyne. Daugelyje vietų ledas yra aštuonių ar devynių kilometrų storio.

– Nenuostabu, kad jie susirūpinę, jog čia tirpsta ledas, – tarė Evansas.

Keneris nieko neatsakė. Sandžongas purtė galvą.

– Nagi, vyručiai. Antarktida *tikrai* tirpsta.

– Iš tiesų netirpsta, – atsiliepė Sandžongas. – Galiu parodyti duomenis, jeigu nori.

– Kol miegojai, Sandžongas ir aš kalbėjom, kaip tau viską išaiškinti, kadangi, regis, esi neteisingai informuotas.

– Neteisingai informuotas? – įsitempė Evansas.

– Nežinau, kaip kitaip pavadinti, – atsakė Keneris. – Piteri, tavo norai gali būti geri, bet tu paprasčiausiai nežinai, apie ką kalbi.

– Ei, – jis bandė suvaldyti pyktį, – Antarktida *tikrai* tirpsta.

– Manai, jei kartosi tą patį, tai taps tiesa? Duomenys rodo, kad viena pakankamai nedidelė sritis, vadinama Antarktidos pusiasaliu, tirpsta ir nuo jos atskyla dideli ledkalniai. Štai apie ką metai iš metų pranešama. Tačiau visas kontinentas tampa šaltesnis, o ledas – storesnis.

– Antarktida tampa *šaltesnė?*

Sandžongas išsitraukė nešiojamąjį kompiuterį ir prijungė jį prie mažo nešiojamojo spausdintuvo. Atvertė ekraną.

– Nusprendėm, jog nuo dabar pateiksim tau duomenis ir nurodysime jų šaltinius, – tarė Keneris. – Nes per daug nuobodu bandyti viską išaiškinti be pavyzdžių.

Iš ūžiančio spausdintuvo ėmė lįsti popieriaus lapas. Sandžongas padavė jį Evansui.

Doran, P. T., Priscu, J. C., Lyons, W. B., Walsh, J. E., Fountain, A. G., McKnight, D. M., Moorhead, D. L., Virginia, R. A., Wall, D. H., Clow, G. D., Fritsen, C. H., McKay, C. P., ir Parsons, A. N., 2002, „Vėstantis Antarktidos klimatas ir Žemės ekosistemų atsakas", *Nature* **415**: 517–20.

Nuo 1986 iki 2000 centrinės Antarktidos slėniuose temperatūra nukrito 7 laipsniais Celsijaus per metus, o ekosistemai padaryta didelė žala.

Comiso, J. C., 2000, „Antarktidos paviršiaus temperatūros kintamumas ir tendencijos, remiantis *in situ* ir palydoviniais infraraudonaisiais matavimais", *Journal of Climate* **13**: 1674–96.

Tiek palydovinių, tiek vietos stebėjimo stočių duomenys rodo, kad per paskutinius 20 metų temperatūra šiek tiek krito.

Joughin, I., ir Tulaczyk, S., 2002, „Teigiamas Roso ledo srovių masės balansas vakarų Antarktidoje", *Science* **295**: 476–80.

Sonarinių sistemų matavimai parodo, kad vakarų Antarktidoje ledas didėja 26,8 gigatonų per metus. Taip pasikeičia 6000 metų vyravusi ledynų tirpimo tendencija.

Thompson, D., W., ir Solomon, S., 2002, „Pastarųjų metų Pietų pusrutulio klimato pokyčių interpretacija", *Science* **296**: 895–99.

Antarktidos pusiasalyje temperatūra pakilo keliais laipsniais, o vidinėje dalyje šiek tiek nukrito. Pakraščiuose ledo sumažėjo, tačiau jūros ledo storis padidėjo.

Petit, J. R., Jouzel, J., Raynoud, D., Barkov, N. I., Barnola, J.-M., Basile, I., Bender, M., Chappellaz, J., Davis, M., Delaygue, G., Delmotte, M., Kotlyakov, V. M., Legrand, M., Lipenkov, V. Y., Lorius, C., Pepin, L., Ritz, C., Saltzman, E., ir Stievenard, M., 1999, „Paskutiniųjų 420 000 metų, pagal stoties „Vostok" duomenis, ledo dangos Antarktidoje klimatas ir atmosferos istorija", *Nature* **399**: 429–36.

Prieš 420 000 metų, per keturis paskutinius tarpledynmečius, Žemė buvo šiltesnė negu dabar.

Anderson, J. B., ir Anrews, J. T., 1999, „Ledo dangos judėjimo Vedelio jūroje, Antarktidoje, tyrimas radioaktyvios anglies izotopu“, *Geology* **27**: 179–82.

Šiandien tirpsta mažiau Antarktidos ledo negu per paskutinį tarpledynmetį.

Liu, J., Curry, J. A., ir Martinson, D. G., 2004, „Pastaraisiais metais pasireiškiančių Antarktidoje jūros ledo pokyčių interpretacija“, *Geophysical Research Letters* **31**: 10. 1029/2003 GL 018732.

Jūros ledo storis Antarktidoje didėja nuo 1979-ųjų.

Vyas, N. K., Dash, M. K., Bhandari, S. M., Khare, N., Mitra, A., ir Pandey, P. C., 2003, „Apie pasikartojančias ledo dangos storėjimo tendencijas antarktiniame regione, remiantis OCEANSAT-1 MSMR stebėjimais“, *International Journal of Remote Sensing* **24**: 2277–87.

Manoma, jog ledo danga tik storės.

Parkinson, C. L., 2002, „Ledų susidarymo sezono tendencijos 1979–1999 metais Pietų vandenyne“, *Annals of Glaciology* **34**: 435–40.

Didesnėje Antarktidos dalyje pastebimas vis ilgesnis ledų susidarymo sezonas, besitęsiantis 21 diena ilgiau negu 1979-aisiais.

– Gerai, na, matau, kad čia kalbama apie *nežymų* atšalimą, – tarė Evansas. – Taip pat matau, kad pusiasalyje temperatūra kilo *kelis laipsnius*. Tas tikrai atrodo daug svarbiau. O tas pusiasalis užima pakankamai didelę žemyno dalį, tiesa? – jis mestelėjo popierių šalin. – Jei atvirai, man įspūdžio nepadarė.

– Pusiasalis – du procentai žemyno, – paaiškino Sandžongas. – Ir, jei atvirai, mane nustebino, kad nepakomentavai svarbiausio duomenyse pateikto fakto.

– Kokio?

– Kai anksčiau sakei, kad Antarktida tirpsta, – tarė Sandžongas, – ar žinojai, kad ji tirpsta paskutinius *šešis tūkstančius metų?*

– Tiksliai ne.

– Bent numanei?

– Ne, nebuvau girdėjęs, – prisipažino Evansas.

– Manei, jog Antarktidos tirpimas – kažkas nauja?

– Maniau, kad tirpsta greičiau negu anksčiau.

– Gal daugiau nevarginsim, – įsiterpė Keneris.

Sandžongas linktelėjo ir ėmė tvarkyti kompiuterį.

– Ne, ne, – suskubo Evansas, – man viskas įdomu. Nesilaikau tik vieno požiūrio. Esu pasiruošęs išgirsti naujos informacijos.

– Ką tik išgirdai, – tarė Keneris.

Evansas dar kartą pakėlė popieriaus lapą ir atsargiai sulankstė. Įsidėjo į kišenę.

– Šios studijos greičiausiai finansuojamos akmens anglies pramonės, – pratarė.

– Galbūt, – atsiliepė Keneris. – Esu tikras, tai viską paaiškina. Bet vėlgi kažkas kažkam visada moka. Kas moka tau atlyginimą?

– Mano teisinė firma.

– Kas moka jiems?

– Klientai. Turim kelis šimtus klientų.

– Tu dirbi jiems visiems?

– Aš asmeniškai? Ne.

– Iš tiesų daugiausia dirbi klientams, susijusiems su aplinkosauga. Argi ne? – paklausė Keneris.

– Daugiausia. Taip.

– Ar nebūtų teisinga sakyti, kad tau atlyginimą moka klientai, susiję su aplinkosauga? – dar paklausė Keneris.

– Galėtumėt taip įrodinėti.

– Piteri, aš tik klausiu. Ar nebūtų teisinga sakyti, kad tau atlyginimą moka aplinkosaugininkai?

– Taip.

– Gerai. Tada ar nebūtų teisinga sakyti, kad laikaisi tokios nuomonės, nes dirbi aplinkosaugininkams?

– Žinoma, ne...

– Nori pasakyti, kad tau gerai neužmoka už aplinkosaugai naudingus veiksmus?

– Ne. Tiesa ta...

– Tu ne aplinkosaugininkų pastumdėlis? Ne lėšų rinkimo agitatorius ar sraigtelis žiniasklaidos mechanizme? Juk ir pramonėje, kur sukasi milijardai dolerių, kur sprendžiami privatūs klausimai, nebūtinai viskas keliama viešumon?

– Prakeikimas...

– Tai tave siutina? – paklausė Keneris.

– Esi velniškai teisus!

– Gerai, – tarė Keneris. – Dabar žinai, kaip jaučiasi dori mokslininkai, kurių sąžiningumas užginčijamas tokiais šlykščiais apibūdinimais, kuriuos ką tik išdėliojai. Sandžongas ir aš pateikėm tau kruopščią, jų kolegų peržiūrėtą duomenų interpretaciją. Galbūt kelių mokslininkų grupių iš kelių šalių. O pirmas tavo atsakas – ignoravimas, paskui – užsipuolimas *ad hominem*. Nesureagavai į duomenis.

Nepateikei kontrargumentų. Tiesiog apšmeižei savo užuominomis.

– Ach, eikit jūs velniop! – šūktelėjo Evansas. – Manot, kad viskam turit atsakymą. Bet yra viena bėda: niekas jums nepritaria. Niekas pasaulyje nemano, kad Antarktidoje temperatūra krinta.

– Šie mokslininkai pritaria, – atsakė Keneris. – Jie išspausdino šiuos duomenis.

Evansas mostelėjo rankomis.

– Po velnių. Nenoriu daugiau apie tai kalbėti.

Jis nuėjo į lėktuvo priekį, atsisėdo, sukryžiavo rankas ir ėmė spoksoti pro langą.

Keneris pažvelgė į Sandžongą ir Sarą.

– Gal kas norėtų kavos?

Sara kiek nejaukiai jausdamasi stebėjo Kenerį ir Evansą. Nors paskutinius dvejus metus dirbo Mortonui, niekada nebuvo taip užsidegusi aplinkosauginiais dalykais kaip jos darbdavys. Visą tą laiką Sara audringai ir jaudinančiai draugavo su jaunu patraukliu aktoriumi. Jie kartu leido aistringus vakarus, piktai kivirčijosi, trankė duris, ašaringai atsiprašinėjo, pavydėjo ir buvo neištikimi. Tokie santykiai ją sekino daugiau, negu pati pripažino. Iš tiesų VAIF'ui ir kitiems Mortonui svarbiems aplinkosauginiams dalykams ji neskyrė daugiau dėmesio negu reikia darbe. Bent jau kol tas kalės vaikas aktorius pasirodė žurnalo *People* puslapiuose su jauna aktore iš televizijos šou. Sara nusprendė, kad užtenka, ištrynė to niekšelio telefono numerį iš savo mobiliojo ir pasinėrė į darbą.

Tačiau tikrai laikėsi tokių pažiūrų apie pasaulio būklę kaip ir Evansas. Galbūt Evansas agresyviau reiškė savo požiūrį ir labiau rėmėsi įsitikinimais, bet iš esmės Sara jam pritarė. O čia buvo Keneris – nuolat abejojantis.

Ji nebuvo tikra, kad Keneris tikrai teisus dėl visko, ką sako. Taip pat spėliojo, kaip jiedu su Mortonu tapo draugais.

– Ar jūs taip pat diskutavot ir su Džordžu? – paklausė ji Kenerio.

– Paskutinėmis jo gyvenimo savaitėmis – taip.

– Ar jis taip pat ginčijosi su jumis kaip ir Evansas?

– Ne, – papurtė galvą Keneris, – nes jis jau žinojo.

– Ką žinojo?

Juos pertraukė piloto balsas:

– Geros žinios. Oras Vedelyje pasitaisė, tad leisimės po dešimties minučių. Tiems, kurie nėra leidęsi ant ledo, – diržai turi būti taisyklingai ir tvirtai prisegti, visi daiktai saugiai padėti. Tikrai nejuokaujam.

Lėktuvas ėmė lėtai sukdamasis leistis. Sara žvelgė pro langą į baltą, sniego danga apklotą platybę. Tolumoje matė eilę ryškiai – raudonai, mėlynai, žaliai – nudažytų namų, pastatytų ant uolos, iškilusios virš pilko banguojančio vandenyno.

– Čia – Vedelio stotis, – tarė Keneris.

VEDELIO STOTIS
SPALIO 6 D., TREČIADIENIS
11:04 VAL.

Klampodamas link pastatų, atrodančių kaip žaislinės trinkelės, Evansas nuo tako paspyrė ledo gabalą. Buvo suirzęs, jautėsi nepaliaujamai erzinamas Kenerio, kuris dabar atrodė kaip vienas iš nepataisomų priešgynų, prieštaraujančių visai įprastinei galvosenai vien todėl, kad ji įprastinė.

Kadangi vis tiek įstrigo vienoje vietoje su šiuo pamišėliu bent jau kelioms dienoms, nusprendė kiek įmanoma vengti Kenerio. Ir, žinoma, nesivelti su juo į jokius pokalbius. Nėra jokios prasmės ginčytis su ekstremistais.

Evansas pažvelgė į Sarą, einančią greta. Merginos žandai nuo šalčio buvo paraudę. Atrodė labai graži.

– Manau, tas vyrukas kvanktelėjęs, – prabilo Evansas.

– Keneris?

– Taip. Ką tu manai?

– Galbūt, – ji gūžtelėjo pečiais.

– Lažinuosi, kad tas sąrašas, kurį man parodė, suklastotas, – pareiškė Evansas.

– Bus pakankamai lengva patikrinti, – atsiliepė Sara. Jie patrepsėjo kojomis ir įžengė į pirmąjį pastatą.

*

Paaiškėjo, kad Vedelio mokslinių tyrimų stotis – maždaug trisdešimties mokslininkų, studentų magistrantų, techninių darbuotojų ir pagalbinio personalo namai. Evansas maloniai nustebo, kad viduje pakankamai patogu, yra jauki valgykla, laisvalaikio kambarys ir didelė sporto salė su daugybe treniruoklių. Langai dideli, per juos atsivėręs vaizdas į banguojantį neramų vandenyną. Kiti langai atsukti į bekraštę baltą platybę, Roso ledo šelfą, nutįsusį toli į vakarus.

Stoties vadovas maloniai pasisveikino. Mokslininkas buvo stambus, su barzda, vardu Makgregoras. Atrodė kaip Kalėdų Senelis, apsirengęs dygsniuota liemene su daugybe kišenių. Evansą suerzino įtarimas, kad Makgregoras pažįsta Kenerį, bent yra apie jį girdėjęs. Abu vyriškiai iškart ėmė draugiškai šnekučiuotis.

Evansas atsiprašė pasiteisindamas, kad nori pasitikrinti elektroninį paštą. Jam parodė kambarį su keliais kompiuteriais. Vaikinas prie vieno prisijungė ir iškart nuėjo į žurnalo *Science* puslapį.

Prireikė tik kelių akimirkų įsitikinti, jog šaltiniai, kuriuos rodė Sandžongas, nesuklastoti. Evansas perskaitė internete prieinamas santraukas, o paskui – ir visą tekstą. Pasijuto kiek geriau. Neapdorotus duomenis Keneris apibendrino teisingai, tačiau pateikė skirtingą interpretaciją negu šventai įsitikinę, kad visuotinis atšilimas vyksta, ir taip teigę tekste, autoriai.

Bent jau jų dauguma.

Truputį sudėtinga. Viename straipsnyje buvo aišku, kad autoriai pripažįsta visuotinio atšilimo pavojų, tačiau jų

duomenys, regis, rodė visiškai atvirkščiai, negu teigė mokslininkai. Tačiau ta akivaizdi painiava, kaip įtarė Evansas, greičiausiai atsitiko todėl, kad straipsnį rašė gal šeši žmonės. Medžiaga *parėmė* visuotinio atšilimo idėją. Jau vien tai svarbu.

Labiau keliantis nerimą buvo straipsnis apie ledo sluoksnio didėjimą Roso ledo šelfe. Čia Evansas rado kelis trikdančius dalykus. Pirmiausia autorius tikrai teigė, kad šelfas tirpsta paskutinius šešis tūkstančius Holoceno[1] eros metų. (Evansas negalėjo prisiminti skaitęs kokiame straipsnyje, kad ledas Antarktidoje tirpsta jau šešis tūkstančius metų). Jeigu tai ir tiesa, vis tiek ši informacija netiksli. Priešingai, autorius užsiminė, kad iš tiesų ilgai užsitęsusi tendencija baigiasi, o pirmas požymis – storėjantis ledas. Autorius davė užuominą, kad tai gali būti pirmasis kito ledynmečio ženklas.

Jėzau!

Kitas *ledynmetis?*

Evansas už nugaros išgirdo beldimą į duris. Įkišo galvą Sara.

– Keneris nori, kad ateitume. Kažką atrado. Panašu, kad kažkur eisime ledu.

Didžiulio žvaigždės formos žemyno žemėlapis dengė visą sieną. Dešiniajame apatiniame kampe buvo Vedelio stotis ir išsilenkusi Roso ledo šelfo arka.

---

[1] Holocenas – geologinė epocha, prasidėjusi prieš maždaug 10–11 tūkstančių metų ir besitęsianti iki šių dienų.

– Sužinojome, – pareiškė Keneris, – kad prieš penkias dienas prisišvartavo tiekimo laivas ir atplukdė reikiamas medžiagas amerikiečių mokslininkui, vardu Džeimsas Brusteris, iš Mičigano universiteto. Brusteris atvyko visai neseniai – leista važiuoti paskutinę minutę. Mat neįprastai dosniai atseikėjo pinigų iš savo aruodo. Jie garantavo stočiai taip reikalingas pinigų lėšas moksliniams tyrimams.

– Taigi jis nusipirko sau vietą? – paklausė Evansas.

– Po teisybei, taip.

– Kada čia atvyko?

– Praeitą savaitę.

– Kur jis dabar?

– Išėjęs iš bazės. – Keneris parodė į žemėlapį. – Kažkur į pietus nuo Teroro ugnikalnio šlaitų. Ten ir mes vykstam.

– Sakot, tas vyrukas – mokslininkas iš Mičigano? – paklausė Sara.

– Ne, – atsiliepė Keneris. – Mes ką tik pasitikslinom universitete. Ten dirba geofizikos profesorius Džeimsas Brusteris, bet dabar jis yra An Arbore – laukia, kol žmona pagimdys.

– Tai kas šis vyriškis?

– Niekas nežino.

– O kokia ta jo iškrauta įranga? – paklausė Evansas.

– Irgi niekas nežino. Į vietą ji nuskraidinta sraigtasparniu, vis dar tose pačiose dėžėse. Vyrukas išėjo iš bazės su dviem pagalbininkais, kuriuos vadina studentais magistrantais. Kad ir ką darytų, aišku, kad dirba didelėje teritorijoje, nes dažnai perkelia savo stovyklą. Čia niekas tiksliai nežino, kur jis yra. – Keneris prislopino balsą. – Vienas jo studentų

vakar grįžo padirbėti kompiuteriu. Bet dėl aiškių priežasčių jo neprašysim, kad mus palydėtų. Padės vienas iš Vedelio personalo darbuotojų, Džimis Bouldenas. Jis daug išmano. Oras keliauti sraigtasparniu per daug pavojingas, todėl važiuosim sniegaeigiais. Iki stovyklos – beveik trisdešimt kilometrų. Sniegaeigiais iki ten nukaksim per porą valandų. Lauke temperatūra nuostabi – kaip pavasarį Antarktidoje – minus dvidešimt penki Farenheito. Taigi šiltai apsirenkit. Ar norite ko nors paklausti?

Evansas žvilgtelėjo į laikrodį.

– Argi ne tuoj sutems?

– Dabar, kai čia pavasaris, naktis būna daug trumpesnė. Visą laiką, kol keliausim, bus šviesu. Vienintelė bėda, su kuria susidursime, yra čia, – tarė Keneris rodydamas į žemėlapį. – Reikės kirsti lūžių zoną.

LŪŽIŲ ZONA
SPALIO 6 D., TREČIADIENIS
12:09 VAL.

– Lūžių zona? – perklausė Džimis Bouldenas, kai jie klampojo garažo link, kur stovėjo transportas. – Nieko baisaus. Reikia tik būti atsargiems, ir viskas.

– Bet kas tai yra? – paklausė Sara.

– Tai ledo zona, paveikta horizontalių spaudimo jėgų, – panašiai kaip žemė Kalifornijoje. Bet rezultatas ne žemės drebėjimas, o įtrūkimas lede. Daugybė įtrūkimų. Gilių.

– Mums reikės kirsti tą zoną?

– Ne bėda, – ramino Bouldenas. – Prieš dvejus metus nutiestas kelias, kuriuo galima saugiai tą zoną kirsti. Šalia kelio visi įtrūkimai užpilti.

Visi įėjo į gofruoto plieno garažą. Evansas išvydo vora sustatytus į dėžutes panašius automobilius raudonomis kabinomis ir vikšriniais traktorių ratais.

– Čia sniegaeigiai, – tarė Bouldenas. – Jūs su Sara važiuosit vienu, daktaras Keneris – kitu, aš būsiu trečiame, vadovausiu jums.

– Kodėl visi negalime važiuoti vienu?

– Įprastinis atsargumas. Nesudaryti per didelio svorio. Juk nenorit, kad jūsų sniegaeigis nugarmėtų lūžyje.

– Supratau, jog yra kelias, kur visi įtrūkimai užpildyti.

– Yra. Bet kelias nutiestas ledo lauke, o ledas perdien pajuda apie penkis centimetrus. Vadinasi, kelias juda. Nesijaudinkit, jis aiškiai pažymėtas vėliavėlėmis. – Bouldenas užlipo ant laiptelio. – Štai leiskit parodyti sniegaeigio ypatumus. Vairuojat kaip įprastinį automobilį: sankaba čia, rankinis stabdys, akceleratorius, vairas. Šilumą įjungiat šituo mygtuku, – parodė mygtuką, – ir visą laiką laikykit įjungtą. Kabinoje temperatūra laikysis daugiau kaip dešimt laipsnių virš nulio. Šita oranžinė šviečianti lemputė prietaisų skyde – atsakiklis. Ima veikti, kai paspaudžiat šį mygtuką. Taip pat įsijungia automatiškai, jei automobilis nuklysta daugiau negu per trisdešimt laipsnių nuo horizontalės.

– Norit pasakyti, jei įkrisim į plyšį, – tarė Sara.

– Patikėkit, taip neatsitiks, – užtikrino Bouldenas. – Tiesiog rodau, kaip viskas veikia. Atsakiklis perduoda specifinį automobilio kodą, kad galėtume atvykti ir jus surasti. Jei dėl kokių nors priežasčių reikėtų gelbėti, žinokit, kad vidutiniškai jus atrastumėm per dvi valandas. Maistas čia, vanduo čia, pakaks dešimčiai dienų. Vaistinėlė čia, yra ir morfijaus bei antibiotikų. Gesintuvas čia. Reikmenys ekspedicijai šioje dėžėje: batų kapliukai, kad būtų lengviau paeiti, virvės, karabinai ir visa kita. Specialūs miegmaišiai – juose įtaisyti minišildytuvai neleis sušalti maždaug savaitę. Na, lyg ir viskas. Susisiekiame per radiją. Garsiakalbis yra kabinoje. Mikrofonas – virš priekinio stiklo. Balsas aktyvuotas – paruošta kalbėti. Supratot?

– Supratom, – atsakė Sara kopdama į vidų.

– Taigi judam. Profesoriau, ar jums viskas aišku?

– Aišku, – atsiliepė Keneris lipdamas į gretimą automobilį.

– Gerai, – tarė Bolderis. – Tik prisiminkit, kad visur, išlipus iš automobilio, bus trisdešimt žemiau nulio. Užsimaukit pirštines, prisidenkit veidus. Atidengta oda nušals greičiau nei per minutę. Penkios minutės – ir rizikuojat prarasti kūno dalis. Nenorim, kad jūs, bičiuliai, grįžtumėt namo be rankų ir kojų pirštų. Ar nosių.

Bouldenas patraukė prie trečio automobilio.

– Važiuosim vora vieni už kitų. Trijų automobilių atstumu. Jokiais būdais ne arčiau ir ne toliau. Jei kiltų audra ir sumažėtų matomumas, laikomės per tokį patį atstumą, tik sumažinam greitį. Supratot?

Visi linktelėjo.

– Tada judam.

Garažo gale, džeržgiant apledėjusiam metalui, pakilo gofruotos durys. Lauke – ryški saulės šviesa.

– Regis, šiandien graži diena, – tarė Bouldenas, ir, suplerpus išmetimo vamzdžiui, su pirmuoju sniegaeigiu išvažiavo pro duris.

Sniegaeigiai judėjo pasišokinėdami, kratydamiesi. Ledo laukas, kuris iš tolo atrodė toks lygus ir neišraiškingas, buvo stebėtinai grublėtas, su ilgomis įdubomis ir stačiomis kalvelėmis. Evansas jautėsi tarsi sėdėtų laivelyje, besiiriančiame per banguojančią jūrą, tik, žinoma, ši jūra buvo užšalusi, o jie lėtai ja judėjo.

Tvirtai laikydama vairą, vairavo Sara. Evansas, įsikibęs į prietaisų skydą, kad išlaikytų pusiausvyrą, sėdėjo keleivio vietoje šalia.

– Kokiu greičiu važiuojam?

– Maždaug dvidešimt du kilometrai per valandą.

– Ir taip tęsis dvi valandas? – suniurnėjo Evansas, kai jie staigiai bumbtelėjo į griovį ir vėl pakilo.

– Taip sakė. Beje, patikrinai Kenerio nurodytus šaltinius?

– Taip, – niūriai atsakė Evansas.

– Jie išgalvoti?

– Ne.

Jų sniegaeigis voroje buvo trečias. Priešais – Kenerio, kuris sekė priekyje važiuojantį Bouldeną.

Sutraškėjo radijas.

– Dėmesio, – per garsiakalbį jie išgirdo Bouldeno balsą. – Įvažiuojam į lūžių zoną. Laikykitės tokio paties atstumo ir neišsukit už vėliavėlių.

Evansas nepastebėjo nieko skirtinga. Atrodė toks pat saulėje blizgantis didelis ledo laukas, tačiau abiejose kelio pusėse raudonavo vėliavėlės, pritvirtintos ant beveik dvimetrinių stulpų.

Toliau važiuojant lauku, Evansas pamatė į už kelio atsiveriančias lūžių angas. Jos buvo tamsiai mėlynos, atrodė, kad blizga.

– Kokio jos gylio? – paklausė Evansas.

– Giliausia, kurią aptikom, kilometro, – per radiją atsakė Bouldenas. – Kai kurios siekia pusantro kilometro. Daugiausia – kelių šimtų metrų, mažiau.

– Jos visos tokios spalvos?

– Taip. Bet iš arčiau apžiūrėti nepatarčiau.

Nepaisant grėsmingų perspėjimų jie saugiai kirto lauką ir paliko vėliavėles užnugary. Dabar kairėje matė kalną nuolaidžiais šonais, apsuptą baltų debesų.

– Tai Erebusas, – paaiškino Bouldenas. – Aktyvus vulkanas. Nuo viršūnės kyla garai. Kartais išmeta lavos gabalus, bet taip toli – niekada. Teroras – neveikiantis ugnikalnis. Ten, prieky. Tas nedidelis šlaitas.

Evansas nuliūdo. Pats pavadinimas – Teroras – nuteikė gąsdinančiai, bet išvydo menką kalvelę su viršuje matomomis uolomis. Jei šio ugnikalnio būtų neparodę, išvis būtų nepastebėjęs.

– Kodėl vadinamas Teroru? Juk visai nebaisus.

– Jis su tuo visiškai nesusijęs. Pirmosios pastebėtos kraštovaizdžio detalės Antarktidoje pavadintos pagal jas atradusius laivus, – paaiškino Bouldenas. – „Teroras“, matyt, buvo devynioliktо amžiaus laivo pavadinimas.

– Kur Brusterio stovykla? – paklausė Sara.

– Galim išvysti bet kurią akimirką, – tarė Bouldenas. – Jūs, bičiuliai, esat kokie nors inspektoriai?

– Mes iš TIA, „Tarptautinės inspektavimo agentūros“, – atsiliepė Keneris. – Mums pavesta įsitikinti, kad nė vienas Jungtinių Valstijų projektas nepažeidžia tarptautinių susitarimų dėl Antarktidos.

– Aha...

– Daktaras Brusteris pasirodė taip greit, – tęsė Keneris, – niekada nepateikė patvirtinti savo mokslinių tyrimų

TIA. Taigi mes patikrinsim jį darbo vietoje. Tiesiog įprastinė procedūra.

Automobilis tyloje kelias minutes šokinėjo ir girgždino sniegą. Stovyklos vis dar nebuvo matyti.

– Hm, – vėl tarė Bouldenas, – gal jis persikėlė kitur.

– Kokius tyrimus jis atlieka? – paklausė Keneris.

– Nesu tikras, – atsakė Bouldenas, – bet girdėjau, kad nagrinėja ledo atskilimo mechanizmą. Žinot, kai ledas prislenka prie krašto ir atitrūksta nuo šelfo. Brusteris į ledą įdėjo visuotinės padėties nustatymo sistemos *GPS* jutiklius norėdamas įrašyti, kaip ledas juda jūros link.

– Mes netoli jūros? – pasidomėjo Evansas.

– Už šešiolikos ar aštuoniolikos kilometrų. Į šiaurę, – paaiškino Bouldenas.

– Jeigu jis studijuoja ledkalnių formavimąsi, tai kodėl dirba taip toli nuo kranto? – paklausė Sara.

– Iš tiesų nėra taip toli, – tarė Keneris. – Prieš dvejus metus nuo Roso šelfo atitrūko ledkalnis, kurio plotis šeši, o ilgis šešiasdešimt keturi kilometrai. Tokio dydžio kaip Rodo sala. Vienas didžiausių, kokius kas matė.

– Tik ne dėl visuotinio atšilimo, – pyktelėjęs sušnypštė Evansas Sarai. – Visuotinis atšilimas negali būti dėl to kaltas. Oi, ne.

– Iš tiesų ir nebuvo kaltas, – atsakė Keneris. – Dėl vietos sąlygų.

– Kodėl aš nesistebiu? – atsiduso Evansas.

– Piteri, mintis, jog viską lėmė vietos sąlygos, nėra bloga, – teigė Keneris. – Tai *kontinentas*. Būtų keista, jei neturėtų išskirtinių orų ypatybių, nepriklausančių nuo visuotinių tendencijų, kurios gali egzistuoti, gali ir ne.

– Labai teisingai, – pritarė Bouldenas. – Čia tikrai yra vietinių ypatybių. Pavyzdžiui, katabatiniai vėjai.

– Kas?

– Vėjai, nukreipti žemyn – gravitaciniai vėjai. Greičiausiai pastebėjot, kad čia labiau vėjuota negu žemyno viduje. Ten pakankamai ramu.

– Kas yra gravitacinis vėjas? – paklausė Evansas.

– Antarktida iš esmės – didelis ledo kupolas, – tarė Bouldenas. – Jos vidinė dalis aukštesnė negu pakrantės. Ir šaltesnė. Šaltas oras vis greitėdamas krenta žemyn. Kai pasiekia pakrantę, gali pūsti aštuoniasdešimties, šimto dvidešimt kilometrų per valandą greičiu. Nors šiandien nebloga diena.

– Palengvėjo, – pratarė Evansas.

– Žiūrėkit, tiesiai prieš mus. Tai profesoriaus Brusterio mokslinių tyrimų stovykla.

BRUSTERIO STOVYKLA
SPALIO 6 D., TREČIADIENIS
14:04 VAL.

Nebuvo labai daug į ką žiūrėti: pora oranžinės spalvos vėjyje plazdenančių palapinių – viena maža, kita didelė. Atrodė, kad didesnioji skirta įrangai. Atvykėliai pastebėjo prie palapinės audinio prispaustų dėžių kampus. Iš stovyklos Evansas matė kas kelis šimtus metrų į ledą įkištų žymeklių su oranžinės spalvos vėliavėlėmis liniją, besitęsiančią į tolumą.

– Sustosim, – tarė Bouldenas. – Tik įtariu, kad daktaro Brusterio čia nėra – nematyti pėdsakų.

– Aš tik pažiūrėsiu, – atsakė Keneris.

Jie išjungė variklius ir išlipo. Evansui atrodė, kad kabinoje vėsoka, tačiau išlipti ant ledo ir įtraukti čaižančio šalto oro buvo tikras šokas. Ėmė dusti ir kosėti. Keneriui, atrodė, visiškai nerūpi – jis patraukė tiesiai link palapinės ir įėjo vidun.

Bouldenas mostelėjo į vėliavėlių liniją.

– Matot, jo automobilio pėdsakai ten, greta įtaisytų jutiklių? Daktaras Brusteris greičiausiai išvykęs patikrinti šios linijos. Ji tęsiasi pusantro šimto kilometrų į vakarus.

– Pusantro šimto kilometrų? – nusistebėjo Sara.

– Teisingai. Šioje linijoje jis įrengė visuotinės padėties nustatymo sistemos *GPS* radijo taškus. Jie, judėdami kartu su ledu, perduoda signalus.

– Bet juk nejuda intensyviai...

– Ne, per kelias dienas ne. Bet šie jutikliai bus palikti metus ar daugiau. Radijo bangomis siųs duomenis į Vedelį.

– Daktaras Brusteris pasiliks tiek laiko?

– Oi ne, garantuoju, jis grįš atgal. Per brangu jį čia laikyti. Skirtų pinigų užteks pirmiausia čia pabūti dvidešimt vieną dieną, o paskui kas kelis mėnesius numatomi savaitės trukmės apsilankymai. Bet mes jam persiųsim gautus duomenis. Turime interneto ryšį – galės pasižiūrėti bet kur ir bet kada.

– Vadinasi, jūs jam paskyrėt saugų puslapį internete?

– Tikrai taip.

Šaldamas Evansas trepsėjo kojomis.

– Tai Brusteris grįš... ar kaip?

– Turėtų grįžti. Bet negaliu pasakyti kada.

Iš palapinės vidaus Keneris šūktelėjo:

– Evansai!

– Spėju, nori, kad ateičiau.

Evansas nužingsniavo į palapinę. Bouldenas tarė Sarai:

– Eik su juo, jeigu nori. – Mostelėjo į pietus, kur debesys tamsėjo. – Geriau čia per ilgai neužsibūti. Regis, oras bjūra. Prieš akis dar dviejų valandų kelionė, bus nelinksma, jei mus užklups. Matomumas sumažėja iki trijų metrų ar mažiau. Užstrigtume, kol praeitų. O tai gali tęstis dvi ar tris dienas.

– Pasakysiu jiems, – tarė Sara.

*

Evansas praskleidė palapinės durų dangą. Nuo medžiagos vidus švytėjo oranžine spalva. Ant grindų – sulaužytų ir į krūvą sumestų dėžių liekanos. Ant viršaus – tuzinai kartoninių dėžučių su vienodu užrašu. Ant kiekvieno priklijuotas Mičigano universiteto logotipas ir žaliomis raidėmis parašyta:

Mičigano universitetas
Aplinkos mokslų katedra
Turinys: mokslinių tyrimų medžiaga
Ypatingai jautri
ELGTIS ATSARGIAI
Ši pusė į viršų

– Atrodo oficialiai, – pradėjo Evansas. – Jūs įsitikinęs, kad tas vyrukas tikrai nėra mokslininkas, atliekantis tyrimus?

– Pats pažiūrėk, – atsakė Keneris atidarydamas vieną kartoninę dėžutę.

Joje Evansas pamatė daugybę plastmasinių indų, maždaug tokio dydžio kaip kūgio formos kelio ženklai. Tik šie buvo juodi, ne oranžiniai.

– Žinai, kas čia?

– Ne, – papurtė galvą Evansas.

Į palapinę įėjo Sara.

– Bouldenas sako, kad artėja blogas oras, tad mums nereiktų čia užsibūti.

– Nesijaudink, neužsibūsim, – atsiliepė Keneris. – Sara, reikia, kad nueitum į kitą palapinę. Pažiūrėk, ar ten yra kompiuteris. Bet koks – nešiojamasis, naudojamas labora-

torijoje, delninis – bet koks, su viduje įrengtu mikroprocesoriumi. Ir pažiūrėk, gal rasi kokios radioįrangos.

– Turit omeny siųstuvų ar imtuvų?

– Bet ką su antena.

– Gerai. – Mergina apsisuko ir vėl išėjo į lauką.

Evansas vis dar žiūrinėjo kartonines dėžutes. Atidarė tris, paskui – ketvirtą. Visose tie patys juodi indai.

– Nesuprantu.

Keneris paėmė vieną indelį, atsuko į šviesą. Iškilomis raidėmis buvo parašyta: „Elementas PTBC-XX-904/8776-AW203 US DOD“.

– Kariniai? – paklausė Evansas.

– Teisingai, – patvirtino Keneris.

– Bet kas čia?

– TLS transportavimo konteineriai.

– TLS?

– Tikslaus laiko sprogmenys. Tai sprogmenys, detonuojami kompiuteriu milisekundės tikslumu. Šitaip kyla rezonanso efektas. Atskiri sprogmenys nėra ypač pavojingi, tačiau, kai sprogsta vienu metu, juos supančioje medžiagoje kyla stovinčios bangos. Štai iš kur kyla naikinanti jėga – stovinti banga.

– Kas yra stovinti banga? – paklausė Evansas.

– Matei kada, kaip mergaitės šokinėja per virvutę? Taip? Na, jeigu užuot sukę virvutę, ją kratytų aukštyn žemyn, sukeltų vingiuojančias bangas, einančias per visą virvutės ilgį pirmyn ir atgal.

– Aha...

– Bet jei mergaitė krato ją tik į dešinę, banga, atrodo, nustoja judėti pirmyn ir atgal. Virvutė išsilenkia ir išlaiko tą

patį pavidalą. Esi tai matęs? Na, tai stovinti banga. Pradžia ir pabaiga atsispindi visiškai sinchroniškai, todėl atrodo, kad ji nejuda.

– Ir šie sprogmenys ją sukelia?

– Taip. Iš prigimties stovinčios bangos neįtikėtinai galingos. Gali taip supurtyti kabantį tiltą, kad šis subyrės į šipuliukus. Gali sugriauti dangoraižį. Didžiausią žalą atnešančius žemės drebėjimus sukelia stovinčios bangos, susidariusios žemės plutoje.

– Vadinasi, Brusteris gavo šiuos sprogmenis... ir išdėliojo juos... į pusantro šimto kilometrų eilę? Ar ne tiek Bouldenas sakė? Pusantro šimto kilometrų?

– Teisingai. Manau, nereikia nė klausti, ką ketina daryti. Mūsų draugas Brusteris tikisi, kad įlūš pusantro šimto kilometrų ledo ir atskils didžiausias ledkalnis planetos istorijoje.

Sara įkišo galvą.

– Radai kompiuterį? – paklausė Keneris

– Ne, – atsakė mergina. – Ten nieko nėra. Visiškai nieko. Jokio miegmaišio, maisto, buvimo žymių. Nieko, tik tuščia palapinė. Vyrukas dingo.

Keneris nusikeikė.

– Gerai, – tarė. – Dabar atidžiai paklausykit. Štai ką darysim.

PAKELIUI Į VEDELIO STOTĮ
SPALIO 6 D., TREČIADIENIS
14:22 VAL.

– O ne, – tarė Džimis Bouldenas purtydamas galvą. – Atleiskit, daktare Keneri, negaliu to leisti. Per daug pavojinga.

– Kodėl pavojinga? – paklausė Keneris. – Jūs nugabenat tuos du atgal į stotį, o aš seksiu Brusterio pėdsakais, kol jį rasiu.

– Ne, pone, mes liksime visi kartu.

– Džimi, – tvirtai ištarė Keneris, – nieko nebus.

– Pone, gerbiu jus, bet jūs nežinot, kaip orientuotis šioje pasaulio dalyje...

– Pamirštat, kad aš esu TIA inspektorius, – dėliojo Keneris. – Šešis mėnesius tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt devintaisiais rezidavau „Vostoko“ stotyje. Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt pirmaisiais – tris mėnesius Morvale. Tiksliai žinau, ką darau.

– Jergutėliau, nežinau...

– Paskambinkit į Vedelį. Stoties viršininkas tą patvirtins.

– Na, pone, jei jūs taip sakot...

– Sakau, – tvirtai tarė Keneris. – Dabar nugabenkit šiuos du žmones atgal į bazę. Švaistom laiką.

– Gerai, jei jums nieko neatsitiks... – Bouldenas atsisuko į Evansą ir Sarą. – Tada, manau, važiuokim. Lipkit, bičiuliai, ir mes išvykstam.

Po kelių minučių, sekdami Bouldeno sniegaeigį, Evansas ir Sara vėl kratėsi ant ledo. Už jų Keneris pagal vėliavėlių liniją važiavo į rytus. Evansas atsisuko kaip tik laiku: pamatė, kaip Keneris sustoja, išlipa, greit patikrina vėliavėlę, sugrįžta ir važiuoja toliau.

Bouldenas tą irgi pastebėjo.

– Ką jis daro? – paklausė nerimaudamas.

– Įtariu, tik apžiūrinėja.

– Jam nereiktų išlipti iš automobilio, – tarė Bouldenas. – Ir būti vienam ant šelfo. Tai prieštarauja taisyklėms.

Sara jautė, kad Bouldenas norėtų grįžti.

– Džimi, galiu jums kai ką pasakyti apie daktarą Kenerį.

– Ką?

– Geriau jo neįsiutinkit.

– Tikrai?

– Tikrai, Džimi. Neįsiutinkit.

– Na... Tada gerai.

Jie važiavo toliau, ilgokai kilo aukštyn, nusileido kitoje pusėje. Brusterio stovyklos nebuvo matyti, Kenerio sniegaeigio – irgi. Priešais plytėjo neaprėpiamas Roso ledo šelfas, tįstantis tolyn iki pilko horizonto.

– Dvi valandos, bičiuliai, – tarė Bouldenas. – O po jų – karštas dušas.

*

Pirmoji valanda praėjo be įvykių. Evansas ėmė snūduriuoti, tik vis šoktelėdavo nuo staigių sniegaeigio judesių. Paskui vėl nugrimzdavo knapsėdamas galva iki kito krestelėjimo.

Sara vairavo.

– Nepavargai? – paklausė Evansas.

– Nė kiek, – atsakė ši.

Saulė, pridengta rūko, dabar slydo prie horizonto. Kraštovaizdis – blyškiai pilki šešėliai, beveik nesiskiria žemė ir dangus. Evansas nusižiovavo.

– Nori, kad pakeisčiau?

– Dėkui, nereikia.

– Aš gerai vairuoju.

– Žinau.

Vaikinas mąstė, kad Sara, nepaisant jos žavesio ir grožio, yra tikrai valdinga. Ji tokia moteris, kuri viską mėgsta kontroliuoti.

– Lažinuosi, kad norėtum snūstelti, – tarė Evansas.

– Taip manai? – nusišypsojo Sara.

„Kažkiek erzina, – pagalvojo Evansas, – kad mergina jo, kaip vyro, rimtai nevertina. Bent jau ne kaip vyrą, kuriuo susidomėtų. Iš tiesų jo skoniui ji kiek per šalta. Kiek per šviesių plaukų. Kiek per rami, nors ir graži."

Spragtelėjo radijas. Bouldenas tarė:

– Man nepatinka ši atslenkanti oro permaina. Geriau trumpinkim kelią.

– Kaip sutrumpinsim?

– Tik kokiais aštuoniais šimtais metrų, tačiau sutaupysime kokias dvidešimt minučių. Sekit iš paskos.

Jis, palikęs kelią ir patraukdamas į ledo laukus, pasuko sniegaeigį į kairę.

– Gerai, – tarė Sara. – Iškart už jūsų.

– Šaunuolė, – atsiliepė Bouldenas. – Iki Vedelio dar visa valanda. Žinau šitą kelią – vaikų darbas. Tiesiog tiksliai sekit mane. Nenukrypkit nei į dešinę, nei į kairę, bet tiksliai už manęs, suprantat?

– Supratau, – atsiliepė Sara.

– Gerai.

Per kelias minutes jie nutolo nuo kelio kelis šimtus metrų. Ledas buvo plikas ir kietas, važiuojant sniegaeigių vikšrai jį rėžė ir cypė.

– Jūs dabar ant ledo, – aiškino Bouldenas.

– Pastebėjau.

– Jau nebeilgai.

Evansas žiūrėjo pro langą. Kelio nebematė. Iš tiesų net nesuvokė, kurioje pusėje jis liko. Viskas aplinkui atrodė vienoda. Staiga pajuto nerimą.

– Mes tikrai pasaulio pakrašty.

Sniegaeigis šiek tiek slystelėjo į šalį. Evansas čiupo už prietaisų skydo, bet Sara iškart suvaldė automobilį.

– Jėzau, – sumurmėjo Evansas įsitverdamas į prietaisų skydą.

– Tu nervingas keleivis? – pasiteiravo Sara.

– Gal truputį.

– Labai blogai, kad neturim muzikos. Ar įmanoma kaip nors pasiklausyti muzikos? – paklausė ji Bouldeno.

– Turėtų būti, – atsiliepė šis. – Vedelis transliuoja dvidešimt keturias valandas. Minutėlę.

Jis sustabdė sniegaeigį ir priėjo prie jų, irgi sustojusių. Užkopė ant laiptelio ir atidarė dureles. Vidun įsiveržė ledinio oro šuoras.

– Kartais šitas trukdo, – tarė ir nukabino atsakiklį nuo prietaisų skydo. – Gerai. Dabar pabandykit įjungti radiją.

Sara krapštinėjo radijo imtuvą, sukinėjo rankenėlę. Bouldenas, nešdamasis atsakiklį, sugrįžo į savo raudoną kabiną. Kai įjungė pavarą, dyzelinis variklis išspjovė tamsų išmetamųjų dujų debesį.

– Maniau, jie labiau rūpinasi ekologija, – pasakė Evansas, žvelgdamas į pirmyn pukšinčio Bouldeno sniegaeigio išmetamas dujas.

– Nerandu jokios muzikos.

– Nesijaudink. Man taip labai nerūpi.

Pavažiavo dar kokį šimtą metrų. Tada Bouldenas vėl sustojo.

– Kas dabar? – pratarė Evansas.

Bouldenas išlipo iš automobilio, priėjo prie jo galo ir apžiūrėjo vikšrų grandis.

Sara vis dar knebinėjo radiją. Spaudinėjo skirtingo dažnio mygtukus, bet visur tik traškėjo.

– Abejoju, kad bus geriau, – pareiškė Evansas. – Tiesiog palik. Bet kodėl sustojom?

– Nežinau. Atrodo, jis kažką tikrina.

Dabar Bouldenas atsisuko ir žiūrėjo į juos. Nejudėjo. Tik stovėjo ir spoksojo.

– Mums reiktų išlipti? – paklausė Evansas.

Radijas sutraškėjo ir jie išgirdo:

– ...Vedelio stotis – 401-am... Ar jūs čia, daktare Keneri? Vedelio stotis – Keneriui. Ar girdite?..

– Ei, – tarė Sara, – regis, pagaliau kažką aptikom.

Radijas sušnypštė ir suspragsėjo.

– ...ką tik radom Džimį Bouldeną be sąmonės techninio aptarnavimo patalpose. Nežinom, kas yra... ten su... nėra...

– O, šūdas, – iškošė Evansas, spoksodamas į priešais stovintį vyrą. – Tas vyriškis – ne Bouldenas? Kas jis?

– Nežinau, bet jis užtvėrė kelią, – atsakė Sara. – Ir laukia.

– Ko laukia?

Po automobiliu pasigirdo garsus pokštelėjimas. Kabinos viduryje garsas nuaidėjo kaip šūvis. Automobilis kiek krustelėjo iš vietos.

– Po galais, – tarė Sara. – Nešdinamės, net jei reiktų nutrenkti tą šunsnukį. – Užvedusi sniegaeigį ji ėmė važiuoti atgal. Perjungė pavarą ir vėl pajudėjo į priekį.

Dar vienas pokštelėjimas.

– Važiuojam, – sušuko Evansas. – *Važiuojam!*

Pokšt! Pokšt! Jų automobilis pasviro, pasikreipė šonu. Evansas žiūrėjo į vyrą, kuris dėjosi Bouldenu.

– Čia ledas, – tarė Sara. – Jis laukia, kol prasmegsime.

– Nutrenk jį! – tarė Evansas mostelėdamas į priekį. Tas niekšas jiems ranka rodė kažkokį ženklą. Prireikė laiko, kad Evansas suprastų. Pagaliau suvokė.

Vyras jiems mojuoja atsisveikindamas.

Sara paspaudė akceleratoriaus paminą, variklis suūžė, tačiau kitą akimirką ledas įlūžo ir automobilis pasviro į priekį. Evansas spėjo pamatyti mėlyną ledo lūžio sieną. Automobilis ėmė virsti į priekį, akimirką jiedu buvo patekę į klaikiai mėlyną pasaulį, o tada nusileido į tamsą.

LŪŽIŲ ZONA
SPALIO 6 D., TREČIADIENIS
15:51 VAL.

Sara pramerkė akis ir išvydo didžiulį, sklindantį į visas puses mėlynos spalvos pliūpsnį. Jos kakta buvo šalta kaip ledas, siaubingai skaudėjo kaklą. Mergina nedrąsiai sukrutėjo, patikrino, ar sveikos galūnės. Skaudėjo, bet galėjo pajudinti viską, išskyrus dešinę koją, kuri buvo kažkuo prispausta. Sara nusikosėjo ir, vertindama padėtį, ramiai gulėjo. Gulėjo ant šono, veidu atsirėmusi į kakta suskaldytą priekinį stiklą. Akys buvo tik per kelis centimetrus nuo jo. Ji atsargiai pakilo ir apsižvalgė.

Buvo tamsu, kažkokia prieblanda. Kažkur iš kairės sklido menka šviesa. Tačiau Sara įžiūrėjo, kad sniegaeigio kabina guli ant šono, vikšrais atsirėmusi į ledo sieną. Jie, greičiausiai, nusileido ant kažkokios atbrailos. Sara pažvelgė aukštyn – lūžio kraštai buvo stebinančiai arti, gal už trisdešimties ar keturiasdešimties metrų. Pakankamai arti, kad suteiktų žybsnį vilties.

Tada, bandydama pamatyti Evansą, pažvelgė žemyn. Tačiau žemiau buvo tamsu. Negalėjo jo įžiūrėti. Akys lėtai apsiprato. Mergina, išvydusi tikrąją padėtį, aiktelėjo.

Čia ne atbraila.

Sniegaeigis įvirtęs į siaurėjantį tarpeklį ir įstrigęs tarp ledinių sienų. Vikšrai atremti į vieną sieną, kabinos stogas – į kitą, o pats automobilis pakibęs virš aklinai juodos prarajos. Durys toje pusėje, kur sėdėjo Evansas, praviros.

Jo kabinoje nebebuvo.

Iškrito.

Į tamsą.

– Piteri?

Jokio atsakymo.

– Piteri, girdi mane?

Sara klausėsi. Nieko. Jokio garso ar krustelėjimo.

Visiškai nieko.

Tada mergina skaudžiai suvokė: *čia ji viena*. Įkritusi kokį šimtą metrų į plyšį, vidury ledo lauko, kur nėra jokio tako, toli nuo kelio, ištisus kilometrus aplink – nė gyvos dvasios.

Sudrebėjo supratusi, kad čia yra jos kapas.

Sara pagalvojo, kad Bouldenas, ar kas jis ten buvo, viską suplanavo labai kruopščiai. Paėmė jų atsakiklį. Pavažiavęs kelis kilometrus, įmetė jį į giliausią kokį tik galėjo surasti lūžį ir grįžo į bazę. Kai išvyks gelbėjimo būriai, ieškos pagal atsakiklio signalus. O jie bus klaidingi. Būrys gali dienų dienas ieškoti giliame lūžyje, kol pasiduos.

O gal išplėstų paiešką? Vis tiek nerastų. Tebūnie sniegaeigis įgriuvęs labai negiliai, gal tik apie keturiasdešimt metrų (nors gali būti ir apie keturis šimtus metrų). Vis tiek per gilu, kad jį pastebėtų iš praskrendančio sraigtasparnio ar netgi iš pravažiuojančio automobilio. Bet kokios transporto priemonės. Jie galvos, kad sniegaeigis nuklydo nuo pažymė-

to kelio ir ieškos netoliese. Ne čia, vidury ledo lauko. Kelias tęsiasi dvidešimt septynis kilometrus. Ieškos ištisas dienas.

„Ne, – pagalvojo Sara, – jie niekada manęs neras“.

O net jeigu išsiropštų į paviršių, kas tada? Neturėjo kompaso, žemėlapio, net *GPS*. Neturėjo radijo – sutraiškė jį keliu. Net nežinojo, į kurią pusę iš dabartinės vietos gali būti Vedelio stotis.

Žinoma, pagalvojo, turi ryškiai raudoną šiltą striukę, kuri matytųsi iš toli, turi atsargų – maisto, būtiniausių dalykų – tų, apie kuriuos tas vyrukas kalbėjo prieš jiems išvykstant. Kas ten tiksliai buvo? Mergina kažką neaiškiai prisiminė apie kopimo prietaisus. Kapliukus batams ir virves.

Sara pasilenkė, sugebėjo išsilaisvinti nuo įrankių dėžės, prie grindų prispaudusios jos koją, ir, atsargiai balansuodama, kad išvengtų plačiai atvirų durų skylės apačioje, priropojo prie kabinos galo. Lūžio šviesoje pastebėjo užrakinamą atsargų dėžę. Nuo smūgio ši buvo truputį įlaužta, tad negalėjo atidaryti.

Mergina sugrįžo prie įrankių dėžės, atidarė, išsiėmė plaktuką bei atsuktuvą ir gerą kitos valandos dalį bandė išlaužti užraktą. Pagaliau girgždėdamos metalinės durelės plačiai atsidarė. Sara žvilgtelėjo vidun.

Dėžė buvo tuščia.

Jokio maisto, jokio vandens, jokios kopimo įrangos. Jokių miegmaišių, jokių šildytuvų.

Visiškai nieko.

Sara giliai atsiduso ir lėtai iškvėpė orą. Vis dar buvo rami, nepanikavo. Svarstė savo galimybes. Be kapliukų ir vir-

vių išsiropšti į paviršių negalėjo. Ką galėtų panaudoti vietoj jų? Turėjo įrankių dėžę. Ar galėtų panaudoti atsuktuvą kaip kirvį ledui? Greičiausiai per mažas. Galbūt galėtų išardyti pavarų perjungimo svirtį ir pasidaryti kirvį? O gal galėtų išmontuoti kelias vikšrų grandis ir atrastų ką nors naudinga?

Neturi kapliukų, bet jeigu surastų aštrių smailų daiktų, varžtų ar dar ką nors panašaus, galėtų įkišti juos į batų padus ir kopti. O virvė? Galbūt koks audinio gabalas... Sara apsižvalgė. Galbūt galėtų nuo sėdynių nuplėšti audinį? Sudraskyti jį juostomis? Gali pavykti.

Sara susikūrė viltį, verčiančią judėti pirmyn. Netgi jei galimybė, kad pasiseks, nedidelė, vis dėlto ji buvo.

Sara susitelkė ties ja.

Kur Keneris? Ką jis darys, išgirdęs žinutę per radiją? Greičiausiai jau išgirdo... Ar grįš į Vedelį? Beveik neabejotina. Ir, žinoma, ieškos to vyriškio, to, kurį palaikė Bouldenu. Bet Sara buvo įsitikinusi, kad vyrukas pranyko.

O su juo ir viltis, kad ją kas nors išgelbės.

Laikrodžio stiklas buvo sudaužytas. Nežinojo, kiek laiko jau čia praleido, tačiau pastebėjo, kad dabar tamsiau negu anksčiau. Plyšys virš jos nebe toks ryškus. Arba oras paviršiuje keitėsi, arba saulė buvo žemai. Vadinasi, Sara čia jau praleido dvi ar tris valandas.

Ji pajuto, kad kūnas stingsta – ne tik dėl kritimo, bet, kaip suprato, ir todėl, kad šalta. Automobilis buvo nebešildomas.

Sara pamanė, kad galbūt galėtų užvesti motorą ir taip paleistų šildymą. Verta pabandyti. Įjungė priekines šviesas,

viena iš jų užsidegė, ryškiai apšviesdama ledo sieną. Taigi akumuliatorius veikia.

Sara pasuko raktelį. Sudžeržgė generatorius. Variklis neužsivedė.

Ir tada išgirdo šūksnį:

– Ei!

Sara žvilgtelėjo aukštyn, į žemės paviršių. Neišvydo nieko, tik plyšį ir virš jo – juostą mėlyno dangaus.

– Ei!

Mergina pašnairavo. Viršuje kažkas tikrai yra? Ji irgi sušuko:

– Ei! Aš čia, apačioje!

– Žinau, kur esi, – atsiliepė balsas.

Tada ji suvokė, kad balsas sklinda iš *apačios*.

Pažvelgė žemyn, į lūžio gilumą.

– Piteri?

– Aš velniškai šąlu, – iš tamsos atplaukė balsas.

– Tu sužeistas?

– Ne, nemanau. Nežinau. Negaliu judėti. Aš įstrigęs kažkokiam plyšy...

– Už kokio atstumo esi nuo manęs?

– Nežinau. Negaliu pasukti galvos, kad pažiūrėčiau į viršų. Aš įstrigęs, Sara. – Jo balsas drebėjo. Atrodė išsigandęs.

– Ar gali bent kiek pajudėti?

– Galiu pakrutinti vieną ranką.

– Ar ką nors matai?

– Ledą. Matau mėlyną sieną. Maždaug už pusmetrio.

Sara, spoksodama į lūžį, apžergė praviras duris ir stengėsi ką nors įžiūrėti. Buvo labai tamsu. Atrodė tarsi lūžis staigiai siaurėjo. Jeigu taip, vaikinas gali būti ne taip žemai nuo jos.

– Piteri. Pajudink ranką. Gali pajudinti ranką?

– Taip.

– Pamojuok ja.

– Mojuoju.

Sara nieko nematė. Tik tamsą.

– Gerai. Nustok.

– Matei mane?

– Ne.

– Šūdas. – Jis nusikosėjo. – Tikrai šalta, Sara.

– Žinau. Laikykis.

Reikėjo sugalvoti, kaip pažvelgti į plyšį žemyn. Patikrino po prietaisų skydu, ten, kur prie automobilio sienos buvo pritvirtintas gesintuvas. Jeigu yra gesintuvas, greičiausiai yra ir prožektorius. Jie tikrai turėtų turėti prožektorių... Kažkur.

Po prietaisų skydu nieko.

Gal daiktadėžėje. Atidarė, įkišo ranką, pačiupinėjo tamsoje. Šiugždėjo popierius. Pirštai aptiko storą cilindrą. Ištraukė.

Prožektorius.

Įjungė. Veikia. Pašvietė į lūžio gilumą.

– Matau, – tarė Piteris. – Matau šviesą.

– Gerai. Dabar vėl pamosuok ranka.

– Mosuoju.

– Dabar?

– Taip, dabar.

Sara atidžiai žiūrėjo.

– Piteri, nematau... Palauk minutėlę.

Pamatė – tik pirštų galiukus su raudonomis pirštinėmis, kiek išsikišusius iš už traktoriaus vikšrų, o apačioje – ledą.

– Piteri.

– Ką.

– Tu labai arti. Tik koks pusantro metro žemiau nuo manęs.

– Nuostabu. Gali mane ištraukti?

– Galėčiau, jei turėčiau virvę.

– Nėra virvės? – paklausė Evansas.

– Ne. Atidariau daiktų dėžę. Nieko nėra.

– Bet ji ne daiktų dėžėje, o po sėdyne.

– Ką?

– Taip, mačiau. Virvės ir kiti daiktai yra po keleivio sėdyne.

Sara pažiūrėjo. Sėdynė buvo pritvirtinta prie plieninio pagrindo, stipriai prisukto prie sniegaeigio grindų. Pliene nebuvo durelių ar ertmių. Sunkiai manevruodama aplink sėdynę, mergina nieko nepastebėjo. Pagauta staigaus impulso, pakėlė sėdynės pagalvę ir po ja pamatė ertmę. Pašvietusi išvydo virvių, kablių, ledo kirtiklių, kapliukų...

– Radau. Buvai teisus. Viskas čia.

– Ak, – lengviau atsiduso Evansas.

Sara, stengdamasi, kad niekas neiškristų pro atviras duris, atsargiai ištraukė daiktus. Laikydama rankose penkiolika metrų nailoninės virvės su viename gale pritvirtintu trišakiu ledo kabliu, pati pasijuto esanti nevikri, pirštai buvo praradę jautrumą.

– Piteri, – tarė Sara. – Jei nuleisiu virvę žemyn, galėsi ją pačiupti?

– Galbūt. Manau, kad taip.

– Pajėgsi įsikibti virvės, kad galėčiau tave ištraukti?

– Nežinau. Turiu tik vieną laisvą ranką. Kitą prispaudžiau savimi.

– Ar išsilaikysi įsikibęs viena ranka?

– Nežinau. Nemanau. Noriu pasakyti, jei mano kūną pusiau ištrauktum, o aš neišlaikyčiau virvės rankoje... – jo balsas nutrūko. Atrodė, tarsi tuoj pravirks.

– Gerai, – atsiliepė Sara. – Nesijaudink.

– Aš *įstrigęs*, Sara!

– Ne, neįstrigęs.

– Įstrigęs, aš įstrigęs, aš suknistai įstrigęs! – dabar Evansas jau panikavo. – Aš čia mirsiu!

– Piteri, liaukis. – Kalbėdama ji apsuko virvę aplink riešą. – Viskas bus gerai. Turiu planą.

– Kokį planą?

– Ant virvės nuleisiu ledo kablį. Ar gali jį prie ko nors prikabinti? Kad ir prie savo diržo?

– Diržo ne... Ne. Sara, aš čia įsispraudęs. Negaliu judėti. Negaliu pasiekti savo diržo.

Mergina bandė įsivaizduoti jo situaciją. Tikriausiai įstrigęs kokiame nors ledo plyšyje. Baisu vien įsivaizduoti. Nenuostabu, kad išsigandęs.

– Piteri, gali jį prie ko nors prikabinti?

– Pabandysiu.

– Gerai, štai kablys, – tarė Sara nuleisdama virvę. Kablys išnyko tamsoje. – Matai jį?

– Matau.

– Gali pasiekti?

– Ne.

– Gerai, pasiūbuosiu jį prie tavęs. – Mergina švelniai pasuko riešą, pasiūbavo virvę į šonus. Kablys išnyko iš akių, tada pasirodė, vėl dingo.

– Negaliu... Siūbuok ir toliau, Sara.

– Taip ir darau.

– Sara, negaliu pasiekti.

– Bandyk.

– Reikia, kad būtų žemiau.

– Gerai. Kiek žemiau?

– Kokius trisdešimt centimetrų.

– Gerai. – Ji nuleido tokį ilgį. – Kaip dabar?

– Gerai. Dabar siūbuok.

Sara krutino virvę. Girdėjo, kaip stena bandydamas ją pasiekti Evansas, tačiau kiekvieną kartą kablys sugrįždavo.

– Negaliu, Sara.

– Gali. Bandyk.

– Negaliu. Mano pirštai per daug sušalę.

– Bandyk. Štai vėl.

– Negaliu, Sara, negaliu... Ei!

– Kas?

– Beveik pagavau.

Pažvelgusi žemyn, ji išvydo grįžtantį besisukantį kablį. Evansas buvo jį palietęs.

– Dar kartą. Tau pavyks, Piteri.

– Bandau, trūksta tiek nedaug... Pagavau, Sara. *Pagavau!*

Mergina su didžiuliu palengvėjimu atsiduso.

*

Evansas tamsoje kosėjo. Ji laukė.

– Gerai, – tarė jis. – Prikabinau prie striukės.

– Kurioje vietoje?

– Priekyje. Ant krūtinės.

Sara įsivaizdavo: jeigu kablys atsilaisvintų, įsikirstų jam tiesiai į smakrą.

– Ne, Piteri. Užkabink prie pažasties.

– Negaliu, nebent pusmetrį mane patrauktum.

– Gerai. Pasakyk kada.

Jis nusikosėjo.

– Klausyk, Sara. Ar pakaks jėgų, kad mane ištrauktum?

Ji stengėsi apie tai negalvoti. Tiesiog manė, kad kažkaip įstengs. Žinoma, nežinojo, kiek giliai jis įstrigęs, bet...

– Taip, – atsiliepė. – Galiu tave ištraukti.

– Tu tikra? Sveriu septyniasdešimt du kilogramus. – Jis vėl nusikosėjo. – Gal truputį daugiau. Gal kokiais penkiais daugiau.

– Pririšau tave prie vairo.

– Gerai, bet... Nepaleisk manęs.

– Nepaleisiu, Piteri.

Tyla.

– Kiek tu sveri?

– Piteri, niekada neklausk damos tokių dalykų. Ypač Los Andžele.

– Mes ne Los Andžele.

– Nežinau, kiek sveriu, – atsakė Sara. Žinoma, tiksliai žinojo. Svėrė šešiasdešimt du kilogramus. Jis sunkesnis daugiau kaip dešimčia. – Bet žinau, kad galiu tave ištraukti. Pasiruošęs?

– Šūdas.

– Piteri, tu pasirengęs ar ne?

– Taip. Pirmyn.

Sara stipriai ištempė virvę, tvirtai apžergusi atdaras sniegaeigio duris, pasilenkė. Jautėsi tarsi sumo imtynininkas prasidedant kovai. Žinojo, kad jos kojos daug stipresnės už rankas. Šis būdas vienintelis. Mergina giliai atsiduso.

– Pasirengęs?

– Turbūt.

Nuo pastangų degančiomis kojomis Sara ėmė stotis. Virvė stipriai įsitempė ir pajudėjo į viršų – iš pradžių lėtai, tik kelis centimetrus. Bet judėjo.

Judėjo.

– Gerai, sustok. Sustok!

– Kas?

– Sustok!

– Gerai. – Ji buvo pusiau pasilenkusi. – Bet negaliu ilgai taip išlaikyti.

– Išvis nelaikyk. Paleisk. Lėtai. Kokį metrą.

Sara suvokė, kad greičiausiai jau pusiau ištraukė jį iš plyšio. Evanso balsas skambėjo žvaliau, mažiau išsigandęs, tačiau jis beveik be perstojo kosėjo.

– Piteri?

– Minutėlę. Aš kabinu jį prie diržo.

– Gerai...

– Dabar galiu žiūrėti į viršų. Matau vikšrų grandį – maždaug už dviejų metrų man virš galvos.

– Gerai.

– Bet kai trauksi, virvė brūžinsis į vikšro kraštą.

– Viskas bus gerai, – atsakė Sara.

– Ir aš kabosiu tiesiai virš... na...

– Piteri, aš tavęs nepaleisiu.

Jis kurį laiką kosėjo. Sara laukė. Evansas tarė:

– Pasakyk, kai būsi pasiruošus.

– Aš pasiruošus.

– Tada baigiam visa tai, kol dar neišsigandau.

Sara ištraukė Evansą apie metrą dvidešimt centimetrų, jis išsilaisvino iš plyšio, bet merginai teko visas vaikino svoris. Tai ją išgąsdino, virvė slystelėjo apie devyniasdešimt centimetrų žemyn. Jis suriko:

– *Sa-ra!*

Sara sugriebė virvę.

– Atsiprašau.

– *Po velnių!*

– Atsiprašau.

Prisitaikiusi prie padidėjusio svorio, vėl ėmė traukti. Dejavo, tačiau netrukus išvydo, kaip virš vikšrų pasirodžiusi ranka užsikabina už jų ir laikosi. Paskui – abi rankos, išlindo ir galva.

Pamačius Piterio galvą, Sarą ištiko šokas. Veidas buvo apibėgęs jau sukrešėjusiu krauju, plaukai išdraikyti – irgi raudoni. Tačiau Evansas šypsojosi.

– Trauk, sese.

– Traukiu, Piteri. Traukiu.

Kai pagaliau Evansas įsiropštė į kabiną, Sara sudribo ant grindų. Jos kojos ėmė įnirtingai drebėti. Virpėjo ir visas kūnas. Evansas, gulėdamas ant šono, kosėdamas ir švokšda-

mas, to beveik nepastebėjo. Pagaliau drebulys liovėsi. Sara susirado pirmosios pagalbos vaistinėlę ir ėmė valyti jam veidą.

– Čia tik negili žaizda, – tarė Sara, – bet reikės susiūti.

– Jei mes kada iš čia ištrūksim...

– Ištrūksim, viskas bus gerai.

– Džiaugiuosi, kad taip pasitiki. – Evansas pažvelgė pro langą į ledą viršuje. – Ar daug teko laipioti ledu?

Mergina papurtė galvą.

– Bet daug laipiojau uolomis. Koks gali būti skirtumas?

– Slidžiau. O kas bus, kai ten užlipsim? – paklausė jis.

– Nežinau.

– Neįsivaizduoju, kur eiti.

– Seksim to vyruko pėdsakais.

– Jei jie dar yra. Jei dar neužpustė. O žinai, kad iki Vedelio vienuolika trylika kilometrų.

– Piteri.

– Jei kiltų audra, gal geriau liekam čia.

– Aš čia nepasiliksiu, – pareiškė Sara. – Jei mirsiu, mirsiu dienos šviesoje.

Kai tik Sara suvokė, kaip atsispirti batais su kapliukais ir kiek užsimoti kirtikliu, pats kopimas ledo lūžiu nebuvo toks sudėtingas. Prireikė tik septynių ar aštuonių minučių įveikti atstumą ir išsiropšti į paviršių.

Aplinka atrodė nepakitusi. Ta pati neryški saulės šviesa, tas pats pilkas horizontas, susimaišęs su žeme. Tas pats pilkas blankus pasaulis.

Sara padėjo Evansui išlipti. Jo žaizda vėl kraujavo, tvarstis buvo raudonas, šalo prie veido.

– Šūdas, šalta, – nusikeikė jis. – Kaip manai, į kurią pusę?

Sara pažvelgė į saulę. Ji žemai, prie horizonto, bet leidžiasi ar kyla? Kurią kryptį parodo saulė, kai esi Pietų ašigalyje? Mergina suraukė antakius: negalėjo nuspręsti, o suklysti bijojo.

– Seksim pėdsakais, – pagaliau pratarė. Nusiėmė kapliukus ir ėmė žingsniuoti.

Turėjo pripažinti, dėl vieno dalyko Evansas buvo teisus: čia, paviršiuje, daug šalčiau. Po pusės valandos kilo stiprus vėjas, tad pirmyn klampojo susigūžę. Dar blogiau, pažeme ėmė nešti sniegą. Vadinasi...

– Mes pamesim pėdsakus, – tarė Evansas.

– Žinau.

– Juos užpustys.

– *Žinau.* – Kartais jis toks kūdikėlis. Ko tikisi? Kad ji numaldys vėją?

– Ką darysim? – paklausė Evansas.

– Nežinau, Piteri. Niekada anksčiau nebuvau pasiklydusi Antarktidoje.

– Na, aš irgi ne.

Jiedu klampojo tolyn.

– Bet tu sugalvojai išlipti į paviršių.

– Piteri. Susiimk.

– Susiimti? Sara, aš velniškai šąlu. Nejaučiu nosies, ausų, rankų ir kojų pirštų...

– Piteri, – Sara, sugriebusi jį už pečių, papurtė. – *Užsičiaupk!*

Evansas nutilo. Pro tvarsčių kaukės plyšius spoksojo į merginą. Blakstienos buvo baltos, apledijusios.

– Aš irgi nejaučiu nosies, – tarė Sara. – Mums reikia susitvardyti.

Apsisukdama ratu, bandydama nuslėpti didėjančią neviltį, ji apsižvalgė. Vėjas nešė vis daugiau sniego. Matomumas blogėjo. Pasaulis tapo lygesnis ir pilkesnis – beveik išnyko erdvės pojūtis. Jei toks oras tęsis, greitai nebematys žemės – neišvengs lūžių lede.

Tada tektų sustoti čia pat.

Vidury tyrlaukių.

– Žinai, kad tu graži, kai pyksti? – tarė Evansas.

– Piteri, dėl Dievo.

– Na, bet taip yra.

Ji žiūrėjo į žemę, stengdamasi atsekti vikšrų paliktus pėdsakus.

– Nagi, Piteri.

Galbūt pėdsakai greitai sugrįš į kelią. Jei taip atsitiktų, keliu per audrą eiti lengviau. Ir saugiau.

– Sara, manau, kad pradedu tave įsimylėti.

– Piteri...

– Turiu tau pasakyti. Tai gali būti paskutinė galimybė. – Jis vėl ėmė kosėti.

– Nustok tuščiai kalbėjęs, Piteri.

– Velniškai šalta.

Jie klampojo daugiau netardami nė žodžio. Vėjas staugė. Saros rūbai lipo prie kūno. Darėsi vis sunkiau ir sunkiau judėti. Bet ji užsispyrusi ėjo pirmyn. Nežinia, kiek laiko tai tęsėsi, kai pakėlusi ranką sustojo. Evansas tikriausiai jos nematė, nes atsitrenkė į nugarą, suniurnėjo ir sustojo.

Kad galėtų perrėkdami vėją susikalbėti, turėjo sudėti rankas ir šaukti vienas kitam.

– Mums reikia sustoti! – šaukė Sara.

– Žinau!

Kadangi nežinojo, ką dar daryti, mergina atsisėdo ant žemės, pritraukė prie savęs kojas, ant kelių nuleido galvą ir bandė susivaldyti neverkusi. Vėjas staugė vis garsiau ir garsiau, tiesiog spiegė. Ore skraidė snaigės.

Evansas atsisėdo šalia.

– Mes, po velnių, mirsim, – tarė jis.

LŪŽIŲ ZONA
SPALIO 6 D., TREČIADIENIS
17:02 VAL.

Sara ėmė drebėti. Iš pradžių tik trumpais virpesio protrūkiais, paskui – beveik be perstojo. Jautėsi tarsi būtų ištikęs priepuolis. Kadangi slidinėdavo, žinojo, ką tai reiškia. Jos kūno temperatūra pavojingai nukrito, tad drebėjimas – automatiškas fiziologinis bandymas sušildyti kūną.

Dantys tauškėjo. Buvo sunku kalbėti. Tačiau protas vis dar dirbo, vis dar ieškojo išeities.

– Ar nėra kokio nors būdo pastatyti sniego namelį?

Evansas kažką atsakė, bet vėjas užgožė jo žodžius.

– Tu žinai kaip? – paklausė Sara.

Jis neatsakė.

„Tačiau bet kuriuo atveju per vėlu“, – pamanė Sara. Ji nebekontroliavo savo kūno. Apkabinusi kelius vos galėjo išlaikyti rankas, taip smarkiai drebėjo.

Apėmė snaudulys.

Pažvelgė į Evansą. Šis gulėjo ant šono.

Sara bakstelėjo alkūne, kad keltųsi. Įspyrė jam. Evansas nejudėjo. Norėjo jį apšaukti, bet negalėjo, – taip smarkiai kaleno dantimis.

Sara kovojo, kad neprarastų sąmonės, tačiau nebegalėjo atsispirti miegui. Stengėsi neužmerkti akių ir nustebo regėdama prabėgančius gyvenimo įvykius: vaikystę, motiną, darželio grupę, baleto pamokas, vidurinės mokyklos šokių vakarus...

Visas gyvenimas bėgo pro akis. Kaip knygose rašoma, – prieš mirtį. O kai pažvelgė aukštyn, tolumoje išvydo šviesą, kuri irgi, sakoma, būna. Šviesa ilgo tamsaus tunelio gale...

Sara nebegalėjo ilgiau priešintis. Atsigulė. Žemės nejuto. Ištirpo savame skausmo ir išsekimo pasaulyje. O šviesa vis labiau ryškėjo, atsirado dar dvi geltonai ir žaliai mirkčiojančios švieselės...

Geltonai ir žaliai?

Sara kovojo su mieguistumu. Bandė prisiversti vėl atsistoti, tačiau nepajėgė. Raumenys buvo per silpni, rankos – sušalusio ledo luitai. Negalėjo pajudėti.

Geltona ir žalia šviesos stiprėjo. Ir balta šviesa centre. Labai balta, kaip halogeninė. Pro besisukantį sniegą ji įžiūrėjo detales: sidabrinį kupolą ir ratus, dideles švytinčias raides...

NASA.

Mergina nusikosėjo. Tas daiktas išniro iš sniego. Kažkokia nedidelė transporto priemonė – kokio metro aukščio, ne didesnė nei žoliapjovė. Dideliais ratais ir plokščiu kupolu. Pypsėjo artėdama tiesiai prie jos.

Tikrai pervažiuos. Sara tą suvokė be didelio nerimo. Negalėjo niekaip apsisaugoti. Gulėjo ant ledo apsvaigusi, abejinga. Ratai didėjo ir didėjo. Paskutinis dalykas, kurį prisiminė, buvo mechanis balsas: „Sveiki. Sveiki. Prašom pasitraukti nuo kelio. Labai ačiū už bendradarbiavimą. Sveiki. Sveiki. Prašom pasitraukti nuo kelio..."

Paskui – baigta.

VEDELIO STOTIS
SPALIO 6 D., TREČIADIENIS
20:22 VAL.

Tamsa. Skausmas. Šiurkštūs balsai.

Skausmas.

Trynimas. Viso kūno – rankų ir kojų. Tarsi ugnį trintų jai į kūną.

Sara sudejavo.

Prabilo balsas, gergždžiantis, tolimas. Pasigirdo tarsi: „Kavos tirščiai".

Greitas, smarkus ir kankinantis trynimas tęsėsi. Ir balsas tarsi švitrinis popierius – aštrus, šiurkštus, baisus.

Kažkas sudavė jai į veidą, per burną. Sara apsilaižė lūpas. Sniegas. Beprotiškai šaltas sniegas.

– *Galves vot?* – pasigirdo balsas.

– *Da ne.*

Užsienio kalba, kinų ar kažkokia kitokia. Dabar Sara girdėjo kelis balsus. Bandė pramerkti akis, bet neįstengė. Jos buvo pridengtos kažkuo sunkiu, esančiu ant veido, gal kauke ar...

Bandė pasikelti, bet nepajėgė. Visas jos galūnes laikė. O trynimas tęsėsi. Trynimas, trynimas...

Ji sudejavo. Bandė kalbėti.

– *Au, tuoj gaus i ktels.*

– *O ne au.*

– *Siliauk rynęs.*

Skausmas.

Jie, nieko nepaisydami, trynė visą kūną. Sara gulėjo nejudėdama tamsoje, kol pamažu į galūnes ir veidą ėmė grįžti pojūčiai. Sara tuo nesidžiaugė. Skaudėjo vis labiau ir labiau. Jautėsi taip, tarsi visą kūną degintų.

Atrodė, kad aplink ją sklando tik balsai – be kūniško pavidalo. Jų vis daugėjo. Keturi, penki – nebuvo tikra. Regis, vien moterys.

O dabar Sara suvokė, jos daro kažką kita – kankina ją. Kažką smaigsto į kūną. Buką ir šaltą. Neskauda. Šalta.

Balsai sklando, plaukioja aplink ją. Prie galvos, prie kojų. Ją šiurkščiai liečia.

Tai sapnas. Arba mirtis. „Gal aš jau mirusi", – pagalvojo Sara. Jautėsi keistai nuo visko atsiribojusi. Skausmas vertė atsiriboti. Paskui išgirdo moters balsą, sakantį į ausį, labai arti prie ausies ir labai aiškiai:

– Sara.

Mergina sukrutino lūpas.

– Sara, tu nubudusi?

Ji kiek linktelėjo.

– Aš nuimsiu ledo maišelį tau nuo veido, gerai?

Ji linktelėjo. Svorį, kaukę, nuėmė.

– Atmerk akis. Lėtai.

Atmerkė. Sara gulėjo blankiai apšviestame kambaryje baltomis sienomis. Vienoje pusėje – ekranas, jame – žalių linijų raizginys. Tarsi ligoninės kambarys. Susirūpinusi

moteris žvelgė į ją. Dėvėjo baltą seselės uniformą ir pūkinę liemenę. Kambaryje buvo šalta. Sara regėjo jos iškvepiamą orą.

– Nebandyk kalbėti, – tarė moteris.

Sara ir nebandė.

– Tu netekai daug vandens. Jau bus kelios valandos. Iš lėto bandom pakelti kūno temperatūrą. Tau labai pasisekė, Sara. Nieko neprarasi.

Nieko neprarasi.

Ji išsigando. Lūpos sujudėjo. Liežuvis buvo išdžiūvęs, jautė skausmą. Iš gerklės išsprūdo kažkoks šnypščiantis garsas.

– Nekalbėk, – tarė moteris. – Per greit. Labai skauda? Taip? Duosiu ką nors nuo skausmo. – Pakėlė švirkštą. – Žinai, tavo draugas išgelbėjo tau gyvybę. Jis sugebėjo atsistoti ir pasinaudojo radijo telefonu, įrengtu NASA robote. Štai šitaip sužinojom, kur jus surasti.

Saros lūpos sujudėjo.

– Jis gretimame kambaryje. Manom, kad jam irgi viskas bus gerai. Dabar tik pailsėk.

Sara pajuto venomis plūstantį šaltį.

Akys užsimerkė.

VEDELIO STOTIS
SPALIO 7 D., KETVIRTADIENIS
7:34 VAL.

Slaugės paliko Evansą vieną apsirengti. Jis vilkosi lėtai, kruopščiai apsižiūrinėdamas. Nusprendė, kad viskas gerai, nors kvėpuojant skaudėjo šonkaulius. Kairėje krūtinės pusėje buvo didelė mėlynė, kita, irgi didelė, – ant šlaunies ir bjaurus violetinis rumbas ant peties. Galvoje – siūlės. Visas kūnas nejautrus ir skaudantis. Kankynė apsimauti kojines ir batus.

Bet jam viskas gerai. Iš tiesų net dar geriau – jautėsi kažkoks naujas, beveik atgimęs. Ten, ant ledo, buvo tikras, kad mirs. Nežino, kaip surado jėgų atsistoti. Jautė, kad Sara jam įspyrė, tačiau nieko neatsakė. Tada išgirdo pypsėjimą. O kai pažvelgė, išvydo raides: *NASA*.

Miglotai suvokė, kad tai kažkokia transporto priemonė. Taigi turi būti vairuotojas. Priekinės padangos stabtelėjo tik per kelis centimetrus nuo jo. Evansas, remdamasis keliais, pasilaikydamas už paramsčių, įstengė pasikelti virš padangų. Nesuprato, kodėl vairuotojas neišlipa ir jam nepadeda. Pagaliau, staugiant vėjui, sugebėjo atsiklaupti. Suvokė, kad čia – aparatas, žemas, kolbos pavidalo, vos metro aukščio.

Per mažas valdyti bet kokiam žmogui – kažkoks robotas. Evansas nuvalė sniegą nuo iškilusio gaubto paviršiaus. Užrašas skelbė: „*NASA* meteoritų tyrimas nuotolinio valdymo įrenginiais".

Prietaisas kalbėjo, vis kartojo ir kartojo įrašytą balsą. Pučiant vėjui Evansas negalėjo suprasti, ką jis sako. Manydamas, kad turi būti koks nors komunikacijos būdas, kokia nors antena, vaikinas nubraukė sniegą.

Tada pirštais apčiuopė skydelį su skylute. Atidarė. Viduje išvydo telefoną – įprastinį, ryškiai raudonos spalvos telefono aparatą. Pakėlė ragelį prie savo apšalusios kaukės. Nieko negirdėjo, tačiau pats pasakė:

– Alio? Alio?

Daugiau nieko.

Vėl sudribo.

Seselės papasakojo, jog to, ką padarė, užteko, kad į *NASA* stotį Patriot Hilse būtų atsiųstas signalas. *NASA* pranešė į Vedelį. Šie išsiuntė paieškos būrį ir surado juos per dešimt minučių. Abu jau buvo leisgyviai.

Viskas vyko daugiau kaip prieš dvidešimt keturias valandas.

Medikams prireikė dvylikos valandų, kad pakeltų jų kūno temperatūrą iki normalios, nes, kaip pasakojo slaugė, tą reikia daryti lėtai. Jie sakė, kad Evansui viskas bus gerai, tačiau gali netekti poros kojų pirštų. Reikės palaukti ir pažiūrėti. Užteks kelių dienų.

Jo kojos aplink pirštus buvo aptvarstytos kažkokiais apsauginiais įtvarais. Savo batais apsiauti negalėjo, tad surado didelio dydžio sportbačius. Atrodė tarsi jie būtų kokio krep-

šininko. Evansas su jais buvo panašus į klouną didžiulėmis pėdomis, tačiau galėjo juos avėti. Be to, nelabai skaudėjo.

Vaikinas atsargiai atsistojo. Virpėjo, tačiau viskas buvo gerai.

Sugrįžo slaugė.

– Alkanas?

– Dar ne, – papurtė galvą.

– Skauda?

Vėl papurtė galvą.

– Tik, žinot, maudžia.

– Bus blogiau, – tarė seselė ir davė buteliuką vaistų. – Išgerk vieną kas keturias valandas, jei reikės. Ir greičiausiai per kitas kelias dienas reikės gerai pamiegoti.

– O Sara?

– Sara nubus po pusvalandžio.

– Kur Keneris?

– Manau, jis kompiuterinėje.

– Į kurią pusę?

– Gal geriau atsiremk į mano petį.

– Viskas gerai, – atsakė Evansas. – Tik pasakykit, į kurią pusę.

Ji parodė, o Evansas ėmė žingsniuoti, tačiau jautėsi silpniau negu įsivaizdavo. Raumenys tinkamai nedirbo, visas drebėjo. Keliai sulinko. Seselė greitai pripuolė ir pakišo jam po ranka petį.

– Žinai, aš geriau parodysiu tau kelią.

Šįkart Evansas neprieštaravo.

Keneris sėdėjo kompiuterinėje su barzdotu stoties vadovu Makgregoru ir Sandžongu Tapa. Visi atrodė rimti.

– Mes jį suradom, – tarė Keneris rodydamas į kompiuterio ekraną. – Atpažįsti savo draugą?

Evansas pažvelgė į ekraną.

– Taip, tai tas šunsnukis.

Ekrane mirgėjo vyro, kurį Evansas pažinojo kaip Bouldeną, nuotrauka. Tačiau čia jis buvo pristatytas kaip Deividas R. Keinas. Dvidešimt šešerių metų. Gimęs Mineapolyje. Bakalaurą apgynęs Notr Damo, magistrą – Mičigano universitete. Dabartinis statusas – okeanografijos srities kandidatas į daktarus Mičigano universitete, An Arbore. Disertacijos tema: „Roso šelfo nuotėkio dinamika, remiantis *GPS* jutiklių matavimais". Disertacijos vadovas – Džeimsas Brusteris, Mičigano universitetas.

– Jo pavardė – Keinas, – tarė Vedelio vadovas. – Čia jis buvo savaitę kartu su Brusteriu.

– Kur jis dabar? – niūriai paklausė Evansas.

– Neįsivaizduoju. Šiandien negrįžo į stotį. Brusteris irgi. Manom, kad galėjo nusigauti į Makmurdą ir pasprukti rytiniu lėktuvu. Paskambinome į Makmurdą, kad patikrintų lėktuvą, tačiau jų mums negrąžino.

– Jūs įsitikinęs, kad jo čia dar nėra? – paklausė Evansas.

– Visiškai įsitikinęs. Kad įeitum per lauko duris, reikia turėti identifikacijos kortelę, taigi visada žinom, kas kur yra. Per paskutines dvylika valandų nei Keinas, nei Brusteris durų neatidarė. Jų čia nėra.

– Manot, kad jie galėjo išskristi?

– Žmonės iš Makmurdo dispečerinės nieko nepatvirtino. Jie per daug nesuka galvos dėl kasdienio transporto – jei atsiranda kažkas, kas nori išvykti, šoka ir išskraidina. Turi

lėktuvą *C-130*, taigi visada yra laisvų vietų. Atliekant daugumą finansuojamų tyrimų, kol vykdomas darbas, išvykti neleidžiama, tačiau ten, žemyne, žmonės švenčia gimtadienius, mini kitus šeimos įvykius. Todėl tiesiog išvyksta ir vėl sugrįžta. To nefiksuojame.

– Jei gerai prisimenu, – tarė Keneris, – Brusteris čia atvyko su dviem studentais. Kur kitas?

– Įdomu. Jis iš Makmurdo išvyko vakar, kai jūs atvažiavot.

– Vadinasi, jie visi išsinešdino, – sumurmėjo Keneris. – Galim juos pagirti: protingi. – Vyriškis pažvelgė į laikrodį. – Pažiūrėkim, ar jie ką nors paliko.

Ant durų kabojo užrašas: „Deivas Keinas, Mičig. univ." Evansas jas stumtelėjo ir išvydo mažą kambarėlį, nepaklotą lovą, staliuką su suverstų popierių krūva ir keturias skardines dietinės kokakolos. Kampe gulėjo praviras lagaminas.

– Pradėkim, – pratarė Keneris. – Aš imuosi lovos ir lagamino. Tu patikrink stalą.

Evansas ėmė naršyti tarp popierių ant stalo. Atrodė, kad visi – perspausdinti moksliniai straipsniai. Ant kai kurių – antspaudas: „Mič. univ. geo. bibl." ir numeris.

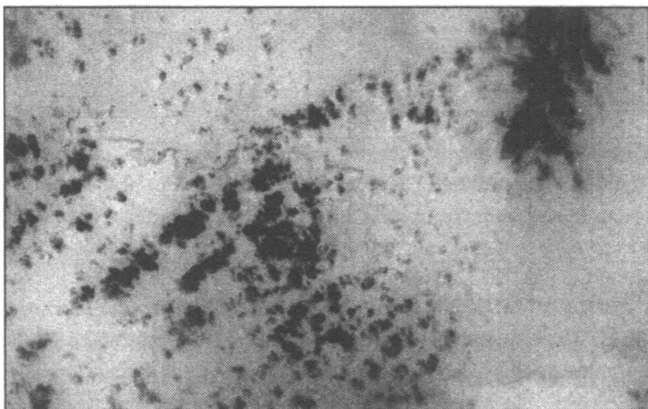
– Akių dūmimas, – pareiškė Keneris, kai jam parodė popierius. – Atsivežė juos. Dar kas nors? Kas nors asmeniška?

Evansas nematė nieko įdomaus. Kai kurie lapai buvo pabraukti geltonu žymekliu. Taip pat mėtėsi krūvelė mažų lapukų užrašams, o ant jų – kažkokios pastabos, tačiau atrodė, kad jos autentiškos, susijusios su popierių šūsnimi.

– Nemanai, kad šis vyriokas tikrai studentas magistrantas?

– Galėtų būti, nors abejoju. Ekoteroristai paprastai nėra itin išsilavinę.

Evansas rado ledynų ir įvairių vaizdų iš palydovų nuotraukų. Greitai jas pervertė. Stabtelėjo ties viena:

ISS006.ESC1.03003375 SKORPIONAS B

Jo akį patraukė užrašas.

– Klausykit, – paklausė Kenerio, – tame sąraše su vietovėmis... viena juk buvo pavadinta „Skorpionas“, tiesa?

– Taip...

– Ji čia, Antarktidoje. Pažiūrėkit.

Keneris žiojosi sakyti:

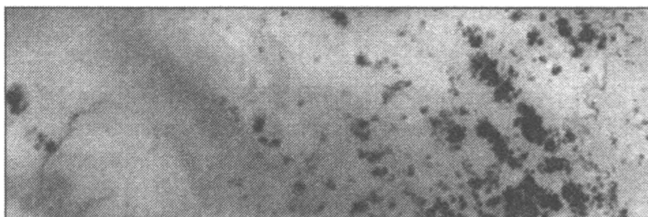
– Bet ji negali būti...

Tačiau staiga nutilo.

– Nepaprastai įdomu, Piteri. Puikiai padirbėta. Ji buvo toj krūvoj? Gerai. Dar kas nors?

Prieš savo norą Evansas jautėsi pamalonintas Kenerio pagyrimo. Paskubom ieškojo toliau. Po akimirkos tarė:

– Taip. Yra dar viena.

ISS006.ESC1.03003375 SKORPIONAS B

– Čia tos pačios uolienos atodangos sniege vaizdas, – susijaudinęs dėstė Evansas. – Tik nežinau, kokios čia neryškios linijos... kelius? Uolos, padengtos sniegu?

– Taip, – atsiliepė Keneris. – Manau, beveik visiškai teisingai.

– Jeigu šios nuotraukos darytos iš oro, juk turi būti būdas vietai atsekti. Manot, kad tie skaičiai ką nors nurodo?

– Neabejotinai, – atsakė Keneris, išsitraukęs mažą kišeninį didinamąjį stiklą ir atidžiai tyrinėdamas nuotrauką. – Taip, Piteri. Šaunuolis.

Evansas švytėjo.

Iš tarpdurio Makgregoras paklausė:

– Radot ką nors? Galiu padėti?

– Nemanau, – atsakė Keneris. – Patys susitvarkysim.

– Bet gal jis atpažins... – pradėjo Evansas.

– Ne, – nukirto Keneris, – identifikuosim pagal *NASA* turimus vaizdinius duomenis. Tęskim.

Tylėdami ieškojo dar kelias minutes. Keneris išsitraukė kišeninį peilį ir ėmė pjaustyti Brusterio kambario kampe stovinčio lagamino šonus.

– Ach, – atsitiesė rankose laikydamas du lenktus kažkokios blyškios medžiagos gabaliukus.

– Kas čia? – paklausė Evansas. – Silikonas?

– Ar kažkas labai panašus. Šiaip ar taip, kažkokia lengva plastmasė. – Keneris atrodė labai patenkintas.

– Kam ji? – domėjosi Evansas.

– Neįsivaizduoju, – atsakė Keneris ir toliau tęsė paiešką lagamine.

Evansas spėliojo, kodėl Keneris toks patenkintas. Greičiausiai prie Makgregoro nesakė to, ką žino. Tačiau ką galėtų reikšti tie du gabaliukai? Kam galėtų būti naudojami?

Evansas antrą kartą pervertė ant stalo sudėliotus dokumentus, tačiau daugiau nieko nerado. Pakėlė stalinę lempą ir pažiūrėjo po pagrindu. Pasilenkė ir patikrino po stalu – jei kartais ten kas nors būtų priklijuota. Nieko nerado.

Keneris uždarė lagaminą.

– Kaip ir tikėjausi, daugiau nieko. Mums labai pasisekė, kad atradom tai, ką atradom. – Jis atsisuko į Makgregorą. – Kur Sandžongas?

– Serverinėje, daro, ko prašėt, – išjungia Brusterį ir jo komandą iš sistemos.

Serverinė buvo ne ką didesnė už darbo kabinetą. Ten stovėjo pora eilių procesorių, sukrautų nuo grindų iki lubų, ir, kaip įprasta, lubos buvo su kilpomis kabeliams pritaisyti. Patalpoje ant mažo plieninio staliuko stovėjo pagrindinis

terminalas. Prie jo palinkęs sėdėjo Sandžongas, šalia – susierzinęs Vedelio kompiuterininkas.

Keneris ir Evansas nėjo į vidų, stovėjo koridoriuje. Evansas džiaugėsi, jog stovėdamas jaučiasi pakankamai tvirtai. Jėgos grįžo labai greitai.

– Nebuvo lengva, – tarė Sandžongas Keneriui. – Čia procedūra tokia, kad kiekvienas mokslininkas Vedelyje turi galimybę kompiuterio atmintį tiesiogiai prijungti prie radijo ir interneto. Šie trys vyrukai žinojo, kaip tuo pasinaudoti. Greičiausiai trečias vyriškis, atvykęs su Brusteriu, buvo kompiuterininkas. Per dieną nuo atvykimo kaip reikiant pasidarbavo sistemoje ir visur pridiegė *back door'ų* ir *trojanų*. Tiksliai nežinom kiek. Bandom jų atsikratyti.

– Jis pridėjo ir keletą netikrų vartotojų paskyrų, – papildė kompiuterininkas.

– Panašu, kokį dvidešimt, – pasakojo Sandžongas. – Bet dėl jų aš nesijaudinu. Greičiausiai tai tik netikros paskyros. Jei tas vyrukas protingas, – o jis toks yra – būtų galėjęs prisijungti prie sistemos naudodamasis egzistuojančio vartotojo vardu. Liktų nepastebėtas. Dabar ieškom vartotojų, kurie praeitą savaitę pasinaudojo nauju slaptažodžiu. Bet ši sistema ne itin galinga. Veikia lėtai.

– O kaip *trojanai?* – paklausė Keneris. – Koks jų veikimo laikas?

Kompiuteriniu slengu kalbant, *trojanas* – nekaltai atrodanti programa, įdiegiama į sistemą. Sukurta, kad vėliau nubustų ir imtų ką nors daryti. Pavadinimas kilo iš graikų laimėto Trojos karo pavadinimo, – surentė didžiulį arklį ir įteikė jį Trojos gyventojams kaip dovaną. Kai žirgas jau

buvo Trojoje, graikų kariai, kurie slėpėsi jo viduje, išlindo ir puolė miestą.

Klasikinis pavyzdys – *trojanas*, įdiegtas nepatenkinto darbuotojo. Programa įmonėje ištrina visus standžiuosius diskus praėjus trims mėnesiams po to, kai darbuotojas buvo atleistas. Tačiau egzistuoja daugybė variantų.

– Tų, kuriuos radau, veikimo laikas trumpas, – tarė Sandžongas. – Pradės veikti po dienos ar dviejų. Suradom vieną, kuris pradės veikti po trijų dienų. Vėlesnių nėra.

– Taigi. Kaip ir įtarėm, – tarė Keneris.

– Būtent, – linktelėjo Sandžongas. – Jie planavo, kad viskas vyks greitai.

– Planavo? Ką? – paklausė Evansas.

– Didelio ledkalnio atskilimą, – paaiškino Keneris.

– Kodėl greitai? Jie vis dar sėdėtų čia.

– Nesu tikras, kad sėdėtų. Tačiau, nepaisant planų, laiką lėmė kažkas kitas.

– Taip? Kas? – nesuprato Evansas.

Keneris žvilgtelėjo į jį.

– Pakalbėsim vėliau. – Atsigręžė į Sandžongą. – O kaip prisijungimai prie radijo?

– Iškart nutraukėm visus tiesioginius ryšius. Ir, tikiuosi, tu padirbėjai vietoje?

– Taip, – atsiliepė Keneris.

– Padirbėjot? – paklausė Evansas.

– Kai ką atjungiau.

– Ką?

– Papasakosiu vėliau.

– Taigi mes nebereikalingi, – tarė Sandžongas.

– Reikalingi. Nes nesam tikri, ar tikrai nėra ko nors, kas paleistų mūsų darbą vėjais.

– Norėčiau žinoti, apie ką, po velnių, jūs, vyručiai, šnekat... – pradėjo Evansas.

– *Vėliau*, – rėžė Keneris. Šįkart jo žvilgsnis buvo griežtas.

Evansas nutilo. Jautėsi kiek įžeistas.

Makgregoras pranešė:

– Panelė Džouns pabudo ir rengiasi.

– Gerai, – atsiliepė Keneris. – Tikiu, kad mūsų darbas čia baigtas. Po valandos kylam.

– Kur vyksim? – pasidomėjo Evansas.

– Manau, savaime suprantama, – tarė Keneris. – Į Helsinkį, Suomiją.

KELYJE
SPALIO 8 D., PENKTADIENIS
6:04 VAL.

Lėktuvas skrido per akinančią rytmečio šviesą. Sara miegojo. Sandžongas dirbo nešiojamuoju kompiuteriu. Keneris spoksojo pro langą.

– Gerai, ką ten atjungėte? – paklausė Evansas.

– Sprogmenis, – paaiškino Keneris. – Jie buvo tiksliai išdėlioti kas keturis šimtus metrų. Atsitiktinai pasirinkęs atjungiau penkiasdešimt, daugiausia palei rytinį linijos kraštą. Užteks, kad apsaugotų nuo stovinčios bangos susidarymo.

– Taigi jokio ledkalnio?

– To ir siekiame.

– O kodėl mes vykstam į Helsinkį?

– Nevykstam. Taip pasakiau tik dėl to kompiuterininko. Skrendam į Los Andželą.

– Gerai. O kodėl skrendam į Los Andželą?

– Nes būtent ten vyksta VAIF'o organizuojama konferencija apie staigią klimato kaitą.

– Viskas susiję su konferencija?

Keneris linktelėjo.

– Tie vyrukai bando atskelti ledkalnį kaip tik tuo metu, kai vyks konferencija?

– Būtent. Viskas – gero plano „užkabinti“ žiniasklaidą dalis. Suorganizuoji įvykį su gera vaizdine medžiaga, sustiprinančia esmines konferencijos mintis.

– Regis, jūs dėl to pasiutusiai ramus, – pastebėjo Evansas.

– Taip tvarkomi reikalai, Piteri, – gūžtelėjo pečiais Keneris. – Žinai, rūpesčiai dėl aplinkosaugos ne atsitiktinai sulaukia publikos dėmesio.

– Ką norite pasakyti?

– Na, tarkim, jūsų mėgiama visuotinio atšilimo baimė. Apie visuotinio atšilimo įsibėgėjimą paskelbė žymus klimatologas Džeimsas Hansenas tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt aštuntaisiais. Jis pateikė įrodymus jungtiniam Atstovų rūmų ir Senato komitetui, vadovaujamam senatoriaus Virto iš Kolorado. Svarstymas buvo numatytas birželį, taigi Hansenas galėjo liudyti per alinantį karštį. Gudrybė nuo pat pradžių.

– Nesvarbu, – tarė Evansas. – Rengti svarstymus vyriausybėje ir taip supažindinti žmones... yra teisėta.

– Tikrai? Tvirtini, kad, tavo manymu, nėra skirtumo tarp svarstymo vyriausybėje ir spaudos konferencijos?

– Sakau, kad tokie svarstymai vyriausybėje vykdavo ir anksčiau.

– Tiesa. Bet tai neabejotina manipuliacija. O Hanseno liudijimas nebuvo vienintelis žiniasklaidos manipuliacijos atvejis, panaudotas visuotinio atšilimo kampanijoje. Nepamiršk paskutinės minutės pakeitimų TKKK pranešime tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt penktaisiais.

– TKKK? Kokių paskutinės minutės pakeitimų?

– Jungtinės Tautos devintojo dešimtmečio pabaigoje įkūrė Tarpvyriausybinę klimato kaitos komisiją. Ta TKKK, kaip žinai, – didžiulė grupė mokslininkų ir jiems vadovaujančių biurokratų. Mintis tokia: kadangi visuotinis atšilimas – pasaulinė problema, Jungtinės Tautos atliks klimato tyrimus ir kas kelerius metus pateiks ataskaitas. Pirmoje ataskaitoje tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimtaisiais buvo teigiama, kad labai sunku nustatyti žmogaus įtaką klimatui, nors visi įtaria, kad ji gali egzistuoti. Tačiau pranešime tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt penktaisiais tvirtai skelbiama, kad pastebima „akivaizdi žmogaus įtaka" klimatui. Prisimeni?

– Miglotai.

– Na, teiginys apie „akivaizdžią žmogaus įtaką" buvo įrašytas į apibendrinantį tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt penktųjų pranešimą, kai mokslininkai jau buvo išėję namo. Pradiniame variante buvo teigiama, kad mokslininkai tiksliai negali nustatyti žmogaus įtakos klimatui ir nežino, kada nustatys. Jie aiškiai pasakė: „Nežinome". Tas teiginys buvo ištrintas ir pakeistas nauju, kad akivaizdi žmogaus įtaka vis dėlto yra. Tai buvo pagrindinis pakeitimas.

– Tai tiesa? – paklausė Evansas.

– Taip. Dokumento pakeitimas tuo metu sukėlė mokslininkų sujudimą, atsirado pakeitimo oponentai ir gynėjai. Skaitydamas argumentus ir kontrargumentus nesuprasdavai, kas sako tiesą. Tačiau gyvename interneto amžiuje. Pats gali susirasti originalius dokumentus, pakeitimų sąrašą ir nuspręsti. Peržiūrėjus teksto pakeitimus, aišku kaip dieną, kad TKKK – politinė, o ne mokslinė organizacija.

Evansas suraukė antakius. Nesumojo, ką atsakyti. Žinoma, buvo girdėjęs apie TKKK, tačiau žinojo nedaug...

– Bet mano klausimas paprastesnis, Piteri. Jeigu kažkas yra tikra, jeigu problema aktuali, reikalaujanti veikti, kodėl kažkam reikia išpūsti teiginius? Kodėl reikia kruopščiai paruoštų žiniasklaidos kampanijų?

– Galiu paprastai atsakyti, – tarė Evansas. – Žiniasklaida – sausakimšas turgus. Kiekvieną minutę žmonės bombarduojami tūkstančiais pranešimų. Turi kalbėti garsiai ir – taip, galbūt truputį išpūsti reikalą, jei nori sulaukti dėmesio. Pabandyti sutelkti visą pasaulį, kad pasirašytų Kioto sutartį.

– Na, pasvarstykim. Kai tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt aštuntųjų vasarą Hansenas paskelbė, kad vyksta visuotinis atšilimas, pranašavo, kad per kitus dešimt metų temperatūra pakils trisdešimt penkiomis šimtosiomis Celsijaus laipsnio. Žinai, kiek iš tikro pakilo?

– Garantuoju, pasakysit, kad mažiau.

– Daug mažiau, Piteri. Daktaras Hansenas padidino trimis šimtais procentų. Iš tiesų padidėjo vienuolika šimtųjų laipsnio.

– Gerai. Bet vis tiek padidėjo.

– O praėjus dešimčiai metų po pareiškimo teigė, kad veiksniai, lemiantys klimato pokyčius, taip menkai suprantami, jog ilgalaikės prognozės neįmanomos.

– Jis to nepasakė.

Keneris atsiduso.

– Sandžongai?

Šis pamaigė nešiojamo kompiuterio klavišus.

– Nacionalinės mokslų akademijos darbai, tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt aštuntųjų spalis.[1]

– Hansenas nesakė, kad *neįmanoma* prognozuoti.

– Jis teigė – citata: „Jėgos, kurios sukelia ilgalaikę klimato kaitą, yra žinomos nepakankamai, kad būtų galima tiksliai prognozuoti klimato pokyčius ateityje". Citatos pabaiga. Jis įrodinėjo, kad ateityje apibrėždami galimų klimato pakitimų rezultatus mokslininkai turi naudoti daugiaplanius modelius.

– Na, tai nėra tiksliai...

– Nustok kabinėtis, – pyktelėjo Keneris. – Jis taip pasakė. Kodėl, manai, Bolderis jaudinasi dėl liudininkų Vanutu byloje? Dėl tokių teiginių. Kad ir kaip bandytum perfrazuoti, aišku, kad jame kalbama apie ribotas žinias. Ir vargu ar yra tik ši nuomonė. Pati TKKK pateikė daugybę teiginių apie ribotas žinias.[2]

– Bet Hansenas vis dar tiki visuotiniu atšilimu.

– Taip. Bet jo prognozė tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt aštuntaisiais buvo klaidinga trimis šimtais procentų, – tarė Keneris.

---

[1] James E. Hansen, Makiko Sato, Andrew Lacis, Reto Ruedy, Ina Tegen ir Elaine Matthews, „Klimato raidą lemiantys veiksniai pramonės amžiuje", *Nacionalinės mokslų akademijos darbai* 95 (1998 m. spalis): 12753 – 58.

[2] TKKK (IPCC). *Klimato pokyčiai 2001. Moksliniai tyrimai.* Kembridžas, JK: Kembridžo universiteto leidykla, 2001, p. 774: „Tiriant ir modeliuojant klimatą [sic], turime pripažinti, kad susiduriame su susijusia, nelinijine, chaotiška sistema, todėl ilgalaikės ateities klimato prognozės negalimos". Žr. taip pat: TKKK. *Klimato pokyčiai 1995: Klimato pokyčių mokslas*, p. 330. „Natūrali klimato kaita per ilgą laikotarpį ir toliau kels problemų CO_2 sąlygojamų klimato pokyčių analizei ir nustatymui".

– Tai ką?

– Nepaisai išvadų, kurių paklaida labai didelė. Palygink su kitomis sritimis. Pavyzdžiui, kai *NASA* paleido raketą, nešančią marsaeigį *Mars*, paskelbė, kad jis nusileis Marso paviršiuje po dviejų šimtų penkiasdešimt trijų dienų, dvidešimtą valandą vienuolika minučių Kalifornijos laiku. Iš tiesų jis nusileido dvidešimtą valandą trisdešimt penkios minutės. Kelių tūkstantųjų procento paklaida. *NASA* žinojo, apie ką kalba.

– Gerai, puiku. Tačiau yra dalykų, kuriuos gali apskaičiuoti apytikriai.

– Esi visiškai teisus. Žmonės visą laiką skaičiuoja apytikriai. Pardavimus, pelną, pristatymų datas... Beje, tu skaičiuoji savo mokesčius valstybei?

– Taip. Kas ketvirtį.

– Kokio tikslumo turi būti tas skaičiavimas?

– Na, nėra nustatytų taisyklių...

– Piteri, kokio tikslumo, kad negautum baudos?

– Gal penkiolika procentų.

– Taigi, jeigu suklystum trim šimtais procentų, mokėtum baudą?

– Taip.

– Hansenas klydo trim šimtais procentų.

– Klimatas nėra mokesčių mokėjimas.

– Realiame pasaulyje trijų šimtų procentų paklaida vertinama kaip ženklas, kad gerai nesuvoki, ką skaičiuoji. Jeigu skrendi lėktuvu ir tau pilotas sako, kad skrydis tęsis tris valandas, o tu atvyksti per valandą, ar manysi, kad pilotas išmano savo darbą?

– Klimatas sudėtingesnis, – atsiduso Evansas.

– Taip, Piteri. Klimatas *yra* sudėtingesnis. Toks sudėtingas, kad niekas negali tiksliai nuspėti, koks jis bus ateityje. Nors išleidžiami milijardai dolerių, o visame pasaulyje rūpinasi ir dirba šimtai žmonių. Kodėl priešiniesi tai nemaloniai tiesai?

– Orų prognozės – daug paprasčiau, – tarė Evansas. – Dėl kompiuterių.

– Taip, orų prognozės patobulėjo. Tačiau niekas nebando nuspėti orų daugiau negu dešimt dienų į priekį. Nors kuriantys kompiuterinius modelius prognozuoja, kokia temperatūra bus po šimto metų. Kartais po tūkstančio, trijų tūkstančių metų.

– Ir jiems geriau sekasi.

– Tikriausiai ne. Klausyk, – tarė Keneris. – Didžiausi visuotinio klimato pokyčiai iššaukia *El Ninjo,* neįprastus, necikliškus Ramiojo vandenyno srovių pasikeitimus. Jie vyksta daugmaž kas ketverius metus. Klimato modeliai negali prognozuoti jų pradžios, trukmės, intensyvumo. Jeigu negali prognozuoti *El Ninjo*, tavo modelis nevertas sudilusio skatiko.

– Girdėjau, kad jau galima prognozuoti *El Ninjo.*

– Taip buvo teigiama tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt aštuntaisiais. Bet tai netiesa.[1] – Keneris papurtė galvą. – Klimato mokslo dar nėra, Piteri. Vieną dieną atsiras. Bet ne dabar.

---

[1] C. Landsea et al. 2000, „Ar pasiteisino prognozės? *El Niño* 1997–98 m." *Amerikos meteorologų draugijos biuletenis* 81: 2107: 19. „...reiktų dar kruopščiau atlikti antropogenines visuotinio atšilimo studijas, nes prognozuojant *El Niño* pritrūko įgūdžių... ENSO prognozių sėkmė buvo pervertinta (kartais drastiškai) ir neteisingai pritaikyta kitoms sritims".

Į LOS ANDŽELĄ
SPALIO 8 D., PENKTADIENIS
14:22 VAL.

Prabėgo dar viena valanda. Sandžongas visą laiką dirbo kompiuteriu. Keneris sėdėjo nejudėdamas, žvelgdamas pro langą. Sandžongas prie to buvo pripratęs. Žinojo, kad Keneris nekalbėdamas ir nejudėdamas gali praleisti kelias valandas. Vyriškis atsisuko tik tada, kai Sandžongas nusikeikė.

– Kas yra? – paklausė Keneris.

– Dingo palydovinis interneto ryšys. Kurį laiką dinginėjo ir vėl atsirasdavo.

– Sugebėjai atsekti tas nuotraukas?

– Taip, lengvai. Tiksliai nustačiau vietą. Evansas tikrai manė, kad jos iš Antarktidos?

– Taip. Manė, kad jose – iš sniego išlindusios uolienos. Negalėjau su juo nesutikti.

– Tikroji vieta – vietovė, vadinama Rezolušen Bėjumi. Saliamono salose: šiaurės rytinėje Garedos salos dalyje.

– Koks atstumas nuo Los Andželo?

– Apytiksliai vienuolika tūkstančių kilometrų.

– Vadinasi, laikas – dvylika ar trylika valandų.

– Taip.

– Užsiimsime vėliau, – tarė Keneris. – Pirmiausia yra kitų reikalų.

Piteris Evansas neramiai snūduriavo. Buvo įsitaisęs nuleistoje sėdynėje su siūle vidury, tiesiai po šlaunimi. Vaikinas malėsi ir kuitėsi, trumpai nubusdamas, nugirsdamas Kenerio ir Sandžongo, sėdinčių lėktuvo gale, pokalbio nuotrupas. Per variklių gaudesį visko išklausyti negalėjo. Bet išgirdo pakankamai.

Nes noriu, kad jis tą padarytų.

Džonai, jis atsisakys.

...patinka jam ar ne... Evansas visko centre.

Piteris Evansas staiga nubudo. Dabar stengėsi nepraleisti nė žodžio. Kad geriau girdėtų, pakėlė galvą nuo pagalvės.

Negalėjau nesutikti.

Tikroji vieta... Rezolušen Bėjus... Gareda.

Koks atstumas?..

...tūkstančių kilometrų...

...sklidimo laikas... trylika valandų...

Evansas pagalvojo: *Sklidimo laikas? Apie ką, po velnių, jie kalba?* Pagautas impulso jis pašoko, dideliais žingsniais nužingsniavo į galą ir susidūrė su vyrais.

Keneris nė nemirktelėjo.

– Gerai miegojai?

– Ne, – atsakė Evansas, – gerai nemiegojau. Manau, kad privalote man paaiškinti.

– Ką?

– Kad ir apie palydovines nuotraukas.

– Negalėjau labai tiksliai tau paaiškinti ten, kambaryje, prie pašalinių, – ramino Keneris, – ir neturėjau nė menkiausio noro nutraukti tavo entuziazmą.

Evansas įsipylė puodelį kavos.

– Gerai. Kas iš tiesų yra tose nuotraukose?

Sandžongas atsuko nešiojamąjį kompiuterį, kad Evansas matytų ekraną.

– Nesijausk blogai. Nežinodamas net neįtartum. Nuotraukos buvo negatyvai. Dažnai naudojami – padidinti kontrastui.

– Negatyvai...

– Juodos uolos iš tiesų yra baltos. Jos – debesys.

Evansas atsiduso.

– O tamsios dėmės – žemė?

– Tai sala, vadinama Gareda, pietinėje Saliamono salų dalyje.

– O tai yra...

– Netoli Naujosios Gvinėjos krantų. Į šiaurę nuo Australijos.

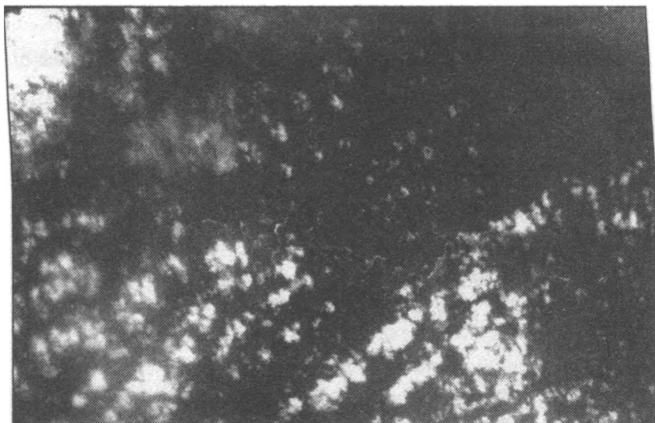
– Vadinasi, sala Pietų Ramiajame vandenyne, – tarė Evansas. – Tas vyrukas Antarktidoje turėjo salos Ramiajame vandenyne nuotrauką.

– Teisingai.

– O „Skorpionas“ nurodo į...

– Nežinom, – atsakė Sandžongas. – Tikroji vieta jūrlapiuose vadinama Resolušen Bėjumi. Vietinių gali būti žinoma kaip Skorpiono įlanka.

– Ir ką jie ten planuoja?

– To irgi nežinome, – prisipažino Keneris.

– Girdėjau jus kalbant apie sklidimo laiką. Sklidimo laiką kieno?

– Iš tiesų blogai išgirdai, – ramiai dėstė Keneris. – Kalbėjau apie atskleidimo laiką.

– Atskleidimo laiką? – paklausė Evansas.

– Taip. Tikimės, kad galėsime atpažinti bent vieną iš trijų Antarktidos vyrų, nes turim geras visų trijų nuotraukas. Ir žinom, kad nuotraukos tikros, nes žmonės bazėje juos matė. Tačiau gaila, kad mums nesiseka.

Sandžongas paaiškino, kad jie perdavė Brusterio ir dviejų studentų nuotraukas kelioms duomenų bazėms Vašingtone, kur vaizdus atpažįstantys kompiuteriai palygino jas su turimomis nusikaltėlių nuotraukomis. Kartais pasiseka ir kompiuteris atpažįsta. Tačiau šįkart nerado nieko.

– Jau praėjo kelios valandos, tad, manau, mums nepasisekė.

– Kaip ir tikėjomės, – pridūrė Keneris.

– Taip, – pritarė Sandžongas, – kaip ir tikėjomės.

– Todėl, kad tie vyrukai neįtraukti į nusikaltėlių sąrašą? – paklausė Evansas.

– Ne. Gali būti ir įtraukti.

– Tai kodėl jų nerado?

– Nes vyksta internetinis karas, – atsakė Keneris. – Ir šiuo metu mes jį pralaimim.

PAKELIUI Į LOS ANDŽELĄ
SPALIO 8 D., PENKTADIENIS
15:27 VAL.

Žiniasklaidos pranešimuose, kaip paaiškino Keneris, Aplinkos išlaisvinimo frontas buvo vadinamas neypatingai organizuota ekoteroristų grupuote. Nedidelės, savo iniciatyva veikiančios grupės pakankamai nesudėtingais būdais kelia sumaištį: padeginėja, aikštelėse daužo sportinius automobilius ir taip toliau.

Tiesa buvo visai kitokia. Suėmė tik vieną AIF'o narį, dvidešimt devynerių Kalifornijos universiteto Santa Kruze studentą. Pagavo atliekant diversiją naftos platformoje El Segunde, Kalifornijoje. Bet kokius ryšius su grupuote neigė ir atkakliai tvirtino, kad veikė vienas.

Tačiau valdžią neramino faktas, kad ant kaktos jis turėjo įtaisą, keičiantį kaukolės formą: ryškiai išsikišo antakiai. Taip pat buvo užsidėjęs dirbtines ausis. Tai nelabai maskavo, tačiau kėlė rūpesčių, nes sudarė prielaidas, kad jis pakankamai žino apie vyriausybės naudojamas vaizdų atpažinimo programas.

Programos sukurtos taip, kad būtų galima analizuoti nuotraukas keičiant išvaizdos detales – pridedant perukus, barzdas, ūsus, nes tai dažniausiai pasitaikantys maskavimosi

būdai. Jos taip pat galėjo keisti amžių: rodyti kiek patinusį, sudribusį veidą, sukurti plikę.

Tačiau nekinta ausys. Nekinta kaktos forma. Taigi naudojantis programomis didelė svarba buvo teikiama ausų ir kaktos formai. Pakeitus šias veido dalis, kompiuteryje galima ir nerasti ieškomo žmogaus.

Vyrukas iš Santa Kruzo tą žinojo. Žinojo, kad, kai nusigaus arti platformos, jį nufilmuos apsaugos kameros. Taigi pakeitė išvaizdą taip, kad sukliudytų kompiuteriui jį atpažinti.

Panašiai elgėsi ir trys ekstremistai Vedelyje. Kad galėtų atlikti aukštųjų technologijų teroristinį aktą, aiškiai turėjo didžiulę paramą. Reikėjo planuoti mėnesius. Išlaidos didžiulės. Jiems aiškiai padėjo gauti akademinius skiriamuosius raštus, universiteto ženklus ant gabenamų dėžių, surasti ekonominės veiklos nevykdančias kompanijas nugabenti kroviniams į Antarktidą, sukurti klaidingus internetinius puslapius ir daugybę kitų detalių, reikalingų įvykdyti užduotį. Tiek planas, tiek jo įgyvendinimas gana sudėtingi.

– Ir jiems būtų pavykę, – teigė Keneris, – jei ne tas sąrašas, kurį Džordžas Mortonas gavo visai prieš mirtį.

Visa tai leido manyti, kad AIF'as jau nėra neorganizuotų grupelių sambūris. Dabar tai itin organizuotas tinklas, toks, kuriame dirba tiek žmonių įvairiose komunikacijos srityse (elektroninis paštas, mobilieji telefonai, radijas, tekstinės žinutės), kad visą tinklą susekti labai sudėtinga. Pasaulio šalių vyriausybėms seniai rūpi, ką daryti su tokiais tinklais ir dėl bandymų su jais kovoti kilsiančiais internetiniais karais.

– Ilgą laiką internetinio karo sąvoka buvo teorinė, – pasakojo Keneris. – Tyrimų ir plėtros korporacija atliko studi-

jas, tačiau niekas iš kariškių iš tiesų nekreipė į jas dėmesio. Priešo internetiniame kare sąvoka, arba teroristo, ar netgi nusikaltėlio, buvo per daug beformė, kad atrodytų verta nerimauti.

Tačiau toks beformis tinklas buvo nestabilus, greitai besivystantis, todėl su juo tapo taip sunku kovoti. Negalėjai nieko infiltruoti. Negalėjai slapta klausytis, nebent atsitiktinai. Negalėjai nustatyti geografinės vietos, nes jo nebuvo konkrečioje vietovėje. Iš tiesų tinkle pasireiškė visiškai nauji oponentai, tokie, su kuriais reikėjo kovoti visiškai naujais būdais.

– Kariškiai to nesuprato, – tarė Keneris, – tačiau patinka ar ne, dabar dalyvaujame internetiniame kare.

– O kaip jūs kovojate internetiniame kare? – paklausė Evansas.

– Vienintelis būdas pasipriešinti tinklui yra kitas tinklas. Išpleti pasiklausymo vietas. Dešifruoji visą parą. Tinkle įdiegi apgavystės ir spąstų technologijas.

– Pavyzdžiui?

– Yra technologija, – miglotai atsakė Keneris. – Pasitikim japonais, kurie vadovauja šiems dalykams. Jie – šios srities asai. Ir, žinoma, tuo pačiu metu įvairiomis kryptimis plečiame žvalgybą. Remdamiesi tuo, ką sužinojome Vedelyje, turime darbuotis iš peties.

Keneris pasirūpino, kad būtų ieškoma duomenų bazėse, mobilizuojamos valstybinės organizacijos. Užklausė, iš kur teroristai gavo akademines kvalifikacijas, užkoduotus signalus siunčiančius radijo siųstuvus, sprogstamuosius užtaisus, kompiuterizuotus detonacijos chronometrus. Nė vienas šių

dalykų nebuvo įprastas ir, turint pakankamai laiko, galėjo būti susektas.

– Jeigu yra laiko? – paklausė Evansas.

– Nesu tikras...

Evansas įžvelgė, kad Keneris sunerimęs.

– Kokia mano užduotis?

– Labai paprasta, – atsakė Keneris.

– Ką turėčiau daryti?

Keneris nusišypsojo.

III

ANGELAS

LOS ANDŽELAS
SPALIO 9 D., ŠEŠTADIENIS
7:04 VAL.

– Ar tikrai reikia? – sunerimęs paklausė Evansas.

– Reikia, – patvirtino Keneris.

– Bet juk nelegalu.

– Legalu, – tvirtai pareiškė Keneris.

– Nes jūs – įstatymų priežiūros pareigūnas? – paklausė Evansas.

– Žinoma. Nesijaudink.

Artėdami prie nusileidimo tako Van Nuise, jie skrido virš Los Andželo. Pro langus švietė Kalifornijos saulė. Sandžongas buvo pasilenkęs prie lėktuvo vidury stovinčio stalo. Prieš jį gulėjo Evanso mobilusis telefonas atidaryta galine dalimi. Ant baterijos viršaus Sandžongas bandė pritaisyti ploną pilką nykščio nago dydžio plokštelę.

– Bet kas tiksliai čia yra? – paklausė Evansas.

– Laikinoji atmintinė, – paaiškino Sandžongas. – Suspaustu formatu įrašys keturias pokalbio valandas.

– Suprantu. Ir ką man reikia padaryti?

– Tiesiog nešiokis telefoną rankoje ir atlik įprastinius darbus.

– O jeigu mane sučiups?

– Nesučiups, – tarė Keneris. – Gali jį nešiotis visur. Praeisi pro bet kokią apsaugą – jokių rūpesčių.

– O jeigu jie turi prietaisus pastebėti „blakes"...

– Nesuseks tavęs, nes nieko neperdavinėji. Jis turi staigiai veikiantį siųstuvą. Siunčia informaciją dvi sekundes kas valandą. Visą kitą laiką – nieko. – Keneris atsiduso. – Piteri, klausyk. Čia tik mobilusis telefonas. Visi juos turi.

– Nežinau, – atsakė Evansas. – Jaučiuosi nejaukiai. Noriu pasakyti, nemėgstu būti masalas.

Žiovaudama ir trindama akis Sara atėjo į lėktuvo galą.

– Kas yra masalas?

– Taip aš jaučiuosi, – tarė Evansas.

– Nesvarbu, – nukirto Keneris. – Sandžongai?

Šis paėmė atspausdintą sąrašą, padavė Evansui. Originalus Mortono lapas, dabar dar papildytas.

662262	3982293	24FXE 62262 82293	**TERORAS**	**Teroro ugnikalnis, Antarktida**
882320	4898432	12FXE 82232 54393	**GYVATĖ**	**Sneik Buto viršukalnė, Arizona**
774548	9080799	02FXE 67533 43433	**KVATOKLIS**	**Lafer Kėjus, Bahamos**
482320	5898432	22FXE 72232 04393	**SKORPIONAS**	**Rezolušenas, Saliamono s.**

ALT

662262	3982293	24FXE 62262 82293	**TERORAS**	**Teroro ugnikalnis, Antarktida**
382320	4898432	12FXE 82232 54393	**SEVERIS**	**Sever Sitis, Arizona**
244548	9080799	02FXE 67533 43433	**KRIAUKLĖ**	**Konč Kėjus, Bahamos**
482320	5898432	22FXE 72232 04393	**SKORPIONAS**	**Rezolušenas, Saliamono s.**

ALT

662262	3982293	24FXE 62262 82293	**TERORAS**	**Teroro ugnikalnis, Antarktida**
382320	4898432	12FXE 82232 54393	**GRIFAS**	**Grifo tarpeklis, Juta**

444548	7080799	02FXE 67533 43433	**SENELIS**	**Senelio s., Terksas ir Kaikosas**
482320	5898432	22FXE 72232 04393	**SKORPIONAS**	**Rezolušenas, Saliamono s.**

ALT

662262	3982293	24FXE 62262 82293	**TERORAS**	**Teroro ugnikalnis, Antarktida**
382320	4898432	12FXE 82232 54393	**JUODASIS STALKALNIS**	**Blek Mesa, Naujoji Meksika**
344548	9080799	02FXE 67533 43433	**URZGIMAS**	**Snarl Kėjus, BVT[1] oro uostas**
482320	5898432	22FXE 72232 04393	**SKORPIONAS**	**Rezolušenas, Saliamono s.**

– Kaip matai, Sandžongas nustatė tikslias koordinates pagal visuotinės padėties nustatymo sistemą *GPS*. Neabejotinai sąraše pastebėjai pasikartojimų. Apie pirmąjį įvykį mes žinom. Antrasis planuojamas kažkur dykumoje Amerikoje – arba Jutoje, arba Arizonoje, arba Naujojoje Meksikoje. Trečiasis – kažkur Karibuose, į rytus nuo Kubos. Ir ketvirtasis – Saliamono salose.

– Taip? Kas iš to?

– Dabar sukam galvą dėl antrojo įvykio, – aiškino Keneris. – Bėda ta, kad nuo Jutos Arizonoje iki Naujosios Meksikos – apie aštuoniasdešimties tūkstančių kvadratinių kilometrų dykumos. Niekaip nesurasim tų vyrukų, nebent gautumėm papildomos informacijos.

– Bet turit tikslias koordinates, atrastas *GPS*...

– Kurias jie dabar neabejotinai pakeis, žinodami apie rūpesčius, iškilusius Antarktidoje.

– Manot, kad jie jau pakeitė planus?

– Žinoma. Jų tinklas žinojo, kad kažkas negerai, kai tik mes vakar atvykom į Vedelį. Manau, todėl pirmas vyrukas

[1] BVT – Baltimorės-Vašingtono tarptautinis oro uostas *(vert.)*.

ir išvyko. Greičiausiai jis yra kitų vadas. Kiti du – tik pėstininkai.

– Taigi norit, kad nueičiau pas Dreiką, – tarė Evansas.

– Teisingai. Ir sužinok, ką gali.

– Negaliu nė pagalvoti, – pareiškė Evansas.

– Suprantu, bet reikia, kad tą padarytum, – ramino Keneris.

Evansas pažvelgė į Sarą, kuri vis dar mieguista trynėsi akis. Jį erzino, kad ji taip puikiai atrodo – nenugulėtu veidu, graži kaip visada.

– Kaip tu? – Paklausė Evansas.

– Reikia išsivalyti dantis. Po kiek laiko leidžiamės?

– Po dešimties minučių.

Mergina atsistojo ir nuėjo į lėktuvo galą.

Evansas pažvelgė pro langą. Ryškiai spigino saulė. Jis nepakankamai išsimiegojęs. Dilgčiojo siūlės galvoje. Kūną skaudėjo nuo per ilgo tūnojimo tame prakeiktame ledo lūžyje. Skaudėjo vien laikant alkūnę ant sėdynės atramos.

Jis atsiduso.

– Piteri, – tarė Keneris, – tie vyrukai bandė tave nužudyti. Nebūčiau toks skrupulingas.

– Galbūt, bet aš advokatas.

– Galėjai būti miręs advokatas. Kas iš to?

Piteris Evansas, apimtas kažkokio nerealybės jausmo, įsimaišė į greitkelį San Diege. Dvylika linijų ūžiančių mašinų – toks plotis kaip pusės futbolo aikštės. Šešiasdešimt penki procentai Los Andželo paviršiaus skirti automobiliams. Pėstieji turėjo susispausti į tai, kas liko. Žmonėms nepritaikytas miestas – absurdas aplinkosaugos požiūriu.

Vienas objektas toli nuo kito, niekur negali nueiti pėsčiomis, tarša neįtikėtina.

O tokie žmonės kaip Keneris nedarė nieko, tik kritikavo naudingą aplinkosaugos organizacijų darbą, be kurio padėtis tokiose vietose kaip Los Andželas būtų dar blogesnė.

Tenka pripažinti, – pagalvojo Evansas, – *pasauliui reikia pagalbos. Verkiant reikia skatinti aplinkosaugą. Jokia žaisminga Kenerio manipuliacija faktais nepakeis šios tiesos.*

Jo mintys panašiai sukosi dar dešimt minučių, kol automobilis kirto Malholando kelią ir pasuko Beverli Hilso link.

Pažvelgė į keleivio vietą. Patobulintas mobilusis telefonas švytėjo saulės atokaitoje. Evansas nusprendė iškart patraukti į Dreiko biurą. Vienu ypu sutvarkyti tą reikalą.

Vaikinas paskambino į Dreiko biurą ir paprašė pasikalbėti su juo. Buvo atsakyta, kad Dreikas išėjęs pas stomatologą ir grįš vėliau. Sekretorė tiksliai nežinojo kada.

Evansas nutarė grįžti į butą ir išsimaudyti po dušu.

Automobilį pastatė garaže ir pro nedidelį sodą pasuko namų link. Pro pastatus švietė saulė, žydėjo rožės – gražu. *Vienintelis, viską gadinantis dalykas*, – pagalvojo Evansas, – *ore tvyrantis nemalonus cigarų kvapas*. Mintis, kad kažkas rūkė cigarus, žeidė, o dar priminė...

– Šššš! Evansai!

Jis stabtelėjo. Apsižvalgė. Nieko nepastebėjo.

Išgirdo keistą šnabždėjimą, tarsi šnypštimą:

– Pasisuk dešinėn. Paimk tą prakeiktą rožę.

– Ką?

– Nekalbėk, tu, idiote. Ir nustok žvalgytis aplink. Ateik čia ir paimk rožę.

Evansas pajudėjo balso link. Cigaro kvapas sustiprėjo. Už susipynusių krūmo šakų pastebėjo seną akmeninį apsamanojusį suoliuką, kurio anksčiau nebuvo matęs. Ant suoliuko susikūprinęs, apsirengęs sportiniu kostiumu, sėdėjo vyriškis ir rūkė cigarą.

– Kas tu...

– Nekalbėk, – sušnabždėjo vyras. – Kiek kartų turiu sakyti. Paimk rožę ir pauostyk. Galėsi ramiai stabtelėti. Dabar paklausyk manęs. Aš privatus tyrėjas. Nusamdytas Džordžo Mortono.

Evansas pauostė rožę. Įkvėpė cigaro dūmų.

– Turiu tau kai ką svarbaus. Atnešiu į tavo butą per dvi valandas. Bet noriu, kad vėl išeitum, kad sektų tave. Palik duris neužrakintas.

Evansas, vaizduodamas, kad apžiūrinėja, sukiojo rožę rankoje. Iš tiesų žvelgė į vyrą, sėdintį ant suoliuko. Vyriškio veidas buvo tarsi pažįstamas. Evansas buvo tikras, kad matė jį anksčiau...

– Taip taip, – tarė vyras, tarsi skaitydamas jo mintis, ir atvertęs atlapą, parodė kortelę. – *Audiovizualinių tinklų sistemos.* Dirbau VAIF'o pastate. Prisimeni, tiesa? *Nelinksėk.* Dėl Dievo meilės. Tiesiog užlipk į viršų, persirenk ir kurį laiką išeik. Į sporto salę, kur tik nori. Tiesiog išeik. Tie pusgalviai, – jis galva mostelėjo link gatvės, – laukia tavęs. Nenuvilk jų. Dabar *eik.*

Evanso butas buvo gražiai sutvarkytas. Liza gerai padirbėjo: perrėžtos pagalvėlės apverstos, knygos sudėliotos

lentynose. Aišku, ne kaip turi būti, bet paskui pats susitvarkys.

Pro didelį salono langą Evansas pažvelgė į gatvę. Pamatė žalią Roksburio parko platumą, vidurdienį ten žaidžiančius vaikus, besibūriuojančias liežuvaujančias aukles. Jokių sekimo ženklų.

Viskas atrodė visiškai įprasta.

Susidrovėjęs Evansas nusisuko ir ėmė segiotis marškinius. Palindo po dušu, karšta srovė nutvilkė kūną. Apžiūrėjo kojų pirštus. Jie buvo tamsiai violetiniai – keliančios susirūpinimą, nenatūralios spalvos. Pakrutino juos. Nebuvo labai jautrūs, tačiau, nepaisant to, atrodė, kad jiems nenutiks nieko bloga.

Išsimaudęs nusišluostė ir patikrino žinutes. Skambino Džeinisė, kuri klausė, ar jis vakare bus laisvas. Dar kartą Džeinisė. Pranešė, kad į miestą ką tik grįžo jos vaikinas, tad bus užsiėmusi. Suprask: neskambink man. Ir Liza, Herbo Louvenšteino sekretorė. Klausė, kur jis. Louvenšteinas norėjo peržiūrėti kažkokius dokumentus – svarbu. Dar skambino Hetera. Pranešė, kad jo ieško Louvenšteinas. Tada Margo Lein, kuri sakė, kad dar guli ligoninėje ir klausė, kodėl jis jai nepaskambino. Kažkoks klientas, *BMW* prekybos agentas, klausė, kada Evansas pasirodys salone.

Ir maždaug dešimt skambučių be paliktų žinučių. Daug daugiau negu įprastai.

Šie skambučiai sukėlė Evansui šiurpą.

Jis greitai apsirengė – apsivilko kostiumą, užsirišo kaklaraištį. Sugrįžo į svetainę ir, nejaukiai jausdamasis, įjungė televizorių – pačiu laiku, norint pamatyti vietines popiečio žinias. Jau traukė prie durų, bet išgirdo: „Du neseniai atlik-

ti moksliniai tyrimai dar kartą pabrėžia visuotinio atšilimo keliamus pavojus. Pirmojoje studijoje, atliktoje Anglijoje, teigiama, kad visuotinis atšilimas tiesiogine prasme keičia Žemės sukimąsi ir trumpina dienos ilgį".

Evansas atsisuko pažiūrėti. Ekrane pamatė du diktorius – vyrą ir moterį. Vyras aiškino, kad dar dramatiškesnis antrasis tyrimas, įrodantis, kad Grenlandijos ledo danga visiškai ištirps. Dėl to šešiais metrais pakils vandens lygis.

– Taigi, ko gero, sudie, Malibu! – linksmai kalbėjo diktorius. – Žinoma, nieko neįvyks dar kelerius metus. Tačiau tai artinasi... Nebent pakeistume savo elgesį.

Evansas nusisuko nuo televizoriaus ir patraukė durų link. Mąstė, ką Keneris pasakytų apie šias naujausias žinias. Besikeičiantis Žemės sukimosi greitis? Vaikinas papurtė galvą. Tiesiog nesuvokiama. O tirpstantis ledas Grenlandijoje? Evansas galėjo įsivaizduoti Kenerio sumišimą.

Bet vėlgi – jis greičiausiai viską neigs – kaip ir paprastai.

Evansas atidarė duris, atsargiai patikrino, ar neužsitrenkė ir patraukė į biurą.

SENČERI SITIS
SPALIO 9 D., ŠEŠTADIENIS
9:08 VAL.

Koridoriuje Evansas susidūrė su Herbu Louvenšteinu, einančiu į konferencijų salę.

– Jėzau, kur tu, po perkūnais, buvai, Piteri? – pradėjo Louvenšteinas. – Niekas negalėjo tavęs rasti.

– Atlikau klientui konfidencialią užduotį.

– Na, kitą kartą pasakyk savo nelaimingai sekretorei, kaip su tavim susisiekti. Sumautai atrodai. Kas atsitiko, į muštynes įsivėlei ar ką? O kas ten virš ausies? Jėzau, ar ten siūlės?

– Nukritau.

– Aha. Kokiam klientui atlikai tą konfidencialią užduotį?

– Iš tiesų – Nikui Dreikui.

– Keista. Jis nieko neminėjo.

– Tikrai?

– Tikrai. Ir ką tik išėjo. Su juo praleidau visą rytą. Jis labai nepatenkintas dėl dokumento, nutraukiančio dešimties milijonų dolerių paramą iš Mortono fondo. Ypač dėl to sakinio.

– Žinau, – pritarė Evansas.

– Jis nori sužinoti, iš kur tas sakinys.

– Žinau.

– O iš kur jis?

– Džordžas prašė neatskleisti.

– Džordžas miręs.

– Oficialiai ne.

– Šūdas, Piteri. Iš kur tas sakinys?

Evansas papurtė galvą.

– Atleisk, Herbai. Turiu tikslius kliento nurodymus.

– Mes dirbam toj pačioj firmoj. Jis ir mano klientas.

– Herbai, jis nurodė man raštiškai.

– *Raštiškai?* Šūdas. Džordžas nieko neparašė.

– Ranka rašytas raštelis, – pareiškė Evansas.

– Nikas nori, kad dokumentas būtų paskelbtas negaliojančiu.

– Esu tikras, kad nori.

– Ir aš pasakiau, kad mes tą padarysim, – tarė Louvenšteinas.

– Nesuprantu kaip.

– Mortonas nebuvo sveiko proto.

– Herbai, liaukis. Tu paimsi dešimt milijonų iš jo turto, o jeigu kas nors pašnabždės jo dukrai...

– Ji užkietėjus narkomanė...

– ...kuri kemša pinigus kaip beždžionė bananus. Ir jeigu jai kas nors šnibžtelės, ši firma bus atsakinga už dešimties milijonų vagystę ir už privačios informacijos atskleidimą. Ar kalbėjai su vyresniais kolegom dėl tokių veiksmų?

– Tu sudarai kliūtis.

– Aš tik atsargus. Galbūt turėčiau išdėstyti savo susirūpinimą elektroniniu paštu?

– Piteri, ne tokiu būdu žengiama į priekį šioje firmoje.

– Manau, kad stengiuosi kaip įmanoma geriau atstovauti firmai. Aš tikrai nesuprantu, kaip gali panaikinti šį dokumentą ar bent jau pirmiausia negavęs raštu išdėstytos nuomonės iš kitų, ne firmai atstovaujančių advokatų, – pareiškė Evansas.

– Bet joks advokatas ne iš mūsų firmos nepritars... – jis staiga nutilo. Piktai spoksojo į Evansą. – Dreikas norės su tavim pasikalbėti.

– Su džiaugsmu pasikalbėsiu.

– Pasakysiu, kad paskambinsi.

– Puiku.

Louvenšteinas nužygiavo dideliais žingsniais, bet dar atsisuko.

– O kas ten buvo su policija ir tavo butu?

– Mano butas apiplėštas.

– Ko ieškojo? Narkotikų?

– Ne, Herbai.

– Mano padėjėja turėjo išeiti iš biuro, kad padėtų tau susitvarkyti su policija.

– Tiesa. Asmeninė paslauga. Po darbo valandų, jei gerai prisimenu.

Louvenšteinas purkštelėjo ir nukaukšėjo koridoriumi.

Evansas atmintyje įbrėžė, kad reikia paskambinti Dreikui ir visą tą reikalą sutvarkyti.

LOS ANDŽELAS
SPALIO 9 D., ŠEŠTADIENIS
11:04 VAL.

Spiginant kaštai vidurdienio saulei, Keneris miesto centre pasistatė automobilį ir su Sara nužingsniavo gatve. Nuo šaligatvio garavo kaitra. Visos rodyklės buvo ispaniškos, išskyrus kelias angliškas frazes: „Čekių išgryninimas“, „Pinigų paskola“. Iš gergždžiančių garsiakalbių sklido *mariačių* muzika.

– Viskas parengta?

Sara patikrino ant peties kabantį nedidelį sportinį krepšį. Prie abiejų galų buvo pritaisytas nailoninis tinklelis, slepiantis vaizdo kamerą.

– Taip, – atsakė ši, – aš pasiruošusi.

Kartu jie paėjėjo iki didelės ties sankryža stovinčios parduotuvės „Braderio prekės armijai ir kariniam jūrų laivynui“.

– Ką mes čia veikiam? – paklausė Sara.

– AIF’as nusipirko didelį kiekį raketų, – tarė Keneris.

– Raketų? – suraukė antakius Sara.

– Mažų. Lengvų. Apie šešiasdešimties centimetrų ilgio. Pasenusi Varšuvos pakto raketų versija, vadinama *Hotfire.*

Rankinės, valdomos laidais, kietas raketinis kuras, nuotolis – iki tūkstančio metrų.

Sara nebuvo tikra, kad suprato.

– Vadinasi, tai ginklai?

– Todėl jas ir pirko.

– Kiek jų nupirko?

– Penkis šimtus. Su paleidimo įranga.

– Oho.

– Tad jie tikriausiai ne mėgėjai.

Virš durų kabojo apsilupęs geltonos ir žalios spalvos užrašas: „Stovyklavimo įranga. Dažasvydis. Kovinė apranga. Kompasai. Miegmaišiai. Ir daug daugiau!"

Įeinant per paradines duris suskambėjo varpelis.

Parduotuvė atrodė didelė ir netvarkinga, karinių daiktų buvo prikrauta ant lentynų ir netvarkingai sumestų į krūvas ant grindų. Atsidavė pelėsiais – tarsi nuo senų drobių. Tuo metu viduje buvo keli žmonės. Keneris tiesiai nužingsniavo prie vaikio, stovinčio prie kasos, pakišo piniginę ir paprašė pakviesti poną Braderį.

– Gale.

Vaikinukas nusišypsojo Sarai. Keneris nuėjo į parduotuvės galą. Sara pasiliko priekyje.

– Aha, – tarė ji, – man reikia tavo pagalbos.

– Pasistengsiu, – išsiviepė tas ežiuku kirptas, gal devyniolikos ar dvidešimties vaikis. Vilkėjo juodus marškinėlius su užrašu „VARNAS". Rankos atrodė ištreniruotos.

– Bandau surasti vyruką, – tarė Sara pastūmusi jam popieriaus lapą.

– Man atrodo, vaikinai patys turėtų jūsų ieškoti, – atsakė paimdamas popierių. Jame buvo išspausdinta vyro, kurį

jie pažinojo kaip Brusterį, Antarktidoje įruošusį stovyklą, nuotrauka.

– O taip, – iškart atsakė vaikinukas. – Žinoma, kad jį pažįstu. Užsuka čia kartais.

– Koks jo vardas?

– Nežinau, bet jis dabar parduotuvėje.

– Dabar? – Sara ėmė akimis ieškoti Kenerio, bet jis buvo parduotuvės gale, bendravo su savininku. Nenorėjo jo kviesti ar daryti ką nors, kas atkreiptų dėmesį.

Vaikinukas stovėjo ant pirštų galiukų žvalgydamasis aplink.

– Taip, jis čia. Tai yra, buvo prieš kelias minutes. Užėjo nusipirkti kelių chronometrų.

– Kur sudėti chronometrai?

– Parodysiu.

Jis išėjo iš už prekystalio ir nuvedė Sarą pro žalių drabužių krūvas bei iki dviejų metrų aukščio sukrautas dėžes. Sara nebematė Kenerio.

Vaikinukas pro petį žvilgtelėjo į ją.

– Kas jūs, detektyvė?

– Panašiai.

– Norėtumėt kur nueiti?

Jiems žengiant gilyn į parduotuvę, suskambo lauko durų skambutis. Sara atsisuko. Pro sukrautas neperšaunamas liemenes ji spėjo pastebėti šmėstelinčią rudą galvą, baltus marškinius su raudona apykakle. Durys užsidarė.

– Jis išeina...

Sara nemąstė, tik apsisukusi nulėkė prie durų. Krepšys trankėsi į šlaunį. Greitai bėgdama peršoko per sudėliotas gertuves.

– Ei! – už nugaros šūktelėjo vaikinukas. – Sugrįšit?

Sara pokštelėjo durimis.

Atsidūrė gatvėje. Kaitino karšta saulė ir stumdėsi žmonės. Sara apsižvalgė į kairę ir į dešinę. Niekur nebematė baltų marškinių raudona apykakle. Jis neturėjo laiko pereiti gatvę. Sara žvilgtelėjo už kampo ir pamatė jį ramiausiai žingsniuojantį Penktosios gatvės link. Mergina ėmė sekti.

Jis buvo kokių trisdešimt penkerių metų, apsirengęs pigiais golfo drabužiais. Suglamžytos kelnės. Purvini sportbačiai. Akiniai nuo saulės ir patrumpinti ūsiukai. Atrodė kaip vyras, daug laiko praleidžiantis lauke, tačiau ne statybininkas, greičiau – prižiūrėtojas. Gal rangovas? Statybų inspektorius. Kažkas panašaus.

Sara bandė pastebėti smulkmenas, jas įsiminti. Prisivijo, tačiau nusprendė, kad tai – bloga mintis, ir atsiliko. Brusteris stabtelėjęs prie vienos vitrinos, atidžiai žiūrėjo į stiklą kelias akimirkas, paskui nuėjo.

Sara priėjo artyn. Indų parduotuvės vitrinoje išdėliotos pigios lėkštės. Mergina pagalvojo, kad jis tikriausiai suprato, jog yra sekamas.

Sekti teroristą vidury miesto – tarsi scena iš filmo, tačiau gąsdino labiau negu Sara tikėjosi. Parduotuvė, atrodo, liko labai toli. Mergina nežinojo, kur Keneris. Norėjo, kad jis būtų čia. Be to, jos nepastebėti buvo sunku, nes žmonės gatvėse buvo daugiausiai tamsaus gymio ispanai, tad šviesūs Saros plaukai kyšojo virš daugumos galvų.

Ji pasitraukė į šaligatvio pakraštį ir ėjo nutekamuoju grioveliu, laikydamasi atokiau nuo minios. Tokiu būdu

sumažėjo penkiolika centimetrų. Bet vis dėlto nepatogiai jautėsi žinodama, kad jos šviesūs plaukai išsiskiria iš kitų. Tačiau nieko negalėjo padaryti.

Sara leido Brusteriui eiti priekyje dvidešimties metrų atstumu. Neleido nutolti daugiau, nes bijojo, kad pames iš akių.

Brusteris kirto Penktąją gatvę ir žingsniavo toliau. Nuėjo dar pusę kvartalo, paskui pasuko į dešinę, į alėją. Sara nusigavo iki alėjos pradžios ir stabtelėjo. Tai vienur, tai kitur stovėjo sukrauti šiukšlių maišai. Užuodė iš jų sklindantį puvėsį. Didelis prekes išvežiojantis furgonas užtvėrė alėjos galą.

Brusteris dingo.

Pranyko.

Neįmanoma, nebent jis išėjo per vienas galinių durelių, vedančių iš alėjos. Durelės buvo kas kokius šešis metrus, dauguma jų – plytų sienoje.

Sara prikando lūpą. Visai nepatiko, kad jo nebemato. Tačiau galima paklausti vyrukų prie furgono...

Mergina paėjėjo alėja.

Praeidama pažvelgė į kiekvienas duris. Kai kurios užkaltos lentomis, kai kurios užrakintos. Ant kai kurių puikavosi tamsios raidės, nurodančios firmos pavadinimą, bei užrašas: „EIKITE PER PAGRINDINĮ IŠĖJIMĄ ARBA ESANT REIKALUI PASPAUSKITE SKAMBUTĮ“.

Brusterio nematyti.

Sara jau buvo nužingsniavusi iki pusės alėjos, bet kažkas privertė atsisukti. Kaip tik laiku. Brusteris išlindo iš tarpdurio ir greitai patraukė į gatvę, tolyn nuo jos.

Sara ėmė bėgti.

Pralėkdama pastebėjo prie durų su užrašu „Munro šilkas ir audiniai“ stovinčią pagyvenusią moterį.

– Kas jis?! – šūktelėjo Sara.

Senoji moteris gūžtelėjo pečiais, papurtė galvą.

– Ne ten pataikė. Jie visi...

Pasakė dar kažką, tačiau Sara jau nebegirdėjo.

Vėl bėgo šaligatviu. Pirmyn, Ketvirtosios gatvės link. Matė Brusterį, nutolusį per pusę kvartalo. Jis ėjo greitai, beveik bėgo.

Kirto Ketvirtąją gatvę. Šalikelėje, už kelių šimtų metrų, sustojo pikapas. Mėlynas, daužtas, su Arizonos numeriais. Brusteris įšoko į keleivio vietą ir automobilis nuūžė tolyn.

Sara greitosiomis keverzojo numerius, šalia sucypęs sustojo Kenerio automobilis.

– Šok vidun.

Ji įšoko, ir automobilis nulėkė pirmyn.

– Kur buvot? – paklausė Sara.

– Paėmiau automobilį. Mačiau, kai išėjai. Nufilmavai jį?

Ji buvo visai pamiršusi apie krepšį ant peties.

– Taip, manau, kad taip.

– Gerai. Gavau to vyruko vardą iš parduotuvės savininko.

– Tikrai?

– Bet čia greičiausiai slapyvardis. Deividas Poulsonas. Ir krovinio adresą.

– Raketų?

– Ne, paleidimo stovų.

– Kur?

– Flagstafe, Arizonoje.

Priekyje jie išvydo mėlyną pikapą.

Jiedu sekė pikapą Antrąja gatve, pro laikraščio *Los Angeles Times* pastatą, pro teismo rūmus, tada – į greitkelį. Keneris buvo įgudęs: sugebėjo pakankamai atsilikti, tačiau bėglys nedingo iš akių.

– Ar esat anksčiau tai daręs? – paklausė Sara.

– Tiesą sakant, ne.

– Kas ta maža kortelė, kurią visiems rodot?

Keneris ištraukė piniginę ir padavė Sarai. Piniginėje gulėjo sidabrinis ženklelis, panašus į policininko, su užrašu – NSIA, ir oficialus Nacionalinės saugumo informacijos agentūros leidimas su nuotrauka.

– Niekada negirdėjau apie Nacionalinę saugumo informacijos agentūrą.

Keneris linktelėjo ir paėmė piniginę.

– Kuo ji užsiima?

– Lieka už radarų, – atsakė Keneris. – Negirdėjai iš Evanso?

– O jūs nenorit papasakoti?

– Nėra ką pasakoti. Vietinis terorizmas priverčia vietos agentūras pasijusti nesmagiai. Jos ima veikti arba per griežtai, arba per daug atlaidžiai. O visi NSIA darbuotojai specialiai apmokyti. Dabar paskambink Sandžongui ir padiktuok to pikapo numerius – pažiūrėsim, ar gali juos surasti.

– Tai jūs užsiimat vietiniu terorizmu?

– Kartais.

Priešais juos važiuojantis sunkvežimis pasuko į Penktą autostradą, vedančią tarp valstijų, į rytus, pro susibūrusius geltonuojančius apygardos ligoninės pastatus.

– Kur jie traukia? – paklausė Sara.

– Nežinau. Bet šis kelias veda į Arizoną.

Mergina paėmė telefoną ir paskambino Sandžongui.

Sandžongas užsirašė numerius ir paskambino mažiau nei po penkių minučių.

– Priklauso įstaigai *Lazy-Bar Ranch*, netoli Sedonos, – perdavė žinias Keneriui. – Atrodo, tai svečių namai ir *SPA* centras. Kad sunkvežimis pavogtas, nepranešta.

– Gerai. Kas savininkas?

– Kontroliuojančioji bendrovė *Didieji Vakarų aplinkosaugos partneriai.* Jiems priklauso svečių namų tinklas Arizonoje ir Naujojoje Meksikoje.

– Kas kontroliuojančios bendrovės savininkas?

– Tikrinu, bet prireiks kiek laiko.

Sandžongas padėjo ragelį.

Pikapas priešais pasitraukė į dešinę juostą ir įjungė posūkio signalą.

– Jie išsuka iš kelio, – tarė Keneris.

Jiedu sekė sunkvežimį pro apleistus pramoninio rajono parkus. Kur ne kur kabojo užrašai: „Darbai iš popieriaus“ arba „Automobilių dalys“, tačiau dauguma pastatų buvo vienodi, be jokių ženklų. Oras pasitaikė ūkanotas, beveik tvyrojo lengvas rūkas.

Pavažiavęs tris kilometrus, sunkvežimis vėl pasuko į dešinę, pro ženklą su užrašu *TŽTS*. Po juo – paveiksliukas su oro uosto ženklu ir rodyklė.

– Turėtų būti privatus oro uostas, – tarė Keneris.

– Kas tas TŽTS? – paklausė Sara.

– Nežinau, – jis papurtė galvą.

Pavažiavę toliau, jie pamatė mažą oro uostą su keliais nedideliais propeleriniais lėktuvais *Cessna* ir *Piper*, pastatytais vienoje pusėje. Sunkvežimis privažiavo ir sustojo prie dviejų variklių lėktuvo.

– *Twin Otter*, – tarė Keneris.

– Tai svarbu?

– Greitas pakilimas, didelis naudingasis tūris. Darbinis arkliukas. Naudojamas gesinant gaisrus, žemės ūkyje.

Brusteris išlipo iš sunkvežimio ir nuėjo į lakūno kabiną. Trumpai pasikalbėjo su lakūnu. Paskui sugrįžo į sunkvežimį, keliu pavažiavo kokį šimtą metrų ir sustojo priešais didžiulį stačiakampį gofruoto plieno garažą. Šalia jo stovėjo dar du sunkvežimiai. Ant garažo durų kabojo užrašas didelėmis mėlynomis raidėmis – TŽTS.

Brusteris išlipo iš sunkvežimio ir apėjo aplink, kai vairuotojas irgi išlipo.

– Kalės vaikas, – tarė Sara.

Vairuotojas pasirodė esąs vyras, kurį jie žinojo kaip Bouldeną. Jis dabar dėvėjo džinsus, beisbolo kepuraitę ir akinius nuo saulės, tačiau nekilo abejonės dėl jo tapatybės.

– Ramiai, – tarė Keneris.

Abu stebėjo, kaip Brusteris ir Bouldenas pro siauras duris įėjo į garažą. Sudžeržgus metalui, durys užsivėrė. Keneris atsisuko į Sarą:

– Tu lik čia.

Pats išlipo iš automobilio, greitai nužingsniavo iki garažo ir įėjo į vidų.

Sara sėdėjo keleivio sėdynėje, dangstėsi akis nuo saulės ir laukė. Minutės labai prailgo. Ji prisimerkusi žiūrėjo į ženklą, esantį ant garažo, matė mažas baltas raideles žemiau didelių TŽTS inicialų, tačiau buvo per toli, kad įskaitytų, kas ten parašyta.

Pagalvojo, kad gal reiktų paskambinti Sandžongui, bet nepaskambino. Jaudinosi, kas atsitiktų, jei Brusteris ir Bouldenas išeitų, o Keneris pasiliktų viduje. Turėtų sekti juos viena. Negalėtų leisti jiems pabėgti...

Ši mintis privertė ją persėsti į vairuotojo vietą. Rankas padėjusi ant vairo, pažvelgė į laikrodį. Tikrai praėjo jau kokios devynios ar dešimt minučių. Norėdama pastebėti bet kokius veiksmų ženklus, Sara atidžiai tyrinėjo garažą. Garažas neabejotinai buvo pastatytas taip, kad niekas nekristų į akis ir nieko nebūtų matyti.

Mergina vėl pažvelgė į laikrodį.

Sėdėdama automobilyje jautėsi kaip bailė. Visą gyvenimą drąsiai susigrumdavo su ją gąsdinančiais dalykais. Štai kodėl išmoko puikiai slidinėti, laipioti uolomis (nors buvo per aukšta), nardyti su akvalangu po sudužusius laivus.

Dabar, tiksint minutėms, sėdėjo įkaitusiame automobilyje ir laukė.

Velniai nematė, – pagalvojo ir išlipo.

Prie garažo durų buvo pritvirtintos dvi mažos iškabos. Vienoje parašyta: „TŽTS TARPTAUTINĖS ŽAIBŲ TES-

TAVIMO SISTEMOS". Kitoje – „ĮSPĖJIMAS: NEIKITE Į TESTŲ ATLIKIMO VIETĄ IŠKROVOS METU".

Kad ir ką tas reikštų, Sara atsargiai pravėrė duris. Priėmimo vieta buvo tuščia. Ant tuščio medinio stalo gulėjo ranka rašytas raštelis: „ESANT REIKALUI SPAUSTI SKAMBUČIO MYGTUKĄ". Čia pat mygtukas.

Sara nekreipė dėmesio į mygtuką ir atidarė vidines duris su mįslingu užrašu:

ĮEITI DRAUDŽIAMA
AUKŠTA ĮTAMPA
TIK PERSONALO DARBUOTOJAMS

Pro duris Sara įėjo į atvirą menkai apšviestą gamybinę erdvę. Ant lubų – vamzdžiai, pritaisytas siauras tiltelis, grindys išklotos linoleumu. Visur pakankamai tamsu, išskyrus ryškiai apšviestą dviejų dalių kambarį stiklinėmis sienomis, įrengtą centre – didelį, daugmaž tokį, kokia jos svetainė. Kambario viduje Sara išvydo prietaisą, atrodantį kaip reaktyvinis lėktuvo variklis, užkeltas ant nedidelės sparno dalies. Kambario šone atremta į sieną stovėjo didelė metalinė plokštė. Išorėje buvo valdymo skydas. Prie skydo sėdėjo vyriškis. Brusterio ir Bouldeno niekur nebuvo matyti.

Kambario viduryje stovinčiame kompiuterio ekrane sužybsėjo: „DABAR IŠEIKITE IŠ TESTO SRITIES". Balsas kompiuteryje tarė: „Išeikite iš testo srities. Testas prasideda už... trisdešimties sekundžių." Sara išgirdo, kaip lėtai ima gausti, cypsėti ir papsėti pompa. Tačiau nieko neįvyko.

Susidomėjusi Sara paėjėjo į priekį.

– Psss!

Apsižvalgė, tačiau negalėjo suprasti, iš kur sklinda garsas.

– Psss!

Pažvelgė į viršų.

Keneris buvo virš jos, ant siauro tiltelio. Parodęs laiptus kambario kampe, mostelėjo, kad ir ji čia užliptų.

Balsas kompiuteryje tarė: „Testas prasideda už... dvidešimties sekundžių.

Sara užlipo laiptais ir susigūžė šalia Kenerio. Cypimas pavirto spiegimu, papsėjo greitai, beveik nenutrūkstamai. Keneris parodė į reaktyvinį variklį ir sušnabždėjo: „Tikrina lėktuvo dalis“. Paskubom paaiškino, kad į lėktuvus dažnai trenkia žaibas, tad visos dalys turi būti jam atsparios. Jis dar kažką kalbėjo, tačiau Sara nebegirdėjo per didėjantį triukšmą.

Centriniame kambaryje išsijungė šviesos, liko tik menka mėlyna švieselė virš variklio ir jo lygaus išlenkto gaubto. Kompiuteris skaičiavo mažėjančia tvarka nuo dešimties.

– Testas prasideda... Dabar.

Pasigirdo toks stiprus trenksmas, kad nuskambėjo kaip šūvis, iš sienos plykstelėjęs žaibas pataikė į variklį. Iškart blykstelėjo žaibai iš kitų sienų, taikė į variklį iš visų pusių. Žaibas laidė baltas kampuotas strėles virš variklio apdangos, tada staiga kirto į grindis. Sara išvydo apie trisdešimties centimetrų skersmens kupolo pavidalo metalo gabalą.

Taip pat pastebėjo, kad keli žaibo kirčiai pataikė tiesiai į tą kupolą, visai ne į variklį.

Testui tęsiantis, žaibai darėsi storesni, ryškesni. Skriedami oru sukeldavo ilgą pokštelėjimą ir ant metalinio varik-

lio gaubto įrėždavo juodus dryžius. Vienas žaibas pataikė į mentes, kurios ėmė tyliai suktis.

Stebinčiai Sarai pasirodė, kad vis daugiau ir daugiau žaibų pataiko ne į variklį, o į mažą kupolą ant grindų, kol pagaliau būtent jį iš visų pusių ėmė gaubti baltų žaibų voratinklis.

Tada staiga testas baigėsi. Zvimbiantis garsas liovėsi, kambaryje įsijungė šviesos. Nuo variklio apdangos kilo neryškūs besisklaidantys dūmai. Sara pažvelgė į valdymo pultą ir pamatė už sėdinčio techninio darbuotojo stovinčius Brusterį ir Bouldeną. Visi trys vyriškiai įėjo į centrinį kambarį, pasilenkę po varikliu apžiūrėjo metalinį kupolą.

– Kas ten? – sušnabždėjo Sara.

Keneris prie lūpų pridėjo pirštą ir papurtė galvą. Atrodė susirūpinęs.

Vyriškiai kupolą apvertė. Sara galėjo šiek tiek įžiūrėti, iš ko jis sudarytas – žalios pritvirtintos vielos ir blizgantys metaliniai prietaisai. Tačiau susijaudinę kalbantys vyrai buvo susibūrę aplink. Sunku ką nors pamatyti. Paskui jie vėl nuleido kupolą ant grindų ir išėjo iš kambario.

Visi juokėsi ir plekšnojo vienas kitam per pečius, aiškiai labai patenkinti testu. Sara išgirdo vieną jų sakant kažką apie bokalą alaus, paskui pasigirdo garsus kvatojimas ir visi išėjo pro duris. Testavimo sritis nutilo.

Sara ir Keneris išgirdo trinktelint lauko duris.

Abu laukė.

Sara pažvelgė į Kenerį, kuris nejudėdamas laukė visą minutę, tiesiog klausėsi. Tada, kai jau nieko nebuvo girdėti, tarė:

– Nagi, pažiūrėkim į tą daiktą.

Sara su Keneriu nulipo nuo tiltelio.

Žemai nieko nepamatė ir neišgirdo. Patalpos buvo tuščios. Keneris parodė vidinį kambarį ir jiedu įėjo.

Kambaryje buvo šviesu. Ore tvyrojo aitrus kvapas.

– Ozonas nuo žaibų, – tarė Keneris.

Jis priėjo tiesiai prie kupolo, gulinčio ant grindų.

– Kaip manot, kas čia? – paklausė Sara.

– Nežinau, bet turėtų būti nešiojamas iškrovos generatorius. – Keneris pasilenkė, apvertė kupolą. – Supranti, jei gali sukelti pakankamai stiprią neigiamą įkrovą...

Jis nutilo. Kupolas buvo tuščias. Elektroniniai įtaisai iš vidaus išimti.

Skambtelėję durys jiems už nugarų užsitrenkė.

Sara staigiai apsisuko. Kitoje durų pusėje stovėjo Bouldenas ir ramiai jas užrakino spyna.

– O, šūdas, – iškošė mergina. Prie valdymo pulto ji pastebėjo Brusterį, sukiojantį rankenėles, spaudantį mygtukus. Jis įjungė vidinį telefoną.

– Į šias patalpas įėjimo nėra, bičiuliai. Aiškiai parašyta. Tarkim, jūs neperskaitėt užrašų...

Brusteris pasitraukė nuo valdymo pulto. Kambario šviesos tapo tamsiai mėlynos. Sara išgirdo zvimbesį. Ekrane sužybsėjo: „DABAR IŠEIKITE IŠ TESTO SRITIES. Testas prasideda už... trisdešimties sekundžių“.

Brusteris ir Bouldenas, nė nežvilgtelėję atgal, išėjo.

Sara išgirdo Bouldeną sakant: „Negaliu pakęsti degančios mėsos kvapo“.

Pasigirdo balsas kompiuteryje: „Testas prasideda po... penkiolikos sekundžių“.

Sara atsisuko į Kenerį:

– Ką darom?

Išėję iš patalpų Bouldenas ir Brusteris susėdo į automobilį. Bouldenas pasuko degimo raktelį. Brusteris uždėjo ranką Bouldenui ant peties.

– Palauk minutėlę.

Abu pažvelgė į duris. Sužybsėjo raudona šviesa. Iš pradžių lėtai, paskui greičiau ir greičiau.

– Testas prasidėjo, – tarė Brusteris.

– Prakeikimas, – atsiliepė Bouldenas. – Kaip manai, kiek jie išgyvens?

– Vieną žaibą, gal du. Sulig trečiuoju tikrai mirs. Ir galbūt užsidegs.

– Prakeikimas, – dar kartą tarė Bouldenas, užvesdamas variklį ir nuvažiuodamas laukiančio lėktuvo link.

IV

BLYKSNIS

LOS ANDŽELAS
SPALIO 9 D., ŠEŠTADIENIS
12:13 VAL.

Bandymų kameroje oras kibirkščiavo, buvo įsielektrinęs – kaip prieš audrą. Sara pastebėjo, jog ant dilbio pasišiaušė plaukeliai. Elektros krūvio traukiami drabužiai lipo prie kūno.

– Turi diržą? – paklausė Keneris.

– Ne...

– O auskarus?

– Ne.

– Ką nors metalinio?

– Ne, velniai rautų!

Keneris metėsi į stiklo sieną, bet tiktai atšoko. Spyrė į stiklą kulnu: nieko neatsitiko. Bloškėsi visu svoriu į duris, bet užraktas buvo stiprus.

– Iki bandymo pradžios liko dešimt sekundžių, – paskelbė elektroninis balsas.

– *Ką darysim?* – supanikavo Sara.

– Nusirenk.

– Ką?

– Tučtuojau. Nusirenk. – Vyriškis skubiai vilkosi marškinius, plėšė nuo kūno, net sagos lakstė. – Nagi, Sara. Svarbiausia – megztinį.

Sara vilkėjo prašmatnų pūkuotą Angoros vilnos megztuką. Prisiminė, jog tas megztukas – draugo dovana, vienas pirmųjų kada nors jai nupirktų daiktų. Nusiplėšė jį, o paskui ir marškinėlius.

– Sijoną, – paliepė Keneris. Jis lipo iš šortų, nusispyrė ir batus.

– Kodėl...

– Yra užtrauktukas!

Ji vos sugraibydama nusimovė sijoną. Liko su sportine liemenėle ir kelnaitėmis. Visa virpėjo. O kompiuterinis balsas pradėjo skaičiuoti:

– Dešimt... devyni... aštuoni...

Keneris drabužiais dangstė variklį. Paėmęs jos sijoną, taip pat užmetė. Angoros megztuką užtiesė ant viršaus.

– Ką darai?

– Atsigulk, – paliepė. – Gulkis ant grindų, prisispausk kiek tik gali ir *nejudėk*.

Sara prisispaudė prie šalto betono. Širdis daužėsi. Oras badė lyg adatėlėmis. Ji jautė, kaip šiurpsta sprandas.

– Trys... Du... Vienas...

Keneris puolė ant grindų greta Saros, o kambarį perskrodė pirmasis žaibo blyksnis. Sarą sukrėtė jo galia, stiprus kūną užliejęs oro šuoras. Plaukai stojo piestu – mergina jautė, tarsi keltų jos sprandą. Žaibavo be paliovos, perkūnijos garsai baugino, kaip ir švysčiojanti melsva šviesa, tokia ryški, jog matė ją net stipriai užmerkusi akis. Ji spaudėsi

prie grindų, geidė tapti dar plokštesnė, vos alsavo, galvojo, – *reiktų pasimelsti.*

Tačiau staiga kambaryje sušvito kitokia šviesa – geltonesnė, virpčiojanti, stipriai padvelkė aitrus kvapas.

Ugnis.

Ant nuogo merginos peties užkrito degančio megztinio skiautė. Nutvilkė stiprus skausmas.

– Degam...

– Nejudėk! – suurzgė Keneris.

Žaibai trankėsi vis greičiau, poškėjo kambaryje, o akies krašteliu Sara matė, kad ant variklio suversti drabužiai skendi liepsnose. Patalpoje prisikaupė dūmų.

Mano plaukai dega, – pagalvojo Sara, staiga pajutusi karštį ant sprando, kur prasideda plaukai.

Netikėtai pasipylė vandens pliūpsniai, žaibavimas liovėsi, virš galvų šnypštė purkštuvų antgaliai. Sarai pasidarė šalta. Ugnis užgeso, betonas sudrėko.

– Ar galiu atsikelti?

– Taip, dabar gali atsikelti, – leido Keneris.

Dar keletą minučių Keneris nesėkmingai bandė išdaužti stiklą. Galų gale liovėsi ir tiesiog spoksojo. Nuo vandens jo plaukai buvo sulipę.

– Nesuprantu, – pratarė. – Negali būti tokio kambario be apsauginio mechanizmo, padedančio išeiti.

– Pats matei, jie užrakino duris.

– Teisingai. Užrakino iš išorės ir pakabino spyną. Spyna reikalinga tam, kad niekas iš išorės negalėtų įeiti į patalpą, kol įrengimai užrakinti. Bet turi būti kažkoks kelias išsigauti iš *vidaus.*

– Jei ir yra, tai aš nematau.

Sara visa virpėjo. Skaudėjo nudegintą petį. Apatiniai buvo permirkę kiaurai. Ji nesidrovėjo, tačiau šalo, o jis nepaliovė tauškęs...

– Turi būti... – kalbėjo Keneris, lėtai sukdamasis ir žvalgydamasis.

– Stiklo išdaužti negalima...

– Ne, – pritarė vyriškis. – Negalima.

Bet staiga jam tarsi kas šovė į galvą. Jis pasilenkė ir pradėjo rūpestingai apžiūrinėti stiklo rėmą, tyrinėti siūlę ten, kur stiklas liečiasi su siena. Perbraukė ją pirštais.

Stebėdama Kenerį, Sara drebėjo. Purkštuvai tebeveikė, vis dar tryško vanduo. Ji stovėjo iki kauliukų vandenyje. Nesuprato, kaip jis gali būti toks susikaupęs ir atkaklus...

– Prakeikimas, – sumurmėjo Keneris. Pirštais užčiuopė viename lygyje su grindjuoste įtaisytą nedidukę velkę. Kitoje lango pusėje surado antrą, staigiai spustelėjo ir atidarė. Tada pastūmė centre ant vyrių pritvirtintą langą ir pasukęs jį atvėrė. Išlipo pro langą į išorinę patalpą.

– Vieni niekai, – pašmaikštavo Keneris ir ištiesė Sarai ranką. – Gal galėčiau jums pasiūlyti sausų drabužių?

– Dėkoju, – tarė Sara ir padavė ranką.

TŽTS prausyklos niekuo neišsiskyrė, tačiau Sara su Keneriu nusišluostė popieriniais rankšluosčiais ir rado porą šiltų kombinezonų, taigi pasijuto geriau. Žiūrėdama į veidrodį Sara pamatė, kad kairėje galvos pusėje nudegė kokius penkis centimetrus plaukų. Galiukai buvo nutriušę, pajuodę, susisukę.

– Galėjo būti ir blogiau, – pasakė, o pati pagalvojo: – *Kurį laiką rišiu uodegėlę.*

Apžiūrėjęs jos petį Keneris pasakė, jog čia pirmo laipsnio nudegimas su keletu pūslių. Uždėjo ledo ir paaiškino, kad nudegimas – ne tiek terminė žala, kiek nervinė kūno vidaus reakcija, o per pirmąsias dešimt minučių uždėjus ledo nudegimas gerokai sušvelninamas, nes apmarinamas nervas, todėl išvengiama ir reakcijos. Taigi, jei dažnai prisitrinate pūsles, ledas padėtų to išvengti.

Mergina nekreipė dėmesio į Kenerio plepalus. Tiesą sakant, pati nematė nudegusios vietos, turėjo pasikliauti jo žodžiais. Pradėjo skaudėti. Suradęs pirmosios pagalbos vaistinėlę vyriškis atnešė aspirino.

– Aspirinas? – nustebo Sara.

– Geriau negu nieko, – pasakė Keneris ir jai į ranką įbėrė dvi tabletes. – Tiesą sakant, dauguma to nežino, tačiau aspirinas tikrai stebuklingas vaistas: turi daugiau skausmą slopinančios galios nei morfijus, veikia priešuždegimiškai, numuša karštį...

– Ne dabar, – sustabdė Sara. – Prašau.

Ji tiesiog nebegalėjo ištverti dar vienos Kenerio paskaitos.

Jis nieko nepasakė. Tiesiog sutvarstė petį. Atrodė, jog ir šitai daryti įgudęs.

– Ar yra kas, ko nesugebėtum? – paklausė Sara.

– Na, žinoma.

– Pavyzdžiui? Gal šokti?

– Ne, aš neblogai šoku. Bet esu baisiai negabus kalboms.

– Koks palengvėjimas.

Pati Sara kalboms buvo gabi. Vaikystę praleidusi Italijoje, pakankamai sklandžiai kalbėjo itališkai ir prancūziškai. Mokėsi kinų kalbos.

– O tu? – nepasidavė Keneris. – Kas nesiseka tau?

– Santykiai, – atsakė Sara.

Žiūrėjo į veidrodį ir pešiojo pajuodavusią plaukų sruogą.

BEVERLI HILSAS
SPALIO 9 D., ŠEŠTADIENIS
1:13 VAL.

Kopdamas laiptais į savo butą Evansas girdėjo televizoriaus skleidžiamą triukšmą, garsesnį nei anksčiau. Girdėjo plojimus ir juoką. Panašu į šou studijoje su gyvais žiūrovais.

Atidaręs duris įėjo į svetainę. Kieme matytas privatus detektyvas sėdėjo ant sofos atsukęs Evansui nugarą, vieną ranką buvo permetęs per sofos atlošą ir, nekantriai barbendamas pirštais, žiūrėjo televizorių. Ant greta stovinčios kėdės buvo užmestas vyriškio švarkas.

– Matau, jaučiatės kaip namie, – kreipėsi į svečią Evansas. – Ar nemanot, jog šiek tiek per garsiai? Gal reiktų pritildyti?

Vyriškis nieko neatsakė, toliau spoksojo į televizorių.

– Ar girdite? – pakartojo Evansas. – Gal galėtumėte pritildyti?

Vyrukas nesujudėjo. Tik ant sofos atlošo nenuilsdami judėjo pirštai.

Evansas apėjo aplinkui ir pažvelgė vyriškiui į veidą.

– Atsiprašau, nežinau jūsų vardo, bet...

Jis nutilo. Detektyvas neatsisuko į šeimininką, o toliau įdėmiai stebeilijo į ekraną. Tiesą sakant, nesujudėjo nė viena jo kūno dalelė. Vyriškis buvo nejudrus, tarsi sustingęs. Net akys nejudėjo. Nė nemirktelėjo. Vienintelė judanti kūno dalis – pirštai ant sofos atlošo. Galėjai manyti, jog jie mėšlungiškai trūkčioja.

Evansas žengė tiesiai priešais vyriškį.

– Ar jums viskas gerai?

Žmogaus veide – jokios išraiškos. Akys žvelgė pirmyn, atrodė, kiaurai Evansą.

– Pone?

Tyrėjas sunkiai kvėpavo, krūtinė vos vos kilnojosi. Oda buvo papilkėjusi.

– Ar galite judėti? Kas atsitiko?

Nieko. Vyrukas buvo sustingęs.

Visai kaip pasakojo apie Margo, – pagalvojo Evansas. Toks pats sustingęs, toks pats bejausmis. Pagriebęs telefoną, Evansas surinko 911 ir iškvietė greitąją pagalbą.

– Nagi, atvyksta pagalba, – pasakė vyriškiui. Privatus tyrėjas neparodė nė ženklo, bet Evansui vis tiek susidarė įspūdis, kad vyriškis girdi, kad sustingusio kūno viduje jis visiškai sąmoningas. Tik nebuvo kaip tuo įsitikinti.

Evansas apsidairė kambaryje tikėdamasis rasti įkalčių, padėsiančių suprasti, kas nutiko. Bet butas atrodė neliestas, pajudinta tik viena kėdė kampe. Ten pat, ant grindų, tarsi būtų nusiritęs, gulėjo dvokiantis vyruko cigaras – jau truputį nudeginęs kilimo kraštą.

Evansas pakėlė cigarą.

Nusinešęs į virtuvę pakišo po čiaupu, o paskui išmetė į šiukšlių dėžę. Tada jam šovė mintis. Vėl sugrįžo pas vyriškį.

– Ketinote man kažką atnešti...

Jokio judesio. Tik pirštai ant atlošo.

– Ar tas daiktas čia?

Pirštai sustojo. Arba beveik sustojo. Jie vis dar lėtai judėjo, bet aiškiai buvo matyti pastangos.

– Galite valdyti pirštus? – pasiteiravo Evansas.

Pirštai pajudėjo, paskui vėl sustojo.

– Vadinasi, galite. Puiku. Taigi: ar daiktas, kurį norėjote, kad pamatyčiau, yra čia?

Pirštai sujudėjo. Tada sustojo.

– Laikysiu šitai atsakymu „taip“. Puiku.

Evansas žengtelėjo atgal. Girdėjo iš toli aidinčią sireną. Po kelių minučių čionai atvyks greitoji. Jis pasakė:

– Eisiu viena kryptimi, jei ta kryptis teisinga, pajudinkite pirštus.

Pirštai sukrutėjo ir sustojo, tarsi sakydami „taip“.

– Puiku, – tarė Evansas.

Apsisuko ir žengė keletą žingsnių į dešinę, virtuvės link. Atsigręžė. Pirštai nejudėjo.

– Vadinasi, čia ne tas kelias.

Dabar nuėjo prie televizoriaus, tiesiai priešais vyriškį.

Pirštai nesujudėjo.

– Ką gi, gerai.

Evansas pasuko kairėn, nuėjo palei didelius langus. Pirštai vis dar nejudėjo. Liko vienintelė kryptis: jis nuėjo už tyrėjo, patraukė prie durų. Kadangi vyrukas negalėjo jo matyti, Evansas papasakojo:

– Dabar einu nuo jūsų, priekinių durų link...

Pirštai nejudėjo.

– Gal nesupratot, – nekantravo Evansas, – norėčiau, ad pajudintumėte pirštus, jei einu teisinga kryptimi...

Pirštai sujudėjo, draskė atlošą.

– Aha, gerai, bet kuri kryptis? Ėjau visomis keturiomis ryptimis ir...

Suskambėjo durų skambutis. Evansui atidarius, skubiai įengė neštuvais nešini du greitosios pagalbos medikai. Užirė tikras pragaras: medikai paskubomis klausinėjo, kėlė yriškį ant neštuvų. Po kelių akimirkų atvyko policija ir ateikė daugiau klausimų. Beverli Hilso policininkai managūs, bet atkaklūs: vyriškį juk suparalyžiavo Evanso bute, Evansas, atrodo, nieko apie tai nežino.

Paskutinis pro duris įžengė detektyvas. Vilkėjo rudą kostiumą ir prisistatė esąs Ronas Peris. Padavė Evansui vizitinę kortelę. Evansas ištiesė jam savąją. Peris dirstelėjo į kortelę, paskui į Evansą ir tarstelėjo:

– Ar tik anksčiau nebūsiu matęs šios kortelės? Atrodo pažįstama. Ach, taip, prisimenu: tame bute Vilšyre, kur buvo paralyžiuota ponia.

– Mano klientė.

– O dabar vėl pasikartojo tas pats paralyžius, – įgėlė Peris. – Čia atsitiktinumas?

– Nežinau, – gynėsi Evansas, – manęs čia nebuvo. Nežinau, kas nutiko.

– Kažkodėl ten, kur nueinate, paralyžiuoja žmones.

– Ne, – tikino Evansas, – sakau: nežinau, kaip tai atsitiko.

– O šitas vyrukas – irgi klientas?

– Ne.

– Tuomet kas?

– Neturiu supratimo.

– Ne? Tai kaip jis čionai pateko?

Evansas ruošėsi pasakyti, kad paliko atviras duris, bet suprato, jog reiks ilgai ir sudėtingai aiškinti.

– Nežinau. Aš, na... kartais neužrakinu durų.

– Reikia visuomet rakinti duris, pone Evansai. Juk tas savaime suprantama.

– Žinoma, jūs teisus.

– Argi jūsų durys, kai išeinate, neužsitrenkia automatiškai?

– Jau sakiau: nežinau, kaip jis pateko į mano butą, – pakartojo Evansas, žiūrėdamas detektyvui tiesiai į akis.

Pareigūnas akių nenusuko.

– Iš kur tos siūlės jums ant galvos?

– Pargriuvau.

– Atrodo, neblogai plojotės.

– Taip ir buvo.

Detektyvas lėtai palingavo galvą.

– Išvaduotumėte mus nuo daugybės rūpesčių tiesiog pasakydamas, kas tas vyrukas, pone Evansai. Jūsų bute yra žmogus, o jūs nežinote, kas jis toks, nežinote, kaip įėjo. Atleiskite, bet nuojauta man kužda, jog kažką nutylite.

– Taip ir yra.

– Puiku, – tarė Peris, išsitraukdamas užrašų knygutę. – Pirmyn.

– Tas vyrukas – privatus seklys.

– Žinau.

– Žinot? – nustebo Evansas.

– Sanitarai patikrino kišenes ir piniginėje rado licenciją. Tęskite.

– Minėjo, kad jį pasamdęs mano klientas.

– Aha. Kuris gi klientas? – skrebeno Peris.

– Negaliu pasakyti, – tarė Evansas.

Peris pakėlė galvą nuo užrašų knygutės.

– Pone Evansai...

– Atsiprašau. Tai konfidencialu.

Detektyvas pratisai atsiduso.

– Na, gerai, tas vyrukas – privatus seklys, pasamdytas jūsų kliento.

– Teisingai, – pritarė Evansas. – Seklys susisiekė su manimi ir pasakė, jog nori susitikti ir kažką perduoti.

– Kažką jums perduoti?

– Taip.

– Klientui to perduoti nenorėjo?

– Negalėjo.

– Kodėl?

– Nes klientas, na, nepasiekiamas.

– Suprantu. Tuomet jis atėjo pas jus.

– Taip. Buvo labai atkaklus, norėjo susitikti mano bute.

– Vadinasi, palikote buto duris atviras jam.

– Taip.

– Vyrukui, kurio anksčiau nebuvote matęs?

– Taip, na, žinojau, kad jis dirba mano klientui.

– Iš kur žinojote?

Evansas papurtė galvą.

– Konfidencialu.

– Gerai. Vyrukas atėjo į jūsų butą. Kur buvote jūs?

– Savo kontoroje.

Evansas greitai prisiminė, ką veikė per pastarąsias dvi valandas.

– Ar kontoroje jus kas nors matė?

– Taip.

– Kalbėjotės?

– Taip.

– Daugiau nei su vienu asmeniu?

– Taip.

– Ar matėtės dar su kuo nors, išskyrus teisės firmos darbuotojus?

– Sustojau prisipilti degalų.

– Ar patarnautojas jus atpažintų?

– Taip. Paprastai naudojuosi kreditine.

– Kokia degalinė?

– *Shell.* Piko gatvėje.

– Gerai. Taigi jūsų nėra dvi valandas, grįžtate, o vyrukas...

– Toks, kaip matėte. Paralyžiuotas.

– O ką jis ketino jums perduoti?

– Neturiu supratimo.

– Ar bute ką nors radote?

– Ne.

– Dar norite ką nors pridurti?

– Ne.

Vėl ilgas atodūsis.

– Klausykit, pone Evansai, man žinomi jau du keistomis aplinkybėmis paralyžiuoti žmonės, šiek tiek nerimauju. Bet jūs, atrodo, nė kiek nesijaudinate.

– Patikėkit, jaudinuosi, – atrėžė Evansas.

Detektyvas susiraukęs dirstelėjo.

– Gerai, – pasakė pagaliau. – Turite teisę neskelbti kliento informacijos. Tačiau pasakysiu, kad dėl to paralyžiaus sulaukiau skambučių iš Kalifornijos universiteto Los Andžele ir Ligų kontrolės centro. Dabar – antras atvejis, vadinasi, sulauksiu daugiau skambučių. – Pareigūnas garsiai užvertė užrašų knygutę. – Turėsite atvažiuoti į skyrių ir duoti raštiškus parodymus. Ar galėsite šiandien užsukti?

– Tikriausiai.

– Penktą valandą?

– Gerai. Tinka.

– Adresą rasite kortelėje. Priimamajame tiesiog pasiteiraukite manęs. Stovėjimo aikštelė – po pastatu.

– Supratau, – tarė Evansas.

– Pasimatysime, – atsisveikino detektyvas ir apsisukęs išėjo.

Evansas paskui pareigūną užtrenkė duris ir į jas atsišliejo. Džiaugėsi pagaliau likęs vienas. Lėtai apėjo butą, mėgindamas susikaupti. Televizorius tebebuvo įjungtas, bet be garso. Pažiūrėjo į sofą, ant kurios sėdėjo privatus seklys. Jo kūno įspaudas...

Liko dar pusvalandis iki numatyto susitikimo su Dreiku. Bet Evansas norėjo sužinoti, ką gi atnešė privatus tyrėjas. Kur tai yra? Evansas judėjo visomis kompaso kryptimis, ir visus kartus vyriškis savo pirštų pagalvėlėmis teigė, jog kryptis neteisinga.

Ką gi tai reiškė? Tyrėjas nieko neatnešė? Tas daiktas kažkur kitur? O gal kažkas, kas paralyžiavo tą vyruką, daiktą pasiėmė ir jo čia daugiau nebėra?

Evansas atsiduso. Esminio klausimo: *Ar tas daiktas čia?* – jis sekliui pateikti nesuspėjo. Tiesiog padarė prielaidą, jog tikrai čia.

O gal ir yra? Tuomet kur?

Šiaurė, pietūs, rytai, vakarai. Visos kryptys klaidingos.

Tai reiškia...

Ką?

Evansas papurtė galvą. Sunkiai sekėsi susikaupti. Tiesa buvo ta, jog privataus seklio paralyžius sunervino labiau, nei Piteris būtų norėjęs. Žiūrėjo į sofą, į įspaudą. Vyrukas negalėjo judėti. Turėjo būti baisu. Sanitarai jį pakėlė tiesiog kaip bulvių maišą ir paguldė ant neštuvų. Pagalvėlės ant kušetės buvo netvarkingai išmėtytos ir priminė, jog medikams nebuvo lengva.

Evansas tingiai nužingsniavo prie sofos, ėmė dėlioti pagalvėles į vietą, jas purenti...

Vienos pagalvėlės prorėžoje kažką pajuto. Įkišo ranką giliau į kamšalą.

– Prakeikimas, – sumurmėjo.

Žinoma, žvelgiant atgal, viskas atrodė paprasta. Judėjimas visomis kryptimis buvo klaidingas, nes seklys norėjo, kad Evansas eitų jo *link*. Vyrukas sėdėjo ant daikto, kurį buvo įgrūdęs į sofos pagalvėlę.

Pasirodo, tai buvo spindinti DVD plokštelė.

Evansas įkišo diską į leistuvą, stebėjo pasirodantį duomenų sąrašą. Visi duomenys buvo kelių savaičių senumo.

Evansas paspaudė pirmą datą.

*

Matė VAIF'o konferencijų kambario vaizdą. Filmuota šonu, iš kambario kampo, juosmens aukštyje. *Kamera turėjo būti paslėpta ant pranešėjo pakylos ar kur panašiai*, galvojo Evansas. Be abejonės, seklys įrengė kamerą tą dieną, kai Evansas jį pastebėjo VAIF'o pasitarimų kambaryje.

Kameros apačioje buvo matyti laikas, skaičiai mirgėjo. Bet Evansas stebėjo vaizdą, kuriame Nikolas Dreikas kalbėjosi su Džonu Henliu, visuomenės informavimo ir reklamos skyriaus darbuotoju. Dreikas buvo nusiminęs, grąžė rankas.

– *Nekenčiu* visuotinio atšilimo! – kalbėjo, beveik šaukė Dreikas. – Šūdas, kaip *nekenčiu!* Prakeikta katastrofa!

– Tas jau įrodyta, – ramiai kalbėjo Henlis, – per daugelį metų. Su tuo ir turime dirbti.

– Dirbti? Bet tai *neveikia*, – piktinosi Dreikas. – Toks mano požiūris. Visuotinis atšilimas nė skatiko nevertas, ypač žiemą. Kiekvieną kartą vos pasnigus žmonės pamiršta visus visuotinius atšilimus. Nusprendžia, jog truputis šilumos būtų visai neblogai. Plumpina per sniegą, *svajodami* apie menkutį visuotinį atšilimą. Čia tau ne tarša, Džonai. Tarša *suveikia*. Vis dar suveikia. Tarša pasiutusiai baugina žmones. Pagąsdini, kad susirgs vėžiu, ir visi krapšto piniginės. Bet nedidelio atšilimo niekas nesibaimina. Ypač jei dar šimtą metų nieko nenutiks.

– Surasi būdą, – ramino Henlis.

– Jau nebe, – atkirto Dreikas. – Viską išbandėme. Dėl visuotinio atšilimo nyksta rūšys – niekam nerūpi. Kažkur nugirdo, kad dauguma išnyksiančių rūšių yra vabzdžiai. Neįmanoma prasimanyti pinigų nykstantiems vabzdžiams

gelbėti, Džonai. Dėl visuotinio atšilimo prasidėsiančios egzotiškos ligos niekam nė motais. Dar neprasidėjo. Praeitais metais išsukom tą milžinišką kampaniją, susiejančią visuotinį atšilimą su *Hanta* ir *Ebolos* virusais. Visiems vienodai. Dėl visuotinio atšilimo kyla jūros lygis – visi žinom, kuo tas pasibaigs. Vanutu ieškinys – tikra sušikta katastrofa. Visi manys, kad jūros lygis niekur nekyla. Ir dar tas skandinavas, jūros lygio ekspertas. Tikras kenkėjas. Dėl nekompetencijos užsipuolė net Tarpvyriausybinę klimato kaitos komisiją.

– Taip, – kantriai sutiko Henlis, – visa tai tiesa...

– Tada pasakyk, – rėkė Dreikas, – kaip, velniai rautų, man *pasitelkti* visuotinį atšilimą! Nes žinai, kiek turiu surinkti, kad ši organizacija veiktų, Džonai. Man reikia keturiasdešimt dviejų milijonų dolerių per metus. Rėmėjai duoda vos ketvirtadalį. Garsenybės prašmėžuoja labdaros renginiuose, bet neduoda nė skatiko. Jie tokie egoistai: galvoja, kad dalyvavimas jau yra pakankamas mokestis. Žinoma, kiekvienais metais kažkiek išmelžiame iš Aplinkos apsaugos agentūros, kuri pakloja tris, na, keturis milijonus. Su visomis AAA pašalpomis susidarys gal kokie penki. Vis tiek lieka milžiniška skylė, Džonai. Visuotinis atšilimas jos nesulopys. Man reikia sušikto *pagrindo*. Pagrindo, kuris *suveiks!*

– Suprantu, – vis dar labai ramiai pasakė Henlis, – bet pamiršti konferenciją.

– Oi, Kristau, konferencija, – nusiviepė Dreikas. – Tie subingalviai net tinkamų plakatų nesugeba paruošti. Geriausias mūsų pranešėjas Bendiksas turi bėdų šeimoje. Žmonai taikoma chemoterapija. Į tvarkaraštį buvo įtrauktas Gordonas, bet dėl tyrinėjimų jam iškeltas kažkoks ieškinys... Atrodo, jo užrašai – klastotė...

– Čia tik smulkmenos, Nikolai, – paprieštaravo Henlis, – prašau tavęs apsistoti prie bendro vaizdo...

Tuo metu suskambėjo telefonas. Atsiliepė Dreikas, trumpai pasiklausė. Paskui padėjo ragelį ir atsisuko į Henlį.

– Pratęsime vėliau, Džonai. Nenumatytas atvejis.

Henlis atsistojo ir išėjo iš kambario.

Įrašas baigėsi.

Ekranas pajuodo.

Evansas stebeilijo į tuščią ekraną. Jautėsi taip, tarsi tuoj susirgs. Persirito svaigulio banga. Spaudė skrandį, suko vidurius. Nuotolinio valdymo pultelį laikė rankoje, bet nespaudė nė vieno mygtuko.

Praėjus akimirkai, įkvėpė. Pagalvojęs suprato, kad tai, ką matė, tikrai nebuvo keista. Galbūt Dreikas prie keturių akių buvo kiek atviresnis – kiekvienas būtų – ir, akivaizdu, jautėsi nusivylęs, nes trūko pinigų. Nuo pat pradžių judėjimas turėjo nugalėti plačiosios visuomenės apatiją. Žmonija niekuomet negalvoja toli į priekį. Nemato lėtai nykstančios aplinkos. Visais laikais reikėdavo sunkiai kovoti, kad visuomenė pradėtų elgtis taip, kaip tikrai vertėtų savo pačios labui.

Kova toli gražu nebuvo baigta. Ko gero, dar tik prasidėjo.

Tikriausiai tiesa ir tai, jog nėra lengva surinkti pinigus visuotinio atšilimo problemai spręsti. Todėl Nikolo Dreiko darbas ir stojo jam skersai gerklės.

Aplinkosaugos organizacijos tikrai darbavosi turėdamos labai mažai lėšų. Keturiasdešimt keturi milijonai VAIF'ui,

tiek pat – Gamtinių išteklių apsaugos tarybai, kokie penkiasdešimt milijonų – *Sierra* klubui. Didžiausia buvo *Nature Conservancy*, ši organizacija disponavo septyniais šimtais penkiasdešimčia milijonų. Bet kas tai yra palyginti su nesuskaičiuojama daugybe dolerių, kuriuos gali surinkti korporacijos? Tarsi Dovydo kova su Galijotu. O Dreikas, kaip pats minėdavo kiekviena proga, buvo Dovydas.

Evansas dirstelėjo į laikrodį. Bet kuriuo atveju, laikas eiti ir susitikti su Dreiku.

Išėmė DVD plokštelę iš leistuvo, įsidėjo į kišenę ir išėjo iš namų. Pakeliui mėgino apmąstyti, ką pasakys. Ne vieną kartą pergalvojo, mėgindamas padaryti kalbą tobulą. Turėjo būti atsargus, nes viskas, ką sakyti primokė Keneris, buvo melas.

BEVERLI HILSAS
SPALIO 9 D., ŠEŠTADIENIS
11:12 VAL.

– Piteri, Piteri, – karštai kratydamas ranką kartojo Nikolas Dreikas, – kaip malonu tave matyti. Buvai išvykęs?

– Taip.

– Bet nepamiršai mano prašymo?

– Nepamiršau, Nikai.

– Sėskis.

Evansui atsisėdus, prie rašomojo stalo atsisėdo ir Dreikas.

– Pasakok.

– Atsekiau to sakinio ištakas.

– Įdomu.

– Tikrai. Buvai teisus. Džordžui šią mintį pakišo teisininkas.

– Taip ir žinojau! Kas toks?

– Pašalinis advokatas, ne iš mūsų firmos.

Evansas kalbėjo rinkdamas žodžius, minėjo tik tą, ką sakyti pamokė Keneris.

– Kas toks?

– Deja, Nikai, yra patvirtinimas. Raudonai subraukyti juodraščiai su Džordžo ranka rašytais paaiškinimais.

– Šūdas! Kada viskas prasidėjo?

– Prieš šešis mėnesius.

– Šešis mėnesius!

– Akivaizdu, Džordžas kurį laiką nerimavo dėl... veiklos. Remiamų grupių veiklos.

– Nieko man nesakė.

– Ir man nesakė, – pridūrė Evansas. – Susirado nešališką advokatą.

– Noriu pamatyti tą korespondenciją, – paprašė Dreikas.

Evansas papurtė galvą.

– Įgaliotasis asmuo to niekada neleis.

– Džordžas negyvas.

– Teisės išlieka ir po mirties. *Svidleris ir Berlinas prieš Jungtines Valstijas.*[1]

– Paistalai, Piteri, puikiai žinai.

Evansas gūžtelėjo pečiais.

– Bet būtent taip elgiasi teisininkai. Ir aš, ko gero, tiek pasakydamas jau peržengiau ribas.

Dreikas barbeno pirštais į stalo paviršių.

– Piteri, Vanutu bylai žūtbūtinai reikia tų pinigų.

– Girdėjau, – tarstelėjo Evansas, – jog byla gali būti nutraukta.

---

[1] 1998 m. vykęs teismo procesas, kurio metu JAV Aukščiausiasis Teismas priėmė nutartį, jog po kliento mirties nedingsta advokato ir kliento santykių konfidencialumo principas *(vert.).*

– Nesąmonė.

– Nes duomenys nerodo jokio Ramiojo vandenyno lygio kilimo.

– Būčiau atsargesnis rinkdamas žodžius, – susinervino Dreikas. – Kur išgirdai tokius niekus? Nes čia tikriausiai iš pramonininkų kilusi dezinformacija, Piteri. *Be jokios abejonės*, visame pasaulyje jūros lygis kyla. Tas ne vieną kartą moksliškai įrodyta. Dar tik vakar peržvelgiau palydovinius jūros lygio matavimus, čia pakankamai naujas tokių matavimų metodas. Palydovai parodė jūros lygį vos per vienerius metus pakilus keliais milimetrais.

– Ar tie duomenys paskelbti? – paklausė Evansas.

– Taip gerai nepamenu, – keistai pasižiūrėjęs atsakė Dreikas. – Gavau spaudos konferencijos suvestinę.

Evansas neketino pateikti panašių klausimų. Kažkaip spontaniškai išsprūdo. Nesmagiai pasijuto supratęs, jog jo tonas skeptiškas. Nenuostabu, kad Dreikas keistai į jį pažiūrėjo.

– Nenoriu nieko teigti, – skubiai pasitaisė Evansas, – tiesiog girdėjau tokius gandus...

– ...ir nori prisikasti iki esmės, – linguodamas galvą užbaigė sakinį Dreikas. – Visiškai suprantama. Džiaugiuosi, kad atkreipei mano dėmesį, Piteri. Tuoj susiskambinsiu su Henliu ir išsiaiškinsiu, kas tuos gandus platina. Žinoma, šita kova begalinė. Ne paslaptis, jog Įmonių konkurencijos institute, Huverio fonde ar Maršalo institute sėdi tikri neandertaliečiai. O ko vertos grupuotės, kurias finansuoja dešinieji radikalai ir besmegeniai fundamentalistai! Deja, jos disponuoja didelėmis lėšomis.

– Taip, suprantu, – susiruošęs eiti pasakė Evansas. – Ar aš dar reikalingas?

– Būsiu atviras, – pasakė Dreikas, – nesidžiaugiu. Ar tebelieka penkiasdešimt tūkstančių per savaitę?

– Tokiomis aplinkybėmis, manau, neturime pasirinkimo.

– Turėsime kaip nors išsiversti, – kalbėjo Dreikas. – Tarp kitko, byla einasi puikiai. Bet turiu sutelkti dėmesį į konferenciją.

– Taip, tiesa. Kada ji prasideda?

– Trečiadienį, – atsakė Dreikas. – Po keturių dienų. Dabar, jei leisi...

– Žinoma, – neprieštaravo Evansas.

Jis išėjo iš kontoros, palikęs savo mobilųjį ant šoninio stalelio priešais rašomąjį stalą.

Tik nulipęs į pirmą aukštą Evansas suvokė, jog Dreikas nieko nepaklausė apie siūles. Visi, kuriuos jis tą dieną susitiko, ką nors pasakydavo, tik ne Dreikas. Žinoma, Dreiko galva besiruošiant konferencijai ir taip buvo visko prigrūsta.

Priešais Evansas išvydo pirmo aukšto konferencijų salę, kurioje veikla virte virė. Šūkis ant sienos skelbė: „STAIGI KLIMATO KAITA – GRESIANTI KATASTROFA“. Aplink didžiulį stalą, ant kurio stovėjo pastato vidaus ir automobilių stovėjimo aikštelės maketas, spietėsi kokie dvidešimt jaunuolių. Evansas stabtelėjo ir kurį laiką juos stebėjo.

Vienas vaikis stovėjimo aikštelėje dėliojo medines kaladėles, vaizduojančias automobilius.

– Šefui nepatiks, – paprieštaravo kitas. – Jis nori vietas arčiausiai pastato rezervuoti žinių furgonams, ne autobusams.

– Štai čia žurnalistams palikau tris vietas, – atrėžė anas. – Argi nepakanka?

– Šefas prašė dešimties.

– Dešimt vietų? Kiek, jo manymu, žinių komandų ketina pasirodyti šiame renginyje?

– Nežinau, bet jis nori dešimties vietų ir liepė pasirūpinti papildomu energijos tiekimu bei telefono linijomis.

– Akademinei konferencijai apie staigią klimato kaitą? Nesuprantu. Kiek galima kalbėti apie uraganus ir sausras? Pasiseks, jei atvyks bent trys komandos.

– Vyruti, bet bosas – jis. Pažymėk dešimt vietų.

– Vadinasi, autobusus reikės atitraukti į galines eiles.

– Dešimt vietų, Džeikai.

– Gerai jau, gerai.

– Ir kuo arčiau pastato, nes tos maitinimo linijos labai brangios. Už papildomas komunalines paslaugas paklosime krūvą pinigų.

– O kaip apšviesti demonstravimo erdves? – paklausė kitame stalo gale stovinti mergina. – Ar bus pakankamai tamsu vaizdo medžiagai demonstruoti?

– Ne, bus rodoma vaizdo projektoriais.

– Kai kurie turi nuosavus daugiafunkcinius projektorius.

– Tada viskas bus gerai.

– Kuo galiu jums padėti, pone? – Prie stovinčio ir žiūrinčio į salę Evanso priėjo jauna moteris. Buvo panaši į registratorę – tokia pat prėskai mandagi.

– Taip, – pasakė Evansas, linkteldamas link konferencijų salės. – Domiuosi, kaip galėčiau apsilankyti toje konferencijoje.

– Gaila, bet tik su kvietimais, – atsakė moteris. – Čia mokslinė konferencija, ne plačiajai visuomenei.

– Ką tik išėjau iš Niko Dreiko kabineto ir pamiršau paprašyti...

– O, na, gerai, tiesą sakant, prie registracijos stalo turiu keletą nemokamų bilietų. Ar žinote, kurias dienas dalyvausite?

– Visas, – atsakė Evansas.

– Koks atsidavimas, – šypsodamasi pratarė moteris. – Prašom sekti paskui mane...

Iš VAIF'o iki konferencijos štabo Santa Monikos centre automobiliu buvo visai netoli. Ant vyšninio keltuvo stovintis darbininkas dideliame plakate lipdė raides. Kol kas buvo parašyta: „STAIGI KLIMATO KA... ir apačioje: „GRESI..."

Mašina buvo įkaitusi nuo vidudienio saulės. Iš automobilinio telefono Evansas paskambino Sarai.

– Atlikta. Palikau savo telefoną Dreiko kabinete.

– Gerai. Tikėjausi, kad paskambinsi anksčiau. Nemanau, jog tai dar svarbu.

– Nebesvarbu? Kodėl?

– Manau, Keneris jau rado viską, ko jam reikėjo.

– Rado?

– Štai, pasikalbėk.

Sara su juo? – pagalvojo Evansas.

– Keneris.

– Čia Pitas, – prisistatė Evansas.

– Kur tu?

– Santa Monikoje.

– Grįžk į butą ir įsimesk kelioninių darbužių. Tada ten palauk.

– Ko palaukti?

– Persirenk viską, ką dabar dėvi. Ir nepasiimk nieko, ką vilki dabar.

– Kodėl?

– Vėliau.

Trakšt. Telefonas išsijungė.

Grįžęs į savo butą Evansas paskubomis susikrovė krepšį. Paskui įėjo į svetainę. Laukdamas į leistuvą įdėjo DVD plokštelę ir palaukė pasirodant meniu.

Iš sąrašo pasirinko antrą įrašą.

Ekrane vėl pamatė Dreiką su Henliu.

Tikriausiai filmuota buvo tą pačią dieną, tik vėliau, nes vyrai vilkėjo tais pačiais drabužiais. Dreikas buvo nusivilkęs švarką ir pakabinęs ant kėdės atlošo.

– Jau anksčiau tavęs paklausiaũ, – pasipiktinęs kalbėjo Dreikas. – Tavo patarimas nesuveikė.

– Galvok struktūriškai, – pasakė Henlis.

Vyriškis atsilošė kėdėje ir, sudėjęs pirštų galiukus, įsispoksojo į lubas.

– Ką, po velnių, tai reiškia? – pasipiktino Dreikas.

– Galvok struktūriškai, Nikolai. Kaip veikia informacija: kas jai turi įtakos, kam turi įtakos ji.

– Čia tik reklaminiai paistalai.

– Nikolai, – šiurkščiai pasakė Henlis, – tiesiog mėginu tau padėti.

– Atsiprašau.

Dreikas, atrodo, prisivertė pamąstyti. Truputį palenkė galvą.

Stebėdamas įrašą, Evansas pagalvojo: *Argi ten vadovauja Henlis?* Kurį laiką būtent taip ir atrodė.

– Tuomet, – tęsė Henlis, – leisk paaiškinti, kaip išspręsi savo problemą. Išeitis paprasta. Jau sakei...

Pasigirdo garsus beldimas į duris. Evansas sustabdė DVD ir, kad pasijustų saugesnis, išėmęs iš leistuvo plokštelę, įsidėjo į kišenę. Nekantrus beldimas nesiliovė, tad vaikinas nuėjo prie durų.

Už durų stovėjo Sandžongas Tapa. Atrodė paniuręs.

– Turime išvykti, – pasakė, – dabar.

V

GYVATĖ

DJABLAS
SPALIO 10 D., SEKMADIENIS
14:43 VAL.

Sraigtasparnis blerbė virš Arizonos dykumos, už dvidešimties mylių į rytus nuo Flagstafo, netoli Djablo kanjono. Galinėje sėdynėje Sandžongas ištiesė Evansui nuotraukas ir spausdintą kompiuterinę medžiagą. Kalbėdamas apie Aplinkos išlaisvinimo frontą, pasakė:

– Manome, jog jų tinklai veikia, bet mūsiškiai – irgi. Visi mūsų tinklai dirba, – pakartojo, – taigi vienu jų užčiuopėme netikėtą įkaltį. Tik pagalvok, Pietvakarių parkų tvarkymo asociacijoje.

– Tai yra?

– Vakarinių valstijų valstybinių parkų direkcijų organizacija. Jie aptiko, jog vyksta kažkas keista. Dauguma valstybinių parkų Jutoje, Arizonoje ir Naujojoje Meksikoje buvo iš anksto užsakyti ir apmokėti: šį savaitgalį rezervuoti kompanijų iškyloms, mokyklų šventėms, įstaigų sukaktuvių vakarėliams ir panašiai. Visais atvejais renginiai šeimyniniai: tėvų su vaikais, kartais netgi su seneliais. Tiesa, savaitgalis ilgas – trys dienos. Bet beveik visi išankstiniai užsakymai

buvo pirmadieniui. Tik saujelė – šeštadieniui ir sekmadieniui. Nė vienas iš parko prižiūrėtojų neatsimena, jog kas nors panašaus būtų nutikę anksčiau.

– Nesuprantu, – sumurmėjo Evansas.

– Ir jie nesuprato, – pritarė Sandžongas. – Pagalvojo, kad gali būti ryšys su kokiu nors kultu, o kadangi parkai negali būti naudojami religiniams tikslams, administratoriai čiupo telefonus bei paskambino kelioms parkus užsisakiusioms organizacijoms. Ir sužinojo, kad visais atvejais organizacijos gavo dotaciją surengti renginį būtent tą dieną.

– Iš ko gavo dotaciją?

– Iš labdaringų organizacijų. Visais atvejais situacija tokia pati. Visi gavo laiškus, teigiančius: „Dėkojame, kad neseniai kreipėtės paramos. Mums malonu pranešti, kad galime paremti jūsų susibūrimą tokiame ir tokiame parke pirmadienį, spalio vienuoliktą. Jūsų vardu jau išsiųstas čekis. Mėgaukitės susibūrimu".

– Bet grupės niekada neprašė jokios paramos?

– Teisingai. Taigi paskambino į labdaringas organizacijas, ir kažkas paaiškino, jog tikriausiai susipainiojo, bet, kadangi čekis jau išsiųstas, kuo ramiausiai galima imti ir pasinaudoti parku tą dieną. Daugybė grupių nusprendė taip ir padaryti.

– O kokios tos labdaringos organizacijos?

– Nė viena nebus girdėta. Eimės Rositer fondas. Naujosios Amerikos fondas. V. Rodžerio ir Eleonoros T. Malkin fondas. Narių atminimo fondas. Iš viso apie tuzinas aukotojų.

– Tikrų aukotojų?

Sandžongas gūžtelėjo pečiais.

– Manome, ne. Bet dabar tikrinam.

– Vis dar nesuprantu, – pakartojo Evansas.

– Kažkas nori, kad šį savaitgalį parkuose būtų daug žmonių.

– Taip, bet kodėl?

Sandžongas padavė jam nuotrauką. Nenatūralių spalvų fotografijoje iš oro buvo matyti miškas: ryškiai raudoni medžiai ir tamsiai mėlyna žemė. Sandžongas dūrė pirštu į nuotraukos vidurį. Ten, miško proskynoje, Evansas išvydo kažką panašaus į voratinklį – keletą koncentrinių linijų, jungiančių fiksuotus taškus. Tikras voratinklis.

– Kas čia?

– Raketų paleidimo aikštelė. Fiksuoti taškai – paleidimo stovai, o linijos – energijos kabeliai paleidimui valdyti, – Sandžongo pirštas judėjo nuotrauka. – Matai, toliau – kita aikštelė. O štai ten – trečia. Šios trys aikštelės sudaro trikampį, kiekvienas šonas – apie penkios mylios.

Evansas matė. Trys atskiri voratinkliai, įtaisyti miško proskynose.

– Raketų paleidimo aikštelės...

– Taip. Žinome, jog kažkas įsigijo penkis šimtus žemė–oras raketų. Pačios raketos gana mažos. Tikslesnė nuotraukos analizė parodė, kad paleidimo stovai yra nuo keturių iki šešių colių skersmens, tai reiškia, jog raketos gali nuskrieti maždaug tūkstantį pėdų. Ne daugiau. Kiekvienoje aikštelėje yra apie penkiasdešimt sujungtų raketų. Galbūt nustatytų išauti ne vienu metu. Ir, kaip pastebėjai, paleidimo stovai gana toli nuo...

– Bet kokia prasmė? – stebėjosi Evansas. – Šie įrenginiai – negyvenamų plotų viduryje. Iššaus tūkstantį pėdų, o paskui nukris atgal? Ar taip? Kokia prasmė?

– Nežinome, – atsakė Sandžongas. – Bet turime dar vieną raktą. Nuotrauka, kurią laikai rankose, padaryta vakar. Dar yra fotografija, padaryta praskrendant šį rytą.

Jis ištiesė Evansui kitą to paties žemės ploto nuotrauką.

Voratinklių nebebuvo.

– Kas nutiko? – paklausė Evansas.

– Susikrovė ir išvažiavo. Ar pastebėjai – pirmoje nuotraukoje proskynų pakraščiuose stovėjo furgonai? Tikriausiai tiesiog sukrovė viską į furgonus ir išvažiavo.

– Nes buvo susekti?

– Kažin ar pastebėjo, jog buvo susekti.

– Tuomet kodėl?

– Galvojame, išvyko į patogesnę vietą.

– Patogesnę kam? – klausinėjo Evansas. – Kas čia vyksta?

– Gali būti svarbu, – aiškino Sandžongas, – kad, įsigydami raketas, jie taip pat įsigijo šimtą penkiasdešimt kilometrų mikropluošto laidų.

Jis linktelėjo Evansui, tarsi tas faktas viską paaiškintų.

– Šimtą penkiasdešimt kilometrų...

Sandžongas pašnairavo į sraigtasparnio pilotą ir papurtė galvą.

– Į smulkmenas leisimės vėliau, Piteri.

Ir nusisuko į langą.

Evansas spoksojo pro kitą langą. Regėjo mylią po mylios yrančios dykumos, rudas uolas su oranžiniais ir raudonais

ruoželiais. Matė per smėlį slenkantį sraigtasparnio šešėlį. Išsikraipiusį, išsisukiojusį, paskui vėl atpažįstamą.

Raketos, – mąstė. Sandžongas perteikė jam tą informaciją tarsi įsivaizduodamas, jog Piteris pats sugebės ją perprasti. Penki šimtai raketų. Gana plačiai įrengtos penkių paleidimo įrenginių sistemos. Šimtas penkiasdešimt kilometrų mikropluošto laido.

Tikriausiai tai kažką reiškė, bet Piteris Evansas neturėjo nė menkiausio supratimo ką. Nedidelių raketų grupės – kam?

Mikropluoštas – kam?

Mintyse buvo pakankamai nesunku apskaičiuoti, kad, jeigu tą mikropluošto laidą pritvirtintum prie raketų, prie kiekvienos raketos būtų apie trys šimtai metrų laido. Trys šimtai metrų... Maždaug apie tūkstantis pėdų.

Būtent tiek, pasak Sandžongo, raketos gali pakilti.

Taigi tos raketos pakiltų tūkstantį pėdų į orą, paskui vilkdamos mikropluošto laidą? Kokia prasmė? Ar laidas reikalingas tam, kad vėliau tas raketas sugrąžintų? *Ne*, galvojo vyriškis, *to būti negali.* Raketos nukris atgal į mišką, joks laidas neišlaikys.

Ir kodėl raketos išdėstytos taip plačiai? Jei jos tik kelių colių skersmens, ar negalėjo būti sumontuotos arčiau viena kitos?

Atrodo, prisiminė, kad kariškiai turi raketų paleidimo įrenginius, kur raketos sudėtos taip arti viena kitos, jog beveik liečiasi briaunos. Tai kodėl šios išdėstytos taip plačiai?

Raketos pakyla... vilkdamos ploną laidą... nuskrenda tūkstantį pėdų... ir...

Ir kas?

Galbūt, – galvojo Evansas, – *kiekvienos raketos noselėje įtaisyta kokia nors įranga. Laidas skirtas perduoti informaciją atgal į žemę. Bet kokia toji įranga?*

Ir kokia viso šito prasmė?

Atsigręžęs dirstelėjo į Sandžongą, kuris dabar buvo palinkęs ties kita nuotrauka.

– Ką darai?

– Mėginu suprasti, kur jie nuvažiavo.

Pamatęs, kokią nuotrauką laiko Sandžongas, Evansas susiraukė. Nuotrauka buvo palydovinis orų žemėlapis.

Sandžongas laikė orų žemėlapį.

Ar visa tai susiję su orais?

FLAGSTAFAS
SPALIO 10 D., SEKMADIENIS
20:31 VAL.

– Taip, – nutęsė Keneris, užsikniaubdamas ant restorano staliuko.

Jie susirinko pavakarieniauti Flagstafo kepsnių restorane. Muzikos automatas prie baro grojo Elvio Preslio „Nebūk tokia žiauri". Keneris su Sara pasirodė vos keliomis minutėmis anksčiau. *Sara*, – pagalvojo Evansas, – ***kažkokia*** *išėjusi iš veido, sunerimusi*. Įprastas merginos džiaugsmingumas buvo dingęs.

– Manome, viskas susiję su oru, – pradėjo Keneris. – Tiesą sakant, esame tikri. – Patylėjo, kol padavėja atnešė salotas, paskui tęsė: – Yra dvi priežastys taip galvoti. Pirma. AIF'as pirko nemažai brangių technologijų, kurių, atrodo, įprastai niekur nepanaudotum, nebent bandytum paveikti orus. Ir antra...

– Palaukit, palaukit, – pertraukė Evansas. – Sakote, paveikti orus?

– Būtent.

– Kaip paveikti?

– Valdyti, – paaiškino Sandžongas.

Evansas atsirėmė į kėdės atlošą.

– Galima pakvaišti, – pasakė. – Turiu omenyje – sakote, tie vyrukai galvoja, kad gali valdyti orus?

– Gali, – patikino Sara.

– Bet kaip? – netikėjo Evansas. – Kaip galėtų tą padaryti?

– Dauguma tyrimų įslaptinti.

– Tai kaip jie prie jų priėjo?

– Geras klausimas, – pasakė Keneris. – Atsakymą ir mes norėtume sužinoti. Bet manome, jog raketų paleidimo aikštelės įrengtos tam, kad sukeltų galingas audras arba padidintų būsimų audrų galią.

– Kaip?

– Nulemiant elektrinio potencialo pokyčius žemutiniame kamuolinių debesų klode.

– Gerai, kad paklausiau, – pasišaipė Evansas. – Dabar viskas aišku.

– Iš tikrųjų detalių nežinome, – nuramino Keneris, – nors, esu tikras, gana greitai išsiaiškinsime.

– Daugiausiai įrodymų gauname ištyrę kas ir kur išsinuomojo parkus, – kalbėjo Sandžongas. – Tie žalčiai suorganizavo daugybę iškylų dideliame plote, iš tiesų – trijose valstijose. Tai reiškia, kad jie tikriausiai ketina tik paskutinę minutę, atsižvelgdami į vietines oro sąlygas, nuspręsti, kur veikti.

– Ką nuspręsti? – paklausė Evansas. – Ką jie ketina daryti?

Niekas neatsakė.

Evansas žiūrėjo tai į vieną, tai į kitą.

– Nagi?

– Žinome tik viena, – galų gale prabilo Keneris. – Kažkas nori apsirūpinti liudytojais. Nes vienintelis dalykas, kurio tikrai galite tikėtis mokyklos iškyloje ar kompanijos ekskursijoje su šeimomis ir vaikais, – tai daugybė kamerų, daugybė nuotraukų, daugybė vaizdo juostų.

– O paskui, žinoma, atvyks žinių komandos, – pridūrė Sandžongas.

– Atvyks? Kodėl?

– Kraujas traukia kameras, – paaiškino Keneris.

– Norite pasakyti, tie niekšai ketina žaloti žmones?

– Manau, aišku, – pabrėžė Keneris. – Bent jau pamėginti.

Po valandos visi sėdėjo ant gumbuotos motelio lovos, o Sandžongas prie televizoriaus tvirtino nešiojamą DVD leistuvą. Jie apsistojo niekam tikusiame motelyje Šošonyje, Arizonoje, už dvidešimties mylių į šiaurę nuo Flagstafo.

Ekrane Evansas vėl pamatė su Henliu besikalbantį Dreiką.

– Jau anksčiau tavęs paklausiaũ, – pasipiktinęs kalbėjo Dreikas. – Tavo patarimas nesuveikė.

– Galvok struktūriškai, – pasakė Henlis.

Vyriškis atsilošė kėdėje ir, sudėjęs pirštų galiukus, įsispoksojo į lubas.

– Ką, po velnių, tai reiškia? – pasipiktino Dreikas.

– Galvok struktūriškai, Nikolai. Kaip veikia informacija: kas jai turi įtakos, kam turi įtakos ji.

– Čia tik reklaminiai paistalai.

– Nikolai, – šiurkščiai pasakė Henlis, – tiesiog mėginu tau padėti.

– Atsiprašau.

Dreikas, atrodo, prisivertė pamąstyti. Truputį palenkė galvą.

Stebėdamas įrašą, Evansas pasakė:

– Argi neatrodo, kad ten vadovauja Henlis?

– Jis visą laiką ir vadovavo, – atkirto Keneris. – Argi nežinojai?

Ekrane Henlis kalbėjo:

– Leisk paaiškinti, kaip išspręsti tavo problemą, Nikolai. Išeitis paprasta. Jau sakei, kad visuotinio atšilimo nepakanka, nes vos pričiumpa šaltukas, žmonės jį pamiršta.

– Taip, sakiau...

– Taigi tau reikia taip pateikti informaciją, – aiškino Henlis, – kad bet kokiu oru vis tiek patvirtintų tavo siunčiamą žinią. Verta sutelkti dėmesį į staigią klimato kaitą. Tuomet galėsi panaudoti viską, kas vyksta. Visą laiką kils potvyniai, pūs stingdantys vėjai, bus ir ciklonų, ir uraganų. Šie įvykiai visą laiką bus pirmuosiuose laikraščių puslapiuose bei televizijų laidose. Ir kiekvieną kartą gali tvirtinti, kad čia visuotinio atšilimo nulemtos staigios klimato kaitos pavyzdys. Taigi tavo siunčiama žinia stiprės. Būtinumas veikti augs.

– Nežinau, – abejojo Dreikas, – bandėme jau pastaruosius porą metų.

– Taip, padrikai, individualiai. Keli politikieriai tvirtino apie pavienes audras ar potvynius. Taip elgėsi Klintonas, Goras ir tas plepys Anglijos švietimo ministras. Bet kalbame ne apie atskirus politikierius, Nikolai. Kalbame apie organizuotą kampaniją visame pasaulyje, priversiančią žmones

suprasti, kad visuotinis atšilimas kaltas dėl staigių ir ekstremalių meteorologinių reiškinių.

Dreikas papurtė galvą.

– Juk žinai, – pasakė, – kad dauguma tyrimų nerodo ekstremalių meteorologinių reiškinių skaičiaus augimo.

– Prašau, – susiraukė Henlis, – be skeptikų dezinformacijos.

– Bus sunku parduoti. Tiek daug tyrimų...

– Apie ką kalbi, Nikolai? Eina kaip iš pypkės. Visuomenė jau patikėjo, kad už kiekvieno priešingo požiūrio slepiasi pramonininkai. – Henlis atsiduso. – Bet kuriuo atveju, pažadu, kad labai greitai padaugės kompiuterinių modelių, rodančių, kad ekstremalių orų *daugėja*. Paremsim mokslininkus, jie ir pateiks tai, ko reikia. Juk žinai.

Dreikas vaikštinėjo. Atrodė nelaimingas.

– Bet juk tiesiog nesuprantama, – pasakė. – Juk nelogiška sakyti, kad šaltas oras nulemtas visuotinio atšilimo.

– O kas prašo logikos? – netvėrė Henlis. – Mums tereikia, kad apie tai praneštų žiniasklaida. Beje, dauguma amerikiečių tiki, kad nusikalstamumas šalyje auga, nors iš tiesų jis jau *dvylika metų* mažėja. Nužudymų skaičius Jungtinėse Valstijose toks mažas, koks buvo aštuntojo dešimtmečio pradžioje, bet amerikiečiai įbauginti labiau nei bet kada, nes vis daugiau žinių laiko skiriama nusikaltimams. Natūralu, kad žmonės įsivaizduoja, jog jų skaičius ir tikrame gyvenime auga. – Henlis išsitiesė krėsle. – Pagalvok apie tai, ką pasakiau, Nikolai. Tendencija aiški jau dvylika metų, o žmonės vis dar netiki. Nereikia geresnio įrodymo, kad įsitikintum, jog nėra kitos tikrovės, tik žiniasklaidos tikrovė.

– Europiečiai labiau išmano...

– Patikėk manim, staigią klimato kaitą Europoje bus dar lengviau parduoti nei Jungtinėse Valstijose. Tiesiog veikti reikia Briuselyje. Biurokratams tas naudinga. Jie tikrai įžvelgs žmonių nuomonės pasikeitimo naudą.

Dreikas nieko neatsakė. Vaikštinėjo pirmyn atgal susigrūdęs rankas į kišenes, spoksodamas į grindis.

– Tik pagalvok, kaip toli nuėjome! – nepasidavė Henlis. – Aštuntajame dešimtmetyje klimato mokslininkai galvojo, kad artėja ledynmetis. Manė, kad pasaulis šaltėja. Bet vos buvo iškelta visuotinio *atšilimo* sąvoka, jie tučtuojau pripažino pranašumus. Visuotinis atšilimas sukuria krizę, kviečia veikti. Krizę reikia tirti, tyrimus reikia paremti, reikia kurti politines ir biurokratines struktūras visame pasaulyje. Beveik akimirksniu daugybė meteorologų, geologų ir okeanografų tampa „klimato mokslininkais", besidarbuojančiais dėl krizės valdymo. Ir dabar bus tas pats, Nikolai.

– Staigi klimato kaita buvo aptarinėjama jau anksčiau, bet neprigijo.

– Štai kodėl rengi konferenciją, – ramiai pasakė Henlis. – Rengi gerai išreklamuotą konferenciją, kuri atsitiktinai sutampa su dramatiškais staigios klimato kaitos požymiais. Iki konferencijos pabaigos įrodysi, jog staigi klimato kaita yra tikra problema.

– Nežinau...

– Liaukis inkštęs. Ar neatsimeni, kiek užtruko įrodyti visuotinę branduolinės žiemos grėsmę, Nikolai? *Penkias dienas.* Vieną tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt trečiųjų šeštadienį niekas net nebuvo girdėjęs apie branduolinę žiemą. Tada buvo surengta didelė spaudos konferencija, ir

kitą trečiadienį dėl branduolinės žiemos jaudinosi visas pasaulis. Ji buvo pateikta kaip *bona fide* grėsmė planetai. Be vienintelio išspausdinto mokslinio pranešimėlio.

Dreikas pratisai atsiduso.

– Penkios dienos, Nikolai, – pakartojo Henlis. – Jie tą padarė. Tu irgi padarysi. Tavo konferencija pakeis esmines klimato taisykles.

Ekranas užtemo.

– Dieve mano, – sušnibždėjo Sara.

Evansas nieko nepasakė. Tiesiog stebeilijo į ekraną.

Sandžongas liovėsi klausęs jau prieš kelias minutes. Dirbo prie nešiojamojo kompiuterio.

Keneris atsisuko į Evansą.

– Kada padarytas šis įrašas?

– Nežinau, – Evansas lėtai bandė susivokti. Apstulbęs apžvelgė kambarį. – Neturiu nė menkiausio supratimo. Kodėl turėčiau?

– Laikai nuotolinio valdymo pultą, – paaiškino Keneris.

– Ach, atsiprašau.

Evansas paspaudė mygtukus, rado meniu ir pamatė datą.

– Prieš dvi savaites.

– Taigi Mortonas „blakes" Dreiko kabinete įrengė prieš dvi savaites.

– Atrodo.

Evansas stebėjo vėl bėgantį įrašą, šį kartą be garso. Stebeilijo į du vyrus: besijaudinantį, vis žingsniuojantį Dreiką ir tiesiog sėdintį, pasitikintį savimi Henlį. Evansas iš visų

jėgų bandė įsisąmoninti, ką išgirdo. Pirmasis įrašas atrodė gana suprantamas. Jame Dreikas skundėsi dėl problemų visuotinį atšilimą nušviečiant kaip tikrą grėsmę aplinkai, nes visi automatiškai nustoja rūpintis problema, kai prasideda sniego pūgos. Visa tai Evansui atrodė suprantama.

Bet šitas pokalbis... Evansas papurtė galvą. Šitas pokalbis kėlė nerimą.

Sandžongas pliaukštelėjo rankomis ir sušuko:

– Radau! Nustačiau vietą! – pasuko kompiuterį, kad visi galėtų matyti ekraną. – Čia naujosios kartos orų radaras iš Flagstafo-Puliamo. Į šiaurės rytus nuo Peisono galite pastebėti susidarantį kritulių centrą. Rytoj apie pusiaudienį šičia turėtų kilti audra.

– Ar toli nuo čia? – paklausė Sara.

– Apie devyniasdešimt mylių.

– Manau, geriau kviečiam sraigtasparnį.

– Ir ką? – nusistebėjo Evansas. – Juk dešimta valanda vakaro, dėl Dievo meilės.

– Šiltai apsirenk, – atkirto Keneris.

Pro lęšius pasaulis atrodė žaliai juodas, medžiai šiek tiek neryškūs. Naktinio matymo akiniai stipriai spaudė kaktą. Kažkas buvo ne taip: dirželiai skausmingai rėžėsi į ausis. Bet visi buvo su akiniais: dairėsi pro sraigtasparnio langus į apačioje mylių mylias besidriekiantį mišką.

Ieškojo proskynų – jau praskrido daugiau nei tuziną. Kai kurios buvo gyvenamos: buvo matyti tamsūs namų stačiakampiai su šviečiančiais langais. Keliose proskynose pastatai buvo visiškai tamsūs – kasybos bendrovių apleisti vaiduoklių miestai.

Bet vis dar nerado, ko ieškojo.

– Dar viena, – parodė Sandžongas.

Evansas pažvelgė į kairę ir pamatė didelę proskyną. Aukštoje žolėje vos pastebimas driekėsi pažįstamas paleidimo įrenginių ir laidų voratinklis. Pakrašty stovėjo didelis sunkvežimis su priekaba, toks, kokiais į prekybos centrus vežamos prekės. Ir tikrai: abiejuose sunkvežimio šonuose puikavosi juodos raidės: „*A&P*“.

– Maisto produktų teroristai, – tarstelėjo Sara, bet niekas nenusijuokė.

Proskyna nutolo, sraigtasparnis blerbė toliau. Pilotas buvo gavęs aiškius nurodymus nesulėtinti ir nesukti ratų nė ties viena iš proskynų.

– Aiškiai viena jų, – pasakė Evansas. – Kur esame?

– Tonto miškas, į vakarus nuo Preskoto, – atsakė pilotas. – Pažymėjau koordinates.

– Turime rasti dar dvi penkių mylių trikampyje, – tarė Sandžongas.

Sraigtasparnis kratėsi naktyje. Praėjo dar valanda, kol surado likusius voratinklius, tada sraigtasparnis pasuko atgal.

MAKINLIO PARKAS
SPALIO 11 D., PIRMADIENIS
10:00 VAL.

Rytas buvo šiltas ir saulėtas, nors šiaurėje kilo tamsūs grėsmingi debesys. Linkolno vidurinė mokykla Makinlio valstybiniame parke surengė kasmetinę iškylą. Vaišių stalai buvo išpuošti balionais, nuo kepsninių kilo dūmeliai, apie trys šimtai vaikų ir jų šeimų narių linksminosi pievelėje prie krioklio, svaidė skraidančias lėkštes, žaidė beisbolą. Kiti kapstėsi prie ramiai per parką sruvenančios Kavenderio upės kranto. Upė tuo metu buvo nuslūgusi. Abiejose pusėse geltonavo smėlio krantai, telkšojo nedidelės akmenuotos balutės, kuriose teškenosi mažyliai.

Keneris su kolegomis sustojo pakrašty ir stebėjo.

– Kai upė patvins, – pasakė, – nusineš visą parką su visais jame esančiais.

– Juk parkas gana didelis, – nepatikėjo Evansas, – nejau upė tikrai taip smarkiai patvins?

– Nereikia daug. Vanduo labai drumzlinas, o srovė stipri. Šešių colių aukščio veržlios srovės pakanka žmogui iš kojų išversti. Parkritęs, kai taip slidu, negali vėl atsistoti ant kojų. Vandenyje pilna uolų ir akmenų skeveldrų. Dumblas

žmogų apakina, jis atsitrenkia į akmenį, praranda sąmonę. Daugybė žmonių paskęsta, mėgindami persikelti per gana seklias vietas.

– Bet šeši coliai...

– Drumstas vanduo labai galingas, – nesileido pertraukiamas Keneris. – Šeši coliai purvynės be vargo nusineš automobilį – praradęs sukibimo jėgą tiesiog bus nušluotas nuo kelio. Dažnai taip atsitinka.

Evansui buvo sunku patikėti, tačiau Keneris papasakojo apie kažkokį žinomą potvynį Kolorade, Didžiajame Tompsono kanjone, kur per keletą minučių žuvo šimtas keturiasdešimt žmonių.

– Automobilius traiškė tarsi alaus skardines, – pasakojo Keneris, – srovė nuo kūnų plėšė drabužius. Taigi neapsigaukit.

– Bet čia, – prieštaravo Evansas, rodydamas į parką, – jei vanduo pradės kilti, bus pakankamai laiko atsitraukti...

– Nebus, jei potvynis bus staigus. Niekas čia nieko net nepastebės, kol nebus per vėlu. Štai kodėl privalome užtikrinti, kad šių žmonių neužgriūtų staigus potvynis.

Keneris pasitikrino laiką, pažvelgė į tamsėjantį dangų ir nuėjo prie automobilių. Voroje buvo išrikiuoti trys visureigiai: Keneris vairavo vieną, Sandžongas – kitą, Sara su Piteriu važiavo trečiame.

Keneris atplėšė galines savo automobilio dureles.

– Ar turi ginklą? – paklausė Piterio.

– Ne.

– Norėtum?

– Manote, prireiks?

– Gali būti. Kada paskutinį kartą šaudei?

– O, senokai. – Tiesą sakant, Evansas gyvenime nebuvo iššovęs. Ir iki šios akimirkos tuo didžiavosi. Papurtė galvą. – Nesu patyręs šaulys.

Keneris laikė revolverį. Atlenkė būgną ir patikrino. Sandžongas stovėjo prie savo automobilio, tikrindamas velniškai atrodantį šautuvą – matinį juodą vamzdį su teleskopiniu taikikliu. Jo veiksmai buvo greiti, automatiški. Kareivis. Nekaip pasijutęs, Evansas pagalvojo: *Kas čia, kokia nors* O. K. Corral?[1]

– Viskas bus gerai, – nuramino Kenerį Sara, – aš turiu ginklą.

– Ir moki juo naudotis?

– Moku.

– Ką turi?

– Devynių milimetrų *Berettą*.

Keneris papurtė galvą.

– Ar susitvarkytum su trisdešimt aštuoniais milimetrais?

– Žinoma.

Jis padavė merginai ginklą ir dėklą. Ji prisitvirtino dėklą prie džinsų juosmens. Atrodė žinanti, ką daro.

– Ar tikrai manai, kad ką nors nušausime? – nerimavo Evansas.

– Nebūtinai, – atsakė Keneris, – bet gali tekti gintis.

---

[1] Susišaudymas, įvykęs apie 15 val. 1881 m. spalio 26 d., trečiadienį, dykvietėje prie Tombstauno užtvaros (angl. *Corral)*, Arizonoje, Jungtinėse Valstijose. Per trisdešimt sekundžių buvo iššauti apie trisdešimt šūvių *(vert.)*.

– Manai, jie turės ginklų?

– Gali. Taip.

– Jėzau.

– Viskas gerai, – ramino Sara. – Asmeniškai aš būčiau laiminga nudėjusi kokį šunsnukį.

Merginos balsas buvo šiurkštus, piktas.

– Tuomet viskas gerai, – tarė Keneris. – Visi pasiruošę. Dabar – į balnus.

„Jėzau, *į balnus*, – pagalvojo Evansas, – tikrai *O. K. Corral.*"

Keneris nuvažiavo į kitą parko pusę ir persimetė keliais žodžiais su patruliu, kurio juodai baltas automobilis stovėjo proskynos krašte. Su juo Keneris sureguliavo radijo ryšį. Tiesą sakant, jie visi ketino palaikyti radijo ryšį, nes planui reikėjo aukšto lygio koordinavimo. Vienu metu reikės smogti trims voratinkliams.

Kaip aiškino Keneris, raketos turėjo atlikti kažkokį audros „krūvio padidinimą". Šis atradimas padarytas per pastaruosius dešimt metų, kai žmonės pradėjo praktiškai tikrų audrų metu tyrinėti žaibus. Seniau buvo manoma, jog kiekvienas žaibas susilpnina audros intensyvumą, nes sumažėja elektros krūvių skirtumas tarp žemės ir debesų. Bet kai kurie mokslininkai teigė, jog žaibo kirčiai veikia priešingai – stulbinamai padidina audros galią. Proceso mechanizmas nenustatytas, bet buvo manoma, jog siejasi su didžiuliu žaibo karščiu ar jo sukuriama smūgio banga, sudirginančia ir taip jau neramų audros centrą. Bet kuriuo atveju, šiuo metu gyvuoja teorija, kad, jei sukelsite daugiau žaibų, audra sustiprės.

– O tie voratinkliai? – paklausė Evansas.

– Juose įtaisytos nedidukės raketos su prijungtais mikropluošto laidais. Jos pakils tūkstantį pėdų, į debesų sluoksnį, o per laidus susidarys mažos varžos kelias žaibui.

– Raketos sukels daugiau žaibų? Tai štai kam jos reikalingos?

– Taip. Mintis tokia.

Evansas vis dar abejojo.

– O kas moka už visus tuos tyrimus? – paklausė. – Draudimo kompanijos?

Keneris papurtė galvą.

– Viskas įslaptinta, – pasakė.

– Nori pasakyti – kariškiai?

– Teisingai.

– Kariškiai moka už orų tyrimus?

– Paprasčiausiai pagalvok, – atkirto Keneris.

Evansas tikrai nebuvo linkęs galvoti. Visų karinių reikalų atžvilgu buvo nusiteikęs gana skeptiškai. Mintis, jog kariškiai moka už orų tyrimus, sukrėtė jį panašiai kaip liūdnai pagarsėjusios šešių šimtų dolerių vertės tualeto sėdynės ar tūkstantį dolerių kainuojantis veržliaraktis ir atrodė toks pats absurdiškas nesaikingumas.

– Jei kas paklaustų manęs, čia tik pinigų švaistymas.

– AIF'ui taip neatrodo, – atkirto Keneris.

Štai tada ūmiai prašneko Sandžongas. Evansas buvo pamiršęs, jog tas vyrukas – kareivis. Nepalietis paaiškino, kad tas, kuris valdo orus, valdo ir kovos lauką. Čia pati seniausia kariškių svajonė. Žinoma, jog kariškiai jai įgyvendinti išleis pinigų.

– Nori pasakyti, tikrai suveikia?

– Taip, – patikino Sandžongas. – Kitaip kodėl būtume čia?

Visureigis ropštėsi į miškingas kalvas šiaurėje nuo Makinlio parko. Tankūs miškų masyvai kaitaliojosi su pievomis. Sėdėdama keleivio sėdynėje Sara žvelgė į Piterį. Jis atrodė puikiai, buvo tvirtai, atletiškai sudėtas. Tačiau kartais elgdavosi kaip tikras lepšis.

– Ar tu kada nors sportuoji? – paklausė mergina.

– Žinoma.

– Ką?

– Žaidžiu skvošą. Kartais futbolą.

– Aaa...

– Ei, – susinervino Piteris, – vien dėl to, kad nešaudau... Dėl Dievo meilės, aš – teisininkas.

Sara nusivylė Piteriu, ir pati gerai nežinojo kodėl. *Galbūt todėl*, – galvojo mergina, – *kad esu suirzusi ir noriu, jog greta būtų kas nors labiau išmanantis reikalą.* Norėjo būti su Keneriu. Jis toks visa žinantis, toks patyręs. Supranta, kas vyksta. Ir greitai reaguoja bet kokioje situacijoje.

Piteris gal ir mielas vyrukas, bet vis dėlto...

Sara stebėjo jo rankas ant vairo. Piteris vairavo gerai. Šiandien tai svarbu.

Saulės nebebuvo matyti. Ją uždengė audros debesys. Diena pasidarė tamsi, apniukusi, grėsminga. Kelias priekyje buvo tuštutėlis, koks ir būna miškais vingiuojantis ruožas automobiliams. Nuo tada, kai išvažiavo iš parko, nesutiko nė vienos mašinos.

– Kiek liko? – paklausė Evansas.

Sara pažiūrėjo į *GPS.*

– Atrodo, dar penkios mylios.

Piteris linktelėjo. Sara pasisukiojo sėdynėje, pasitaisė, kad ginklo dėklas nespaustų šlaunies. Dirstelėjo į keleivio pusės veidrodėlį.

– Velnias, – sumurmėjo.

– Kas yra?

Už jų važiavo apdaužytas mėlynas sunkvežimis su priekaba. Su Arizonos numeriais.

AURORAVILIS
SPALIO 11 D., PIRMADIENIS
10:22 VAL.

– Turime problemų, – tarstelėjo Sara.

– Kokių? – paklausė Evansas. Dirstelėjęs į galinio vaizdo veidrodėlį pamatė sunkvežimį. – Kas čia?

Sara laikė rankoje raciją.

– Keneri, mus pastebėjo.

– Kas pastebėjo? – nesiliovė Evansas. – Kas jie tokie?

Racija trakštelėjo.

– Kur jūs? – paklausė Keneris.

– Devyniasdešimt penktajame greitkelyje. Maždaug už keturių mylių.

– Gerai, – pasakė Keneris. – Laikykitės plano. Darykit, ką galite.

– Kas čia? – klausė Evansas, žvelgdamas į veidrodėlį.

Mėlynas sunkvežimis padidino greitį. Smarkiai. Kitą akimirką jis trenkė į jų automobilio galą. Evansas išsigando, paleido vairą, paskui susitvardė.

– Kas per mėšlas! – šūktelėjo.

– Tiesiog vairuok, Piteri.

Sara iš dėklo išsiėmė revolverį. Laikė ginklą sterblėje žiūrėdama į šoninį veidrodėlį.

Mėlynasis sunkvežimis šiek tiek atsiliko, paskui vėl spustelėjo pirmyn.

– Artėja...

Gal dėl to, kad Piteris paspaudė greičio pedalą, poveikis buvo stebėtinai silpnas, ne daugiau nei stuktelėjimas. Piteris vinguriavo keliu, dirsčiodamas į galinio vaizdo veidrodėlį.

Mėlynas sunkvežimis vėl atsiliko. Sekė paskui kitą pusę mylios, bet nepriartėjo arčiau nei penkių ar šešių automobilių atstumu.

– Nesuprantu, – stebėjosi Evansas, – jie ketina mus taranuoti ar ne?

– Tikėkimės, ne, – spėjo Sara. – Pažiūrėkim, kas nutiks, jei sulėtinsi.

Piteris sulėtino visureigį iki keturiasdešimties mylių per valandą.

Sunkvežimis taip pat sulėtino ir dar labiau atsiliko.

– Jie tiesiog mus seka, – tarė Sara.

Kodėl?

Į priekinį stiklą subarbeno pirmieji pavieniai lietaus lašai. Kelias priešakyje jau buvo išmargintas šlapiomis dėmėmis. Bet lijo dar nesmarkiai.

Mėlynasis sunkvežimis atsiliko dar labiau.

Pasukę dar už vieno linkio, Sara su Piteriu priešais išvydo didžiulį sidabrinį furgoną su priekaba. Jis lėtai dardėjo keliu, ne daugiau nei trisdešimties mylių per valandą greičiu. Ant galinių durelių puikavosi raidės: „*A&P*“.

– Velnias, – nusikeikė Evansas. Galinio vaizdo veidrodėlyje tebematė vis dar sekantį mėlyną sunkvežimį. – Apsupo iš abiejų pusių.

Jis pasuko vairą, mėgindamas didįjį furgoną aplenkti, bet vos pabandė, ano vairuotojas metėsi į kelio vidurį. Evansas akimirksniu pasuko atgal.

– Mes spąstuose, – pasakė.

– Nežinau, – tarstelėjo Sara, – nesuprantu.

Furgonas blokavo juos iš priekio, tačiau mėlynas sunkvežimis buvo atsilikęs labiau nei anksčiau, riedėjo už kelių šimtų jardų.

Sara vis dar tebegalvojo apie situaciją, kai šalikelėje staiga trenkė žaibas. Ne toliau nei už dešimties jardų smogė įkaitęs iki baltumo akinantis šviesos ir garso stulpas. Abu net pašoko.

– Jėzau, kaip arti, – sumurmėjo Evansas.

– Taip...

– Niekuomet nemačiau taip arti.

Nespėjus Sarai atsakyti tiesiai priešais trenkė antras žaibas. Garsas priminė sprogimą. Evansas nevalingai pasuko vairą, nors žaibas jau buvo dingęs.

– *Eina šikt.*

Kai trečias žaibas kirto į patį automobilį, Sarai kilo įtarimas. Automobilį apgaubė kurtinantis trenksmas, staigus slėgis, nuo kurio įsiskaudėjo ausis ir baltas šviesos šuoras. Evansas suspiegė iš baimės ir paleido vairą, Sara jį sučiupo ir ištiesino visureigį.

Ketvirtas žaibas smogė ties vairuotojo sėdyne, vos už kelių colių nuo automobilio. Šoninis vairuotojo pusės langas sutrūkinėjo ir suskilo.

– Eina šikt, – kartojo Evansas, – eina šikt! Kas čia?

Sarai buvo net per daug akivaizdu.

Jie traukia žaibus.

Trenkė kitas žaibas, iš karto po jo – dar vienas: smogė į kapotą ir baltais, deginančiais pirštais pažiro virš automobilio, paskui pradingo. Ant skardos liko milžiniškas juodas įspaudas.

– Daugiau negaliu, – sudejavo Evansas, – negaliu, negaliu...

– Vairuok, Piteri, – pasakė Sara. Sugriebė jo ranką ir tvirtai suspaudė. – *Vairuok.*

Į juos paeiliui trenkė dar du žaibai. Sara užuodė kažką degant, nebuvo tikra ką. Bet dabar suprato, kodėl juos taip nesmarkiai taranavo.

Mėlynas sunkvežimis į jų automobilį kažką įkišo. Kažkokį elektroninį daikčiuką. Tas dalykėlis į juos traukė žaibus.

– Ką darysim? Ką darysim? – inkštė Evansas. Jis surikdavo po kiekvieno naujo žaibo trenksmo.

Bet jie buvo spąstuose: riedėjo siauru keliuku, iš abiejų kelio pusių apsupti tankaus pušyno...

Reikia kažką prisiminti.

Miškas... Kažką apie mišką?

Triuškinanti žaibo kirčio jėga suskaldė galinį langą. Kitas žaibas trenkė taip smarkiai, jog prispaudė automobilį prie asfalto, tarsi būtų į jį trenkta kūju.

– Velniai rautų, – pyko Evansas ir pasuko vairą, išsukdamas iš greitkelio į purviną miško keliuką. Sara matė šmėstelint ženklą – miestelio pavadinimą ant apdaužyto stulpo. Jie

paniro po milžiniškomis žaliomis pušimis, beveik į tamsą. Tada žaibavimas akimirksniu liovėsi.

Žinoma, – pagalvojo Sara. – *Medžiai*.

Net jei automobilis ir traukia žaibus, vis tiek pirmiausia žaibas trenks į aukštesnį medį.

Po akimirkos taip ir atsitiko. Tiesiai už nugarų jie išgirdo garsų traškesį – žaibas smogė į aukštos pušies šoną, tarsi šiaudelį perskėlė kamieną, ir medis paskendo liepsnose.

– Sukelsime miško gaisrą.

– Man nerūpi, – atšovė Evansas.

Vairavo greitai. Automobilis šokčiojo purvinu keliuku, bet jiedu važiavo visureigiu aukšta važiuokle, todėl Sara buvo tikra, jog viskas baigsis gerai.

Atsigręžusi mergina matė degantį medį, matė, kad liepsnos jau laižo dirvos paviršių.

Per radijo stotį išgirdo Kenerio balsą;

– Sara, kas atsitiko?

– Turėjome išsukti iš kelio. Į mus tranko žaibai.

– Daugybė! – rėkė Evansas. – Visą laiką!

– Raskite traukos šaltinį, – patarė Keneris.

– Manau, jis pritvirtintas prie automobilio, – pasakė Sara. Jai bekalbant žaibas smogė į kelią už automobilio. Blyksnis buvo toks ryškus, jog prieš akis jai sutavaravo žali dryžiai.

– Tuomet šokit iš automobilo, – pasiūlė Keneris. – Laikykitės taip žemai, kaip tik galite.

Jis išsijungė. Evansas nesiliovė vairavęs, visureigis šokčiojo per šaknis.

– Nenoriu išlipti, – pasakė. – Manau, viduje esame saugesni. Visuomet sakoma, jog nereikia palikti automobilo, nes viduje esate saugesni. Saugo guminės padangos.

– Bet kažkas dega, – uosdama pratarė Sara.

Automobilis kratėsi ir šokinėjo. Sara mėgino išlaikyti pusiausvyrą, bent jau išsilaikyti ant sėdynės, neprisiliesti metalinių durelių.

– Man nerūpi, manau, turime likti, – kartojo Evansas.

– Gali sprogti benzino bakas...

– Nenoriu išlipti, – nepasidavė Piteris. – Aš nelipsiu.

Jo krumpliai net pabalo iš visų jėgų spaudžiant vairą. Priekyje Sara matė miško proskyną – didžiulę, apaugusią aukšta geltona žole.

Žaibas trenkė su bauginančiu traškesiu, nuskėlė šoninį veidrodėlį, kuris nuskriejo šalin kaip sviedinys. Po akimirkos jie išgirdo silpną dunkstelėjimą. Automobilis pasviro ant šono.

– Velnias, – nusikeikė Evansas, – pradūrė padangą.

– Štai ir po apsaugos, – tarstelėjo Sara.

Dabar automobilis džerškėjo šono apačia braukdamas purviną provėžą, cypė metalas.

– Piteri, – tarė Sara.

– Gerai, gerai, tik leisk nusigauti iki proskynos.

– Manau, negalime laukti.

Bet provėžos baigėsi, kelias palygėjo ir Evansas, girgždindamas ratlankį, nuvažiavo pirmyn, į proskyną. Lietaus lašai plakė priekinį stiklą. Sara matė virš žolės iškilusius saulės išbalintus medinių statinių stogus. Tik po akimirkos Sara suprato, jog regi vaiduoklių miestelį – apleistą šachtininkų gyvenvietę.

Priešais stovėjo ženklas: „AUROREVILIS, 82 gyv.“ Trenkė dar vienas žaibas ir Evansas, atsitrenkęs į ženklą, jį nuvertė.

– Piteri, manau, atvykome.

– Gerai, žinoma, leisk privažiuoti šiek tiek arčiau...

– *Dabar, Piteri!*

Piteris sustabdė automobilį ir abu vienu metu metėsi pro duris. Sara visu kūnu puolė prie žemės, o kitas žaibas trenkė taip arti jos, kad karšto oro gūsis smogė jai į šoną ir parito žeme. Bauginamai riaumojo griaustinis. Sara atsistojo keturiomis ir nuropojo prie automobilio galo. Evansas iš kitos visureigio pusės kažką šaukė, bet Sara negirdėjo. Apžiūrėjo galinį taukšą. Nebuvo nieko pritvirtinta, jokio prietaiso.

Nebuvo nieko.

Bet ir laiko galvoti nebuvo, nes kitas žaibas trenkė į visureigio galą, jį pakėlė, sutrupėjo galinis stiklas, merginą apibėrė stiklo šukėmis. Sarą apėmė panika. Ji nuropojo pirmyn, kiek galėdama pažeme šliaužė aplink visureigį per žolę prie artimiausio statinio.

Evansas buvo kažkur priekyje, ją šaukė. Bet per griaustinio dundesį Sara jo negirdėjo. Ji tiesiog nenorėjo dar vieno kirčio, ne dabar, jei dar galėtų pašliaužti kelias sekundes...

Rankos palietė medį. Kraštą.

Laiptelis.

Ji greitai nuropojo pirmyn, spausdamasi prie žolės, pamatė verandą, apgriuvusį statinį ir nuo stogo kabančią iškabą, taip papilkėjusią, jog nebuvo įmanoma perskaityti, kas ten parašyta. Evansas buvo viduje, ji įropojo, nekreipdama dėmesio į rakštis, lendančias į rankas, o jis vis rėkė ir rėkė.

Galų gale ji išgirdo, ką sako Piteris:

– *Saugokis skorpionų!*

Ant medinės verandos gyvių buvo pilna visur: mažučiai, blyškiai geltoni, atkišę į viršų geluonis. Tikriausia du tuzinai. Jie judėjo stulbinamai greitai, spruko į šalis kaip krabai.

– Stokis!

Sara atsistojo ir nubėgo, girdėjo po kojomis traškant voragyvius. Kitas žaibas trenkė į statinio stogą, nuskėlė iškabą, kuri nukrito į dulkių debesį ant verandos.

Tačiau dabar ji buvo statinio viduje. Čia stovėjo Evansas ir pakėlęs kumščius rėkė:

– Taip! Taip! Mes tai padarėme!

Sara bandė atsikvėpti.

– Skorpionai bent jau ne gyvatės, – pratarė Sara aukštai besikilnojančia krūtine.

– Ką? – pasibaisėjo Evansas.

– Tokiuose senuose statiniuose visada knibžda gyvačių.

– O, Jėzau.

Lauke griaudėjo perkūnija. Vėl pradėjo žaibuoti.

Pro suskilusius suodinus langus Sara žiūrėjo į visureigį ir galvojo, kad dabar, kai jie paliko automobilį, žaibai daugiau į jį nebesitranko... Galvojo... nieko ant taukšo... Tai kodėl tada sunkvežimis bakštino visureigį? Kokia prasmė? Ji atsisuko į Evansą paklausti, ar ir jis pastebėjo...

Tada žaibas trenkė tiesiai pro stogą, tiesiog perplėšė. Į visas puses išlakstė lentos, atsivėrė tamsus dangus, o ugnies kardas smogė į grindis tiksliai ten, kur prieš akimirką stovėjo Sara. Ant grindų žaibas nupiešė nelygius juodus dryžius, primenančius erškėčio krūmo šešėlį. Stipriai kvepėjo ozonu. Nuo sausų medinių grindlenčių kilo dūmelis.

– Visas šitas pastatas gali išlėkti, – pasakė Evansas. Jis jau puolė prie šoninių durų, skubėjo laukan.

– Pasilenk, – paliepė Sara ir nusekė iš paskos.

Lietus dabar pliaupė stipriau, dideliais tykštančiais lašais, kurie, bėgant į gretimą pastatą, kapojo nugarą ir pečius. Šitas statinys turėjo plytų kaminą ir atrodė tikrai geriau suręstas. Bet langeliai buvo tokie patys – suskilinėję ir storai padengti dulkėmis bei nešvarumais.

Pabandė atidaryti artimiausias duris, bet jos buvo užsklęstos, taigi apibėgo iš priekio ir kitas duris rado plačiai atvertas. Sara vos spėjo įbėgti vidun. Smogė žaibas, suniokojo verandos stogą ir, prieš susmigdamas į žemę, nuskėlė vieną šoninę atramą. Smūgio banga išdaužė priekinius langus, pasipylė purvinų stiklų lietus. Sara, dangstydamasi veidą, nusisuko, o kai vėl pažvelgė, pamatė, jog atbėgo į kalvę. Kambario viduje buvo didelis žaizdras, o virš jo – ant lubų – karojo įvairiausi metaliniai padargai.

Ant sienų kabėjo pasagos, replės, įvairiausių rūšių metalas.

Tas kambarys buvo pilnas metalo.

Grėsmingai sududeno griaustinis.

– Reikia nešdintis, – suriko Evansas, – čia bloga vieta...

Jis nebaigė. Kitas žaibas traškėdamas kirto pro lubas, persmelkė metalinius rakandus ir smogė į žaizdrą, visomis kryptimis išblaškydamas plytas. Smūgis išvertė Piterį iš kojų. Sara pasilenkė, užsidengė galvą ir ausis, jautė, kaip plytos tranko per pečius, per nugarą, per kojas – visą ją apdaužė; paskui pajuto skausmo plyksnį kaktoje ir, prieš panirdama į tamsą, akimirką išvydo žvaigždes. Griaustinio dundėjimą išdildė begalinė tyla.

MIŠKAS
SPALIO 11 D., PIRMADIENIS
11:11 VAL.

Keneris buvo už penkiolikos mylių. Važiavo į rytus keturiasdešimt septintuoju greitkeliu ir klausėsi Saros radijo stoties. Jos siųstuvas, prisegtas prie diržo, tebebuvo įjungtas. Buvo sunku suprasti, kas vyksta, nes kiekvienas žaibas sukeldavo statinį triukšmą, besitęsiantį penkiolika sekundžių. Nepaisant visko, jis suprato svarbiausia – Evansas su Sara išlipo iš visureigio, bet žaibavimas nesiliovė. Tiesą sakant, atrodė, kad žaibai juos seka.

Keneris rėkavo į savo siųstuvą, mėgino atkreipti Saros dėmesį, bet tikriausiai ji buvo sumažinusi garsą arba buvo per daug užsiėmusi, kad papasakotų, kas vyksta vaiduoklių miestelyje. Tačiau Keneris nepaliovė kartojęs:

– Žaibai tave persekioja!

Paskui sekė ilgas statinio triukšmo periodas ir stojo tyla. Keneris perjungė kanalus.

– Sandžongai?

– Taip, profesoriau.

– Ar klauseisi?

– Taip.

– Kur tu? – paklausė Keneris.

– Šimtas devyniasdešimtajame kelyje, važiuoju į pietus. Apytikriai nustačiau, jog esu už trijų mylių nuo voratinklio.

– Ar jau žaibuoja?

– Ne. Bet ir lietus čia ką tik prasidėjo. Pirmieji lašai ant stiklo.

– Gerai. Baigiu.

Jis vėl grįžo prie Saros kanalo. Dar buvo girdėti statika, bet prislopinta.

– Sara! Ar tu ten? Sara! Sara!

Keneris išgirdo kosulį, tolimą kosulį.

– Sara!

Spragtelėjimas. Trenksmas. Kažkas apgraibomis ieškojo radijo stoties. Pasigirdo kostelėjimas.

– Čia Evansas. Piteris Evansas.

– Kas ten dedasi?

– ...negyva.

– Ką?

– Ji negyva. Sara negyva. Ją kliudė krentanti plyta, paskui buvo žaibo kirtis, persmelkęs jos kūną. Ji negyva. Esu šalia. Ji mirusi, po galais, ji mirusi...

– Mėgink burna į burną.

– Sakau jums, ji negyva.

– Piteri, *burna į burną.*

– O, Dieve... Ji *pamėlusi...*

– Tai reiškia, jog ji – gyva, Piteri.

– ...kaip lavonas, lavonas...

– Piteri, paklausyk manęs.

Bet Evansas nieko negirdėjo. Tas kvailys laikė pirštą ant radijo stoties mygtuko. Keneris iš nevilties sudejavo. Ir staiga naujas statinio triukšmo pliūpsnis. Keneris žinojo, ką tai reiškia.

Smogė dar vienas žaibas. Stiprus.

– Sandžongai?

Dabar Keneris ir Sandžongo kanalu girdėjo vien statinį triukšmą. Jis truko dešimt, penkiolika sekundžių. Taigi Sandžongas irgi patyrė smūgį. Tik tuomet Keneris suvokė, kas jį galėjo sukelti.

Sandžongas kosėdamas sugrįžo.

– Tau viskas gerai?

– Patyriau žaibo smūgį. Labai arti automobilio. Negaliu įsivaizduoti, kaip arti.

– Sandžongai, – tarė Keneris, – manau, kaltos radijo stotys.

– Taip manai?

– Iš kur jas gavome?

– Parsisiunčiau FedEx'u iš Kolumbijos apygardos.

– Pakuotę pristatė tau asmeniškai?

– Ne, į motelį. Savininkas atidavė, kai registravausi... Bet dėžutė buvo užantspauduota...

– Išmesk savo radijo stotį, – paliepė Keneris.

– Čia nėra korinio ryšio, negalėsime susi...

Nieko daugiau, tik statinio triukšmo pliūpsnis.

– Piteri.

Jokio atsako. Tik tyla. Net statinio triukšmo nėra.

– Piteri, atsakyk. Piteri, ar tu ten?

Nieko. Mirtina tyla.

Keneris kelias akimirkas palaukė. Atsakymo iš Piterio nebuvo.

Į Kenerio automobilio priekinį stiklą subarbeno pirmieji lietaus lašai. Jis nuleido stiklą ir išmetė radijo stotį. Aparatas atšoko nuo dangos ir nukrito į žolę kitoje kelio pusėje.

Keneriui nuvažiavus kokį šimtą jardų į priešingą kelio pusę trenkė žaibas.

Vadinasi, kaltos radijo stotys.

Prie radijo stočių kažkas prikišo nagus. Kolumbijos apygardoje? Arizonoje? Neįmanoma sužinoti, o šiuo metu ir nebeturi prasmės. Rūpestingai parengto plano dabar nebebuvo įmanoma įvykdyti. Situacija staiga tapo labai pavojinga. Jie planavo pažeisti visus tris raketų paleidimo laukus vienu metu. Dabar nepavyks. Žinoma, Keneris vis dar gali pažeisti savo lauką. Jei Sandžongas vis dar gyvas, gali nusigauti prie antro ploto, bet puolimai nebebus koordinuoti. Jei vienas atsiras šiek tiek vėliau, raketų paleidimo komanda per radijo stotis jau bus informuota ir lauks su užtaisytais ginklais. Keneris tuo nė kiek neabejojo.

O Sara su Evansu buvo arba negyvi, arba nepajėgūs veikti. Jų automobilis – sudaužytas. Tikriausiai jiedu niekuomet nenusigaus iki trečiosios paleidimo aikštelės.

Taigi sunaikinama tik viena raketų aikštelė. Geriausiu atveju – dvi.

Ar to pakaks?

Galbūt, – svarstė vyriškis.

Keneris žiūrėjo į priešaky besidriekiantį kelią – blyškią juostą tamsaus dangaus fone. Negalvojo, ar jo draugai gyvi.

Galbūt visi trys žuvę. Bet jei Keneris nesustabdys audros, bus šimtai negyvėlių. Vaikų, ištisų šeimų. Popierinės lėkštės mirks purve, kol paieškos būrys knaisiosis kūnų.

Kaip nors reikia tai sustabdyti.

Jis nuvažiavo pirmyn, į audrą.

MAKINLIS
SPALIO 11 D., PIRMADIENIS
11:29 VAL.

– Mamyte! Mamyte! Bredas mane muša! Mamyte! Liepk jam liautis!

– Gerai, vaikai...

– Bredai, kiek kartų tau sakyta? Palik seserį ramybėje!

Stovėdamas vienoje Makinlio parko pusėje prie savo automobilio, patrulis Migelis Rodrigesas iš Arizonos greitkelių patrulių tarnybos stebėjo vis labiau įsisiūbuojančią iškylą. Buvo pusė dvyliktos ryto, vaikai praalko, pradėjo niautis. Visame parke čirškėjo kepsninės, dūmelis kilo į vis tamsėjantį dangų. Kai kurie tėvai pasidairė susirūpinę, bet iš parko niekas neišvyko. Lietus čia neprasidėjo, nors buvo girdėti už keleto mylių į šiaurę grumenantis griaustinis, matyti švysčiojantys žaibai.

Rodrigesas dirstelėjo į portatyvinį megafoną, besiilsintį ant automobilio sėdynės. Pastarąjį pusvalandį jis nekantriai laukė radijo šaukinio iš agento Kenerio, liepsiančio ištuštinti parką.

Bet šaukinio niekaip nesulaukė.

Agentas Keneris davė aiškius nurodymus: netuštinti Makinlio parko, kol jis nepalieps.

Patrulis Rodrigesas nesuprato, kodėl būtina laukti, bet Keneris primygtinai reikalavo. Pasakė, jog čia nacionalinio saugumo reikalas. Šito Rodrigesas taip pat nesuprato. Kaip prakeikta iškyla parke gali būti nacionalinio saugumo reikalas?

Bet, gavęs nurodymus, patrulis juos suprasdavo ir vykdydavo. Taigi Rodrigesas nekantraudamas laukė ir stebėjo dangų. Net kai išgirdo meteorologų pranešimą apie spartaus potvynio grėsmę rytinėse apygardose nuo Kajentos iki Tu Ganso ir Kamp Peisono – tas plotas apėmė ir Makinlį – Rodrigesas vis dar laukė.

Jis negalėjo numanyti, jog radijo šaukinio, kurio laukė, niekada neišgirs.

AUROREVILIS
SPALIO 11 D., PIRMADIENIS
11:40 VAL.

Piteris Evansas prisiminė, jog jį išgelbėjo lengvas virpėjimas, kurį pajuto prakaituojančiuose delnuose laikydamas radijo stotį. Prieš kelias akimirkas Evansas susigaudė, kad kažkas verčia žaibus sekti, kur jiedu su Sara beeitų. Vaikinas neišmanė jokių gamtos mokslų, bet suvokė, jog tai turi būti kažkas metalinis arba elektroninis. Kalbėdamas su Keneriu pajuto iš imtuvo sklindantį elektrinį spengimą ir impulsyviai nutrenkė prietaisą į kitą patalpos galą. Imtuvas nukrito priešais didelį keistą geležinį įtaisą, panašų į spąstus lokiams.

Spiginamai baltas griausmingas žaibas trenkė po akimirkos, Evansas metėsi kniūbsčias skersai negyvo Saros kūno. Ten gulėdamas, apsvaigęs iš baimės, nuo sprogimo spengiančiomis ausimis, sekundę pagalvojo, kad apačioje gulintis kūnas rodo gyvybės ženklus.

Jis akimirksniu atsistojo, užsikosėjo. Kambarys buvo pilnas dūmų. Nors menkučiai, bet ugnies liežuvėliai jau laižė sieną priešpriešiais. Jis atsigręžė į šaltą pamėlusią Sarą. Jo

galvoje nesukirbėjo nė lašas abejonės, buvo įsitikinęs, kad mergina mirusi. Jam tikriausiai pasirodė, bet...

Užspaudęs merginos nosį, pradėjo gaivinti burna į burną. Jos lūpos buvo šaltos. Piteris bijojo. Buvo tikras, jog ji mirusi. Matė karštas žarijas ir pelenus, lekiojančius prirūkusioje patalpoje. Turėjo išeiti, kol neužgriuvo visas pastatas. Pūsdamas Sarai į plaučius orą, susipainiojo skaičiuodamas.

Vis tiek nėra jokios prasmės. Girdėjo aplink traškančias liepsnas. Pažvelgęs į viršų pamatė, kad užsiliepsnojo lubų sijos.

Supanikavo. Pašoko ant kojų, nuskuodė prie durų, su trenksmu jas atidarė ir išbėgo į lauką.

Tiesiog suakmenėjo pamatęs, kokia smarki liūtis: vanduo užpylė ir permerkė akimirksniu. Lietus persmelkė iki sielos gelmių. Piteris atsisuko ir pamatė ant grindų gulinčią Sarą. Negalėjo jos palikti.

Įbėgo atgal, sugriebė merginą už rankų ir ištempė iš pastato. Nejudantis jos kūnas buvo stebėtinai sunkus. Saros galva atkaro, akys buvo užmerktos, burna pražiota. Ji mirusi, jokių abejonių.

Po lietumi Piteris nutempė Sarą į gelsvą žolę, parklupo ant kelių ir vėl pabandė gaivinti. Nežinojo, kiek laiko išlaikė pastovų ritmą. Minutę, dvi. Galbūt penkias. Nebuvo jokios prasmės, bet jis tęsė, nes kažkokiu keistu būdu tas ritmas mažino jo paties panikos jausmą, leido ties kažkuo susikoncentruoti. Vis tiek jau yra čia – liepsnojančiame vaiduoklių mieste po pliaupiančia liūtimi...

Sara sužiaukčiojo. Merginos kūnas staiga pakilo, ir Piteris apstulbęs ją paleido. Ją truputį sausai patampė, o paskui prasidėjo kosulio priepuolis.

– Sara...

Ji sudejavo. Persivertė. Piteris apglėbė merginą rankomis ir laikė. Ji kvėpavo. Bet akys pašėlusiai lakstė. Neatrodė, jog ji būtų sąmoninga.

– Sara, nagi...

Ji kosėjo, kūnas drebėjo. Jis pagalvojo, jog Sara gali mirtinai nusikosėti.

– Sara...

Ji papurtė galvą, tarsi norėdama išsklaidyti abejones. Atsimerkė ir įsistebeilijo į jį.

– O, žmogau, – sumurmėjo, – man tikrai *skauda galvą.*

Piteris pagalvojo, jog tuojau pravirks.

Sandžongas dirstelėjo į laikrodį. Lietus pylė daug smarkiau, valytuvai švytavo pirmyn atgal. Buvo labai tamsu, reikėjo įsijungti priekinius žibintus.

Jau senokai išmetė radijo stotį, taigi žaibavimas aplink automobilį liovėsi. Bet žaibai trankėsi kitur: vyras girdėjo tolimo griaustinio grumėjimą. Patikrinęs *GPS* suprato, kad yra tik už kelių šimtų jardų nuo voratinklio, kurį ketino suardyti.

Tyrė priešaky bėgantį kelią, ieškojo posūkio. Štai tada pamatė pirmą į dangų išskriejančių raketų grupę. Tarsi juodi paukščiai jos švystelėjo į dangų ir sudrumstė debesis.

Tą pat akimirką žemėn, nešami laidų, pasipylė žaibai.

Už dešimties mylių į šiaurę Keneris pamatė salvę iš trečiojo voratinklio – trečiosios raketų paleidimo aikštelės. Spėjo, jog toje aikštelėje yra tik apie penkiasdešimt raketų, o tai reikštų, kad likusios šimtas tebėra ant žemės.

Įvažiavęs į šoninį keliuką, pasuko dešinėn ir beveik iš karto atsidūrė proskynoje. Viename šone stovėjo pastatytas didžiulis furgonas su priekaba, greta kabinos stovėjo du vyriškiai su geltonais neperšlampamais apsiaustais. Vienas jų rankose laikė dėžutę – uždegimo prietaisą.

Keneris nedvejojo. Pasuko visureigio vairą ir nuvažiavo tiesiai į kabiną. Vyrai trumpam sustingo, bet paskutinę akimirką atšoko, o Keneris nubraukė kabinos šoną, įrėžė metalą ir pasuko į raketų lauką.

Galinio vaizdo veidrodėlyje matė besiskeryčiojančius vyrus, bet jau buvo aikštelės vidury, vairavo palei laidų linijas, mėgindamas ratais sutraiškyti paleidimo įtaisų tūtas. Užvažiavus pasigirdo: *Dunkst! Dunkst! Dunkst!* Tikėjosi suardyti paleidimo sistemą, bet klydo.

Tiesiai priešais pamatė spjaudančias ugnimi ir šaunančias tiesiai į dangų kitas penkiasdešimt raketų.

Sandžongas atsidūrė antroje proskynoje. Dešinėje matė medinę trobelę ir greta jos pastatytą didelį sunkvežimį. Trobelėje degė šviesos, pro langus buvo matyti judantys šešėliai – viduje buvo žmonių. Nuo priekinių trobelės durų tįso laidai, dingstantys žolėje.

Nepalietis nukreipė visureigį tiesiai į trobelę ir įjungė pastovaus greičio palaikymo sistemą.

Matė nuo priekinių durų artėjantį vyrą su šautuvu rankose. Iš vamzdžio pliūptelėjo liepsna, Sandžongo automobilio priekinis stiklas sudrebėjo. Atplėšęs visureigio dureles, nepalietis nukreipė nuo savęs ginklą, iššoko į žolę ir nusirito.

Dirstelėjęs spėjo pamatyti, kaip visureigis įsirėžia į trobelę. Ėmė virsti dūmai, pasigirdo šūksniai. Sandžongas tūnojo vos už dvidešimties jardų. Laukė. Po akimirkos vyriškis su šautuvu apibėgo visureigį, ieškodamas vairuotojo. Susijaudinęs šūkavo.

Nepalietis kartą iššovė. Vyriškis krito aukštielninkas.

Sandžongas palaukė. Išėjo kitas vyras, pradėjo šūkauti lietuje. Pamatęs nukritusį, atšoko atgal, susirietė už priekinio visureigio taukšo. Pasilenkė ir šūktelėjo parkritusiam.

Nepalietis vėl šovė. Vyras pradingo, bet Sandžongas nebuvo tikras, jog pataikė.

Privalėjo pakeisti vietą. Lietus priplakė žolę ir ji neteikė priedangos tiek, kiek būtų norėjęsi. Jis greitai pasirito, šonu nusigavo apie dešimt jardų, paskui atsargiai nuropojo pirmyn, bandydamas pažvelgti į trobelę. Bet automobilis įsirėžė į priekines duris, o šviesa viduje nebedegė. Sandžongas buvo tikras, jog viduje yra daugiau žmonių, bet nė vieno nematė. Šūkavimų nebesigirdėjo. Tik grumėjo griaustinis ir kliokė lietus.

Įsitempęs įsiklausė. Išgirdo radijo stočių traškesį. Ir balsus.

Trobelėje dar buvo žmonių.

Sandžongas laukė žolėje.

Priekinio visureigio rato veržles veržiančiam Evansui lijo į akis. Atsarginis ratas, tvirtai prisuktas, buvo vietoje. Nusišluostęs akis, Piteris dar pasuko kiekvieną veržlę. Tiesiog dėl tikrumo. Kelias atgal į pagrindinį plentą – prastas, o lyjant dar bus ir pažliugęs. Nesinorėjo pamesti rato.

Sara laukė keleivio sėdynėje. Jis pusiau nutempė, pusiau nunešė ją į automobilį. Mergina vis dar buvo apsvaigusi, lyg nesava, todėl Piteris nustebo išgirdęs ją kažką šaukiant pro lietaus kliokimą.

Evansas pakėlė galvą.

Kitoje proskynos pusėje pamatė automobilio žibintus.

Įsižiūrėjo ton pusėn.

Ten buvo mėlynasis furgonas.

– Piteri!

Evansas metė veržliaraktį ir nubėgo į vairuotojo vietą. Sara jau buvo užvedusi variklį. Atsisėdęs už vairo, Evansas įjungė pavarą. Mėlynasis furgonas vijosi artėdamas proskyna.

– Važiuojam, – ragino Sara.

Evansas nuspaudė greičio pedalą, pasuko ir nuvažiavo į mišką – link kelio, kuriuo atvažiavo. Degantį pastatą lietus beveik užgesino. Vos teruseno griuvėsiai, šnypštė garų debesys.

Mėlynas furgonas nestabtelėjęs pralėkė pro degėsius ir įsuko į kelią paskui visureigį.

Keneris apsisuko ir nuvažiavo atgal prie sunkvežimio su priekaba. Vyrai su uždegimo prietaisu tebestovėjo ten pat. Vienas išsitraukė pistoletą ir pradėjo šaudyti į Kenerį. Keneris stipriau paspaudė akceleratorių ir nuvažiavo tiesiai į vyrus. Užkliudė žmogų su pistoletu. Jo kūnas išlėkė į orą ir perskrido visureigio stogą. Antras vyriškis kažkaip išsisuko. Keneris pasuko vairą.

Grįždamas matė, kad numuštas vyrukas žolėje bando stotis ant kojų. Antro žmogėno niekur nebuvo matyti. Svir-

duliuodamas vyriškis pakėlė ginklą, tačiau tą pat akimirką Keneris jį vėl numušė. Žmogus parkrito, o visureigis persiropštė per kūną. Keneris ieškojo jo bendro – vyriškio su uždegimo prietaisu.

Niekur jo nematė.

Pasuko vairą. Buvo tik viena vieta, kur žmogus galėtų įlįsti.

Keneris nuvažiavo tiesiai prie sunkvežimio.

Sandžongas kiūtojo žolėje, kai išgirdo sunkvežimio variklio gaudesį. Vaizdą jam užstojo paties sudaužytas visureigis. Sunkvežimis stovėjo už visureigio. Sandžongas girdėjo, kaip kažkas įjungia atbulinę pavarą.

Nepalietis pašoko ant kojų ir pasileido bėgti. Pro šalį prazvimbė kulka. Jis vėl puolė ant žemės.

Kažkas liko trobelėje.

Slėpdamasis žolėse ropojo pirmyn, sunkvežimio link. Aplink į žolę krito kulkos. Kažkas matė, kur jis slepiasi, net ir žolėje. Tai reiškia...

Jis apsisuko, atsigręžė į namelio priekį. Nusišluostė lietų nuo akių ir pažvelgė pro šautuvo taikiklį.

Vyrukas kiurksojo ant trobelės stogo. Įžiūrėti galėjai, tik kai pakeldavo ginklą.

Sandžongas šovė vos žemiau stogo linijos. Žinojo, jog kulka pramuš medį. Vyriškio nepamatė, tik regėjo stogu slystantį jo šautuvą.

Pašoko ant kojų ir nuskuodė prie sunkvežimio, bet šis jau riedėjo tolyn iš proskynos. Lietuje buvo matyti tik pora užpakalinių žibintų, išnykstančių prie pagrindinio kelio.

*

Keneris išlipo iš visureigio ant žemės. Po furgonu matė ieškomo vyruko siluetą.

– Nešaukit, tik nešaukit! – meldė žmogėnas.

– Išlįsk lėtai, tuščiomis rankomis, – šūktelėjo Keneris. – Noriu matyti tavo rankas.

– Tik nešaukit...

– Lįsk. Tik lėtai ir...

Staigi automatinio ginklo papliūpa. Drėgna žolė aplink Kenerį prisiplojo.

Keneris prispaudė veidą prie drėgnos žemės ir laukė.

– Greičiau! – šaukė Sara, žiūrėdama per petį.

Visureigis šokinėjo per purvą, priekinių žibintų šviesos lakstė kaip pašėlusios.

– Nemanau, jog galiu... – pradėjo Evansas.

– Artėja! – rėkė Sara. – Privalai važiuoti greičiau!

Jie jau buvo beveik išvažiavę iš miško. Evansas priekyje, vos už keliasdešimties metrų, matė plentą. Prisiminė, jog paskutinė purvino keliuko atkarpa mažiau duobėta, taigi paspaudė greičio pedalą.

Išvažiavęs į plentą, pasuko į pietus.

– Ką darai? – nustebo Sara. – Turime važiuoti į raketų lauką.

– Per vėlu, – atkirto Evansas. – Grįžtame į parką.

– Bet Keneriui pažadėjome...

– Per vėlu, – pakartojo Piteris. – Pažvelk, kokia audra. Visiškai įsisiautėjo. Turime grįžti ir padėti toms šeimoms parke.

Visu galingumu įjungė valytuvus ir nuskriejo keliu per audrą.

Už jo į kelią įsuko ir visureigį nusekė mėlynas furgonas.

Patrulis Migelis Rodrigesas žiūrėjo į krioklį. Prieš valandą ten tebuvo skaidrūs lašeliai, dulkiantys nuo uolos krašto. Dabar vandens pagausėjo, jis įgijo rusvą atspalvį. Upė taip pat pradėjo kilti. Ji tekėjo sparčiau, pamažu virto murzinai ruda.

Bet parke vis dar nelijo. Oras pasidarė drėgnas, keletą minučių krito pavieniai lašai, bet paskui lietus liovėsi. Keletas šeimų jau paliko šventę. Dar pusė tuzino, nujausdami artėjančią audrą, pakavosi daiktus į automobilius. Bet dauguma nusprendė nekreipti dėmesio. Mokyklos direktorius vaikščiojo tarp iškylaujančiųjų ir įtikinėjo pasilikti sakydamas, kad oras pasikeis.

Rodrigesas buvo susirūpinęs. Tampė uniformos apykaklę, tokią nepatogią drėgname ore. Vaikščiojo pirmyn atgal prie atdarų automobilio durelių. Girdėjo policijos radijo stočių įspėjimus apie staigaus potvynio grėsmę Kleitono apygardoje, kurioje ir buvo įsikūręs Makinlio parkas. Nebenorėjo laukti ilgiau, bet vis dar dvejojo.

Negalėjo suprasti, kodėl Keneris su juo nesusisiekia. Parkas buvo įsikūręs kanjone, buvo matyti visi galimo staigaus potvynio ženklai. Rodrigesas visą gyvenimą praleido Arizonos šiaurėje, žinojo, jog dabar pat turi ištuštinti parką.

Kodėl Keneris neskambina?

Barbeno pirštais į automobilio dureles.

Nusprendė palaukti penkias minutes.

Penkias minutes, ne daugiau.

Tuo metu didžiausią nerimą jam kėlė krioklys. Rudas atspalvis žmonėms kėlė pasibjaurėjimą, taigi diduma minios pasitraukė, bet keletas paauglių vis dar taškėsi duburiuose krioklio papėdėje. Rodrigesas žinojo, jog bet kurią akimirką iš už uolos gali pasirodyti akmenys. Net nedideli akmenys turi pakankamai jėgos žmogui apačioje užmušti.

Rodrigesas galvojo, kaip ištuštinti plotą krioklio papėdėje, kai pastebėjo kai ką keista. Pačiame uolos viršuje, ten, kur per kraštą vertėsi vanduo, išvydo furgoną su antena, primenantį televizijos stoties automobilį. Ant šono nebuvo užrašo, tik kažkokia emblema, kurios iš tokio atstumo negalėjo įžiūrėti. Matė, kaip iš furgono išlipa operatorius, kaip atsistoja prie krioklio, pritupia su kamera ant peties ir žiūri į parką. Greta operatoriaus stovėjo moteris su sijonu ir palaidinuke, rodė ta pačia kryptimi. Akivaizdu – nurodinėjo vyrukui, ką filmuoti, nes jis suko kamerą ten, kur rodė moteris.

Ten aiškiai buvo žinių komanda.

Žinių komanda mokyklos iškyloje? – pagalvojo Rodrigesas.

Jis prisimerkė, mėgindamas įžiūrėti furgono emblemą. Ženklas buvo geltonai mėlynas, kažkas panašaus į susijungusius besisukančius apskritimus. Nepriminė kurios nors iš vietinių stočių. Bet tai, kad komanda pasirodė tuomet, kai parką ruošėsi užgriūti audra, buvo nenatūralu, grėsminga. Rodrigesas nusprendė geriau nueiti ir pasikalbėti su žurnalistais.

*

Keneris visai nenorėjo žudyti po furgonu susirietusio vyruko. Nė vienas AIF'o narys nė karto nebuvo sulaikytas, o šitas atrodė puikus kandidatas. Iš žmogėno kalbos Keneris suprato, kad šis gerokai išsigandęs. Iš balso panėšėjo į jaunuolį, tikriausiai buvo vos pradėjęs trečią dešimtį. Akivaizdu, sukrėstas draugo mirties. Tikriausiai ir su automatiniu ginklu ne itin moka elgtis.

Dabar tas vaikiščias bijo, kad irgi mirs. Matyt, visiškai kitaip įsivaizdavo savo užduotį.

– Išlįsk! – suriko jam Keneris. – Išlįsk, ir viskas bus gerai.

– Eik šikt, – atrėžė vyrukas. – Kas tu iš viso, velniai rautų, esi? Koks tavo sušiktas reikalas? Nesupranti, žmogau? Mes bandome išsaugoti planetą.

– Jūs pažeidžiate įstatymą, – paprieštaravo Keneris.

– *Įstatymą*, – paniekinamai išsiviepė vyriokas, – įstatymas priklauso korporacijoms, teršiančioms aplinką ir griaunančioms žmonių gyvenimus.

– Vieninteliai, ką nors žudantys, esate jūs, – įrodinėjo Keneris.

Grumėjo griaustinis, rašaliniuose debesyse dulsvai švysčiojo žaibai. Buvo absurdiška šitaip ginčytis audros įkarštyje.

Bet buvo verta, kad vyrukas liktų gyvas.

– Klausyk, aš nieko nežudau, – aiškino vyrukas. – Net tavęs.

– Žudai mažus vaikus, – tikino Keneris, – parke. Žudai iškylaujančias šeimas.

– Vykdant socialinius pokyčius aukos yra būtinos. To moko istorija.

Keneris nesuprato, ar vaikiščias tiki tuo, ką sako, ko buvo prikimštas koledže, ar tiesiog pakvaišo iš baimės. Paskui staiga pagalvojo, jog tas tiesiog ketina jam užkalbėti dantį...

Dirstelėjo į dešinę, po savo automobiliu. Ten pamatė porą kojų, einančių aplink visureigį tiesiai jo link.

Po velnių, – pagalvojo. O gaila. Rūpestingai nusitaikė ir iššovė, sužeidė vyriškį už visureigio į kulkšnį. Tas suriko iš skausmo ir parkrito ant nugaros. Keneris matė jį pro automobilio apačią – nebuvo jaunas, kokių keturiasdešimties ar keturiasdešimt penkerių. Barzdotas. Turėjo automatinį ginklą ir jau vertėsi, ketindamas šauti...

Keneris iššovė dukart. Vyriškio galva loštelėjo. Jis išmetė ginklą ir nebejudėjo, kūnas aukštielninkas tysojo žolėje.

Vaikiščias po furgonu paleido į darbą savo automatą. Kulkos plačiai sklido. Keneris girdėjo kelias dunkstelint į visureigį. Gulėjo žolėje, nuleidęs galvą.

Kai šaudymas liovėsi, suriko:

– Paskutinė galimybė!

– Eik šikt!

Keneris palaukė. Pauzė užtruko ilgokai. Jis klausėsi lietaus. Dabar lijo labai smarkiai.

Dar palaukė.

Vyrukas suriko:

– Ar girdi mane, tu, suknistas subingalvi?

– Girdžiu, – atsakė Keneris ir iššovė.

*

Ne liūtis, o tikras tvanas, – galvojo Evansas, spausdamas vairą. Pliaupė sunkiais šuorais, net visa sparta veikiant valytuvams buvo beveik neįmanoma įžiūrėti kelio. Piteris sumažino greitį iki penkiasdešimties, paskui – iki keturiasdešimties mylių per valandą. Dabar slinko vos trisdešimčia. Furgonas užpakalyje irgi sulėtino. Nebuvo kito pasirinkimo.

Pravažiavo vieną ar du automobilius, bet jie stovėjo šalikelėje. Savaime suprantamas elgesys.

Kelio danga buvo užtvindyta, kiekvienoje asfalto įduboje telkšojo klanas arba sruvo upelis. Kartais buvo sunku nustatyti, kokio gylio vanduo, o Piteris tikrai nenorėjo permerkti uždegimo ritės. Jis stengėsi išlaikyti variklį sausą.

Nematė jokių kelio ženklų. Buvo tamsu beveik kaip naktį, įjungė šviesas, bet atrodė, jog nėra jokio skirtumo: pro lietų priekin tematė vos kelis jardus.

Dirstelėjo į Sarą, bet ji tiesiog spoksojo į priekį. Nejudėjo, nekalbėjo. Piteris spėliojo, ar ji gerai jaučiasi.

Žiūrėdamas į galinio vaizdo veidrodėlį kartais matė sekančio furgono žibintus, kartais ne. Taip gausiai lijo.

– Manau, mes jau beveik parke, – pratarė, – bet nesu tikras.

Priekinis stiklas iš vidaus pradėjo rasoti. Nušluostė jį atbula ranka, stiklas sucypė. Dabar matė truputį geriau. Jie buvo ant nedidelės kalvos viršaus, važiavo žemyn į...

– Velnias.

– Kas yra? – paklausė Sara.

– Pažiūrėk.

*

Kalvos apačioje buvo paklota kokių penkiolikos pėdų ilgio pralaida, kelias ėjo virš kelių didelių vamzdžių, kuriais tekėjo nedidelio upeliuko vanduo. Anksčiau upeliukas tebuvo sidabrinė srovelė uolienoje, bet dabar paplatėjo ir pakilo tiek, kad smarkus vandens srautas užtvindė kelią.

Evansas negalėjo pasakyti, koks gylis. Tikriausiai nelabai gilu.

– Piteri, – tarstelėjo Sara, – tu sustojai.

– Žinau.

– Negalima sustoti.

– Nežinau, ar sugebėsiu čia pervažiuoti, – abejojo Evansas, – nežinau, kokio gylio...

Šešių colių pakanka nunešti automobiliui.

– Neturi pasirinkimo.

Galinio vaizdo veidrodėlyje Piteris matė furgono šviesas.

Pradėjo riedėti nuo kalvos, pralaidos link. Vaikinas nenuleisdamas akių nuo veidrodėlio stebėjo, ką darys sunkvežimis. Anas taip pat sulėtino, bet vis dar sekė nuo kalvos besileidžiantį visureigį.

– Laikyk špygas, – tarė Evansas.

– Laikau ne tik špygas.

Įvažiavo į vandenį. Srovė plūstelėjo abipus automobilio, ištryško iki pat langų, gurguliavo po dugnu. Jis baiminosi, kad vanduo užgesins variklį, bet kol kas viskas ėjosi neblogai.

Piteris atsiduso. Jau buvo pasiekęs vidurį, nebuvo baisiai gilu. Ne daugiau kaip dvi ar pustrečios pėdos. Jam pavyks.

– Piteri... – Sara parodė pirmyn.

Keliu tiesiai link jų tvieskiančiais žibintais artėjo didelis sunkvežimis su priekaba ir nė kiek nelėtino.

– Kažkoks idiotas, – sumurmėjo Evansas.

Lėtai važiuodamas vandeniu Piteris pasuko dešiniau, kuo toliau link kelkraščio, kad padarytų vietos.

Atsakydamas sunkvežimis pasuko į jų juostą.

Ir nė kiek nesulėtino.

Tada Piteris pamatė emblemą virš kabinos.

Rėkte rėkė raudonos raidės: „*A&P*".

– Piteri, daryk ką nors!

– Pavyzdžiui, ką?

– Ką nors!

Tiesiai į juos lėkė kelios tonos riaumojančio plieno. Piteris dirstelėjo į galinio vaizdo veidrodėlį. Gale, vis artėdamas, tebevažiavo mėlynas furgonas.

Juos užspendė ir iš priekio, ir iš galo.

Ketino nustumti visureigį nuo kelio.

Krovininis automobilis dabar buvo gilesnėje vietoje, burzgė pirmyn. Vanduo kilo aukštai iš abiejų pusių.

– Piteriiiii!

Jokio pasirinkimo nebuvo.

Evansas pasuko vairą, nuvažiavo nuo kelio ir pūkštelėjo į skubančią srovę.

Visureigis lėtai judėjo pirmyn. Vanduo sėmė kapotą iki pat priekinio stiklo, todėl kažkurią akimirką Piteris pagalvojo, kad jiedu nuskęs tiesiog čia. Paskui taukšas tarkštelėjo

į upelio dugno akmenis, ratai pasiekė atramą, automobilis išsitiesino.

Tą jaudinančią akimirką Evansas pamanė, kad pajėgs vairuoti automobilį upelio dugnu. Nebuvo itin gilu, na, nelabai, bet beveik iš karto variklis užspringo, visureigio galą pagavo srovė ir automobilis pradėjo sukaliotis.

Juos bejėgius nešė upė.

Evansas pasuko raktelį, mėgindamas vėl užvesti variklį, bet šis neveikė. Visureigis lėtai judėjo, svyruodamas ir trankydamasis į akmenis. Retkarčiais jis stabteldavo, taigi Evansas svarstė, ar nevertėtų iššokti, bet paskui automobilį vėl pradėdavo nešti srovė.

Jis pažvelgė per petį. Kelias liko stebėtinai toli. Dabar, užgesus varikliui, automobilio vidus sparčiai rasojo. Kad ką nors matytų, Piteris turėjo valyti langus.

Sara, tvirtai suspaudusi sėdynės ranktūrius, tylėjo.

Automobilis vėl sustojo, vėl uola.

– Ar neturėtume iššokti? – paklausė Sara.

– Nemanau, – atsakė Piteris. Jautė, kaip tekančiame vandenyje automobilis dreba.

– Manau, turėtume, – prieštaravo Sara.

Visureigis vėl pajudėjo. Piteris dar kartą pabandė užvesti, bet nesugebėjo. Variklis dūzgė ir spragsėjo. Staiga Evansas kai ką prisiminė.

– Sara, – pasakė, – atidaryk langą.

– Ką?

– Atidaryk langą.

– A, – Sara paspaudė mygtuką, – neveikia.

Evansas pabandė atidaryti vairuotojo pusės langą. Jis taip pat neveikė. Elektros sistema buvo sugedusi.

Mėgindamas laimę pabandė galinius langus. Kairysis šiek tiek nusileido.

– Valio! Pasisekė.

Sara nieko neatsakė. Žiūrėjo pirmyn. Srovė buvo greitesnė, automobilis taip pat greitėjo.

Piteris nepaliovė valęs aprasojusius stiklus, norėdamas ką nors matyti, bet buvo labai sunku. Staiga automobilis smarkiai šoktelėjo, o tada judėjimas pakito. Automobilis, lėtai sukdamasis, sparčiai judėjo pirmyn. Ratai nebelietė akmenų.

– Kur mes? Kas atsitiko?

Jiedu drauge puolė kaip pamišę šluostyti stiklus.

– O, Dieve, – pamačiusi pratarė Sara.

Jie plaukė skubančios, purvinai juodos, sparčiai srūvančios, plūstančios bangomis upės viduryje. Srovė lengvai vartaliojo dideles medžio šakas ir akmenų nuolaužas. Automobilį kiekvieną sekundę nešė vis sparčiau.

Vanduo prasismelkė pro grindis. Jų pėdos sudrėko. Evansas suprato, ką tai reiškia.

Jie skendo.

– Manau, turime iššokti, Piteri.

– Ne.

Jis žiūrėjo į sūkuriuojančio vandens bangas. Krantai buvo statūs, vagoje pilna didelių akmenų, įdubų. Galbūt, jei turėtų šalmus ir kūno apsaugą, galėtų mėginti šokti į srovę. Bet be šalmų tikrai žus.

Automobilis pasviro kairėn, paskui vėl išsitiesino. Bet Evansas jautė, kad anksčiau ar vėliau jis pasvirs ant šono ir nuskęs. Jautė, jog skęs greitai.

Jis pažvelgė pro langą ir pasakė:

– Atrodo matyta. Kokia čia upė?

– Koks skirtumas? – suriko Sara.

O tada Evansas suriko:

– Žiūrėk!

Patrulis Rodrigesas, pamatęs upe plaukiantį besisukiojantį ir šokčiojantį visureigį, akimirksniu įjungė automobilio sireną. Sugriebė megafoną ir atsisuko į iškylaujančius.

– Piliečiai, prašau apleisti teritoriją! Prasidėjo staigus potvynis. Visi dabar pat kilkite aukščiau!

Jis vėl įjungė sireną.

– Dabar, piliečiai! Palikite daiktus. Judinkitės!

Rodrigesas atsigręžė į visureigį, bet jo jau beveik nebuvo matyti, upė nunešė automobilį Makinlio viaduko link. O iškart už Makinlio viaduko buvo uolos kraštas, devyniasdešimties pėdų aukščio skardis.

Automobilis ir jo keleiviai neišgyvens.

Ir nieko jie negali padaryti.

Evansas negalėjo galvoti, negalėjo planuoti, viskas, ką galėjo – tik išlaukti. Visureigis garmančioje srovėje sukosi ir svirinėjo. Automobilis grimzdo vis giliau, vanduo, jau pakilęs iki kelių, buvo stingdančiai šaltas, atrodė, jog visureigis tampa dar nestabilesnis, juda dar nenuspėjamiau.

Kažkuriuo metu jiedu su Sara susidaužė galvomis. Ji suniurnėjo, bet nieko nebesakė. Paskui jis trenkėsi galva į durų kraštą, iš akių net žvaigždės pasipylė.

Priekyje Evansas matė viaduką – kelią, iškeltą ant didelių betoninių ramsčių. Prie ramsčių gludo upe plaukian-

čios nuolaužos: atramos buvo apkibusios susipynusiomis medžių šakomis, apdegusiais kamienais, senomis lentomis ir plaukiojančiu šlamštu taip, jog liko labai nedaug vietos praplaukti.

– Sara, – sušuko Evansas, – atsisek saugos diržą.

Jo paties diržas buvo po lediniu vandeniu. Besisukant automobiliui, šiaip taip jį sugraibė.

– Negaliu, – inkštė Sara, – nerandu.

Jis pasilenkė merginai padėti.

– Ką darysim?

– Nešdinsimės, – atsakė Piteris.

Automobilis lėkė, o paskui trenkėsi į šakų raizginį. Drebėjo srovėje, bet laikėsi vienoje vietoje ir skimbčiojo į seną gretimais plūduriuojantį šaldytuvą (*Šaldytuvas?* – pagalvojo Evansas). Virš galvų stūksojo atramos. Upės vanduo taip pakilo, kad viadukas buvo vos už kokių dešimties pėdų.

– Turime išsinešdinti, Sara, – kartojo Evansas.

– Mano diržas užstrigo. Negaliu.

Jis pasilenkė padėti: panardino rankas po vandeniu, grabaliojo diržo. Drumzlinam vandeny nieko nematė. Turėjo veikti apgraibomis.

O jautė, jog automobilis pradeda judėti.

Tuoj tuoj išsilaisvins.

Sandžongas kaip pamišęs lėkė aukštutiniu keliu. Matė Piterį su Sara visureigyje, srovės nešamus tilto link. Matė, kaip automobilis stabtelėjo prie atramos ir kaip nepatikimai ten laikosi.

Transporto priemonės iš parko plūste plūdo. Keleiviai nerimavo, aidėjo signalai, kilo panika. Sandžongas, perva-

žiavęs tiltą, puolė iš automobilio. Nuskuodė į kitą pusę – prie visureigio.

Visureigiui siūbuojant ir sukantis verpetuojančiame vandenyje, Evansas laikėsi iš paskutiniųjų. Šaldytuvas nepaliaujamai tilindžiavo. Virpančius langus plakė šakos, graibė viršūnėmis lyg pirštais. Saros saugos diržas buvo užsikirtęs, tikriausiai sugedo užsegimas. Evanso pirštai nuo šalčio sustingo. Žinojo, jog automobilis vienoje vietoje ilgai neišbus. Jautė, kaip srovė jį stumia, traukia į šoną.

– Negaliu atsegti, Sara, – kalbėjo Evansas.

Vanduo kilo, beveik siekė krūtinę.

– Ką darysime? – klausė Sara. Akyse buvo regėti panika.

Iš karto jis nežinojo, bet paskui pagalvojo: *Koks aš idiotas!* Metėsi visu kūnu skersai Saros, panėrė galvą po vandeniu ir užčiuopė durų kraštą kitoje automobilio pusėje. Ištraukė kokias tris pėdas saugos diržo iš durų krašto ir gaudydamas orą, iškišo galvą:

– Lįsk! – šaukė. – Išlįsk!

Ji tučtuojau suprato, uždėjo rankas jam ant pečių, atsistūmė ir išslydo iš už diržo. Jo galva vėl paniro, bet Piteris jautė, jog Sara išsilaisvino. Ji pajudėjo galinės sėdynės link ir, braudamasi pro šalį, įspyrė jam į galvą.

Piteris vėl iškilo, žiopčiodamas.

– Ropškis greičiau! – sušuko.

Automobilis pradėjo judėti. Šakos traškėjo. Šaldytuvas žvangėjo.

Saros sportiškumas jai puikiai pasitarnavo. Mergina pralindo pro galinį langą, bet liko įsitvėrusi į automobilį.

– Eik prie šakų! Ropškis!

Evansas baiminosi, kad, jei Sara laikysis už automobilio, srovė ją nusineš. Jis pats nusikepurnėjo ant galinės sėdynės, paskui ėmė brautis pro langą. Automobilis išsilaisvino: iš pradžių smarkiau sudrebėjo, paskui aiškiai pajudėjo, apsuko aplink nuolaužų krūvą, o Piteris vis dar buvo įstrigęs lange.

– Piteri! – šaukė Sara.

Jis metėsi pirmyn, į šakas, susibraižė veidą, bet stipriai įsikibo į storą pagalį ir išlindo iš automobilio akimirką prieš srovei jį išplėšiant ir nunešant po tiltu.

Visureigis dingo.

Jiedu su Sara ropštėsi nuolaužų krūva betoninio viaduko krašto link. Piteris sekė iš paskos, drebėdamas nuo šalčio ir baimės. Po akimirkos pamatė nusileidžiant stiprią ranką, kuri jį užtraukė į viršų. Pakėlęs galvą pamatė besišypsantį Sandžongą.

– Draugužiai, jūs tikri laimės kūdikiai.

Evansas perlipo užtvarą ir gaudydamas kvapą, išsekęs, pakrito ant žemės.

Tolumoje girdėjo policijos sireną ir iš ruporo sklindančius nurodymus. Matė eismą ant tilto, signalus, paniką.

– Eime, – pasakė Sara, padėdama jam atsistoti. – Jei pasiliksi, kas nors dar pervažiuos.

Patrulis Rodrigesas tebesodino visus į automobilius, bet stovėjimo aikštelėje virė tikras pragaras, o ant tilto susidarė spūstis. Lietus vis stiprėjo. Dėl to žmonės judinosi dar labiau.

Rodrigesas baimingai dirstelėjo į krioklį ir pastebėjo, kad jis tapo dar rudesnis, krito dar smarkiau nei anksčiau. Paskui pamatė, kad TV komanda dingusi. Ant uolos viršaus furgono nebebuvo. *Keista*, – pamanė patrulis, – *pagalvotum, jog jie ruošėsi filmuoti gelbėjimąsi.*

Ant tilto, kur buvo sustojęs eismas, signalizavo automobiliai. Matė susibūrusių ir į kitą pusę žiūrinčių žmonių grupę. Tai galėjo reikšti tik viena: visureigis nukrito nuo uolos.

Rodrigesas ištiesė ranką per vairą ir pasiekė radijo stotį: ketino iškviesti greitąją pagalbą. Štai tuomet ir išgirdo, kad greitoji jau važiuoja į Dos Kabesasą, esantį už penkiolikos mylių į šiaurę. Tikriausiai susiginčijo saujelė girtų medžiotojų, kilo susišaudymas. Du vyrukai žuvę, vienas sužeistas. Rodrigesas papurtė galvą. Prakeikti piemenys, išsitrenkia su šautuvais ir po butelį burbono kiekvienam, paskui sėdi ir geria, kadangi lyja, o kol susigaudai, jau ir pora negyvų. Kiekvienais metais panašiai nutinka. Ypač artėjant šventėms.

FLAGSTAFAS
SPALIO 11 D., PIRMADIENIS
16:03 VAL.

– Nesuprantu, kodėl tai būtina, – protestavo Sara, atsisėsdama lovoje. Prie jos rankų ir kojų buvo pritvirtinti elektrodai.

– Prašau, nejudėkite, – pasakė medicinos seselė. – Reikia užrašyti duomenis.

Sara sėdėjo mažoje atitvertoje patalpoje Flagstafo ligoninės priėmimo skyriuje. Keneris, Evansas ir Sandžongas primygtinai reikalavo, kad ji čia ateitų. Patys laukė už sienos. Sara girdėjo vyrus tyliai kalbantis.

– Bet man – dvidešimt aštuoneri, – ginčijosi Sara. – Neketinu patirti širdies smūgio.

– Gydytojas nori patikrinti jūsų gyvybines funkcijas.

– Mano gyvybines funkcijas? – nustebo Sara. – Mano gyvybinėms funkcijoms nieko bloga būti negali.

– Ponia, prašau, atsigulkit ir nejudėkit.

– Bet čia...

– Ir nekalbėkit.

Sara atsigulė. Atsiduso. Dirstelėjo į monitorių, kuriame bėgo baltos dantytos linijos.

– Absurdas. Mano širdžiai viskas gerai.

– Taip, atrodo taip ir yra, – patvirtino seselė, linkteldama monitoriaus link. – Jums labai pasisekė.

Sara atsiduso.

– Taigi, galiu keltis?

– Taip. Ir nesijaudinkit dėl tų nudegimo žymių, – nuramino seselė. – Laikui bėgant jos išnyks.

– Kokių nudegimo žymių? – nustebo Sara.

Seselė parodė į jos krūtinę.

– Žymės labai paviršinės.

Sara atsisėdo ir pažvelgė po palaidinuke. Matė baltus elektrodo siurbtukus. Bet taip pat pastebėjo blyškius rudus dryžius, rantytas žymes skersai krūtinės ir pilvo. Panašias į zigzagus...

– Kas čia? – paklausė.

– Čia nuo žaibo.

– Ką? – netikėjo Sara.

– Į jus trenkė žaibas, – pasakė seselė.

– Ką čia kalbat?

Įėjo gydytojas, neįtikėtinai jaunas, per anksti nuplikęs vyriškis. Atrodė labai užsiėmęs ir susirūpinęs.

– Nesijaudinkite dėl tų nudegimo žymių, – pasakė, – jos netrukus pranyks.

– Jos nuo žaibo?

– Iš tikrųjų, labai įprastos. Ar žinote, kur esate?

– Flagstafo ligoninėje.

– Ar žinote, kokia šiandien diena?

– Pirmadienis.

– Teisingai. Labai gerai. Prašau pažiūrėti į mano pirštą, – gydytojas laikė iškėlęs pirštą merginai prieš akis, patraukė

į kairę, į dešinę, nuleido žemyn, paskui pakėlė. – Sekite. Gerai. Ačiū. Ar skauda galvą?

– Skaudėjo, – atsakė Sara. – Dabar nebe. Ar norite pasakyti, jog į mane trenkė žaibas?

– Jūs velniškai teisi, – patikino gydytojas, pasilenkė ir taukštelėjo jai per kelį guminiu plaktukėliu. – Bet nematau jokių hipoksijos ženklų.

– Hipoksijos...

– Deguonies trūkumo. Pastebime tai, kai būna sustojusi širdis.

– Apie ką kalbat? – negalėjo patikėti Sara.

– Visiškai normalu, kad neprisimenat, – nesistebėjo gydytojas. – Bet, pasak atlydėjusių bičiulių, jums buvo sustojusi širdis, ir vienas tų vyriškių jus atgaivino. Sakė, jog užtruko keturias ar penkias minutes.

– Norite pasakyti, jog buvau mirusi?

– Būtumėte, jei nebūtų atgaivinę.

– Mane atgaivino *Piteris?*

Tikriausiai Piteris, – pagalvojo.

– Nežinau kuris. – Gydytojas plaktukėliu bilsnojo jos alkūnes. – Bet jūs po laiminga žvaigžde gimusi jauna moteris. Čionai per metus nuo žaibo miršta trys keturi žmonės. Kartais labai rimtai apdega. O jūs jaučiatės puikiai.

– Ar tas jaunuolis? – vis klausinėjo Sara. – Piteris Evansas? Ar jis?

Gydytojas patraukė pečiais.

– Kada skiepyta nuo stabligės? – pasiteiravo.

*

– Nesuprantu, – stebėjosi Evansas, – per žinias pranešė, kad tie vyrai – medžiotojai. Nelaimingas atsitikimas arba ginčas medžioklės metu.

– Teisingai, – nesiginčijo Keneris.

– O jūs teigiate, kad tuos vyrukus nušovėte. – Evansas dairėsi tai į Kenerį, tai į Sandžongą.

– Jie iššovė pirmi, – pasiteisino Keneris.

– Jėzau, – pasibaisėjo Evansas ir prikando lūpą. – Trys mirtys.

Bet, tiesą sakant, jautėsi prieštaringai. Tikėjosi, jog viršų paims prigimtinis apdairumas: keli nužudymai, tikriausiai žmogžudystės, jis – bendrininkas ar bent jau esminis liudytojas, gali būti svarstomas teisme, užsitraukti nemalonę, jam gali būti atimta teisė verstis advokato praktika... Būtent tokia linkme paprastai krypdavo Piterio mintys. Būtent tą jo teisinis išsilavinimas išskirdavo.

Bet šiuo metu jis visiškai nejautė nerimo. Ekstremistai buvo atskleisti ir nužudyti. Šios žinios Evanso nei nustebino, nei sutrikdė. Priešingai, jis jautėsi visiškai patenkintas tai išgirdęs.

Tada suprato, jog patirtis ledo plyšyje jį pakeitė, pakeitė visam laikui. Kažkas mėgino jį nugalabyti. Niekuomet neįsivaizdavo nieko panašaus nei augdamas Klivlando priemiestyje, nei koledže, nei teisės mokykloje. Niekuomet negalėjo įsivaizduoti nieko panašaus gyvendamas įprastą gyvenimą, vaikščiodamas dirbti į savo firmą Los Andžele.

Todėl nieku gyvu negalėjo numatyti, kad taip pasikeis. Jis jautėsi tarsi būtų fiziškai perkeltas – tarsi kažkas būtų jį pačiupęs ir pernešęs dešimt pėdų į kitą pusę. Jis jau nebe-

stovėjo toje pačioje vietoje. Bet pasikeitė ir iš vidaus. Piteris jautėsi tvirtas ir ramus – to jausmo anksčiau nepažinojo. Pasaulyje egzistavo ir nemalonioji realybė, anksčiau jis arba tiesiog nusigręždavo nuo jos, arba pakeisdavo temą, arba rasdavo įtikinamą pateisinimą. Įsivaizdavo, jog tokia gyvenimo strategija priimtina, kad iš tikrųjų tai humaniškesnė strategija. Dabar tuo nebetikėjo.

Jei kas nors mėgina jus nužudyti, jau nebegalite nei nusukti akių, nei pakeisti temos. Privalote reaguoti į to asmens elgesį. O tokia patirtis priveda prie tam tikrų iliuzijų žlugimo.

Pasaulis jau nebe toks, koks norėtumėte, kad būtų.

Pasaulis yra toks, koks yra.

Pasaulyje yra nedorų žmonių. Juos reikia sustabdyti.

– Teisingai, – lėtai palingavo galvą Keneris, – trys mirtys. Teisingai, Sandžongai?

– Teisingai, – pritarė Sandžongas.

– Ir velniai jų nematė, – tarstelėjo Evansas.

Sandžongas linktelėjo.

Keneris nieko nepasakė.

Lėktuvas išskrido į Los Andželą šeštą valandą. Sara sėdėjo priekyje, žiūrėjo pro langą ir klausėsi lėktuvo gale kalbančių vyrų. Keneris pasakojo, kaip susiklostė reikalai. Buvo nustatytos negyvėlių asmenybės – iš ginklų, sunkvežimių ir drabužių. Taip pat surado ir televizijos komandą: furgonas priklausė *KBBD*, kabelinei stočiai iš Sedonos. Pasirodo, į televizijos stotį paskambino anonimas ir pranešė, kad plento patrulis neatlieka savo pareigų ir leidžia iškylai tęstis ne-

paisydamas gresiančio staigaus potvynio ir besiartinančios katastrofos. Štai kodėl reporteriai nuvyko į parką.

Akivaizdu, niekam nekilo klausimas, kodėl anonimas paskambino likus pusvalandžiui iki meteorologijos centro skelbimo apie staigaus potvynio grėsmę. Tačiau skambutis buvo susektas. Skambinta iš taksofono Kalgaryje, Kanadoje.

– Puikus organizavimas, – pasakė Keneris. – Sužinojo stoties Arizonoje telefono numerį dar prieš užsukdami šitą reikalą.

– Kodėl Kalgaris? – paklausė Evansas. – Kodėl iš ten?

– Atrodo, ten svarbiausia šios grupuotės būstinė, – paaiškino Keneris.

Sara žiūrėjo į debesis. Lėktuvas skrido virš debesų, oro sąlygos jam buvo nė motais. Leidosi saulė – auksinis skritulys vakaruose. Viskas spindėjo ramybe. Dienos įvykiai nutolo, atrodė, viskas nutiko prieš mėnesį, prieš metus.

Ji dirstelėjo sau į krūtinę ir pamatė blyškiai rusvas žaibo žymes. Išgėrė aspirino, bet vis tiek jautė, jog pradeda skaudėti, deginti. Jautėsi tarsi paženklinta. *Cha, paženklinta moteris.*

Daugiau nebesiklausė, apie ką kalba vyrai, girdėjo tik jų balsų skambesį. Pastebėjo, jog iš Evanso balso pradingo berniokiškos dvejonės. Jis jau neginčijo kiekvieno Kenerio sakinio. Piterio balsas skambėjo kažkaip solidžiau, rimčiau, tarsi vyresnio žmogaus.

Po kurio laiko Piteris priėjo prie Saros.

– Ar galiu? – paklausė.

– Žinoma. – Sara mostelėjo į sėdynę.

Jis atsisėdo, tyliai sudejavo.

– Kaip jautiesi? – paklausė Saros.

– Gerai. O tu?

– Truputį maudžia. Na, gerokai maudžia. Tikriausiai neblogai apsidaužiau tame automobilyje.

Ji linktelėjo ir trumpam nusisuko į langą. Paskui vėl atsisuko į Piterį.

– Kada ketinai man pasakyti? – paklausė.

– Ką pasakyti?

– Kad išgelbėjai man gyvybę. Antrą kartą.

Jis truktelėjo pečiais.

– Maniau, žinai.

– Nežinojau.

Pyko ant savęs, kad taip pasakė. Nežinojo, kodėl pyksta, bet pyko. Gal kad jautėsi skolinga, gal kad... gal... Nežinojo kodėl. Tiesiog pyko.

– Atsiprašau, – sumurmėjo Evansas.

– Ačiū, – tarė Sara.

– Džiaugiuosi pasitarnavęs.

Jis nusišypsojo ir vėl nuėjo į lėktuvo galą.

Keista, – galvojo mergina, – *jis kažkoks kitoks*. Atsirado kažkokia stebinanti savybė, kurios Sara anksčiau nepastebėjo.

Kai vėl pažvelgė pro langą, saulė leidosi. Auksinis rutulys buvo ryškesnis ir tamsesnis.

PAKELIUI Į LOS ANDŽELĄ
SPALIO 11 D., PIRMADIENIS
18:25 VAL.

Lėktuvo gale Evansas gėrė martinį ir stebeilijo į sienoje sumontuotą monitorių: per palydovą buvo prisijungę prie žinių stoties Finikse. Prie lenkto stalo sėdėjo trys diktoriai: du vyrai ir moteris. Ekrane už nugarų degė užrašas: „Žudynės kanjonų krašte“. Tikriausiai turėti omenyje Flagstafe mirę vyriškiai, bet Evansas atėjo per vėlai ir žinių neišgirdo.

– Iš Makinlio valstijos parko turime ir kitokių žinių: įspėjimai apie spartaus potvynio grėsmę išgelbėjo trijų šimtų vaikų, dalyvavusių mokyklos iškyloje, gyvybes. Pareigūnas Maikas Rodrigesas pats papasakos, kas atsitiko.

Parodė trumpą interviu su greitkelių patruliu, kuris buvo atitinkamai lakoniškas. Nei Kenerio, nei jo žmonių nepaminėjo.

Vėliau parodė filmuotą medžiagą su uolos papėdėje sumaitotu Evanso visureigiu. Rodrigesas paaiškino, kad, laimei, kai automobilį nuplovė pakilęs vanduo, jame nieko nebuvo.

Evansas gurkštelėjo martinio.

Paskui ekrane vėl pasirodė diktoriai ir vienas vyriškis pasakė:

– Specialistai ir toliau teigia, kad toks potvynis tikrai nebūdingas šiam metų laikui.

– Panašu, kad orai keičiasi, – krestelėjusi galvą įsiterpė moteris.

– Taip, Marija, nėra jokios abejonės, orai keičiasi. Tačiau apie tai papasakos mūsų Džonis Rivera.

Kameros nukrypo į jaunesnį vyrą, tikriausiai orų pranešėją.

– Ačiū, Teri. Sveiki visi. Jei esate Didžiojo Kanjono valstijos senbuvis, tikriausiai pastebėjote, kad mūsų orai keičiasi, o mokslininkai įsitikinę, jog už šito slypi mums jau pažįstamas nusikaltėlis – visuotinis atšilimas. Šios dienos staigus potvynis yra tik vienas mūsų laukiančių sunkumų pavyzdys. Patirsime ekstremalių oro sąlygų – potvynių, tornadų, sausrų, o tai yra visuotinio atšilimo rezultatas.

Sandžongas kumštelėjo Evansui ir ištiesė jam popierių pluoštą. Čia buvo spausdinta medžiaga – pranešimas spaudai iš VAIF'o internetinio puslapio. Sandžongas parodė tekste: „...mokslininkai pritaria, jog ateityje laukiantys sunkumai – ekstremalesni orai, pavyzdžiui, tornadai, potvyniai ir sausros – yra visuotinio atšilimo rezultatas".

– Šis vyrukas tiesiog skaito pranešimą spaudai? – nusistebėjo Evansas.

– Šiais laikais taip elgiamasi, – paaiškino Keneris. – Net nesivarginama pakeisti vienos kitos frazės. Tiesiog vietoje perskaitoma kopija. Ir, žinoma, tas, kas sakoma, nebūtinai yra tiesa.

– Tuomet kas sąlygoja ekstremalių orų dažnėjimą visame pasaulyje? – paklausė Evansas.

– Nėra jokio ekstremalesnių orų augimo.

– Ištirta?

– Nuolat tiriama. Tyrimai nerodo ekstremalių orų pagausėjimo per pastarąjį šimtmetį. Arba per pastaruosius penkiolika metų. O klimato modeliavimo prognozės nenumato ekstremalesnių orų. Jei ką, visuotinis atšilimas teoriškai nulemtų *mažiau* ekstremalius orus.

– Tai jie tiesiog mala šūdą? – pasitikslino Evansas.

– Taip. Kaip ir tame pranešime spaudai.

Ekrane orų pranešėjas tauškė toliau:

– Viskas krypsta tik blogyn. Naujausios žinios skelbia – tik įsiklausykit – tirpsta Grenlandijos ledynai, greitai jie visiškai išnyks. Tie ledynai – trijų mylių storio, bičiuliai. Daugybė ledo. Apytikriais naujausių tyrimų duomenimis, jūros lygis pakils dvidešimt ir daugiau pėdų. Taigi, nuosavybę pakrantėje parduokite nedelsdami.

– O kaip dėl šito? Šitą pranešė vakar per žinias Los Andžele? – paklausė Evansas.

– Nepavadinčiau šito žiniomis, – paprieštaravo Keneris. – Mokslininkai Redinge sukūrė kompiuterinį modelį, kuris rodo, kad Grenlandija gali netekti savo ledo kupolo per ateinančius tūkstantį metų.

– Tūkstantį metų? – nepatikėjo Evansas.

– *Gali.*

Evansas dūrė pirštu į televizorių.

– Jis nepaminėjo, kad tai galėtų nutikti po tūkstančio metų.

– Įsivaizduok, – pasišaipė Keneris, – tiesiog praleido.

– Bet teigiate, jog čia – ne žinios...

– O tu man pasakyk, – ginčijosi Keneris, – ar daug laiko praleidi nerimaudamas dėl to, kas gali atsitikti po tūkstančio metų?

– Ne.

– Kaip manai, o kiti?

– Ne.

– Na, štai.

Ištuštinęs gėrimą, Evansas netikėtai užsnūdo. Kūną sopėjo, vos pasisukdavo sėdynėje, kur nors suskausdavo – nugarą, kojas, šlaunis. Buvo visas sudaužytas ir išsekęs. Ir lengvai įkaušęs.

Užsimerkęs galvojo apie žinių pranešimus, skelbiančius apie įvykius, nutiksiančius po tūkstančio metų.

Viską pranešė taip, tarsi tai būtų pačios naujausios žinios, svarbūs gyvybės ar mirties klausimai.

Po tūkstančio metų.

Akys buvo apsunkusios. Galva nusviro ant krūtinės, tačiau po vidaus komutatoriaus pranešimo Piteris staiga vėl pakėlė galvą.

– Prisisekite saugos diržus, – pasakė lėktuvo vadas. – Leidžiamės Van Nuise.

VAN NUISAS, SPALIO 11 D., PIRMADIENIS 19:30 VAL.

Evansas norėjo vien tik miegoti. Tačiau nusileidus patikrino mobiliojo telefono žinutes ir aptiko, švelniai tariant, keletą praleistų pranešimų.

„Pone Evansai, čia Eleonora iš Nikolo Dreiko kabineto. Palikote savo mobilųjį. Paėmiau. O ponas Dreikas norėtų su jumis pasikalbėti."

„Piteri, čia Dženifer Heins iš Džono Bolderio kabineto. Norėtume, kad atvyktumėte pas mus ne vėliau kaip rytoj iki dešimtos valandos. Labai svarbu. Jei dėl kokios nors priežasties negalėsite, paskambinkit man. Pasimatysim."

„Piteri, paskambink. Čia Margo. Mane išrašė iš ligoninės."

„Pone Evansai, čia Ronas Peris iš Beverli Hilso policijos nuovados. Praleidote ketvirtos valandos paskyrimą užrašyti parodymus. Nenorėčiau prašyti orderio jūsų areštui. Paskambinkit. Numerį turit."

„Čia Herbas Louvenšteinas. Kur, po velnių, esi? Nesamdome jaunesnių darbuotojų tam, kad jie diena iš dienos

dinginėtų. Čia pilna darbo. Skambino iš Bolderio kabineto. Nori, kad rytoj iki dešimtos ryto pasirodytumei Kalver Sičio įstaigoje, būtinai. Mano patarimas: būk ten arba pradėk ieškotis kito darbo."

„Pone Evansai, čia Ronas Peris iš Beverli Hilso policijos. Kuo greičiau atsakykite į mano skambutį."

„Piteri, paskambink. Margo."

„Piteri, ar norėtum šią naktį padūkti? Čia Džeinisė. Paskambink."

„Pone Evansai, ponas Dreikas laukia jūsų VAIF'o būstinėje."

„Piteri, čia Liza iš Pono Louvenšteino kabineto. Jūsų teiravosi policija. Pamaniau, norėsit žinoti."

„Piteri, čia Margo. Kai skambinu savo advokatui, tikiuosi, kad jis perskambins. Nebūk kiaulė. Paskambink."

„Čia Ronas Peris iš Beverli Hilso policijos nuovados. Jei nesusisieksite su manimi, turėsiu prašyti teisėjo išduoti orderį jūsų areštui."

„Evansai, čia Herbas Louvenšteinas. Tu tikrai paskutinis avigalvis. Policija ketina prašyti orderio tavo areštui. Susisiek su jais iš karto. Šios firmos darbuotojai neareštuojami."

Evansas atsiduso ir padėjo ragelį.

– Turi problemų? – pasiteiravo Sara.

– Ne. Bet atrodo, kad kurį laiką negalėsiu nors šiek tiek numigti.

Paskambino detektyvui Ronui Periui, bet jam pasakė, jog Peris šiandien jau išvykęs, o iš ryto bus teisme. Jo mobilusis buvo išjungtas. Evansas paliko savo telefono numerį.

Paskambino Dreikui, bet jo jau nebebuvo.

Paskambino Louvenšteinui, bet jo įstaigoje nerado.

Paskambino Margo, bet ji neatsakė.

Paskambino Dženifer Heins ir pasakė, kad bus rytoj dešimtą valandą.

– Tinkamai apsirenk, – patarė moteris.

– Kodėl?

– Tave rodys per televiziją.

KALVER SITIS
SPALIO 12 D., ANTRADIENIS
9:51 VAL.

Prie Vanutu bylos komandos biuro stovėjo du balti operatorių furgonai. Įėjęs į vidų Evansas pamatė darbininkus, montuojančius apšvietimą ir keičiančius fluorescentines elektros lemputes lubose. Aplink, tikrindamos skirtingus kampus, vaikštinėjo keturios skirtingos filmavimo grupės. Bet niekas dar nefilmavo.

Pati įstaiga, pastebėjo Evansas, buvo neatpažįstamai pakeista. Grafikai ir diagramos ant sienų buvo daug sudėtingesni ir techniškesni. Buvo matyti milžiniškos padidintos Ramiojo vandenyno tautelės, Vanutu, nuotraukos iš oro ir nuo žemės. Kai kurios vaizdavo kranto erozijas ir pasvirusius namus, besiruošiančius nuslysti į vandenį. Buvo nuotraukos iš Vanutu mokyklos: dailūs besišypsantys rudaodžiai vaikai. Kambario viduje stovėjo ypatingai apšviestas trimatis pagrindinės salos maketas.

Dženifer vilkėjo palaidinukę su sijonu, avėjo aukštakulnius. Kažkokiu nesuprantamu, paslaptingu būdu ji atrodė stulbinamai daili. Evansas pastebėjo, jog visi buvo kur kas geriau apsirengę nei per jo pirmą apsilankymą, visi tyrinėto-

jai buvo su švarkais ir kaklaraiščiais. Trumparankovių marškinėlių ir džinsų nebuvo matyti. Ir, atrodė, tyrinėtojų buvo kur kas daugiau.

– Taigi, – paklausė Evansas, – kas čia vyksta?

– Klipas, – atsakė Dženifer. – Filmuojame vaizdo klipą, kurį rodysime fone ir intarpuose. Ir, žinoma, ruošiam vaizdo rinkinį spaudai.

– Bet juk dar nepateikėte teismo ieškinio.

– Tą padarysime šią popietę, čia, lauke už sandėlio. Spaudos konferencija pirmą valandą. Juk būsi, žinoma?

– Na, aš ne...

– Žinau, kad Džonas Bolderis nori, kad čia būtum. Atstovautum Džordžui Mortonui.

Evansas sunerimo. Dėl to firmoje gali kilti rimtų problemų.

– Yra keletas vyresnių advokatų, dirbusių su Džordžu...

– Dreikas ypač prašė tavęs.

– Prašė?

– Sakė, kad tu tiesiogiai susijęs su šios bylos finansavimo dokumentais.

Tai štai kaip, – pagalvojo Evansas. Įdės jį į televiziją, kad paskui negalėtų pasakyti nieko nežinojęs apie dešimties milijonų dolerių dovanojimą VAIF'ui. Be abejonių, per paskelbimo ceremoniją nukiš jį kuo toliau, na, gal trumpai paminės apie jo dalyvavimą. Paskui Dreikas praneš, kad gauti dešimt milijonų, o kadangi Evansas neatsistos ir neprieštaraus, jo tylėjimas bus palaikytas pritarimu. Vėliau, jei jis pareikš kokias nors dvejones, VAIF'as atkirs: „Juk tu ten buvai, Evansai. Kodėl neprašnekai tada?"

– Suprantu.

– Atrodai sunerimęs.

– Esu...

– Leisk tau kai ką pasakyti, – pertraukė Dženifer. – Nesirūpink.

– Bet tu net nežinai...

– Tiesiog paklausyk. Nesijaudink. – Ji žiūrėjo Piteriui tiesiai į akis.

– Gerai...

Žinoma, ji trokšta gero, bet, nepaisant jos žodžių, Evansas buvo sunerimęs, jautėsi blogai. Policija grasina prašyti orderio jo areštui. Firma skundžiasi dėl pravaikštų. Dabar šios pastangos priversti jį tylėti, įkišant į televiziją.

– Kodėl norėjai, kad ateičiau taip anksti? – paklausė Dženifer.

– Reikia, kad vėl atsisėstum ant karštos kėdės – tai dalis mūsų testo prisiekusiųjų atrankai.

– Atsiprašau, negaliu...

– Ne, gali. Tas pats, kaip ir anksčiau. Nori kavos?

– Žinoma.

– Atrodai pavargęs. Einam, sutvarkysim plaukus ir pagrimuosim.

Po valandos jis vėl sėdėjo parodymų kambaryje, ilgo stalo gale. Čia vėl buvo susirinkusi jaunų nekantrių į jį spoksančių mokslininkų minia.

– Šiandien, – prabilo Dženifer, – norėtume panagrinėti visuotinio atšilimo ir žemės naudojimo klausimus. Ar jūs su tuo susipažinęs?

– Tik šiek tiek, – atsakė Evansas.

Dženifer linktelėjo vienam tyrinėtojui kitame stalo gale.

– Raimundai, gal galėtum pateikti pagrindus?

Tyrinėtojas kalbėjo su stipriu akcentu, bet Evansas galėjo jį suprasti.

– Gerai žinoma, – pradėjo vyriškis, – kad vidutinės dirvos temperatūros pokyčius nulemia žemės naudojimo paskirties pakeitimas. Miestuose yra karščiau nei gretimose kaimo vietovėse, šis reiškinys vadinamas miesto „šilumos salos" efektu. Pasėliuose šilčiau nei miško vietovėse ir taip toliau.

– Suprantu, – linksėdamas pritarė Evansas. Nebuvo girdėjęs apie žemės naudojimo koncepciją, bet viskas tikrai buvo suprantama.

Raimundas tęsė:

– Daugybė klimato stočių, prieš keturis dešimtmečius stovėjusių kaimo vietovėje, šiuo metu apsuptos betoninių statinių, dangoraižių, asfalto ir panašiai. Todėl jų rodmenys visuomet didesni nei įprasta.

– Suprantu, – pakartojo Evansas.

Dirstelėjo į šalį, pro stiklo sieną. Matė pastate vaikštinėjančias filmavimo komandas, filmuojančias įvairius dalykus. Tikėjosi, kad operatoriai neįeis. Nenorėjo jų akivaizdoje nusišnekėti.

– Šie faktai tarp specialistų puikiai žinomi, – kalbėjo Raimundas, – taigi tyrinėtojai iš stočių greta miestų gautus duomenis šiek tiek sumažina, norėdami kompensuoti miesto šilumos salos efektą.

– O kaip apskaičiuojamas koeficientas? – pasiteiravo Evansas.

– Įvairiai, priklauso nuo to, kas jį atlieka. Bet dauguma algoritmų pagrįsti gyventojų skaičiumi. Kuo didesnis gyventojų skaičius, tuo daugiau sumažinama.

Evansas truktelėjo pečiais.

– Skamba, lyg viskas būtų atliekama tinkamai.

– Deja, – toliau pasakojo vyriškis, – tikriausiai taip nėra. Ar girdėjote apie Vieną? Prieš kelerius metus ten tyrimus atliko mokslininkas Bomas. Vienoje nuo šeštojo dešimtmečio pradžios gyventojų skaičius nepakito, bet daugiau nei dvigubai padidėjo energijos sąnaudos ir labai išaugo gyvenamasis plotas. Miesto šilumos salos efektas padidėjo, bet skaičiuojant redukcija nepakito, nes atsižvelgiama tik į gyventojų skaičiaus pokyčius.[1]

– Taigi atšilimas dėl miestų įvertinamas nepakankamai? – pasitikslino Evansas.

– Dar blogiau, – paaiškino Dženifer. – Įprasta manyti, kad miestų šiluma nesvarbi, nes miestų šilumos salų efektas yra tiesiog visuotinio atšilimo dalis. Per pastaruosius trisdešimt metų planetos temperatūra pakilo maždaug trimis dešimtosiomis laipsnio Celsijaus. Įprastai laikoma, kad miestai sušilo maždaug viena dešimtąja laipsnio Celsijaus.

– Na, ir?

– Tokios prielaidos neteisingos. Kinai praneša, kad Šanchajus vos per dvidešimt pastarųjų metų sušilo vienu laipsniu Celsijaus.[2] Tai daugiau nei visas planetos sušili-

---

[1] R. Bohmas. „Miesto įtaka ilgalaikiams šilumos matavimams – tyrimas Vienoje, Austrijoje", *Climatic Change* 38, (1998): 113–1128. Ianas G. McKendry'is, „Taikomoji klimatologija", *Progress in Phisical Geography* 27, 4 (2003): 597–606. „Gyventojų skaičiumi pagrįsti miesto šilumos salos įvertinimai JAV gali būti nepakankami".

[2] L. Chenas ir kt., 2003 m. „Miesto šilumos salos efektas Šanchajuje ir galimas jo mechanizmas", *Advances in Atmospheric Sciences* 20: 991–1001.

mas per paskutinį šimtmetį. Ir Šanchajus nėra vienintelis. Hjustonas per pastaruosius dvylika metų sušilo aštuoniomis dešimtosiomis laipsnio Celsijaus.[1] Sparčiai šyla Pietų Korėjos miestai.[2] Anglijoje, Mančesteryje, šiuo metu aštuoniais laipsniais šilčiau nei aplinkinėse kaimo vietovėse.[3] Net mažuose miesteliuose daug karščiau nei aplinkinėse vietovėse.

Dženifer paėmė schemas.

– Bet kuriuo atveju, – kalbėjo, – esmė ta, kad grafikai, kuriuos pamatysite, nėra gryni duomenys. Juose šilimui miestuose kompensuoti jau buvo pritaikyti koeficientai. Bet tikriausiai nepakankami.

Tą akimirką atsidarė durys ir įėjo viena iš keturių filmavimo grupių. Plieskė šviesos prie kameros. Dženifer nedvejodama pačiupo ir nunešė jiems kelias schemas.

– Klipas – begarsis, – sušnibždėjo, – taigi turime būti aktyvūs ir pateikti vaizdines priemones.

Ji pasisuko į kameras ir pasakė:

– Leiskite parodyti keletą pavyzdžių iš klimato stočių duomenų. Pavyzdžiui, čia pateikti vidutinės temperatūros

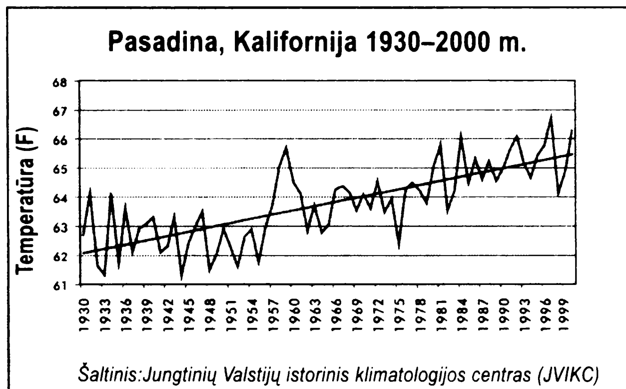
---

[1] D. R. Streutkeris, „Palydovais išmatuotas miesto šilumos salų augimas Hjustone, Teksase", *Remote Sensing of Environment* 85 (2003): 282–289. „Nuo 1987 m. iki 1999 m. vidutinė nakties temperatūra dirvos paviršiuje Hjustono šilumos saloje padidėjo 0,82±0,10°C".

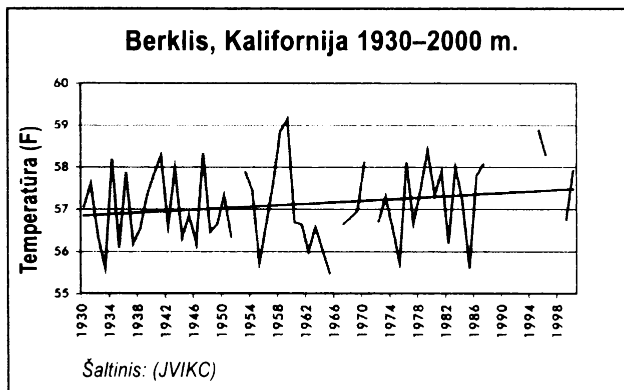
[2] Y. Choi, H.–S. Jungas, K.–Y. Namas ir W.–T. Kwonas, „Miesto įtakos pašalinimas ilgalaikiuose vidutinės dirvos paviršiaus temperatūros matavimuose Pietų Korėjoje 1968–99 m." International Journal of Climatology 23 (2003): 577–91.

[3] http://news.bbc.co.uk/l/hi/in_depth/sci_tech/2002/leicester_2002/2253636.stm. BBC nepateikia mokslinio pagrindimo teiginiui dėl aštuonių laipsnių.

Pasadinoje duomenys nuo ketvirtojo dešimtmečio pradžios.[1]

– Kaip matote, – kalbėjo Dženifer, – temperatūra dramatiškai pakilo. O štai čia – nuo ketvirto dešimtmečio pradžios – Berklis.

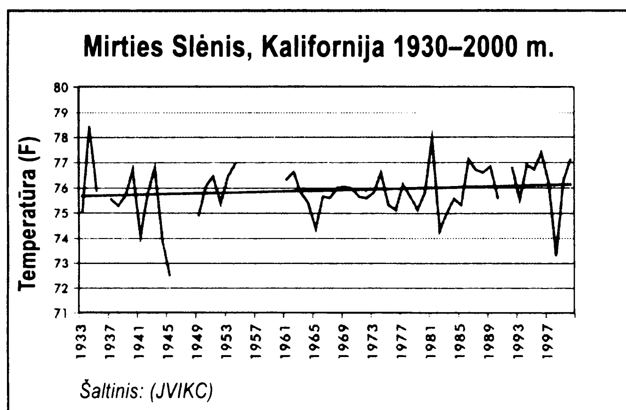

[1] Los Andžele yra 14 531 000 gyventojų, Berklyje – 6 250 000, Niujorke (su priemiesčiais) – 19 345 000 gyventojų.

– Trūksta stebėtinai daug matavimų. Bet naudojame neapdorotus duomenis, todėl matote ir praleistus metus. Ir pastebime aiškų šilimo polinkį. Negincytina, tiesa?

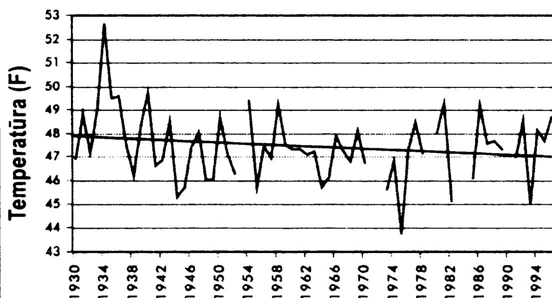
– Tiesa, – nesigincijo Evansas, nors pagalvojo, kad polinkis visai nedidelis, mažiau nei laipsnis.

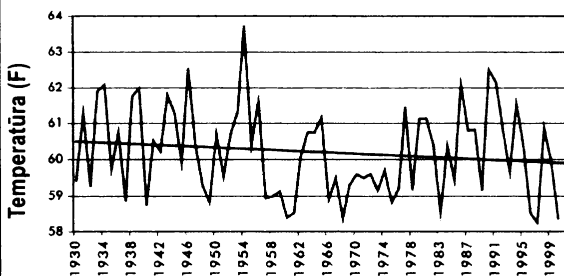
– O štai čia – Mirties slėnis, viena karščiausių, sausiausių Žemės vietų. Čia nėra jokios urbanizacijos. Ir vėl matome, kad trūksta duomenų.

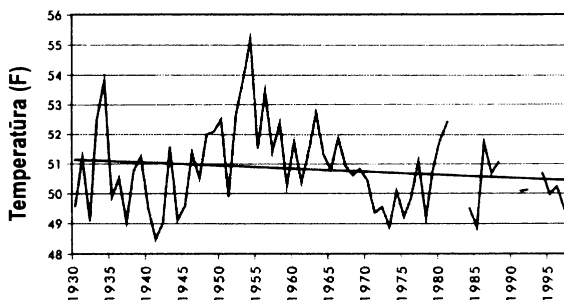
Evansas nieko nepasakė. „Turėtų būti kokia nors anomalija“, – pagalvojo. Dženifer parodė daugiau grafikų:

– Čia stotys iš Nevados dykumos ir Oklahomos lygumų, – aiškino moteris. – Grafikai rodo, kad temperatūra nekinta arba krinta. Ir ne vien žemės ūkio plotuose. Čia Boulderis Kolorade. Įdomu todėl, kad čia įsikūręs NATC –

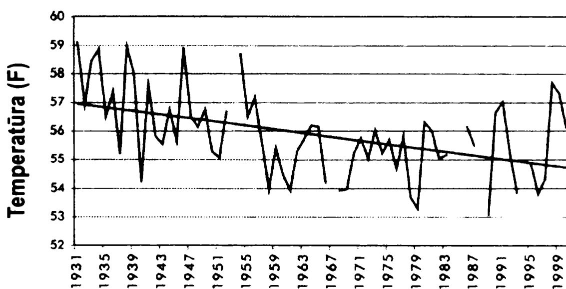

Nacionalinis atmosferos tyrimų centras, kuriame atliekama tiek daug visuotinio atšilimo tyrimų.

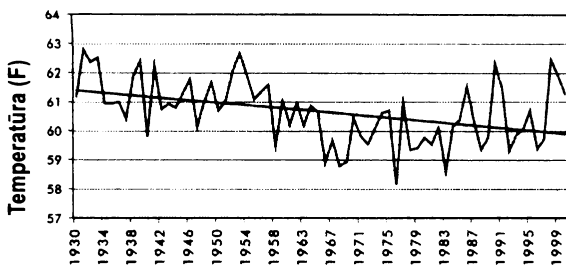

– Štai čia – mažesnių miestų duomenys. Trumanas Misūrio valstijoje, kuriam tenka visa atsakomybė...[1]

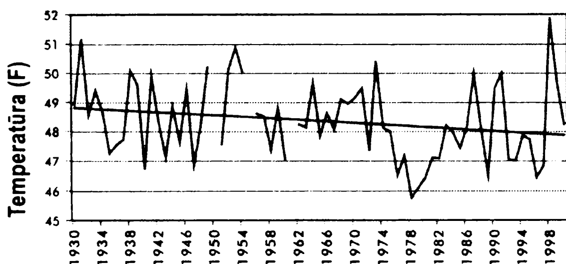
– Na, turite sutikti, neatrodo labai dramatiškai, – tarstelėjo Evansas.

[1] Aliuzija į JAV prezidentą Harį Trumaną, kuriam priklauso aforizmas „Visa atsakomybė tenka man“ (angl. *The bucks stops here) (vert.).*

Šaltinis: (JVIKC)

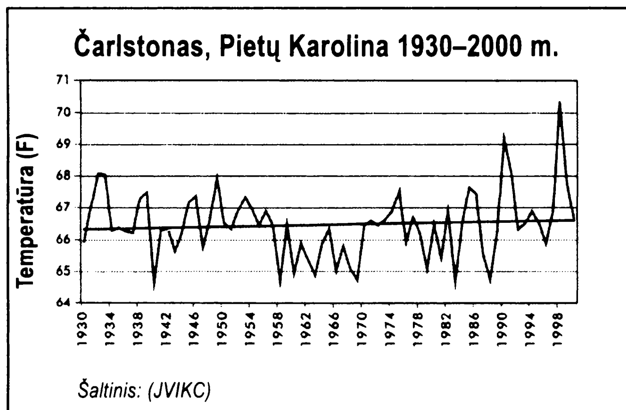

Šaltinis: (JVIKC)

– Nelygu ką laikote dramatišku. Trumane nuo ketvirtojo dešimtmečio pradžios pašaltėjo dviem su puse, Grinvilyje – pusantro, o An Arbore – vienu laipsniu. Jei žemės rutulys šyla, šios vietos liko už borto.

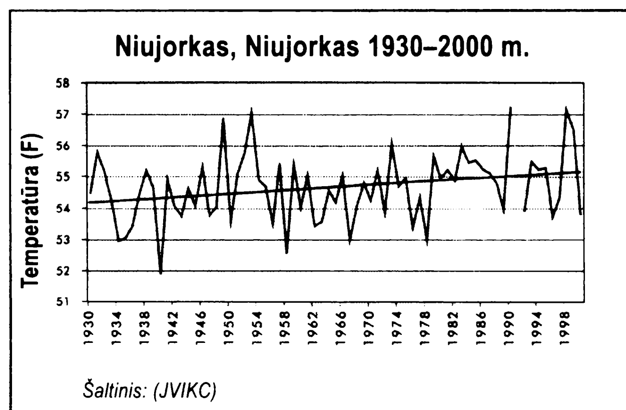
– Pažiūrėkim į kokius nors didesnius miestus, – pasiūlė Evansas, – pavyzdžiui – į Čarlstoną.

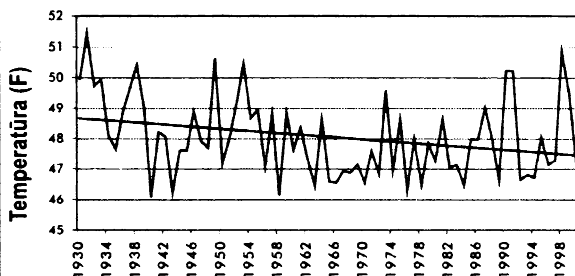
– Turiu duomenis iš Čarlstono, – sutiko Dženifer ir pervertė grafikus.

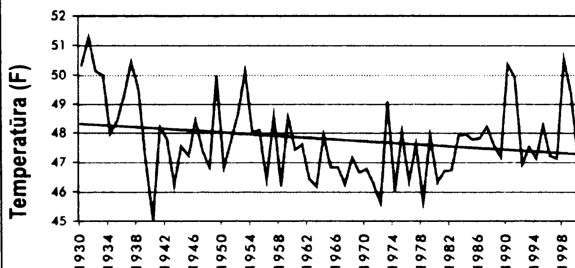
– Taigi, didesniuose miestuose šiltėja, – padarė išvadą Evansas. – O kaipgi Niujorkas?

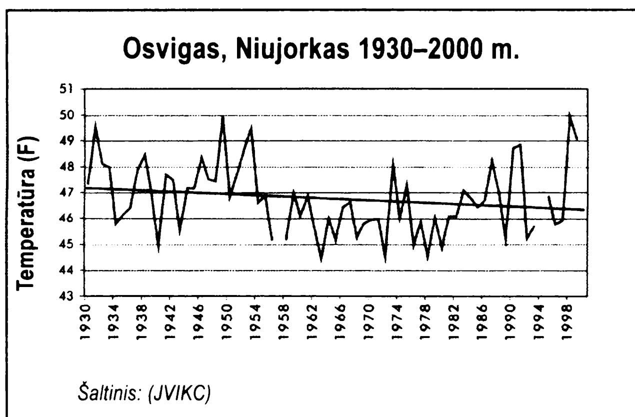
– Turiu šiokių tokių duomenų iš Niujorko: ir iš miesto, ir iš valstijos.

– Kaip matote, – aiškino Dženifer, – Niujorko mieste šiltėja, bet daugelyje kitų valstijos vietų – nuo Osvigo iki Olbanio – nuo ketvirtojo dešimtmečio tapo šalčiau.

Evansas aiškiai jautė į jį nukreiptas kameras. Linktelėjo tikėdamasis, jog judesys pasirodys protingas ir apgalvotas.

– O iš kur gaunami šie duomenys?

– Iš Istorinės klimatologijos tyrimų centro duomenų bazės, – atsakė moteris. – Čia vyriausybiniai duomenys, apdirbami Ouk Ridžo nacionalinėje laboratorijoje.

– Puiku, – tarė Evansas, – gana įdomu. Tačiau norėčiau pamatyti duomenis iš Europos ir Azijos. Juk atšilimas, tarp kitko, visuotinis reiškinys.

– Žinoma, – neprieštaravo Dženifer. Ji taip pat vaidino prieš kameras. – Bet prieš tai norėtume sužinoti, kaip vertinate pamatytus duomenis. Ar jums neatrodo, kad dauguma Jungtinių Valstijų vietovių nuo ketvirtojo dešimtmečio pradžios tapo šiltesnės?

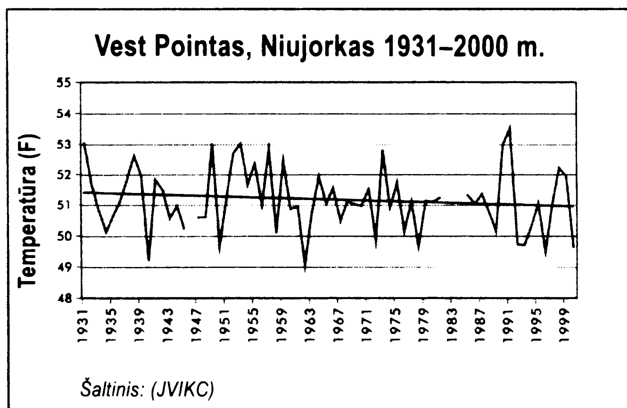
– Esu tikras, duomenis pasirinkote neatsitiktinai, – patikslino Evansas.

– Iš dalies. Esame tikri, gynyba elgsis taip pat.

– Bet rezultatai manęs nestebina, – pasakė Evansas. – Konkrečiose vietovėse orai skiriasi. Taip visada buvo ir bus. – Staiga jam šovė mintis. – Beje, kodėl visi šie grafikai sudaryti nuo ketvirtojo dešimtmečio pradžios? Temperatūra buvo pradėta užrašinėti gerokai anksčiau.

– Geras klausimas, – linktelėjusi pratarė Dženifer. – Yra ryškūs skirtumai, išaiškėjantys apimant platesnį laiko intervalą. Pavyzdžiui...

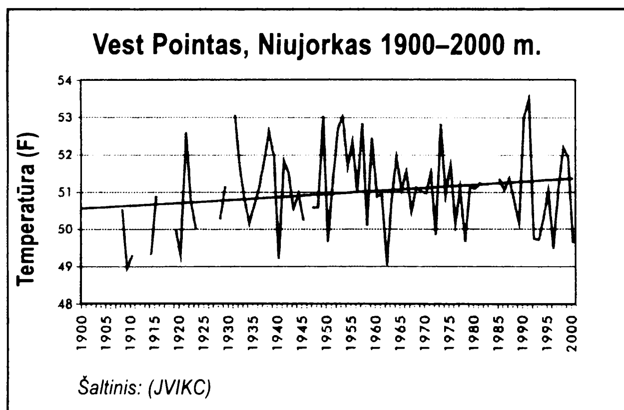
– Štai čia – Vest Pointas Niujorko valstijoje nuo tūkstantis devyni šimtai trisdešimt pirmųjų iki dutūkstantųjų metų. Tendencija – temperatūra mažėja. O štai čia...

– O štai čia – Vest Pointas nuo tūkstantis devynišimtųjų iki dutūkstantųjų. Šiuo atveju temperatūra ne krinta, o kyla.

– Vadinasi, – tarė Evansas, – klastojate duomenis. Pasirenkate tą metų intervalą, kuriame atrodysite geriau!

– Visiškai teisingai, – linktelėdama pritarė Dženifer. – Bet šis triukas suveikia tik todėl, kad temperatūra daugu-

moje Jungtinių Valstijų vietovių ketvirtajame dešimtmetyje buvo aukštesnė nei šiomis dienomis.

– Vis tiek tai apgaulė.

– Taip, apgaulė. Gynyba nepraleis galimybės parodyti prisiekusiesiems daugybę tokios apgaulės pavyzdžių iš lėšų rinkimo aplinkosaugai skirtos literatūros, kaip atrenkami tam tikri metai, ir atrodo, kad reikalai prastėja.

Evansas atkreipė dėmesį į tai, kad ji įžeidinėja aplinkosaugos grupes.

– Tokiu atveju, – pasiūlė, – išvis nenaudokite jokios apgaulės. Naudokite išsamius ir baigtus temperatūros užrašus. Kada jie pradėti?

– Vest Pointe – nuo tūkstantis aštuoni šimtai dvidešimt šeštųjų.

– Gerai. Įsivaizduokime, naudojate tuos duomenis.

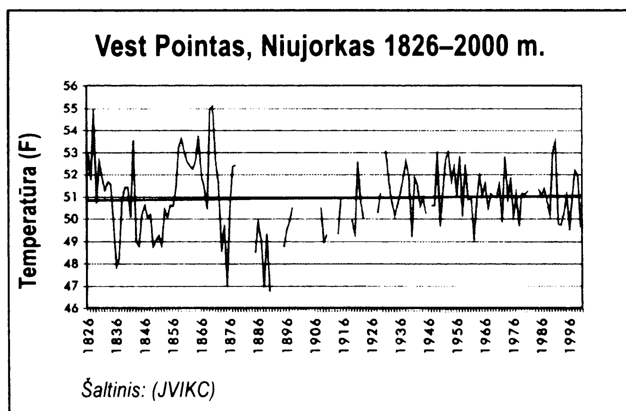
Evansas jautėsi ramus šitai siūlydamas, nes buvo gerai žinoma, jog visame pasaulyje šilimo tendencija pasireiškė maždaug nuo devyniolikto amžiaus šeštojo dešimtmečio.

Nuo tada visose pasaulio vietovėse tapo šilčiau, taigi grafikas iš Vest Pointo turėtų tą atspindėti.

Dženifer, atrodė, irgi tai žinojo, nes nė kiek nesudvejojusi nusisuko, pervertė grafikų krūvą ir susiraukė, tarsi negalėtų rasti reikiamo.

– Neturite tokio grafiko, tiesa? – paklausė Evansas.

– Ne, ne, patikėkite, turiu. Taip. Štai jis. – Ir ištraukė.

Evansas vos dirstelėjęs suprato, jog ji užspeitė jį į kampą.

– Kaip ir pranašavote, grafikas gana iškalbingas, – tarė moteris. – Per pastaruosius šimtą septyniasdešimt ketverius metus vidutinė temperatūra Vest Pointe nepasikeitė. Tūkstantis aštuoni šimtai dvidešimt šeštaisiais ji buvo dešimt su puse laipsnio Celsijaus, dešimt su puse yra ir dutūkstantaisiais.

– Bet čia tik vieni iš duomenų, – greitai atgaudamas pasitikėjimą pratarė Evansas, – vieni iš daugelio. Vieni iš šimtų, iš tūkstančių.

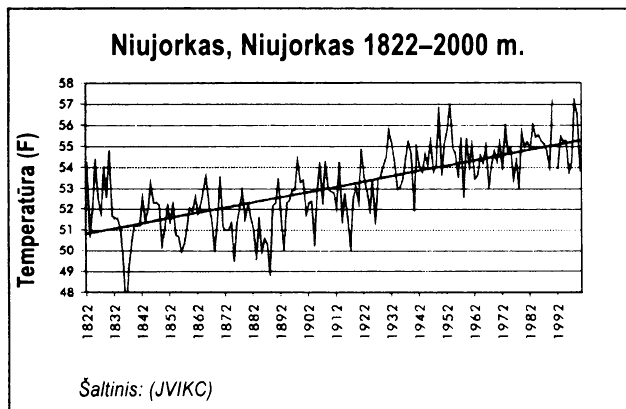
– Sakote, jog kiti duomenys parodys kitą tendenciją?

– Esu tikras, parodys. Ypač naudojant išsamius užrašus nuo tūkstantis aštuoni šimtai dvidešimt šeštųjų.

– Jūs visiškai teisus, – patvirtino Dženifer, – skirtingi užrašai rodo skirtingas kryptis.

Evansas atsilošė patenkintas savimi. Ant krūtinės sukryžiavo rankas.

– Niujorko miestas, penkių Farenheito laipsnių pakilimas per šimtą septyniasdešimt aštuonerius metus.

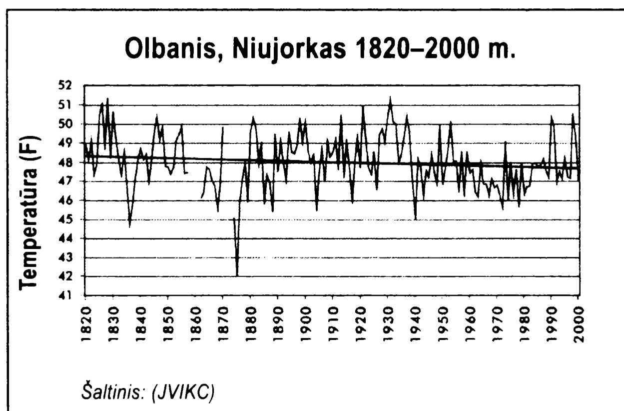

– Olbanyje – sumažėjimas puse laipsnio per šimtą aštuoniasdešimt metų.

Evansas truktelėjo pečiais.

– Vietiniai nukrypimai, kaip sakiau ir anksčiau.

– Bet stebiuosi, – tarė Dženifer, – kaip puikiai tie vietiniai nukrypimai tinka *visuotinio* atšilimo teorijai. Kaip suprantu, visuotinį atšilimą nulemia vadinamųjų šiltnamio dujų, pavyzdžiui, anglies dioksido, kiekio padidėjimas, ku-

ris sulaiko šilumą Žemės atmosferoje ir neleidžia jai išsklisti į erdvę. Ar ir jūs taip suprantate?

– Taip, – nesiginčijo Evansas, dėkingas, kad pačiam nereikėjo suformuluoti apibrėžimo.

– Taigi, pasak šios teorijos, – kalbėjo Dženifer, – pati atmosfera šyla kaip šiltnamio viduje?

– Taip.

– O šiltnamio dujos veikia visą planetą?

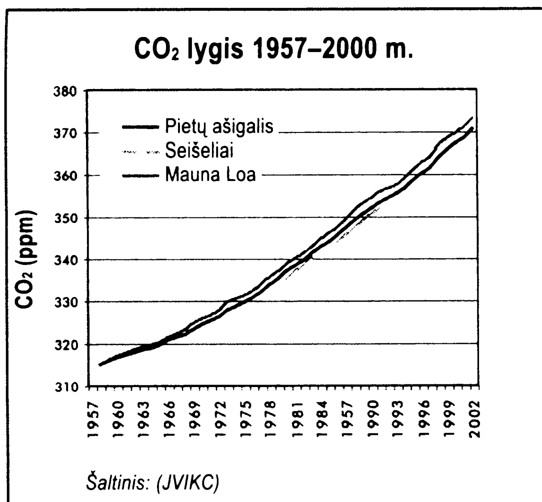
– Taip.

– Dar žinome, jog anglies dioksido – dujų, dėl kurių visi nerimaujame, – vienodai daugėja visame pasaulyje...

Dženifer ištraukė kitą grafiką.[1]

---

1 Pietų ašigalis, Mauna Loa: C. D. Keelingas, T. P. Whorfas, ir anglies dioksido tyrėjų grupė, Scrippso Okeanografijos institutas *(SIO)*, Kalifornijos universitetas, La Jolla, CA 92093, U.S.A.; Seišeliai: Thomasas J. Conway'us, Pieteris Tansas, Lee S. Watermanas, Nacionalinė vandenynų ir atmosferos administracija, klimato monitoringo ir diagnostikos laboratorija, 325Broadway, Boulder CO 80303. Žiūrėti http://cdiac.esd.ornl.gov/trends/co2/contents.htm.

– Taip...

– O tas efektas turbūt toks pats visur pasaulyje. Štai kodėl reiškinys vadinamas *visuotiniu* atšilimu.

– Taip...

– Bet Niujorkas ir Olbanis vienas nuo kito tėra už šimto keturiasdešimties mylių. Iš vieno į kitą galite nuvažiuoti per tris valandas. Jų anglies dioksido lygiai identiški. Tačiau viename tapo daug šilčiau, o kitame šiek tiek atvėso. Ar čia visuotinio atšilimo įrodymas?

– Atmosferos sąlygos yra vietinės, – tvirtino Evansas. – Vienose vietose šilčiau ar šalčiau nei kitose. Ir visada taip bus.

– Bet kalbame apie klimatą, ne atmosferos sąlygas. Klimatas yra atmosferos sąlygos, susiklostančios per ilgą laiką.

– Taip...

– Taigi sutikčiau su jumis, jei abiejose vietovėse būtų tapę šilčiau, nors ir skirtingais kiekiais. Tačiau vienur tapo šilčiau, kitur – šalčiau. Ir, kaip matėme, Vest Pointe, esančiame pusiaukelėje tarp Niujorko ir Olbanio, oro sąlygos nepakito.

– Galvoju, kad visuotinio atšilimo teorija numato, jog kai kuriose vietovėse atšals, – pareiškė Evansas.

– Tikrai? Kodėl gi?

– Nesu tikras, bet kažkur skaičiau.

– Visos Žemės atmosfera šyla, o dėl to kai kur tampa šalčiau?

– Taip manau.

– O dabar, kai apie tai mąstote, ar toks pareiškimas jums atrodo suprantamas?

– Ne, – atsakė Evansas, – bet, žinote, klimatas – sudėtinga sistema.

– O ką tai reiškia jūsų nuomone?

– Reiškia, kad jis... o, komplikuotas. Tokia sistema niekada nesielgs taip, kaip jūs galvojate, kad turėtų.

– Tikra tiesa, – pritarė Dženifer. – Bet grįžkime į Niujorką ir Olbanį. Tas faktas, jog tos dvi vietovės taip netoli viena kitos, o jų temperatūros duomenys tokie skirtingi, gali versti prisiekusiuosius pasmalsauti, ar mes netiriame ko nors kito, o ne *visuotinio* reiškinio. Sutiksite, jog per pastaruosius šimtą aštuoniasdešimt penkerius metus Niujorkas išaugo į aštuoniamilijoninį miestą, o tuo tarpu Olbanis padidėjo daug mažiau?

– Taip, – pritarė Evansas.

– Taip pat žinome, kad miesto šilumos salos efektas padaro miestus šiltesnius nei aplinkinės kaimo vietovės.

– Taip...

– O šis miesto šilumos efektas yra vietinis efektas, nesusijęs su visuotiniu atšilimu?

– Taip...

– Taigi pasakykite: kaip sužinoti, ar dramatiškas temperatūros padidėjimas Niujorke nulemtas visuotinio atšilimo, ar vyksta dėl dangoraižių ir betono pertekliaus?

– Na, – Evansas svyravo, – atsakymo nežinau. Bet numanau, jog jis žinomas.

– Ar tokie miestai kaip Niujorkas, tapdami karštesni ir didesni nei buvo anksčiau, padidins visuotinę vidutinę temperatūrą ar ne?

– Darau prielaidą, kad padidins.

– Tokiu atveju, jei miestai plėsis visame pasaulyje, galime išvysti vidutinės paviršiaus temperatūros padidėjimą tiesiog dėl urbanizacijos. Visiškai be jokio visuotinio atmosferos reiškinio.

– Esu tikras, mokslininkai apie tai jau mąstė, – nepasidavė Evansas. – Manau, jie gali atsakyti.

– Taip, gali. Jų atsakymas – koeficiento atėmimas iš pradinių duomenų, norint kompensuoti miesto šilumos efektą.

– Na ir puiku.

– Atsiprašau, pone Evansai, jūs – teisininkas. Tikriausiai nutuokiate, kiek įdedama pastangų norint įsitikinti, kad įkalčiai nesuklastoti.

– Taip, bet...

– Juk nenorėtumėte, kad kas nors galėtų juos pakeisti?

– Taip...

– Šiuo atveju įkalčiai yra pirminiai temperatūros matavimų duomenys. O juos klastoja tie patys mokslininkai, kurie teigia, kad visuotinis atšilimas yra pasaulinė krizė.

– Klastoja? Tiesiog sureguliuoja, *pamažina*.

– Bet gynyba būtinai paklaus, ar reguliuodami jie pamažina *pakankamai*.

– Nežinau, – suabejojo Evansas, – leidžiamės į detales, ieškome tiesiog priekabių.

– Vargu. Čia kertinis klausimas. Urbanizacija prieš šiltnamio dujas, kaip vidutinės dirvos paviršiaus temperatūros augimo priežastis. Gynyba savo pusėje turės puikų argumentą, – aiškino Dženifer. – Kaip minėjau, keletas nesenų tyrimų teigia, kad temperatūros sumažinimas dėl urbanizacijos iš tikrųjų yra per mažas.[1] Mažiausiai vienas tyrimas teigia, kad pusė stebimų temperatūros pokyčių vyksta vien dėl žemės naudojimo. Jei tas tiesa, tuomet visuotinis atšilimas praeitą šimtmetį buvo mažesnis nei trys dešimtosios laipsnio. Tikrai ne krizė.

Evansas patylėjo. Prieš kameras stengėsi atrodyti protingas.

– Žinoma, – kalbėjo Dženifer, – dėl tų tyrimų taip pat galima diskutuoti. Bet esmė išlieka: vos kas nors ima reguliuoti duomenis, iš karto suteikia teisę kitiems pareikšti, jog reguliavimai neteisingi. Čia pati geriausia atspirtis gynybai. O didžiausias gynybos koziris tas, kad leidžiame duomenis

[1] Santraukos ieškokite Ian G. McKendry, 2003, „Taikomoji klimatologija", Progress in Physical Geography 27, 4:597–606. „Neseni tyrimai parodė, kad pastangos pašalinti „urbanistinį nukrypimą" ilgą laiką matuojant temperatūrą (ir tokiu būdu nustatyti šiltnamio dujų pagausėjimo reikšmę) gali būti pernelyg supaprastintos.

koreguoti asmenims, kurie iš to koregavimo turi daugiausiai naudos.

– Mėginate pasakyti, kad klimato mokslininkai neetiški?

– Sakau, jog bloga politika kviesti lapę saugoti vištidės. Tokios procedūros niekuomet neleidžiamos medicinoje, pavyzdžiui, kai reikia priimti eksperimentinius sprendimus.

– Taigi teigiate, kad klimato mokslininkai *yra* neetiški.

– Ne, tik sakau, kad čia yra puikus pavyzdys, paaiškinantis, kodėl naudojamos dvigubo anonimiškumo procedūros. Klausykit: kiekvienas mokslininkas šiek tiek planuoja, kaip jo eksperimentas vystysis. Kitu atveju jis nevykdytų eksperimento. Jis kažko tikisi. Bet lūkesčiai veikia keistai ir visiškai nesąmoningai. Ar ką nors žinote apie mokslininkų šališkumo tyrimus?

– Ne, – papurtė galvą Evansas.

– Ką gi, paprastas pavyzdys. Grupė genetiškai identiškų žiurkių nusiunčiamos ištirti į dvi skirtingas laboratorijas. Vienai laboratorijai pasakoma, jog žiurkės turi įgimto sumanumo ir prabėgs labirintą greičiau nei paprastai. Kitai laboratorijai pasakoma, jog žiurkės atsilikusios ir labirintą įveiks lėčiau. Grįžta rezultatai: „greičiau“ – iš pirmosios laboratorijos, „lėčiau“ – iš antrosios. Nors žiurkės buvo genetiškai identiškos.

– Aišku, laboratorijose suklastojo duomenis.

– Dievagojosi, kad ne. Bet kuriuo atveju, tokių pavyzdžių yra kur kas daugiau, – kalbėjo moteris. – Kitas atvejis. Grupei apklausas atliekančių asmenų buvo pasakyta: „Klausykit, apklausiantysis gali pačiu netikėčiausiu būdu paveikti

rezultatus. Norėtume šito išvengti. Taigi beldžiatės į duris ir tą pačią akimirką, kai kas nors atsiliepia, pradedate skaityti vien tik tai, kas parašyta kortelėje: „Sveiki, atlieku apklausą, skaitau iš kortelės, nes nenoriu jums turėti įtakos...“, ir taip toliau. Asmenys, atliekantys apklausą, nesako nieko kita, tik tai, kas parašyta jų kortelėje. Vienai grupei pasakyta, jog apklausoje galima tikėtis septyniasdešimties procentų teigiamų atsakymų. Kitai grupei paminėta, jog teisingų atsakymų gali būti kokie trisdešimt procentų. Identiška apklausa. Gauti rezultatai – septyniasdešimt ir trisdešimt.

– Kaip taip gali būti? – negalėjo patikėti Evansas.

– Nesvarbu, – nesileido į smulkmenas Dženifer. – Reikšmės turi tik tai, kad šimtai pakartotinų tyrimų įrodo, kad lūkesčiai nulemia rezultatus. Žmonės randa tą, ką tikisi atrasti. Štai čia atsiranda priežastis dvigubo anonimiškumo eksperimentams. Norint pašalinti tendencingumus, eksperimentas padalijamas tarp skirtingų žmonių, *kurie vieni kitų nepažįsta*. Žmonės, ruošiantys eksperimentą, nepažįsta žmonių, eksperimentą atliekančių, ar žmonių, apdorojančių rezultatus. Šios grupės niekaip niekada nebendrauja. Jų sutuoktiniai ir vaikai niekuomet nesusitinka. Grupės kuriamos skirtinguose universitetuose ir, pageidautina, skirtingose šalyse. Šitaip tiriami nauji vaistai. Nes tai vienintelis būdas išvengti šališkumo.

– Gerai...

– Tačiau dabar kalbame apie temperatūros duomenis. Jie turi būti reguliuojami įvairiais būdais. Ne tik dėl miesto šilumos salos paklaidos. Yra daugybė kitų dalykų. Stotys kinta. Jos tobulinamos, nauja įranga gali fiksuoti karštesnę arba

vėsesnę temperatūrą nei prieš tai buvusi. Įrengimai genda, turite nuspręsti, ar tam tikrus duomenis išmesti. Renkant temperatūros duomenis reikia atsižvelgti į tiek daug dalykų. Štai dėl ko atsiranda paklaidos. Tikriausiai.

– Tikriausiai?

– Niekada nežinai, – paaiškino Dženifer, – bet jei darbą atlieka viena komanda, visuomet yra šališkumo rizika. Jei viena komanda ir paruošia modelį, ir tiria, ir analizuoja rezultatus, tie rezultatai nepatikimi. Tiesiog taip yra.

– Taigi temperatūros duomenys nėra patikimi?

– Temperatūros duomenys abejotini. Geras advokatas juos atmes. Norint juos apginti, ką ir ketiname padaryti, mes...

Staiga filmavimo grupė pakilo ir išėjo iš kambario. Dženifer uždėjo plaštaką Piteriui ant rankos.

– Dėl nieko nesijaudink, filmuotas vaizdas be garso. Tiesiog norėjau, kad viskas atrodytų kaip gyva diskusija.

– Jaučiuosi kvailai.

– Atrodei puikiai. Televizijai tik tas ir svarbu.

– Ne, – pasakė Evansas, palinkdamas arčiau Dženifer – Noriu pasakyti, kai atsakinėjau, nesakiau, ką iš tikrųjų galvoju. Aš, na... pasiklausinėjau ir pakeičiau savo nuomonę apie daugumą šitų dalykų.

– Tikrai?

– Taip, – ramiai patvirtino Evansas. – Pavyzdžiui, tie temperatūros grafikai. Jie pagrįstai kelia klausimus apie visuotinio atšilimo svarumą.

Dženifer, įdėmiai žiūrėdama į Piterį, lėtai linktelėjo.

– Ir tau? – pasitikslino Evansas.

Dženifer nepaliovė linksėjusi.

*

Jie užkandžiavo tame pačiame meksikiečių restoranėlyje. Jame, kaip ir praeitą kartą, beveik nebuvo lankytojų. Prie kampinio staliuko kvatojo tie patys *Sony* filmų leidėjai. *Jie tikriausiai ateina kiekvieną dieną*, – pagalvojo Evansas.

Bet kažkodėl viskas buvo kitaip, ir ne vien todėl, kad maudė kūną ar kad kiekvieną akimirką galėjo užsnūsti. Evansas jautė, tarsi būtų tapęs kitu žmogumi. Jų santykiai taip pat buvo pasikeitę.

Dženifer valgė ramiai, daug nekalbėjo. Evansas jautė, jog mergina laukia, kol jis prabils.

Po kurio laiko Piteris tarstelėjo:

– Žinai, būtų kvaila vaizduoti, kad visuotinis atšilimas nėra tikras reiškinys.

– Kvaila, – sutiko Dženifer ir linktelėjo.

– Noriu pasakyti, visas pasaulis tuo tiki.

– Taip, – pritarė moteris, – visas pasaulis. Bet tame karo štabe galvojame tik apie prisiekusiuosius. O gynyba prisiekusiesiems turės visą mielą dieną.

– Kalbi apie pavyzdžius, kuriuos man papasakojai?

– O, viskas daug blogiau. Tikimės, jog gynyba ginčysis maždaug taip: „Ponios ir ponai prisiekusieji, visi girdėjote teigiant, jog reiškinys, vadinamas visuotiniu atšilimu, atsirado dėl anglies dioksido ir kitų šiltnamio dujų kiekio padidėjimo atmosferoje. Jums parodys anglies dioksido augimo grafiką, panašų į Everesto viršūnę. Bet tikrovė kitokia. Anglies dioksido kiekis padidėjo nuo trijų šimtų šešiolikos milijoninių dalių iki trijų šimtų septyniasdešimt šešių milijoninių dalių. Visas augimas – šešiasdešimt milijoninių

dalių. O tai toks mažas kiekis visoje atmosferoje, kad net sunku įsivaizduoti. Kaip tai iliustruoti?"

Dženifer atsilošė, mostelėjo ranka.

– Paskui jie atitemps schemą, vaizduojančią futbolo aikštę. Ir pasakys: „Įsivaizduokite Žemės atmosferos sudėtį kaip futbolo lauką. Daugumą atmosferos sudaro azotas. Pradėkime nuo vartų linijos: su azotu nukeliausime septyniasdešimt aštuonis jardus. Diduma to, kas liko, yra deguonis. Deguonis leidžia nukeliauti iki devyniasdešimt devynių jardų linijos. Teliko vienas jardas. Bet jo didumą sudaro inertinės dujos argonas. Pridėjus argoną, iki kitos vartų linijos telieka trys su puse colio. Nedaug daugiau už kreidos brūkšnį, bičiuliai. O kiek iš tų likusių trijų colių užima anglies dioksidas? Vieną colį. Tai tiek anglies dvideginio turime atmosferoje. Vienas colis šimto jardų futbolo lauke."

Dženifer dramatiškai patylėjo, paskui tęsė:

– „Ponios ir ponai prisiekusieji, jums tvirtina, kad anglies dioksido kiekis per pastaruosius penkiasdešimt metų išaugo. Ar žinote, kiek jis padidėjo mūsų futbolo lauke? Padidėjo trimis aštuntosiomis colio – mažiau nei pieštuko brūkštelėjimas. Tai daug daugiau anglies dioksido, bet tik mažytis pasikeitimas visoje atmosferoje. O jūsų prašoma patikėti, kad tas mažutėlytis pasikeitimas veda visą planetą į pavojingą atšilimą."

– Bet į tai lengva atsakyti... – neišlaikė Evansas.

– Palauk, – neleido įsiterpti Dženifer, – dar nebaigta. Pirmiausiai iškeliamos abejonės. Paskui pasiūlomi alternatyvūs paaiškinimai. Taigi dabar jie čiumpa mūsų Niujorko temperatūros grafiką, kurį rodžiau tau anksčiau. Penkių laipsnių pakilimas nuo tūkstantis aštuoni šimtai penkiolik-

tųjų. O gynyba sako: tūkstantis aštuoni šimtai penkioliktaisiais Niujorke buvo šimtas dvidešimt tūkstančių gyventojų. Šiandien – aštuoni milijonai. Miestas išaugo *šešiasdešimt kartų*. Jau nekalbant apie visus tuos dangoraižius, oro kondicionierius ir betoną. Dabar paklausiu tavęs: ar pagrįsta tikėti, kad miestas, išaugęs šešiasdešimt kartų, tampa karštesnis dėl mažutėlyčio seno gero anglies dioksido kiekio padidėjimo visame pasaulyje? Ar jame karščiau dėl to, kad miestas daug daug didesnis?

Dženifer atsilošė kėdėje.

– Šiam argumentui lengva paprieštarauti, – nepasidavė Evansas. – Yra daugybė pavyzdžių, kaip maži dalykai sukelia didelius reiškinius. Gaidukas tėra maža ginklo dalis, bet norint iššauti, jo pakanka. Ir bet kuriuo atveju vyraujantys įkalčiai...

– Piteri, – pertraukė moteris, purtydama galvą, – jeigu būtum prisiekusysis ir tau užduotų tą klausimą apie Niujorką, ką nuspręstum? Visuotinis atšilimas ar per daug betono? Ką – bet kuriuo atveju – *galvoji* tu?

– Manau, karščiau tikriausiai todėl, kad miestas didelis.

– Teisingai.

– Bet vis dar turite jūros lygio argumentą.

– Deja, – tarė Dženifer, – jūros lygis Vanutu saloje žymiai nepakilo. Pasak duomenų, jis arba nepakitęs, arba padidėjęs keturiasdešimčia milimetrų. Pusė colio per trisdešimt metų. Beveik nieko.

– Taigi, su šia byla neturite jokių šansų, – nusprendė Evansas.

– Būtent, – pritarė moteris. – Nors, turiu pasakyti, tavo pavyzdys apie gaiduką gražus.

– Jei negalite laimėti, – pasiteiravo Evansas, – tai kam tada ta spaudos konferencija?

– Ačiū visiems, kad susirinkote, – prabilo Džonas Bolderis, žengdamas prie daugybės mikrofonų, įrengtų lauke prie biuro. Fotografai pleškino blykstėmis. – Esu Džonas Bolderis, greta manęs stovi Nikolas Dreikas, Valstybinio aplinkos išteklių fondo prezidentas, mano pirmoji patarėja Dženifer Heins ir firmai „Haslis ir Blekas" atstovaujantis teisininkas Piteris Evansas. Visi kartu pranešame, kad kelsime teismo ieškinį prieš Jungtinių Valstijų Aplinkos apsaugos agentūrą Vanutu salų Ramiajame vandenyne tautelės naudai.

Stovėdamas užnugaryje, Piteris Evansas pradėjo kandžioti lūpą, bet paskui liovėsi. Jokio tikslo rodyti veido išraišką, kuri gali būti palaikyta nervinga.

– Skurstančius Vanutu žmones, – kalbėjo Bolderis, – dar labiau nualins didžiausia mūsų laikų aplinkos grėsmė – visuotinis atšilimas ir pavojingai staigi klimato kaita, kurią tas atšilimas sukels.

Evansas prisiminė, kad vos prieš porą dienų Dreikas pavadino staigią klimato kaitą „galimybe horizonte". Dabar teiginys transformavosi į neabejotiną faktą, įvyksiantį greičiau nei po savaitės.

Bolderis vaizdingomis frazėmis pasakojo apie tai, kaip potvyniai veja Vanutu žmones iš protėvių žemių, pabrėždamas tragediją vaikų, kurių palikimas bus nuplautas į šėlstančią jūrą dėl beširdžių pramonės gigantų iš šiaurės.

– Teikdami šį ieškinį šiandien siekiame atkurti teisingumą ir pašalinti grėsmę vanutu tautai bei pasaulio ateičiai, kuriai dabar gresia staigios oro permainos.

Paskui jis leido auditorijai klausinėti.

Nuskambėjo pirmasis klausimas:

– Kada tiksliai oficialiai pateiksite ieškinį?

– Byla techniškai sudėtinga, – atsakė Bolderis. – Dabar mūsų įstaigose darbuojasi keturiasdešimt tyrėjų mokslininkų, sprendžiančių šį klausimą dieną ir naktį. Kai jie užbaigs savo darbus, mes pateiksime ieškinį dėl kompensacijos.

– Kur pateiksite ieškinį?

– Los Andželo Federaliniame apygardos teisme.

– Koks administracijos atsakas?

– Ar teismas jį išgirs?

Klausimai pylėsi kaip iš rago, o Bolderis jautėsi savo stichijoje. Evansas dirstelėjo į Dženifer, stovinčią kitoje pakylos pusėje. Ji pabaksnojo į laikrodį. Evansas linktelėjo, tada dirstelėjo į savo laikrodį, nutaisė miną ir pasitraukė nuo pakylos. Dženifer išėjo paskui jį.

Jiedu įėjo į sandėlį, praėjo pro apsaugą.

Ir Evansas apstulbęs apsidairė.

KALVER SITIS
SPALIO 12 D., ANTRADIENIS
13:20 VAL.

Šviesos buvo išjungtos. Dauguma Evanso anksčiau matytų žmonių buvo išėję. Pertvaros išmontuotos, baldai išardyti, dokumentai sukrauti į kartonines dėžes. Darbininkai ant ratukinių platformų vežiojo dėžių stirtas.

– Kas čia vyksta? – nustebo Evansas.

– Mūsų nuomos sutartis baigėsi, – paaiškino Dženifer.

– Tai persikraustote?

Ji papurtė galvą.

– Ne. Išvykstame.

– Ką nori pasakyti?

– Tą ir noriu: mes išvykstame, Piteri. Ieškokis naujo darbo. Šis bylinėjimasis daugiau nebebus aktyviai vykdomas.

Per garsiakalbį jiedu girdėjo Bolderį sakant:

– Tikrai tikimės per ateinančius tris mėnesius gauti kompensaciją. Visiškai pasitikiu keturiasdešimčia nuostabių vyrų ir moterų, padedančių šioje novatoriškoje byloje.

Darbininkams pro šalį nešant stalą, Evansas žengtelėjo atgal. Čia buvo tas pats stalas, prie kurio jis atsakinėjo vos

prieš tris valandas. Praėjo kitas darbininkas, tempdamas dėžes su vaizdo įranga.

– Tai kaip viskas vyks? – nesuprato Evansas, pro garsiakalbį girdėdamas Bolderį. – Noriu pasakyti, žmonėms bus įdomu žinoti, kas vyksta...

– Tai, kas vyksta, yra visiškai logiška, – atsakė Dženifer. – Iškelsime reikalavimą preliminariai kompensacijai gauti. Prašymas turės pereiti visą sistemą. Tikimės, jog Apygardos teismas jį atmes dėl jurisdikcijos, tuomet kreipsimės į Devintąją apygardą, o paskui tikimės pasiekti Aukščiausiąjį Teismą. Bylinėjimasis negali tęstis, kol sprendžiamas uždraudimo klausimas, o tas gali užtrukti keletą metų. Taigi visai išmintinga didumą tyrinėtojų etatų patraukti į atsargą, uždaryti brangias įstaigas ir laukti, kol dirbs minimali teisininkų komanda.

– Tai minimali komanda darbuosis?

– Ne. Bet klausei, kaip viskas vyktų.

Evansas stebėjo prie užpakalinių durų vežamas dėžes.

– Niekas niekada ir neketino paduoti to ieškinio, tiesa?

– Galima ir taip pasakyti, – atšovė Dženifer. – Bolderio laimėjimų teisme sąrašas ilgas. Yra tik vienas kelias pasiekti tokį rekordą – atsikratyti pralaimėjimo net nepasiekus teismo.

– Taigi jis atsikrato šio proceso?

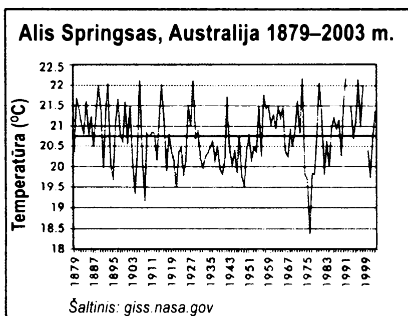
– Aha. Nes garantuoju: nė vienas teismas negali uždrausti Amerikos ekonomikai išskirti perteklinio anglies dioksido. – Ji dūrė pirštu į garsiakalbį. – Dreikas liepė jam pabrėžti staigią klimato kaitą. Tai puikiai įsipaišo į Dreiko konferenciją, kuri prasideda rytoj.

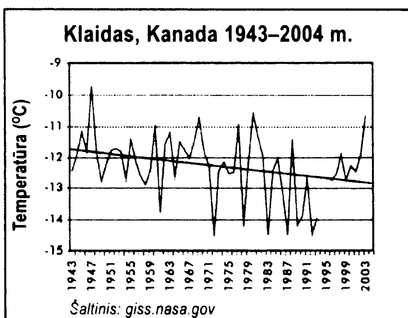
– Taip, bet...

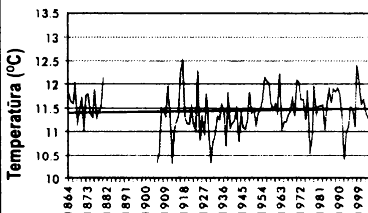
– Klausyk, – pertraukė Dženifer, – taip pat gerai kaip ir aš žinai, kad šios bylos tikslas buvo pasiekti viešumą. Jie surengė savo spaudos konferenciją. Taigi tęsti nebereikia.

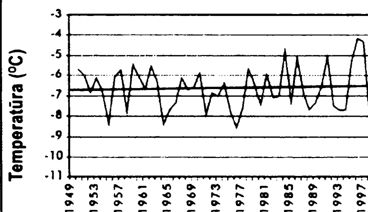
Darbininkai paklausė Dženifer, kur sukrauti daiktus. Evansas vėl nukeliavo į apklausų kambarį. Kampe pamatė stirtą grafikų, suklijuotų ant putų polistirolo pagrindo. Norėjo pamatyti tuos, kurių Dženifer nerodė, taigi kelis išsitraukė. Juose buvo užsienio meteorologijos stočių duomenys iš viso pasaulio.

Žinoma, jis suprato, kad šie konkretūs grafikai buvo parinkti priešingam požiūriui įrodyti. Taigi juose buvo matyti

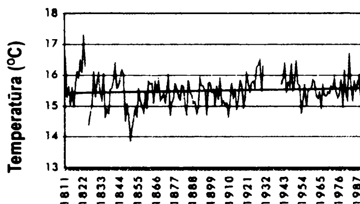

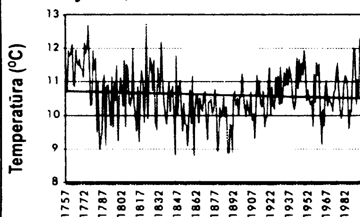

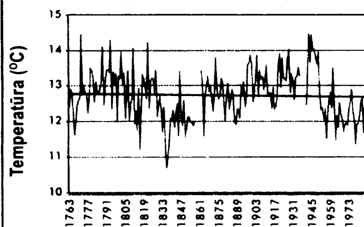

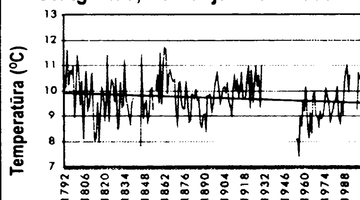
nedidelis šilimas arba jokio šilimo. Bet Evansą vis dar kankino mintis, kad visame pasaulyje yra tikriausiai daugybė panašių grafikų.

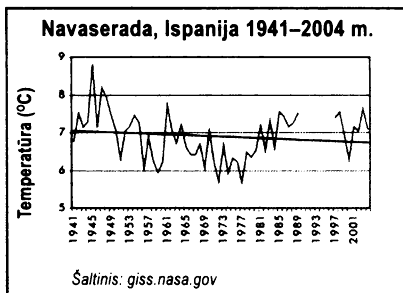
Jis pamatė šūsnį su užrašu „Europa" ir greitai jį pervertė.

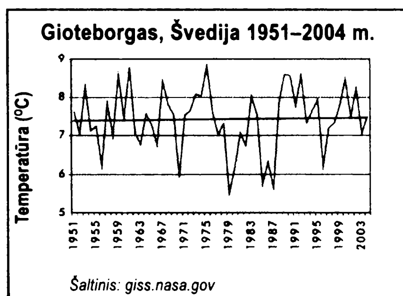

Paryžius, *Le Buržė* 1757–1995 m.
Temperatūra (°C)
13
12
11
10
9
8
1757
1772
1787
1802
1817
1832
1847
1862
1877
1892
1907
1922
1937
1952
1967
1982
Šaltinis: giss.nasa.gov

Milanas-*Linatas* 1763–1986 m.
Temperatūra (°C)
15
14
13
12
11
10
1763
1777
1791
1805
1819
1833
1847
1861
1875
1889
1903
1917
1931
1945
1959
1973
Šaltinis: giss.nasa.gov

Štutgartas, Vokietija 1792–1999 m.
Temperatūra (°C)
13
12
11
10
9
8
7
1792
1806
1820
1834
1848
1862
1876
1890
1904
1918
1932
1946
1960
1974
1988
Šaltinis: giss.nasa.gov

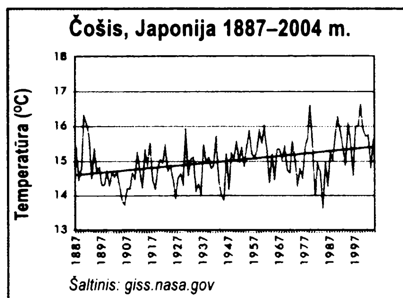

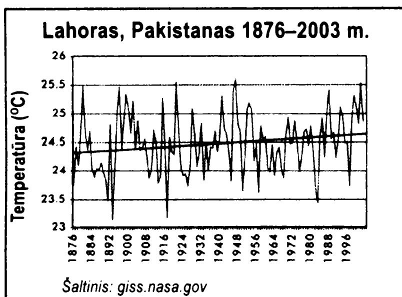

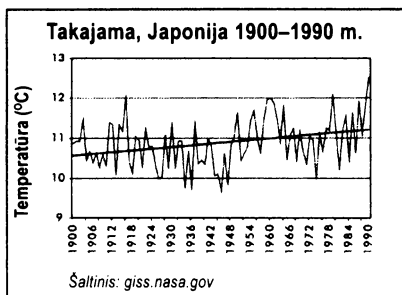
Buvo dar viena krūva – su užrašu „Azija“. Perbėgo akimis ir šiuos.

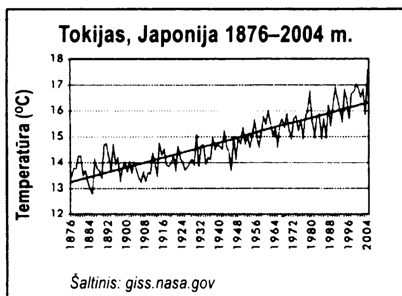
– Piteri?

Jį šaukė Dženifer.

*

Jos kabinetas jau buvo iškraustytas. Dženifer teturėjo tik kelias dėžutes daiktų. Evansas paėmė dėžes, norėdamas padėti nusinešti daiktus į automobilį.

– Taigi, – tarė Piteris, – ką dabar darysi? Grįši atgal į Kolumbijos apygardą pas savo vaikiną?

– Nemanau, – atsakė moteris.

– Tuomet ką?

– Tiesą sakant, galvoju keliauti su tavim.

– Su manim?

– Juk dirbi su Džonu Keneriu, tiesa?

– Kaip sužinojai? – nustebo Evansas.

Ji tiesiog nusišypsojo.

Eidami laukujų durų link jie girdėjo spaudos konferencijos garsiakalbius. Dabar kalbėjo Dreikas. Dėkojo atvykusiems žurnalistams, ragino juos apsilankyti artėjančioje konferencijoje ir aiškino, kad tikrasis visuotinio atšilimo pavojus yra jo nulemta staigi klimato kaita.

O tada pasakė:

– Atsiprašau, bet su didžiausiu apgailestavimu turiu pranešti tikrai liūdną žinią. Ką tik gavau pranešimą, kad rastas mano brangaus draugo Džordžo Mortono kūnas.

KALVER SITIS
SPALIO 12 D., ANTRADIENIS
14:15 VAL.

Visas pranešimas pasirodė tos popietės žiniose. *Milijonieriaus finansininko Džordžo Mortono kūnas buvo išmestas į krantą netoli Pismo Bičo. Auka atpažinta iš drabužių ir laikrodžio ant riešo. Pats kūnas sumaitotas. Pasidarbavo rykliai*, – paskelbė pranešėjas.

Filantropo šeimai pranešta, bet laidotuvių data dar neskelbiama. Buvo ir Mortono artimo draugo, VAIF'o prezidento Nikolo Dreiko, pareiškimas. Dreikas kalbėjo, kad Mortonas savo gyvenimą paskyrė aplinkosaugos judėjimui ir tokių organizacijų kaip VAIF'as, kuri visai neseniai paskelbė Mortoną Atsakingiausiu metų piliečiu, darbui.

– Jei kam nors ir rūpėjo baisūs pasikeitimai, vykstantys visoje mūsų planetoje, tai Džordžui Mortonui, – kalbėjo Dreikas. – Net išgirdę apie jo dingimą, tikėjomės stebuklo – kad jis atsiras puikios nuotaikos, sveikas. Labai nuliūdau išgirdęs, jog taip neatsitiko. Gedžiu praradęs ištikimą brangų draugą. Pasaulis daug neteko.

Evansas vairavo, kai į automobilio telefoną paskambino Louvenšteinas.

– Ką veiki?

– Grįžtu iš spaudos konferencijos, kurioje buvo liepta dalyvauti.

– Gerai, vyksti į San Fransiską.

– Kodėl?

– Rado Mortoną. Kažkas turi atpažinti kūną.

– O duktė?

– Ji reabilitacijoj.

– O buvusi žmona? O...

– Evansai, tu oficialiai paskirtas. Pasiruošk. Vyrukai iš teismo ekspertizės nenori delsti su skrodimu, taigi reikia identifikuoti iki pietų.

– Bet...

– Pakrutink šikną. Nesuprantu, ko niurzgi. Paimk vyruko lėktuvą, dėl Dievo meilės. Vėliau tau tas tik išeis į naudą, kiek girdėjau. Dabar, kai jis miręs, geriau pasisaugok. Tiesa, dar vienas dalykas. Kadangi tu – ne šeimos narys, jam atpažinti reikia dviejų žmonių.

– Gerai, galiu paimti jo sekretorę Sarą...

– Ne. Dreikas nori, kad pasiimtum Tedą Bredlį.

– Kodėl?

– Iš kur, po paraliais, man žinoti? Bredlis nori skristi, o Dreikas nori jam įsiteikti, padaryti jį laimingą. Bredlis tikriausiai galvoja, jog ten bus pilna žinių kamerų. Jis, be kita ko, aktorius. Ir artimas Džordžo draugas.

– Panašu.

– Drauge sėdėdavot prie vaišių stalo.

– Bet Sara...

– Evansai, kurios dalies nesupratai? Tu vyksti į San Fransiską, drauge pasiimi Bredlį. Taškas.

Evansas atsiduso.

– Kur Bredlis?

– Sekvojose. Turėsi sustoti ir jį pasiimti.

– Sekvojose?

– Nacionaliniame parke. Pakeliui.

– Bet...

– Bredliui jau pranešta. Mano sekretorė padiktuos San Fransisko morgo telefono numerį. Iki, Evansai. Nepasikiaulink.

Trakšt.

– Turi sunkumų? – paklausė Dženifer.

– Ne. Bet reikia vykti į San Fransiską.

– Skrisiu su tavim, – pasiūlė moteris. – Kas tokia Sara?

– Asmeninė Mortono sekretorė. Sena jo padėjėja.

– Mačiau jos nuotraukas, – tarė Dženifer. – Neatrodo labai sena.

– Kur matei jos nuotraukas?

– Žurnale. Iš teniso turnyro. Ji viena geriausių teniso žaidėjų, teisingai?

– Manau.

– Pagalvojau, na, kadangi tu tiek laiko praleisdavai su Mortonu, turėtum geriau ją pažinoti.

– Ne visai, – trukteldamas pečiais tarė Evansas. – Noriu pasakyti, per pastarąsias kelias dienas praleidome nemažai laiko drauge.

– Taigi, taigi, – Dženifer žiūrėjo į jį šypsodamasi. – Piteri, – paskui pridūrė, – man nerūpi. Ji labai daili. Viskas natūralu.

– Ne, ne, – neigė Evansas, siekdamas telefono. – Nieko, ką pagalvojai.

Trokšdamas pabaigti šį pokalbį paskambino į Beverli Hilso policijos nuovadą ir paprašė pakviesti detektyvą Perį. Pareigūnas dar nebuvo grįžęs iš teismo. Evansas paliko žinutę ir padėjo ragelį. Atsisukęs į Dženifer, paklausė:

– Kaip viskas vyksta, jei gaunamas orderis tavo areštui?

– Kriminalistika – ne mano sritis, – atsakė Dženifer. – Apgailestauju.

– Ir ne mano.

– Kažkas ketina tave suimti?

– Tikiuosi, kad ne.

Paskui paskambino Liza, šnekioji Herbo Louvenšteino asistentė.

– Sveikas, Piteri. Turiu pono Bredlio ir San Fransisko morgo telefonų numerius. Užsidaro aštuntą. Ar suspėsi? Herbas nori žinoti. Jis labai susijaudinęs.

– Dėl ko?

– Niekuomet jo tokio nemačiau. Noriu pasakyti, bent jau keletą pastarųjų savaičių.

– O kas atsitiko?

– Manau, jis nusiminęs dėl Džordžo. Toks smūgis. O dar tas Dreikas nervina. Skambina po penkis kartus per dieną. Ir, man atrodo, jie kalbėjo apie tave.

– Apie mane?

– Taip. – Liza pradėjo kalbėti tyliau, suokalbišku tonu. – Herbas, kai kalbasi, užsidaro duris, bet aš, na, nugirdau keletą frazių.

– Pavyzdžiui? – pasmalsavo Evansas.

– Tik niekam neprasitark.

– Prižadu.

– Noriu pasakyti, aš specialiai nesiklausiau. Tiesiog pagalvojau, kad norėtum žinoti.

– Noriu.

– Nes čia sklinda įvairiausios kalbos, – dar tyliau prakalbo Liza, – apie tai, ar tau nederėtų išeiti.

– Išeiti iš firmos?

– Na, taip. Pamaniau, norėsi žinoti.

– Noriu. Ačiū. O kas kalba?

– Na, pats Herbas. Ir Donas Blandingas, ir keletas kitų vyresniųjų partnerių. Bobas ir Luiza. Nes dėl kažkokios priežasties ant tavęs siunta Nikas Dreikas. Ir ant kažko, su kuo tu leidi daug laiko, ant žmogaus, pavarde Kaneris ar Konoras.

– Suprantu.

– Ponas Dreikas labai susirūpinęs dėl pono Konoro.

– Kodėl gi?

– Sako, kad jis – šnipas. Pramonininkų. Tų *teršėjų*.

– Suprantu.

– Nesvarbu, esmė ta, kad ponas Dreikas – svarbus klientas, o tu jį supykdei. Net jei ir taip, jie niekuomet nebūtų drįsę tavęs atleisti, jei būtų gyvas Mortonas. Bet, deja, jis nebegyvas. O tavęs visą laiką nėra. Be to, tavęs teiravosi policija, o tai, pasakysiu, nėra gerai. Visus labai sunervino. Paskui jie... o ką tu, tarp kitko, veiki su tuo ponu Konoru?

– Ilga istorija.

– Piteri, aš tau papasakojau. – Liza atrodė įsižeidusi.

Evansas suprato, jog turės pasidalinti informacija.

– Gerai, – nusileido, bandydamas kalbėti tarsi nenoromis. – Vykdau pavedimą, kurį prieš mirtį man paliko Mortonas.

– Tikrai? O koks tas pavedimas?

– Paslaptis. Dar negaliu pasakyti.

– Džordžas Mortonas paliko tau pavedimą?

– Raštu, – pridūrė Piteris. Pagalvojo, kad tai apmalšins aistras.

– Oho. Tikrai. Niekas nedrįs tavęs atleisti, jeigu darbuojiesi firmos labui.

– Liza, turiu skubėti.

– O jeigu atleis, puikiausiai galėsi pateikti ieškinį dėl neteisėto...

– Liza...

– Gerai, gerai. Suprantu, kad negali kalbėti. Bet tiesiog... sėkmės!

Jis padėjo ragelį. Dženifer šypsojosi.

– Puikiai atlikta, – pagyrė.

– Ačiū.

Bet atsakydamas nenusišypsojo. Kur tik pasisukdavo, visas pasaulis buvo prieš jį susimokęs. Nesijautė gerai. Ir vis dar buvo labai labai pavargęs.

Jis paskambino Sarai, kad suorganizuotų lėktuvą, bet atsiliepė jos balso paštas. Paskambino pilotui, bet pranešė, kad pilotas ore.

– Ką turite omenyje?

– Šiuo metu jis skrenda.

– Kur?

– Negaliu jums šito pasakyti, pone. Ar norėsite palikti žinutę?

– Ne, – atsakė Evansas. – Man reikia išsinuomoti lėktuvą.

– Kada jums reikės?

– Po pusvalandžio. Skristi į San Fransiską sustojant kokiame nors oro uoste arčiausiai Sekvojų. Grįžti šį vakarą.

– Pažiūrėsiu, ką galiu padaryti.

O tada jį įveikė nuovargis. Sustojo šalikelėje ir išlipo iš automobilio.

– Kas atsitiko? – nustebo Dženifer.

– Ar žinai kelią į Van Nuisą?

– Žinoma.

– Tada vairuosi tu.

Įdribęs į keleivio sėdynę, Piteris prisisegė saugos diržą. Dar matė, kaip automobilis įsiliejo į eismo srautą, o tada užsimerkė ir užmigo.

SEKVOJOS
SPALIO 12 D., ANTRADIENIS
16:30 VAL.

Miško paklotė buvo vėsi ir tamsi. Saulės stulpai krito žemyn pro milžiniškus medžius, kylančius į dangų visur aplinkui. Oras kvepėjo pušimis, žemė liulėjo po kojomis.

Aikštelė buvo miela, saulės šviesa margino miško paklotę, bet televizijos kameros vis tiek turėjo įjungti savo prožektorius, kad galėtų nufilmuoti trečiaklasius, susėdusius ratais aplink garsų aktorių ir aktyvistą Tedą Bredlį. Bredlis vilkėjo juodus trumparankovius marškinėlius, išryškinančius jo grimą ir puikų įdegusį kūną.

– Šie nuostabūs medžiai – pati istorija, – kalbėjo aktorius, ranka apvesdamas aplinkui. – Jie stovi čia šimtmečius. Gerokai anksčiau, prieš jums gimstant, prieš gimstant jūsų tėvams ir seneliams, ir net senelių seneliams. Kai kurie išaugo prieš Kolumbui atrandant Ameriką! Prieš apsigyvenant indėnams! Prieš viską! Jie – seniausi žemės gyventojai, jie – planetos sargybiniai, jie – išminčiai. Ir jie nori perduoti mums žinią: palikite planetą ramybėje. Patraukit nagus nuo jos ir nuo mūsų, o mes privalome jų klausyti.

Vaikai klausėsi pravertomis burnomis, net sustingę. Kameros nukrypo į Bredlį.

– O dabar šitie didingi medžiai, išgyvenę miškų gaisrus, išvengę miškų ruošos, ištvėrę dirvos eroziją, rūgščius lietus, susiduria su didžiausia visų laikų grėsme – visuotiniu atšilimu. Jūs, vaikai, žinote, kas yra visuotinis atšilimas, tiesa?

Visur aplink pakilo rankutės.

– Aš žinau! Aš žinau!

– Džiaugiuosi, kad žinote, – pasakė Bredlis, gestu parodydamas vaikams nuleisti rankutes. Vienintelis šiandien kalbantis asmuo bus Tedas Bredlis. – Bet jūs tikriausiai nežinote, kad visuotinis atšilimas gali sukelti labai staigią mūsų klimato kaitą. Gali praeiti vos keletas mėnesių ar metų, ir staiga taps daug šilčiau arba daug šalčiau. Ir užplūs spiečiai vabzdžių arba ligos išguldys šiuos nuostabius medžius.

– Kokių vabzdžių? – paklausė vienas vaikiukas.

– Negerų, – atsakė Bredlis. – Tų, kurie graužia medžius. Tų, kurie įsiskverbia į medžio vidų ir jį sunaikina. – Bredlis pajudino rankas, vaizduodamas įsiskverbimo procesą.

– Ilgai užtruks, kol vabzdys suvalgys visą medį, – pastebėjo viena mergaitė.

– Neužtruks! – atkirto Bredlis. – Čia ir bėda. Nes visuotinis atšilimas reiškia, jog vabzdžiai plūs ir plūs – tikra vabzdžių epidemija – ir jie sudoros medžius sparčiai!

Stovėdama pakraštyje, Dženifer prisislinko arčiau Evanso.

– Ar tiki visu tuo mėšlu?

Evansas nusižiovavo. Jis miegojo skrendant, vėl nusnūdo važiuojant iš oro uosto į šią giraitę Sekvojų nacionaliniame

parke. Dabar, žiūrėdamas į Bredlį, jautėsi išgveręs. Išgveręs ir nuobodžiaujantis.

Vaikai ėmė nenustygti vietoje, todėl Bredlis pasisuko tiesiai į kameras. Jis kalbėjo šiek tiek valdingai, tą atidirbo tiek daug metų televizijoje vaidindamas prezidentą.

– Staigios klimato kaitos grėsmė, – pasakojo, – tokia pražūtinga žmonijai ir visai gyvybei šioje planetoje, kad visame pasaulyje šaukiamos konferencijos šiai problemai spręsti. Rytoj Los Andžele prasideda konferencija, kurioje mokslininkai diskutuos, ką galime padaryti, kad sušvelnintume tą baisią grėsmę. Bet jei nedarysime nieko, katastrofa grėsmingai priartės. O šie galingi, didingi medžiai liks tik prisiminimuose, tik atvirukuose iš praeities – kaip liudijimas apie žmogaus nežmoniškumą gamtos pasauliui. Mes atsakingi už katastrofiškus klimato pokyčius. Ir tik mes galime juos sustabdyti.

Jis baigė, šiek tiek pasisuko geresniu rakursu ir nepaliovė žiūrėjęs tiesiai į kameras savo vaikiškai mėlynomis akimis.

– Noriu sisiuko, – pareiškė viena mergaitė.

Lėktuvas atitrūko nuo pakilimo tako, pakilo virš miško.

– Atsiprašau, kad jus skubinau, – tarė Evansas, – bet reikia nusigauti į lavoninę iki šeštos.

– Jokių problemų, jokių problemų, – atlaidžiai šypsojosi Bredlis. Po kalbos jis užgaišo kelias minutes, vaikams dalydamas autografus. Kameros ir tai filmavo. Pasisuko į Dženifer ir apdovanojo ją pačia gražiausia šypsena. – O ką veikiate jūs, panele Hedli?

– Esu firmos, dirbančios visuotinio atšilimo klausimu, juristė.

– Puiku, vadinasi jūs – viena iš mūsų. Kaip sekasi byla?

– Tiesiog puikiai, – atsakė Dženifer, dirstelėjusi į Evansą.

– Jaučiu, jog jūs tokia pat talentinga, kokia esate graži, – gražbyliavo Bredlis.

– Tiesą sakant, ne.

Evansas jautė, jog aktorius ją erzina.

– Jūs dar ir kukli. Labai žavu.

– Tiesiog sąžininga, – atkirto moteris, – ir pridursiu, jog nemėgstu meilikavimų.

– Argi čia meilikavimas, kalbant apie jus? – nepasidavė Bredlis.

– O argi taip sąžininga iš jūsų pusės? – atkirto Dženifer.

– Patikėkit, kai sakau, kad iš tikrųjų žaviuosi tuo, ką darote, – kalbėjo Bredlis. – Negaliu sulaukti, kol jūsų žmonės prikabins tą kaltinimą Aplinkos apsaugos agentūrai. Turime spausti iš visų pusių. Štai kodėl užsiėmiau su vaikais. Čia tikrai tinkamas televizijos segmentas apie staigią klimato kaitą. Ir, galvoju, pavyko ypatingai gerai. Tiesa?

– Gana gerai, atsižvelgiant...

– Atsižvelgiant?

– Kad viskas tėra šūdo malimas, – atkirto Dženifer.

Bredlio šypsena nedingo, bet akys susiaurėjo.

– Nesu tikras, ar suprantu, apie ką kalbate, – tarė.

– Apie visa tai, Tedai. Apie visą jūsų kalbą. Sekvojos – sergėtojos, planetos sargybinės? Turi perduoti mums žinią?

– Na, jos...

– Jos – medžiai, Tedai. Dideli medžiai. Jos turi pasakyti žmonėms tiek pat kiek ir baklažanai.

– Manau, klystate...

– Joms pavyko išgyventi miškų gaisrus? Vargu! Jos *priklausomos* nuo gaisrų – taip jos atauga. Visžalės sekvojos sėkla taip sudaryta, kad sprogsta tik paveikta gaisro karščio. Gaisrai būtini, kad sekvojų miškai klestėtų.

– Manau, – gana tvirtai tarė Bredlis, – kad jūs tikriausiai neteisingai supratot mano požiūrį.

– Tikrai? O kur suklydau?

– Mėginau atskleisti – gal per daug lyriškai – amžiną šių puikių pirmykščių miškų privalumą ir...

– Amžiną? Pirmykščių? Ar ką nors žinote apie šiuos miškus?

– Taip. Manau, kad žinau. – Jo balsas buvo tvirtas. Dabar jis akivaizdžiai pyko.

– Pažiūrėkit pro langą, – pasiūlė Dženifer, rodydama į mišką, virš kurio jie skrido. – Kaip manote, kiek laiko jūsų pirmykštis miškas atrodo taip kaip dabar?

– Akivaizdu, šimtus ar tūkstančius metų...

– Neteisingai, Tedai. Daug tūkstantmečių prieš atsirandant šiam miškui čia gyveno žmonės. Ar žinojot?

Bredlis sukando dantis ir nieko neatsakė.

– Tuomet leiskite papasakoti, – pasisiūlė Dženifer.

Prieš dvidešimt tūkstančių metų ledynmečio ledynai atsitraukė iš Kalifornijos, išskobę Josemičio slėnį ir kitas nuostabias vietas. Atsitraukusios ledo sienos paliko klampią drėgną lygumą su daugybe ežerų, kuriuos maitino tirps-

tantys ledynai, bet nebuvo jokios augmenijos. Beveik visur plytėjo drėgnas smėlis.

Po kelių tūkstančių metų, ledynams toliau judant į šiaurę, žemė pradžiūvo. Šis Kalifornijos regionas tapo arktine tundra su aukštomis žolėmis, tinkančiomis smulkiems žvėreliams, pavyzdžiui, pelėms ir voverėms. Maždaug tuo metu pasirodė ir žmonės, medžiojantys mažus žvėrelius, kūrenantys ugnį.

– Matote, – pasišaipė Dženifer, – kol kas jokio pirmykščio miško.

– Klausausi, – suniurzgė Tedas, aiškiai mėgindamas susivaldyti.

Dženifer tęsė.

Iš pradžių arktinės žolės ir krūmokšniai buvo vieninteliai augalai, galintys įsitvirtinti nederlingoje ledyninėje dirvoje. Bet nunykę jie suirdavo ir per tūkstančius metų susiformavo viršutinis dirvos sluoksnis. O tai paskatino tokią augalų kolonizacijos seką, kuri buvo iš esmės tokia pati visur poledyninėje Šiaurės Amerikoje.

Pirmiausia pasirodė kopinės pušys. Tas įvyko maždaug prieš keturiolika tūkstančių metų. Vėliau prie jų prisijungė melsvosios eglės, cūgos ir alksniai – atsparūs medžiai, bet negalintys būti pirmieji. Šie medžiai sudarė tikrai „pirmykštį“ mišką ir dominavo kraštovaizdyje kitus keturis tūkstančius metų. Paskui pasikeitė klimatas. Tapo daug šilčiau, visi ledynai Kalifornijoje pradėjo tirpti, kol jų nebeliko. Tapo sausa ir šilta, siautėjo daugybė gaisrų ir pirmykštis miškas išdegė. Jį pakeitė prerijų augmenija: ąžuolai ir žolės. Ir keletas Duglaso kėnių, bet nedaug, nes klimatas buvo per sausas eglėms.

Tada, maždaug prieš šešis tūkstančius metų, klimatas vėl pakito. Tapo drėgniau, taigi įsikraustė ir krašte įsigalėjo Duglaso kėniai, cūgos ir kedrai. Jie sukūrė tankią augalinę dangą – mišką, kurį matote dabar. Tačiau šiuos kėnius galima pavadinti ir parazitiniais medžiais – peraugusiomis piktžolėmis, kurios užgrobė kraštovaizdį ir išstūmė anksčiau čia augusius vietinius augalus. Nes šie tankūs miškai taip užstojo saulę, kad tapo per tamsu augti kitiems medžiams. O kadangi dažnai kildavo gaisrai, tankūs miškai galėjo plisti kaip pasiutę.

– Taigi jie ne amžini, Tedai. Jie greičiau paskutiniai sekoje.

– Jiems vis tiek šeši tūkstančiai metų, dėl Dievo meilės, – purkštelėjo Bredlis.

Bet Dženifer buvo nepermaldaujama.

– Netiesa, – atsakė. – Mokslininkai įrodė, kad miškas nuolat keičia sudėtį. Kiekvienas tūkstančio metų laikotarpis skiriasi nuo prieš tai buvusio. Miškas nuolat kinta, Tedai. O be to, žinoma, dar yra indėnai.

– Kuo čia dėti indėnai?

– Indėnai buvo prityrę gamtos pasaulio stebėtojai, todėl suprato, kad peraugęs miškas niekam tikęs. Tokie miškai atrodo įspūdingai, tačiau iš tikrųjų tėra mirę peizažai, skirti vien pramogai. Taigi indėnai sukeldavo gaisrus ir pasirūpindavo, kad miškas periodiškai išdegtų. Jie pasistengdavo, kad tarp lygumų ir pievų liktų tik salelės senų miškų. Miškai, kuriuos išvydo pirmieji europiečiai, vargiai bebuvo pirmykščiai. Tie miškai buvo *auginami*, Tedai. Ir nieko keista, kad prieš šimtą penkiasdešimt metų čia buvo mažiau senų

miškų nei dabar. Indėnai buvo realistai. Šiomis dienomis teliko romantiška mitologija.[1]

Ji atsilošė savo kėdėje.

– Ką gi, labai puiki kalba, – pagyrė Bredlis. – Bet čia tik techninės priekabės. Žmonėms neįdomu. Ir gerai, nes jūs pasakėte, kad šie miškai nėra tikrai seni ir todėl nėra verti išsaugoti. O aš sakau, kad jie primena gamtos pasaulio grožį bei galią ir turi būti bet kokia kaina saugomi. Ypač nuo baisios visuotinio atšilimo grėsmės.

Dženifer sumirksėjo.

– Man reikia išgerti, – pasakė.

– Prisijungsiu, – tarstelėjo Bredlis.

Evansą, kuris, kol vyko diskusija, protarpiais bandė prisiskambinti detektyvui Periui, labiausiai trikdė nuolatinių pokyčių akcentavimas. Vaikinas tikrai niekuomet nepagalvojo, kad indėnai gyveno tuo pačiu metu kaip ir ledynai. Žinoma, jis suprato, jog tai tiesa. Žinojo, kad ankstyvieji indėnai medžiojo mamutus ir kitus stambius žinduolius, kol šie išnyko, bet jis niekada nesvarstė galimybės, kad jie degino miškus ir keitė aplinką pagal savo poreikius.

Bet indėnai tai darė.

Lygiai taip pat trikdė miškų, išstumiančių vienas kitą, vaizdas. Evansas niekada nesusimąstė, kas augo prieš sekvojų miškus. Jis irgi laikė tą mišką pirmykščiu.

Taip pat niekada nesusimąstė apie kraštovaizdį, kurį paliko ledynai. Galvodamas apie tai suprato, kad tikriausiai

---

[1] Alstonas Chase'as, „Tamsiame miške“, psl. 157 ir toliau. Taip pat žr. 404 psl. ir toliau.

kraštas atrodė kaip žemė, kurią neseniai matė Islandijoje – šaltas, drėgnas, uolėtas ir nederlingas. Suprantama, jog turi užaugti kelios kartos augalų, kad susidarytų paviršinis dirvos sluoksnis.

O mintyse jis visada įsivaizdavo tarsi animacinį filmuką, kuriame ledynai atsitraukia, o sekvojos iššoka tarsi grybai po lietaus. Ledynai traukiasi palikdami sekvojų mišką.

Dabar suprato, koks buvo kvailas šitas požiūris.

Taip pat Evansas prabėgomis pastebėjo, kaip dažnai Dženifer mini pasikeitusį klimatą. Pirmiausia buvo šalta ir drėgna, paskui šilta ir sausa, ištirpo ledynai, paskui vėl tapo drėgniau, ledynai grįžo. Pasikeitimai, vis pasikeitimai.

Nuolatinė kaita.

Po kurio laiko Bredlis atsiprašė ir nuėjo į lėktuvo priekį paskambinti savo agentui. Evansas paklausė Dženifer:

– Iš kur viską žinai?

– Bredlis pats paminėjo atsakymą: dėl „baisios visuotinio atšilimo grėsmės“. Turėjome visą komandą baisiai grėsmei tirti. Nes norėjome rasti viską, ką galime, kad mūsų byla taptų įspūdinga kiek tik įmanoma.

– Ir?

Ji papurtė galvą.

– Visuotinio atšilimo grėsmės iš viso nėra. Net jei tas reiškinys būtų tikras, tikriausiai baigtųsi tikra nauda didumai pasaulio.

Pilotas įjungė vidaus ryšį ir visų paprašė atsisėsti, nes lėktuvas jau finišo tiesiojoje į San Fransiską.

SAN FRANSISKAS
SPALIO 12 D., ANTRADIENIS
18:31 VAL.

Laukiamajame buvo tamsu, šalta, dvokė dezinfekavimo priemonėmis. Vyras už registratūros stalo vilkėjo laboratorijos chalatą. Klaviatūroje surinko raides.

– Mortonas... Mortonas... Taip. Džordžas Mortonas. Tvarka. O jūs esate...

– Piteris Evansas. Esu pono Mortono advokatas, – prisistatė Evansas.

– O aš – Tedas Bredlis, – tarė Tedas. Lyg ir tiesė ranką pasisveikinti, bet apsigalvojo ir atitraukė.

– O, sveiki, – apsidžiaugė laborantas, – taip ir pagalvojau, kad atrodot pažįstamas. Jūs – valstybės sekretorius.

– Tiesą sakant, aš – prezidentas.

– Tikrai, tikrai – prezidentas. Taip ir žinojau, kas esu jus matęs. Jūsų žmona girtuoklė.

– Ne, šiaip jau valstybės sekretoriaus žmona yra girtuoklė.

– O, ne taip dažnai pasitaiko pažiūrėti tą laidą.

– Šiuo metu jos nerodo.

– Šitai viską ir paaiškina.

– Bet įrašai parduodami visuose didžiuosiuose prekybos centruose.

– Gal jau galėtume atpažinti kūną... – įsiterpė Evansas.

– Žinoma. Pasirašykit čia, duosiu lankytojų korteles.

Dženifer pasiliko laukiamajame. Evansas su Bredliu pasuko į lavoninę. Bredlis dirstelėjo atgal ir paklausė Evanso:

– Tarp kitko, kas ji tokia?

– Advokatė, dirbanti visuotinio atšilimo grupėje.

– Manau, kad ji pramoninė šnipė. Ji akivaizdžiai kažkokia ekstremistė.

– Ji dirba tiesiogiai Bolderiui, Tedai.

– Na, galiu *tą* suprasti, – purkštelėjęs pasakė Tedas. – Aš irgi norėčiau, kad ji dirbtų man. Bet ar klausei, ką ji šneka, dėl Dievo meilės? Seni miškai – šlamštas. Čia pramonininkų tauškalai. – Jis palinko arčiau Evanso. – Manau, turėtum jos atsikratyti.

– Atsikratyti?

– Iš tos poniutės nebus nieko gera. Kodėl ji iš viso su mumis?

– Nežinau. Tiesiog norėjo skristi. O kodėl tu su mumis, Tedai?

– Aš turiu sutvarkyti reikalus.

Paklodė, dengianti kūną, buvo išmarginta pilkomis dėmėmis. Laborantas ją pakėlė.

– O, Jėzau, – sumurmėjo Tedas Bredlis ir nusisuko.

Evansas prisivertė žiūrėti. Ir gyvas Mortonas buvo stambus vyriškis, o dabar atrodė tarsi dar stambesnis: torsas buvo pilkai purpurinis ir išpampęs. Sklido stiprus puvimo tvaikas. Aplink vieną riešą sutinusioje mėsoje buvo įsirėžęs colio pločio žiedas.

– Laikrodis? – paklausė Evansas.

– Taip, nuėmėme, – paaiškino laborantas. – Vos nutraukėme nuo rankos. Norite pamatyti?

– Taip, noriu. – Evansas palinko arčiau ir įsitempė nuo smarvės. Norėjo pažvelgti į rankas ir nagus. Ketvirtas Mortono dešinės rankos nagas nuo vaikystės buvo sužalotas: įspaustas, deformuotas. Bet šiam kūnui vienos rankos trūko, o kita buvo apgraužta ir sudarkyta. Nebuvo jokios galimybės įsitikinti tuo, ką mato.

– Ar jau baigei? – už nugaros nekantravo Bredlis.

– Dar ne visai.

– Jėzau, žmogau.

– Na, o laidą gražins į programą? – paklausė laborantas.

– Ne, ji nutraukta.

– Kodėl? Man ta laida patiko.

– Vadovams reikėjo pasitarti su jumis, – tarė Bredlis.

Evansas žiūrėjo į krūtinę, mėgino prisiminti Mortono krūtinplaukių raštą. Pakankamai dažnai regėjo jį su chalatu. Bet išpurtęs kūnas ir išsitempusi oda viską apsunkino. Piteris papurtė galvą. Negalėjo būti tikras, jog čia – Mortonas.

– Ar jau baigei? – vėl paklausė Bredlis.

– Taip, – atsakė Evansas.

Laborantas vėl uždengė paklodę, ir jiedu išėjo.

– Surado gelbėtojai iš Pismo, – pasakojo vyrukas, – iškvietė policiją. Policija identifikavo iš drabužių.

– Vis dar buvo su drabužiais?

– Aha. Viena kelnių klešne ir diduma švarko. Pagaminta pagal užsakymą. Paskambino siuvėjui į Niujorką, šis patvirtino, kad tie drabužiai buvo siūti Džordžui Mortonui. Ar paimsite jo daiktus?

– Nežinau, – atsakė Evansas.

– Na, jūs – jo teisininkas...

– Gerai, manau, paimsiu.

– Reikės pasirašyti.

Jie atėjo į laukiamąjį, kur sėdėjo Dženifer. Mergina kalbėjo mobiliuoju.

– Taip, suprantu. Taip, – kartojo. – Gerai, padarysim.

Juos pamačiusi, uždarė telefoną.

– Baigėt?

– Taip.

– Ir ten buvo...

– Taip, – pasakė Tedas. – Ten buvo Džordžas.

Evansas nutylėjo. Nužingsniavo koridoriumi pasirašyti už asmeninius Mortono daiktus. Laborantas atnešė dėžutę ir padavė Evansui. Piteris pasirausęs ištraukė smokingo skiautes. Vidinėje švarko kišenėje buvo mažas VAIF'o ženkliukas. Dar pasirausęs ištraukė laikrodį – *Rolex Submariner*, tą patį laikrodį, kurį nešiojo Mortonas. Evansas dirstelėjo į apačią. Pamatė išgraviruotą užrašą: GM 12-31-89. Linktelėjęs vaikinas įdėjo laikrodį atgal į dėžutę.

Visi šie daiktai priklausė Džordžui Mortonui. Vien juos palietęs Piteris neapsakomai nuliūdo.

– Spėju, kad viskas, – pasakė. – Laikas vykti.

Visi kartu patraukė prie laukiančio automobilio. Sulipus Dženifer pasakė:

– Turėsime dar sustoti.

– Tikrai? – nustebo Evansas.

– Taip. Turime nuvykti į Ouklando municipalinį garažą.

– Ko?

– Ten mūsų laukia policija.

OUKLANDAS
SPALIO 12 D., ANTRADIENIS
19:22 VAL.

Greta erdvios, apšviestos ryškiomis neoninėmis lempomis stovėjimo aikštelės Ouklando priemiestyje šliejosi milžiniškas betoninis pastatas. Aikštelėje už pakeliamos užtvaros dauguma automobilių labiau panėšėjo į metalo laužo krūvas, bet stovėjo ir keletas kadilakų bei bentlių. Limuzinas sustojo prie bordiūro.

– Ką mes čia veikiam? – paklausė Bredlis. – Nesuprantu.

Prie lango priėjo policininkas.

– Ponas Evansas? Piteris Evansas?

– Tai aš.

– Prašau eiti su manimi.

Iš automobilio susiruošė lipti ir kiti, tačiau pareigūnas sustabdė:

– Tik ponas Evansas.

– Bet mes... – suburbuliavo Bredlis.

– Atsiprašau, pone. Tik ponas Evansas. Jūs turėsite palaukti šičia.

Dženifer nusišypsojo Bredliui.

– Palaikysiu jums kompaniją.

– Nuostabu.

Evansas išlipo iš automobilio ir pro metalines duris paskui policininką nusekė į garažą. Vidinė erdvė buvo padalyta į ilgus skyrius, kur eilėmis buvo išrikiuoti automobiliai. Daugiausia vietos, atrodo, buvo skirta taisomiems policijos automobiliams. Evansas uodė aštrų litavimo lempų skleidžiamą acetileno kvapą. Stengėsi apeiti alyvos balutes ir tepalų dėmes ant grindų. Lydinčio policininko paklausė:

– Dėl ko visa tai?

– Jūsų laukia, pone.

Jie žingsniavo į tolimąjį garažo galą. Praėjo pro keletą sumaitotų ir krauju aptaškytų duženų. Matė krauju sumirkusias sėdynes, suskilinėjusius tamsiai raudonus langus. Nuo kai kurių sumaitotų automobilių įvairiomis kryptimis buvo nutiestos juostos. Vieną tokį laužą matavo pora specialistų mėlynais laboratorijos chalatais. Kitą fotografavo vyriškis su fotoaparatu ant trikojo.

– Ar jis policininkas? – paklausė Evansas.

– Nea. Advokatas. Privalėjome jį įleisti.

– Tai čia tiriate automobilių avarijas?

– Kai įmanoma.

Jiedu pasuko už kampo ir Evansas pamatė tarp trijų neuniformuotų policininkų ir dviejų specialistų su mėlynais laboratorijos chalatais stovintį Kenerį. Vyrai buvo susirinkę aplink sudaužytą Mortono *Ferrari Spyder*, pakeltą ant hidraulinio keltuvo ir apšviestą ryškia šviesa.

– A, Piteri, – apsidžiaugė Keneris. – Ar atpažinote Džordžą?

– Taip.

– Šaunuolis.

Evansas žengtelėjo artyn ir atsistojo po automobiliu. Apačia vietomis buvo pažymėta geltonomis audeklo etiketėmis.

– Taigi, kas atsitiko? – paklausė Evansas.

Neuniformuoti pareigūnai susižvalgė. Paskui vienas jų prakalbo:

– Tiriame šį *Ferrari*, pone Evansai.

– Matau.

– Ar čia tas automobilis, kurį ponas Mortonas neseniai nusipirko Monterėjuje?

– Tikriausiai.

– Kada šis pirkinys įsigytas?

– Tiksliai nežinau. – Evansas mėgino prisiminti. – Ne taip jau seniai. Maždaug praeitą mėnesį. Mortono padėjėja Sara sakė, kad Džordžas nusipirko dar vieną *Ferrari*.

– Kas nupirko transporto priemonę?

– Ji.

– O kiek susijęs jūs?

– Visai nesusijęs. Ji tiktai informavo mane, kad Džordžas nusipirko automobilį.

– Neforminote pirkimo, netvarkėte draudimo, nieko panašaus?

– Ne. Tokius darbus atlikdavo Mortono buhalteriai.

– Niekada nematėte jokių automobilio dokumentų?

– Ne.

– O kada jūs pirmą kartą pamatėte pačią transporto priemonę?

– Tą naktį, kai Džordžas nuvažiavo ja nuo Marko Hopkinso viešbučio, – pasakė Evansas. – Tą naktį, kai jis mirė.

– Ar matėte automobilį prieš tą vakarą?

– Ne.

– Ar samdėte ką nors dirbti prie automobilio?

– Ne.

– Automobilis iš Monterėjaus buvo pervežtas į privatų garažą Sonomoje, kur, prieš persiunčiant į San Fransiską, buvo pralaikytas dvi savaites. Ar tarėtės dėl privataus garažo?

– Ne.

– Nuomos sutartis sudaryta jūsų vardu.

Evansas papurtė galvą.

– Nieko apie tai nežinau, – pasakė. – Pats Mortonas dažnai sudarydavo nuomos sutartis savo buhalterių ar advokatų vardu, jei nenorėdavo, kad savininkas ar nuomotojas būtų paviešintas.

– Bet, jei taip pasielgdavo, jus informuodavo?

– Nebūtinai.

– Vadinasi, nežinodavote, kad naudojamasi jūsų vardu?

– Ne.

– Kas dirbo su automobiliu San Chosė?

– Neturiu supratimo.

– Nes, pone Evansai, kažkas gerokai pasidarbavo prie šio *Ferrari* prieš Mortonui į jį įsėdant. Rėmas tose vietose, kurias matote pažymėtas geltonomis etiketėmis, buvo susilpnintas. Elektroninė stabilizavimo sistema – tokių metų transporto priemonėje ir taip primityvi – išmontuota, atlaisvinti kairysis priekinis ir dešinysis užpakalinis diskai. Ar suprantate?

Evansas susiraukė.

– Šis automobilis – tikri mirtini spąstai, pone Evansai. Kažkas šią transporto priemonę panaudojo jūsų klientui

nužudyti. Mirtini pakeitimai buvo padaryti garaže Sonomoje. O ant nuomos sutarties – jūsų pavardė.

Apačioje, automobilyje, Tedas Bredlis kankinosi žiūrėdamas į Dženifer Heins. Būtų visai daili, bet kažkas nepatiko – jos manieros, jos chuliganiška nuostata, o visų labiausiai – jos pažiūros. Pasisakė dirbanti su byla ir kad jos darbdaviui moka VAIF'as, bet Tedas nemanė, jog tai gali būti įmanoma. Visų pirma visiems buvo žinoma, jog Tedas Bredlis susijęs su VAIF'u, o kaip samdyta darbuotoja ji tikrai turėjo tai numanyti ir pagarbiai vertinti jo nuomonę.

Pavadinti informaciją, teikiamą tiems vaikiščiams, „skiedalais" (kalbą, kurios jis galėjo ir nesakyti, bet tą akimirką iš geros širdies paskyrė aplinkosaugai), tą kalbą pavadinti „skiedalais" – tikrai nežmoniška. Absoliučiai prieštaringa. Ir siaubingai nepagarbu. Be to, Tedas žinojo, jog viskas, ką sakė, yra tiesa. Nes, kaip visada, VAIF'as jam įteikė pagrindinių tezių atmintinę, kurioje buvo išvardyti įvairūs aspektai, kuriuos Tedas turėjo pabrėžti. O VAIF'as niekada nelieptų sakyti netiesos. Tose tezėse nebuvo nieko apie prakeiktą ledynmetį. Viskas, ką paistė Dženifer, buvo nereikšminga.

Tie medžiai *iš tikrųjų* milžiniški. Jie *tikri* aplinkos sargybiniai, kaip ir skelbė kalbos tezės. Jis netgi išsitraukė tezes iš švarko kišenės, norėdamas įsitikinti.

– Norėčiau pamatyti, – pasišaipė Dženifer.

– Tikiu, kad norėtum.

– Kas tau darosi? – paklausė mergina.

Matai? – pagalvojo Bredlis, – *kokia nusistačiusi. Agresyvi ir prieštaraujanti.*

– Esi viena tų televizijos žvaigždžių, – rėžė mergina, – kurios galvoja, kad visi nori paliesti tavo daiktą. Nagi, spėk, Didysis Šaunuoli, aš nenoriu. Manau, esi paprasčiausias aktoriūkštis.

– O aš manau, kad tu – šnipė. Tu – korporacijų šnipė.

– Tikriausiai nelabai gera, – pasišaipė Dženifer, – kad taip lengvai perkandai.

– Todėl, kad neužsičiaupi, štai kodėl.

– Plepumas visada buvo mano silpnoji pusė.

Per visą pokalbį Bredlis jautė pažįstamą įtampą krūtinėje. Moterys su Tedu Bredliu nesiginčija. Kartais kurį laiką būna priešiškos, bet tik dėl to, kad baiminasi jo puikios išvaizdos, jo žvaigždės galios. Moterys norėdavo su juo permiegoti, jis maloniai sutikdavo, bet jos niekada *nesiginčydavo.* Ši ginčijosi – tas vienodai siutino ir jaudino. Viduje kylanti įtampa buvo beveik nepakeliama. Bredliui buvo neįprasta, jog moteris tiesiog sėdi, tokia rami žiūri tiesiai į akis ir visiškai nesibaimina. Tedas viduje tiesiog šėlo. *Gerai, velniai rautų, ji baisiai graži.*

Jis abiem rankom sugriebė Dženifer veidą ir stipriai pabučiavo į lūpas.

Buvo tikras, jog jai patiko. Norėjo užtikrinti savo dominavimą, taigi įkišo jai į burną liežuvį.

Staiga dilgtelėjo siaubingas skausmas, nusmelkė kaklą, galvą, Tedas tikriausiai trumpam prarado sąmonę. Nes kitą akimirką jau gaudydamas orą sėdėjo ant limuzino grindų ir stebėjo ant marškinių kapsintį kraują. Vyrukas neturėjo supratimo, kaip atsidūrė ant grindų. Nesuprato, kodėl kraujuoja, kodėl taip tvinkčioja galvoje. Paskui susigaudė, jog kraujas bėga iš liežuvio.

Pažiūrėjo į Dženifer. Ji šaltai sukryžiavo kojas, leisdama pažvelgti po sijonu, bet Tedui neberūpėjo. Jis buvo įpykęs.

– Įkandai man į liežuvį!

– Ne, subingalvi, pats įsikandai.

– Tu mane užpuolei!

Ji pakėlė antakius.

– Tikrai! Užpuolei! – Jis dirstelėjo žemyn. – Jėzau, juk čia nauji marškiniai. Iš *Maxfield'o.*

Ji tiesiog žiūrėjo.

– Tu mane užpuolei, – pakartojo Tedas.

– Tai iškelk ieškinį.

– Manu, iškelsiu.

– Geriau pirma pasitark su savo advokatu.

– Kodėl?

Ji linktelėjo galva automobilio priekin.

– Pamiršai vairuotoją.

– Kuo čia dėtas vairuotojas?

– Jis viską matė.

– Na ir kas? Tu mane paskatinai, – sušnypštė Tedas. – Gundei. Vyrai tuos signalus atskiria.

– Ypač tu.

– Frigidiška kalė.

Jis nusisuko ir nuo lentynos pasiėmė degtinės butelį. Reikėjo praskalauti burną. Prisipylė stiklinę ir atsigręžė.

Ji skaitė jo kalbos tezes. Laikė rankose tuos popierius. Jis metėsi pirmyn.

– Čia ne tavo.

Ji buvo greitesnė, patraukė lapus nuo jo. Pakėlė kitą ranką, kampu, kaip kapoklę.

– Ar nori dar kartą pabandyti sėkmę, Tedai?

– Eik šikt, – atkirto vyriškis ir nugurkė gerą gurkšnį degtinės. Jo liežuvis degte degė. *Kokia kalė*, – galvojo. – *Kokia prakeikta kalė.* Na, rytoj ji jau ieškosis naujo darbo. Jis tuo pasirūpins. Ši mergšė teisininkė negali vedžioti už nosies Tedo Bredlio ir išsisukti.

Stovėdamas po sumaitotu *Ferrari* Evansas dar dešimt minučių kentė ratus aplink sukančius, prie jo kimbančius neuniformuotus policininkus. Vis tiek nieko nesuprato.

Pagaliau pasakė:

– Džordžas buvo geras vairuotojas. Jei automobiliui buvo padaryti visi šitie pakeitimai, nejaugi jis nepastebėjo, jog kažkas negerai?

– Galbūt galėjo pastebėti. Bet buvo gerokai išgėręs.

– Na, išgėręs tai jau tikrai buvo.

– O kas kišo jam gėrimus, pone Evansai?

– Džordžas pats ėmė gėrimus.

– Banketo padavėjai teigia, jog jūs kišote gėrimus Mortonui.

– Netiesa. Kaip tik stengiausi apriboti.

Staiga pareigūnai pakeitė temą.

– Kas dirbo prie *Ferrari*, pone Evansai?

– Neturiu supratimo.

– Mes žinome, jog išnuomojote privatų garažą už Sonomos, penkiasdešimt ketvirtajame greitkelyje. Ten gana ramu ir toli nuo kelio. Kad ir kas būtų dirbęs prie automobilio, galėjo ateiti ir išeiti kada panorėjęs, niekieno nepamatytas. Kam būtumėte pasirinkęs tokį garažą?

– Aš jo neišsirinkau.

– Išnuomota jūsų vardu.

– O kaip buvo išnuomota?

– Telefonu.

– O kas sumokėjo?

– Sumokėta grynaisiais.

– Kas sumokėjo?

– Atnešė pasiuntinys.

– Ar turite, pavyzdžiui, mano parašą? Pirštų atspaudus?

– Ne. Tik jūsų pavardę.

Evansas truktelėjo pečiais.

– Tuomet prašau atleisti, bet nieko nežinau. Gerai žinoma, jog aš – Džordžo Mortono advokatas. Mano vardu galėjo pasinaudoti bet kas. Jei kas nors padaryta šiam automobiliui, buvo atlikta be mano žinios.

Jis pagalvojo, kad pareigūnai tikriausiai turėtų apklausti Sarą, bet, kita vertus, jei gerai išmano savo darbą, jau bus tą padarę.

Ir tikrai, ji, kalbėdama telefonu, pasirodė iš už kampo ir linktelėjo Keneriui. Tada priekin žengė Keneris.

– Ką gi, ponai, jei neturite daugiau klausimų, aš perimsiu poną Evansą į savo globą. Aš už jį atsakau. Netikiu, jog gali paspruktі. Su manimi ponas Evansas bus pakankamai saugus.

Farai pasiraukė, bet galų gale sutiko. Keneris atidavė savo kortelę ir, tvirtai uždėjęs ranką Evansui ant peties, patraukė išėjimo link.

Sara sekė šiek tiek atsilikusi. Farai liko prie *Ferrari*.

Kai priartėjo prie durų, Keneris pasakė:

– Atsiprašau dėl visko. Bet policija tau ne viską pasakė. Jie nufotografavo automobilį iš skirtingų kampų, suvedė nuotraukas į kompiuterį ir atliko virtualų eksperimentą.

Tiesa ta, kad kompiuterio sukurtas avarijos modelis neatitinka tikro autoįvykio.

– Nežinojau, kad galima taip padaryti.

– O, taip. Šiomis dienomis visi naudoja kompiuterinius modelius. Jie – šiuolaikinės organizacijos *arkliukas*. Pasitelkę virtualų eksperimentą policininkai sugrįžo į įvykio vietą ir nusprendė, jog kažkas prikišo nagus. Vos pradėję avarijos tyrimą to net neįsivaizdavo, bet dabar taip nusprendė. Puikiausias pavyzdys, kaip kompiuterinė simuliacija gali nutolinti versiją nuo tikrovės. Jie pasitiki modeliu, o ne duomenimis iš įvykio vietos.

– Aha.

– Ir, žinoma, jų simuliacija pritaikyta įprasčiausioms Amerikos kelių transporto priemonėms. Kompiuteris negali sumodeliuoti keturiasdešimties metų senumo limituoto leidimo itališko lenktyninio automobilio elgsenos. Ir vis tiek naudojamasi modeliu.

– Bet kokios čia kalbos apie garažą Sonomoje? – įsiterpė Evansas.

Keneris truktelėjo pečiais.

– Tu nenutuoki. Sara nenutuokia. Niekas negali net patikrinti, ar automobilis tikrai ten buvo. Bet garažas buvo išnuomotas, spėju, jog paties Džordžo. Nors niekada nesužinosime tiesos.

Lauke Evansas atidarė limuzino dureles ir įlipo. Apstulbo pamatęs visą marškinių priekį išsikruvinusį Tedą Bredlį.

– Kas atsitiko?

– Jis paslydo, – paaiškino Dženifer, – ir susižeidė.

PAKELIUI Į LOS ANDŽELĄ
SPALIO 12 D., ANTRADIENIS
22:31 VAL.

Skrendant atgal Sara Džouns jautėsi sumišusi. Pirmiausia ją apėmė gilus sielvartas suradus Džordžo Mortono kūną. Sąmonės kertelėje mergina tikėjosi stebuklo, tikėjosi, jog Mortonas atsiras gyvas. Paskui iškilo Piterio Evanso problema. Vos vyrukas pradėjo jai patikti, vos pradėjo manyti, kad jis – ne niurzga vaikiščias, o greičiau galvotas ir savotiškai, keistai lankstus, tiesą sakant, vos pradėjo reikštis pirmieji jausmai vyriškiui, išgelbėjusiam jai gyvybę, staiga atsirado kita moteris, kažkokia Dženifer, o Piteris akivaizdžiai ja žavisi.

Be to, Tedas Bredlis. Dėl Tedo Sara neturėjo jokių iliuzijų. Matė jį besidarbuojantį nesuskaičiuojamoje daugybėje VAIF'o renginių ir tik vienintelį kartą pasidavė jo žavesiui – ji sunkiai atsispirdavo aktoriams, – bet paskutinę akimirką nusprendė, jog Bredlis per stipriai primena jos buvusįjį. O kodėl, tiesą pasakius, aktoriai? Todėl, kad jie tokie žavūs, moka taip asmeniškai bendrauti, taip stipriai jaučia. Buvo sunku suvokti, jog kai kurie aktoriai tėra egocentriški žmo-

gystos, padarysiantys bet ką, kad tik priverstų kitus juos pamėgti.

Bent jau Tedas.

Įdomu, kaip jis susižeidė. Pats įsikando į liežuvį? Sara jautė, jog viskas kažkaip susiję su ta Dženifer. Be abejonės, Tedas prie jos kibo. Moteris buvo pakankamai graži ir apsukri, tamsiaplaukė, griežtoko veido, nedidukė, raumeninga, bet liesa. Tipiška pašėlusio Niujorko gyventoja, visiška Saros priešingybė.

Piteris Evansas meilinasi Dženifer.

Meilinasi.

Buvo gana šleikštu, bet Sara turėjo pripažinti, jog yra ir asmeniškai nusivylusi. Piteris jai ką tik pradėjo patikti. Mergina atsiduso.

O Bredlis su Keneriu tauškė apie aplinkosaugos reikalus, demonstravo savo dideles žinias. Keneris žiūrėjo į Bredlį taip, kaip pitonas žvelgia į žiurkę.

– Taigi, – pasitikslino Keneris, – visuotinis atšilimas kelia grėsmę pasauliui?

– Žinoma, – pabrėžė Bredlis. – Grėsmę visam pasauliui.

– Apie kokią grėsmę kalbame?

– Nykstantys pasėliai, plintančios dykumos, naujos ligos, nykstančios rūšys, tirpstantys ledynai, Kilimandžaras, jūros lygio kilimas, ekstremalūs orai, tornadai, uraganai, *El Ninjo*...

– Skamba grėsmingai, – neiškentė Keneris.

– Taip ir yra, – pabrėžė Bredlis, – taip ir yra.

– Jūs įsitikinęs tuo, ką sakote?

– Žinoma.

– Ar galite teigti tą patį, pasiremdamas moksline literatūra?

– Na, asmeniškai aš – negaliu, bet mokslininkai gali.

– Tiesą sakant, mokslininkų tyrimai jūsų tvirtinimų neparemia. Pavyzdžiui, pasėlių nykimas: didėjantis anglies dioksido kiekis, be kita ko, *spartina* augalų augimą, yra netgi šiokių tokių įrodymų. O naujausi palydoviniai duomenys parodė, jog lyginant su devintojo dešimtmečio pradžia Sachara sumažėjo.[1] Ir naujos ligos – pramanas. Naujų ligų grėsmė nepakito nuo septintojo dešimtmečio pradžios.

– Bet į Europą ir Jungtines Valstijas grįžo tokios ligos kaip maliarija.

– Pasak maliarijos ekspertų – ne.[2]

Bredlis prunkštelėjo ir sukryžiavo ant krūtinės rankas.

– Rūšių nykimas dar neįrodytas. Aštuntojo dešimtmečio pradžioje Normanas Majersas prognozavo, kad iki dutūkstantųjų išnyks milijonai rūšių. Paulis Ėrlichas numatė, jog iki dutūkstantųjų išnyks penkiasdešimt procentų visų rūšių.

---

[1] Fredas Pearce'as, „Augalams asimiliuojant dykumą, afrikiečiai grįžta", *New Scientist* 175, 2002 m. rugsėjo 21 d., 4–5 psl.: „Afrikos dykumos pasitraukia... Palydovinių vaizdų analizė... rodo, kad kopos atsitraukia visame Sahelio (Sahel) regione... augalija nugali smėlį šešių tūkstančių kilometrų žemės ruože... mokslininkai teigia, jog laipsniškas augimas prasidėjo nuo devintojo dešimtmečio vidurio, nors plačiai skelbta nebuvo".

[2] Paulas Reiteris ir kt. „Visuotinis atšilimas ir maliarija: būkime tikslūs", *Lancet*, 4, Nr. 1 (2004 m. liepos mėn.): „Dauguma šių plačiai skelbiamų prognozių yra netikslios ir klaidingos".

Bet čia tik nuomonės.[1] Ar žinote, kaip vadiname nuomonę, nesant įrodymų? Išankstine nuostata, gal net prietaru. Ar žinote, kiek planetoje yra rūšių?

– Ne.

– Niekas nežino. Apytikslis skaičius svyruoja nuo trijų iki šimto milijonų. Ganėtinai plačios ribos, jei neklystu. Niekas neturi supratimo kiek.[2]

– Kur link sukate?

– Sunku sužinoti, kiek rūšių išnyks, jei nežinote, kiek jų buvo. Kaip pasakysite, kiek iš jūsų atėmė, jei nežinote, kiek pinigų buvo kapšelyje prieš apiplėšimą. O kiekvienais metais aprašoma penkiolika tūkstančių naujų rūšių. Tarp kitko, ar žinote, kokia yra pripažinta rūšies nykimo norma?

– Ne.

– Niekas nežino. Ar žinote, kaip tiriamos rūšys ir rūšių nykimas? Keletas vargetų pasižymi hektarą ar akrą žemės ir mėgina suskaičiuoti visus gyvūnėlius, vabalėlius ir augalėlius jame. Paskui grįžta po dešimties metų ir vėl skaičiuoja. Bet gal vabalėliai per tą laiką persikraustė į gretimą hektarą? Beje, ar galite įsivaizduoti, kaip galima suskaičiuoti visus vabaliūkščius žemės akre?

– Turėtų būti sudėtinga.

---

[1] Diskusija Lomborgo veikale, 252 psl.

[2] Morjorie L. Reaka-Kudia ir kt. „Bioįvairovė II, Supratimas apie mūsų biologinius išteklius ir jų išsaugojimą“, Vašingtonas: Nacionalinės akademijos leidinys, 1997 m. „Biologai ėmė suvokti, kiek mažai žinome apie organizmus, su kuriais dalijamės Žemės planeta. Ypač bevaisės pasirodė pastangos nustatyti, kiek iš viso egzistuoja rūšių“. Myersas: „Niekaip negalime nustatyti tikro nykimo greičio tropiniuose miškuose, tik apytiksliai spėti“. Lomborgas, 254 psl.

– Švelniai tariant. Ir labai netikslu, – pasakojo Keneris, – čia ir esmė. Dabar apie tirpstančius ledynus – ir čia pramanas. Kai kurie tirpsta, kai kurie – ne.[1]

– Beveik visi tirpsta.

Keneris kreivai nusišiepė.

– Apie kelis ledynus kalbame?

– Apie daugybę.

– Kiek ledynų yra pasaulyje, Tedai?

– Nežinau.

– Spėk.

– Galbūt, na, du šimtai.

– Daugiau nei du šimtai yra vien Kalifornijoje.[2] Pasaulyje yra šimtas šešiasdešimt tūkstančių ledynų, Tedai. Apie šešiasdešimt septyni tūkstančiai užregistruoti, bet tik keletas tikrai atidžiai ištyrinėti. Penkerių ar daugiau metų masės balanso duomenys pateikiami tik apie septyniasdešimt devynis viso pasaulio ledynus. Taigi, kaip galite teigti, kad visi jie tirpsta? Niekas nežino, tirpsta ledynai ar ne.[3]

– Kilimandžaro ledynas tirpsta.

---

[1] Rogeris J. Braithwaite'as „Ledynų masės balansas, pirmieji penkiasdešimt tarptautinio stebėjimo metų“, *Progress in Physical Geography* 26, Nr.1 (2002 m.). „Pastaraisiais metais akivaizdus visuotinis ledynų tirpimas nepastebėtas“.

[2] *Kalifornijoje yra 497 ledynai*, Raubas ir kt. 1980 m.; Guytonas: *108 ledynai ir 401 ledynėliai*, „Kalifornijos ledynai“, 115 psl.

[3] H. Kiefferis ir kt., 2000 m., „Naujos „akys“ danguje matuoja ledynus ir ledo sluoksnius“, *EOS, Transactions, American Geophysical Union* 81: 256, 270–71. Taip pat žr. R. J. Braithwaite'as ir Y. Zhangas „Ryšys tarp kasmetinio ledynų masės balanso nepastovumo ir klimato“, *Journal of Glaciology* 45 (2000 m.): 456–62.

– Kodėl gi?

– Dėl visuotinio atšilimo.

– Tiesą sakant, Kilimandžaro ledynas sparčiai tirpsta nuo devyniolikto šimtmečio pradžios – gerokai anksčiau, nei prasidėjo visuotinis atšilimas. Daugiau nei šimtą metų ledyno nykimas buvo pagrindinis mokslininkų rūpestis. Ir visą laiką slypėjo kažkokia mįslė, nes, kaip žinote, Kilimandžaras – ekvatorinis vulkanas, taigi yra karštame regione. Palydoviniai matavimai tame regione Kilimandžaro ledyno aukštyje šilimo tendencijos neparodė. Taigi, kodėl jis tirpsta?

– Jūs man pasakykit, – piktai rėžė Bredlis.

– Dėl miškų kirtimo, Tedai. Drėgnieji tropikų miškai kalno papėdėje buvo iškirsti, taigi kylantis oras nebeteko drėgmės. Ekspertai mano, kad, jei mišką atsodintų, ledynas sugrįžtų.

– Nesąmonės.

– Pateiksiu jums nuorodas į žurnalus.[1] Kas toliau – jūros lygio kilimas? Ar tokia buvo kita paminėta grėsmė?

---

[1] Betsy Mason, „Paslapčių apgaubtas Afrikos ledas", *Nature*, 24, 2003 m. lapkričio mėn. „Nors dėl ledo nykimo mėginama apkaltinti visuotinį atšilimą, mokslininkai mano, kad daug didesnį poveikį turėjo miškų iškirtimas kalno papėdėje", http://www.nature.com/nsu/031117/031117–8.html.

Kaseris ir kt. „Dabartinis Kilimandžaro ledyno atsitraukimas – klimato pokyčių įrodymas: stebėjimai ir faktai", *International Journal of Climatology* 24: (2004 m.): 329–39. „Pastaraisiais metais Kilimandžaras ir jo nykstantis ledynas tapo visuotinio atšilimo „simboliu"... [bet] ledo tirpsmą veikia kita, ne oro temperatūra... Ledyno tirpimą tikriausiai nulėmė drastiškas atmosferos drėgmės sumažėjimas devyniolikto amžiaus pabaigoje ir vėliau sekęs klimato išsausėjimas".

– Taip.

– Jūros lygis tikrai kyla.

– Na, matote!

– Tas trunka pastaruosius šešis tūkstančius metų, nuo pat holoceno pradžios. Jūros lygis kas šimtą metų pakyla nuo dešimties iki dvidešimties centimetrų, tai yra nuo keturių iki aštuonių colių.[1]

– Bet dabar kyla sparčiau.

– Tiesą sakant, ne.

– Tą įrodo palydovai.

– Iš tikrųjų – neįrodo.[2]

– Kompiuteriniai modeliai įrodo, kad jūros lygis kyla greičiau.[3]

– Kompiuteriniai modeliai nieko negali *įrodyti.* Prognozių apskritai negalima įrodyti – juk niekas dar neįvyko. O kompiuteriniai modeliai per pastaruosius dešimt ar penkiolika metų nukrypo nuo tikslios prognozės. Bet jei bet kuriuo atveju norite jais tikėti, dėl religijos neverta ginčytis. Taigi, kas toliau jūsų sąraše? Ekstremalūs orai – vėl-

---

[1] Žr., pavyzdžiui, http://www.crs.utexas.edu/gmsl/main.html. „Per pastarąjį šimtmetį visuotinis jūros lygio pasikeitimas buvo kaip visada nustatytas pagal ilgalaikius jūros potvynių ir atoslūgių matavimus mareografu. Naujausiais duomenimis visuotinis jūros lygis kinta nuo 1,7 iki 2,4 mm per metus [t.y. nuo šešių iki devynių colių kas šimtą metų – MC].

[2] Ten pat: „Jūros lygio kilimas, išmatuotas palydovu, – 3,1 mm per metus per pastarąją dekadą arba šiek tiek daugiau nei dvylika colių per šimtą metų, – visuotinės reikšmės neturi. Tačiau palydovai rodo didelius nukrypimus. Pavyzdžiui, Šiaurės Ramusis vandenynas kyla, bet pietuose jis pastaraisiais metais keletą milimetrų nuseko.

[3] Lomborgas, 289–90 psl. Netinkami *IPCC* jūros lygio modeliai.

gi netiesa. Daugybė tyrimų rodo, jog jokio padažnėjimo nėra.[1]

– Klausyk, – pertraukė Tedas, – gal tu ir mėgaujiesi mane žemindamas, bet čia faktas, daugybė žmonių galvoja, jog ateityje padaugės orų anomalijų, tarp jų – uraganų, tornadų ir ciklonų.

– Taip, tikrai, daugybė žmonių taip mano. Bet mokslininkų tyrimai jų nepatvirtino.[2] Štai kodėl ir egzistuoja mokslas, Tedai, kad įsitikintume, ar mūsų nuomonės turi prasmę realiame pasaulyje, ar tiesiog fantazuojame.

– Visi tie uraganai – ne fantazija.

Keneris atsiduso ir atvertė nešiojamąjį kompiuterį.

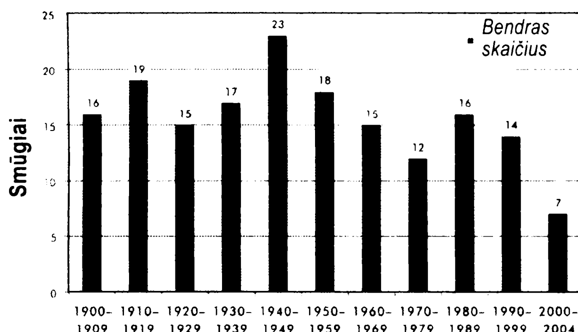
– Ką darote?

– Minutėlę, – paprašė Keneris, – tuojau surasiu.

---

[1] Žr. Hendersonas–Selersas ir kiti, 1997 m., „Tropiniai ciklonai ir visuotiniai klimato pokyčiai: *IPCC* įvertinimas“, Amerikos meteorologų bendruomenės biuletenis, 79:9–38. C. Nichollsas Landsea ir kiti, „Atlanto uraganų skaičiaus polinkis mažėti per paskutinius penkerius metus.“, *Geophysical Reacearch Letters* 23:527–30. 1996 m., pasak Jungtinių Tautų tarpvyriausybinės klimato kaitos komisijos: „Meteorologinių duomenų tyrimai neparemia įžvalgų [dėl ekstremalių orų reiškinių padažnėjimo ir stiprėjimo] ilgalaikės klimatų kaitos kontekste“. *IPCC* 1995, 11 psl. „Visai nėra įrodymų, kad visuotiniu mastu per dvidešimtąjį amžių dažnėtų ekstremalūs orų reiškiniai ar klimato nepastovumas...“ *IPCC*, „Klimato pokyčiai“, 1995m. 2001 m. *IPPC* pranešimas: „Nepastebėta, jog didėtų tropinių audrų skaičius per metus; tą patį galime pasakyti apie tornadus, perkūniją ar krušą“. *Executive summary*, 2 psl. Tolesnė diskusija žr. Lomborgas, nuo 292 psl.

[2] Richardas Feynmanas: „Mokslas yra tai, ką turime sužinoti, kad neapsikvailintume“.

– Čia tikri duomenys, Tedai, – pasakė Keneris. – Jungtines Valstijas užklumpančių uraganų skaičius per pastaruosius šimtą metų aiškiai nepakilo. Taigi globaliai ekstremalūs orai netapo dažnesni. Duomenys paprasčiausiai nesutampa su jūsų teiginiais. Dar paminėjote *El Ninjo.*

– Taip...

– Kaip žinote, *El Ninjo* yra visuotinis meteorologinis reiškinys, kuris prasideda, kai vandenyno temperatūra palei vakarinį Pietų Amerikos krantą keletą mėnesių išlieka didesnė už normalią. Jau prasidėjęs *El Ninjo* trunka apie pusantrų metų ir paveikia orus visame pasaulyje. *El Ninjo* kyla maždaug kas ketveri metai – dvidešimt tris kartus per pastarąjį šimtmetį. Ir kyla jau tūkstančius metų. Taigi jis gerokai senesnis už bet kokius teiginius apie visuotinį atšilimą.[1] O kokią grėsmę *El Ninjo* kelia Jungtinėms Valstijoms, Tedai?

[1] Lomborgas, 292 psl.

Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt aštuntaisiais metais kilo stiprus *El Ninjo.*

– Potvyniai, sunaikinti pasėliai, kažkas panašaus.

– Visa tai vyko. Tačiau grynas paskutinio *El Ninjo* ekonominis efektas buvo penkiolikos milijardų dolerių pelnas, nes pailgėjo augimo sezonas ir mažiau kuro sunaudota šildymui žiemą. Šie duomenys – jau atskaičius pusantro milijardo, išleistus potvynių ir stiprių liūčių žalai Kalifornijoje padengti. Vis dar gryna nauda.

– Norėčiau pamatyti tuos tyrimus, – tarstelėjo Bredlis.

– Užtikrinu, tuos duomenis gausite.[1] Nes, žinoma, tie duomenys dar įrodo, kad jei visuotinis atšilimas tikrai įvyks, jis tikriausiai atneš naudą daugumai pasaulio tautų.

– Bet ne *visoms.*

– Ne, Tedai. Ne visoms.

– Tai koks tiksliai yra jūsų požiūris? – paklausė Bredlis. – Teigiate, kad mums nereikia kreipti dėmesio į aplinką, kad turime tiesiog palikti ją ramybėje, leisti pramonei teršti ir viskas eisis kaip sviestu patepta?

Akimirką Sarai pasirodė, jog Keneris supyko, bet jis nebuvo piktas. Tiesiog atsakė:

– Jeigu priešinatės mirties bausmei, juk nereiškia, kad esate nusikaltėlių pusėje?

– Na, taip, – pritarė Tedas.

---

[1] Stanley'is A. Changnonas, 1999 m.: „1997–98 m. El Ninjo sukeltų orų poveikis Jungtinėms Valstijoms“, Amerikos meteorologų bendruomenės biuletenis 80, Nr. 9: 1819–28 psl. („Ekonominė nauda buvo stebėtinai didelė... tiesioginiai nuostoliai šalies mastu siekė apie keturis milijardus dolerių, o pelnas buvo beveik devyniolika milijardų dolerių“.)

– Galite priešintis mirties bausmei, bet pritarti nusikaltėlių baudimui.

– Taip. Žinoma.

– Taigi aš galiu teigti, kad visuotinis atšilimas nėra grėsmė, bet pasisakyti už aplinkosaugos kontrolę?

– Bet neatrodo, kad taip sakytumėte.

Keneris atsiduso.

Sara, klausiusi jų pokalbio, pagalvojo, kad Bredlis iš tiesų nesuprato, ką norėjo pasakyti Keneris. Tarsi patvirtindamas jos mintis, Bredlis kalbėjo toliau:

– Na? Argi nesakėte, kad aplinkos nereikia saugoti? Ar ne taip *iš tikrųjų* sakėte?

Tedas – tikras kvailys, – pagalvojo Sara. Jo supratimas apie kalbos objektą gana ribotas. Tedas – aktorius, puikiai mokantis savo tekstą, bet pasimetantis, jei pokalbis nukrypsta nuo užrašytų eilučių.

Ji nusisuko ir pažvelgė į kabinos priekį. Matė su Dženifer kalbantį Piterį, jų suglaustas galvas. Poros judesiuose buvo matyti tam tikras iš karto atpažįstamas intymumas.

Jai palengvėjo, kai pilotas pranešė, jog lėktuvas leidžiasi Los Andžele.

VAN NUISAS
SPALIO 12 D., ANTRADIENIS
23:12 VAL.

Sandžongas Tapa sunerimęs laukė oro uoste. Jiedu su Keneriu nieko nelaukdami sulipo į automobilį ir nuvažiavo. Sara nukako namo, į savo butą. Bredlis įsiropštė į visureigį limuziną ir, irzliai mostelėjęs, nuvažiavo jau kalbėdamas mobiliuoju. Piteris Evansas pavėžėjo Dženifer iki jos automobilio, palikto Kalver Sityje. Atsisveikinti buvo keblu. Piteris ketino Dženifer pabučiuoti, bet, pajutęs kažkokį atsargumą, susilaikė. Moteris pažadėjo paskambinti ryte.

Piteris važiavo namo galvodamas apie Dženifer. Sara į jo mintis neužklydo.

Į butą Evansas sugrįžo beveik vidurnaktį. Buvo labai pavargęs. Vilkosi švarką, kai suskambo telefonas. Skambino Džeinisė, sporto trenerė.

– Tai kur buvai *pražuvęs*, apsukruoli?

– Keliavau, – atsakė Piteris.

– Skambinau kiekvieną mielą dieną, – priekaištavo mergina. – Kartais ir dažniau. Kartais kas valandą.

– O-ho. Kas nutiko?

– Draugužis mane metė.

– Labai gaila girdėti, – tarstelėjo Evansas. – Ar buvo...

– Ar galiu užeiti? – pertraukė mergina.

Jis atsiduso.

– Žinai, Džeinise, aš tikrai pavargęs...

– Man reikia su tavim pasikalbėti. Pažadu, nepasiliksiu, jei nenorėsi. Esu tik už kvartalo. Penkioms minutėms?

Jis vėl atsiduso, šį kartą garsiau.

– Džeinise, šią naktį netinkamas...

– Gerai, puiku, pasimatysim po penkių minučių.

Trekšt.

Jis atsiduso. Nusivilko marškinius ir nusviedė į skalbinių krepšį. Ji niekada nesiklauso, čia ir bėda. Nusprendė, jog vos mergina ateis, tiesiog paprašys išeiti. Tai ir viskas. Tiesiog išeiti.

O gal ir nepaprašys.

Džeinisė buvo paprasta, o Piteris buvo nusiteikęs neįpareigojantiems santykiams. Nusitraukęs batus numetė juos ant grindų. Kita vertus, visai nenorėtų, kad Džeinisė būtų greta ryte, kai paskambins Dženifer. Ar Dženifer paskambins? Pažadėjo. Ar Dženifer žino jo namų numerį? Nebuvo tikras. Tikriausiai ne.

Nusprendė išsimaudyti po dušu. Bijojo neišgirsti Džeinisės ateinant, todėl atrakino priekines duris ir patraukė į dušą. Koridoriuje buvo tamsu, todėl Piteris vos teįžiūrėjo tamsų šešėlį, o paskui kažkas labai stipriai trenkė jam per galvą. Evansas suriko. Skausmas buvo stiprus, užėmė kvapą, jis dejuodamas parklupo ant kelių. Kažkas vėl trenkė, šį kartą į ausį, ir Piteris parvirto ant šono.

Prarado orientaciją, o paskui pasijuto spoksąs į porą pėdų nešvariomis kojinėmis. Jį nutempė į svetainę ir be ce-

remonijų parmetė ant grindų. Vyrai buvo trys, vaikštinėjo aplinkui su tamsiomis, primenančiomis slidininkų, kaukėmis ant veidų. Vienas jų užmynė ant abiejų Piterio rankų, tarsi prismeigė jį aukštielninką prie grindų. Kitas atsisėdo jam ant kojų ir urzgiančiu grėsmingu balsu paliepė:

– Nekalbėk. Nejudėk.

Evansas vis tiek negalėjo judėti. Vis dar jautėsi sutrikęs. Apsidairė ieškodamas trečio vyriškio. Išgirdo kliokiant vandenį. Sušmėžavo kažkas panašaus į plastikinį maišą.

– Stipriai laikyk, – pašnibždomis prašneko trečias vyras.

Jis pritūpė prie Evanso peties, patraukė marškinėlių rankovę, apnuogino kūną. Po juoda kauke buvo girdėti tylus švokštimas. Taip pat pašnabždomis paklausė:

– Ar žinai, kas čia?

Jis pakėlė maišą. Drumzliname vandenyje Evansas pamatė kažką panašų į mėsos kamuoliuką ir su siaubu pagalvojo: *O, Dieve, nupjovė kažkieno pautus.* Bet paskui pamatė, kad rutuliukas – rudas su baltais taškeliais, maždaug golfo kamuoliuko dydžio – vingiuodamas juda.

– Ar žinai? – pakartojo klausimą vyriškis.

Evansas papurtė galvą.

– Sužinosi, – sušnabždėjo vyriškis ir atsegė krepšį.

Prispaudė rutuliuką Evansui po pažastimi. Evansas pajuto drėgmę. Vyriškis, manipuliuodamas maišu, spaudė kamuoliuką. Evansas bandė pasižiūrėti, bet buvo labai sunku pamatyti, kas ten dedasi...

Kamuoliukas judėjo, jis plėtėsi, ištempė kažką panašaus į sparnus. Ne, ne sparnus. Čia mažutis aštuonkojis! Mažutis! Nesvėrė daugiau nei kelias uncijas. Rusvas su baltais žie-

dais. Vyriškis spaudė krepšį, slėgė, mygo mažą aštuonkojį prie nuogos Evanso rankos.

Štai tada Piteris viską suprato.

Sudejavęs pradėjo priešintis, mėgino nepasiduoti įsilaužėliams, bet šie jį laikė tvirtai. Piteris jautė aštuonkojo prisilietimus, keistą lipnumą, tarsi celofano ar lipnių guminių žaisliukų, kažką panašaus. Pasibjaurėjęs pakėlė galvą ir pamatė, kad vyrukas traškina krepšį, mėgindamas supykdyti aštuonkojį, apsivyniojusį aplink Evanso ranką. Vienu mirksniu aštuonkojo žiedai iš baltų virto mėlynais.

Mėlynieji mirties žiedai.

– Tai reiškia, jog jis pašėlo, – paaiškino krepšį laikantis vyriškis. – Nieko nejausi.

Bet Evansas pajuto: tarsi mažučio snapelio įkandimą, vieną dūrį, it bakstelėjimą adatos smaigaliu. Piteris trūktelėjo ranką, o vyriškis atitraukė krepšį ir vėl jį uždarė. Sušnibždėjo:

– Tvirtai laikykit.

Akimirkai išėjo, paskui grįžo su virtuviniu rankšluosčiu. Nusausino Evanso ranką, nušluostė vandenį nuo grindų. Vis dar šnabždėdamas, sumurmėjo:

– Keletą minučių nieko nejausi. – Nuėjo prie telefono. – Ir nemėgink niekam skambinti.

Tai pasakęs nuplėšė aparatą nuo sienos ir nusviedė ant grindų. Vyrai Piterį paleido, nuskubėjo prie durų, atidarė jas ir išėjo.

Evansas atsikosėjo, atsistojo keturpėsčias. Pažiūrėjo į pažastį: įkandimas buvo tarsi duobutė odoje, mažutis rausvas taškelis šalia pažasties plaukelių. Niekas ir nepastebėtų.

Nejautė nieko kita, tik buką dilgčiojimą prie dėmelės, prie įkandimo. Burna išdžiūvo, bet tikriausiai iš baimės. Skaudėjo galvą. Palietęs viršugalvį, užčiuopė kraują ir suprato, kad iširo kelios siūlės.

Jėzau. Pabandė atsistoti, bet apvylė rankos, ir jis nukrito, susmuko ant grindų. Vis dar buvo sutrikęs, spoksojo į lempas lubose. Jo bute buvo tokios kaimišką sūrį primenančios lubos. Piteris nekentė tų lubų. Norėjo kaip nors jas pakeisti, bet buvo per brangu. Juk jis visada galvojo, kad vis tiek greitai persikraustys. Pasirėmė ant alkūnių. Burna dar labiau išdžiūvo – tikriausiai ėmė veikti nuodai.

Kažkokia rupūžė. *Ne*, galvojo Evansas, *ne tai*. Ne rupūžė. Ten buvo...

Negalėjo prisiminti.

Aštuonkojis.

Teisingai. Mažas aštuonkojis, vos didesnis už nykščio nagą. Mažas mielas padarėlis.

Amazonės indėnai jų nuodais užnuodydavo strėlių antgalius. *Ne*, galvojo Evansas, *rupūžių nuodais*. Amazonėje nėra aštuonkojų. Ar yra?

Buvo sumišęs. Ir dar labiau painiojosi. Išmušė šaltas prakaitas. Ar tai irgi poveikio dalis? Turi pasiekti telefoną. Tikriausiai jam liko tik kelios sąmoningumo minutės.

Nuropojo prie artimiausio objekto – lengvo krėslo... turėjo tą krėslą jau teisės mokykloje, jis buvo gana nutriušęs, persikraustydamas ketino baldelio atsikratyti, bet vis neprisiruošė... Svetainėje, būtent šioje vietoje, turi stovėti krėslas... antrame teisės mokyklos kurse pakeitė gobeleną... jau gana purvinas... kas turi laiko apsipirkinėti? Lekiant mintims, pamažu kėlėsi, kol padėjo smakrą ant sėdynės.

Gaudė orą, jautėsi tarsi užkopęs į klaną. Galvojo. Kodėl aš čia? Kodėl mano smakras ant sėdynės? Paskui prisiminė, jog bandė užsiropšti, atsisėsti.

Atsisėsti į krėslą.

Uždėjo sveikos rankos alkūnę ant sėdynės ir pradėjo spaustis į viršų. Pagaliau pajėgė ant sėdynės užkelti krūtinę, paskui ir visą kūną. Galūnės stiro, šalo, kas minutę sunkėjo. Jos pasidarė per sunkios judinti. Visas kūnas apsunko. Šiaip taip atsisėdo beveik tiesiai. Ant stalo gulėjo telefonas, bet jo nebegalėjo pasiekti. Pirštai šiek tiek judėjo, bet tai ir viskas. Kūnas pasidarė labai šaltas ir labai sunkus.

Pamažu prarado pusiausvyrą, iš pradžių lėtai, paskui visai nuslydo į šoną, kol krūtinė atsirėmė į krėslo atlošą, o galva nusviro ant šono. Taip ir pasiliko negalėdamas pajudėti. Nepajėgė pakelti galvos. Negalėjo pajudinti rankų. Negalėjo pajudinti net akių. Spoksodamas į kėdės gobeleną ir kilimą ant grindų galvojo, kad čia paskutinis dalykas, kurį mato prieš mirtį.

VI

MĖLIS

BEVERLI HILSAS
SPALIO 13 D., TREČIADIENIS
1:02 VAL.

Kiek laiko spoksojo į kilimą, Piteris Evansas nežinojo. Krūtinę spaudžiantis krėslo ranktūris kliudė kvėpuoti, bet ir be to su kiekvienu kvėptelėjimu alsuoti darėsi vis sunkiau. Sąmonėje plaukė ankstesnio gyvenimo vaizdai – rūsys, kuriame žaidė su pirmuoju savo kompiuteriu, mėlynas dviratis, kurį pavogė tą pačią dieną, vos įsigijus, atlapo gėlytė iš abiturientų šokių vakaro, gulinti dėžutėje, jis pats, drebančiomis kojomis stovintis prieš profesorių Vaitsoną teisės klasėje, o profesorius jį triuškina...

– Piteri? Ei, *ei?* Piteri?

...ir terorizuoja, Vaitsonas juos visus terorizuodavo, vakarienė – paskutinis išbandymas prieš gaunant darbą Los Andžele, kurios metu jis išliejo sriubą ant marškinių, o būsimi kolegos apsimetė nepastebėję ir...

– Piteri? Piteri! Ką čia išdarinėji? Piteri? Stokis, Piteri.

Jis jautė rankas ant pečių, deginančias karštas rankas, girdėjo niurnėjimą. Kažkas jį vėl pasodino.

– Va, šitaip geriau. – Prie pat prikišusi veidą į jį stebeilijo Džeinisė. – Kas nutiko? Ko išgėrei? Pasakyk.

Bet Piteris negalėjo kalbėti. Visai negalėjo judėti. Mergina vilkėjo aptemptą triko, džinsus ir sandalus. Jei nors kiek pajudėdavo į kurią nors pusę, išsprūsdavo iš jo regos lauko.

– Piteri? – tarė suglumusi. – Manau, kažkas tikrai negerai. Ar vartojai ekstazį? Gal patyrei smūgį? Tu per jaunas infarktui, bet, spėju, kartais taip nutinka. Ypač maitinantis kaip tu. Sakiau nevalgyti daugiau nei šešiasdešimt penkis gramus riebalų per dieną. Jei būtum vegetaras, niekuomet nepatirtum infarkto. Kodėl nieko neatsakai?

Klausiamai žiūrėdama palietė žandikaulius. Evansas jautėsi šiek tiek apsvaigęs, nes vargiai begalėjo kvėpuoti. Tarsi ant krūtinės gulėtų dvidešimties tonų uola. Net ir sėdintį jį slėgė didžiulis svoris.

Paskambink į ligoninę! – pagalvojo.

– Nežinau, ką daryti, Piteri, – kalbėjo mergina. – Norėjau paprasčiausiai pabūti su tavimi, o dabar šitaip atrodai. Norėjau pasikalbėti, bet, spėju, laikas netinkamas. Būsiu atvira – netgi šiek tiek baugu. Norėčiau, kad ką nors atsakytum. Ar gali atsakyti?

Paskambink į ligoninę!

– Gal tu manęs nekenti, bet net nenutuokiu, ko pavartojai, kad toks pasidarei, taigi ketinu skambinti devyni vienuolika ir kviesti greitąją. Man tikrai labai gaila, nenoriu pridaryti tau sunkumų, bet šitai mane nervina, Piteri.

Ji dingo iš jo regos lauko, bet Evansas girdėjo ją griebiant telefoną nuo stalo greta krėslo. *Gerai, paskubėk*, – galvojo.

Tačiau Džeinisė pasakė:

– Kažkas atsitiko tavo telefonui.

O, Jėzau.

Ji žengė atgal, vėl tapo matoma.

– Tavo telefonas neveikia, ar žinojai?

Pasinaudok savo mobiliuoju.

– Ar turi mobilų? Savo palikau automobilyje.

Eik ir atsinešk.

– Gal kuris kitas tavo buto telefonas veikia. Turi paskambinti aptarnaujančiai firmai, Piteri. Nesaugu gyventi be telefono – kas čia dabar? Kažkas nuplėšė tavo telefoną nuo sienos? Ar mes buvome taip labai suirzę?

Pasigirdo bedimas į duris, atrodo, į priekines.

– Sveiki. Ar yra kas nors? Sveiki! Piteri!

Moters balsas. Jis negalėjo matyti, kas atėjo.

Išgirdo Džeinisę klausiant:

– Kas jūs tokia?

– O kas *jūs?*

– Aš Džeinisė. Piterio draugė.

– O aš – Sara. Jo bendradarbė.

– Skiedi.

– Kur Piteris? – paklausė Sara.

– Tenai, – mostelėjo Džeinisė. – Jam kažkas negerai.

Evansas nieko nematė, nes negalėjo pajudinti akių. O dabar pasirodė pirmos pilkos dėmės, pranašaujančios artėjantį sąmonės praradimą. Jis sukaupė visas jėgas ir iš paskutiniųjų įkvėpė oro.

– Piteri? – kreipėsi Sara.

Mergina pateko į jo regos lauką. Žiūrėjo į jį.

– Tave paralyžiavo?

Taip! Skambink į ligoninę!

– Jis prakaituoja, – kalbėjo Sara, – šaltas prakaitas.

– Tokį jį suradau, – pasakojo Džeinisė. Pasisuko į Sarą. – Bet ką čia veiki, tarp kitko? Ar gerai tu pažįsti Piterį?

– Ar iškvietei greitąją? – paklausė Sara.

– Ne, nes mano telefonas automobilyje, o...

– Aš iškviesiu.

Sara atvertė savo mobilųjį. Tai buvo paskutinis dalykas, kurį Evansas prisiminė.

BRENTVUDAS
SPALIO 13 D., TREČIADIENIS
1:22 VAL.

Buvo vėlu, visame pastate tamsu. Nikolas Dreikas sėdėjo prie rašomojo stalo savo namuose Brentvude, netoli Santa Monikos. Namas stovėjo tiksliai dvi ir devynios dešimtosios mylios nuo kranto (neseniai važiuodamas automobiliu išmatavo), taigi jame jautėsi saugus. Labai gerai, nes VAIF'as nupirko jam šį namą vos prieš metus. Pasklido šiokios tokios kalbelės, nes fondas jau buvo nupirkęs jam namą mieste – Džordžtaune. Bet Dreikas pareiškė, kad jam reikia rezidencijos Vakariniame krante, kurioje linksmins garsenybes ir svarbius aukotojus.

Tarp kitko, Kalifornija aplinkosaugos požiūriu buvo sąmoningiausia valstija visoje šalyje. Ji pirmoji priėmė įstatymus prieš rūkymą, beveik metais anksčiau, nei tą padarė Niujorkas ir kitos rytinės valstijos. Ir net kai tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt aštuntaisiais federalinis teismas nugalėjo AAV'ą byloje dėl pasyvaus rūkymo pareikšdamas, jog AAV pati šiurkščiai pažeidė įrodymų teisės normas ir uždraudė medžiagą, kurios keliamos žalos nesugebėjo įrodyti, – federalinis teisėjas, *savaime suprantama*, buvo iš ta-

bako valstijos, – net tada Kalifornija nenusileido. Įstatymai prieš rūkymą liko. Tiesą sakant, Santa Monikoje ketinama uždrausti rūkyti lauke, visur – net paplūdimyje! Štai koks progresas!

Čia lengva.

Bet kalbant apie didesnių lėšų rinkimą... Na, čia jau visai kas kita. Pramogų versle yra keletas turtingų žmogėnų, kuriuos verta įtraukti, bet tikrieji Kalifornijos pinigai – investuojantys bankininkai, vertybinių popierių savininkai, firmų direktoriai, prekeiviai nekilnojamuoju turtu – tikri rėmėjai, žmonės su penkiais šimtais milijonų ar pora milijardų dolerių, su rimtais pinigais. Na, su tais žmonėmis nėra lengva. Jie gyvena kitoje Kalifornijoje. Tiems žmonėms priklauso golfo klubai, į kuriuos aktorių nepriima. Didieji pinigai yra labai sumanių bei labai protingų technologijų pionierių ir kūrėjų rankose. Daugybė jų savo sritį išmano. Kristau, daugybė jų – *tikri* mokslininkai.

Štai kodėl jie metė tokį iššūkį Dreikui, norinčiam jų pinigėliais metų metus sukti savo reikaliukus. Jis spoksojo į ekraną galvodamas, jog laikas išgerti škotiško, kai atsivėrė naujas langas ir mirktelėjo žymeklis:

SKORPIONAS_L: gali kalbėti?

Bukagalvio šneka, – pagalvojo. Surinko:

Taip, galiu.

Dreikas įsitaisė krėsle, sureguliavo šviesą virš rašomojo stalo taip, kad apšviestų veidą. Žiūrėjo į virš ekrano sumontuotos kameros objektyvą.

Atsidarė langas. Pamatė savo namuose San Fernando slėnyje prie rašomojo stalo sėdintį Tedą Bredlį.

– Kaip sekėsi?

– Kaip ir sakei, – atsakė Bredlis. – Evansas perėjo į tamsiąją pusę.

– Ir?

– Jis buvo su ta mergina, Dženifer, dirbančia su byla...

– Dženifer Heins?

– Gudri kalė.

Dreikas tylėjo. Klausėsi balso skambesio. Bredlis vėl buvo išgėręs. Pasakė:

– Tedai, jau kalbėjomės anksčiau. Ne visiems patinka, kai prie jų lendi.

– O ne, patinka. Turiu omeny, daugumai.

– Tedai, ne tokį įspūdį norime sudaryti.

– Gerai, ji mane įžeidė.

– Supratau. Taigi, Dženifer Heins ten buvo...

– Ji tik trainiojosi aplinkui be naudos.

– Kas dar ten buvo?

– Sara Džouns.

– Aha. Ji skrido pamatyti kūno?

– Nežinau, iš kur ji ten atsirado. Ji buvo su vyruku, pavarde Keneris, tikru subingalviu. Dar vienu visažiniu.

– Nupasakok, kaip jis atrodo.

– Įpusėjęs ketvirtą dešimtį, tamsiaplaukis, toks vyriškas. Man panašus į kariškį.

– Aha. Kas nors dar?

– Ne.

– Jokių nepažįstamų? Jokių kitų žmonių?

– Ne, tik tie, kuriuos minėjau.

– Sakai, kad Piteris Evansas pažįsta Kenerį?

– Taip. Ir gana gerai, sakyčiau.

– Taigi tau susidarė įspūdis, jog jie kartu dirba?

– Taip. Sakyčiau, ir dar kaip.

– Puiku, Tedai, – pagyrė Dreikas. – Man patinka tavo įgimta nuojauta. – Stebėjo, kaip Bredlis puikuojasi monitoriuje. – Man atrodo, kai ką užtikai. Evansas gali pridaryti rūpesčių.

– Sakyčiau.

– Jis – vienas patikimų advokatų. Kodėl tada, turėdamas mano pavedimą, jau antra diena nesirodo mano kabinete? Jei jis atsisuks prieš mus, gali pridaryti bėdos.

– Prakeiktas persimetėlis, – rėžė Tedas, – dar vienas Benetas Arnoldas[1].

– Norėčiau, kad arčiau prie jo prisiplaktum, savaitei ar dviem.

– Su malonumu.

– Prilipk prie jo, nepaleisk iš akių. Draugiškai. Juk žinai.

– Supratau, Nikai. Prilipsiu kaip šlapias lapas.

– Esu tikras, šį rytą jis ateis į konferencijos atidarymą, – pasakė Dreikas.

Ir pagalvojo: *O, kita vertus, gali ir neateiti.*

---

[1] Bredlis sumaišo anglų romanisto Arnoldo Beneto (1867–1931) ir generolo Benedikto Arnoldo (1741–1801), Nepriklausomybės karo didvyrio, vėliau tapusio išdaviku, pavardes *(vert.)*.

VESTVUDAS
SPALIO 13 D., TREČIADIENIS
3:40 VAL.

– Turiu pasakyti, – prabilo Keneris, – puikus pasirinkimas. *Hapalochlaena Fasciata*, pavojingiausia iš trijų mėlynažiedžių aštuonkojų rūšių. Jie taip pavadinti, nes, kai grasina, pakeičia spalvą ir ant odos atsiranda mėlynų žiedų. Randami visuose Australijos pakrantės vandenyse. Gyvūnėlis smulkutis, įkandimas mažas ir beveik neaptinkamas, o apnuodijimas dažnai mirtinas. Priešnuodžių nėra. Įkandimas Los Andželo ligoninėse neturėtų būti lengvai atpažįstamas. Tikrai, meistriškas pasirinkimas.[1]

Evansas, su deguonies kauke gulintis Kalifornijos universiteto Los Andžele nepaprastųjų atvejų palatoje, tiesiog spoksojo. Vis dar negalėjo kalbėti. Bet jau nebebuvo toks išsigandęs. Džeinisė susierzinusi išskubėjo namo, kažką murmėdama apie ankstyvą treniruotę. Sara sėdėjo greta lovos, glostė ranką ir atrodė nuostabiai.

---

[1] Žr. S. K. Sutherlandas ir kt. „Įprastų žieduotų ar mėlynažiedžių aštuonkojų toksinai ir apnuodijimo būdai“, Med. J. Aust. 1 (1969): 893–98. Taip pat H. Fleckeris ir kt., „mirtini aštuonkojų įkandimai“, Med. J. Aust. 1 (1955): 329–31.

– Kur jie gavo tą aštuonkojį?

– Spėju, jog turi kelis, – aiškino Keneris. – Jie nedidukai ir gyvena, be kita ko, nelabai ilgai. Juos gaudo dideliais kiekiais, nes australai nori pagaminti priešnuodžius. Tikriausiai žinote, kad Australija pirmauja pasaulyje pagal nuodingų gyvūnų paplitimą. Nuodingiausia gyvatė, nuodingiausias moliuskas, nuodingiausia žuvis – visi iš Australijos arba ten randami.

Puiku, – pagalvojo Evansas.

– O dabar Kalifornijos universiteto Los Andžele mokslininkai susidūrė su trimis atvejais. Taigi tiria.

– Taip, tiriame, – įeidamas į palatą pasakė internas. Patikrino Evanso lašelinę ir deguonies kaukę. – Gavau preliminarius jūsų kraujo tyrimus. Kaip ir kitais atvejais – tetrodoksinas. Pasitaisysite per kokias tris valandas. Laimės kūdikis.

Vyrukas gundančiai nusišypsojo Sarai ir išėjo.

– Bet kuriuo atveju džiaugiuosi, kad tau viskas gerai, – pareiškė Keneris. – Būtų ne koks jausmas tave prarasti.

Apie ką jis kalba? – pagalvojo Evansas. Jau sugebėjo pajudinti akių raumenis ir dirstelėjo į Saros pusę. Bet ji tiesiog šypsojosi.

– O, taip, – kalbėjo Keneris, – tavęs, Piteri, mums reikia gyvo. Bent jau kurį laiką.

Sėdėdamas kambario kampe ir neišleisdamas iš rankų mobiliojo, Sandžongas staiga pareiškė:

– Štai, pastebėjau kažkokius veiksmus.

– Ar ten, kur ir galvojome? – paklausė Keneris.

– Taip.

– Kas vyksta?

– Gavome pranešimą apie įmoką. Praeitą mėnesį išnuomotas lėktuvas. Transportinis A C-57.

– Oho, – nustebo Keneris.

– Ką tai reiškia? – pasiteiravo Sara.

– Didelis lėktuvas. Tikriausiai naudos purškimui.

Mergina atrodė suglumusi.

– Purškimui?

– Gana akivaizdu, – pasakojo Sandžongas, – kad jie ketina paskleisti AOB, amoniaką oksiduojančias bakterijas, taip pat ir kažkokias hidrofilines nanodaleles.

– Kam?

– Valdyti audros kelią, – aiškino Keneris. – Yra įrodymų, kad aukštai paskleidus AOB galima pakeisti uragano ar ciklono kelią. Hidrofilinės nanodalelės šį procesą sustiprina. Bent jau teoriškai. Nežinau, ar tai buvo išbandyta didelėje sistemoje.

– Kažkas ketina valdyti uraganą?

– Kažkas ketina pamėginti.

– Gal ir ne, – paprieštaravo Sandžongas. – Tokijas skelbia, jog, pasak paskutinių korinių ir internetinių pranešimų srautų, šis projektas tikriausiai sustabdytas.

– Nepasiektos pradinės sąlygos?

– Panašu.

Evansas užsikosėjo.

– O, gerai, – apsidžiaugė Keneris. – Tu taisaisi, – patapšnojo Evanso ranką. – Dabar tiesiog pailsėk, Piteri. Pamėgink pamiegoti, jei galėsi. Nes, kaip žinai, šiandien – didžioji diena.

– Didžioji diena? – nesuprato Sara.

– Maždaug po penkių su puse valandos prasideda konferencija, – paaiškino Keneris. Jis atsistojo susiruošęs išeiti paskui dar atsisuko į Evansą. – Ketinu likusią nakties dalį palikti su tavimi Sandžongą, – pasakė. – Manau, viskas bus gerai, bet kartą jau pažaidėme su tavo gyvybe, nenorime dar kartą bandyti.

Sandžongas nusišypsojo ir atsisėdo ant kėdės prie lovos, šalia pasidėjęs šūsnį žurnalų. Atsivertė naujausią *Time* žurnalo numerį. Viršelio tema skelbė: „Lemtinga klimato kaitos diena artėja". Krūvoje dar gulėjo *Newsweek*: „Staigūs klimato pokyčiai – naujas skandalas administracijai?" ir *The Economist*: „Klimato kaita kiša savo bjaurią galvą". Ir *Paris-Match*: „*Climat: Le Nouveau Peril Americain*".[1]

Sandžongas linksmai nusišypsojo.

– Tiesiog pailsėk, – pasakė.

Evansas užsimerkė.

---

[1] Klimatas: naujas amerikietiškas pavojus *(pranc.)*.

SANTA MONIKA
SPALIO 13 D., TREČIADIENIS
9:00 VAL.

Tą rytą, devintą valandą, kviestieji konferencijos dalyviai malėsi aplinkui, į vietas dar nesisėdo. Evansas, stovėdamas netoli įėjimo, gėrė kavą. Nors jau buvo sveikas, jautėsi neįtikėtinai pavargęs. Truputį anksčiau dar virpėjo kojos, bet jau praėjo.

Delegatai buvo akivaizdžiai akademinės natūros, dauguma apsirengę kasdieniškai, savo stiliumi bandydami pabrėžti, jog daug laiko praleidžia lauke – chaki spalvos, *L. L. Bean* firmos marškiniai, žygio batai, liemenės su daugybe kišenių.

– Panašu į medkirčių suvažiavimą, – stovėdama greta Evanso pasišaipė Dženifer. – Niekada nepasakytum, jog šitie vyrukai didumą laiko praleidžia prie kompiuterio monitoriaus.

– Iš tikrųjų? – nepatikėjo Evansas.

– Taip, daugybė jų.

– O žygio batai?

– Atrodyti atšiauriai šiuo metu madinga, – truktelėjo pečiais Dženifer.

Nikolas Dreikas prie pakylos patapšnojo į mikrofoną.

– Labas rytas visiems, – pasisveikino. – Pradėsime po dešimties minučių.

Paskui žengė atgal ir nuėjo prie Henlio.

– Laukia televizijos kamerų, – pasakė Dženifer, – šį rytą kilo kažkokių elektros problemų. Komandos vis dar tvarkosi.

– Taip, žinoma, visi laukia televizijos.

Prie įėjimo į konferencijos salę buvo girdėti šūkavimai, kilo sambrūzdis. Evansas atsigręžė ir pamatė senyvą vyriškį tvido švarku ir kaklaraiščiu, kovojantį su dviem apsaugininkais.

– Bet aš pakviestas! – protestavo vyriškis. – Tikimasi, kad atvyksiu.

– Atsiprašom, pone, – nenusileido apsaugininkai, – jūsų pavardės sąraše nėra.

– Bet, sakau jums, aš pakviestas!

– Oi, vaikeli, – tarstelėjo Dženifer, purtydama galvą.

– Kas jis?

– Profesorius Normanas Hofmanas. Niekada negirdėjai?

– Ne. O turėjau?

– Minčių ekologija? Jis – žymus sociologas, turėčiau pasakyti, liūdnai pagarsėjęs. Ypač kritiškai nusiteikęs aplinkosauginių įsitikinimų atžvilgiu. Kanda kaip pasiutęs šuva. Norėdamas išgirsti jo nuomonę, turi eiti į kautynių areną. Didelė klaida, kad jis čia. Tas vyrukas niekada neužsičiaupia. Beria kaip iš rašto, nukrypsta nuo temos, o tiesiog išjungti – neįmanoma. Jis tarsi televizorius, kuriame kas penkios minutės įsijungia vis kitas kanalas, o pataisyti negali.

– Nieko keista, kad niekas nenori jo čia matyti.

– O, taip, jis tai pridarys sunkumų. Jau pridarė.

Prie įėjimo senis kovojo su apsaugininkais.

– Traukitės nuo manęs! Kaip drįstat?! Aš pakviestas! Paties Džordžo Mortono. Mudu su juo – asmeniniai draugai. Mane pakvietė Džordžas Mortonas!

Paminėjus Džordžą Mortoną, Evanso viduje tarsi kažkas prabudo. Jis pasuko prie senio.

– Pasigailėsi... – perspėjo Dženifer.

Evansas truktelėjo pečiais.

– Atsiprašau, – pasakė, eidamas prie apsaugininkų. – Esu Džordžo Mortono advokatas. Kuo galiu padėti?

Senis pergalingai nusiviepė sargybiniams.

– Aš – profesorius Normanas Hofmanas. Mane pakvietė Džordžas Mortonas! – Priėjęs arčiau, Evansas pamatė, kad senis prastai nusiskutęs, susivėlęs, styrančiais plaukais. – Kodėl, manote, atėjau į šį siaubingą susitikimą? Tik dėl vienintelės priežasties: Džordžas manęs paprašė. Norėjo išgirsti mano *įspūdžius*. Nors prieš savaitę jam dėsčiau: galiu tave užtikrinti – ten nebus jokių staigmenų. Tiesiog vyks iškilminga ceremonija, kaip eilinės pigios laidotuvės.

Evansas pagalvojo, kad Dženifer, ko gero, buvo teisi, jį įspėdama.

– Ar turite bilietą, pone? – mandagiai paklausė.

– Ne, *bilieto* neturiu. Man *nereikia* bilieto. Ar nesupratote, jaunuoli? Esu profesorius Normanas Hofmanas, asmeninis Džordžo Mortono draugas. Šiaip ar taip, mano bilietą atėmė.

– Kas atėmė?

– Vienas iš tų sargų.

– Ar paėmėte bilietą? – paklausė apsaugininkų Evansas.

– Jis neturėjo bilieto.

– Gal turite šaknelę? – pasiteiravo Hofmano Evansas.

– Ne, po paraliais, šaknelės neturiu. Man nereikia šaknelės. Man nereikia nieko panašaus, iš tikrųjų.

– Apgailestauju, profesoriau, bet...

– Tačiau sugebėjau išsaugoti šitą, – jis ištiesė Evansui nuplėštą bilieto kampųtį.

Tikro bilieto kamputį.

– O kur likusi dalis?

– Juk sakiau – paėmė.

Vienoje pusėje stovintis apsaugininkas pamojo Piteriui. Evansui priėjus, pasuko puodeliu sudėtas rankas ir parodė delne gulintį bilietą.

– Apgailestauju, pone, – paaiškino, – bet ponas Dreikas itin griežtai nurodė, kad šis džentelmenas nebūtų įleistas.

– Bet jis turi bilietą, – nesuprato Evansas.

– Galbūt galėtumėte aptarti tą klausimą su ponu Dreiku?

Dabar, bruzdesio sudomintos, pasirodė televizijos grupės. Hofmanas akimirksniu pradėjo vaidinti prieš kameras – iš naujo kovoti.

– Nesusidėkit su Dreiku! – šaukė Hofmanas Evansui. – Dreikas neleis į šį renginį patekti tiesai! – Jis pasisuko į kameras. – Nikolas Dreikas – amoralus sukčius, o šitas renginys tėra tik parodija varganam pasauliui. Prisiekiu mirštančiais Azijos ir Afrikos vaikais! Jie gaudo paskutinį kvapą dėl tokių konferencijų! Prekeiviai baime! Amoralūs prekeiviai baime! – Jis kovėsi kaip maniakas. Akys buvo paklaikusios, iš burnos tryško seilės. Jis tikai atrodė pamišęs. Operatoriai

išjungė kameras, komandos sutrikusios pasitraukė. Tą pat akimirką Hofmanas liovėsi kovojęs. – Nesvarbu. Savo aš pasakiau. Kaip paprastai, niekam neįdomu. – Jis pasisuko į apsaugininkus. – Galite mane paleisti. Pakankamai prisiklausiau priekabių. Nebeišbūsiu čia nė minutės. Leiskite eiti!

– Paleiskit jį, – paprašė Evansas.

Apsaugininkai paleido Hofmaną. Jis tą pat akimirką šoko į kambario vidurį, kur komanda tuo metu ėmė interviu iš Tedo Bredlio. Hofmanas žengė priešais Bredlį ir pareiškė:

– Šitas vyras – sąvadautojas! Ekosąvadautojas korumpuotiems privilegijuotiems visuomenės sluoksniams, kurie kuriasi gerovę skleisdami netikras baimes! Negi nesuprantat? Melagingi būgštavimai yra epidemija, šiuolaikinė epidemija!

Apsaugininkai vėl čiupo Hofmaną ir tikra to žodžio prasme išvilko iš salės. Šį kartą jis nesipriešino. Tik suglebo ir tempiamas kulnais brėžė grindis. Tepasakė tik tiek:

– Būkite atsargūs, mano nesveika nugara. Sužeisite – aš iškelsiu ieškinį dėl užpuolimo.

Vyrai pasodino jį ant kelkraščio, nuvalė dulkes ir paliko.

– Geros dienos, pone.

– Tikiuosi. Mano dienos suskaičiuotos.

Stebėdamas Hofmaną, Evansas prisiartino prie Dženifer.

– Nekartosiu, kad perspėjau, – tarstelėjo Dženifer.

– Tai kas jis vis dėlto?

– *Gerbiamas* atsistatydinęs profesorius iš Pietų Kalifornijos universiteto. Jis vienas pirmųjų kruopščiai statistiškai tyrė žiniasklaidą ir jos poveikį visuomenei. Jis gana įdomus, bet, kaip matei, išsiugdęs, na, gana tvirtą nuomonę.

– Kaip manai, Mortonas tikrai jį čia pakvietė?

– Piteri, man reikia tavo pagalbos, – pasigirdo balsas.

Atsisukęs Evansas pamatė jo link skubantį Dreiką.

– Kas atsitiko?

– Tas *pakvaišėlis*, – pareiškė Dreikas, linkteldamas link Hofmano, – tikriausiai ketina eiti tiesiai į policiją ir pareikšti, kad buvo užpultas. Šį rytą mums šito nereikia. Eik, pasikalbėk su juo. Pažiūrėk, gal pavyks nuraminti.

– Nežinau, ką galėsiu padaryti... – atsargiai pratarė Evansas.

– Tegu tau paaiškina savo bukagalviškas teorijas, – patarė Dreikas. – Tuomet bus užsiėmęs kelias *valandas*.

– Bet tada pražiopsosiu konf...

– Čia mums tavęs nereikia. Mums reikia, kad būtum *ten*. Su tuo kuoktelėjusiu.

Už konferencijos centro būriavosi didžiulė minia. Netilpusieji stebėjo renginį dideliame TV ekrane. Jame rodė pranešėją, apačioje bėgo subtitrai. Evansas prasibrovė pro susirinkusiuosius.

– Žinau, kodėl mane atsekėte, – pasakė Hofmanas, pamatęs Evansą. – Nesuveiks.

– Profesoriau...

– Jūs esate sumanus jaunas *pamaiva*, kurį Nikas Dreikas pasiuntė nukreipti mane nuo mano tikslų.

– Ne visai taip, pone.

– Taip. Nemeluokit. Nemėgstu, kai man meluoja.

– Gerai, – nusileido Evansas. – Tas tiesa, mane atsiuntė Dreikas.

Hofmanas sustojo. Atrodo, sąžiningumas jį apstulbino.

– Taip ir žinojau. Ir ką jis liepė padaryti?

– Sulaikyti, kad neitumėte į policiją.

– Tuomet puiku, jums pasisekė. Eikite ir perduokite jam, kad į policiją neisiu.

– Atrodo, kad vis dėlto eisite.

– Oho. *Atrodo*, kad vis dėlto eisiu. Jūs esate iš tų žmonių, kuriems rūpi, kaip *atrodo*.

– Ne, pone, bet jūs...

– Man nerūpi, kaip *atrodo*. Man rūpi, kas *yra*. Ar nutuokiate, kas vyksta?

– Nežinau, atsekiau jus.

– Kuo užsiimat?

– Aš esu advokatas.

– Turėjau susiprasti. Šiomis dienomis visi – advokatai. Ekstrapoliavus statistinį teisininkų skaičiaus augimą išeina, kad iki du tūkstančiai trisdešimt penktųjų kiekvienas Jungtinių Valstijų gyventojas bus teisininkas, įskaitant ir naujagimius. Jie jau *gims* teisininkais. Ir kaip reikės gyventi tokioje visuomenėje?

– Profesoriau, – įsiterpė Evansas, – salėje pasakėte keletą įdomių pastabų...

– *Įdomių?* Apkaltinau visus skandalingu amoralumu, o jūs sakote, kad tai *įdomu?*

– Atsiprašau, – sumurmėjo Evansas, mėgindamas pakreipti pokalbį Hofmano pažiūrų link. – Nepaaiškinote, kodėl galvojate...

– Aš nieko *negalvoju*, jaunuoli. Aš *žinau*. Toks yra mano tyrimų tikslas – išsiaiškinti, o ne spėlioti. Neteorizuoti. Nekelti hipotezių. Bet *sužinoti* tiesioginių tyrimų metu, vietoje. Šių dienų akademijoje šis menas dingęs, jaunuoli, bet jūs ne *toks jau ir* jaunas. Tarp kitko, kuo jūs vardu?

– Piteris Evansas.

– Ir dirbate ponui Dreikui, pone Evansai?

– Ne, Džordžui Mortonui.

– Na, *tai ko iš karto nesakėte!* – apsidžiaugė Hofmanas. – Džordžas Mortonas buvo didis, *didis* žmogus. Eime, pone Evansai, nupirksiu jums kavos ir mudu pasikalbėsime. Ar žinote, ką veikiu?

– Manau, kad ne, pone.

– Tiriu mąstymo ekologiją, – atsakė Hofmanas. – Ir kaip privedama prie *baimės būsenos*.

SANTA MONIKA
SPALIO 13 D., TREČIADIENIS
9:33 VAL.

Jiedu susėdo ant suoliuko kitoje gatvės pusėje, pasislėpę už minios, besistumdančios prie įėjimo į konferencijos salę. Vietelė buvo gana judri, tačiau Hofmanas nekreipė dėmesio į aplinką. Jis kalbėjo greitai, labai vaizdingai, gestikuliavo taip plačiai, kad dažnai suduodavo Evansui į krūtinę, bet atrodo, nieko nepastebėdavo.

– Prieš dešimtmetį, – pasakojo profesorius, – pradėjau nuo stiliaus ir žargono. Pastarasis, žinoma, irgi savotiškas verbalinis stilius. Norėjau sužinoti veiksnius, lemiančius kalbos ir stiliaus pasikeitimą. Greitai supratau, jog konkrečių veiksnių nėra. Stiliai kinta dėl atsitiktinių priežasčių ir, nors egzistuoja tam tikras reguliarumas – ciklai, periodai ir ryšiai, – jie gali būti tiktai aprašyti, bet nepaaiškinami. Ar suprantate?

– Atrodo, – atsakė Evansas.

– Bet kuriuo atveju supratau, kad tie periodiškumai ir ryšiai patys savaime gali būti laikomi sistemomis. Arba, jei norite, ekosistemomis. Ištyriau šitą hipotezę ir nustačiau jos euristinę vertę. Taip kaip yra gamtos pasaulio ekologi-

ja – miškuose, kalnuose, vandenynuose, taip pat egzistuoja ir žmogaus sukurto proto išdavų, minčių ir idėjų pasaulio ekologija. Štai ką aš tyrinėju.

– Suprantu.

– Šiuolaikinėje kultūroje idėjos nuolat iškyla ir žlunga. Kurį laiką visi kažkuo tiki, paskui po truputį liaujasi tikėję. Pagaliau niekas nebeprisimena senos idėjos lygiai taip pat, kaip niekas neprisimena seno žargono. Idėjos pačios savaime yra tam tikros užgaidos. Suprantat.

– Suprantu, profesoriau, bet kodėl...

– Įdomu, kodėl idėjos praranda šalininkus? – pasiteiravo Hofmanas. Kalbėjo pats sau. – Atsakymas paprastas – tiesiog praranda. Stiliuose, kaip ir gamtos pasaulyje, egzistuoja žlugimas, irimas. Griežta sukurtos tvarkos revizija. Žaibo ugnis sudegina mišką. Apanglėjusiame plote atsiranda kitokios rūšys. Atsitiktinis, netikėtas, nelauktas pokytis. Štai ką mums kiekviename žingsnyje pateikia pasaulis.

– Profesoriau...

– Bet taip, kaip idėjos gali staigiai pasikeisti, jos taip pat gali laikytis tvirtai įsikibusios savo laikmečio. Kai kurios idėjos visuomenėje tvyro dar ilgokai po to, kai mokslininkai jas apleidžia. Puikus pavyzdys – kairysis ir dešinysis smegenų pusrutuliai. Aštuntajame dešimtmetyje idėja išpopuliarėjo po Kalifornijos technologijos institute neurofiziologo Rodžerio Sperio atliktų darbų. Vyrukas tyrė ypatingų smegenų chirurgijos pacientų grupę. Jo atradimai turėjo reikšmės tik tiems konkretiems ligoniams. Pats Speris neigė bet kokią platesnę reikšmę. Iki devintojo dešimtmečio pradžios tapo aišku, jog nuomonė apie kairįjį ir dešinįjį pusrutulius tiesiog klaidinga, – sveiko žmogaus pusrutuliai nedirba ats-

kirai. Bet visuotinėje kultūroje ši koncepcija nemirė dar dvidešimt metų. Žmonės apie tai kalbėjo, tikėjo tuo ir rašė knygas dar dešimtmečius, nors mokslininkai mintį tiesiog atidėjo į šalį.

– Taip, viskas labai įdomu...

– Panašiai, mąstant apie aplinką, septintajame dešimtmetyje visi pripažino, kad egzistuoja reiškinys, vadinamas „gamtos balansu". Jei gamtą paliksime ramybėje, ji įžengs į save palaikančią pusiausvyros būseną. Miela idėja, turinti gilias šaknis. Graikai, niekuo nepagrindę, tikėjo ja prieš tris tūkstančius metų. Tiesiog atrodė gražu. Tačiau nuo paskutinio praeito amžiaus dešimtmečio mokslininkai daugiau nebetiki gamtos pusiausvyra. Ekologai tą idėją laiko paprasčiausiai klaidinga. Paistalais. Fantazija. Dabar mokslininkai kalba apie dinaminį nestabilumą, sudėtingas pusiausvyros būsenas. Dabar suprantama, kad gamtoje *niekada* nebūna pusiausvyros. Niekada nebuvo, niekada nebus. Priešingai, gamta visą laiką *išėjusi* iš pusiausvyros, o tai reiškia...

– Profesoriau, – įsiterpė Evansas, – norėčiau paklausti...

– Tai reiškia, kad žmonija, kuri anksčiau buvo laikyta didžiausia gamtos tvarkos griovėja, visai tokia nėra. Visa aplinka nuolat, visą laiką, savaime žlunga.

– Bet Džordžas Mortonas...

– Žinoma, žinoma, jums įdomu, apie ką mudu diskutuodavome su Džordžu Mortonu. Jau artėju prie to. Mes netoli nuo esmės. Nes, be abejo, Mortonas norėjo sužinoti apie aplinkosaugos idėjas. Ir ypač apie aplinkos krizės idėją.

– Ką jam papasakojote?

– Jeigu, kaip aš ir mano doktorantai, panagrinėtumėte žiniasklaidą, mėgindami atsekti normatyvinio suvokimo

permainas, atrastumėte kai ką ypatingai įdomaus. Stebėjome didžiųjų tinklų – *NBS*, *ABC*, *CBS* – žinių laidų įrašus. Taip pat peržvelgėme straipsnius Niujorko, Vašingtono, Majamio, Los Andželo ir Sietlo laikraščiuose. Apskaičiavome tam tikros koncepcijos dažnumą ir žiniasklaidos vartojamus terminus. Rezultatai stulbinantys.

Profesorius nutilo.

– Ką nustatėte? – pasinaudodamas pauze paklausė Evansas.

– Tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt devintųjų rudenį atsirado stiprus pokytis. Iki to laiko žiniasklaida perdėtai dažnai nevartojo tokių terminų kaip „krizė", „katastrofa", „kataklizmas", „epidemija" ar „neganda". Pavyzdžiui, devintajame dešimtmetyje žodis „krizė" žinių pranešimuose pasigirsdavo taip pat dažnai kaip ir žodis „biudžetas". Be to, iki tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt devintųjų tokie būdvardžiai kaip „žūtbūtinis", „beprecedentis", „bauginantis" televizijos pranešimuose ir laikraščių antraštėse nebuvo įprasti. Bet staiga viskas pasikeitė.

– Kaip?

– Šie terminai tapo vis įprastesni. Žodis „katastrofa" tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt penktaisiais buvo vartotas penkis kartus dažniau nei prieš dešimtmetį. Iki dutūkstantųjų metų termino vartojimas dar padvigubėjo. Pasikeitė ir temos. Dažniau pabrėžiama baimė, nerimas, pavojus, netikrumas, panika.

– Kodėl viskas pasikeitė tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt devintaisiais?

– Taip. Geras klausimas. Esminis klausimas. Daugeliu atžvilgių tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt devin-

tieji atrodo normalūs metai: Norvegijoje nuskendo sovietų povandeninis laivas, Tiananmenio aikštė Kinijoje, *Exxon Valdez*[1], mirties nuosprendis Salmanui Rušdžiui, Džeinės Fondos skyrybos, Maikas Taisonas ir Briusas Springstinas, episkopalinė bažnyčia vyskupe išsirinko moterį, Lenkijoje įteisintos tos pačios lyties asmenų sąjungos, į Neptūną nuskrido *Voyager*, žemės drebėjimas San Fransiske sugriovė kelius, Rusija, Jungtinės Valstijos, Prancūzija ir Anglija atliko branduolinius bandymus. Niekuo neišsiskiriantys metai. Bet, tiesą sakant, termino „krizė" vartojimo padažnėjimą gana tiksliai galima priskirti tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt devintųjų rudeniui. Pasirodė įtartina, kad viskas taip artimai susiję su Berlyno sienos griuvimu. Tas nutiko tų metų lapkričio devintąją.

Hofmanas vėl padarė pauzę ir reikšmingai pažiūrėjo į Evansą. Buvo labai savimi patenkintas.

– Atleiskite, profesoriau, – teisinosi Evansas, – nesuprantu.

– Ir mes nesupratome. Iš pradžių galvojome, jog ryšys netikras. Bet taip nėra. Berlyno siena žymi sovietų imperijos žlugimą. Ir šaltojo karo, kuris vakaruose truko pusę amžiaus, pabaigą.

Vėl tyla. Dar vienas patenkintas žvilgsnis.

– Atsiprašau, – pasidavė Evansas, – man tebuvo trylika metų, aš... – jis gūžtelėjo pečiais. – Nesuprantu, kur link sukate.

– Suku socialinės kontrolės sąvokos link, Piteri. Būtina kiekvienos suverenios valstybės egzistavimo sąlyga – užtik-

---

[1] Tanklaivis, patyręs avariją prie Aliaskos 1989 m. kovo 24 dieną.

rinti savo gyventojų elgesio kontrolę, išlaikyti juos ramius ir pagrįstai paklusnius. Kad riedėtų tik dešiniąja kelio puse arba kairiąja – kartais pasitaiko. Priversti juos mokėti mokesčius. Mes, žinoma, suprantame, kad geriausia socialinės kontrolės priemonė – baimė.

– Baimė, – pakartojo Evansas.

– Būtent. Penkiasdešimt metų Vakarų valstybės savo gyventojus laikė nuolatinėje baimės būsenoje. Kitos pusės baimė. Atominio karo baimė. Komunistų grėsmė. Geležinė uždanga. Blogio imperija. O komunistinėse šalyse – tas pats, tik atvirkščiai. Baiminosi mūsų. Paskui staiga tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt devintųjų rudenį viskas buvo baigta. Dingo, pranyko. Liovėsi. Berlyno sienos griuvimas sukūrė baimės vakuumą. O gamta neapkenčia vakuumo. Kažkas turėjo ertmę užpildyti.

Evansas susiraukė.

– Norite pasakyti, kad aplinkos krizė užėmė šaltojo karo vietą?

– Būtent taip rodo įkalčiai. Žinoma, dabar bijoti verčia dar ir radikalusis fundamentalizmas ir po Rugsėjo vienuoliktosios kilusi terorizmo grėsmė, o tai tikrai realios priežastys baimei, bet čia ne mano požiūris. Mano supratimu, visada rasis priežastis bijoti. Priežastys laikui bėgant gali kisti, bet baimė visuomet su mumis. Prieš terorizmą baiminomės apnuodytos aplinkos. Dar anksčiau išgyvenome komunizmo grėsmę. Esmė ta: nors konkreti mūsų baimės priežastis gali pakisti, mes niekuomet neliksime be pačios baimės. Baimė visais atžvilgiais pasklidusi visuomenėje. Visiems laikams.

Jis persėdo ant betoninio suolelio – nusisuko nuo minios.

– Ar kada nors jums šovė į galvą, kokia stulbinanti yra Vakarų visuomenės kultūra? Industrinės valstybės užtikrina savo gyventojams su niekuo nesulyginamą saugumą, sveikatos apsaugą, patogumus. Vidutinė gyvenimo trukmė per pastarąjį šimtmetį išaugo penkiasdešimčia procentų. Tačiau šiuolaikiniai žmonės gyvena apgailėtinoje baimėje. Bijo nepažįstamų, ligų, nusikaltimų, aplinkos. Jie bijo namų, kuriuose gyvena, maisto, kurį valgo, technologijų, kurios supa. Jie savotiškai paklaikę netgi nuo nematomų dalykų: bakterijų, chemikalų, priemaišų, teršalų. Žmonės baikštūs, nervingi, sutrikę ir nusivylę. Ir, kas dar nuostabiau, jie įsitikinę, kad visos planetos aplinka yra sudarkyta. Nepaprasta! Kaip ir tikėjime kerais, sukurta ypatinga iliuzija – viduramžių verta pasaulinė fantazija. Viskas ritasi velniop, todėl privalome gyventi baimėje. Neįtikėtina.

– O kaip toks požiūris į pasaulį kiekvienam įteigiamas? – tęsė jis. – Nes, nors ir įsivaizduojame, kad gyvename skirtingose šalyse – Prancūzijoje, Vokietijoje, Japonijoje ar Jungtinėse Valstijose – tiesą sakant, visi gyvename vienoje ir toje pačioje Baimės valstybėje. Kaip tai padaryta?

Evansas nieko neatsakė. Suprato, kad atsakyti nebūtina.

– Taigi papasakosiu jums, kaip viskas vyksta, – kalbėjo mokslininkas. – Senais laikais, prieš jums gimstant, Piteri, Vakarų gyventojai tikėjo, kad jų valstybėje viešpatauja kažkoks karinis-pramoninis kompleksas. Eizenhaueris įspėjo amerikiečius septintojo dešimtmečio pradžioje, o europiečiai po dviejų pasaulinių karų patys kuo puikiausiai suprato, ką tai reiškia. Bet karinis-pramoninis kompleksas

jau nėra pagrindinis visuomenės variklis. Tikrovėje pastaruosius penkiolika metų mus kontroliuoja visiškai naujas kompleksas, daug galingesnis ir daug greičiau plintantis. Pavadinčiau jį politiniu-teisiniu žiniasklaidos kompleksu. PTŽ. Jis skirtas baimei tarp gyventojų skleisti – po reklamuojamo saugumo priedanga.

– Saugumas labai svarbus.

– Suprantama. Vakarų tautos nepaprastai saugios. Tačiau žmonės taip nesijaučia, nes egzistuoja PTŽ. PTŽ galingas ir pastovus būtent todėl, kad jungia tiek daug visuomenės institucijų. Politikams baimė reikalinga gyventojams kontroliuoti. Teisininkams reikia grėsmių, kad galėtų bylinėtis ir pinigus kalti. Žiniasklaidai reikia bauginančių istorijų auditorijai prikaustyti. Visos drauge šios trys valdžios tokios įtikinančios, kad gali sukti savo reikalus netgi tada, kai jų bauginimai visiškai be pagrindo, kai visiškai nepagrįsti faktais. Pavyzdžiui, nuomonė apie silikoninius krūtų implantus.

– Krūtų implantus? – nepatikėjo savo ausimis Evansas ir atsiduso.

– Taip. Prisiminkite, kad krūtų implantai buvo kaltinami kaip vėžio ir autoimuninių ligų sukėlėjai. Nepaisant statistinių duomenų, kad viskas – tik pramanai, regime dėmesį patraukiančius straipsnius, dėmesį patraukiančias bylas, pagarsėjusius politinius svarstymus. Gamintojas *Dow Corning* buvo išguitas iš verslo, kai sumokėjo tris milijardus du milijonus dolerių, o prisiekusieji priteisė dideles sumas grynaisiais ieškovams ir jų advokatams.

– Po ketverių metų tikslūs epidemiologiniai tyrimai įrodė, kad krūtų implantai tikrai nesukelia ligų. Bet iki to

laiko krizė jau buvo atlikusi savo užduotį, o PTŽ – godus mechanizmas, ieškantis naujų baimių, naujų grėsmių, – judėjo toliau. Sakau jums, *taip veikia šiuolaikinė visuomenė* – nuolatiniu baimės kurstymu. Nėra pasipriešinančios jėgos. Nėra kontrolės ir pusiausvyros sistemos, jokio atsparumo nuolatiniam baimės – vien tik baimės – skleidimui...

– Nes turime kalbos laisvę, spaudos laisvę.

– Toks klasikinis PTŽ atsakymas. Štai taip jie lieka versle, – paaiškino Hofmanas. – Bet pagalvokit. Jei negerai melagingai šaukti „Gaisras!“ perpildytam teatre, kodėl galima rėkti „Vėžys!“ *The New Yorker* puslapiuose? Kada pareiškimas neteisingas? Išleidome daugiau nei dvidešimt penkis milijardus dolerių išaiškinti, kad elektros linijų kaltinimai dėl vėžio sukėlimo neteisingi.[1] „Na ir kas?“, – pasakysit. Matau – parašyta veide. Esame turtingi, įstengiame. Čia tik dvidešimt penki milijardai dolerių. Bet tiesa ta, kad dvidešimt penki milijardai dolerių yra daugiau negu visas penkių skurdžiausių pasaulio šalių BVP *kartu sudėjus.* Pusė pasaulio gyventojų pragyvena su dviem doleriais per dieną. Taigi dvidešimt penkių milijardų dolerių pakaktų metus remti trisdešimt keturis milijonus žmonių. Arba galėtume padėti nuo AIDS Afrikoje mirštantiems žmonėms. Tačiau mes iššvaistome tuos pinigus fantazijoms, spausdinamoms žurnaluose, kurių skaitytojai į tas fantazijas žiūri labai rimtai. Patikėkit. Čia milžiniškas pinigų švaistymas. Kitokiame

---

[1] Baltųjų rūmų mokslininkų kabineto apytikris sąmatų įvertinimas, įskaičiuojant riziką, nuosavybės nuvertėjimą ir elektros linijų perkėlimą. Citata iš Parko, „Vudu mokslas“, 161 psl. (Parkas dalyvavo diskusijose.).

pasaulyje šitas švaistymas būtų nusikalstamas. Kiekvienas lengvai galėtų įsivaizduoti dar vieną Niurnbergo procesą – šį kartą nenuilstantiems Vakarų gerovės švaistytojams, – iliustruotą Azijoje ir Afrikoje mirusių vaikų nuotraukomis.

Profesorius stabtelėjo tik atsikvėpti.

– Galų gale kalbame apie moralinį smurtą. Galėtume tikėtis, kad mūsų religiniai vadai ar didieji humanistai pradės protestuoti prieš tokį švaistymą ir visame pasaulyje didėjantį beprasmių mirčių skaičių. Tačiau argi nors vienas religinis vadas prakalbo? Ne. Netgi priešingai, *jie įsijungia į chorą*. Jie tauškia: „Ką vairuotų Jėzus?“, tarsi būtų pamiršę, kad Jėzus tikrai „išvairuotų“ iš šventovės netikrus pranašus ir prekeivius baime.

Dabar profesorius tikrai įsikarščiavo.

– Kalbame apie labai *amoralią* situaciją. Tiesą sakant, tiesiog *šlykščią*. PTŽ šaltakraujiškai ignoruoja vargingiausių ir beviltiškiausių žmogiškų būtybių padėtį planetoje, idant kabinetuose sėdėtų nutukę politikai, žiniose pasirodytų turtingi diktoriai, o pro pirštus žiūrintys teisininkai ramiai važinėtų *Mercedes-Benz* kabrioletais. Taip, nereiktų pamiršti universitetų profesorių ir jų *Volvo*.

– Kaip tai? – nusistebėjo Evansas. – Koks čia ryšys su universitetų profesoriais?

– Na, čia jau kita kalba.

– O jeigu trumpai? – paprašė Evansas.

– Neišeina. Štai kodėl antraštės – dar ne žinios, Piteri. Bet pamėginsiu glaustai. Esmė tokia: per pastaruosius penkiasdešimt metų pasaulis pasikeitė. Gyvename žinių visuomenėje ar informacijos visuomenėje – kaip jums labiau

patinka. O tai padarė milžinišką poveikį mūsų universitetams.

– Prieš penkiasdešimt metų, – tęsė jis, – jei norėjai gyventi vadinamąjį „proto gyvenimą“, kitaip sakant, būti intelektualas, gyventi iš savo proto, turėjai dirbti universitete. Gyvenančiais iš savo proto galima buvo laikyti kelis laikraščių reporterius, kelis žurnalų redaktorius, bet tik apytikriai. Universitetai traukė tuos, kurie sąmoningai pasaulio gerovę iškeitė į vienišą intelektualų gyvenimą, mokydami amžinų vertybių jaunesnes kartas. Intelektualus gyvenimas buvo išskirtinai universitetų sritis. Tačiau šiandien visi visuomenės sluoksniai gyvena proto gyvenimą. Visa mūsų visuomenė pagrįsta intelektualiu darbu: trisdešimt šeši procentai dirbančiųjų – mokslo darbuotojai. Daugiau negu samdinių gamyboje. O kai profesoriai nusprendė, jog jie daugiau nebemokys jaunų žmonių, bet tą užduotį paliks savo doktorantams, kurie žino daug mažiau ir varganai kalba angliškai, universitetus ištiko krizė. Ką gero universitetai galėjo duoti? Jie paleido iš rankų proto gyvenimą. Jie nebemokė jaunimo. Tik galėjo išspausdinti tiek daug Fuko semiotikos tekstų kiekvienais metais. Kas nutiko mūsų universitetams? Kokia jų reikšmė šiuolaikinėje eroje?

Jis atsistojo, tarsi įelektrintas klausimo. Paskui staiga vėl atsisėdo.

– O atsitiko tai, – tęsė Hofmanas, – kad devintajame dešimtmetyje transformavosi patys universitetai. Buvę proto laisvės bastionai babito pasaulyje, seksualinės laisvės ir eksperimentų vietos tapo labiausiai suvaržyta terpe šiuolaikinėje visuomenėje. Nes turėjo vaidinti naują vaidmenį. Jie tapo naujų baimių PTŽ kompleksui kūrėjais. Šiandienos

universitetai tapo baimės fabrikais. Jie išranda visas naujas grėsmes ir visus naujus socialinius nerimus. Visus naujus suvaržymo kodus. Žodžius, kurių negalima tarti. Mintis, apie kurias negalima galvoti. Jie skleidžia nuolatinį naujo nerimo, pavojų ir socialinės grėsmės srautą, kurį vėliau panaudoja politikai, teisininkai ir reporteriai. Koks maistas jums netinka. Koks elgesys netinkamas. Negalima rūkyti, negalima keiktis, negalima šykštėti, negalima *galvoti.* Tos institucijos iš principo visiškai pasikeitė. Tikrai su niekuo nepalyginama.

– Šiuolaikinė baimės valstybė negalėtų egzistuoti be ją maitinančių universitetų, – toliau aiškino profesorius, – visam tam palaikyti reikia tam tikro neostalinistinio mąstymo, jis gali klestėti tik esant suvaržymams, už uždarų durų, nevykdant teisingumo. Mūsų visuomenėje tik institutai tą sukuria – kol kas. Pažiūra, kad šios institucijos liberalios – žiaurūs juokai. Jos iki kaulų smegenų fašistinės, sakau jums.

Jis nutilo ir parodė į šaligatvį.

– Kas tas vyrukas, besibraunantis pas mus pro minią? Atrodo keistai pažįstamas.

– Čia Tedas Bredlis, aktorius, – atsakė Evansas.

– Kur galėjau jį matyti?

– Per televiziją, jis vaidina prezidentą.

– A, taip. *Jį.*

Tedas priėjo ir atsistojo priešais šnopuodamas.

– Piteri, – kreipėsi į Evansą, – visur tavęs ieškojau. Ar tavo mobilusis įjungtas?

– Ne, nes...

– Sara mėgina su tavim susisiekti. Sakė, kad svarbu. Dabar pat turime išvykti iš miesto. Pasiimk pasą.

– Mes? – nustebo Evansas. – Kaip tu su tuo susijęs?

– Aš vyksiu kartu, – pareiškė Tedas.

Jiems susiruošus eiti, Hofmanas įsikibo Evansui į rankovę ir jį sustabdė. Jam buvo šovusi nauja mintis.

– Dar nekalbėjome apie involiuciją, – pareiškė.

– Profesoriau...

– Čia kitas žingsnis valstybės vystymesi. Tiesą sakant, tas jau vyksta. Turėtumėte pastebėti ironiją. Tarp kitko, išleidžiama dvidešimt penki milijardai dolerių, o po dešimties metų tas pats turtingas elitas, kuris baiminosi aukštos įtampos linijų sukeliamo vėžio, perka magnetus ir tvirtinasi prie kulkšnių, kiša į čiužinius (importuoti iš Japonijos magnetai geriausi, brangiausi), norėdami pasimėgauti *gydomuoju magnetinių laukų poveikiu.* Tie patys magnetiniai laukai – tik dabar jų jau trūksta!

– Profesoriau, – pertraukė Evansas, – man reikia eiti.

– Kodėl tie žmonės tiesiog neatsigula priešais televizorių ekranus? Kodėl nesiglaudžia prie virtuvės prietaisų? Prie visų tų dalykų, anksčiau taip gąsdinusių.

– Pasikalbėsime vėliau, – maldavo Evansas, traukdamas ranką.

– Magnetus net parduoda sveikatos parduotuvėse! Sveika gyvensena su magnetiniu lauku! Nesąmonė! Niekas neprisimena, kas buvo vos prieš kelerius metus! Džordžas Orvelas. Nebėra atminties!

– Kas tas vyrukas? – paklausė Bredlis, kai jie galų gale atsitraukė. – Atrodo, jam trūksta kelių varžtelių, tiesa?

SANTA MONIKA
SPALIO 13 D., TREČIADIENIS
10:33 VAL.

– Įrašai apie katastrofą slepiasi ledo šerdyje, – ant pakylos monotoniškai skaitė pranešėjas. Jis buvo rusas, taigi kalbėjo su stipriu akcentu. – Šios ledo šerdys iš Grenlandijos rodo, kad per paskutinius šimtą tūkstančių metų įvyko keturi staigūs klimato pokyčiai. Kartais klimatas pasikeisdavo labai greitai, per keletą metų. Kol šių įvykių atsiradimo mechanizmas tebetiriamas, ledo šerdys rodo, kad gali egzistuoti „kibirkštinis“ poveikis klimatui, kuriam pasireiškus maži pasikeitimai – tarp jų ir žmogaus sukelti pokyčiai – gali nulemti katastrofiškas ilgalaikes pasekmes. Neseniai išvydome tokių pasekmių ženklus: atskilo didžiausias pasaulyje ledkalnis, praradome baisiai daug gyvybių per staigų potvynį Amerikos pietvakariuose. Nėra sunku nuspėti, jog pamatysime dar daugiau...

Pranešėjas padarė pauzę, nes ant pakylos atskubėjęs Dreikas kažką pašnibždėjo jam į ausį, nulipo ir dirstelėjo į laikrodį.

– Oi, meldžiu atleisti, – pasakė pranešėjas, – atsinešiau šiek tiek pasenusius pastebėjimus. Ta tekstų rengimo sis-

tema! Girdėjote dalį mano senos, du tūkstančiai pirmųjų metų kalbos. Norėjau pasakyti, kad du tūkstančiai pirmaisiais atskilęs ledkalnis (didesnis nei kelios Amerikos valstijos) ir pavojingai neatitinkantis sezonų oras visame pasaulyje, taip pat ir saulėtuose pietvakariuose, pranašauja tolesnį klimato nestabilumą. Viskas ką tik prasidėjo.

Sara Džouns stovėjo atsukusi nugarą ir kalbėjosi su garsaus Holivudo advokato ir dosnaus VAIF'o aukotojo žmona Ana Garner. Ši buvo ryški kaip visada ir tauškė neužsičiaupdama.

– Papasakosiu, ką girdėjau, – kalbėjo Ana. – Girdėjau, kad vyksta pramonininkų remiama kampanija nevyriausybinėms organizacijoms diskredituoti. Pramonė bijo augančios aplinkosaugos judėjimo galios ir žūtbūtinai, žūtbūtinai trokšta jį sustabdyti. Pastaraisiais metais turėjome keletą kuklių pasiekimų, o tai varo juos iš proto ir...

– Atsiprašau, – pertraukė Sara, – tik minutėlę, Ana.

Atsisuko ir pasižiūrėjo į ant pakylos stovintį rusų pranešėją. *Ką jis pasakė?* – pagalvojo.

Sara nuskubėjo prie spaudos stalo, kur su atverstais nešiojamaisiais kompiuteriais buvo susėdę reporteriai. Žurnalistai gaudavo skubiai apdorojamą konferencijos medžiagą.

Ji dirstelėjo per petį *Los Angeles Times* reporteriui Benui Lopesui. Benas tikrai neprieštaravo – jis mėnesių mėnesius nesėkmingai bandė merginti Sarą.

– O, ką matau! Sveika, gražuole.

– Sveikas, Benai. Nieko prieš, jei kai ką pasižiūrėsiu?

Ji palietė pelę ir pervedė ekranu žymeklį.

– Žinoma, labai prašom. Puikūs kvepalai.

Sara skaitė:

GALI EGZISTUOTI „KIBIRKŠTINIS" KLIMATO POVEIKIS, KURIAM PASIREIŠKUS MAŽI PASIKEITIMAI – TARP JŲ IR ŽMOGAUS SUKELTI POKYČIAI – GALI NULEMTI ILGALAIKES KATASTROFIŠKAS PASEKMES. NESENIAI IŠVYDOME TOKIŲ PASEKMIŲ ŽENKLUS: ~~ATSKILO DIDŽIAUSIAS PASAULYJE LEDKALNIS, PER STAIGŲ POTVYNĮ AMERIKOS PIETVAKARIUOSE ŽUVO DAUGYBĖ ŽMONIŲ. NĖRA SUNKU NUSPĖTI, JOG PAMATYSIME DAR DAUGIAU...~~

Bežiūrint tekstas pasikeitė, išbrauktos eilutės dingo, atsirado nauji sakiniai:

GALI EGZISTUOTI „KIBIRKŠTINIS" POVEIKIS KLIMATUI, KURIAM PASIREIŠKUS MAŽI PASIKEITIMAI – TARP JŲ IR ŽMOGAUS SUKELTI POKYČIAI – GALI NULEMTI ILGALAIKES KATASTROFIŠKAS PASEKMES. IŠVYDOME TOKIŲ PASEKMIŲ ŽENKLUS: DU TŪKSTANČIAI PIRMAISIAIS ATSKILĘS LEDKALNIS (DIDESNIS NEI KELIOS AMERIKOS VALSTIJOS) IR PAVOJINGAI NEATITINKANTYS SEZONŲ ORAI VISAME PASAULYJE, TAIP PAT IR SAULĖTUOSE PIETVAKARIUOSE, PRANAŠAUJA TOLESNĮ KLIMATO NESTABILUMĄ.

– Po galais, – sumurmėjo Sara.

– Kažkas negerai? – paklausė Benas.

– Ar girdėjai, ką jis pasakė?

– Aha. Vargšas vyrukas. Tikriausiai kilo problemų dėl laiko skirtumo. Ir, akivaizdu, nesusidoroja su anglų kalba...

Originalios pastabos pradingo, įrašas buvo pataisytas. Bet nebuvo jokios abejonės: *rusas iš anksto žinojo apie ledkalnį ir apie staigų potvynį*. Šie įvykiai buvo paminėti jo kal-

boje. Tik, kai jis išlipo iš lėktuvo, kažkas pamiršo pasakyti, jog nieko neatsitiko.

Rusas žinojo iš anksto.

Bet dabar įrašas buvo pataisytas, pastabos išbrauktos. Ji dirstelėjo į konferenciją įrašinėjančią vaizdo kamerą užpakalyje. Nėra abejonių, jog frazė dings ir iš vaizdo įrašų.

Tas kalės vaikas žinojo iš anksto.

– Klausyk, – tarė Benas, – nežinau, ko taip nusiminei. Nušviesk mane.

– Vėliau, – pažadėjo Sara. – Tikrai.

Patapšnojusi vyrukui per petį, sugrįžo pas Aną.

– Taigi, – tęsė Ana, – susiduriame su pramonininkų remiama kampanija: puikiai suderinta, dosniai finansuojama, visur prasismelkiančia, ultradešiniosios pakraipos, kurios tikslas – suardyti aplinkosauginį judėjimą, stojantį jiems skersai kelio.

Po to, ką neseniai pamatė, Sara neturėjo nuotaikos leistis į tokius plepalus.

– Ana, – tarė, – ar tau niekada nešovė į galvą, kad tu – paranojikė?

– Ne. Tarp kitko, netgi paranojikai turi priešų.

– Kiek pramonės įmonių vadovų šiuo metu išrinkti į VAIF'o tarybą? – paklausė Sara.

– Na, ne tiek jau daug.

Sara žinojo, kad iš trisdešimties valdybos narių dvylika – pramonės šulai. Panašus santykis buvo visose šiuolaikinėse aplinkosaugos grupėse. Pastaruosius dvylika metų visose aplinkosaugos organizacijose darbavosi ir pramonininkų atstovai.

– Ar klausei savo korporacijos valdybos narių apie šią slaptą pramonės vykdomą kampaniją?

– Ne, – atsakė Ana, keistai žiūrėdama į Sarą.

– Ar nemanai, – kalbėjo Sara, kad galbūt tokios nevalstybinės organizacijos kaip VAIF'as ir gali būti tie, kurie vykdo slaptą kampaniją?

– Apie ką čia kalbi? – pyktelėjusi paklausė Ana. – Sara, mes geriečiai.

– Tikrai?

– Taip, geriečiai, – tikino Ana. – Kas tau darosi, Sara?

Stovėjimo aikštelėje greta konferencijos salės pastatytame automobilyje su nešiojamuoju kompiuteriu ant kelių sėdėjo Sandžongas Tapa. Jis lengvai įsibrovė į žurnalistų naudojamą belaidę prieigą ir ėmė siųstis konferencijos medžiagą, kurią iš karto išsaugodavo. Išsaugodavo, nes bijojo, kad bet kurią akimirką gali būti demaskuotas ir atjungtas. Bet dabar jau žinojo, kad turės visą medžiagą, net ir pataisymus. *Keneriui*, – pagalvojo, – *tikriausiai patiks*.

Kitame ekrane Sandžongas stebėjo palydovinius vaizdus iš Vakarų Atlanto, už Floridos krantų. Kaip tik pradėjo suktis didelė aukšto slėgio masė, sudarydama dantytą uragano užuomazgą. Akivaizdu, kažkas buvo suplanuota, bet su uraganu susiję veiksmai dėl kažkokios priežasties buvo atšaukti.

O dabar Sandžongas sekė kitais tyrimo keliais. Keneris ypač nerimavo dėl mažo tiriamojo povandeninio laivo *DOEV/2* ir jo plaukiojančios bazės *AV Scorpio*. Tą povandeninį laivą ir plaukiojančią bazę išsinuomojo Kalgaryje įsikūrusi gamtinių dujų korporacija *CanuCo*: norėjo atlikti

tyrimus Pietų Ramiajame vandenyne – paieškoti povandeninių dujų telkinių. Plaukiojanti bazė prieš kokius du mėnesius nuplaukė į Port Moresbį Naujojoje Gvinėjoje, o paskui paliko tą uostą ir buvo pastebėta netoli Bugenvilio, Saliamono salose.

Atrodytų, nieko įdomaus, kol netapo žinoma, kad *CanuCo* yra Kanadoje neregistruota korporacija, neturinti jokių duomenų, tik internetinį puslapį ir internetinį adresą. Puslapio savininkė buvo *CanuCo* lizingo korporacija, dar viena neegzistuojanti kompanija. Nuoma buvo apmokėta iš Kaimanų salų, atsiskaityta eurais. Mokėjimą atliko įmonė „Seisminės paslaugos“, taip pat iš Kalgario, besidalijanti tuo pačiu pašto adresu su *CanuCo*.

Visos šios organizacijos akivaizdžiai buvo vienas objektas. Ir būtent „Seisminės paslaugos“ pirmosios bandė išsinuomoti povandeninį laivą. Ir tikriausiai netgi buvo susijusios su Neto Deimono mirtimi Vankuveryje.

Šiuo metu įstaigos Vašingtone žvalgė palydovinius žemėlapius mėgindamos rasti *AV Scorpio* kažkur Saliamono salų grandinėje. Bet Saliamono salas dengė debesų sluoksnis, pro kurį palydovų radarai negalėjo nustatyti laivo buvimo vietos.

Laivo dingimas kėlė nerimą. Tikriausiai jis kažkur pasislėpė, galbūt įplaukė į dengtą doką.

Kažkur Pietų Ramiajame vandenyne.

O vandenynas didelis.

Lygiai taip pat kėlė nerimą faktas, jog pirmiausia plaukiojanti bazė nuplaukė į Vankuverį, kur pasikrovė trisdešimt tonų „pramonės įrengimų“, supakuotų penkias tonas sveriančiose dėžėse. Kanados vyriausybė pagalvojo, kad

kompanija dėžėse nelegaliai perveža automobilius, todėl jas atidarė. Tačiau vietoj automobilių muitinės pareigūnai rado sudėtingą įrangą, kuri deklaracijoje įvardyta kaip „dyzelio generatoriai".

Generatoriai!

Sandžongas nežinojo, kas tose dėžėse, bet buvo tikras, kad ne dyzelio generatoriai. Nes nereikia plaukti į Vankuverį, kad nupirktum keletą generatorių. Taigi kėlė nerimą...

– Klausyk! Tu!

Nepalietis dirstelėjo ir pamatė du apsaugininkus, skersai stovėjimo aikštelę einančius prie jo automobilio. Tikriausiai jo įsilaužimą į belaidę prieigą pastebėjo. Buvo laikas nešdintis. Jis pasuko degimo raktelį ir nuvažiavo. Pravažiuodamas pro apsaugininkus, žaismingai jiems pamojo.

– Sara? Kas čia vyksta? Ką tik bukai kažkur spoksojai.

– Nieko, Ana. – Sara papurtė galvą. – Tiesiog galvojau.

– Apie ką? Ir ką turėjai omeny sakydama, kad aš – paranojikė? – Ana uždėjo delną Sarai ant rankos. – Tikrai. Aš šiek tiek dėl tavęs sunerimusi.

O aš sunerimusi dėl tavęs, – pagalvojo Sara.

Tiesą sakant, būtent Sara jautė aiškų paranojinį šaltį. Apsidairė ir jos akys susidūrė su Dreiko akimis. Jis stebėjo ją, tyrė ją iš kito kambario galo. Įdomu, kiek laiko. Ar matė, kaip ji puolė prie reporterių staliuko? Ar suprato reikšmę? Ar Dreikas nutuokia, kad ji žino?

– Sara, – kvietė Ana, purtydama jos ranką.

– Klausyk, – tarė Sara, – tikrai apgailestauju, bet turiu eiti.

– Sara, man dėl tavęs neramu.

– Viskas bus gerai. – Ji jau ėjo iš salės.

– Tiesiog eisiu su tavimi, – žengdama koja kojon pareiškė Ana.

– Verčiau jau neitum.

– Rūpinuosi tavo gerove.

– Manau, kurį laiką norėčiau pabūti viena, – pareiškė Sara.

– Ar taip elgiamasi su draugais? – paklausė Ana. – Primygtinai prašau, mieloji. Tau reikia trupučio globos. Matau. O čia tam ir esu.

Sara atsiduso.

Nikolas Dreikas stebėjo, kaip Sara išeina iš kambario. Kaip jis ir prašė, Ana prisiklijavo prie Saros. Ana buvo ištikima ir atkakli. Sara jos niekaip neatsikratys, nebent nuspręstų apsisukti ir tikra to žodžio prasme pabėgti. Bet jei taip pasielgtų... na, tuomet jie imtųsi griežtesnių veiksmų. Laikai sunkūs, šiokie tokie griežtesni veiksmai yra būtini. Kaip kare.

Bet Dreikas tikėjosi, kad kraštutinių priemonių neprireiks. Tiesa, Keneriui pavyko suardyti pirmus du planus, bet tik dėl to, kad AIF'as – gauja diletantų. Jų karštakošiškas moksleiviškas „pasidaryk pats“ bruožas netiko šiuolaikinės žiniasklaidos tikslams. Dreikas daugybę kartų tą minėjo Henliui. Henlis nusprendė numoti ranka. Rūpinosi tik paneigimu. Na, VAIF'as tikrai gali paneigti, kad pažįsta tuos klounus. Kokia šūdvaisių gauja!

Bet paskutinis planas kitoks. Jis buvo kurptas daug rūpestingiau – taip reikėjo – ir buvo patikėtas profesionalams. Keneris niekuomet nesugebės jo suardyti. *Net nespės lai-*

ku, – galvojo Dreikas. Be Tedo Bredlio ir Anos, Dreikas turi pakankamai akių ir ausų, papasakosiančių, kaip sekasi tai grupei. O kad būtų dar tikresnis, jis Keneriui turi paruošęs dar vieną staigmeną.

Atidarė telefoną ir paskambino Henliui.

– Prikabinau jiems uodegas, – informavo.

– Gerai.

– Kur tu?

– Jau skubu su žiniomis pas V., – atsakė Henlis, – privažiuoju prie namo.

Pro žiūronus Keneris stebėjo, kaip sidabrinis *Porsche* kabrioletas įsuka į įvažiavimą prie pakrantės namo. Iš automobilio išlipo aukštas tamsiaplaukis vyriškis mėlynais golfo marškinėliais ir rusvomis laisvomis kelnėmis. Buvo užsimaukšlinęs beisbolo kepuraitę, prisidengęs tamsiais akiniais, bet Keneris iš karto atpažino Henlį, VAIF'o visuomenės informavimo ir reklamos skyriaus vadovą.

Ratas užsidaro, – pagalvojo. Padėjo žiūroną ant tvorelės ir susimąstė apgalvodamas, ką pamatė.

– Ar žinote, kas jis toks, pone? – paklausė šalia stovintis jaunutis FTB agentas. Buvo visai dar vaikas, ne daugiau kaip dvidešimt penkerių.

– Taip, – atsakė Keneris, – žinau, kas jis toks.

Jie stovėjo ant Santa Monikos uolų – matė ir pakrantę, ir vandenyną. Pakrantė – nuo kranto iki dviračių takelio – buvo kelių šimtų jardų pločio. Paskui – eilė namų, vienas prie kito, išilgai pakrantės greitkelio. Paskui – šešios juostos riaumojančio transporto srauto. Nors ir prisišlieję prie greitkelio, namai buvo pasakiškai brangūs – po dvidešimt

ar trisdešimt milijonų kiekvienas, taip buvo kalbama, o gal ir brangiau. Juose gyveno labiausiai pasiturintys Kalifornijos žmonės.

Henlis užtraukė medžiaginį savo *Porsche* stogą. Judėjo pedantiškai, beveik nervingai. Paskui nuėjo prie vartų ir paskambino. Namas, kurio link pasuko, buvo ultrašiuolaikiškas, lenktų stiklo formų. Ryto saulėje spindėjo kaip deimantas.

Henlis įėjo į vidų. Jam iš paskos užsidarė vartai.

– Nepasirūpinote dėl vidun įeinančių žmonių, – sunerimo FTB agentas.

– Teisingai, – patvirtino Keneris, – nepasirūpinau.

– Nenorite paklausyti ar įrašyti ką...

– Ne.

– Bet tas gali įrodyti...

– Ne, – pertraukė Keneris. Vaikiščias stengėsi būti naudingas, bet erzino. – Man tas nesvarbu. Tiesiog noriu žinoti, kada jie visi išvyks.

– Tarsi išvyktų atostogų?

– Taip, – pritarė Keneris.

– O kas, jei jie paliks tarnaitę?

– Nepaliks, – tikino Keneris.

– Iš tikrųjų, pone, esu beveik tikras, kad paliks. Tie žmonės visada ką nors palieka prižiūrėti namo.

– Ne, – atkito Keneris. – Tas namas liks tuštutėlis. Išvyks visi.

Vaikiščias susiraukė.

– Tarp kitko, kieno tas namas?

– Namas priklauso vyrukui, vardu V. Alenas Vilis, – atsakė Keneris. Tai jis gali jam pasakyti. – Jis – filantropas.

– Aha. Jis ką, įsimaišė į mafiją?

– Galima ir taip pasakyti, – neprieštaravo Keneris. – Panašu į turto prievartavimą.

– Suprantama, – kalbėjo vaikiščias, – niekas neužkala tiek pinigo, nepalikdamas juodų dėmių, suprantate, ką turiu omeny?

Keneris atsakė, kad supranta. Iš tiesų – V. Aleno Vilio istorija buvo tipiška amerikietiška, kaip Horacijaus Eldžero[1] pasakojimai. Alas Vilis pradėjo nuo nebrangių drabužių parduotuvių tinklo. Pirkdavo darbužius, pasiūtus išspaudžiant paskutinį prakaitą iš vargšų trečiojo pasaulio darbininkų, o Vakarų miestuose parduodavo trisdešimt kartų brangiau. Po dešimties metų savo kompaniją pardavė už keturis šimtus milijonų dolerių. Netrukus tapo, kaip pats teigė, radikaliu socialistu, kovotoju dėl ekologiško pasaulio ir aplinkosauginio teisingumo gynėju.

Išnaudojimą, kuris pačiam buvo toks pelningas, dabar užsipuolė su tais pačiais pinigais, kuriuos dėl to išnaudojimo ir užkalė. Vyrukas buvo ugningas ir teisingas, o su prie vardo pridėta „V." – dar ir nepamirštamas. Jo puolimai dažnai priversdavo kompanijas pasitraukti iš trečiojo pasaulio gamyklų, kurias paskui perimdavo Kinijos korporacijos ir vietiniams darbininkams mokėdavo dar mažiau. Taigi be jokio sveiko išskaičiavimo V. Alenas Vilis išnaudojo darbininkus dukart: pirmą kartą – kad atneštų sėkmę jam,

---

[1] Horacijus Eldžeras (*Horatio Alger),* (1832–1899) – rašytoju tapęs amerikiečių dvasininkas, daugiausiai kūręs istorijas apie vargšus neturtingus berniūkščius, kurie sunkiu darbu ir atkakliomis pastangomis pasiekia „Amerikietišką svajonę".

antrą – kai jų sąskaita nuramindavo savo nešvarią sąžinę. Jis buvo įspūdingas, dailus vyras ir tikrai nekvailas, tiesiog egoistiškas ir nepraktiškas geradarys. Šiuo metu sakosi rašąs knygą apie prevencijos pagrindus.

Taip pat įkūrė V. Aleno Vilio fondą, kuris, aukodamas daugybei organizacijų, tame tarpe ir VAIF'ui, rėmė su aplinkosauga susijusias bylas.

Vyrukas buvo pakankamai svarbus, Henlis pats jį aplankytų.

– Taigi jis – turtingas aplinkosaugininkas, – pasitikslino FTB vaikiščias.

– Teisingai, – atsakė Keneris.

Vaikis linktelėjo.

– Gerai, – pasakė, – bet vis tiek nesuprantu. Kas verčia jus manyti, kad turtingas vyrukas paliks namą tuščią?

– Negaliu tau to pasakyti, – atsakė Keneris, – bet tikrai paliks. Ir noriu sužinoti minutės tikslumu – kada. – Ištiesęs agentui kortelę, paprašė: – Paskambink šiuo numeriu.

Vaikis pažiūrėjo į kortelę.

– Šituo?

– Šituo, – patvirtino Keneris.

– O kada maždaug?

– Greitai, – atsakė Keneris.

Suvibravo jo telefonas. Atidaręs perskaitė Sandžongo pranešimą:

„SURADO *AV SCORPIO*"

– Reikia vykti, – pasakė Keneris.

405-TAS GREITKELIS
SPALIO 13 D., TREČIADIENIS
12:22 VAL.

– Nesąmonės, – pareiškė Tedas Bredlis, įsitaisęs keleivio sėdynėje Evansui važiuojant į Van Nuisą. – Negali vienas susižerti visus malonumus, *Pietro*. Žinau, kad praeitą savaitę buvai išvykęs į kažkokią paslaptingą ekskursiją. Aš irgi noriu.

– Tu negali vykti, Tedai, – įtikinėjo Evansas. – Tau niekas neleis.

– Leisk man pačiam viskuo pasirūpinti, gerai, – išsiviepdamas atšovė aktorius.

Evansas pagalvojo: *kas čia vyksta?* Bredlis tiesiog prilipo, praktiškai laikė jį už rankos. Atsisakė palikti Piterį vieną.

Suskambo Piterio telefonas. Skambino Sara.

– Kur tu? – paklausė.

– Beveik oro uoste. Su manimi važiuoja Tedas.

– Aha, – miglotai atsakė mergina, duodama suprasti, kad negali kalbėti. – Na, mes ką tik atvykome į oro uostą, o čia, atrodo, kilo sunkumų.

– Kokių sunkumų?

– Teisinių, – atsakė mergina.

– Ką nori pasakyti? – nesuprato Evansas. Bet dar kalbėdamas pasuko iš kelio link vartų, vedančių prie pakilimo tako, ir pats viską pamatė.

Oro uoste apsuptas aštuonių apsaugininkų stovėjo Herbas Louvenšteinas. Atrodė, kad ruošėsi užantspauduoti Mortono lėktuvo duris.

Evansas pravažiavo pro vartus ir iššoko iš automobilio.

– Kas čia vyksta, Herbai?

– Antspauduojamas lėktuvas, – paaiškino Herbas, – kaip reikalauja įstatymai.

– Kokie įstatymai?

– Džordžo Mortono turtas dabar lauks oficialaus testamento patvirtinimo, jei kartais pamiršai, ir visas išvardytas turtas, taip pat visos banko sąskaitos ir nekilnojamasis turtas iki federalinio įvertinimo ir mirties mokesčių apskaičiavimo privalo būti užantspauduotas. Šis lėktuvas liks užantspauduotas, kol gausime įvertinimo išvadas. Užtruks nuo šešių iki devynių mėnesių.

Tą akimirką su limuzinu įsuko Keneris. Prisistatęs padavė ranką Louvenšteinui.

– Vadinasi, čia testamento patvirtinimo klausimas, – pasitikslino.

– Teisingai, – atsakė Louvenšteinas.

– Stebiuosi, kad jūs taip kalbate, – pasakė Keneris.

– Kodėl? Džordžas Mortonas negyvas.

– Tikrai? Negirdėjau.

– Vakar rado jo kūną. Evansas su Bredliu nuvyko ir atpažino.

– O medicininis tyrimas sutapo?

Louvenšteinas šiek tiek susimėtė.

– Manau, taip.

– Manote? Tikrai gavote dokumentą iš medicinos tyrėjo? Skrodimą atliko praeitą vakarą.

– Aš manau – aš tikiu, kad turime dokumentą.

– Ar galiu jį pamatyti?

– Manau, dokumentas mano kabinete.

– Ar galiu jį pamatyti? – pakartojo Keneris.

– Tiktai sukliudysite man dirbti. – Louvenšteinas pasisuko į Evansą. – Tai atpažinai Mortono kūną ar ne?

– Atpažinau, – atsakė Evansas.

– O tu, Tedai?

– Taip, – atsiliepė Bredlis. – Atpažinau, ten buvo jis, viskas gerai. Ten gulėjo Džordžas, vargšas vyrukas.

– Vis dar noriu pamatyti medicinos eksperto patvirtinimą, – pasakė Louvenšteinui Keneris.

Louvenšteinas purkštelėjo.

– Neturite pagrindo to reikalauti, ir aš oficialiai atmetu jūsų prašymą. Esu vyresnysis advokatas, įgaliotas turtui tvarkyti. Esu jo paskirtas vykdytojas ir jau sakiau, kad mano kabinete guli tas dokumentas.

– Girdėjau, – nenusileido Keneris, – bet, atrodo, teks priminti, kad neteisėtai pareikštas testamento patvirtinimas yra klastotė. Galėtų būti gana rimtas kaltinimas tokiam teismo pareigūnui kaip jūs.

– Klausykit, – tarė Louvenšteinas, – nežinau, kokį žaidimą čia žaidžiate...

– Paprasčiausiai noriu pamatyti dokumentą, – ramiai pasakė Keneris. – Skrydžių tarnyboje, štai ten, yra fakso

aparatas. – Jis parodė į pastatą greta lėktuvo. – Galite per kelias sekundes atsisiųsti dokumentą ir šį klausimą išspręsime be jokių sunkumų. O, kita vertus, galite paskambint į medicinos ekspertų įstaigą San Fransiske ir patvirtinti, kad jie tikrai atliko teigiamą identifikaciją.

– Bet mes esame greta dviejų liudytojų, kurie...

– Juk gyvename DNR testų laikais, – nenusileido Keneris, žvilgčiodamas į laikrodį. – Siūlau paskambinti.

Atsisukęs į apsaugininkus, pasakė:

– Galite atidaryti lėktuvą.

Apsaugos pareigūnai atrodė suglumę.

– Pone Louvenšteinai?

– Tik minutę, vieną prakeiktą minutę, – pasakė Louvenšteinas ir išdidžiai nužingsniavo į skrydžių tarnybos pastatą. Eidamas traukė iš kišenės mobilųjį.

– Atidarykit lėktuvą, – paliepė Keneris apsaugininkams. Paskui atvertė piniginę ir parodė savo ženklelį.

– Taip, pone, – nebesiginčijo vyrai.

Atriedėjo kitas automobilis, su Ana Garner išlipo Sara.

– Koks čia sambrūzdis? – pasiteiravo Ana.

– Tiesiog menkutis nesusipratimas, – paaiškino Keneris. Prisistatė moteriai.

– Žinau, kas jūs esate, – atšovė ši, beveik neslėpdama priešiškumo.

– Manau, turėtumėte, – šypsodamasis nesutriko Keneris.

– Ir turiu pasakyti, – bėrė Ana, – kad tokie kaip jūs – apsukrūs, amoralūs, be jokių skrupulų – užteršėte planetą, pavertėte ją tokią, kokia dabar yra. Todėl iš karto išsiaiš-

kinkim: jūs man nepatinkat, pone Keneri. Nemėgstu jūsų asmeniškai, nepatinka, kaip jūs elgiatės su pasauliu, nepatinka niekas, už ką jūs pasisakote.

– Įdomu, – tarstelėjo Keneris. – Galbūt kurią dieną galėčiau detaliau ir išsamiau pasikalbėti apie tai, kas būtent blogai su ta jūsų aplinka ir kas būtent yra atsakingas už planetos pavertimą teršalų bala.

– Kada tik panorėsite, – piktai atrėžė moteris.

– Gerai. Turite teisinį išsilavinimą?

– Ne.

– Mokslinį pasirengimą?

– Ne.

– O kokia jūsų kvalifikacija?

– Buvau dokumentinių filmų prodiuserė. Paskui auginau vaikus.

– Aaa...

– Bet aš labai atsidavusi aplinkai, tokia buvau visą gyvenimą, – pasakojo Ana. – Skaitau viską. Nuo pradžios iki galo perskaitau „Mokslo“ skiltį kiekvieno antradienio *New Yorks Times*, žinoma, skaitau *The New Yorker* ir *New York Review*. Aš ypač gerai informuota.

– Tuomet puiku, – tarė Keneris. – Lauksiu mūsų pokalbio.

Pilotas privažiavo prie vartų, palaukė, kol atidarys.

– Manau, po kelių minučių galėsime išskristi, – pasakė Keneris ir atsisuko į Evansą. – Kodėl tau neįsitikinus, kad ponui Louvenšteinui viskas gerai?

– Tuojau, – sutiko Evansas ir patraukė į skrydžių tarnybos pastatą.

– Tiesiog – kad žinotumėt, – tarė Ana, – mudu vyksime su jumis. Aš ir Tedas.

– Žavu, – pasišaipė Keneris.

Skrydžių tarnybos pastate Evansas surado Louvenšteiną pasilenkusį prie telefono galiniame kambarėlyje, skirtame pilotams.

– Bet, sakau tau, šis vyrukas neužkibo, jis reikalauja dokumentų, – kalbėjo Louvenšteinas. O po pauzės pridūrė: – Klausyk, Nikai, dėl šito neketinu prarasti licencijos. Tas vyrukas turi Harvardo teisės laipsnį.

Evansas pabeldė į duris.

– Ar galime ramiai skristi?

– Palaukite minutę, – pasakė Louvenšteinas į ragelį, paskui uždengė delnu mikrofoną. – Ar ketinate išskristi dabar?

– Taip. Nebent turite dokumentą...

– Atrodo, yra tam tikrų neaiškumų dėl tikslios Mortono nuosavybės būklės.

– Tuomet išskrendame, Herbai.

– Gerai, gerai.

Jis vėl prakalbo į ragelį.

– Jie išskrenda, Nikai, – pasakė. – Jei nori juos sustabdyti, veik pats.

Visiems susėdus kabinoje, Keneris apėjo ir išdalijo popieriaus lakštus.

– Kas čia? – paklausė Bredlis, susižvalgęs su Ana.

– Pateisinamasis dokumentas, – paaiškino Keneris.

Ana garsiai perskaitė:

– „...neatsako už mirtinus atvejus, rimtus kūno sužalojimus, nedarbingumą, galūnių netekimą...“ – galūnių netekimą?

– Būtent, – patikino Keneris, – privalote suprasti, jog vykstame ten, kur ypač pavojinga. Griežtai perspėjau judu abu neskristi. Bet jūs absoliučiai ignoravote mano patarimą, taigi privalote pasirašyti šitą.

– Kur mes vykstame? – paklausė Bredlis.

– Kol lėktuvas nepakilo, pasakyti negaliu.

– Kodėl pavojinga?

– Ar yra kokių problemų? Nenorite pasirašyti? – pasiteiravo Keneris.

– Ne. Po velnių. – Bredlis suraitė parašą.

– Ana?

Ana sudvejojo, prikando lūpą, bet pasirašė.

Pilotas uždarė duris. Suūžė variklis ir lėktuvas nuriedėjo pakilimo keliu. Stiuardas paklausė, ko jie norėtų išgerti.

– *Puligny-Montrachet*, – paprašė Evansas.

– Kur skrendame? – dar kartą paklausė Ana.

– Į salą netoli Naujosios Gvinėjos krantų.

– Ko?

– Atsirado rūpesčių, – atsakė Keneris, – kuriuos reikia sutvarkyti.

– Nenorėtumėte būti šiek tiek konkretesnis?

– Kol kas – ne.

Lėktuvas perskrodė Los Andželą dengusius debesis ir pasuko į vakarus, virš Ramiojo vandenyno.

ORE
SPALIO 13 D., TREČIADIENIS
16:10 VAL.

Sarai palengvėjo, kai Dženifer Heins nuėjo į kabinos priekį nusnūsti ir tučtuojau užmigo. Tačiau buvo keblumų dėl kartu skrendančių Anos ir Tedo. Pokalbis kabinoje rutuliojosi nenatūraliai. Keneris daug nekalbėjo. Tedas smarkiai gėrė. Jis pasakė Anai:

– Kaip žinai, ponas Keneris netiki niekuo, kuo tiki visi normalūs žmonės. Net visuotiniu atšilimu. Net Kiotu.

– Savaime suprantama, kad jis netiki Kiotu, – prisidėjo Ana. – Juk jis – pramonininkų samdytas banditas. Atstovauja anglininkų ir naftininkų interesams.

Keneris nieko nepasakė. Tiesiog padavė jai savo vizitinę.

– Rizikos tyrimų institutas, – garsiai perskaitė moteris. – Čia kažkas nauja. Pridėsiu šį pavadinimą prie melagingų dešiniojo sparno priedangų sąrašo.

Keneris tylėjo.

– Nes viskas – dezinformacija, – nesiliovė Ana. – Tyrimai, pranešimai spaudai, reklaminiai lapeliai, internetiniai puslapiai, organizuotos kampanijos. Už visko slypi dideli

pinigai. Leiskit pasakyti: pramonė džiūgavo, kai Jungtinės Valstijos nepasirašė Kioto sutarties.

Keneris pasikasė smakrą, bet tylėjo.

– Mes – didžiausi pasaulio teršėjai, o mūsų vyriausybei nusispjauti, – kalbėjo moteris.

Keneris meilikaujančiai nusišypsojo.

– Užtat dabar Jungtinės Valstijos – tarsi parijas – izoliuotos nuo likusio pasaulio ir, suprantama, neapkenčiamos, nes nepasirašė Kioto protokolo, skirto visuotinėms problemoms spręsti.

Ji vis nesiliovė kurstyti Kenerį. Galų gale atrodė, jog ir jo taurė persipildė.

– Papasakokit man apie Kiotą, Ana, – paprašė Keneris. – Kodėl turėtume sutartį pasirašyti?

– Kodėl? Nes turime moralinę pareigą prisijungti prie likusio civilizuoto pasaulio mažindami anglies emisiją žemiau dešimtojo dešimtmečio lygio.

– Kokį poveikį šita sutartis duos?

– Visas pasaulis žino. Iki du tūkstančiai šimtųjų metų sumažės pasaulio temperatūra.

– Kiek?

– Nesuprantu, kur link sukate.

– Nesuprantate? Atsakymas puikiai žinomas. Dėl Kioto sutarties iki du tūkstančiai šimtųjų metų šiluma sumažėtų keturiomis šimtosiomis Celsijaus laipsnio. Keturiomis šimtosiomis laipsnio. Ar ginčysitės dėl šių duomenų?

– Žinoma. Keturios kas? Šimtosios laipsnio? Juk tai absurdas.

– Taigi netikite, kad Kioto protokolas turės poveikio?

– Na, galbūt todėl Jungtinės Valstijos ir nepasirašė...

– Ne, toks poveikis būtų, jei mes *pasirašytume*. Keturios šimtosios laipsnio.

– Ne, – tarė Ana, purtydama galvą, – netikiu, kad tai tiesa.

– Skaičiavimai daugybę kartų publikuoti moksliniuose žurnaluose. Pateiksiu jums šaltinius.[1]

Bredlis, pakėlęs stiklą, kreipėsi į Aną:

– Tas vyrukas – tikras nuorodų meistras.

– Taip, toks esu, – patvirtino Keneris. – Nes priešinuosi retorikai.

Bredlis atsirūgo.

– Keturios šimtosios laipsnio? Per šimtą metų. Kokia mėšlina nesąmonė.

– Visi taip pasakytų.

– Aš ką tik pasakiau, – tarė Bredlis.

– Bet Kiotas – tik pirmas žingsnis, – nepasidavė Ana. – Čia esmė. Nes jei tikėtumėte prevencinėmis priemonėmis, kaip kad aš tikiu...

– Nemanau, kad Kioto tikslas buvo žengti pirmą žingsnį, – pertraukė ją Keneris. – Manau, jog tikslas buvo sumažinti visuotinį atšilimą.

– Na, taip.

---

[1] Naujausiame, *Nature 22* (2003 m. spalio mėn.): 395–741, teigiama, kad, pasirašius Rusijai, efektas būtų toks: iki du tūkstančiai penkiasdešimtųjų temperatūros sumažėjimas dviem šimtosiomis Celsijaus laipsnio. *IPCC* modeliai teigia, kad daugiau, bet neviršija penkiolikos šimtųjų Celsijaus laipsnio. Lomborgas, 302 psl. Wigley'is, 1998 m. „Visuotinio atšilimo sumažėjimas nežymus, aštuonios – dvidešimt aštuonios šimtosios Celsijaus laipsnio".

– Tai kam priimti sutartį, kuri nieko nepadės? Kurios poveikis bus niekinis?

– Čia tik pirmas žingsnis, kaip jau sakiau.

– Pasakykit man, kaip galvojate, ar įmanoma sumažinti anglies dioksido kiekį?

– Žinoma. Yra daugybė alternatyvios energijos šaltinių, kurie tik ir laukia, kada bus panaudoti. Vėjo galia, saulė, atliekos, geoterminės...

– Tomas Viglis ir septyniolikos mokslininkų bei inžinierių iš viso pasaulio grupė atliko išsamų tyrimą ir padarė išvadą, jog neįmanoma. Medžiaga išspausdinta *Science*. Mokslininkai teigia, jog nėra žinomos technologijos, galinčios sumažinti anglies emisiją ar net išlaikyti ją daug kartų didesniame nei šiandien lygyje. Jie daro išvadą, jog vėjo, saulės ir net branduolinės energijos šiai problemai spręsti nepakaks. Teigia, jog reikia visiškai naujos ir dar neišrastos technologijos.[1]

– Nesąmonė, – paprieštaravo Ana, – Amoris Louvinsas jau prieš dvidešimt metų viską išdėstė. Vėjas ir saulė, gamtosauga, energijos efektyvumas. Nėra jokių sunkumų.

– Akivaizdu, kad yra. Louvinsas prognozavo, kad iki dutūkstantųjų trisdešimt penkis procentus Jungtinių Valstijų energijos gamins alternatyvūs šaltiniai. Realūs duomenys rodo vos šešis procentus.

[1] Martinas Hoffertas ir kt., „Pažangiausios technologijos tiesia kelią klimato stabilizavimui: energija šiltnamio efekto apimtai planetai", *Science* 298 (2002 m. lapkričio mėn. 1 d.): 981–87. „Energijos šaltiniai, galintys pagaminti nuo šimto iki trijų šimtų procentų dabartinės pasaulyje suvartojamos energijos ir nesukeliantys šiltnamio dujų emisijos, neegzistuoja".

– Nepakanka subsidijų.

– Nė viena valstybė pasaulyje negamina trisdešimt penkių procentų alternatyvios energijos, Ana.

– Bet tokios šalys kaip Japonija padaro daug daugiau nei mes.

– Japonijoje yra penki procentai atnaujintos energijos, – atsakė Keneris. – Penki procentai ir Vokietijoje. Anglijoje – du procentai.

– Danijoje?

– Aštuoni procentai.

– Gana, – nusileido moteris, – tai tik reiškia, kad turime daug darbo.

– Net klausimas nekyla. Vėjo malūnai į gabaliukus kapoja paukščius, taigi jie neišpopuliarės. Bet saulės plokštės dirbs. Tyliai, efektyviai...

– Saulė – puiku, – tarstelėjo Ana.

– Taip, – sutiko Keneris. – Ir mums tereikia apie dvidešimt septynių tūkstančių kvadratinių kilometrų plokštės. Tiesiog uždengti saulės kolektoriumi Masačusetso valstiją ir bus atlikta. Žinoma, iki du tūkstančiai penkiasdešimtųjų mūsų energijos poreikis patrigubės, tai gal geriau pasirinkti Niujorką.

– O gal Teksasą. Kiek žinau, niekam Teksasas nerūpi, – pridūrė Ana.

– Na, jūs teisi, – pritarė Keneris. – Uždenkime dešimt procentų Teksaso, ir viskas. Nors, – pridūrė, – teksasiečiai mieliau pasirinktų uždengti Los Andželą.

– Juokaujate.

– Visai ne. Apsistokime Nevadoje. Vis tiek ten dykuma. Bet man smalsu išgirsti apie jūsų pačios patirtį su alterna-

tyvia energija. O kaip jūs pati, Ana? Ar naudojate alternatyvius šaltinius?

– Taip. Mano baseiną šildo saulės energija. Tarnaitės vairuoja hibridinius automobilius.

– O ką vairuojate jūs?

– Na, man reikia didesnio automobilio – vaikams.

– Kiek didesnio?

– Na, aš vairuoju visureigį. Kartais.

– O jūsų rezidencija? Ar turite saulės plokštes savo elektros energijos poreikiams?

– Na, į namus buvo atvykę konsultantai. Tik Džeris, mano vyras, sako, kad instaliuoti per brangu. Bet stengiuosi jį įtikinti.

– O jūsų prietaisai...

– Kiekvienas ekonomiškas, taupantis energiją. Kiekvienas.

– Puiku. O kokio dydžio jūsų šeima?

– Turiu du berniukus. Septynerių ir devynerių.

– Nuostabu. O kokio dydžio jūsų namas?

– Tiksliai nežinau.

– Kiek kvadratinių pėdų?

Moteris sudvejojo.

– Po velnių, pasakyk jam, Ana, – tarstelėjo Bredlis. – Ji turi sušiktai *didelį* namą. Gal dešimties, gal penkiolikos tūkstančių kvadratinių pėdų[1]. Nuostabiai *gražų*. O kiek žemės! Tikriausiai akras ar pusantro. Purkštuvai veikia dieną naktį. O koks stebuklingas kraštovaizdis: ten nuolat vyksta labdaringi renginiai. Visą laiką – nuostabūs renginiai.

---

[1] Dešimt penkiolika tūkstančių kvadratinių pėdų bus apie tūkstantis, tūkstantis trys šimtai kvadratinių metrų (1 $ft^2 \approx 0{,}0929\ m^2$).

Keneris žiūrėjo į Aną.

– Dvylika tūkstančių kvadratinių pėdų, – pasakė moteris.

– Keturiems žmonėms? – pasitikslino Keneris.

– Na, su mumis kartais gyvena mano anyta. Ir, žinoma, namo gale – tarnaitės.

– Ar turite kitą namą? – paklausė Keneris.

– Velnias, ji turi dar *du*, – atsiliepė Bredlis. – *Pasakišką* vietelę Aspene ir, be to, didelį namą Meine.

– Tą mes paveldėjome, – teisinosi Ana. – Mano vyras...

– Ir butą Londone, – nesiliovė Bredlis, – jūsų ar jūsų vyro firmos, ar kaip ten?

– Firmos.

– O kaip keliaujate? – pasiteiravo Keneris. – Naudojatės asmeniniu lėktuvu?

– Na, noriu pasakyti, *savo* neturime, bet prisijungiame prie kitų. Skrendame, kai vis tiek skrenda kiti žmonės. Pripildome lėktuvą. O tas yra *gerai*.

– Savaime suprantama, – sutiko Keneris. – Bet, turiu pastebėti, esu šiek tiek sutrikęs dėl jūsų filosofijos...

– Ei, – pertraukė Ana, staiga pyktelėjusi, – gyvenu aplinkoje, kurioje privalu laikytis tam tikrų standartų. Tas būtina mano vyro verslui ir, tarp kitko, kur gyvenate jūs?

– Turiu butą Kembridže.

– Kokio dydžio?

– Devynių šimtų kvadratinių pėdų[1]. Neturiu nuosavo automobilio. Skraidau antrąja klase.

– Netikiu, – atkirto Ana.

---

[1] 83,6 m².

– Geriau patikėtum, – įsiterpė Bredlis, – tas vyrukas žino, kas jis toks...

– Užsičiaupk, Tedai, – rėžė moteris, – tu girtas.

– Ne, dar negirtas, – paprieštaravo įsižeidęs vyriškis.

– Nekaltinu jūsų, Ana, – ramiai tarė Keneris. – Žinau, jog esate ištikima ekologijos šalininkė. Tiesiog bandau įsivaizduoti, koks tikras jūsų požiūris į aplinką.

– Mano požiūris toks, kad žmonija šildo ir nuodija planetą, todėl turime moralinių įsipareigojimų biosferai, visiems augalams ir gyvūnams, kurie buvo sunaikinti, ir negimusioms žmonių kartoms – saugoti, kad tie katastrofiški pasikeitimai neįvyktų. – Moteris atsilošė ir nuleido galvą.

– Taigi jūsų moraliniai įsipareigojimai yra kitiems – kitiems augalams, kitiems gyvūnams, kitiems žmonėms.

– Būtent.

– Turime elgtis taip, kad nekenktume jų interesams?

– Kad nekenktume mūsų visų interesams.

– Galimas daiktas, jų poreikiai nesutampa su jūsiškiais. Interesų konfliktas yra gana įprastas.

– Kiekvienas padaras turi teisę gyventi planetoje.

– Baikit, jūs tuo netikite, – paprieštaravo Keneris.

– Tikiu. Nesu specisistė[1]. Kiekviena gyva būtybė.

– Net maliariją sukeliantys parazitai?

– Na, jie *yra* gamtos dalis.

– Tuomet ar priešinatės poliomielito ir raupų išnaikinimui? Jie taip pat yra gamtos dalis.

---

[1] Specisistas – žmogus, sąmoningai remiantis nežmogiškų būtybių išnaudojimą.

– Na, turėčiau pasakyti, yra dalis išpuikusios žmonijos, keičiančios pasaulį pagal savo poreikius. Testosterono paskatinti impulsai, kokių nepatiria moterys...

– Neatsakėte, – pertraukė Keneris, – ar priešinatės poliomielito ir raupų išnaikinimui?

– Jūs žaidžiate frazėmis.

– Vargu. Ar keisti pasaulį pagal kieno nors poreikius yra nenatūralu?

– Žinoma. Tai prieštarauja gamtai.

– O jei pažvelgsime į termitų pylimą? Į bebrų užtvanką. Šie padarai dramatiškai keičia aplinką, paveikia daugybę kitų būtybių. Ar jie prieštarauja gamtai?

– Pasauliui nekyla pavojus dėl termitų pylimų.

– Be abejonės, kyla. Bendras termitų svoris viršija bendrą visų žmonių svorį žemėje. Tiesą sakant, viršija tūkstantį kartų. Ar žinote, kiek metano išskiria termitai? Metanas – galingesnės šiltnamio dujos už anglies dioksidą.

– Daugiau nebegaliu, – pasidavė Ana. – Jūs mėgaujatės ginču. Aš – ne. Tiesiog norėjau padaryti pasaulį geresnį. Dabar eisiu ir paskaitysiu žurnalą.

Ji nuėjo į lėktuvo priekį ir atsisėdo atsukusi Keneriui nugarą.

Sara liko savo vietoje.

– Jos ketinimai geri, – pasakė.

– Tik informacijos trūksta, – atsakė Keneris. – Tiesiausias kelias į katastrofą.

Tedas Bredlis atsistojo. Jis sekė Kenerio ir Anos debatus. Ana jam patiko. Buvo gana tikras, jog žaidė su ja lovoje. Kai išgerdavo, kartais negalėdavo prisiminti, bet apniko miglo-

ti švelnūs prisiminimai apie Aną, todėl spėjo, kad čia slypi priežastis.

– Manau, buvai šiurkštus, – pareiškė Bredlis savo prezidentiniu tonu. – Kam prikaišioti tokiam žmogui kaip Ana? Ji labai rūpinasi tais reikalais. Iš tiesų paskyrė ekologijai savo gyvenimą. Jai tikrai rūpi.

– Tai ką? – paklausė Keneris. – *Rūpestis* pats savaime nėra svarbus. Trokšti gera nieko nereiškia. Prasmę turi tik *žinios* ir *rezultatai*. Ji neturi žinių ir, dar blogiau, pati to nesuvokia. Žmonija nežino, kaip padaryti tą, ką mano galinti padaryti.

– Pavyzdžiui – ką?

– Paveikti aplinką. Nežinome kaip.

– Ką čia tauški? – puolė Bredlis, iškeldamas rankas. – Kokios nesąmonės! Žinoma, mes pajėgūs suvaldyti aplinką.

– Tikrai? Tai gal žinai ką nors apie Jeloustouno parko istoriją? Pirmojo pasaulyje nacionalinio parko?

– Lankiausi.

– Klausiu ne to.

– Gal pereitum prie esmės? – paprašė Bredlis. – Žaisti „Klausimus-atsakymus“ truputį per vėlu. Supranti, ką turiu omenyje?

– Tuomet gerai, – tarė Keneris, – papasakosiu.

Jeloustouno parkas, aiškino Keneris, buvo pirmoji visame pasaulyje laukinė vietovė, paversta draustiniu. Teritorijos aplink Jeloustouno upę Vajominge jau seniai garsėjo nuostabiais vaizdais. Tą vietą liaupsino Luisas ir Klarkas.

Ją tapė Birstadas ir Moranas. O naujajam Šiaurės Ramiojo vandenyno geležinkeliui reikėjo vaizdingos pramogos turistams į Vakarus patraukti. Taigi tūkstantis aštuoni šimtai septyniasdešimt antraisiais – iš dalies – dėl geležinkelininkų spaudimo prezidentas Ulisas Grantas atskyrė du milijonus akrų ir įkūrė Jeloustouno nacionalinį parką.

Tačiau kilo viena tuomet netikėta problema. Niekas neturėjo patyrimo, kaip saugoti laukinę gamtą. Niekada anksčiau to neprireikė. Ir atrodė, kad bus daug lengviau, nei buvo iš tikrųjų.

Kai tūkstantis devyni šimtai trečiais metais parke apsilankė Teodoras Ruzveltas, jis pamatė stambių žvėrių knibždantį kraštą. Čia gyveno tūkstančiai elnių vapičių, bizonų, juodųjų lokių, briedžių, pumų, grizlių, kojotų, vilkų ir snieginių avinų. Iki to laiko galiojo taisyklė palikti viską, kaip yra. Tačiau netrukus buvo įkurta parko tarnyba, nauja biurokratinė įstaiga, kurios vienintelė užduotis buvo išlaikyti parke pradines sąlygas.

Tačiau jau po dešimties metų žvėrių knibždantis kraštas, kurį regėjo Ruzveltas, visiems laikams dingo. Tikra to priežastis buvo parko tvarkytojai, įgalioti palaikyti pirmines sąlygas parke. Jie ėmėsi daugybės priemonių, kurios, jų manymu, turėjo geriausiai padėti išsaugoti parką ir jo gyventojus. Bet žmonės klydo.

– Na, – pertraukė Bredlis, – mūsų žinios laikui bėgant tapo geresnės...

– Ne, netapo, – nesutiko Keneris. – Toks mano požiūris. Nuolat teigiame, kad šiandien žinome daugiau, bet faktai šito nepatvirtina.

O atsitiko štai kas: pirmieji parko tvarkytojai klaidingai tikėjo, kad elniai vapičiai baigia išnykti. Taigi pamėgino padidinti elnių bandas naikindami grobuonis. Galų gale iššaudė ir išnuodijo visus parko vilkus. Be to, uždraudė tose teritorijose medžioti indėnams, nors Jeloustounas tradiciškai buvo jų medžioklės žemės.

Saugomos elnių vapičių kaimenės pradėjo plėstis, jie ėdė tiek daug vienos rūšies medžių šakelių ir žolių, kad teritorijos ekologija pradėjo keistis. Elniai surijo medžius, kuriuos bebrai naudodavo užtvankoms statyti, taigi pradingo bebrai. Štai tada tvarkdariai sužinojo, jog bebrai gyvybiškai svarbūs visiems regiono vandens telkiniams.

Dingus bebrams, išdžiūvo pievos, pradingo upėtakiai ir ūdros, paspartėjo dirvos erozija, o parko ekologija kito vis sparčiau.

Trečiojo dešimtmečio pradžioje tapo akivaizdu, jog elnių vapičių tikrai per daug, taigi prižiūrėtojai ėmė šaudyti juos tūkstančiais. Bet augalų ekologija, atrodo, pasikeitė visam laikui. Senasis medžių ir žolių derinys nebegrįžo.

Taip pat pamažu paaiškėjo, jog senieji indėnų medžiotojai puikiai veikė parko ekologiją, nuolat pamažindami elnių vapičių, briedžių ir bizonų skaičių. Šis pavėluotas supratimas atėjo suvokus, kad čiabuviai amerikiečiai turėjo stiprią įtaką „neliestai laukinei gamtai“, kurią pirmą kartą pamatė baltieji arba tarėsi pamatę, kai tik atvyko į Naująjį Pasaulį. Nebuvo tokio dalyko kaip „neliesta laukinė gamta“. Tūkstančius metų Šiaurės Amerikos gyventojai darė didelę įtaką aplinkai – degino lygumų žolę, keitė miškus, retino tam tikrų gyvūnų populiacijas, o kitus medžiojo iki išnykimo.

Žiūrint į praeitį, draudimas indėnams medžioti atrodo klaida. Bet čia tik viena iš daugybės klaidų, kurias ir toliau nepaliaujamai daro parko tvarkdariai. Iš pradžių grizliai saugomi – paskui išžudomi. Vilkai išžudomi – paskui sugrąžinami. Sustabdomi gyvūnų tyrinėjimai lauko sąlygomis, neleidžiama naudoti antkaklių su radijo ryšiu, paskui, kai kuri nors rūšis paskelbiama nykstančia, vėl pradedama. Diegiama gaisrų prevencijos politika neturint supratimo apie regeneracinį gaisrų poveikį. Paskui, pasikeitus politikai, tūkstančiai akrų sudeginama su tokiu įkarščiu, kad žemė tampa sterili ir miškai neatsėjus nebeišauga. Aštuntojo dešimtmečio pradžioje buvo įveisti vaivorykštiniai upėtakiai, netrukus išžudę vietines plėšriųjų žuvų rūšis.

Ir taip toliau.

Taip galima tęsti be galo.

– Tai, ką turime, – kalbėjo Keneris, – yra ignoravimo, nekompetencijos, pražūtingų nepageidaujamų intervencijų istorija. Vėliau mėginama viską pataisyti, dar vėliau bandoma atitaisyti žalą, sukeltą pataisymų tokių dramatiškų, kad prilygsta naftos išsiliejimui ar toksinių atliekų išvertimui. Tik šiuo atveju nėra kaip kaltinti blogio korporacijas ar iškastinio kuro ekonomiką. Šias negandas sukėlė aplinkos specialistai, apsiėmę saugoti laukinę gamtą, darę vieną siaubingą klaidą po kitos ir kartu parodę, kaip mažai tesupranta apie aplinką, kurią ketina globoti.

– Bet čia – absurdas, – pasakė Bredlis. – Saugodamas laukinę gamtą ją paprasčiausiai saugai. Palieki ramybėje ir leidi įsivyrauti gamtos pusiausvyrai. Tai viskas, ko reikia.

– Visiškas pramanas, – nesutiko Keneris. – Pasyvi apsauga – palikti viską ramybėje – neišsaugo laukinės gamtos

status quo lygiai taip pat, kaip ir neišsaugotų daiktų, paliktų jūsų kieme. Pasaulis gyvas, Tedai. Viskas nuolat kinta. Rūšis nugali, dingsta, įsigali, žūsta, suveši, būna išstumiama. Tiesiog nekreipdamas dėmesio į laukinę gamtą neįšaldysi jos dabartinėje būklėje – panašiai kaip užrakinęs vaikus kambaryje nesustabdysi jų augimo. Mūsų pasaulis kinta, ir jei nori tam tikrame žemės lopinėlyje išlaikyti tam tikrą būklę, turi nuspęsti, kokia tai būklė, o paskui aktyviai, net agresyviai ją palaikyti.

– Bet ką tik sakei, kad nežinome, kaip tai padaryti.

– Teisingai. Nežinome. Nes kiekvienas veiksmas, kurio tik imamės, lemia pasikeitimus aplinkoje, Tedai. Ir bet koks pasikeitimas daro žalą kokiems nors augalams ar gyvūnams. Tai neišvengiama. Jei saugomi seni miškai norint padėti dėmėtosioms pelėdoms, vadinasi, Kirtlando krūminukai ir kai kurios kitos rūšys liks be mėgstamų jaunų miškų. Ir pritrūks maisto.

– Bet...

– Jokių bet, Tedai. Pateik pavyzdį veiklos, kuri turi tik teigiamas pasekmes.

– Gerai, pateiksiu. *CFC* uždraudimas dėl ozono sluoksnio.

– Tas padarė žalos trečiojo pasaulio žmonėms, nes nebeliko pigių šaldytuvų. Maistas dažniau genda ir daugiau žmonių miršta apsinuodiję maistu.

– Bet ozono sluoksnis svarbesnis...

– Galbūt tau... Jie galėtų nesutikti. Bet mes kalbame apie tai, ar galite imtis priemonių, kurios nesukels žalingų pasekmių.

– Gerai. Saulės kolektoriai. Pakartotino vandens naudojimo sistemos namams.

– Skatina žmones statytis namus nuošaliose vietovėse, kur anksčiau niekas negalėjo kurtis dėl vandens ar energijos stokos. Kėsinamasi į laukinę gamtą ir pražūtingai veikiamos rūšys, kurių anksčiau niekas netrikdė.

– *DDT* uždraudimas.

– Neabejotinai didžiausia dvidešimtojo amžiaus tragedija. *DDT* buvo geriausia priemonė nuo moskitų ir, nepaisant retorikos, nebuvo nieko kito – nei tiek gero, nei tiek saugaus. Per metus po uždraudimo du milijonai žmonių be reikalo mirė nuo maliarijos, daugiausiai vaikai. Iš viso uždraudimas lėmė daugiau nei penkiasdešimt milijonų nereikalingų mirčių.[1] *DDT* uždraudimas nužudė daugiau žmonių nei Hitleris, Tedai. O didžioji dalis kaltės tenka aplinkosauginiam judėjimui.[2]

– Bet *DDT* – kancerogenas.

– Ne, nėra. Ir uždraudimo metu visi tą žinojo.[3]

– Buvo nesaugus.

– Tiesą sakant, buvo toks saugus, kad galėjai jį valgyti. Atliekant vieną eksperimentą žmonės du metus valgė *DDT*.[4] Uždraudus chemikalas pakeistas parationu, kuris

---

[1] Kai kuriais apskaičiavimais pateikiama apie trisdešimt milijonų mirčių.

[2] Visa diskusija apie DDT su Vildavskiu, 1994 m., 55–80 psl.

[3] Svinio komisija, 1972 m. balandžio 25 d., „DDT neturi kancerogeninio poveikio žmogui“. Rakelshausas uždraudė jį po dviejų mėnesių, teigdamas: „DDT kelia kancerogeninę riziką“ žmogui. Jis niekada neskaitė Svinio pranešimo.

[4] Hajesas, 1969 m.

tikrai nesaugus. Per kelis mėnesius po *DDT* uždraudimo mirė daugiau nei šimtas ūkių darbininkų, nes buvo neįpratę elgtis su tikrai nuodingais pesticidais.[1]

– Dėl viso šito mūsų nuomonės skiriasi.

– Vien todėl, kad jums trūksta svarbių faktų arba nenorite atsižvelgti į tų organizacijų, kurias palaikote, veiksmų pasekmes. Vieną dieną *DDT* uždraudimas bus pripažintas didele apmaudžia klaida.

– *DDT* niekada nebuvo uždraustas.

– Jūs teisus. Tiesiog šalims buvo pasakyta, kad jei ir toliau jį naudos, negaus paramos iš užsienio, – papurtė galvą Keneris. – Bet neginčytina esmė, pagrįsta Jungtinių Tautų statistika, ta, kad prieš *DDT* uždraudimą maliarijos atvejų labai smarkiai sumažėjo. Penkiasdešimt tūkstančių mirčių per metus visame pasaulyje. Vos po kelių metų maliarija vėl tapo pasaulio rykšte. Po uždraudimo mirė penkiasdešimt milijonų žmonių, Tedai. Dar kartą sakau, nėra jokio veiksmo be žalos.

Sekė ilga tyla. Tedas, įsitaisęs savo kėdėje, buvo beprabyląs, bet vėl užsičiaupė. Pagaliau pratarė:

– Gerai, puiku. – Persikūnijo į savo išdidžiausią, prezidentišką manierą. – Įtikinai. Skiriu tau tašką. Ir kas?

– Taigi tikrasis aplinkosaugos veiksmų klausimas toks: ar nauda bus didesnė negu žala? Nes žala visada yra.

– Gerai, gerai. Taigi?

---

[1] Jhonas Noble'is Wilfordas, „Mirtys nuo DDT įpėdinio kelia sąmyšį“, New York Times, 1970 m. rugpjūčio 21 d., 1 psl.; Wildavskis, 1996 m., 73 psl.

– Kada girdėjai taip kalbant bent vieną aplinkosaugos grupę? Niekada. Jie visi – absoliutistai. Stoja prieš teisėjus ginčydami, kad reguliavimai turi būti vykdomi visai neatsižvelgiant į sąnaudas.[1] Reikalavimas, kad pertvarkymai teiktų naudą, teismo buvo pateiktas tik po daugybės baisingų iššvaistymų. Paskelbus reikalavimą, aplinkosaugininkai klykte klykė ir grasino susidorojimu, ir tebeklykia. Jie nenori, kad žmonės sužinotų, kiek jų įnašas į aplinkos tvarkymą iš tikrųjų atsieina visuomenei ir pasauliui. Pats baisiausias pavyzdys – benzolo kiekio reglamentavimas devintojo dešimtmečio pabaigoje. Pernelyg brangiai jis atsiėjo visuomenei. Kiekvieni papildomi gyvenimo metai kainavo po dvidešimt milijardų dolerių.[2] Ar sutiktumėte su tokiu tvarkymu?

– Na, kai pateiki tokius pavyzdžius, tikrai ne.

– Kokie kiti pavyzdžiai gali būti, Tedai, išskyrus tiesą? Dvidešimt milijardų dolerių, kad gyvenimas pailgėtų vieneriais metais. Tokia buvo reguliavimo kaina. Argi remtumėte organizacijas, kurios reikalautų tokių švaistūniškų reglamentavimų?

– Ne.

– Pagrindinė spaudimą dėl benzolo kongrese dariusi grupė buvo VAIF'as. Ar ketinate atsistatydinti iš jų valdybos?

---

[1] Sansteino paminėta byla, 200–201 psl.

[2] Žr. Harvardo rizikos tyrimų centro analizę: Tengsas ir kt., 1995 m. Visą diskusiją rasite Lomborgo veikale, 338 psl. ir toliau. Mokslininkai daro išvadą: „Kai ignoruojame aplinkosaugos sprendimų savikainą... kitose srityse... iš tiesų įvykdome statistinę žmogžudystę". Nurodoma, jog vien JAV per metus dėl panašių projektų įgyvendinimo miršta šešiasdešimt tūkstančių žmonių.

– Žinoma, ne.

Keneris tiesiog lėtai linktelėjo.

– Štai taip ir būna.

Sandžongas parodė į kompiuterio ekraną. Keneris priėjo ir atsisėdo į gretimą kėdę. Ekrane buvo matyti tropinės salos, tankiai apaugusios miškais, vaizdas. Krantas ribojo žydro vandens įlanką. Atrodo, buvo nufotografuota iš žemai skrendančio lėktuvo. Pakrantėje stovėjo keturios vėjo nugairintos lūšnelės.

– Šitos naujos, – pasakė Sandžongas, – pastatytos per pastarąsias dvidešimt keturias valandas.

– Atrodo senos.

– Atrodo, bet nėra. Tyrimas iš arčiau parodė, kad jos dirbtinės. Tikriausiai padarytos ne iš medžio, o iš plastmasės. Didžiausioji tikriausiai rezidencija, o kituose trijuose statiniuose – įranga.

– Kokia įranga? – paklausė Keneris.

– Nuotraukose nieko nesimato. Tikriausiai įrangą iškrovė naktį. Bet pasikapsčiau ir gavau paskutinį aprašymą iš Honkongo muitinės. Įrangą sudaro trys ultragarsiniai kavitacijos generatoriai. Sumontuoti anglies terpėje, rezonansui atspariuose rėmuose.

– Ultargarsinę kavitacijos įrangą galima nusipirkti?

– Jie įsigijo. Nežinau kaip.

Keneris ir Sandžongas, suglaudę galvas, kalbėjosi tyliai. Evansas priėjęs palinko arčiau.

– Kas yra ultragarsinė... kas ten tokia? – paklausė pašnibždomis.

– Kavitacijos generatorius, – paaiškino Keneris, – tai didelės energijos akustinis prietaisas, toks nedidelio sunkvežimio dydžio, sukuriantis griežtai simetrišką kavitacijos lauką.

Evansas atrodė suglumęs.

– Kavitacija, – pridūrė Sandžongas, – reiškia ertmių formavimąsi medžiagoje. Kai verdi vandenį – jau kavitacija. Vandenį gali užvirti ir garso pagalba, bet šiuo atveju generatorius reikalingas sukelti kavitaciją kietoje medžiagoje.

– Kokioje kietoje medžiagoje? – paklausė Evansas.

– Žemėje, – paaiškino Keneris.

– Nesuprantu, – atsakė Evansas. – Ketinama sudaryti burbuliukus žemėje, tarsi užvirti vandenį?

– Taip, kažkas panašaus.

– O kam?

Juos pertraukė pasirodžiusi Ana Garner.

– Čia tik berniukų susirinkimas? – paklausė. – Ar galima prisijungti?

– Žinoma, – pasakė Sandžongas, barškindamas klaviatūrą. Ekrane buvo matyti tankus grafikų rinkinys. – Tiesiog peržiūrime anglies dioksido lygius ledo šerdyse, paimtose iš *Vostoko* stoties ir iš Grenlandijos ledo kerno projekto bazės.

– Jūs, berniukai, negalite amžinai laikyti manęs nežinioje, – tarė Ana. – Anksčiau ar vėliau šitas lėktuvas nusileis. O tuomet ir išsiaiškinsiu, ką iš tikrųjų ketinate daryti.

– Tiesa, – pastebėjo Keneris.

– Tai kodėl nepasakote dabar?

Keneris tiesiog papurtė galvą.

Pilotas įjungė radiją.

– Prašom prisisegti diržus, – pasakė. – Ruošiamės leistis Honolulu.

– Honolulu! – pakartojo Ana.

– O kur, galvojote, mes vykstame?

– Maniau...

Staiga ji nutilo.

Ji žino, kur vykstame, – pagalvojo Sara.

Kol lėktuvas Honolulu pildė kuro atsargas, įlipęs muitinės pareigūnas paprašė parodyti pasus. Jis, atrodo, sutriko pamatęs Tedą Bredlį, į kurį kreipėsi „Pone prezidente". Bredlis buvo pamalonintas uniformuoto vyro dėmesio.

Patikrinęs pasus, muitinės pareigūnas pasakė:

– Nurodyta jūsų vykimo vieta – Gareda Saliamono Salose. Tiesiog noriu įsitikinti, kad esate susipažinę su kelionės į Garedą patarimais. Dauguma ambasadų perspėja keliautojus atsižvelgti į esamas sąlygas ir tenai nevykti.

– Kokias esamas sąlygas? – paklausė Ana.

– Saloje veikia sukilėliai. Įvyko daugybė žmogžudysčių. Praeitais metais įžengusi australų kariuomenė daugumą sukilėlių sulaikė, bet ne visus. Aną savaitę įvyko trys žmogžudystės, dvi iš jų – užsieniečių. Vienas kūnas buvo... o, išniekintas. Galva paimta...

– Ką?

– Galva paimta. Bet ne gyvam esant.

Ana atsisuko į Kenerį.

– Tai štai kur vykstam? Į Garedą?

Keneris lėtai linktelėjo.

– Ką turite omeny sakydamas – paimta galva?

– Tikriausiai dėl kaukolės.

– Kaukolės, – pakartojo moteris. – Kalbate apie... galvų medžiotojus...

Keneris linktelėjo.

– Lipu iš šito lėktuvo, – pasakė Ana ir pačiupusi savo rankinę nusileido laipteliais.

Dženifer ką tik prabudo.

– Kas atsitiko?

– Ji nemėgsta atsisveikinti, – pajuokavo Sandžongas.

Tedas Bredlis glostė smakrą manydamas, jog atrodo labai galvotas.

– Užsieniečiui nupjovė galvą? – paklausė.

– Akivaizdu, kad daug blogiau, – atsakė pareigūnas.

– Jėzau, kas gali būti blogiau? – juokdamasis paklausė Bredlis.

– Situacija saloje nėra visiškai aiški. Pranešimai prieštaringi, – atsakė pareigūnas.

Bredlis nustojo juoktis.

– Ne. Rimtai: noriu žinoti. Kas blogiau už galvos netekimą?

Trumpa tyla.

– Jie tą žmogelį suvalgė, – pasakė Sandžongas.

Bredlis susvyravo kėdėje.

– *Suvalgė?*

Muitinės pareigūnas linktelėjo.

– Kai kurias kūno dalis, – paaiškino. – Bent jau taip pranešama.

– Po šimts, – nusikeikė Bredlis. – Kokias dalis? Nesvarbu, nenoriu žinoti. Jėzau Kristau. Suvalgė vyruką.

Keneris įdėmiai žiūrėjo į jį.

– Jums nereikia skristi, Tedai, – pasakė. – Jūs taip pat galite išlipti.

– Turiu pripažinti, galvoju apie tai, – pasakė Bredlis savo teisuolišku, prezidentiniu tonu. – Būti suvalgytam – nėra geidžiamiausia karjeros pabaiga. Pagalvokim apie didžiuosius. Pagalvokim apie Elvį – suėstas. Džonas Lenonas – suėstas. Noriu pasakyti, jie nenorėtų būti taip prisimenami. – Jis tylomis pakilo, nuleido smakrą ant krūtinės, giliai susimąstė, tada vėl pakėlė galvą. Tą gestą šimtus kartų kartojo televizijoje. – Bet, ne, – pasakė galų gale. – Priimu pavojus. Jei vykstate jūs, vykstu ir aš.

– Mes vykstame, – nesvyravo Keneris.

PAKELIUI Į GAREDĄ
SPALIO 13 D., TREČIADIENIS
21:30 VAL.

Į Kontago oro uostą Garedoje reikėjo skristi devynias valandas. Kabinoje buvo tamsu, beveik visi miegojo. Keneris, kaip visada, liko budrus. Sėdėjo gale ir tyliai kalbėjosi su Sandžongu.

Piteris Evansas pabudo po beveik keturių valandų skrydžio. Po nuotykių Antarktidoje tebedegė kojų pirštų galiukai, baisiai sopėjo nugarą – visas susidaužė per potvynį. Skausmas pirštų galiukuose priminė, jog kasdien turėjo pasitikrinti, pažiūrėti, ar neįsimetė infekcija. Piteris atsistojo ir nuėjo į lėktuvo galą, kur sėdėjo Keneris. Nusitraukė kojines ir pradėjo tyrinėti pirštų galiukus.

– Pauostyk, – patarė Keneris.

– Ką?

– Pauostyk. Jei parsidės gangrena, pirmiausia užuosi. Skauda?

– Degina. Labiausiai naktį.

Keneris linktelėjo.

– Viskas bus gerai. Manau, išsaugosi visus pirštus.

Evansas atsisėdo, atsilošė ir pagalvojo, kad labai keista šitaip kalbėti apie pirštus. Kažkodėl labiau suskaudo ir nu-

garą. Jis nuėjo į tualetą lėktuvo gale ir pasirausė stalčiuose, paieškojo nuskausminamųjų. Terado *Advilio,* taigi išgėrė tų vaistų ir grįžo atgal.

– Gudrią pasakėlę susukote Honolulu, – tarstelėjo. – Tik blogai, kad nesuveikė Tedui.

Keneris tiesiog spoksojo.

– Čia ne pasakėlė, – atkirto Sandžongas. – Vakar tikrai įvyko trys žmogžudystės.

– O. Ir kažką suvalgė?

– Taip buvo parašyta raporte.

– O, – tepasakė Evansas.

Eidamas tolyn į tamsią kabiną, Evansas pamatė sėdinčią Sarą.

– Negali užmigti? – sušnibždėjo mergina.

– Ne. Šiek tiek skauda. O tu?

– Aha. Gelia pirštų galiukus. Nuo šalčio.

– Ir man.

Sara linktelėjo virtuvėlės link.

– Kažin ar ten yra ko užkąsti?

– Manau, yra.

Ji atsistojo, patraukė į galą. Evansas sekė iš paskos.

– Dega ir ausų galiukai, – pasakė Sara.

– O manieji ne, – atsakė Evansas.

Ji pašniukštinėjo, rado šiek tiek šaltų lakštinių. Ištiesė lėkštę ir jam. Piteris papurtė galvą. Mergina prisikrovė lėkštę sau ir pradėjo valgyti.

– Taigi, ar seniai pažįsti Dženifer?

– Iš tikrųjų gerai jos nepažįstu, – atsakė Evansas. – Visai neseniai sutikau teisės kontoroje.

– Tai kodėl ji su mumis skrenda?

– Manau, pažįsta Kenerį.

– Pažįsta, – iš savo kėdės atsiliepė Keneris.

– Iš kur?

– Ji – mano dukterėčia.

– Tikrai? – nepatikėjo Sara. – Kiek laiko ji tavo dukte... Nesvarbu. Atsiprašau. Jau vėlu.

– Ji – mano sesers duktė. Tėvai žuvo lėktuvo katastrofoje, kai mergaitei buvo vienuolika.

– O...

– Ji daug laiko praleido viena.

– O...

Evansas žiūrėjo į Sarą ir dar kartą pagalvojo, kad čia kažkoks triukas: kaip ji gali pabusti iš miegų ir atrodyti taip nuostabiai, tiesiog tobulai. Nuo merginos dvelkė tais kvepalais, kurie varė jį iš proto nuo pat tos akimirkos, kai pirmą kartą užuodė.

– Na, – pasakė Sara, – ji labai daili.

– Aš ne, ach, aš nieko...

– Viskas gerai, – pertraukė mergina, – prie manęs tau nereikia apsimetinėti, Piteri.

– Neapsimetinėju, – atkirto Evansas. Prislinkęs šiek tiek arčiau, uodė Saros kvepalus.

– Apsimetinėji. – Sara pasitraukė nuo Piterio ir atsisėdo priešais Kenerį. – Kas bus, kai atskrisime į Garedą? – paklausė.

Viskas dėl to, – galvojo Evansas, – *kad ji turi tokį šiurpą keliantį sugebėjimą staiga pradėti elgtis taip, tarsi jo nė nebūtų.* Dabar Sara į Piterį nežiūrėjo, buvo sutelkusi visą dėmesį

į Kenerį, kalbėjo aiškiai tik su Keneriu ir elgėsi taip, tarsi nieko daugiau čia nebūtų.

Gal ji šitaip erzina? – galvojo Evansas. Gal čia savotiškas postūmis, kad jis susijaudintų ir pradėtų sekioti iš paskos? Bet jis jautėsi visiškai priešingai. Jis siuto.

Norėjo trenkti kumščiu per spintelę, sukelti triukšmą ir surikti: „Alio! Žemė kviečia Sarą!“ Ar kažką panašaus.

Bet kažkodėl pagalvojo, kad tik viską pablogintų. Galėjo įsivaizduoti jos nusivylusį žvilgsnį. *Tu tikras vaikas.* Kažką panašaus. Jis ilgėjosi nesudėtingų santykių – kaip paprastai būdavo su Džeinise. Tiesiog puikus kūnas, o balsą paprasčiausiai gali išjungti. Būtent to jam dabar ir reikėjo.

Jis pratisai atsiduso.

Sara išgirdo, dirstelėjo ir patapšnojo į sėdynę greta.

– Eikš, Piteri, – pakvietė, – prisijunk prie pokalbio.

Ir plačiai, gundančiai nusišypsojo.

Aš labai sutrikęs, – pagalvojo Piteris.

– Štai čia – Rezolušen Bėjus, – aiškino Sandžongas, rodydamas į savo kompiuterio ekraną. Iš pradžių buvo matyti įlanka, paskui vaizdas pasikeitė ir pasirodė visos salos žemėlapis. – Įlanka – šiaurės rytiniame salos pakraštyje. Oro uostas – vakariniame krante. Maždaug už dvidešimties mylių.

Garedos sala nelygiais pakraščiais buvo panaši į didelį vandenin įmerktą avokadą.

– Per salos centrą eina kalnagūbris, – pasakojo Sandžongas. – Vietomis iškyla iki trijų tūkstančių pėdų aukščio. Džiunglės salos viduje labai tankios, tikra to žodžio prasme – nepereinamos, nebent jei rastum keliuką ar vieną iš takų per džiungles. Bet vis tiek visos salos nepereitume.

– Tai vyksime keliu, – spėjo Sara.

– Galbūt, – atsakė Sandžongas. – Bet žinoma, jog šioje teritorijoje, čia... – jis pirštu apibrėžė plotą salos centre, – slepiasi sukilėliai. Jie pasidaliję į dvi ar tris grupes. Tiksli buvimo vieta nežinoma. Sukilėliai kontroliuoja šį mažą kaimelį prie šiaurinio kranto – Pavutu. Atrodo, jog jame ir sukilėlių būstinė. Tikriausiai keliai užblokuoti ir patruliuojama džiunglių takuose.

– Tai kaip nusigausime į Rezolušen Bėjų?

– Sraigtasparniu, jei pasiseks, – atsakė Keneris. – Tariausi su kai kuo, bet čia nėra patikimiausias pasaulio kraštas. Jei negausime sraigtasparnio, važiuosime automobiliu. Pažiūrėk, kaip toli reikia nusigauti. O šiuo metu netgi nežinome kaip.

– O kai nusigausime į Rezolušen Bėjų? – pasiteiravo Evansas.

– Pakrantėje išdygo keturi nauji statiniai. Turime juos užimti ir išmontuoti viduje esančius įrenginius. Padaryti, kad įranga neveiktų. Taip pat turime rasti plaukiojančią povandeninio laivo bazę ir išmontuoti povandeninį laivą.

– Kokį povandeninį laivą? – nustebo Sara.

– Vyrukai išsinuomojo mažą dviem asmenims skirtą tyrimų povandeninį laivą. Jis jau dvi savaites yra šiame regione.

– Kam?

– Dabar jau gana tiksliai žinome. Visa Saliamono salų grandinė, daugiau nei devyni šimtai salų, išsidėsčiusi labai geologiškai aktyvioje pasaulio dalyje, kalbant apie tektonines plokštes. Saliamono Salos – ta pasaulio dalis, kurioje tos plokštės susiduria. Štai kodėl čia tiek daug vulkanų ir tiek

daug žemės drebėjimų. Šis regionas labai nestabilus. Ramiojo vandenyno plokštė susiduria ir grimzta po Oldovajaus Javos plokšte. Rezultatas – Saliamono įduba, didžiulis povandeninis darinys, išsilenkęs kaip arka palei visą šiaurinį salų grandinės kraštą. Įduba labai gili – nuo dviejų iki šešių tūkstančių pėdų – ir siekia šiek tiek į šiaurę ir nuo Rezolušen Bėjaus.

– Taigi čia geologiškai aktyvus regionas su gilia įduba, – pakartojo Evansas. – Vis dar neįžvelgiu ryšio.

– Daugybė povandeninių vulkanų, daugybė šlaitų ir nuolaužų, todėl puikios galimybės susidaryti nuošliaužai, – paaiškino Keneris.

– Nuošliaužai.

Evansas pasitrynė akis. Buvo vėlu.

– Povandeninei nuošliaužai, – pakartojo Keneris.

– Vyrukai mėgina sukelti povandeninę nuošliaužą? – pasitikslino Sara.

– Taip manome. Kažkur palei Saliamono įdubos šlaitą. Gal penkių šimtų, gal tūkstančio pėdų gylyje.

– O ką tas duos? Povandeninė nuošliauža, – nesuprato Evansas.

– Parodyk jam didįjį žemėlapį, – paprašė Sandžongo Keneris.

Sandžongas atnešė viso Ramiojo vandenyno baseino žemėlapį – nuo Sibiro iki Čilės, nuo Australijos iki Aliaskos.

– Nagi, – pasiūlė Keneris, – nubrėžk tiesią liniją nuo Rezolušen Bėjaus ir pažiūrėk, kur ji nuves.

– Į Kaliforniją!

– Teisingai. Po kokių vienuolikos valandų.

Evansas susiraukė...

– Povandeninė nuošliauža...

– Labai greitai išjudina nepaprastai didelį vandens tūrį. Taip dažniausiai ir susidaro cunamiai. Kartą paskleistas, bangos frontas keliaus tiesiai per Ramųjį vandenyną penkių šimtų mylių per valandą greičiu.

– Po paraliais, – sumurmėjo Evansas, – apie kokio dydžio bangą kalbame?

– Tiesą sakant, jos būna kelios – bangų virtinė. Povandeninė nuošliauža Aliaskoje tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt antraisiais metais sukėlė keturiasdešimt septynių pėdų aukščio bangą. Bet bangõs, apie kurią kalbame, aukštį sunku numatyti, nes jos aukštis dar priklauso ir nuo kranto, kurį užgriūva, linijos. Kai kuriose Kalifornijos vietose banga gali siekti šešiasdešimt pėdų. Kaip šešių aukštų pastatas.

– O, vaikeli, – tarstelėjo Sara.

– O kada jie ketina tai atlikti? – paklausė Evansas.

– Konferencija truks dar dvi dienas. Reikia visos dienos bangai pereiti Ramųjį vandenyną. Taigi...

– Turime vieną dieną.

– Daugių daugiausiai. Per vieną dieną turėsime nusileisti Garedoje, nuvažiuoti į Rezolušen Bėjų ir sustabdyti tuos niekšus.

– Ką sustabdyti? – žiovaudamas ir eidamas artyn paklausė Tedas Bredlis. – Jėzau! Nejaugi man skauda galvą? Na, nuo ko susirgai, tuo ir gydykis, tiesa? – Jis trumpam nutilo, peržvelgė visų veidus. – Ei, kas čia vyksta? Atrodo, kad jūs, bičiuliai, vykstate į laidotuves.

PAKELIUI Į GAREDĄ
SPALIO 14 D., KETVIRTADIENIS
5:30 VAL.

Po trijų valandų patekėjo saulė, o lėktuvas pradėjo leistis. Dabar jis skrido žemai virš žalių miškais apaugusių salų, išsibarsčiusių nežemiškai blyškiame mėlyje. Buvo matyti labai mažai kelių ir labai mažai miestelių, daugiausia maži kaimeliai.

Tedas Bredlis dairėsi pro langą.

– Argi ne nuostabu? – džiūgavo. – Tikras nesuterštas rojus. Štai kas nyksta iš mūsų pasaulio.

Keneris, sėdintis priešais, tylėjo. Jis taip pat žiūrėjo pro langą.

– Ar nemanai, – kibo Bredlis, – kad bėda ta, jog praradome ryšį su gamta?

– Ne, – atsakė Keneris, – manau, bėda ta, kad tiek mažai kelių.

– Ar nemanai, – neatstojo Bredlis, – jog taip yra dėl to, kad baltieji, ne čiabuviai, nori užkariauti gamtą, priversti ją paklusti?

– Ne, aš taip negalvoju.

– O aš galvoju, – nepasidavė Bredlis. – Manau, kad žmonės, gyvenantys arčiau žemės, savo kaimeliuose, apsuptuose gamtos, kad tie žmonės turi prigimtinį ekologijos ir visa ko dermės jausmą.

– Ar daug laiko praleidžiat kaime, Tedai? – neiškentė Keneris.

– Iš tikrųjų, taip. Filmavausi Zimbabvėje, paskui – Botsvanoje. Žinau, apie ką kalbu.

– Aha. Ir visą tą laiką gyvenot kaimuose?

– Ne, apsistodavau viešbučiuose. Turėjau taip elgtis, dėl saugumo. Bet kaime įgijau daug patirties. Nėra ko net ginčytis, kad ekologiniu požiūriu gyvenimas kaime geresnis. Tikrai, manau, visi turėtų taip gyventi. Ir iš tiesų neturėtume raginti kaimo žmones industrializuotis. Čia ir slypi problema.

– Suprantu. Taigi pats apsistojat viešbutyje, bet norit, kad visi kiti gyventų kaime?

– Ne, tu nesiklausai...

– Kur gyvenat dabar, Tedai? – paklausė Keneris.

– Šerman Oukse.

– Ar tai kaimas?

– Ne. Na, tarsi ir kaimas. Manau, galima taip pasakyti... Bet dėl darbo turiu būti Los Andžele, – kalbėjo Bredlis. – Neturiu pasirinkimo.

– Tedai, ar kada buvai apsistojęs trečiojo pasaulio kaime? Nors vienai nakčiai?

Bredlis pasimuistė kėdėje.

– Kaip jau sakiau, kol filmavome, daugybę laiko praleidau kaime. Žinau, apie ką kalbu.

– Jei gyventi kaime taip šaunu, kaip manai, kodėl žmonės nori išvykti?

– Jie neturėtų išvykti. Toks mano požiūris.

– Geriau žinai, ką jiems daryti? – smalsavo Keneris.

Bredlis patylėjo, paskui išpyškino:

– Gerai, atvirai, jei jau taip nori – taip. Aš žinau geriau. Aš labiau išsilavinęs ir turiu daugiau patirties. Savo kailiu patyriau pramoninės visuomenės pavojus, žinau, kaip jie susargdina visą pasaulį. Taigi taip, manau, žinau, kas jiems geriausia. Ir jau tikrai žinau, kas ekologiniu požiūriu geriau planetai.

– Žinai, – atrėžė Keneris, – o man nuolat kyla problemų su žmonėmis, kurie imasi spręsti, kas man labiau tiktų, nors negyvena ten, kur gyvenu, nežino vietos sąlygų ar vietos problemų, su kuriomis susiduriu. Jie netgi gyvena visai kitoje šalyje – kokiame nors tolimame Vakarų mieste, prie rašomojo stalo stikliniame Briuselio, Berlyno ar Niujorko dangoraižyje, – bet jiems vis tiek atrodo, kad žino visų mano problemų sprendimo būdus ir kaip turėčiau nugyventi savo gyvenimą. Štai kokių man iškyla problemų.

– Iškyla problemų? – nesuprato Bredlis. – Noriu pasakyti, klausyk, juk rimtai nemanai, kad visi planetoje turėtų daryti, ką nori? Būtų siaubinga. Tiems žmonėms reikia pagalbos ir patarimų.

– O jūs esate tas, kuris juos dalija? „Tiems žmonėms“?

– Gerai, tegu taip kalbėti politiškai nekorektiška. Bet negi nori, kad visi tie žmonės pripažintų tą patį klaikų, švaistūnišką Amerikos ir šiek tiek mažesniu mastu – Europos gyvenimo standartą?

– Nepanašu, kad pats būtumėt juo nusivylęs.

– Ne, – pripažino Tedas, – bet tausoju, ką tik galiu. Rūšiuoju. Remiu gyvenimo būdą be anglies. Esmė tokia: jei visus šiuos žmones industrializuosime, tai baisiai pagausės planetos teršalų, o taip neturėtų atsitikti.

– Sau turiu, bet kitiems geriau nereikia?

– Tokia tikrovė.

– Jūsų tikrovė. Ne jų.

Tą akimirką Keneriui pamojo Sandžongas.

– Atsiprašau, – tarė Keneris ir atsistojo.

– Nešdinkis, jei nori, – sumurmėjo Bredlis, – bet žinok, aš kalbu tiesą! – Mostelėjo stiuardesei ir iškėlė stiklą. – Dar vieną, širdele. Dar vieną – už kelionę.

– Sraigtasparnis dar nepasirodė, – pasakė Sandžongas.

– Kas atsitiko?

– Jis atvyksta iš kitos salos. Oro erdvė uždaryta, nes baiminamasi, kad sukilėliai gali turėti „žemė-oras“ raketų.

Keneris susiraukė.

– Kiek iki nusileidimo?

– Dešimt minučių.

– Laikyk špygas.

Likęs vienas, Tedas Bredlis nupėdino į kitą lėktuvo galą ir atsisėdo greta Piterio Evanso.

– Argi ne žavu? – paklausė. – Pažiūrėk į tą vandenį. Skaidrus ir tyras. Pažvelki į to mėlio gylį. Pažiūrėk į tuos puikius kaimus gamtos širdyje.

Evansas irgi žvelgė pro langą, bet matė tik skurdą. Kaimeliai – tai kupetos gofruotos skardos lūšnų, keliai – vienos provėžos raudoname molyje. Žmonės – varganai apsirengę, juda lėtai. Žiūrint į juos ėmė neviltis, darėsi nepaguodžia-

mai liūdna. Piteris įsivaizdavo ligas, nelaimes, kūdikių mirtis...

– Žavu, – kalbėjo Bredlis. – Pirmykštis kraštas! Negaliu sulaukti, kol nusileisime. Gera kaip per atostogas! Ar kas nors čia nutuokia, kad Saliamonas toks nuostabus?

Iš priekio atsiliepė Dženifer:

– Ir čia visą laiką gyveno medžiotojai.

– Taip, žinoma, taip buvo praeityje, – nesiliovė Bredlis. – Jei tokie iš viso egzistavo. Turiu galvoje visas tas kalbas apie kanibalizmą. Puikiai žinoma, kad viskas – pramanai. Skaičiau kažkokio profesoriaus knygą.[1] Niekada nebuvo jokių kanibalų, niekur pasaulyje. Viskas – vienas didelis mitas. Dar vienas pavyzdys to, kaip baltieji demonizuoja spalvotus žmones. Kai Kolumbas atvyko į Vest Indiją, jis galvojo, kad vietiniai parodys, kur čia kanibalai, bet viskas pasirodė netiesa. Smulkmenas užmiršau. Niekur nėra kanibalų. Čia tik mitas. Ko taip spoksai?

Evansas atsisuko. Bredlis kreipėsi į Sandžongą, kuris iš tikrųjų įdėmiai į jį žiūrėjo.

– Na? – pakartojo Bredlis. – Tu į mane spoksai. Ką gi, berneli, ar tai reiškia, kad man nepritari?

– Tu tikrai kvailas, – nustebęs pratarė Sandžongas. – Ar kada buvai Sumatroje?

– Negaliu pasakyti, kad buvau.

– O Naujojoje Gvinėjoje?

– Ne. Visada norėjau nuvažiuoti, įsigyti genčių meno. Puikūs dalykėliai.

---

[1] Williamas Arensas, „Žmonių valgymo mitas" *(The Man-Eating Myth).*

– O Borneo?

– Ne, bet ir ten visada troškau nukakti. Tas sultonas, kuo jis ten vardu, atliko didelį darbą, rekonstravęs Dorčesterį Londone...

– Na, – pertraukė Sandžongas, – jeigu nuvyktum į Borneo, pamatytum vadinamuosius dajakų „ilguosius namus“, kur vis dar eksponuojamos nužudytų žmonių kaukolės.

– O, ten tik turistus pritraukiantis mėšlas.

– Naujojoje Gvinėjoje paplitusi liga, vadinama *kuru*, perduodama valgant priešų smegenis.

– Netiesa.

– Gajdusekas už tai gavo Nobelio premiją. Papuasai tikrai valgė smegenis, patikėk.

– Bet tas buvo seniai.

– Septintajame aštuntajame dešimtmečiuose.

– Jums, vyručiai, tiesiog patinka pasakoti baisias istorijas, – atkirto Bredlis, – čiabuvių sąskaita. Liaukitės, pažvelkime faktams į akis, žmonija nėra kanibalai.[1]

---

[1] Apie kanibalizmą Amerikos pietvakariuose: http://nature.com/nature/fow/000907.html; Richardas A. Marlaras, Leonardas L. Banksas, Brianas R. Billmanas, Patricia M. Lambert ir Jennifer Marlar, „Biocheminiai kanibalizmo įrodymai priešistorinėje Puebloano vietovėje pietvakarių Kolorade“, Nature 407, 74078 (2000 m. rugsėjo 7 d.). Tarp keltų Anglijoje: www.bris.ac.uk/Depts/Info–Office/news/archive/cannibal.htm.
Tarp neandertaliečių: http://news.bbc.co.uk/l/hi/sci/tech/462048.stm; tuo pačiu klausimu Jaredas M. Diamondas, „Archeologija, pokalbis apie kanibalizmą“ („Devynių šimtų metų senumo vietovėje Jungtinių Valstijų pietvakariuose buvo rasti nenuginčijami kanibalizmo įrodymai. Kodėl įbauginti kritikai neigia, jog tokioje daugybėje visuomenių kanibalizmas buvo priimtinas?“).

Sandžongas mirktelėjo. Pažiūrėjo į Kenerį. Šis truktelėjo pečiais.

– Ten, apačioje, nuostabiai gražu, – tauškė Bredlis, žiūrėdamas pro langą. – Ir, atrodo, pradedame leistis.

VII

ATOMAZGA

GAREDA
SPALIO 14 D., KETVIRTADIENIS
6:40 VAL.

Kotak Filde buvo net lipnu nuo drėgnos šilumos. Kompanija nužingsniavo prie nedidukės atviros būdelės, ant kurios nelygiomis raidėmis dažais buvo užrašyta „MUITYNĖ“. Vienoje statinio pusėje kilo medinė tvorelė su varteliais, pažymėtais raudonu rankos atspaudu ir ženklu su užrašu: „TĖSEI NEIT STOK“.

– Kas čia? – sumurmėjo Bredlis, – kokio vietinio prekybos centro reklama?

– Tiesą sakant, – paaiškino Sandžongas, – raudona ranka reiškia *kapu*, „uždrausta.“ O užrašas ant ženklo – „Tiesiai neik, stok“, vietiniu žargonu reiškia maždaug: „Reikia leidimo eiti.“

– A, supratau.

Evansas vos galėjo ištverti karštį. Vaikinas buvo išvargęs po ilgo skrydžio ir nerimavo dėl laukiančio nuotykio. Greta ėjo Dženifer, kaip įprastai, gaivi ir energinga.

– Ar tu nepavargusi? – paklausė Evansas.

– Lėktuve miegojau.

Jis dirstelėjo į Sarą. Ji, atrodo, taip pat kupina energijos skubėjo pirmyn.

– Na, aš gana nuvargęs.

– Galėsi pamiegoti automobilyje, – nuramino Dženifer. Atrodo, jo būklė merginai ne itin rūpėjo. Šitas truputį erzino.

Karštis ir drėgmė tikrai sekino. Kol pasiekė muitinės patalpas, Evanso marškiniai permirko. Plaukai sudrėko. Prakaitas nuo nosies ir smakro varvėjo ant dokumentų, kuriuos reikėjo užpildyti. Rašalas tirpo prakaito lašuose ir telkėsi į balutes. Piteris dirstelėjo į muitinės pareigūną – tamsų raumeningą vyriškį garbanotais plaukais, mūvintį išlygintus baltus šortus, vilkintį baltus marškinius. Jo oda buvo sausutėlė, tarsi jam būtų beveik vėsu. Pareigūnas sugavo Evanso žvilgsnį ir nusišypsojo.

– O, bialtasis, tas liaikas – ne saulė. Tau biūti per kiaršta.

– Taip, tiesa, – linktelėjo Evansas. Jis neturėjo nė menkiausio supratimo, ką pasakė pareigūnas.

– Čia dar ne karščiausias vasaros metas, – išvertė Sandžongas. – Bet tau vis tiek per karšta – biūti per kiaršta. Taip?

– Jis teisingai pastebėjo. Kur išmokai žargono?

– Naujojoje Gvinėjoje. Ten dirbau metus.

– Ką veikei?

Bet Sandžongas nuskubėjo pas Kenerį, mojantį jaunuoliui, atriedančiam *Land Roveriu*. Iš automobilio iššoko tamsaus gymio vyrukas tatuiruotais pečiais ir užkrečiama šypsena, apsirengęs gelsvai rudus šortus ir trumparankovius marškinėlius.

– Ei, Džionas Kianeris! *Hamamas klok!* – jis pastukseno kumščiu sau į krūtinę ir stipriai apkabino Kenerį.

– Jis labai džiaugiasi, – paaiškino Sandžongas. – Jiedu pažįstami.

Naujai atvykęs buvo pristatytas visiems kaip Henris, nieko daugiau nepriduriant.

– Hanris, – kartojo visiems plačiai šypsodamasis, purtydamas rankas. Paskui atsisuko į Kenerį.

– Kaip suprantu, yra kažkokių sunkumų su sraigtasparniu? – pasiteiravo Keneris.

– Ką? Nebūti siunkumai. Mas stoti tioline. – Jis nusijuokė. – Sraigtasparnis laukia netoliese, draugužiai, – pridūrė puikiai kirčiuota britiška anglų kalba.

– Puiku, – nusiramino Keneris, – mes jaudinomės.

– Suprantu, bet jeigu rimtai, Džonai, geriau skiubėti. Mas dar biuti diaugdiaug mažiklius, raikėt priaskrist, diaugdiaug sliaptis, nebiūti stotikur, taip?

Evansui susidarė įspūdis, jog Henris kalba žargonu tik tam, kad niekas kitas nesuprastų.

Keneris linktelėjo.

– Aš taip pat girdėjau, – pasakė. – Čia knibžda sukilėlių. Visi daugiausia jauni berniūkščiai? Labai niršūs? Ir puikiai ginkluoti. Tik įsivaizduokit.

– Jaudinuosi dėl sraigtasparnio, draugužiai.

– Kodėl? Ar žinai ką nors apie pilotą?

– Taip, žinau.

– Ką? Kas pilotas?

Henris sukikeno ir trinktelėjo Keneriui per nugarą.

– Aš!

– Na, tuomet reikia vykti.

Visi drauge patraukė tolyn nuo nusileidimo tako. Abiejose kelio pusėse kilo džiunglės. Oras net zvimbė nuo cikadų. Evansas ilgesingai atsigręžė į nuostabų baltą *Gulfstream* lėktuvą, besiilsintį ant nusileidimo tako mėlyno dangaus fone. Baltamarškiniai, baltomis kelnėmis pilotai tikrino ratus. Evansui buvo įdomu, ar dar kada tą lėktuvą pamatys.

Keneris tarstelėjo:

– Henri, girdėjome, jog nužudyta keletas žmonių...

Henris nutaisė grimasą.

– Ne šiaip nužudyti, Džonai. *Olpela*. Supratai?

– Girdėjome.

– Taip. Čėtėsa.

Taigi, tas tiesa.

– Sukilėliai?

Henris linktelėjo.

– Oi! Jų naujasia čėfas, jo vardas – Sambuka, kaip to likerio. Net neklausk, kodėl toks vardas. Jis pamišęs, Džonai. Liabai liabai, tykrai. Ir vėl viskas pasidaryti kaip *olpela*, vien dėl to pamišėlio. Seni metodai geresni. Vysada, vysada.

– Na, seni metodai geresni, – tarstelėjo iš paskos tursenantis Tedas Bredlis, – jeigu manęs paklaustumėte.

Henris atsisuko.

– Turite mobiliuosius, turite kompiuterius, antibiotikus, sveikatos priežiūrą, ligonines. Ir sakote, kad seni būdai geresni?

– Taip, nes jie tokie ir yra, – ginčijosi Bredlis. – Humaniškesni, labiau pritaikyti žmogaus gyvenimo būdui. Patikėk manim, jei kada būtum turėjęs galimybę susipažinti su vadinamaisiais šiuolaikiniais stebuklais, būtum įsitikinęs, kad jie nėra jau tokie puikūs...

– Turiu Melburno universiteto laipsnį, – atšovė Henris, – taigi esu šiek tiek susipažinęs.

– O, na, tada, – nusileido Bredlis, o sau po nosimi sumurmėjo: – *Galėjai pasakyti. Subingalvis.*

– Tarp kitko, – tarė Henris, – paklausykit mano patarimo, nedarykite to. Neburbuliuokit panosėje.

– Kodėl gi?

– Šioje šalyje kas nors gali pagalvoti, kad esate apsėstas demonų ir išsigąsti. O tada jus nužudys.

– Supratau. Nuostabu.

– Taigi jei šioje šalyje norite ką nors pasakyti, kalbėkite!

– Prisiminsiu.

Sara žingsniavo šalia Bredlio, bet pokalbio nesiklausė. Henris buvo pasimetęs tarp dviejų pasaulių – kalbėjo Oksbridžo akcentu kartais persimesdamas į žargoną. Jos tas nejaudino.

Mergina žiūrėjo į džiungles. Oras tvyrojo ramus ir karštas, tarsi įstrigęs tarp milžiniškų medžių, augančių abipus tako. Medžiai – keturiasdešimties penkiasdešimties pėdų aukščio, apsiviję vijokliais. O apačioje, tamsoje, po lapijos priedanga, augo milžiniški paparčiai, tokie tankūs, jog sudarė neperžengiamą užtvarą. Tvirtą žalią sieną.

Jei žengtum penkias pėdas į tą tankmę, amžiams pasimestum, – pagalvojo Sara. – *Niekada nerastum kelio atgal.*

Palei kelią rūdijo seniai apleistų automobilių griaučiai sudaužytais priekiniais stiklais, sulankstytomis važiuoklėmis, aptraukti rudomis ir gelsvomis rūdimis. Eidama pro šalį Sara matė supjaustytus apmušalus, senus prietaisų sky-

dus su išplėštais laikrodžiais ir spidometrais, jų vietose žiojinčiomis skylėmis.

Pasuko šoniniu keliuku į dešinę ir priekyje pamatė sraigtasparnį. Sara aiktelėjo – sraigtasparnis buvo nuostabus: nudažytas žaliai su ryškia balta juosta, metalinis sraigtas ir atramos blizgėjo. Visi suskato jį aptarinėti.

– Taip, iš išorės jis dailus, – pritarė Henris, – bet, manau, kad vidus – variklis – tikriausiai ne toks geras. – Jis mostelėjo ranka. – Vos vos.

– Puiku, – suburbėjo Bredlis, – jei nuo manęs priklausytų, rinkčiausi atvirkščią variantą.

Jie atidarė duris ir sulipo. Gale buvo sukrautos medinės pjuvenų pilnos dėžės. Dvokė tepalais.

– Čia atsargos, kurių prašėte, – pasakė Keneriui Henris.

– Ir pakankamai amunicijos?

– O, taip. Viskas, ko prašėte.

– Tuomet skrendam, – paliepė Keneris.

Sara atsisėdo gale, prisisegė diržą. Užsidėjo ausines. Suūžė variklis, vis greičiau sukosi sraigtas. Sraigtasparnis suvirpėjo ir pradėjo kilti.

– Per daug žmonių, – šūktelėjo Henris, – belieka tikėtis geriausio! Sukryžiuokit pirštus!

Ir, Henriui maniakiškai kvatojant, sraigtasparnis pakilo į žydrą dangų.

PAKELIUI Į REZOLUŠEN BĖJŲ
SPALIO 14 D., KETVIRTADIENIS
9:02 VAL.

Po sraigtasparniu driekėsi džiunglės: mylių mylios tankaus, tamsaus miško. Vietomis virš medžių draikėsi miglos, ypač aukštesnėse vietovėse. Sara nustebo pamačiusi, kokia kalnuota ši sala, kokia atšiauri žemė. Visiškai nebuvo matyti kelių. Kartkartėmis praskrisdavo pro nediduką kaimelį džiunglių proskynoje. Visur kitur – nieko, tik mylių mylios medžių. Henris skrido į šiaurę, ketino išlaipinti juos pakrantėje, už penkių mylių į vakarus nuo Rezolušen Bėjaus.

– Nuostabūs kaimeliai, – tauškė Tedas Bredlis, jiems kaip tik skrendant virš vieno jų. – Ką žmonės čia augina?

– Nieko. Čia prasta žemė. Jie dirba vario kasyklose, – atsakė Henris.

– O, šiek tiek blogiau.

– Ne, jei čia gyveni. Didžiausi pinigai, kokius žmonės kada matė. Žudo vieni kitus, kad patektų dirbti į kasyklas. Keletas žmogžudysčių įvyksta kiekvienais metais.

Bredlis papurtė galvą.

– Baisu. Tiesiog baisu. Bet tik pažiūrėkite žemyn, – pasakė rodydamas. – Šiame kaimelyje nameliai uždengti tikrais palmių lapais. Vadinasi, senųjų būdų vis dar laikomasi?

– Ne, žmogau, – atsakė Henris. – Čia sukilėlių kaimas. Jis naujo stiliaus. Didelis palmėmis dengtas namas labai įspūdingas, didelis namas vadui.

Henris paaiškino, kad Sambuka davė nurodymus kiekviename kaimelyje pastatyti dideles trijų aukštų palmėmis dengtas konstrukcijas su į viršų iki pat trečiojo aukšto vedančiomis kopėčiomis. Tam, kad sukilėliai galėtų apžvelgti džiungles ir pamatyti atvykstančią australų kariuomenę.

– Vadinasi, skrendame virš sukilėlių teritorijos? – paklausė Bredlis.

– Kol kas viskas gerai, – atsakė Henris. Ir vėl sukikeno. – Jau ne tiek daug liko, po keturių penkių minučių pamatysime krantą ir... o, prakeikimas!

– Kas? – visi žvelgė į miško tankumyną.

– Padariau didelę klaidą.

– Kokią klaidą? – nesitvėrė Bredlis.

– Pėrtolti ryt.

– Per toli į rytus? – pasitikslino Keneris.

– Prakeikimas. Prakeikimas. Tvirtai laikykitės! – Henris pamažu pradėjo sukti sraigtasparnį, bet visi jau spėjo pastebėti milžinišką proskyną su keturiais didžiuliais palmėmis dengtais statiniais, įsiterpusiais tarp įprastesnių namukų iš medžio ir gofruotos skardos. Purvinos proskynos centre grūdosi koks šešetas sunkvežimių. Ant kai kurių sunkvežimių buvo sumontuoti automatiniai ginklai.

– Kas čia? – žiūrėdamas žemyn stebėjosi Bredlis. – Jis daug didesnis nei kiti...

– Čia Pavutu! Sukilėlių būstinė!

Paskui proskyna dingo, sraigtasparnis sparčiai nutolo. Henris sunkiai alsavo – jo švokštimas buvo girdėti per ausines.

Keneris nieko nesakė. Tiesiog įdėmiai stebėjo Henrį.

– Na, manau, viskas gerai, – tarstelėjo Bredlis. – Atrodo, jie mūsų nepastebėjo.

– O, taip, – tarė Henris, – gražus noras.

– Kodėl? – nusistebėjo Bredlis. – Net jei mus ir matė – ką jie padarys?

– Sukilėliai turi radijo stotis, – paaiškino Henris, – jie ne kvailiai, tie *mažykliai*.

– Ką nori pasakyti?

– Jiems reikia šito sraigtasparnio.

– Kam? Argi mokės skraidyti?

– *Gėrai gėrai!* Taip! Nes jie nori ir manęs.

Henris papasakojo, kad jau kelis mėnesius į salą nebuvo įleistas nė vienas sraigtasparnis. Šiam padaryta išimtis vien todėl, kad Keneris patraukė kažkokias labai svarbias virvutes. Bet ypač jis neturėtų patekti į sukilėlių rankas.

– Na, jie tikriausiai galvoja, kad skrendame į pietus, – pasakė Bredlis. – Noriu pasakyti, juk ir skrendame, ar ne?

– Tie berniukai žino geriau, – atšovė Henris. – Jie žino.

– Ką žino? – nesuprato Bredlis.

– Kad galėtų įsikurti saloje, AIF'as turėjo sukilėliams sumokėti išpirką. Taigi banditėliai žino, jog Rezolušen Bėjuje kažkas vyksta. Kai pamatė sraigtasparnį, suprato, kur jis skrenda, – paaiškino Keneris.

– Tie vaikiščiai nekvaili, – pakartojo Henris.

– Niekada to ir nesakiau, – užginčijo Bredlis.

– Taip. Bet pagalvojai. Pažįstu tave, bialtasis. Tie žodžiai sukosi tau ant liežuvio galo. Tu taip pagalvojai.

– Prisiekiu, negalvojau, – teisinosi Bredlis. – Tikrai. Išvis neturėjau tokių minčių. Paprasčiausiai manęs nesupratai.

– Aha, – atsiliepė Henris.

Sara sėdėjo antrosios eilės viduryje, įsispraudusi tarp Tedo ir Dženifer. Piteris su Sandžongu sėdėjo ant mažos galinės sėdynės už nugarų, tarp dėžių. Ji nieko negalėjo matyti pro langus, taigi sunerimusi sekė pokalbį. Nebuvo tikra, jog gerai viską suprato.

Todėl paklausė Dženifer:

– Ar supranti, kas vyksta?

Dženifer linktelėjo.

– Vos sukilėliai pamatė sraigtasparnį, suprato, jog jis skrenda į Rezolušen Bėjų. Dabar, ką bedarytume, tikėsis, jog pasirodysime toje teritorijoje. Jie turi radijo stotis ir išsiskirstę grupelėmis tenai šmirinėja. Nusižiūrėjo mus. Ir bus ten, kai nusileisime.

– Labai atsiprašau, – teisinosi Henris. – Tikrai labai atsiprašau.

– Nesvarbu, – pasakė Keneris. Jo balsas skambėjo neutraliai.

– Ką dabar darysime? – paklausė Henris.

– Tęskime tiksliai kaip ir planavome. Skrisk į šiaurę ir išlaipink mus pakrantėje, – atsakė Keneris.

Jo balse, be abejonės, buvo girdėti nekantrumas.

*

Galinėje sėdynėje, prisispaudęs prie Sandžongo, uosdamas automatinių ginklų tepalus, Piteris Evansas nusistebėjo, iš kur tas nekantrumas. Dirstelėjo į laikrodį. Buvo devinta valanda ryto, tai reiškė, jog nuo pradinių dvidešimt keturių valandų jiems liko tik dvidešimt. Bet sala nedidelė, vadinasi, laiko į valias...

Staiga Piteriui šovė mintis.

– Palaukit minutę, – tarė, – kiek valandų Los Andžele?

– Jis už demarkacinės laiko linijos. Už dvidešimt septynių valandų.

– Ne, turiu omenyje einantį laiką. Tikrą laiko skirtumą.

– Šešios valandos.

– O kokį skaičiavome perėjimo laiką?

– Trylika valandų, – atsakė Sandžongas.

– Manau, suklydome, – pasakė Evansas ir prikando lūpą. Nebuvo tikras, kiek galima kalbėti Henrio akivaizdoje. Ir tikrai – Sandžongas purtė galvą, duodamas ženklą: *ne dabar.*

Bet jie *suklydo*. Nebuvo jokių abejonių. Darydami prielaidą, kad Dreikas tikisi sulaukti didžiulės bangos paskutinę konferencijos dieną. Jis tikrai norės, kad cunamis užkluptų iš ryto. Tuomet katastrofa būtų labiausiai pastebėta. Visą popietę būtų galima diskutuoti ir duoti interviu žiniasklaidai. Į tą konferenciją butų nukreiptos visų Amerikos televizijų kameros, kalbintų kaip tik ten esančius mokslininkus. Konferencija taptų svarbiausiu žiniasklaidos įvykiu.

Taigi, – galvojo Evansas, – *padarykime prielaidą, kad banga smogia Los Andželui ne vėliau kaip rytoj iki pusiaudienio.*

Atimkime trylika valandų, kurių reikia bangai persiristi per Ramųjį vandenyną.

Tuomet bangą reikia sukelti apie vienuoliktą valandą vakaro Los Andželo laiku. Tai reiškia... penktą valandą vakaro vietiniu – Garedos – laiku.

Penktą valandą po pietų *šiandien*.

Neliko visos dienos, kad jiems sutrukdytų.

Liko vos aštuonios valandos.

Štai kokia Kenerio nekantravimo priežastis. Štai kodėl jie veikia pagal planą, nepaisydami iškilusio naujo pavojaus. Neturi pasirinkimo, ir Keneris tą žino. Privalo nusileisti pakrantėje, kažkur labai arti Rezolušen Bėjaus. Nebuvo pakankamai laiko imtis ko nors kito.

Evansas pagalvojo, kad visai įmanoma, jog jie skrenda tiesiai į spąstus.

Palikęs užpakalyje mišką, sraigtasparnis nudūzgė virš žydro vandens ir apsisukęs pasuko į rytus. Evansas matė siaurus smėlio paplūdimius su šiurkščiais sustingusios lavos plotais ir mangrovėmis apaugusius pelkynus, prieinančius prie pat vandens. Sraigtasparnis nusileido žemiau ir palei krantą skrido į rytus.

– Kiek toli nuo Rezolušen esame? – paklausė Keneris.

– Už penkių šešių kilometrų, – atsakė Henris.

– O kiek iki Pavutu?

– Gal dešimt kilometrų purvinu keliu.

– Puiku, – tarė Keneris, – pasidairykime vietos leistis.

– Žinau puikią vietą maždaug už kilometro.

– Puiku. Skrendam ten.

Evansas mąstė. Penki kilometrai paplūdimiu bus apie trys mylios, užtruks daugių daugiausiai pusantros valandos. Suspės į Rezolušen Bėjų iki vidudienio. Jiems liks...

– Štai ta vieta, – pasakė Henris.

Į vandenyną tįso grublėtas lavos pirštas. Bangų liežuviai jį nugludino pakankamai, kad būtų galima nusileisti.

– Leiskis, – paliepė Keneris.

Sraigtasparnis sukosi ratu, pasiruošė leistis. Evansas žiūrėjo į tankią džiunglių sieną, ten, kur ji ribojosi su paplūdimiu. Ant smėlio matė padangų žymes ir kažkokį plyšį tarp medžių, kuris, ko gero, yra kelias. O tos padangų žymės...

– Paklausykit, – pradėjo Evansas, – galvoju...

Sandžongas žiebė jam į šonkaulius. Stipriai.

Evansas sukriokė.

– Kas yra, Piteri? – paklausė Keneris.

– Ai, nieko.

– Leidžiamės, – pranešė Henris.

Sraigtasparnis leidosi lygiai, lėtai sėdo ant lavos. Bangos laižė uolos kraštą. Atrodė taip ramu. Keneris, tirdamas teritoriją, žiūrėjo į knibždančią tankmę.

– Gerai? Ar vieta tinkama? – klausinėjo Henris. Dabar, pradėjus leistis, jis ėmė nervintis. – Nenorėčiau ilgiau pasilikti, Džonai. Nes gal jie greitai pasirodys...

– Taip, suprantu.

Keneris triukšmingai atidarė duris, paskui luktelėjo.

– Tai viskas gerai, Džonai?

– Viskas puiku, Henri. Labai graži vieta. Išlipk ir atidaryk galines duris, gerai?

– Taip, Džonai, tik galvoju, kad tu pats gali...

– Nešdinkis! – Ir žaibo greitumu į Henrio galvą įrėmė pistoletą. Henris pasimuistė ir dejuodamas iš baimės nėrė pro duris. – Bet, Džonai, man reikia likti viduje, Džonai...

– Buvai nedoras berniukas, Henri, – pasakė Keneris.

– Ketini dabar mane nušauti, Džonai?

– Ne dabar, – atsakė Keneris ir nelauktai jį pastūmė.

Henris suklupo ant aštrios lavos, sudejavo iš skausmo. Keneris metėsi į piloto krėslą ir užtrenkė duris. Tą pat akimirką Henris pašoko ant kojų, ėmė daužyti į kabiną. Buvo tikrai persigandęs, paklaikusiomis akimis.

– Džonai! Džonai! Prašau, Džonai!

– Atleisk, Henri.

Keneris paspaudė svirtį ir sraigtasparnis pradėjo kilti į orą. Nepakilo nė dvidešimties pėdų, kai pakrantėje iš džiunglių išniro tuzinas vyrų ir pradėjo pliekti su šautuvais. Keneris pasuko vandenyno link, į šiaurę, toliau nuo salos. Atsisukę jie matė, kaip ant lavos vienišas stovi Henris. Link jo bėgo keli vyrai. Jis iškėlė rankas.

– Šiknius, – nusikeikė Bredlis. – Norėjo mus pakišti.

– Vis dar gali, – atsakė Keneris.

Jie skrido į šiaurę, virš atviro vandens.

– Tai ką darysim dabar, – paklausė Sara, – leisimės kitoje įlankos pusėje? Eisime iš kitos pusės?

– Ne, – atsakė Keneris. – Būtent to iš mūsų ir tikimasi.

– Taigi, tuomet...

– Palauksime kelias minutes ir grįšime į vakarų pusę, ten, kur ir anksčiau ketinome.

– Sukilėliai šito nesitikės?

– Gali. Leisimės kitoje vietoje.

– Toliau nuo įlankos?

– Ne. Arčiau.

– Ar AIF mūsų neišgirs?

– Nesvarbu. Šiuo metu vis tiek jau žino, kad atvykstam.

Sėdintis gale Sandžongas išlaužė medines dėžes ir norėjo paimti ginklus. Staiga sustojo.

– Blogos žinios, – tarstelėjo.

– Kas?

– Nėra ginklų. – Jis pakėlė dangtį aukščiau. – Šiose dėžėse pilna amunicijos. Bet nėra šautuvų.

– Tas mažas bestija, – įsiterpė Bredlis.

– Ką darysim dabar? – sunerimo Sara.

– Vis tiek vyksime, – atsakė Keneris.

Apsuko sraigtasparnį ir, beveik liesdamas vandens paviršių, nuskrido Garedos link.

REZOLUŠEN BĖJUS
SPALIO 14 D., KETVIRTADIENIS
9:48 VAL.

Vakarinis Rezolušen Bėjaus krantas buvo kalvota džiunglėmis apaugusi ketera, smailiomis uolomis besileidžianti į vandenį. Kitą keteros kraštą keitė uolėta plokštė, kokius penkiasdešimt pėdų iškilusi virš smėlio kranto, išsilenkusio į vakarus. Plynaukštę nuo vėjų saugojo aukšti vešlūs medžiai.

Toje vietoje, pridengtas maskuojančiu brezentu, iškilęs virš apačioje nusidriekusio kranto stovėjo sraigtasparnis. Evansas atsigręžė tikėdamasis, kad jis susilies su aplinka, bet vis dėlto buvo pernelyg akivaizdu, ypač žiūrint iš aukščiau. Grupelė jau pakilo maždaug penkiasdešimčia pėdų aukščiau sraigtasparnio: ropštėsi, keberiojosi džiunglėmis apaugusia atšlaite, kylančia tiesiog iš pakrantės. Buvo stebėtinai sunku. Jie kopė vorele po vieną ir turėjo būti labai atsargūs, nes žemė po kojomis buvo klampi. Bredlis jau paslydo ir nuslinko kokius dešimt jardų žemyn. Visas kairysis jo šonas buvo apėjęs juodu purvu. Evansas matė, jog vyrukui į sprandą įsisiurbusi riebi dėlė, tačiau tą akimirką nusprendė nesakyti.

Niekas nekalbėjo. Visas šešetas kopė tylomis, mėgino kelti kuo mažiau triukšmo. Nepaisant didžiausių pastangų, vis tiek buvo gana triukšmingi: po kojomis kliuksėjo žemė, liaunos šakelės, pabandžius į jas įsikibti ir prisitraukti, pokšėdamos lūžo.

Keneris kopė kažkur priekyje, gerokai pasistūmėjęs, rodė kelią. Evansas jo nematė. Sandžongas kopė paskutinis. Turėjo per petį pasikabinęs šautuvą. Atsivežė ginklą ir dar sraigtasparnyje iš nedidelio lagaminėlio jį surinko. Keneris nešėsi pistoletą. Likusieji nebuvo ginkluoti.

Oras buvo ramus, drėgnas, bukinamai karštas. Džiunglės dūzgė – nepaliaujamas vabzdžių koncertas. Pusiaukelėje į atšlaitę pradėjo lyti, iš pradžių vos krapnojo, o paskui pasipylė stulbinanti tropikų liūtis. Visi akimirksniu kiaurai permirko. Vanduo kliokė kalvos šlaitu žemyn. Tapo dar slidžiau.

Jie pakilo jau du šimtus pėdų virš kranto. Tokio varginančio kopimo perspektyva tikrai erzino. Piteris dirstelėjo į Sarą, kuri ropštėsi vos vos priekyje. Mergina judėjo kaip visuomet mitriai ir grakščiai. Atrodė, jog šoka atšlaitėje.

Kartais, – mintijo Piteris niurnėdamas visą kelią, – *ji tikrai nervina.*

Lygiai taip pat lengvai priešais Sarą ropštėsi ir Dženifer. *Ji vos liečia medžių šakas*, – galvojo Evansas, kuris nuolat už jų kabinosi ir vis supanikuodavo, kai pirštai nuslysdavo grybais apaugusiu kamienu. Žiūrint į Dženifer susidarė įspūdis, jog mergina beveik per daug patyrusi, jog jai kone per lengva. Kildama į šią apgaulingą džiunglių kalvą Dženifer skleidė kažkokį abejingumą, tarsi viso šito ir būtų tikėjusis. Jos požiūris priminė jūrų pėstininko ar kokio nors elitinio

padalinio nario – galvoto, prityrusio, prisitaikančio – požiūrį. *Kaip teisininkei*, – galvojo Piteris, – *gana neįprasta*. Daugiau nei neįprasta. Bet, kita vertus, ji – Kenerio dukterėčia.

Dar aukščiau kopė Bredlis su siurbėle ant sprando. Jis burbėjo, niurnėjo ir keikėsi sulig kiekvienu žingsniu. Neapsikentusi Dženifer niuktelėjo jam, paskui pridėjo pirštą prie lūpų: *nutilk*. Bredlis linktelėjo ir, nors jam aiškiai nepatiko klausyti šios merginos patarimo, toliau ropštėsi tylomis.

Kokių trijų šimtų pėdų aukštyje padvelkė lengvas vėjelis ir netrukus jie užsiropštė ant kalvagūbrio viršūnės. Lapija buvo tokia tanki, jog jie nematė apačioje nusidriekusio Rezolušen Bėjaus, bet girdėjo besidarbuojančių vyrų šūkavimus ir vis pasigirstantį technikos gausmą. Trumpai tariant, ten buvo girdėti kažkoks elektroninis gausmas, garsas, kuris prasidėdavo tyliai, paskui staigiai sustiprėdavo ir keletą akimirkų atrodydavo, kad tikra tų žodžių prasme jis užpildo visą orą. Evansui užguldavo ausų būgnelius.

Paskui garsas pradingdavo.

Evansas dirstelėjo į Kenerį.

Vyriškis tiesiog linktelėjo.

Sandžongas žaibiškai užsiropštė į medį. Iš ten galėjo dirstelti į slėnį apačioje. Nusileidęs dūrė į kalvą, besileidžiančią žemyn prie kranto. Papurtė galvą: toje vietoje per daug statu. Jis parodė, jog galėtų apsukti ratą ir nusileisti nuožulnesne atšlaite.

Taigi visi pasileido ketera aplink įlanką. Didumą laiko nematė nieko, tik šešių pėdų aukščio paparčius, nusėtus

vandens lašais. O po pusvalandžio lapijoje staiga pasimatė properša ir jiems prieš akis nusidriekė puikus panoraminis Rezolušen Bėjaus vaizdas.

Įlanka buvo apie mylios pločio. Smėlyje tam tikrais tarpais buvo pastatytos trobelės. Didžiausia buvo tolimajame dešiniajame krašte, rytiniame įlankos pakraštyje. Trejetas kitų, vienodo dydžio, buvo išdėstytos vienodais tarpais vakarinėje įlankos dalyje ir sudarė tam tikrą trikampį.

Tačiau Evansas matė, kad namukai kažkokie įtartini. Panaudotas kažkoks keistas medis. Jis pašnairavo.

Kumštelėjo Sandžongas. Mostelėjo ranka ore.

Evansas įsižiūrėjo. Taip, teisybė. Mediniai statiniai judėjo, mirguliavo ore.

Ten stovėjo palapinės.

Palapinės, pagamintos taip, kad atrodytų kaip medinės trobelės. Ir gana dailios. *Nieko keista, kad apkvailino oro žvalgybą*, – pagalvojo Evansas.

Jiems stebint iš vienos ar kitos palapinės išeidavo žmogus ir šūktelėdavo kažką kitiems, esantiems pakrantėje. Kalbėjo angliškai, bet iš tokio atstumo suprasti žodžius buvo sunku. Dauguma, atrodo, buvo technikai.

Sandžongas vėl kumštelėjo Evansui. Piteris stebėjo, kaip jis iš trijų pirštų padaro savotišką piramidę, o paskui pradeda juos judinti.

Taigi, tikriausiai technikai derina palapinėse sumontuotus generatorius. Arba daro kažką panašaus.

Atrodė, jog likusiems detalės nerūpi. Visi sunkiai alsavo, lengvame vėjyje mėgino atgauti kvapą ir spoksojo į įlanką. Ir tikriausiai kaip ir Evansas galvojo, kad žmonių apačioje

tikrai nemažai. Mažiausiai aštuoni, gal dešimt. Visi su džinsais ir darbiniais marškiniais.

– Kristau, ten tų banditų daugybė, – sumurmėjo Bredlis.

Dženifer stiprokai niuktelėjo jam tarp šonkaulių.

Jis tarė be garso: „*Oi, atsiprašau*".

Mergina papurtė galvą. Vien lūpomis ištarė: „*Tu mus pražudysi*".

Bredlis nutaisė grimasą. Jis aiškiai galvojo, kad Dženifer pernelyg melodramatiška.

Staiga iš džiunglių apačioje pasigirdo kostelėjimas.

Visi sustingo.

Laukė tyloje. Girdėjo cikadų čirpimą, vienišus tolimus paukščių klyksmus.

Tas pats tylus kosulys pasigirdo dar kartą. Tarsi tas žmogus bandytų nekelti triukšmo.

Sandžongas pasilenkė, atidžiai įsiklausė. Nusikosėjo trečią kartą, ir Evansą užplūdo jausmas, jog jis tą kosulį keistai atpažįsta. Kosulys priminė senelį, kuriam, kai Evansas buvo mažas, sustreikavo širdis. Senelis ligoninėje kosėdavo būtent taip. Silpnai. Tyliai.

Buvo tylu. Negirdėjo, kad kosėtojas būtų pasitraukęs, – nebent būtų sugebėjęs judėti visiškai be triukšmo, – bet garsas liovėsi.

Keneris dirstelėjo į laikrodį. Visi palaukė penkias minutes, tada jis davė ženklą judintis į rytus apeinant įlanką.

Tik pajudėję jie vėl išgirdo kosulį. Šį kartą krenkštelėjo tris kartus iš eilės: kche, kche, kche. Ir vėl tyla.

Keneris davė ženklą. Judėti.

*

Nenuėję nė šimto jardų jie išėjo į taką. Pėdsakas buvo aiškus, nors šakos ir karojo labai žemai. *Tikriausiai čia žvėrių takas,* – galvojo Evansas. Jam buvo smalsu, kokių žvėrių čia esama. Tikriausiai šernų. Jų yra visur. Miglotai prisiminė pasakojimus apie šernų užpultus žmones, apie turistus, kuriuos perdūrė iš tankmės išlindusių laukinių kiaulių iltys...

Tačiau pirmas garsas, kurį jis išgirdo, buvo mechaninis *trakšt.* Evansas akimirksniu suprato, jog šis garsas reiškia užtaisomą ginklą.

Visas būrelis, išsirikiavęs vora po vieną, sustingo. Niekas nesujudėjo.

Dar vienas *trakšt.*

Ir dar kartą – *trakšt!*

Evansas greitai apsidairė. Nieko nepamatė. Atrodė, kad jie džiunglėse vieni.

Tada pasigirdo balsas:

– Stot. Ne eiti. Baltasis. Tikrai. Stovėti!

Evansas neturėjo supratimo, ką tai reiškia, bet prasmė buvo pakankamai aiški visiems. Niekas nejudėjo.

Iš krūmyno priekyje išlindo jaunuolis. Avėjo batus be kojinių, mūvėjo žalius šortus, vilkėjo „Madonos pasaulinio turo“ sportinius marškinėlius, buvo užsimaukšlinęs beisbolo kepuraitę, ant kurios puikavosi užrašas: „Perto šlovė“. Iš lūpų stirksojo pusiau surūkytos cigaretės galas. Per vieną petį buvo persimetęs diržą su amunicija, ant kito karojo automatinis ginklas. Vaikas buvo kokių penkių pėdų aukščio ir negalėjo būti vyresnis nei dešimties ar vienuolikos. Įprastai, akiplėšiškai nukreipė ginklą:

– Gierai, bialtasis. Tiu kalinis, mano priikliauso. Siuprasti? – Vaikiščias pakreipė nykštį rodydamas, kad jie turi eiti pirmyn. – Piermin!

Kokią akimirką visi buvo pernelyg apstulbę, kad pajudėtų. Tada iš džiunglių abipus tako išlindo daugiau vaikiščių.

– Kas čia, dingusieji? – neiškentė Bredlis.

Be jokios išraiškos veide vienas vaikiščias trenkė šautuvo buože Bredliui į pilvą. Šis sužiopčiojo ir susmuko.

– Stiovėti bialtasys be kialbety.

– O, Jėzau, – dejavo Bredlis, raitydamasis ant žemės.

Vaikiščias dar kartą jam smogė, šį kartą į galvą, paskui smarkiai spyrė. Bredlis suvaitojo.

– Kylt, kylt! – kartojo vaikis, gestais rodydamas Bredliui stotis. Kai vyras nesureagavo, vaikiščias jam spyrė dar kartą. – Kylt!

Sara pasilenkusi padėjo Bredliui atsistoti. Tedas užsikosėjo. Sara buvo pakankamai sumani ir nieko nesakė.

– O, griažy Miery, – pasakė vaikis. Paskui atitraukė merginą nuo Bredlio.

– Kylt!

Bet, vos jiems pradėjus kėblinti, vienas berniūkštis palinko prie Bredlio, suspaudė jo ranką ties žastu ir nusijuokė:

– Skjaniu!

Žodis persmelkė Evansą tarsi šaltis. Tie berniukai kalbėjo savotišku anglų kalbos kratiniu. Šiek tiek pagalvojęs, galėjo jį iššifruoti, taigi mintyse pergalvojo žodžius. „Griažy Miery“ reiškė „gražuolė Meri“. Tikriausiai „Meri“ vadino visas moteris. „Kylt“ reiškė „stotis“.

O „skjaniu“ tikriausiai reiškė „skanu“.

*

Jie pėdino vorele per džiungles, vaikiščiai žingsniavo iš šonų. Pirmas ėjo Keneris, paskui jį – Tedas kraujuojančia galva, Sara, Dženifer. Po jų – Evansas.

Evansas dirstelėjo per petį.

Sandžongo už jo nebuvo.

Tematė dar vieną skarmaluotą vaikį su šautuvu.

Evansas atsisuko ir nuskubėjo pirmyn.

Kažkaip šiurpu būti taip varomiems vaikų. Tik kad šie jau nebuvo vaikai. Jis per daug gerai pažinojo tą šaltą žvilgsnį akyse. Gyvenime vaikiai daug patyrė. Jie gyveno kitokiame pasaulyje. Ne Evanso pasaulyje.

Bet jis dabar buvo jų pasaulyje.

Priekyje, murzino kelio pakrašty, matė stovinčius porą visureigių.

Dirstelėjo į laikrodį. Dešimta valanda.

Liko septynios valandos.

Bet kažkodėl tai atrodė nebesvarbu.

Vaikiščiai sugrūdo juos į visureigius ir nuvežė dumblinu keliu į tamsą, į neįžengiamą džiunglių glūdumą.

PAVUTU
SPALIO 14 D., KETVIRTADIENIS
11:02 VAL.

Būna akimirkų, – galvojo Sara, – *kai tikrai nesinori būti moterimi.* Būtent taip pasijuto atviro visureigio gale atvežta į purviną Pavutu kaimelį – sukilėlių būstinę. Atrodė, jog kaimelyje gyvena vien vyrai. Jie spiegdami traukė į proskyną pažiūrėti, ką atvežė. Bet pasirodė ir keletas moterų, tarp jų ir senyva boba, kuri nužvelgusi Saros ūgį ir plaukus priėjo ir apčiupinėjo, tarsi mergina galėtų būti netikra.

Tamsesnė ir žemesnė šalia stovinti Dženifer visiškai nesulaukė dėmesio. Tačiau jiedvi kartu buvo nuvarytos į vieną tų milžiniškų statinių palmių lapų stogais. Pastato viduje buvo didžiulė atvira erdvė, tarsi kažkoks centrinis trijų aukštų dydžio kambarys. Į patį viršų, kur buvo sumontuotas siauras tiltelis – savotiška apžvalgos aikštelė – vedė medinės kopėčios su laiptų aikštelėmis. Kambario viduryje buvo ugniavietė, o prie jos sėdėjo apkūnus blyškiaodis vyras su tamsia barzda. Jis turėjo saulės akinius ir vieną tų berečių su Jamaikos vėliava.

Pasirodo, ten buvo Sambuka. Moteris pastatė priešais. Diedas žvelgė į jas geidulingai, bet Sarai buvo aišku (tokius

dalykus ji jautė instinktyviai), kad moterys jo nedomina. Jis domėjosi Tedu ir Piteriu. Kenerį tik permetė trumpai akimis ir nusisuko.

– Niuždyti.

Vyrai nustūmė Kenerį prie durų, bakštindami šautuvų buožėmis. Juos aiškiai jaudino perspektyva ką nors nudėti.

– Diar ne, – suurzgė Sambuka. – Tiadia.

Sara minutėlę užgaišo, kol mintyse išsivertė. *Ne dabar. Tada.* „Tikriausiai, – pagalvojo mergina, – tai reiškia – vėliau". Vadinasi, Keneriui mirties nuosprendis atidėtas, bent jau kol kas.

Sambuka atsisuko ir ėmė spoksoti į kitus kambaryje.

– Miery, – paliepė, abejingai mostelėjęs, – miery vestis, tiadia.

Iš išsiviepusių berniūkščių veidų Sarai pasidarė aišku, kad jiems suteikta laisvė daryti su moterimis ką tik nori. Išsivesti. Ją su Dženifer nuvedė į galinį kambarį.

Sara išliko rami. Žinoma, ji suprato, jog viskas klostosi blogai. Bet dar ne taip blogai. Neatrodė, jog Dženifer būtų iš viso nors truputėlį sukrėsta. Jos išraiška buvo tokia pat rami, abejinga, tarsi artintųsi prie būrelio kokteilių vakarėlyje.

Vaikiščiai nuvedė moteris į palmių lapais dengtą kambarį didžiojo pastato gale. Plūktose grindyse styrojo įkasti du stulpai. Vienas vaikis pačiupo porą antrankių ir, užlaužęs rankas už nugaros, prirakino Dženifer prie stulpo. Paskui prie kito stulpo lygiai taip pat prirakino Sarą. Kitas vaikiščias palietęs sugnybo Saros spenelį, išmoningai nusišypsojo ir išėjo.

– Nuostabu, – tarstelėjo Dženifer, kai jiedvi liko vienos. – Kaip tu?

– Kol kas nieko.

Kažkur lauke, kieme tarp palmių lapais dengtų trobesių, pradėjo dundėti būgnai.

– Gerai, – pasakė Dženifer, – dar ne viskas baigta.

– Sandžongas...

– Teisingai. Jis.

– Bet ilgokai važiavome džipais.

– Taip. Mažiausiai dvi ar tris mylias. Mėginau įžiūrėti ridos skaitiklį, bet buvo aptaškytas purvu. Pėsčiomis, netgi bėgant, vis tiek šiek tiek užtruks.

– Jis turi šautuvą.

– Taip.

– Ar gali išsilaisvinti?

Dženifer papurtė galvą.

– Per daug suveržta.

Pro atviras duris jiedvi matė į kitą kambarį vedamus Bredlį su Evansu. Vyriškiai šmėstelėjo vos akimirką. Neilgai trukus pravedė ir Kenerį. Jis dirstelėjo į moterų kambarį ir, kaip pasirodė Sarai, metė reikšmingą žvilgsnį.

Bet mergina nebuvo tikra.

Dženifer atsisėdo ant plikos žemės, atsirėmė į stulpą.

– Irgi galėtum atsisėsti, – pasiūlė Sarai. – Naktis bus ilga.

Sara atsisėdo.

Neilgai trukus vaikiščias, žvilgtelėjęs į kambarį ir pamatęs jas sėdinčias, įėjo, patikrino antrankius ir vėl išėjo.

Lauke jau garsiau dundėjo būgnai. Tikriausiai pradėjo rinktis žmonės, nes moterys girdėjo šūksnius ir murmesį.

– Tikriausiai ruošiasi apeigoms, – tarstelėjo Dženifer. – Numanau kokioms.

*

Kitame kambaryje Evansas su Keneriu taip pat buvo prirakinti prie stulpų. Kadangi trečio stulpo nebuvo, Tedą Bredlį surakintą paliko sėdėti ant grindų. Jo galva nebekraujavo, bet virš kairiosios akies buvo matyti didžiulė mėlynė. Jis aiškiai atrodė išsigandęs. Bet akių vokai buvo nuleisti, tarsi miegotų.

– Tai koks dabar įspūdis apie kaimo gyvenimą, Tedai? – pasišaipė Keneris. – Ar vis dar manai, jog tai geriausias būdas gyventi?

– Čia nėra kaimo gyvenimas. Čia barbariškumas.

– Bet tai yra visa ko dalis.

– Ne, nėra. Šie vaikiai, tas riebus baisus diedas... Tikra beprotybė. Čia viskas kažkaip ne taip.

– Vis dar nesupranti, tiesa? – neteko kantrybės Keneris. – Manai, jog civilizacija yra kažkoks siaubingas, visa teršiantis žmonijos išradimas, kuris atskiria mus nuo natūralios būsenos. Bet civilizacija neatskiria mūsų nuo gamtos. Civilizacija mus nuo gamtos *saugo*. Nes viskas, ką matai dabar, viskas aplink tave, *yra* gamta.

– O, ne, ne. Žmonės yra malonūs, linkę padėti...

– Skiedalai, Tedai.

– Egzistuoja altruizmo genas.

– Norėtum taip galvoti, Tedai.

– Visas žiaurumas kyla iš silpnumo.

– Kai kuriems žmonėms žiaurumas *patinka*, Tedai.

– Atstok nuo jo, – paprašė Evansas.

– Kodėl turėčiau? Nagi, Tedai. Ar ketini atsakyti?

– Eik tu šikt, – rėžė Tedas. – Galbūt mus visus nudės šitie nepilnamečiai nusikaltėliai padlaižiai, bet noriu, kad

žinotum, net jei tai paskutinis suknistas mano gyvenime pasakytas dalykas, kad tu esi tikras negailestingas subingalvis, Keneri. Tu visa kur matai tik blogiausia. Tu pesimistas, obstrukcionistas, tu priešiniesi visam progresui, priešiniesi viskam, kas gera ir kilnu. Tu dešiniųjų kiaulė su... su... paprasčiausia kiaulė, ką bevilkėtum. Kaip besimaskuotum. Kur tavo ginklas?

– Išmečiau.

– Kur?

– Džiunglėse.

– Manai, jį rado Sandžongas?

– Tikiuosi.

– Jis ateis mūsų išlaisvinti?

Keneris papurtė galvą.

– Jis atliks darbą, kurio vykome atlikti.

– Nori pasakyti, jis patraukė į pakrantę?

– Taip.

– Tai niekas mūsų gelbėti neatvyks?

– Ne, Tedai. Niekas.

– Mums šakės, – sudejavo Tedas. – Mums šakės, galas. Negaliu patikėti.

Ir pradėjo verkti.

Į kambarį įėjo du berniukai, atsinešė dvi storas kanapių virves. Pririšo po vieną Bredliui prie riešų, tvirtai užveržė. Ir vėl išėjo.

Būgnai dundėjo vis garsiau.

Kaimelio centre žmonės pradėjo ritmingai monotoniškai skanduoti.

*

– Ar iš savo vietos pro duris ką nors matai? – paklausė Dženifer.

– Taip.

– Tai užmesk akį. Pasakysi, jei kas nors ateis.

– Gerai, – sutiko Sara.

Ji dirstelėjo atgal ir pamatė, jog Dženifer išrietė nugarą ir apglėbė stulpą delnais. Paskui sulenkė kojas taip, kad padais irgi liestų medį ir pradėjo ropštis į stulpo viršų, gana greitai, kaip akrobatė. Pakilo iki viršaus, perkėlė surakintas rankas per stulpą ir lengvai nušoko ant žemės.

– Kas nors? – paklausė.

– Ne... Kur šito išmokai?

– Saugok duris.

Dženifer vėl prisiglaudė prie stulpo, tarsi būtų ką tik prirakinta.

– Dar nieko?

– Ne, dar nieko.

Dženifer atsiduso.

– Reikia, kad kuris tų vaikių ateitų, – pasakė. – Greitai.

Lauke Sambuka sakė kalbą, mėtė trumpas frazes, kurių kiekvieną lydėjo minios šūksniai. Lyderis juos kurstė, varė siutą. Net Tedo kambaryje vyrai jautė tą įtūžį.

Bredlis, susirietęs kaip embrionas, tyliai verkė.

Įėjo du vyrai, daug vyresni. Atrakino Tedo antrankius. Pastatė jį ant kojų. Abu paėmė už virvės galų. Abu kartu išvedė jį į lauką.

Po akimirkos minia suriaumojo.

PAVUTU
SPALIO 14 D., KETVIRTADIENIS
12:02 VAL.

– Ei, saldus kąsneli, – sučiulbėjo Dženifer, kai pro duris įkišo galvą berniukas. Nusišypsojo. – Ar patinka, ką matai, saldainiuk?

Ji gundančiai kilstelėjo klubus.

Vaikinukas iš pradžių žiūrėjo įtariai, bet įėjo gilyn į kambarį. Buvo vyresnis, gal keturiolikos ar penkiolikos, aukštesnis. Nešėsi šautuvą, prie diržo turėjo prisikabinęs peilį.

– Norėtum kiek paišdykauti? Norėtum mane paleisti? – šypsodamasi, šiek tiek papūtusi lūpas kalbėjo Dženifer. – Ar supranti? Man skauda rankas, vaikuti. Ar nori pasilinksminti?

Jis nusijuokė, sugurguliavo iš gerklės gilumos. Nuėjo prie Dženifer, praskyrė jos kojas, o paskui pasilenkė priešais.

– Oi, pirmiausiai atrakink mane, prašau...

– Ne, Miery, – atsakė tas, juokdamasis ir purtydamas galvą. Žinojo, jog galės turėti ją, kol moteris bus prirakinta prie stulpo. Vaikis klūpėjo Dženifer tarp kojų, grabinėjosi

su savo šortais, bet, laikant rankose šautuvą buvo sudėtinga, taigi šautuvą padėjo ant grindų.

Paskui viskas vyko žaibo greičiu. Dženifer išrietė nugarą, staigiai iškėlė kojas ir, sugriebusi vaikį už kaklo, atlaužė jo galvą atgal. Mergina nepaliovė judėjusi: susirietė į kamuoliuką, pasiūbavo rankomis ties šlaunimis ir užpakaliu, paskui staiga jos rankos atsidūrė priekyje, o ne už nugaros. Kai vaikis pašoko ant kojų, abiem rankom tvojo jam į smilkinį. Jis vėl parpuolė ant kelių. Dženifer metėsi ant jo, parvertė ir prispaudė galvą prie žemės. Paskui ištraukė prie diržo kabėjusį peilį ir perrėžė gerklę.

Sėdėjo ant kūno, kol tas trūkčiojo ir virpėjo, o kraujas tryško iš gerklės ir gėrėsi į žemę. Atrodė, užtruko gana ilgai. Kai kūnas nustojo judėti, Dženifer nulipo ir išnaršė kišenes.

Sara viską stebėjo išsižiojusi.

– Velniai rautų, – nusikeikė Dženifer, – velniai rautų.

– Kas nutiko?

– Jis neturi raktų.

Kriokdama nuo pastangų, ji apvertė kūną. Krauju, plūstančiu iš gerklės, išsitepė rankas. Nekreipė dėmesio.

– Kur tie prakeikti raktai?

– Gal juos turi kitas vaikis.

– O kuris mus surakino?

– Neprisimenu, – atsakė Sara. – Buvau sutrikusi.

Ji spoksojo į kūną, žiūrėjo į visą tą kraują.

– Ei, – tarė Dženifer. – Liaukis. Žinai, ką tie vyrukai ketina daryti? Ketina mus sumušti, patvarkyti, o paskui nugalabyti. Velniai juos rautų. Reikia nudėti kiek pajėgsime ir pamėginti nešti kudašių. Bet *reikia tų prakeiktų raktų!*

Sara vos ne vos atsistojo ant kojų.

– Puiki mintis, – apsidžiaugė Dženifer. Ji priėjo ir susilenkė priešais Sarą.

– Ką?

– Ropškis man ant nugaros ir lipk. Persikelk per stulpą. Ir paskubėk.

Lauke minia bjauriai, nepaliaujamai spiegė ir riaumojo.

Ryškioje saulėje Tedas Bredlis sumirksėjo. Nuo skausmo, baimės ir vaizdo, kurį pamatė prieš akis, prarado nuovoką: dvi eilės moterų, tikrų senių, sudarė koridorių ir pašėlusiai jam plojo. Tiesą sakant, už senių buvo matyti tikra veidų jūra – tamsiaodžiai vyrai ir jaunos merginos, vos iki juosmens vaikai. Jie visi šaukė ir džiūgavo. Daugybė susirinkusių žmonių.

Jie džiūgavo jį matydami!

Nepaisydamas nieko, Tedas nusišypsojo. Šypsena išėjo vargana, tokia tarsi pusšypsenė, nes Bredlis buvo nusikalęs, jam skaudėjo, tačiau iš patirties žinojo, kad šypsena bus tinkama subtilaus pasitenkinimo publikos dėmesiu užuomina. Dviejų vyrų tempiamas pirmyn, jis linkčiojo ir šypsojosi. Leido savo šypsenai pasklisti plačiau.

Tolimame gale, už moterų, stovėjo pats Sambuka, bet ir jis, aukštai iškėlęs rankas, plačiai šypsenos nutviekstu veidu pašėlusiai plojo.

Tedas nežinojo, kas čia vyksta, ir, akivaizdu, klaidingai suprato veiksmo prasmę. *Tikriausiai čionykščiai suprato, kas jis toks*, – pamanė Tedas, – *ir sugalvojo geresnį planą*. Ne pirmas kartas. Moterys taip džiūgavo, kai jį tempė pirmyn, iš

susijaudinimo išsižiojusios, kad jis pasistengė nusikratyti jį prilaikančių vyrų, pamėgino eiti be niekieno pagalbos. Ir jam pavyko!

Bet dabar, priėjęs arčiau, pastebėjo, kad plojančios moterys prie šlaunų turi atrėmusios sunkius vėzdus. Kai kurios laikė beisbolo lazdas ir įvairaus ilgio metalo vamzdžius. O jam priėjus arčiau, jos nepaliovė šaukusios, bet pasičiupo savo lazdas bei vėzdus ir pradėjo jį daužyti. Pasipylė stiprūs smūgiai į galvą, pečius, visą kūną. Skausmas buvo stiprus, nepakeliamas, jis susmuko ant žemės, bet tą pačią akimirką vyrai su pančiais pakėlė jį ir nutempė, o moterys daužė ir spiegė, daužė ir spiegė. Skausmas persmelkė visą kūną. Jis jautė kažkokį abejingumą, tuštumą, bet smūgiai vis nesiliovė, negailestingi, vėl ir vėl.

Galų gale, beveik be sąmonės, jis priėjo iki moterų eilės galo ir pamatė du stulpus. Vyrai greitai pririšo jo rankas prie tų stulpų, kad jis stovėtų tiesus. Dabar minia nutilo. Tedas stovėjo nuleidęs galvą, matė ant žemės kapsintį savo kraują. Pamatė regos lauke pasirodant dvi basas pėdas. Kraujas ėmė lašėti ant pėdų, o kažkas pakėlė jo galvą.

Čia Sambuka, – pagalvojo Bredlis, vargiai pajėgdamas įžiūrėti veidą. Pasaulis atrodė pilkas ir blankus. Bet matė, kad Sambuka jam šypsosi, rodo eilę geltonų dėmėtų dantų. O paskui vadas pakėlė peilį taip, kad Tedas galėtų matyti, vėl nusišypsojo, dviem pirštais sugriebė Tedo skruostą ir atsipjovė gabalėlį mėsos.

Neskaudėjo, stebėtinai neskaudėjo, bet Tedas apsvaigo matydamas, kaip Sambuka pakelia kruviną jo skruosto gabalą, šypsodamasis išsižioja ir atsikanda. Sambuka kramtė,

kraujas tekėjo jo smakru, o jis visą laiką šypsojosi. Bredliui susisuko galva. Jis buvo pasibaisėjęs, jį pykino, viskas sukilo, paskui pajuto skausmą krūtinėje. Pažiūrėjęs žemyn pamatė vaiką, aštuonerių ar devynerių berniuką, kišeniniu peiliuku pjaunantį mėsą jam iš pažasties. Pirmyn skubėjo moteris, spiegdama kitiems pasitraukti iš kelio, ji atsirėžė gabalą iš jo žasto. Tuomet prie Tedo metėsi visa minia, peiliai švysčiojo visur, žmonės pjovė ir spiegė, pjovė ir šaukė, Tedas prie pat akių pamatė dar vieną peilį, paskui pajuto numaunamas kelnes ir daugiau jau nieko nebejautė.

PAVUTU
SPALIO 14 D., KETVIRTADIENIS
12:22 VAL.

Evansas klausėsi minios džiūgavimų ir šauksmų. Kažkokiu būdu suvokė, kas vyksta. Pažiūrėjo į Kenerį. Bet šis tiesiog purtė galvą.

Nebuvo ką daryti. Neskubėjo jokia pagalba. Nebuvo kelio ištrūkti.

Atsidarė durys ir pasirodė du berniukai. Jie nešė du sunkius kanapinius pančius, dabar regimai permirkusius krauju. Priėjo prie Evanso ir rūpestingai pririšo pančius prie jo rankų. Evansas pajuto, kaip pradeda daužytis širdis.

Berniukai baigė ir išėjo.

Lauke riaumojo minia.

– Nesijaudink, – pasakė Keneris. – Kurį laiką tavęs nelies. Vis dar yra vilties.

– Kokios vilties? – pratrūkus pykčiui sušuko Evansas.

Keneris papurtė galvą.

– Tiesiog... vilties.

Dženifer laukė, kol į kambarį įeis kitas vaikis. Galų gale tas užėjo, bet, vos užmetęs akį į parkritusį draugą, puolė

bėgti. Dženifer spėjo sugriebti jį už kaklo, įsitempė į kambarį, prispaudė rankas prie burnos, kad jis negalėtų šaukti, o paskui staigiu judesiu pasuko kaklą ir numetė auką ant grindų. Berniūkštis dar nebuvo miręs, bet kurį laiką tikrai nepavojingas.

Tačiau tą akimirką, kai pažvelgė į lauką, Dženifer pamatė raktus.

Raktai gulėjo palmėmis dengtame praėjime, ant suolelio kitoje koridoriaus pusėje.

Merginos jau nusičiupo du šautuvus, bet kol kas šaudyti nebuvo jokios prasmės. Tiesiog patrauktų visų dėmesį. Dženifer nebenorėjo vis dirsčioti į lauką. Girdėjo niurnėjimą. Nebuvo tikra, ar garsas sklinda iš gretimo kambario, ar iš koridoriaus. Negalėjo suklysti.

Atsišliejo į sieną prie durų ir sudejavo. Iš pradžių tyliai, paskui garsiau, nes minia vis dar buvo labai triukšminga. Ji dejavo ir dejavo.

Niekas neatėjo.

Ar išdrįs pažiūrėti?

Ji sulaikė kvapą ir laukė.

Evansas drebėjo. Kraujo prisigėrę pančiai stingdė riešus. Vaikinas nebegalėjo ištverti laukimo. Jautė, jog tuojau apalps. Lauke minia pamažu rimo, slūgo. Piteris suprato, ką tai reiškia. Greitai ateis kitos aukos eilė.

Tada išgirdo tylų balsą.

Kosintį vyriškį. Tyliai, primygtinai.

Keneris susigaudė pirmas.

– Čia, – pasakė garsiai.

Pasigirdo smūgis ir pro palmėmis dengtą sieną pralindo mačetės ašmenys. Evansas atsisuko. Matė sienoje platėjantį tarpą ir storą rudą ranką, tebeplatinančią rėžį. Pro tarpą į juos žvelgė stipriai apžėlęs veidas.

Kurį laiką Evansas jo neatpažino, bet paskui žmogus pridėjo pirštą sau prie lūpų, ir tas judesys buvo toks pažįstamas, jog Evansas akimirksniu pro barzdą įžvelgė bruožus.

– Džordžai!

Čia buvo Džordžas Mortonas.

Gyvas.

Mortonas įžengė į kambarį.

– Raminkitės, – sušnypštė.

– Pasirinkai puikų laiką, – pajuokavo Keneris pasisukdamas taip, kad Mortonas galėtų atrakinti jam riešus. Mortonas Keneriui padavė pistoletą. Atėjo Evanso eilė. Trekštelėjimas ir jo rankos tapo laisvos. Evansas tampė kanapinius pančius, mėgindamas nusmaukti juos nuo riešų. Bet jie buvo tvirtai užveržti.

– Kur kiti? – sušnabždėjo Mortonas.

Keneris parodė į gretimas duris. Paėmė iš Mortono mačetę.

– Tu paimk Piterį. Aš eisiu merginų.

Su mačete Keneris žengė į koridorių.

Mortonas sugriebė Piterį už rankos. Evansas trūktelėjo galvą.

– Eime.

– Bet...

– Darykim, kaip jis sako, vaike.

Jiedu žengė pro plyšį sienoje – tiesiai į džiungles.

*

Keneris žingsniavo tuščiu koridoriumi. Abiejuose galuose bolavo atviros angos. Jį galėjo užklupti bet kurią akimirką. Jei kiltų aliarmas, visiems būtų galas. Pamatė ant suolelio raktus, pačiupo ir nuėjo prie durų į moterų kambarį. Dirstelėjęs pamatė, kad stulpai tušti. Nematė nė vienos merginos.

Pats likdamas lauke, švystelėjo į kambarį raktus.

– Čia aš, – sušnibždėjo.

Po akimirkos pamatė, kaip iš slėptuvės už durų pasiimti raktų išropoja Dženifer. Per kelias akimirkas jiedvi su Sara atrakino viena kitą. Pasičiupusios berniūkščių ginklus, patraukė prie durų.

Per vėlai. Iš už kampo pasirodė trys augaloti jaunuoliai, ėjo tiesiai link Kenerio. Nešėsi automatinius ginklus. Kalbėjosi, juokavo, į nieką nekreipė dėmesio.

Keneris įslinko į moterų kambarį. Pats prisispaudė prie sienos, mosteldamas merginoms grįžti prie stulpų. Jos spėjo kaip tik laiku, prieš vyrams įeinant į kambarį.

– Sveiki, vyručiai, – plačiai išsišiepusi pasveikino juos Dženifer. Tą pat akimirką vyrai pastebėjo du parkritusius vaikiščius ir į žemę susigėrusį kraują, bet buvo per vėlu. Keneris ėmėsi vieno, kitą su peiliu sutvarkė Dženifer. Trečias jau buvo bepuoląs pro duris, kai Keneris partrenkė jį šautuvo buože. Sutreškėjo kaukolė, ir vyrukas sunkiai sudribo.

Atėjo metas sprukti.

Kieme minia pradėjo vis labiau nekantrauti. Sambuka šnairomis stebėjo savo žmones. Pirmas *bialtasis* jau buvo

negyvas, kūnas vėso prie vado kojų visai nebekeldamas apetito. O tie iš minios, kuriems neteko garbės paragauti, triukšmingai reikalavo savo dalies, kitos galimybės. Moterys ant pečių ilsino kuokas ir lazdas, susitelkusios mažomis grupelėmis laukė žaidimo tęsinio.

Kur antra auka?

Sambuka išrėkė nurodymus ir trys vyrai nuskubėjo į palmių lapais dengto namelio vidų.

Jie ilgai slydo purvinu stačiu kalvos šlaitu žemyn, bet Evansui niekas nebuvo svarbu. Jis sekė paskui Mortoną, kuris, atrodo, labai gerai žinojo kelią džiunglėse. Nuslydę iki apačios, jie atsidūrė sekliame upelyje, šviesiai rudame nuo durpių vandenyje. Mortonas ženklais parodė Evansui sekti ir taškydamas vandenį nubėgo dugnu. Mortonas buvo numetęs nemažai svorio. Jo kūnas buvo tvirtas, geros formos, veidas užgrūdintas, tiesus.

– Manėme, kad jūs negyvas, – pasakė Evansas.

– Nekalbėk. Tiesiog varom. Jie pasileis iš paskos po minutės.

Net kalbėdamas Evansas išgirdo, kaip kažkas paskui juos nuslydo kalvos šlaitu. Apsisuko ir nubėgo pasroviui, slydinėdamas ant šlapių akmenų, krisdamas, kildamas ir vėl bėgdamas.

Keneris leidosi kalvos šlaitu, iš paskos – abi moterys. Slysdami jie daužėsi į susiraičiusias šaknis, kibo už išsiraizgiusių gervuogių stiebų, bet šitas kelias buvo greičiausias išsinešdinti iš kaimo. Iš ruožų purve Keneris matė, kad ir

Mortonas pasirinko šitą kelią. Be to, buvo tikras, kad nepraeis nė minutė, kai kaime nuskambės aliarmo signalas.

Traškindami šakas visi trys pro paskutinį sąžalyną sukrito į upelio tėkmę. Kaimelyje viršuje girdėjo šūvius. Vadinasi, pabėgimą jau pastebėjo. Keneris žinojo, kad įlanka – kairėje. Paliepė kitiems bėgti pirmyn, pasroviui, tėkme.

– O tu? – paklausė Evansas.

– Po akimirkos jus pasivysiu.

Moterys nuskubėjo pirmyn, bėgo stulbinamai greitai. Keneris atsirėmė į purviną šlaitą ir laukė. Praėjo tik kelios sekundės, ir šlaitu nusileido pirmi sukilėliai. Keneris iššovė tris papliūpas. Kūnai įstrigo tarp susiraizgiusių šakų. Vienas nusirito visą kelią iki upelio. Keneris laukė. Vyrai viršuje tikėjosi, kad jis bėgs. Todėl jis laukė. Pakankamai išlaukęs, po poros minučių išgirdo persekiotojus vėl leidžiantis. Jie elgėsi triukšmingai – tikri išgąsdinti vaikai. Keneris vėl iššovė, išgirdo riksmus. Bet negalvojo, kad ką nors sužeidė. Berniūkščiai spiegė paprasčiausiai iš baimės.

Bet dabar Keneris buvo tikras, kad jie pasirinks kitą kelią nusileisti žemyn. Ir taip neskubės.

Keneris apsisuko ir nubėgo.

Sara su Dženifer greitai bėgo vandeniu. Staiga pro Saros ausį prašvilpė kulka.

– Ei! – sušuko mergina. – Čia mes!

– Ach, atsiprašau, – tarė Mortonas, jiems prisivijus.

– Kuriuo keliu? – paklausė Dženifer.

Mortonas parodė į upelį.

Jie nubėgo.

*

Evansas norėjo pažiūrėti į laikrodį, bet kažkuris vaikiščias buvo jį nusegęs. Riešas buvo plikas. Bet laikrodį turėjo Mortonas.

– Kiek valandų? – paklausė jo Evansas.

– Penkiolika po trijų.

Jiems liko mažiau nei dvi valandos.

– O kiek iki pakrantės?

– Gal kokia valanda, – atsakė Mortonas, – jei kirsime džiungles. Privalome. Tie berniukai – pasiutę pėdsekiai. Daugybę kartų mane beveik sučiupo. Jie žino, kad aš čia, bet kol kas išsisukau.

– Kiek laiko jūs čia?

– Devynias dienas. Atrodo kaip devyneri metai.

Bėgdami upeliu pasroviui, jie kūprinosi po žemai nukarusiomis šakomis. Evansui degė šlaunys. Skaudėjo kelius. Bet kažkaip sugebėjo nekreipti dėmesio. Dėl suprantamos priežasties skausmą priėmė kaip patvirtinimą. Jam neberūpėjo karštis, vabalai ir dėlės, kuriomis, žinojo, aplipusios visos blauzdos ir kojos. Tiesiog džiaugėsi būdamas gyvas.

– Suksime čia, – pasakė Mortonas. Jis išlipo iš upelio, metėsi į dešinę, persiropštė per didžiulį riedulį ir nukrito į tankius paparčius iki juosmens.

– Ar čia yra gyvačių? – paklausė Sara.

– Aha, kiek tik nori, – atsakė Mortonas. – Bet dėl jų nesijaudinčiau.

– O dėl ko reikia jaudintis?

– Daugybės *pukpuk*.

– O čia kas tokie?

– Krokodilai.

Ir jis leidosi pirmyn, pradingdamas tankioje lapijoje.

– Puiku, – tarstelėjo Evansas.

Keneris sustojo upės vidury. Kažkas buvo ne taip. Iki šiol jis matė priekyje bėgusiųjų pėdsakus: purvo gabalėlius ant uolienų, šlapių pirštų žymes, batų atspaudus ar praskirtus dumblius. Bet kelias pastarąsias minutes – nieko.

Kiti išlipo iš upelio.

Jis nepastebėjo kur.

Mortonas elgtųsi užtikrintai, – pagalvojo. *Mortonas pasirinktų gerą vietą palikti upę, kur niekas nepastebės jų išlipimo vietos, tikriausiai kažkur, kur paparčiai, o tarp riedulių upelio krantuose auga pelkių žolė – žolė tik palinks po kojomis ir iš karto atsities.*

Keneris tą vietą pražiopsojo. Jis apsisuko ir lėtai patraukė prieš srovę. Žinojo, kad, jei neras pėdsakų, negalės išlipti iš upės. Vienas tikrai pasiklystų. O jei per ilgai užsibus vagoje, tie vaikiščiai tikrai jį ras. Ir nudės.

ATOMAZGA
SPALIO 14 D., KETVIRTADIENIS
16:02 VAL.

Praėjus valandai, Mortonas gūžėsi tarp mangrovių ir akmenų netoli Rezolušen Bėjaus centro. Kiti spietėsi aplink. Vos už kelių pėdų vanduo švelniai lyžčiojo smėlį.

– Štai ką žinau, – tyliai pasakojo vyriškis. – Povandeninio laivo bazė paslėpta po maskuojamuoju brezentu rytiniame įlankos gale. Iš čia nesimato. Jau savaitė, kaip kiekvieną dieną nuleidžiamas povandeninis laivas. Laivo elementų energija ribota, taigi gilumoje žmonės kaskart gali išbūti tik po valandą. Bet, atrodo, visiškai aišku, jog jie montuoja kažkokius kūgio formos sprogmenis, kurie detonuos tiksliai nustatytu laiku...

– Tokius pačius turėjo Antarktidoje, – įsiterpė Sara.

– Puiku, vadinasi, suprantate. Čia niekšai ketina sukelti povandeninę griūtį. Sprendžiant iš to, kiek laiko povandeninis laivas išbūna paniręs, sprogmenys dedami apie devyniasdešimties metrų gylyje, kuris, pasirodo, pats efektyviausias cunamį sukeliančioms griūtims.

– O ką žinote apie šitas palapines? – pasiteiravo Evansas.

– Atrodo, jie nenori rizikuoti. Arba neturi pakankamai kūginių sprogmenų, arba nepasitiki, jog jie visiškai atliks savo darbą, nes palapinėse pastatė prietaisus, vadinamus ultragarsiniais kavitacijos generatoriais. Tie įrenginiai didžiuliai, mažo sunkvežimio dydžio. Varomi dyzelinu, kai juos užveda išbandyti, kelia daug triukšmo, o tą daro diena iš dienos. Keletą kartų palapines perkėlė, vos po pėdą ar dvi kiekvieną kartą, taigi darau prielaidą, jog vieta – esminis reikalas. Gal jie fokusuoja veikimo spindulius ar ką ten tie prietaisai generuoja? Nesu visiškai tikras, kaip jie veikia, bet akivaizdu, jog yra svarbūs sukeliant nuošliaužą.

– O ką darysim mes? – paklausė Sara.

– Nėra jokio būdo juos sustabdyti, – atsakė Mortonas. – Mūsų tik ketvertas, na, penketas, jei prisijungs Keneris, ko jis, atrodo, neketina daryti. O jų – trylika. Septyni laive, šešetas – ant kranto. Visi ginkluoti automatais.

– Bet dar yra Sandžongas, – paprieštaravo Evansas. – Nepamirškite Sandžongo.

– To nepaliečio? Esu tikras, jį sučiupo sukilėliai. Gal prieš valandą prie tako, kur jus sučiupo, kilo susišaudymas. Prieš pat jus nutveriant buvau vos keliais jardais žemiau. Mėginau duoti ženklą koščiodamas, bet... – jis truktelėjo pečiais ir nusisuko į krantą. – Nesvarbu. Padarykime prielaidą, jog trys kavitacijos generatoriai, kad padarytų poveikį kažkokiai povandeninei nuokalnei, turi veikti kartu. Tuomet įsivaizduoju, kad geriausia, ką galime padaryti, – išvesti iš rikiuotės vieną, na, du generatorius. Jų planas sužlugs ar bent jau sumažinsime poveikį.

– Gal galime atkirsti energijos tiekimą? – paklausė Dženifer.

Mortonas papurtė galvą.

– Įrenginiai turi autonominį maitinimą. Prie pagrindinių mazgų pritvirtinti dyzeliniai varikliai.

– Užvedimas naudojant elementus?

– Ne. Saulės plokštes. Jie visiškai autonomiški.

– Tuomet turime pašalinti tuos įrenginius prižiūrinčius vyrukus.

– Taip. Bet jie jau perspėti. Kaip matote, po vieną stovi lauke prie kiekvienos palapinės, saugo, o kažkur ant šios keteros, – jis parodė į vakarinę atšlaitę, – stovi sargybinis. Nematome kur, bet, reikia manyti, jis stebi visą pakrantę.

– Ir kas? Didelio čia daikto. Tegu sau stebi, – niurnėjo Dženifer. – Sakau, tiesiog likviduojam visus tuos vyrukus palapinėse ir sudaužom tuos automobilius. Turime pakankamai ginklų tokiam darbeliui ir...

Ji nutilo. Buvo atitraukusi šautuvo dėtuvę. Ši buvo tuščia.

– Geriau pasitikrinkit užtaisus.

Kurį laiką visi grabaliojosi. Paskui pradėjo purtyti galvas. Evansas turėjo keturis šovinius. Sara – du. Mortono šautuvas buvo tuščias.

– Tie vaikiščiai praktiškai neturėjo amunicijos...

– Ir mes neturime, – pratisai atsiduso Dženifer. – Be ginklų bus truputėlį sudėtingiau. – Ji atsargiai pasislinko pirmyn ir apžvelgė krantą markstydamasi ryškioje šviesoje. – Tarp džiunglių ir tų palapinių – dešimt jardų. Krantas atviras, jokios priedangos. Jei pulsime palapines, mums niekaip nepavyks.

– O jeigu atitrauktume dėmesį?

– Neįsivaizduoju kaip. Vienas vyrukas stovi prie palapinės, kitas – viduje. Jie abu ginkluoti?

Mortonas linktelėjo.

– Automatiniais ginklais.

– Negerai, – sumurmėjo Dženifer, – visai nekas.

Keneris brido upe, atidžiai dairydamasis į kairę ir į dešinę. Nenuėjęs nė šimto jardų ant riedulio pamatė silpną drėgnos rankos atspaudą. Šlapias atspaudas jau buvo beišdžiūstąs. Jis įsižiūrėjo įdėmiau. Pamatė, kad žolė prie upelio krašto apmindžiota.

Taigi iš vagos bičiuliai išlipo čia.

Keneris išbrido ir pasileido įlankos link. Mortonas tikriausiai puikiai žinojo šį aplinkkelį. Čia tekėjo kitas upeliukas, bet gerokai mažesnis. Keneris šiek tiek sunerimęs pastebėjo, kad vaga leidžiasi nuožulniai kur kas staigiau. Blogai, bet čia vienintelis pakenčiamas kelias per džiungles. Kažkur priekyje išgirdo lojant šunį. Atrodė, tarsi šuo būtų prikimęs, gal ligotas ar panašiai.

Keneris nuskubėjo pirmyn, lankstydamasis po šakomis. Turėjo pasiekti kitus, kol dar nebuvo per vėlu.

Mortonas, išgirdęs lojimą, susiraukė.

– Kas vyksta? – paklausė Dženifer. – Sukilėliai gaudo mus su šunimis?

– Ne. Čia ne šuo.

– Tikrai, skambėjo ne visai kaip šuo.

– Ne šuo. Šioje pasaulio dalyje jie išmoksta visokiausių triukų. Jie loja kaip šunys, o kai šunys prisiartina, juos sudoroja.

– Kas sudoroja?

– Krokodilai. Girdėjote krokodilą. Kažkur už mūsų.

Pakrantėje pasigirdo staigus automobilių variklių riaumojimas. Stebeilydama pro mangroves, grupelė pamatė iš rytų pusės per smėlį jų link atskubančius tris džipus.

– Kas čia? – nustebo Evansas.

– Treniruojasi, – paaiškino Mortonas. – Visą savaitę. Stebėk. Sustoja po vieną prie kiekvienos palapinės. Matai? Prie pirmos... prie antros... prie trečios. Visi sustoja. Variklių neišjungia. Visi atsisukę į vakarus.

– O kas vakaruose?

– Purvinas keliukas, kyla kokį šimtą jardų į kalvą, o paskui – akligatvis.

– Ten, viršuje, kažkas yra?

– Ne. Jie patys atkirto kelią. Pirmas dalykas, kurį padarė čia atsibastę, – Mortonas žiūrėjo į rytinę įlankos pusę. – Paprastai tokiu metu iškeliamas ir nuleidžiamas į vandenį povandeninis laivas. Bet kol kas nieko nedaro.

– Ojojoi, – sudejavo Evansas.

– Kas atsitiko?

– Manau, šį tą pamiršome.

– Ką?

– Jaudinamės, kad ta cunamio banga nuūš link Kalifornijos krantų. Bet nuogriuva susiurbs vandenį, tiesa? O paskui jis vėl pradės kilti. Panašiai kaip metant akmenuką į šitą griovį. – Evansas metė akmenuką į murziną balutę prie kojų. – Banga, kurią sukelia akmenukas, koncentrinė...

– Sklinda visomis kryptimis...

– Vajė, – pratarė Sara.

– Taigi. Visomis kryptimis, vadinasi, ir atgal į šį krantą. Cunamis smogs ir čia. Jau greitai. Kokiu atstumu nuo kranto yra Saliamono lovys?

Mortonas patraukė pečiais.

– Nežinau. Gal už poros mylių. Tikrai nežinau, Piteri.

– Jei šios bangos keliauja penkių šimtų mylių per valandą greičiu, – skaičiavo Evansas, – tai reiškia, kad krantą jos pasieks...

– Po dvidešimt keturių sekundžių, – užbaigė Sara.

– Teisingai. Tiek turime laiko iš čia išsinešdinti, vos prasidės griūtis jūros dugne. Dvidešimt keturias sekundes.

Jie išgirdo, kaip pupsėdamas ir gausdamas įsijungė pirmas generatorius. Paskui antras, po jo ir trečias. Veikė visi trys.

Mortonas dirstelėjo į laikrodį.

– Taip ir yra, – pasakė. – Prasideda.

Dabar buvo girdėti elektroninis zvimbesys, iš pradžių silpnas, bet staigiai peraugantis į stiprų elektroninį gausmą. Garsas užpildė visą erdvę.

– Čia tie kavitatoriai, – tarė Evansas. – Pradėkime veikti.

Dženifer persimetė šautuvą per petį.

– Pasiruoškime.

Nuo pasvirusių medžio šakų Sandžongas tyliai nuslydo ant *AV Scorpion* denio. Keturiasdešimties pėdų laivas turėjo labai mažą grimzlę, taigi galėjo priplaukti taip arti rytinio kyšulio, kad virš jo karojo džiunglių medžiai. Nuo kranto

laivo tikrai nebuvo matyti. Sandžongas suprato, jog laivas ten paslėptas, tik išgirdęs į džiungles sklindantį radijo imtuvų traškesį.

Sandžongas gūžėsi laivagalyje. Slėpėsi už povandeninį laivą keliančios gervės ir klausėsi. Atrodė, jog balsus girdi iš visų pusių. Spėjo, jog ant borto yra šeši ar septyni žmonės. Bet norėjo rasti uždelsimo mechanizmus. Numanė, jog jie – vairinėje, bet nebuvo tikras. O tarp jo slaptavietės ir vairinės buvo ilgokas atviro denio tarpas.

Jis dirstelėjo į virš galvos kabantį mažą povandeninį laivą. Jis buvo ryškiai mėlynas, apie septynių pėdų ilgio, su apvaliu dabar pakeltu gaubtu. Povandeninį laivą kėlė ir leido į vandenį gervė.

O gervė...

Sandžongas pasižvalgė valdymo pulto. Žinojo, jog pultas turi būti netoliese, nes operatorius turėtų stebėti leidžiamą povandeninį laivą. Pagaliau jį pamatė – uždarą metalinę dėžę kitoje laivo pusėje. Jis prislinko, atidarė dėžę ir nužvelgė mygtukus. Jų buvo šeši, sužymėti visomis kryptimis nukreiptomis strėliukėmis. Kaip didelėje pagalbinėje klaviatūroje.

Sandžongas paspaudė strėliukę „žemyn“.

Zvimbdama gervė pradėjo leisti povandeninį laivą į vandenį.

Ir pradėjo skambėti avarinis signalas.

Sandžongas girdėjo bėgančių žingsnius.

Jis spruko į durų angą ir ėmė laukti.

Krante pro generatorių dundėjimą ir kavitacijos gaudesį jie išgirdo silpną pavojaus signalą. Evansas apsižvalgė.

– Iš kur jis sklinda?

– Tikriausiai iš laivo, štai iš ten.

Garsą išgirdo ir krante buvę vyrai. Jie stovėjo poromis prie įėjimų į palapines, rodė pirštais. Tarėsi, ką daryti.

Staiga džiunglėse už nugarų pasigirdo staigi automatinio ginklo papliūpa. Dabar vyrai ant kranto sujudo, ėmė sukioti šautuvus, dairėsi į vieną ir į kitą pusę.

– Išnaudokim progą, – tarė Dženifer, imdama Evanso šautuvą. – Puiki proga. Geresnės nebus.

Ir šaudydama išbėgo į pakrantę.

Krokodilas puolė Kenerį gąsdinamai staigiai. Prieš iššaudamas vyriškis vos spėjo pastebėti plačiai atvertus milžiniškus nasrus ir prasiskiriantį vandenį. Nasrai susičiaupė vos neužkliudę kojos, žvėris pasirangė, pasisukiojo ir vėl puolė sugriebdamas žemai kabančią šakelę.

Kulkos nieko nepadės. Keneris apsisuko ir visu greičiu spruko upelio vaga.

Krokodilas riaumodamas puolė paskui.

Dženifer per smėlį skuodė artimiausios palapinės link. Nubėgus apie dešimt jardų, jai į kairę koją kirto kulka. Mergina parkrito ant karšto smėlio, krisdama vis dar šaudė. Matė, kaip sargybinis prie palapinės įėjimo nukrito. Žinojo, kad jis negyvas.

Pribėgo Evansas, lenkėsi prie jos. Dženifer sušuko:

– Nesustok! Bėk!

Evansas nubėgo tolyn, į palapinę.

*

Laive vyrai sustabdė gervę ir sulaikė besileidžiantį povandeninį laivą. Dabar girdėjo nuo kranto sklindančius šūvius. Visi nuskubėjo prie dešiniojo borto ir ėmė spoksoti pro turėklus mėgindami suprasti, kas vyksta.

Sandžongas nusileido prie pulto kairėje pusėje. Ten nieko nebuvo. Įėjo į kabiną. Kabinoje pūpsojo didelė lenta, prigrūsta elektronikos. Virš jos buvo palinkęs vyriškis trumparankoviais marškinėliais, kažką reguliavo. Lentos viršuje buvo trys eilės sunumeruotų lempučių.

Uždelsimo mechanizmų pultas.

Povandeniniams detonatoriams.

Sara su Mortonu, laikydamiesi kuo arčiau džiunglių, skuodė pakrante link antros palapinės. Vyras, stovėjęs lauke, pamatė juos beveik iš karto ir beveik iš karto paleido automato papliūpą. *Tikriausiai buvo labai susinervinęs,* – pagalvojo Sara, – *nes nepataikė.* Nuo kulkų aplink Sarą su Mortonu pasipylė lapų ir šakelių lietus. Su kiekvienu žingsniu jie vis artėjo, Sara jau beveik galėjo šauti – mergina nešėsi Mortono pistoletą. Likus dvidešimčiai jardų sustojo ir prisišliejo prie artimiausio medžio kamieno. Stipriai suspaudė ginklą ir nusitaikė. Pirmas šūvis skriejo pro šalį. Antrasis pataikė prie palapinės stovėjusiam vyrui į petį, šis išmetė savo ginklą į smėlį. Mortonas tą pamatė, puolė iš miško, perbėgo smėlio ruožą iki palapinės. Pašautasis bandė atsistoti. Sara dar kartą iššovė. Tada Mortonas dingo palapinės viduje. Mergina išgirdo du greitus šūvius ir skausmingą aimaną.

Puolė į palapinę.

*

Evansas atsidūrė palapinės viduje ir išvydo didžiulį pukšintį mechanizmą – milžinišką susiraizgiusių vamzdžių ir vožtuvų kompleksą su plokščia, apvalia aštuonių pėdų skersmens plokšte apačioje, sumontuota apie dvi pėdas virš smėlio. Generatorius buvo kokių septynių pėdų aukščio, visos metalinės dalys įkaitusios. Triukšmas kurtinantis. Piteris nematė jokio žmogaus. Laikydamas šautuvą paruoštą ir skausmingai jausdamas, kad apkaba tuščia, apsuko vieną kampą, paskui kitą.

Štai tada jis pamatė.

Boldeną. Vyruką iš Antarktidos. Šis darbavosi prie valdymo pulto: žiūrėdamas į apsauginiu stiklu pridengtą *LCD* monitorių ir ciferblatų eiles, kažką reguliavo didele rankena. Jis buvo taip įsijautęs, kad Evanso net nepastebėjo.

Evansas pajuto tikro įtūžio pliūpsnį. Jei šautuvas būtų užtaisytas, tikrai tą niekšą nudėtų. Boldeno šautuvas buvo atremtas į palapinės sieną. Reguliuoti valdymą jis turėjo abiem rankomis.

Evansas šūktelėjo. Boldenas atsisuko. Evansas gestu parodė jam pakelti rankas.

Boldenas puolė.

Mortonas vos įžengė į palapinę, kai pirmoji kulka pataikė jam į ausį, o antroji kliudė petį. Jis suriko iš skausmo ir parkrito ant kelių. Tas judesys išgelbėjo jam gyvybę, nes trečioji kulka prazvimbė virš galvos ir perskrodė palapinės audeklą. Mortonas gulėjo ant žemės prie pukšinčio automobilio, kai su paruoštu šautuvu pasirodė šaulys. Kokių

dvidešimties, barzdotas, nuožmus, koks ir turėjo būti. Nusitaikė.

O paskui parkrito prie mechanizmo. Kraujas, užtiškęs ant karšto metalo, sušnypštė. Palapinės viduje stovinti Sara šovė pistoletu kartą, kitą. Iš viso tris kartus, vyriškiui krintant vis žemiau leisdama ginklą. Atsisuko į Mortoną.

– Pamiršau, kokia tu gera šaulė, – pratarė vyriškis.

– Kaip jūs? – pasiteiravo Sara. Jis linktelėjo. – Tai kaip man išjungti šitą daiktą?

Kai Boldenas į jį rėžėsi, Evansas sukriokė. Du vyrai atsitrenkė į palapinės audeklą, atšoko į priekį. Evansas smogė šautuvo buože Boldenui per nugarą, bet tai nesukėlė jokio efekto. Bandė užvožti į galvą, bet pataikydavo vis į nugarą. Boldenas, atrodė, mėgina išstumti Evansą iš palapinės.

Abu vyriškiai parkrito ant grindų. Mechanizmas dunksėjo virš jų. Štai tada Evansas suprato, ką mėgina padaryti Boldenas.

Jis mėgina pakišti Evansą po plokšte. Net prie krašto Evansas jautė stipriai vibruojantį orą. Oras apačioje buvo daug karštesnis.

Boldenas trenkė Evansui per galvą, jo saulės akiniai nuskriejo pažeme ir pasirito po plokšte. Suskilinėjo akimirksniu. Paskui susiraukšlėjo kojelės.

Po to akiniai virto dulkėmis.

Pranyko lyg nebuvę.

Evansas viską stebėjo su siaubu. Po truputį Boldenas stūmė ir stūmė jį vis arčiau, vis arčiau ir arčiau krašto...

Evansas kovojo, iš nevilties netikėtai įgavęs daugiau jėgų. Staiga atsispyrė.

Boldeno veidas prisilietė prie karšto metalo, jis sustugo. Evansas dar kartą spyrė ir ištrūko iš vyriškio gniaužtų. Pašoko ant kojų. Stovėdamas virš Boldeno, stipriai spyrė šiam į šonkaulius, taip stipriai, kaip tik pajėgė. Norėjo jį užmušti.

Čia už Antarktidą.

Kai Piteris spyrė kitą kartą, Boldenas sugriebė jo koją ir vėl jį pargriovė. Bet krisdamas Piteris spyrė dar kartą ir pataikė Boldenui į galvą. Nuo smūgio Boldenas vieną kartą persivertė.

Ir pasirito po plokšte.

Pusė jo kūno buvo po plokšte, kita pusė – išorėje. Jis pradėjo purtytis, drebėti. Išsižiojo lyg rėkdamas, bet nebuvo girdėti jokio garso. Evansas dar kartą jam spyrė ir visas kūnas atsidūrė po plokšte.

Kai Evansas parkrito keturpėsčias ir pažiūrėjo po plokšte, ten jau nieko nebuvo. Tik išsirangė aitrus dūmelis.

Vaikinas atsistojo ir išėjo laukan.

Dirsčiodama per petį, Dženifer dantimis persiplėšė palaidinę, nudrėskė audeklo juostą ir pasidarė įtvarą. Nemanė, jog pažeista arterija, bet koja smarkiai kraujavo, daug kraujo susigėrė į smėlį ir mergina jautė lengvą svaigulį.

Nesiliovė stebėjusi, nes buvo dar viena palapinė, ir, jei vyrukai iš tos palapinės pasirodys...

Apsisuko ir pakėlė šautuvą, kai iš miško išniro figūra.

Ten buvo Džonas Keneris. Mergina nuleido ginklą.

Keneris skuodė prie jos.

Sandžongas šovė į valdymo pulto stiklą, bet nieko neatsitiko. Stiklas net nesueižėjo. *Kulkoms atsparus stiklas,* – nu-

stebęs pagalvojo nepalietis. Technikas viduje atrodė sukrėstas. Tuo metu Sandžongas jau judėjo durų link. Technikas siekė kontrolinių jungiklių. Sandžongas šovė dukart: vienu šūviu parbloškė techniką, kitu pataikė į valdymo pultą.

Bet buvo per vėlu. Skydo viršuje viena po kitos užsiplieskė raudonos lemputės. Vyko povandeninė detonacija.

Automatiškai pradėjo skambėti garsus pavojaus signalas, panašus į povandeninio laivo sireną. Kitoje laivo pusėje vyrai pradėjo šūkauti, jų balsuose buvo girdėti išgąstis. *Suprantama kodėl*, – pagalvojo Sandžongas.

Sukeltas cunamis.

Buvo tik sekundžių klausimas, kada smogs banga.

REZOLUŠEN BĖJUS
SPALIO 14 D., KETVIRTADIENIS
16:43 VAL.

Oras buvo pilnas garsų.

Evansas bėgo nuo palapinės. Priešais matė Kenerį, ant rankų keliantį Dženifer. Keneris kažką šaukė, bet Evansas negirdėjo. Neaiškiai regėjo, jog Dženifer permirkusi krauju. Evansas pribėgo prie džipo, įšoko ir nuvairavo visureigį prie Kenerio.

Keneris paguldė Dženifer ant galinės sėdynės. Mergina sunkiai alsavo. Priešais matė, kaip Sara padeda Mortonui įsiropšti į kitą džipą. Keneris turėjo šaukti, kad perrėktų triukšmą. Kurį laiką Evansas nieko nesuprato.

Paskui suvokė, ką rėkia Keneris:

– Sandžongas! Kur Sandžongas?

Evansas papurtė galvą.

– Mortonas sakė, jis negyvas! Sukilėliai!

– Ar tikrai žinai?

– Ne!

Keneris žiūrėjo atgal į krantą.

– Važiuok!

*

Sara sėdėjo automobilyje vienu metu mėgindama ir prilaikyti Mortoną, kad sėdėtų tiesiai, ir vairuoti. Bet perjunginėdama pavaras turėjo jį paleisti, o vos paleistas Mortonas nusprūdo jai nuo peties. Jis švokštė, sunkiai kvėpavo. Sara pagalvojo, kad pažeistas vyriškio plautis. Ji jautėsi išsiblaškiusi, bandė susikaupti. Pagalvojo, kad jau praėjo dešimt sekundžių po nuošliaužos.

O tai reiškė, jog teliko penkiolika sekundžių pakilti kalva aukštyn.

Sandžongas liuoktelėjo iš laivo į pakrantės medžius. Sučiupo saują lapų ir šakelių. Nusileido žemyn ir kaip patrakęs puolė ropštis į kalvą. Vyrai laive jį pamatė, taipogi iššoko, mėgino sekti paskui.

Sandžongas spėjo, jog iki pirmosios bangos turi kokią pusę minutės. Ši banga bus pati žemiausia, bet vis tiek kokių penkių metrų aukščio. Purslai ištikš dar penkis metrus. Tai reiškia, jog per trisdešimt sekundžių jis dumblinu šlaitu turi užsiropšti mažiausiai trisdešimt pėdų.

Žinojo, jog niekada to nepadarys.

Nepavyks.

Vis tiek ropštėsi.

Sara vairavo purvinu keliūkščiu, visureigis pavojingai slidinėjo nuokalnėje. Greta jos sėdintis Mortonas nieko nekalbėjo, jo oda tapo bjauriai mėlynai pilka.

– Laikykis, Džordžai! – rėkė mergina. – Laikykis! Dar truputį!

Džipo galas slidinėjo purve, Sara paniškai rėkė. Ji įjungė žemesnę pavarą, susivaldė ir toliau kilo. Galinio vaizdo veidrodėlyje matė iš paskos važiuojantį Evansą.

Mintyse skaičiavo.

Aštuoniolika.

Devyniolika.

Dvidešimt.

Iš trečios pakrantės palapinės į paskutinį džipą įšoko du automatais ginkluoti vyriškiai. Jie kilo į kalvą paskui Evansą, važiuodami visą laiką šaudė. Keneris atsišaudė. Kulkos suskaldė priekinį stiklą. Evansas sulėtino.

– Vairuok! – rėkė Keneris. – Varyk!

Evansas tikrai nieko nematė. Tose vietose, kur stiklas nebuvo suskilinėjęs, buvo aptaškytas purvu. Jis vis kraipė galvą, mėgindamas įžiūrėti kelią priešais.

– Varyk! – rėkė Keneris.

Aplink galvas zvimbė kulkos.

Keneris šaudė į paskui važiuojančio džipo padangas. Pataikė, ir džipas nuvirto ant šono. Abu vyriškiai iškrito į purvą. Pašoko ant kojų, šlubčiojo. Jie tebuvo penkiolika pėdų virš kranto. Nepakankamai.

Keneris žiūrėjo į vandenyną.

Matė link kranto artėjančią bangą.

Banga buvo milžiniška: plati kiek tik akys užmato, putota goža, baltu lanku artėjanti kranto link. Nebuvo labai aukšta, bet artėdama prie seklumos kilo, didėjo...

Džipas truktelėjo ir sustojo.

– Kodėl sustojai? – sustugo Keneris.

– Pasibaigė prakeiktas kelias! – rėkė Evansas.

Banga jau siekė penkiolika pėdų.

Riaumodama dužo į krantą ir pradėjo kilti aukštyn.

Evansui atrodė, jog viskas vyksta tarsi sulėtintai – didžiulė balta bangos ketera užgriūva paplūdimį, keista tarsi verdančio vandens siena sklinda krantu iki pat džiunglių ir visiškai padengia žalią kraštovaizdį baltai, tarsi nuokalnėje vanduo virtų, kunkuliuotų.

Jis negalėjo atitraukti akių, nes atrodė, kad banga niekada nepraras galios, tik artės ir artės. Žemiau, purvino kelio apačioje, du vyriškiai ropštėsi aukštyn nuo subyrėjusio džipo, o paskui, uždengti vandens baltumos, dingo iš akių.

Banga skubėjo šlaitu dar keturias ar penkias pėdas, paskui staiga sulėtėjo ir pradėjo veržliai trauktis. Nepaliko jokių nei džipo, nei vyriškių pėdsakų. Džiunglės buvo nusiaubtos, daug medžių išrauti su šaknimis.

Banga sugrįžo į vandenyną, tolo ir tolo, atidengdama plačią pakrantę, kol pagaliau pradingo ir vandenynas nurimo.

– Čia pirmoji, – pasakė Keneris. – Kitos bus didesnės.

Sara laikė Mortoną tiesiai, stengėsi, kad jam būtų patogu. Jo lūpos buvo baisiai mėlynos, oda šalta, bet jis, atrodo, buvo gyvas. Nekalbėjo, bet stebėjo vandenį.

– Įsikibk, Džordžai, – pasakė Sara.

Jis linktelėjo. Kažką vapėjo.

– Kas yra? Ką tu sakai?

Ji skaitė iš lūpų. Varganai nusišypsojo.

Nė už ką nepraleisiu tokio reginio, net jei tai bus ir paskutinis dalykas, kurį pamatysiu.

Įsibėgėjo antra banga.

Iš toli atrodė tokia pati kaip ir pirma, bet jai artėjant prie kranto visi matė, jog banga pastebimai – gal perpus – didesnė, o riaumojimas dūžtant į krantą priminė sprogimą. Platus vandens skydas pakilo kalva jų link, užkopė daug aukščiau nei prieš tai.

Jie buvo beveik už šimto pėdų nuo kranto. Banga užkilo šlaitu geras šešiasdešimt pėdų.

– Kita bus didesnė, – pakartojo Keneris.

Jūra kelias minutes buvo rami. Evansas atsisuko į Dženifer.

– Klausyk, – tarė, – gal nori, kad...

Jos nebuvo. Vieną akimirką Evansas pagalvojo, kad mergina iškrito iš džipo. Paskui pamatė ją nusiritusią ant grindų, kur ji gulėjo susirietusi iš skausmo. Jos veidas ir pečiai buvo permirkę krauju.

– Dženifer?

Keneris sugriebė Evanso ranką ir švelniai atitraukė. Papurtė galvą.

– Tie vyrukai su džipu, – pasakė. – Iki tol viskas buvo gerai.

Evansas buvo apstulbęs. Jautėsi apsvaigęs. Žiūrėjo į merginą.

– Dženifer?

Jos akys buvo užmerktos. Ji sunkiai alsavo.

– Nusisuk, – patarė Keneris. – Ji išsilaižys. Arba ne.

Kilo kita banga.

Nebuvo kur dėtis. Pasiekė kelio galą. Aplink – vien džiunglės. Jie tiesiog laukė ir stebėjo, kaip šnypščianti, bauginanti vandens siena skuba jų link. Banga jau dužo. Vanduo kilo šlaitu į viršų, devynios ar dešimt pėdų vandens.

Sara buvo tikra, jog ji pasiglemš visus, bet banga neteko galios vos už kelių metrų, sulėtėjo ir sumažėjo, paskui nuslydo į vandenyną.

Keneris dirstelėjo į laikrodį.

– Turime penkias minutes, – pasakė. – Darykim, ką galim.

– Ką turi omeny? – paklausė Sara.

– Sakau, lipkim, kiek pajėgsim.

– Bus dar viena banga?

– Mažiausiai.

– Aukštesnė?

– Taip.

Praėjo penkios minutės. Jie užsiropštė šlaitu dar dvidešimt jardų. Keneris nešė kraujuojantį Dženifer kūną. Ji jau buvo praradusi sąmonę. Evansas su Sara padėjo Mortonui, kuris judėjo labai sunkiai. Pagaliau Evansas pakėlė Mortoną ir nunešė ant pečių.

– Džiaugiuosi, kad numetėt šiek tiek svorio, – tarstelėjo Evansas.

Mortonas nieko neatsakė, tik patapšnojo jam per petį.

Evansas svirduliuodamas kopė šlaitu. Artėjo kita banga.

*

Kai banga atsitraukė, džipų nebebuvo matyti. Ten, kur jie stovėjo, buvo priversta su šaknimis išrautų medžių kamienų. Žmonės žvelgė labai pavargę. Ginčijosi, kiek bangų buvo: keturios ar penkios? Nė vienas negalėjo prisiminti. Nusprendė, jog tikriausiai keturios.

– Ką darysim? – paklausė Kenerio Sara.

– Kopsim.

Po aštuonių minučių pasirodė dar viena banga. Ji buvo mažesnė už ankstesnę. Evansas buvo per daug pavargęs, taigi tiesiog spoksojo. Keneris mėgino sustabdyti Dženifer kraujavimą, bet jos oda tapo blyškiai pilka, lūpos pamėlo. Apačioje, pakrantėje, nebuvo matyti jokio žmonių veiklos ženklo. Palapinės pradingo. Generatoriai pradingo. Nebuvo nieko, tik nuolaužų krūvos, medžių šakos, medienos gabalai, jūržolės, putos.

– Kas ten? – parodė Sara.

– Kur?

– Kažkas šaukia.

Visi sužiuro į kitą įlankos pusę. Kažkas jiems mojo.

– Sandžongas, – pasakė Keneris. – Tas kalės vaikas. – Nusišypsojo. – Tikėjausi, jog jis pakankamai sumanus, kad išsilaikytų ten, kur yra. Užtruks porą valandų, kol persiropš per tas nuolaužas. Eikim pažiūrėti, ar mūsų sraigtasparnis vis dar ten, ar jį nusinešė bangos. Paskui pasiimsim Sandžongą.

RAMIOJO VANDENYNO BASEINAS SPALIO 15 D., PENKTADIENIS 17:04 VAL.

Už aštuonių tūkstančių mylių į rytus, Goldene, Kolorade, vidurnaktį Nacionalinio žemės drebėjimų informacinio centro (NŽDIC) kompiuteriai užregistravo netipišką seisminį pažeidimą, kilusį Ramiojo vandenyno baseine, Saliamono Salų šiaurėje, siekiantį šešis ir tris dešimtąsias balo pagal Richterio skalę. Žemės drebėjimas buvo stiprus, bet niekuo neypatingas. Turėjo savotiškų bruožų, dėl kurių kompiuteris jį priskyrė prie „anomalių įvykių", tačiau toks apibrėžimas gana įprastas seisminiams įvykiams toje pasaulio dalyje, kur tektoninės plokštės susiduria ir keistai slenka viena ant kitos.

NŽDIC kompiuteris įvertino žemės drebėjimą kaip stokojantį sąlyginai lėtų judesių, siejamų su cunamiais, taigi jis nebuvo priskirtas prie „cunamį sukeliančių įvykių". Tačiau Pietų Ramiajame vandenyne šis sprendimas buvo dar kartą peržiūrėtas, prisimenant niokojantį žemės drebėjimą Naujojoje Gvinėjoje tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt aštuntaisiais, sukėlusį destruktyviausią šimtmečio cunamį, nors žemės drebėjimas taip pat neturėjo klasikinio lėto cu-

namio profilio. Taigi, dėl visa ko kompiuteris pranešė apie žemės drebėjimą Atviro vandenyno duomenų rinkimo ir tyrimų stočiai, veikiančiai Hilo, Havajuose.

Po šešių valandų plūdurai vandenyno viduryje nustatė devynių colių vandenyno lygio padidėjimą, susijusį su cunamio bangų virtine. Dėl didelio gylio vandenyno viduryje cunamis dažnai pakelia vandens lygį vos keliais coliais. Šiuo konkrečiu atveju laivai nepajuto nieko daugiau, nei praėjusį pro apačią didelių bangų frontą. Tačiau plūdurai bangas pajuto ir perdavė pavojaus signalą.

Havajuose buvo vidurnaktis, kai suzvimbė kompiuteriai ir atgijo ekranai. Tinklo prižiūrėtojas Džo Ohiris snūduriavo. Jis atsikėlė, prisipylė puodelį kavos ir patikrino duomenis. Buvo matyti aiškus cunamio profilis, tačiau atrodė, kad keliaudamas per vandenyną jis praranda galią. Havajai, žinoma, pakeliui, bet tikimybė, kad ši banga sieks pietinį salų krantą, sąlyginai maža. Ohiris skubiai apskaičiavo bangos galią – rezultatai jam nepadarė jokio įspūdžio, todėl civilinės saugos tarnyboms visose apgyvendintose salose nusiuntė visiškai įprastą perspėjimą. Jis prasidėjo taip: „Informacinis pranešimas...“, o baigėsi įprastu teiginiu, kad perspėjimas pagrįstas preliminaria informacija. Ohiris žinojo, jog niekas daug dėmesio į šį pranešimą nekreips. Ohiris taip pat informavo Vakarų pakrantės ir Aliaskos informavimo centrus, nes buvo tikimasi, kad bangų vilkstinė pasieks tuos krantus ankstyvą kitos dienos rytą.

Po penkių valandų tyrimų stoties plūdurai prie Kalifornijos ir Aliaskos krantų užfiksavo dar labiau susilpnėjusią cunamio vilkstinę. Kompiuteris, apskaičiavęs bangos jėgą ir greitį, rekomendavo nesiimti jokių priemonių. Tai reiškė,

jog vietines stotis pasieksiąs pranešimas tebus informacija apie cunamį, o ne perspėjimas apie pavojų:

ŽEMĖS DREBĖJIMO VIETA IR STIPRUMAS NEBUVO PAKANKAMAS, KAD SUKELTŲ CUNAMĮ, PAVOJINGĄ KALIFORNIJAI, OREGONUI, VAŠINGTONUI, BRITŲ KOLUMBIJAI AR ALIASKAI. KAI KURIOSE VIETOVĖSE GALI PASIREIKŠTI NEŽYMŪS JŪROS LYGIO POKYČIAI.

Keneris, stebėjęs šiuos pranešimus kompiuterio monitoriuje, purtydamas galvą pasakė:

– Nikas Dreikas šiandien nebus laimingas.

Pagal Kenerio hipotezę, kavitacijos generatorių jiems reikėjo tam, kad sustiprintų povandeninės detonacijos poveikį ir sukeltų palyginti ilgiau trunkančią nuošliaužą, o ši sukurtų tikrai galingą, vandenyną kertantį cunamį. Štai kam buvo užkirstas kelias.

Po devyniasdešimties minučių labai susilpnėjusi cunamio vilkstinė pasiekė Kalifornijos krantus. Penkios vidutiniškai šešių pėdų aukščio bangos trumpam nudžiugino banglentininkus, bet pradingo niekieno daugiau nepastebėtos.

Keneriui pavėluotai buvo pranešta, kad pastarąsias dvylika valandų su juo mėgino susisiekti FTB. Paaiškėjo, kad V. Alenas Vilis apleido savo pakrantės namus antrą valandą ryto vietos laiku, tai yra praėjus mažiau nei valandai nuo įvykių Rezolušen Bėjuje ir daugiau nei dešimčiai valandų prieš paskelbiant apie cunamį.

Keneris spėjo, jog Vilis – paprasčiausias bailys ir nepanoro laukti. Bet klaida buvo svarbi ir daug sakanti. Keneris paskambino agentui ir pradėjo tikrinti Vilio telefoninius pokalbius.

Kitas tris dienas niekas jų iš salos neišleido. Buvo daugybė formalumų, formų, kvotų. Kilo sunkumų suteikiant skubią pagalbą į plautį sužeistam Mortonui ir Dženifer, kuri prarado gausybę kraujo. Mortoną norėta pervežti operuoti į Sidnėjų, bet jam nebuvo leista išvykti, nes vyriškis Jungtinėse Valstijose buvo paskelbtas dingusiu asmeniu. Kadangi Mortonas reiškė nusiskundimus dėl vietos medikų ir laikė juos kerėtojais, puikus laivo gydytojas, baigęs studijas Melburne, sutvarkė jo plautį Garedos mieste. Tačiau Dženifer to chirurgo laukti negalėjo. Per penkias operacijos valandas išimant kulkas iš viršutinės kūno dalies jai prireikė trijų kraujo perpylimų, paskui mergina gulėjo su deguonies kauke kovodama su mirtimi dar keturiasdešimt aštuonias valandas. Bet antros dienos pabaigoje atsimerkė, nusiplėšė deguonies kaukę ir pasakė sėdinčiam greta Evansui:

– Liaukis, ko toks rūškanas? Aš gyva, dėl Dievo meilės.

Balsas buvo silpnas, bet ji šypsojosi.

Dar kilo problemų dėl kontakto su sukilėliais, labiausiai dėl to, kad vienas iš jų grupės – garsus aktorius Tedas Bredlis – pradingo. Jie visi papasakojo, kas nutiko Bredliui, bet nebuvo galimybės tai patikrinti. Taigi policija vis vertė juos kartoti.

Ir staiga, netikėtai, nelauktai jiems buvo leista išvykti. Visi dokumentai buvo tvarkingi. Grąžino pasus. Neliko jokių sunkumų. Jie galėjo vykti kur tik nori.

*

Didumą kelio į Honolulu Evansas miegojo. Kai lėktuvas pasipildė kuro ir vėl pakilo, jis prisėdo pasikalbėti su Mortonu ir kitais. Mortonas pasakojo, kas nutiko autoįvykio naktį.

– Buvo akivaizdu, jog Nikas kažkaip netinkamai tvarkosi su pinigais. VAIF'as elgėsi nedorai. Nikas buvo labai piktas, pavojingai piktas. Jis man grasino, o aš jį prigriebiau. Nustačiau ryšį tarp jo organizacijos ir AIF'o, jis pradėjo mane gąsdinti, švelniai tariant. Mudu su Keneriu pamanėme, jog jis kėsinsis mane nužudyti. Na, jis ir pamėgino. Su ta mergaite kavinėje, tą rytą Beverli Hilse.

– O, taip, – prisiminė Evansas. – Bet kaip išgyvenote automobilio katastrofą? Juk neįtikėtinai pavojinga...

– Ką, manai, kad aš beprotis? – atšovė Mortonas. – Niekuomet nebuvau patekęs į avariją.

– Ką norite pasakyti?

– Tą vakarą ramiausiai nuvažiavau toliau.

– Bet, – Evansas nutilo purtydamas galvą, – nesuprantu.

– Turėjai suprasti, – įsiterpė Sara, – nes man netyčia išsprūdo. Prieš Džordžui paskambinant ir paliepiant laikyti liežuvį už dantų.

Tuomet Piteris prisiminė seniai vykusį pokalbį. Tada neatkreipė dėmesio, kai Sara pasakė:

– O vakar liepė nupirkti „Ferrari" iš vyruko Monterėjuje ir sutvarkyti, kad jis būtų nuplukdytas į San Fransiską.

Evansui išreiškus nustebimą, kad Džordžas nusipirko dar vieną *Ferrari,* ji tarė:

– Žinau, keliais „Ferrari" gali naudotis vienas žmogus? O šita, regis, neprimena įprastinių jo standartų. Iš elektroniniu paštu atsiųstų nuotraukų atrodo sudaužyta.

Ir dar pridūrė:

„Ferrari", kurį jis nusipirko, – 1972-ųjų „GTS Daytona Spyder". Piteri, jis tokią jau turi. Tarsi pats nežinotų...

– O taip, puikiai žinau, – kalbėjo Mortonas, – toks pinigų švaistymas. Automobilis buvo tikra šlamšto krūva. O paskui turėjau nuskraidinti porą Holivudo butaforininkų į Sonomą, kad ją gerai apdorotų ir padarytų panašią į automobilį po avarijos. Paskui vyrukai tą naktį ją atskraidino, pastatė ant kelio ir numetė porą dūminių užtaisų...

– O jūs pravažiavote pro nuolaužas, kurios jau buvo vietoje, – užbaigė Evansas.

– Taip, – linguodamas galvą patvirtino Mortonas. – Tiesiog pasukau už kampo. Išsukau iš kelio, užsiropščiau į kalvą ir stebėjau jus, draugužiai.

– Tu, kalės vaike.

– Apgailestauju, – teisinosi Mortonas, – bet mums reikėjo tikrų emocijų. Reikėjo nukreipti policijos dėmesį nuo kelių problemėlių.

– Kokių problemėlių?

– Pavyzdžiui, šalto variklio, – paaiškino Keneris. – Tas variklis niekada nė nebuvo užvestas. Vienas faras pastebėjo tą, kai automobilį krovė ant vilkiko. Jis grįžo ir užklausė tavęs apie nelaimingo atsitikimo laiką ir dar šį tą. Buvau sunerimęs, kad jie išsiaiškins.

– Bet nesusivokė, – tarė Mortonas.

– Ne. Suprato, kad kažkas blogai, bet nemanau, jog ką nors nutuokė apie du identiškus *Ferrari*.

– Nė vienas sveiko proto žmogus, – pridūrė Mortonas, – sąmoningai neniokotų *1972-ųjų GTS*. Net niekam tikusio.

Mortonas šypsojosi, bet Evansas siuto.

– Kas nors turėjo man užsiminti...

– Ne, – prieštaravo Keneris. – Mums reikėjo tavęs, kad galėtume susitvarkyti su Dreiku. Prisimink mobilųjį telefoną.

– O ką mobilusis?

– Jame buvo labai prastos kokybės „blakė". Reikėjo, kad Dreikas įtartų, kad esi tyrimo dalis. Mums reikėjo jį prispausti.

– Na, tas suveikė. Štai kodėl mane nuodijo, tiesa? – paklausė Evansas. – Jūs, draugužiai, šiek tiek per daug rizikavote mano gyvybe.

– Viskas baigėsi gerai, – paprieštaravo Keneris.

– Tai sukūrėte tą automobilio avariją Dreikui prispausti?

– Ir man išsilaisvinti, – pridūrė Mortonas. – Reikėjo nusigauti į Saliamono Salas ir išsiaiškinti, ką jie daro. Žinojau, kad Nikas pabaigai pasiliks geriausia. Tačiau, jei vyrukai būtų sugebėję modifikuoti tą uraganą – tokį trečią triuką iš pradžių planavo – taip, kad jis būtų smogęs Majamiui, būtų buvę impozantiška.

– Eikit šikt, Džordžai, – rėžė Evansas.

– Apgailestauju, kad viskas taip susiklostė, – tarstelėjo Keneris.

– Ir tu eik šikt.

Evansas atsistojo ir nuėjo į lėktuvo priekį. Sara sėdėjo viena. Jis buvo toks įpykęs, kad atsisakė kalbėtis. Visą va-

landą praspoksojo pro langą. Galų gale Sara pradėjo ramiai šnekėti, o po pusvalandžio jiedu sėdėjo apsikabinę.

Evansas kurį laiką neramiai numigo. Gėlė visą kūną. Negalėjo patogiai įsitaisyti. Protarpiais pabusdavo, bet jausdavosi leisgyvis. Kartą pasigirdo, jog girdi su Sara kalbantį Kenerį.

– *Prisiminkime, kur gyvename,* – porino Keneris. – *Gyvename trečiojoje planetoje nuo vidutinio dydžio saulės. Mūsų planetai – penki milijardai metų, ir visą tą laiką ji nepaliaujamai keičiasi. Šiuo metu Žemė turi savo trečią atmosferą.*

Pirmą atmosferą sudarė helis ir vandenilis. Ji greitai išsisklaidė, nes planetoje buvo baisiai karšta. Paskui, planetai atvėsus, vulkanų išsiveržimai suformavo antrą atmosferą – iš garų ir anglies dioksido. Vėliau vandens garai kondensavosi suformuodami vandenynus, dengiančius didumą planetos. Pagaliau maždaug prieš tris milijardus metų išsivystė tam tikra bakterija, eikvojanti anglies dioksidą ir išskirianti labai toksiškas dujas – deguonį. Kita bakterija išskyrė azotą. Šių dujų koncentracija atmosferoje iš lėto augo. Negalėję prisitaikyti organizmai išmirė.

Tuo tarpu planetos sausumos masės, svyruojančios ant milžiniškų tektoninių plokščių, pamažu suartėjo į konfigūraciją, sutrikdžiusią vandenyno sroves. Pirmą kartą pradėjo šalti. Pirmas ledas pasirodė prieš du milijardus metų.

O pastaruosius septynis šimtus tūkstančių metų mūsų planeta yra geologiniame ledynmetyje, kuris apibūdinamas nuolatiniu ledynų priartėjimu ir atsitraukimu. Niekas nežino kodėl, bet ledas uždengia planetą kas šimtą tūkstančių metų, o mažesni apledėjimai būna maždaug kas dvidešimt tūkstančių

metų. Paskutinis pasitaikė prieš dvidešimt tūkstančių metų, taigi turėtume laukti kito.

Net šiomis dienomis, po penkių milijardų metų, mūsų planeta išliko stulbinamai aktyvi. Turime penkis šimtus ugnikalnių, kas dvi savaites įvyksta išsiveržimas. Žemės drebėjimai nesiliauja: pusantro milijono per metus; vidutiniškas – penkių balų pagal Richterio skalę – įvyksta kas šešios valandos, didesni žemės drebėjimai – kas dešimt dienų. Kas trys mėnesiai Ramiajame vandenyne pakyla cunamio banga.

Mūsų atmosfera tokia pati audringa kaip ir po ja plytinti Žemė. Kiekvieną akimirką aplink planetą kyla pusantro tūkstančio elektros audrų. Kiekvieną sekundę į žemę pliekia vienuolika žaibų. Kas šešias valandas žemės paviršių išdrasko tornadas. Ir kas keturias dienas milžiniška, šimtų mylių skersmens, cikloninė audra, įsisukusi virš vandenyno, siaubingai nuniokoja pakrantę.

Bjaurioms nedidukėms beždžionėms, vadinančioms save žmonija, nelieka nieko kita, tik bėgti ir slėptis. Toms pačioms beždžionėms įsivaizduoti, jog jos pajėgios stabilizuoti šią atmosferą, yra nepaprastai arogantiška. Niekas negali kontroliuoti klimato.

Tikrovė tokia: jos turi bėgti nuo negandų.

– Ką darysim dabar?

– Papasakosiu, ką darysim, – atsiliepė Mortonas. – Dirbsite man. Aš įkuriu naują aplinkosaugos organizaciją. Jau galvojau apie pavadinimą. Nenoriu tų pretenzingų vardų su žodžiais „pasaulis“, „ištekliai“, „gynyba“, „laukinė gamta“, „fondas“, „saugoti“, „tyrlaukiai“. Tuos žodžius galima sujungti į bet kokią kombinaciją. „Pasaulio laukinės gam-

tos saugojimo fondas". „Tyrlaukių išteklių gynimo fondas". „Fondas pasaulio ištekliams išsaugoti". Bet kuriuo atveju, tie klaidinantys pavadinimai jau visi išnaudoti. Man reikia kažko aiškaus ir naujo. Kažko sąžiningo. Galvojau apie tokį – „Ištirk problemą ir išspręsk", tik akronimas nevykęs. Bet gal čia pliusas. Turėsime mokslininkų, tyrėjų lauko sąlygomis, ekonomistų ir inžinierių. Ir vieną teisininką.

– Ką ta organizacija veiks?

– Yra daugybė veiklos! Pavyzdžiui: niekas nežino, kaip tvarkyti laukinę gamtą. Atskirsime daugybę laukinės gamtos ruožų ir pritaikysime juose skirtingas valdymo strategijas. Paskui paprašysime išorinių grupių įvertinti mūsų darbą ir apibrėžti strategiją. Ir vėl pakartosim. Tikri pasikartojantys procesai, vertinami iš šalies. Niekas to dar nedarė. Ir galų gale turėsime žinių karkasą, kaip elgtis skirtingose vietovėse. Ne išsaugoti. Laukinės gamtos negalima išsaugoti. Ji kinta visą laiką, nepaisant nieko. Bet galima ją tvarkyti – jei žinai kaip. O niekas nežino. Čia viena plati sritis. Sudėtingų aplinkos sistemų valdymas.

– Puiku...

– Paskui imsimės besivystančio pasaulio problemų. Didžiausias aplinkos destrukcijos priešas – skurdas. Badaujantys žmonės nesirūpina tarša. Jiems rūpi maistas. Tiesiog dabar pasaulyje badauja pusė milijardo žmonių. Daugiau nei pusė milijardo neturi švaraus vandens. Privalome įkurti tiekimo sistemas, kurios tikrai veiktų, jas išmėginti, duoti patikrinti pašaliečiams ir, jeigu jos veikia, platinti.

– Skamba sudėtingai.

– Sudėtinga, jei esi vyriausybinė agentūra arba ideologas. Bet jei tiesiog nori ištirti problemą ir ją išspręsti, gali

tai padaryti. Ir viskas bus visiškai privatu. Privatus finansavimas, privati nuosavybė. Jokių biurokratų. Administravimui – penki procentai personalo ir išteklių. Visiems reikia darbo. Mes vykdysime aplinkos tyrimus kaip verslą. Ir netaukšime niekų.

– Kodėl niekas anksčiau to nesiėmė?

– Gal juokauji? Nes tai radikalu. Pažvelkit faktams į akis: visoms toms aplinkosaugos organizacijoms – trisdešimt, keturiasdešimt, penkiasdešimt metų. Jos turi didelius pastatus, didelius įsipareigojimus, daugybę personalo. Žinoma, žmonės gali dirbti su savo jaunystės svajonėmis, bet tiesa ta, kad jie tapo valdžios dalimi. O valdžia visada siekia išlaikyti *status quo*. Tiesiog privalo.

– Puiku. Kas dar?

– Technologijų įvertinimas. Galima gerokai kilstelti trečiojo pasaulio šalis. Praleisti telefono linijas ir pereiti tiesiai prie korinio tinklo. Bet niekas pastaruoju metu neatliko technologijų įvertinimo: kas veikia ir kaip išbalansuoti tarp neišvengiamų trūkumų. Vėjo jėgainės – puiku, jei nesi paukštis. Tie daiktai – milžiniškos paukščių giljotinos. Bet gal vis tiek turėtume jas statyti. Tik žmonės nežino, ką manyti. Jie tik laikosi kažkokio požiūrio ir pompastiškai postringauja. Jokių testų. Jokių lauko tyrimų. Niekam nerūpi išspręsti problemą, nes sprendimas gali prieštarauti sukurtai filosofijai, o daugumai žmonių prisirišimas prie savo įsitikinimų yra daug svarbesnis nei pasaulio gerovė.

– Tikrai?

– Patikėk. Kai būsi mano amžiaus, žinosi, jog tai tiesa. Toliau: rekreacinis žemės naudojimas, be kita ko, daugiafunkcinis. Čia tikras žiurkių lizdas. Niekas neįsivaizduoja,

kaip reikia elgtis, ir taip keblu, taip žiauru, kad geri žmonės tiesiog nuleidžia rankas ir pasitraukia arba pradingsta teisėsaugos brūzgynuose. Ir niekas nepadeda. Atsakymas tikriausiai slypi sprendimų sekoje. Tikriausiai būtina skirti atskirus plotus konkrečiam, vienam ar kitokiam naudojimui. Bet visi gyvename toje pačioje planetoje. Vieni mėgsta operą, kitiems patinka šėlti Las Vegase. Daugybei žmonių patinka Las Vegasas.

– Dar kas nors?

– Taip. Reikia naujo tyrimų rėmimo mechanizmo. Būtent dabar mokslininkai atsidūrė tokioje pat padėtyje kaip renesanso dailininkai – patronas užsako nutapyti portretą. Ir jei dailininkas sumanus, kūrinyje subtiliai pasigerins patronui. Ne atvirai. Subtiliai. Tokia sistema netinkama tyrimams srityse, susijusiose su politika. Dar blogiau, tokia sistema nukreipta prieš problemų sprendimą. Nes jei išspręsi problemą, finansavimas liausis. Visa tai reikia keisti.

– Kaip?

– Turiu keletą sumanymų. Padaryti, kad mokslininkai taptų abejingi finansavimui. Įvesti aklus tyrimų patikrinimus. Tyrimas gali būti ir smarkiai politiškai orientuotas. Kodėl gi ne, jei problema tikrai svarbi. Tačiau jį atliktų daugybė grupių. Pakeistume tyrimų nušvietimą žiniasklaidoje: tame pačiame leidinyje reiktų spausdinti ir straipsnį, ir apžvalgą. Tuomet tikrai greitai paaiškėtų visi veiksniai. Leidiniai turėtų tapti nepriklausomi nuo politikos. Šiuo metu tam tikrais klausimais leidėjai yra atvirai šališki. Blogai.

– Dar kas nors? – pasiteiravo Evansas.

– Nauji apibūdinimai. Jei skaitai kokį nors straipsnį, kurio autorius teigia: „Nustatėme, kad antropogeninės šilt-

namio dujos ir sulfatai turi stiprią įtaką jūros lygio slėgiui", skamba taip, tarsi mokslininkai kažkur įsiskverbė ir kažką išmatavo. Iš tikrųjų jie tik imitavo. Jie kalba taip, tarsi kompiuterinio modeliavimo rezultatai būtų tikri fiziniai duomenys. O taip nėra. Šitą problemą taip pat reikia išspręsti. Man patiktų tokia formuluotė: DĖMESIO: KOMPIUTERINIS MODELIS – GALI BŪTI KLAIDINGAS IR NEĮRODOMAS. Kaip ant cigarečių pakelio. Išspausdinkite tokį užrašą prie laikraščio straipsnio ir rodykite žinių laidos kamputyje. ĮSPĖJIMAS: SPĖLIONĖS – GALI BŪTI NEPÀGRĮSTA FAKTAIS. Ar įsivaizduojat, kaip pagyvėtų pirmieji puslapiai?

– Dar kas nors? – jau šypsodamasis paklausė Evansas.

– Yra ir daugiau dalykėlių, – pasakė Mortonas, – bet svarbiausius jau išvardijau. Bus sudėtinga. Visą laiką bus sunku. Mums prieštaraus, mus sabotuos, šmeiš. Mus plūs bjauriausiais žodžiais. Valdžiai nepatiks. Laikraščiai šaipysis. Bet pamažu mums pradės plaukti pinigai, nes matysis rezultatai. O tada visi užsičiaups. Paskui ateis visų pavojingiausias metas – mumis ims domėtis kaip įžymybėmis.

– Ir?

– Iki to laiko jau seniai būsiu po velėna. Judu su Sara kokius dvidešimt metų vadovausite organizacijai. Paskutinis jūsų darbas bus ją išformuoti, kol netapo dar viena nuvargusia ir susenusia aplinkosaugos organizacija, postringaujančia pasenusią išmintį, švaistančia išteklius ir darančia daugiau žalos nei naudos.

– Supratau, – pasakė Evansas. – O kada organizaciją reiks išformuoti?

– Kai sutiksite ryškią jauną asmenybę ir sugebėsite jį arba ją įtikinti daryti tai, ką tikrai reikia daryti ateities kartų labui.

Evansas dirstelėjo į Sarą.

Ši truktelėjo pečiais.

– Nebent turėtum pasiūlyti ką geresnio.

Likus pusvalandžiui iki Kalifornijos pakrantės jie pamatė virš vandenyno kybančią rusvą miglą. Kol pasiekė sausumą, rūkas tankėjo ir tamsėjo. Greitai jie išvydo mylių mylias besidriekiančias miesto šviesas. Bet jas temdė tvyrantis smogas.

– Atrodo kaip pragaro vartai, – tarstelėjo Sara. – Sunku net pagalvoti, jog ten leisimės.

– Turime daugybę darbo, – pabrėžė Mortonas.

Lėktuvas pamažu leidosi į Los Andželą.

AUTORIAUS ŽODIS

Toks romanas kaip „Baimės būsena“, kuriame išreiškiama tiek daug skirtingų nuomonių, gali versti skaitytoją spėlioti, kokia gi autoriaus pozicija. Trejus metus skaičiau aplinkosauginius tekstus – tai jau savaime rizikingas sumanymas. Turėjau galimybę peržiūrėti gausybę duomenų, apsvarstyti daugybę požiūrių. Taigi padariau šias išvadas:

- Stulbinamai mažai žinome apie visus aplinkos aspektus – nei kas buvo anksčiau, nei kokia dabartinė būklė, beveik visiškai nežinome, kaip ją saugoti ir ginti. Kiekvienuose debatuose visos pusės perdeda esančių žinių lygį ir tikrumo laipsnį.

- Anglies dioksido kiekis atmosferoje auga, galima to priežastis – žmonių veikla.

- Gyvename natūralaus atšilimo, prasidėjusio apie tūkstantis aštuoni šimtai penkiasdešimtuosius metus, kai išsikapstėme iš keturis šimtus metų trukusio šaltojo laikotarpio, žinomo kaip „mažasis ledynmetis“, metu.

- Niekas nežino, kokiu mastu dabartinis atšilimas yra natūralus reiškinys.

- Niekas nežino, koks žmogaus įnašas į dabartinį atšilimą.

- Niekas nežino, kiek atšilimas sustiprės kitame šimtmetyje: kompiuteriniai modeliai pranašauja iki keturių kartų, *de facto* nežino niekas. Bet jei man reikėtų spėti (ką iš tikrųjų visi tik ir daro), spėčiau, kad pašiltės kokiais 0,812436 laipsniais Celsijaus. Nėra jokių įrodymų, kad mano spėlionės apie pasaulio būklę po šimto metų yra tikslesnės ar prastesnės nei kieno nors kito. (Ateities „patikrinti" negalime, taip kaip ir jos numatyti. Čia tik spekuliacija. Galime tik spėlioti. Pagrįsta spėlionė – vis tiek tik spėlionė.)

- Manau, kad dalį stebimo dirvos paviršiaus atšilimo priežasčių galų gale reikėtų priskirti žmogaus veiklai. Man atrodo, kad pagrindinis žmogiškasis veiksnys yra žemės naudojimas, o atmosferos komponentė tėra šalutinė.

- Prieš priimant brangius politinius sprendimus, paremtus klimato modeliais, manau, būtų tikslinga reikalauti, kad tie modeliai tiksliai prognozuotų ateities temperatūrą bent dešimčiai metų. Dvidešimčiai – būtų dar geriau.

- Manau, savotiškas nesusipratimas po dviejų šimtų metų melagingų įspėjimų tikėti gresiančiu išteklių trūkumu. Nežinau, ar toks tikėjimas šiandien geriausiai atspindi istorijos neišmanymą, sklerotinį dogmatizmą, nesveiką meilę Maltusui[1] ar paprasčiausią bukagalviškumą, bet vis tiek šis klausimas yra reguliariai svarstomas.

- Yra daugybė priežasčių atsisakyti iškastinio kuro, mes tai ir padarysim ateinančiame šimtmetyje – be jokių įstatymų, finansinių paskatų, anglies mažinimo programų ir nuolatinių prekiautojų baime verkšlenimų. Kiek žinau, dvidešimtojo amžiaus pradžioje niekas neuždraudė arklių transporto.

- Spėju, kad žmonės du tūkstančiai šimtaisiais bus daug turtingesni, nei esame mes, vartos daugiau energijos, pasaulyje sumažės gyventojų skaičius ir visi mėgausis platesniais laukinės gamtos plotais nei šiandien. Nemanau, jog turėtume jaudintis dėl ateities kartų.

- Dabartinis beveik isteriškas susirūpinimas saugumu yra geriausiu atveju išteklių švaistymas ir žmonių dvasios smukdymas, o blogiausiu – kvietimas totalitarizmui. Visuomenės švietimas yra žūtbūtinai reikalingas.

---

[1] T. Maltusas (Malthus) – anglų ekonomistas, teigęs, kad gyventojų gausėja sparčiau negu maisto. Pagal jo pavardę pavadinta socialinė doktrina – maltusizmas *(vert.)*.

- Nusprendžiau, kad dauguma aplinkosauginių „principų“ (tokių kaip „ekologinės pusiausvyros išlaikymo principas“ arba „prevencinis principas“) paprasčiausiai saugo ekonominį Vakarų pranašumą ir skleidžia šiuolaikinį imperializmą besivystančiose šalyse. Puikus būdas pasakyti: „Mes viską turime, iš jūsų mums nieko nereikia, nes jūs tik per daug teršiate.“

- Tinkamai pritaikytas „prevencijos principas“ draudžia prevencijos principą. Tai prieštaravimas. Prevencinis principas taip pat negali būti nusakytas pernelyg šiurkščiais terminais.

- Tikiu, jog žmonės kupini gerų ketinimų. Bet aš taip pat gerbiu žmones, kurie laikosi tvirtų įsitikinimų, pasižymi nestandartiniu mąstymu, kuris kartais duoda puikių rezultatų; gerbiu bet kokį racionalų problemos sprendimo būdą, netgi sveiką egoizmą ir nelauktų pasekmių neišvengiamybę.

- Labiau gerbiu žmones, kurie pakeičia savo požiūrį, gavę naujos informacijos, nei tuos, kurie trisdešimt metų laikosi įsikibę savo pažiūrų. Pasaulis keičiasi. Ideologai ir fanatikai – ne.

- Per trisdešimt penkerius metus, kai išsivystė aplinkosauginis judėjimas, mokslas patyrė didžiulę revoliuciją. Ši revoliucija atnešė naują supratimą apie nelinijinę dinamiką, sudėtingas sistemas, chaoso bei katastrofų

teoriją. Mokslas pasikeitė taip kaip ir mūsų požiūris į evoliuciją ir ekologiją. Tačiau šios jau nebenaujos idėjos vargiai prasiskverbė į aplinkosaugos aktyvistų, kurie nuo aštuntojo dešimtmečio atrodo keistai įsikibę koncepcijų ir retorikos, mąstymą.

- Neturime nė menkiausio supratimo, kaip išsaugoti tą, ką vadiname „pirmykšte gamta", taigi turime kuo rimčiau mokytis vietoje ir sužinoti, kaip tą padaryti. Nematau jokių įrodymų, kad vykdytume tokius tyrimus kukliai, ramiai ir sistemiškai. Tačiau turiu kruopelę vilties, kad dvidešimt pirmajame amžiuje šiek tiek gebėsime valdyti pirmykštę gamtą. Aplinkosaugines organizacijas kaltinu tiek pat kiek statybų vykdytojus ar kalnakasius. Ir gobšumo, ir nekompetencijos rezultatai vienodi.

- Mums reikia naujo aplinkosauginio judėjimo, keliančio naujus tikslus, reikia naujos organizacijos. Reikia daugiau žmonių, dirbančių vietoje, tikroje aplinkoje, ir mažiau žmonių prie kompiuterių ekranų. Mums reikia daugiau mokslininkų ir daug mažiau teisininkų.

- Negalime tikėtis tvarkyti sudėtingą sistemą, tokią, kokia yra aplinka, vien įstatymais. Galime tik laikinai pakeisti jos būklę – paprastai kam nors užkirsdami kelią, o galutinių rezultatų niekas negali numatyti ir visiškai negali jų valdyti.

- Mūsų bendra fizinė aplinka yra labai politizuota, tačiau niekaip negali pasitarnauti vienai politinei partijai. Būtent todėl, kad aplinka yra bendra, ji negali būti valdoma vienos frakcijos pagal jos vienos ekonominius ir estetinius poreikius. Anksčiau ar vėliau į valdžią ateis opozicinė frakcija, ir ankstesnė politika bus pakeista. Stabilus aplinkos valdymas reikalauja pripažinimo, kad visi pomėgiai, visokia veikla privalo rasti savo vietą: baidarininkai ir žvejai, motociklininkai ir keliautojai pėsčiomis, statybų vykdytojai ir žalieji. Šios veiklos nesutampa, ir jų nesuderinamumo išvengti negalima. Bet išspręsti nesuderinamumą ir yra tikroji politikos funkcija.

- Žūtbūtinai reikia aklo, nešališko tyrimų rėmimo mechanizmo, kad vykdomi tyrimai nebūtų siejami su tam tikra politika. Mokslininkai tiesiog per gerai žino, kam dirba. Tie, kurie remia tyrimus – ar vaistų kompanija, ar vyriausybinė agentūra, ar aplinkosaugos organizacija, – visada tikisi tam tikrų rezultatų. Tyrimų rėmimas beveik niekada nebūna nuolatinis ir nešališkas. Mokslininkai žino, kad nuolatinis rėmimas priklauso nuo pagal fondų reikalavimą pristatytų rezultatų. Visi tyrimai yra šališki ir priklauso nuo to, kas tuo metu vadovauja departamentui ar administracijai. Jokiai grupuotei neturėtų būti leista šitaip klastoti duomenis.

- Esu tikras, kad pasaulyje pernelyg daug „neabejotinų dalykų“.

- Asmeniškai aš būdamas gamtoje patiriu didelį malonumą. Pačios laimingiausios dienos kiekvienais metais yra tos, kurias praleidžiu tyruose. Trokštu, kad ateinančioms kartoms būtų išsaugota natūrali gamta. Nesu įsitikinęs, kad ji bus išsaugota pakankamai, nes nesu tikras, jog turime pakankamai patirties. Padariau išvadą, kad pagrindiniai „aplinkos išnaudotojai" yra aplinkosaugos organizacijos, vyriausybinės organizacijos ir didieji verslo šulai. Visi palieka vienodai slogius pėdsakus.

- Visi turi tam tikrą darbotvarkę. Visi, išskyrus mane.

PRIEDAS NR.1
Kuo pavojingas politizuotas mokslas

Įsivaizduokite, jog atsiranda nauja mokslinė teorija, įspėjanti apie artėjančią krizę ir nurodanti būdus, kaip iš tos krizės išsivaduoti.

Tokia teorija akimirksniu sulaukia viso pasaulio žymiausių mokslininkų, politikų ir garsenybių paramos. Tyrėjus remia žymūs filantropai, tyrimai atliekami prestižiniuose universitetuose. Apie krizę dažnai pranešama žiniasklaidoje. Dalyką pradeda dėstyti koledžuose ir aukštosiose mokyklose.

Kalbu ne apie visuotinį atšilimą. Kalbu apie kitą teoriją, kuri buvo iškilusi maždaug prieš šimtą metų.

Ją palaikė Theodore'as Rooseveltas, Woodrowas Wilsonas ir Winstonas Churchillis. Ją rėmė ir sprendimus jos naudai priiminėjo Aukščiausiojo Teismo teisėjai Oliveris Wendellis Holmesas ir Louisas Brandeisas. Tarp teoriją rėmusių garsenybių galima paminėti telefono išradėją Alexanderą Grahamą Bellą, aktyvistę Margaret Sanger, botaniką Lutherį Burbanką, Stenfordo universiteto įkūrėją Lelandą Stanfordą, romanistą H. G. Wellsą, dramaturgą Goerge'ą Ber-

nardą Show ir šimtus kitų. Teorijos labui aukojo Nobelio premijos laureatai. Tyrėjus finansavo Karnegio ir Rokfelerio fondai. Tyrimams atlikti buvo įkurtas Kold Springso Harboro institutas, bet svarbūs darbai taip pat buvo vykdomi Harvarde, Jeilyje, Prinstone, Stenforde ir Džons Hopkinse. Su krize susiję įstatymai buvo priiminėjami visose valstijose, nuo Niujorko iki Kalifornijos.

Bandymus rėmė Nacionalinė mokslų akademija, Amerikos medikų asociacija ir Nacionalinė tyrimų taryba. Buvo sakoma, kad, jei Jėzus būtų gyvas, jis taip pat paremtų bandymus.

Apskritai paėmus, tyrimai, įstatymų leidyba ir visuomenės nuomonės formavimas truko beveik pusę amžiaus. Tie, kurie šiai teorijai priešinosi, buvo užčiaupiami, vadinami reakcionieriais, nematančiais tikrovės, arba paprasčiausiai ignoruojami. Bet žvelgiant atgal keista, kad protestavo tiek mažai žmonių.

Dabar žinome, jog ši garsi teorija, sulaukusi tiek daug paramos, iš tiesų tebuvo pseudomokslas. Krizė, kurią ji pranašavo, neegzistuoja. O veiksmai, kurių buvo imtasi dėl šios teorijos, amoralūs, net nusikalstami. Galų gale viskas baigėsi milijonų žmonių mirtimi.

Ši teorija – tai eugenika. Jos istorija tokia siaubinga, o tiems, kurie buvo prisidėję, dar ir baisiai nemaloni, todėl dabar apie eugeniką kalbama retai. Bet ši medžiaga turi būti gerai žinoma kiekvienam piliečiui, kad siaubai nepasikartotų.

Eugenikos teorija teigė, kad genofondo krizė veda prie žmonių rasės pablogėjimo. Geriausieji žmonijos egzemplio-

riai nesidaugina taip sparčiai kaip menkesni – svetimšaliai, imigrantai, žydai, degeneratai, neveiksnieji, silpnapročiai. Pirmasis tokia linkme pradėjo mąstyti gerbiamas anglų mokslininkas Fransisas Galtonas, bet jo idėjos pasklido kur kas plačiau, nei jis pats ketino jas paskleisti. Galtono idėją priėmė ne tik Amerikos mokslininkai, bet ir tie, kurie su mokslu nebuvo susiję, o jaudinosi dėl žemesniųjų rasių imigracijos dvidešimtojo amžiaus pradžioje: „pražūtingi žmonijos parazitai“ lemia „didėjantį silpnapročių antplūdį“ ir užteršia žmonių rasės geriausiuosius.

Eugenikos ir imigracijos specialistai sujungė jėgas procesui sustabdyti. Buvo planuojama nustatyti menko intelekto individus; buvo sutarta, jog žydai yra aukštesnio intelekto, bet visgi svetimšaliai kaip ir juodaodžiai – sustabdyti jų dauginimąsi galima izoliuojant gydymo įstaigose arba sterilizuojant.

Kaip teigė Margareta Sanger: „Globoti nieko vertuosius gerųjų sąskaita yra ypatingas žiaurumas... Nėra didesnio prakeiksmo palikuonims kaip palikti jiems augančią silpnapročių populiaciją“. Ji kalbėjo apie tempiamą „nereikalingą žmonijos atliekų“ naštą.

Toks požiūris buvo plačiai paplitęs. H. G. Wellsas pasisakė prieš „niekam tinkamų svetimšalių piliečių spiečius“. Theodore'as Rooseveltas teigė: „Visuomenei nėra jokio reikalo leisti degeneratams reprodukuoti savo rūšį“. Lutheris Burbankas: „Nustokime leidę daugintis nusikaltėliams ir silpnuoliams“. George'as Bernardas Shaw pritarė, kad tik eugenika išgelbės žmoniją.

Judėjimas buvo atvirai rasistinis, o tą dar labiau paryškindavo tokie tekstai kaip amerikiečio Lothropo Stoddardo

„Kylantis spalvotųjų antplūdis prieš baltųjų pasaulinį viešpatavimą". Bet tuo metu siekiant kilnaus tikslo – pagerinti ateities žmoniją – rasizmas buvo laikomas nereikšmingu aspektu. Avangardinis judėjimas traukė liberaliausius ir progresyviausius kartos protus. Kalifornija buvo viena iš dvidešimt devynių valstijų, įteisinusi sterilizaciją, bet to, ši valstija pasirodė žiūrinti toliausiai į ateitį ir pati entuziastingiausia – Kalifornijoje atlikta daugiau sterilizacijų nei kur kitur Jungtinėse Valstijose.

Eugenikos tyrimus rėmė Karnegio fondas, o vėliau ir Rokfelerio fondas. Pastarasis buvo tiek kupinas entuziazmo, kad net eugenikos bandymų centrui persikėlus į Vokietiją ir prasidėjus individų nuodijimui dujomis psichikos gydymo įstaigose, Rokfelerio fondas toliau gana dosniai finansavo vokiečių tyrėjus. (Fondas nutyli, bet jie teberėmė tyrimus tūkstantis devyni šimtai trisdešimt devintaisiais, mėnuo prieš įsiplieskiant Antrajam pasauliniam karui.)

Nuo trečiojo dešimtmečio pradžios Jungtinių Valstijų eugenikos specialistai pradėjo pavydėti vokiečiams, nes šie tapo judėjimo lyderiais. Vokiečiai įkūrė įprastai atrodančius namus, kuriuose „protiškai atsilikusieji" būdavo paeiliui atvedami ir apklausiami, o paskui nuvedami į galinį kambarį, kuris, tiesą sakant, buvo dujų kamera. Ten jie būdavo apnuodijami anglies monoksidu, o kūnai sunaikinami ten pat įrengtuose krematoriumuose.

Pamažu ši programa išplito į platų koncentracijos stovyklų tinklą; stovyklos būdavo įrengiamos netoli geležinkelio linijų, kad būtų patogiau transportuoti ir žudyti dešimtis milijonų nepageidaujamų žmonių.

Po Antrojo pasaulinio karo niekas nebesiskelbė eugeniku, tarsi jų niekada ir nebuvo. Garsenybių ir galingųjų biografai neskirdavo didesnio dėmesio klausimams, kaip šios filosofijos traukė jų aprašomuosius, o kartais apie tai net neužsimindavo. Eugeniką išbraukė iš mokyklose dėstomų dalykų sąrašo, nors kai kas ginčijasi, kad šios idėjos toliau cirkuliuoja, tik užsimaskavusios.

Bet, žvelgiant į praeitį, iškyla trys esminiai dalykai. Pirma, nepaisant Kold Springso Harboro instituto įkūrimo, nepaisant bandymų universitetuose bei teisininkų užtarimo, eugenika neturėjo jokio mokslinio pagrindo. Tiesą sakant, tuo metu niekas netgi gerai nežinojo, kas yra tas genas. Judėjimas galėjo sklisti dėl to, kad vartojo miglotus, niekada griežtai neapibrėžtus apibūdinimus. „Menko intelekto, silpnaprotis" galėjo reikšti bet ką: nuo skurdumo ir neapsiskaitymo iki epilepsijos. Panašiai nebuvo aiškaus apibrėžimo „degeneratui" arba „neveiksniam".

Antra, eugenikos judėjimas iš tikrųjų buvo socialinė programa, užsimaskavusi kaip mokslinė. Ją palaikė susirūpinimas dėl imigracijos, rasizmo ir nepageidaujamų žmonių atsikraustymo į kaimynystę ar į šalį. Ir vėl neaiškūs terminai leido paslėpti, kas vyksta iš tikrųjų.

Trečia, ir tai pribloškia labiausiai, kad mokslo įstaigos nei Jungtinėse Valstijose, nei Vokietijoje nepateikė jokio rimtesnio protesto. Netgi atvirkščiai. Vokietijos mokslininkai sparčiai prisijungė prie programos. Šių dienų vokiečių tyrėjai peržiūrėjo nacių dokumentus nuo ketvirtojo dešimtmečio pradžios, tikėdamiesi rasti direktyvas, kuriose mokslininkams buvo nurodyta, ką daryti. Tačiau tokių net ne-

reikėjo. Kaip teigia Ute Deichman, „mokslininkai, tarp jų ir tie, kurie nebuvo [nacių] partijos nariai, galėjo gauti lėšų savo darbui pakeisdami elgesį ir tiesiogiai kooperuodami su valstybe". Deichman kalba apie „aktyvų pačių mokslininkų vaidmenį nacių rasės politikos atžvilgiu... kai [tyrėjai] prisidėjo formuojant rasinę doktriną... Dokumentuose neužfiksuota jokio išorinio spaudimo". Vokiečių mokslininkai priderino savo tyrimų interesus prie naujos politikos. O tie nedaugelis, kurie nesutiko, tiesiog pradingo.

Kitas politizuoto mokslo pavyzdys visiškai skiriasi savo pobūdžiu, bet puikiai iliustruoja pavojus, iškylančius, kai valdžios ideologija pradeda kontroliuoti mokslo darbus, o nekritiška žiniasklaida propaguoja klaidingas koncepcijas. Trofimas Denisovičius Lysenka buvo iš valstiečių kilęs agronomas, kuris, kaip teigiama, „išsprendė laukų tręšimo problemą be trąšų ir mineralų". Tūkstantis devyni šimtai dvidešimt aštuntaisiais metais jis pasiskelbė sugalvojęs procedūrą, vadinamą vernalizacija arba jarovizacija, pagal kurią sėklos drėkinamos ir šaldomos, dėl ko vėliau pagerėja pasėlių augimas.

Lysenkos metodai niekuomet nebuvo patvirtinti griežtais bandymais, bet jis teigė, kad paveiktų sėklų savybės persiduoda kitoms kartoms ir propagavo lamarkizmo[1] idėjų atgimimą tuo metu, kai likęs pasaulis žavėjosi Mendelio

---

[1] Lamarkizmas – pirmoji gyvosios gamtos evoliucijos teorija, sukurta prancūzų mokslininko Ž. B. Lamarko (J. – B. Lamarck) ir teigianti, kad augalų ir gyvūnų rūšys kinta dėl kintančio aplinkos poveikio ir vidinio siekimo tobulėti.

genetika. Josifą Staliną traukė lamarkizmo idėjos, kurios ateitį nusakė kaip nesupančiotą paveldimumo pančiais. Be to, Stalinas norėjo pagausinti žemės ūkio produkciją. Lysenka žadėjo ir viena, ir kita, todėl tapo sovietų žiniasklaidos numylėtiniu, kuri kaip tik ieškojo medžiagos apie sumanų valstietį, vystantį revoliucines technologijas.

Lysenka buvo apibūdinamas kaip genijus ir savo garsumu visapusiškai naudojosi. Ypač prityrusiai sutriuškindavo oponentus. Norėdamas įrodyti, jog vernalizacija padidina pasėlių derlių, jis tiesiog apklausdavo ūkininkus ir taip išvengdavo bet kokių tiesioginių bandymų. Plaukdamas ant valstybės remiamo entuziazmo bangos, jis sparčiai kilo. Tūkstantis devyni šimtai trisdešimt septintaisiais jau buvo Aukščiausiosios Tarybos narys.

Nuo tada Rusijos biologijoje dominavo Lysenka ir jo teorijos. Pasekmės baisios – badmetis, nužudęs milijonus, ir valymai, kurių metu šimtai naujajai teorijai nepritarusių sovietų mokslininkų buvo išsiųsti į gulagus ar tiesiog sušaudyti. Lysenka agresyviai puolė genetiką, kuri galų gale tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt aštuntaisiais buvo uždrausta kaip „buržuazinis pseudomokslas“. Lysenkos idėjos niekada neturėjo jokio pagrindo, bet jis kontroliavo sovietų tyrinėjimus beveik trisdešimt metų. Lysenkizmas baigėsi septintajame dešimtmetyje, bet Rusijos biologija nuo to laiko taip ir neatsigavo.

Šiuo metu susiduriame su didinga nauja teorija, kuri vėl sulaukia viso pasaulio politikų, mokslininkų ir garsenybių paramos. Teoriją ir vėl palaiko garsūs fondai. Tyrimai ir vėl atliekami prestižiniuose universitetuose. Vėl jos vardu pri-

imami įstatymai ir skatinamos socialinės programos. O kritikuojančių ir vėl mažai, su jais aršiai susidorojama.

Siūlomos priemonės ir šįkart beveik neturi mokslinio pagrindo. Kaip ir kitais sykiais visai kitų tikslų turinčios grupuotės slepiasi už judėjimo, kuris atrodo didžiadvasiškas. Ir vėl teiginiai apie moralinę viršenybę vartojami ekstremaliems veiksmams pateisinti. Į faktus, jog nukenčia žmonės, ir vėl numojama ranka, nes abstrakčios priežastys neva yra svarbesnės nei bet kokie padariniai žmonėms. Nauja krizė apibūdinama miglotais terminais, neturinčiais sutarto apibrėžimo, pavyzdžiui, „ekologinė pusiausvyra" ar „gamybinis teisingumas".

Neįrodinėju, kad visuotinis atšilimas yra tas pats, kas eugenika. Bet sutapimai nėra paviršutiniški. Ir teigiu, kad atvira ir nuoširdi diskusija apie duomenis ir apie problemas yra slopinama. Lyderiaujančių mokslinių žurnalų redakcijos remia poziciją už visuotinį atšilimą, ko, sakyčiau, jiems nėra jokio reikalo daryti. Esant tokioms sąlygoms kiekvienas abejonių turintis mokslininkas aiškiai supranta, kad atsiras būdų kitokiems pareiškimams nutildyti.

Vienas tokio numalšinimo įrodymų yra tas faktas, kad dauguma atvirai pasisakančių visuotinio atšilimo kritikų yra atsistatydinę profesoriai. Šiems asmenims nebereikia ieškoti dotacijų, nebereikia ir susidurti su kolegomis, kurių dotacijoms ar karjerai dėl visuotinio atšilimo kritikos galėjo kilti pavojus.

Moksle seni žmonės paprastai klysta. Bet politikoje jie yra išmintingi, apdairūs ir galų gale dažniausiai pasirodo teisūs.

*

Žmonijos įsitikinimų istorija yra įspėjantis pasakojimas. Nužudėme tūkstančius tokių pačių kaip mes, nes tikėjome, kad jie pasirašė sutartį su velniu ir tapo raganiais. Už raganavimą ir dabar nužudoma daugiau nei tūkstantis žmonių per metus. Mano supratimu, žmonijai tėra vienintelė viltis išsivaduoti iš, Carlo Sagano žodžiais tariant, „demonų apsėsto [mūsų praeities] pasaulio". Ta viltis yra mokslas.

Bet, kaip pasakė Alstonas Chase'as, „kai tiesos ieškojimas susimaišo su politikos propagavimu, žinių ieškojimas tampa galios vaikymusi".

Štai su šiuo pavojumi dabar ir susiduriame. Ir štai kodėl politikos ir mokslo maišymasis yra blogas derinys. Turime prisiminti praeitį ir būti tikri, kad mūsų pripažįstamas žinių pasaulis yra nešališkas ir garbingas.

PRIEDAS NR.2
Duomenų šaltiniai grafikams sudaryti

Pasauliniai temperatūros duomenys gauti iš Godaro kosmoso tyrimų instituto *(Goddard Institute for Space Studies)* Kolumbijos universitete, Niujorke (GISS); Džouns ir kt. duomenys surinkti iš Rytų Anglijos universiteto Klimato tyrimų skyriaus Norviče, Jungtinėje Karalystėje *(CRU);* Visuotinės klimatologijos istorijos tinklo *(Global Historical Climatology Network) (GHCN)* prie Nacionalinio klimato duomenų centro *(the National Climatic Data Center) (NCDC)* bei Anglies dioksido informacijos ir analizės centro *(Carbon Dioxide Information and Analysis Center) (CDIAC)* Ouk Ridžo nacionalinėje laboratorijoje Ouk Ridže, Tenesyje.

GISS stoties internetinis puslapis yra http://www.giss.nasa.gov/data/update/gistemp/station data/.

Džouns duomenų rinkinio nuorodos: P. D. Jones, D. E. Parker, T. J. Osborn ir K. R. Briffa, 1999. „Visuotinės ir pusrutulių temperatūros duomenys – žemės ir vandenų

įrangos įrašai. Tendencijos: visuotinių pokyčių duomenų vadovas". Anglies dioksido informacijos ir analizės centras (CDIAC) Ouk Ridžo nacionalinėje laboratorijoje, Ouk Ridže, Tenesyje.

Visuotinės klimatologijos istorijos tinklo *(Global Historical Climatology Network) (GHCN)* prie Nacionalinio klimato duomenų centro *(NCDC)* bazinis puslapis http://cdiac.esd.ornl.gov/ghcn/ghcn.html.

Jungtinių Valstijų temperatūrų duomenys gauti iš Jungtinių Valstijų klimatologijos istorijos tinklo *(United States Historical Climatology Network, US HCN)* prie *NCDC* ir iš *CDIAC* Ouk Ridžo nacionalinės laboratorijos, kuri teigia: „Ilgalaikėms klimato analizėms, kur įmanoma, rekomenduojame naudotis *US HCN* duomenimis...".

US HCN bazinis puslapis yra http://www.ncdc.noaa.gov/oa/climate/research/ushcn/ushcn.html.

Pateiktos nuorodos: D. R. Easterling, T. R. Karl, E. H. Mason, P. Y. Hughes, D. P. Bowman, R. C. Daniels ir T. A. Boden (leidėjai). 1996. „Jungtinių Valstijų klimatologijos istorijos tinklo *(US HCN)* mėnesiniai temperatūros ir kritulių duomenys". ORNL/CDIAC-87, NDP-019/R3. Anglies dioksido informacijos ir analizės centras, Ouk Ridžo nacionalinė laboratorija, Ouk Ridžas, Tenesis.

Grafikai sukurti *Microsoft Excel* programa iš lentelių duomenų, pateiktų interneto puslapiuose.

Palydoviniai vaizdai iš *NASA* (http://datasystem.earth-kam.ucsd.edu). Žemės rutulio vaizdas tituliniame puslapyje ir puslapiuose tarp kūrinio dalių pritaikytas iš *NASA* (http://earthobservatory.nasa.gov/Observatory/Datasets/tsurf.tovs.html).

BIBLIOGRAFIJA

Čia išvardytos knygos ir žurnalų straipsniai, kurie buvo naudingiausi man ruošiantis rašyti šį romaną. Ypač įdomūs buvo Beckermano, Chase'o, Hubero, Lomborgo ir Wildavsky'io tekstai.

Aplinkos mokslas yra ginčytina ir stipriai politizuota sritis. Taigi skaitytojas neturėtų daryti prielaidos, kad visi apačioje išvardyti autoriai sutinka su mano knygoje išreikštomis pažiūromis. Visai priešingai: dauguma jų griežtai nepritaria. Pateikiu šias nuorodas, norėdamas padėti tiems skaitytojams, kurie norėtų patikrinti mano nuomonę ir padaryti savo išvadas.

Aber, John D., and Jerry M. Melillo. *Terrestrial Ecosystems.* San Fransisco: Harcourt Akademic Press, 2001. Norminis vadovėlis.

Abrupt Climate Change: Inevitable Surprises (Report of the Committee on Abrupt Climate Change, National Research Counsil). Washington, DC: NATIONAL Academy Press, 2002. Tekste daroma išvada, kad staigi klimato kaita gali įvykti kada nors ateityje, sukelta dar neišaiškinto mechanizmo, kuriam šiuo metu reikia daugiau tyrimų. Tikrai niekas nepaprieštaraus.

Adam, Barbara, Ulrich Beck, and Jost Van Loon. *The Risk Society and Beyond.* London: Sage Publication, 2000.

Altheide, David L. *Creating Fear, News and the Construction of Crisis*. New York: Aldine de gruyter, 2002. Knyga apie baimę ir jos skleidimą visuomeniniame gyvenime. Per ilgas ir pasikartojantis, bet atkreipiantis dėmesį į svarbius dalykus tekstas. Kai kur statistinė analizė tiesiog stulbina.

Anderson, J. B. and J. T. Andrews. „Radiocarbon Constraints on Ice Sheet Anderson and Retreat in the Weddell Sea, Antarctica." *Geology* 27 (1999): 179–82.

Anderson, Terry L., and Donald R. Leal. *Free Market Environmentalism*. New York: Palgrave (St. Martin's Press), 2001. Autoriai įrodinėja, kad vyriausybės neturi patirties, kaip elgtis su gamtos ištekliais, ir buvusioje Sovietų Sąjungoje, ir Vakarų demokratinėse valstybėse. Jie pateikia argumentus apie privataus ir rinka paremto gamtos išteklių valdymo pranašumus. Ypač įdomūs pateikti pavyzdžiai.

Arens, William. *The Man–Eating Myth*. New York: Oxford, 1979.

Arquilla, John, and David Ronfeldt, eds. *In Athena's Camp: Preparing for Conflict in the Information Age*. Santa Monica, Calif.: RAND National Defense Research Institute, 1997. Ypač atkreipkite dėmesį į trečią dalį: apie internetinio karo artėjimą ir jo padarinius.

Aunger, Robert, ed. *Darwinizing Culture*. New York: Oxford University Press, 2000. Ypač žr. tris paskutines dalis, kurios sutriuškina madingą „proto virusų" teoriją. Nėra geresnio pavyzdžio, kaip madinga pseudomokslinė idėja gali plisti net susidūrusi su įrodymais, jog idėja neturi pagrindo. O tekstas yra griežto prieštaravimo pavyzdys, be *ad hominem* vertinimo.

Beck, Ulrich. *Risk Society: Towards a New Modernity*. Vert. Mark Ritter. London: Sage, 1992. Šis labai įtakingas vokiečių sociologo tekstas pristato stulbinamą naują šiuolaikinės valstybės

apibrėžimą – kaip gynėjos nuo industrinės visuomenės, o ne kaip dirvos, ant kurios ji yra pastatyta.

Beckerman, Wilfred. *A Poverty of Reason: Sustainable Development and Economic Growth.* Oakland, Calif.: Independent Institute, 2003. Trumpa, sąmojinga, kandi apžvalga apie ekologinę pusiausvyrą, klimato kaitą ir apsaugos priemones, parengta Oksfordo ekonomisto ir buvusio Karališkosios aplinkos taršos komisijos nario, kuriam labiau rūpi pasaulio vargingieji nei elitinių Vakarų aplinkosaugininkų egoizmas. Aiškūs argumentai, smagu skaityti.

Bennett, W. Lance. *News: Tha Politics of Illusion.* New York: Addison–Wesley, 2003.

Black, Edwin. *War Against the Weak: Eugenics and America's Campaign to Create a Master Race.* New York: Four Walls, 2003. Eugenikos judėjimo istorija Jungtinėse Valstijose ir Vokietijoje yra nemaloni, tad galbūt dėl šios priežasties dauguma tekstų perteikia ją gana painiai. Ši knyga yra žavus, suprantamas pasakojimas.

Bohm, R. „Urban bias in temperature time series – a case study for the city of Vienna, Austria". *Climatic change* 38 (1998): 113–28.

Braithwaite, Roger J. „Glacier mass balance: The first 50 years of international monitoring". *Progress in Physical Geography* 26, no. 1 (2002): 76–95.

Braithwaite, R. J., and Y. Zhang. „Relationships between interannual variability of glacier mass balance and climate". *Journal of Glaciology* 45 (2000): 456–62.

Briggs, Robin. *Witches and Neighbors: The Social and Cultural Context of European Witchcraft.* New York: HarperCollins, 1996.

Brint, Steven. „Professionals and the Knowledge Economy: Rethinking the Theory of the Postindustrial Society". *Current Sociology* 49, no. 1 (July 2001): 101–32.

Brower, Michael, and Warren Leon. The *Consumer's Guide to Effective Environmental Choices: Practical Advice from the Union of Corcerned Scientists*. New York: Three Riwers Press, 1999. Ypač įdomu dėl patarimų sprendžiant kasdienius klausimus: popieriniai ar plastikiniai maišeliai (plastikiniai), audeklas ar vienkartiniai vystyklai (vienkartiniai). Platesniais klausimais analizė ypač paini ir iliustruoja, kaip pastebėjo Wilfredas Beckermanas, sunkumus, kylančius apibrėžiant terminą „ekologinę pusiausvyrą palaikantis vystymasis".

Carson, Rachel. *Silent Spring*. Boston: Houghton Mifflin, 1962. Esu pakankamai senas, kad prisiminčiau, su kokiu jauduliu ir baime skaičiau šį įtikinantį poetišką tekstą, kai jis buvo išspausdintas pirmą kartą. Jau tada buvo aišku, kad knyga pakeis pasaulį. Bėgant laikui Carson tekste randu vis daugiau trūkumų, jis atrodo vis labiau polemiškas. Jame, šiurkščiai tariant, yra apie trečdalis tiesos ir du trečdaliai paklydimų. Carson ypač reikėtų kaltinti dėl melagingos idėjos, kad dažniausiai vėžį sukelia aplinka, skleidimo. Ši baimė kelis dešimtmečius buvo ypač plačiai paplitusi.

Castle, Terry. „Contagious Folly". In Chandler, Davidson, and Harootunian, *Questions of Evidence.*

Chandler, James, Arnold I. Davidson, and Harry Harootunian. *Questions of Evidence: Proof, Practice and Persuasion Across the Disciplines.* Chicago: University of Chicago Press, 1993.

Changnon, Stanley A., 1999 m.: „Impacts of 1997–98 El Niño–generated Weather in the United States", *Bulletin of the American Meteorological Society* 80, Nr. 9, (1999): 1819–28.

Chapin, F. Stuart, Pamela A. Matson, and Harold A. Mooney. *Principles of Terrestrial Ecosystems Ecology*. New York: Springer–Verlag, 2002. Aiškesnis ir su daugiau techninių detalių nei dauguma ekologinių tekstų.

Chase, Alston. *In a Dark Wood: The Fight over Forests and the Myths of Nature*. New Brunswick, N.J.: Translation Publishers, 2001. Būtina paskaityti. Ši knyga – istorija apie konfliktą dėl Šiaurės Vakarų miškų, liūdna ir pribloškianti istorija. Autorius, buvęs filosofijos profesorius, yra vienas iš nedaugelio, rašančių apie aplinkosaugą, parodantis, kokia menka idėjų nauda: iš kur jos kyla, kokie būna jų padariniai istorijos tėkmėje ir galų gale kokių padarinių galime sulaukti dabar. Chase aptaria tokias sąvokas kaip „slėpininga laukinės gamtos vizija" ir „gamtos pusiausvyra" ir mokslo, ir filosofijos požiūriu. Jis nepaiso visuotinai priimtų bukagalviškų pažiūrų, kurias vadina „Kalifornijos kosmologija". Knyga ilga ir kartais šiek tiek raizgli, bet ypač praturtinanti.

Chase, Alston. *Playing God in Yellowstone: The Destruction of America's First National Park*. New York: Atlantic, 1986. Būtina perskaityti. Be abejonės, pirmoji ir aiškiausia nuolat besikeičiančių aplinkosauginių įsitikinimų kritika, parodanti ir praktines tų įsitikinimų pasekmes. Šitą blaivų pasakojimą apie šimtmetį trukusį klaidingą Jeloustouno, pirmojo nacionalinio parko, tvarkymą reiktų perskaityti kiekvienam, kuris įsivaizduoja, jog žinome, kaip valdyti laukinės gamtos plotus. Chase'o tekstas kai kuriose dalyse šiek tiek užgaulus, bet, mano žiniomis, niekur rimtai nediskutuotas.

Chen, L., W. Zhu, X. Zhou, and Z. Zhou, „Characteristics of the heat island effect in Shanghai and its possible mechanism". *Advances in Atmospheric Sciences* 20 (2003): 991–1001.

Choi, Y., H. – S. Jung, K. – Y. Nam, and W. – T. Kwon, „Afjusting urban bias in the regional mean surface temperature series of South Korea, 1968–99". *International Journal of Climatology* 23 (2003): 577–91.

Christianson, Gale E. *Greenhouse: The 200–Year Story of Global Warming*. New York: Penguin, 1999.

Chylek, P., J. E. Box, and G. Lesins. „Global Warming and the Greenland Ice Sheet.“ *Climatic Change* 63 (2004): 201–21.

Comiso, J. C. „Variability and Trends in Antarctic Surface Temperatures from *in situ* and Satelite Infrared Measurements.“ *Journal of Climate* 13 (2000): 1674–96.

Cook, Timothy E. *Governing with the News: The News Media as a Political Institution.* Chicago: University of Chicago Press, 1998.

Cooke, Roger M. *Experts in Uncertainty.* New York: Oxford University Press, 1991.

Davis, Ray Jay, and Lewis Grant. *Weather Modification Technology and Law.* AAAS Selected Symposium. Boulder, Col.: Westview Press, Inc., 1978. Tik besidomintiems istorija.

Deichmann, Ute. *Biologist under Hitler*, vert. Thomas Dunlap. Cambridge, Mass.: Harward University Press, 1996. Sudėtinga struktūra, sukrečiantis turinys.

Doran, P. T., J. C. Priscu, W. B. Lyons, J. E. Walsh, A. G. Fountain, D. M. McKnight, D. L. Moorhead, R. A. Virginia, D. H. Wall, G. D. Clow, C. H. Fristen, C. P. McKay, and A. N. Parsons. „Antarctic Climate Cooling and Terrestrial Ecosystem Response.“ *Nature* 415 (2002): 517–20.

Dörner, Dietrich. *The Logic of Failure: Recognizing and Avoiding Error in Complex Situations.* Cambridge, Mass.: Perseus, 1998. Kas trukdo žmonijai sėkmingai tvarkytis natūralioje aplinkoje ir kitose sudėtingose sistemose? Su savo nepatvirtintomis nuomonėmis prisijungia daugybė mokslingų galvų. Pažinimo psichologas Dörneris atlieka eksperimentus ir randa atsakymą. Naudodamas sudėtingų sistemų kompiuterinius modelius, jis kviečia intelektualus pagerinti situaciją. Dažnai protai ją pablogina. Tie, kurie prieš imdamiesi veiksmų surenka pakankamai tinkamos informacijos, nuolat mokosi ir peržiūri progresą, dažnai pataiso savo kursą. Tie, kurie tvirtai įsikibę

klaidingų teorijų, veikia pernelyg skubotai, nepataiso eigos ir, kai nepavyksta, kaltina kitus. Dörneris daro išvadą, kad mūsų nesėkmės valdant sudėtingas sistemas nereiškia jokio prigimtinių gebėjimų trūkumo. Greičiau jau tai atspindi netikusius mąstymo įpročius ir tinginystę.

Dowie, Mark. *Losing Ground: American Environmentalism at the Close of the Twentieth Century. Cambridge*, Mass.: MIT Press, 1995. Buvęs „Motinos Džouns" leidėjas daro išvadas, kad JAV aplinkosaugos judėjimas prarado aktualumą dėl kompromisų ir kapituliacijos. Gerai parašytas, bet menkai pagrįstas dokumentais, šis kūrinys yra įdomiausias dėl perteikiamo mąstymo: bekompromisės pozicijos, retai nurodančios, kokie sprendimai tiktų. Dėl tokio požiūrio ir išvadų tekstas iš esmės nėra mokslinis, bet dėl to tik įdomesnis.

Drake, Frances. *Global Warming: The Science of Climate Change*. New York: Oxford University Press, 2000. Šią puikiai parašytą koledžo studentams skirtą apžvalgą gali skaityti bet kuris susidomėjęs skaitytojas.

Drucker, Peter. *Post–Capitalist Society*. New York: Harper Business, 1993.

Eageton, Terry. *Ideology: An Introduction*, New York: Verso, 1991.

Edgerton, Robert B. Sick Societies: *Challenging the Myth of Primitive Harmony*. New Tork: Free Press, 1992. Puiki suvestinė įrodymų, ginčijančių idėją apie „taurųjį laukinį", kurioje svarstoma, ar kultūros perima netinkamus prietarus ir praktikas. Autorius daro išvadą, kad taip elgiasi visos kultūros. Tekstas taip pat užsipuola dabar madingą akademinę idėją apie „nesąmoningus" problemų sprendimus – neva primityviosios kultūros gyvena ekologiškai, net jei atrodo, kad yra švaistūniškos ir destruktyvios. Edgertonas ginčija, kad nieko panašaus – primityvios kultūros tikrai *yra* švaistūniškos ir destruktyvios.

Edwards, Paul. N., and Stephen Schneider. „The 1995 IPCC Report: Broad Consensus or „Scientific Cleansing"?" EcoFable/Ecoscience 1, no. 1 (1997): 3–9. Energingi argumentai apginti 1995 m. Beno Santerio *IPCC* pranešimo pakeitimus. Tačiau straipsnis susitelkia ties dėl to kilusiais ginčais ir detaliai nenušviečia tekste padarytų pakeitimų. Taigi tekste pasakojama apie ginčą nepaaiškinant jo esmės.

Einarsson, Þorleifur. *Geology of Iceland.* Vert. Georg Douglas. Reykjavík: Mal og menning, 1999. Tikrai vienas aiškiausių kada nors parašytų geologinių tekstų. Autorius yra Islandijos universiteto geologijos profesorius.

Etheridge, D. M., et al. „Natural and antropogenic changes in atmospheric CO_2 over the last 1000 years from air in Antarctic ice and firn." *Journal of Geophysical Research* 101 (1996): 4115–28.

Fagan, Brian. *The Little Ice Age: How Climate Made History 1300–1850.* New York: Basic Books, 2000. Mūsų patyrimą klimato atžvilgiu riboja mūsų gyvenimo trukmė. Praeities klimato kaitos mastas vargiai kam nors suvokiamas. Ši išskirtinai gerai rašančio archeologo knyga išaiškina, kiek šilčiau ar šalčiau buvo per pastaruosius tūkstančius metų.

Feynman, Richard. *The Character of Physical Law.* Cambridge, Mass.: MIT Press, 1965. Feynmanas pateikia pavyzdžių, kokios trapios yra fizikos idėjos, palyginus su saldžiu ir klampiu tokių sričių kaip ekologija ar klimato tyrimai, subjektyvumu.

Finlayson–Pitts, Barbara J., and James N. Pitts, Jr. *Chemistry of the Upper and Lower Atmosphere: Theory, Experiments, and Applications.* New York: Akademic Press, 2000. Aiškus tekstas, kurį gali skaityti kiekvienas, turintis gerą bendrąjį išsilavinimą.

Fisher, Andy. *Radical Ecopsychology: Psychology in the Service of Life.* Albany, N. Y.: State University of New York Press, 2002.

Stulbinantis psichoterapeuto tekstas. Mano nuomone, visiems pasaulio stebėtojams sunkiausia yra nustatyti, ar jų įžvalga yra tikra ir įrodoma, ar ji yra paprasčiausia vidinių jausmų projekcija. Knyga teigia, jog tas nesvarbu. Beveik visas tekstas – nepatvirtintos nuomonės apie žmogaus prigimtį ir mūsų tarpusavio sąsajas su gamtos pasauliu. Ši anekdotiška, egoistiška ir visiškai tautologiška knyga – stulbinantis nežabotos fantazijos pavyzdys. Čia vienas tų tekstų, kuriame jausmai pateikiami kaip faktai.

Flecker, H., and B. C. Cotton. „Fatal bite from octopus." *Medical Journal of Australia 2* (1955): 329–31.

Forrester, Jay W. *Principles of Systems.* Waltham, Mass.: Wright–Allen Press, 1971. Kurią nors dieną Forresteris pagarsės kaip vienas geriausių dvidešimtojo amžiaus mokslininkų. Jis – vienas pirmųjų ir tikrai įtakingiausių tyrinėtojų, kompiuteriu modeliavusių sudėtingas sistemas. Jis atliko novatoriškus tyrimus: nuo aukštų technologijų korporacijos elgesio iki miestų renovacijos. Jis vienas pirmųjų pateikė užuominas, kaip sunku valdyti sudėtingas sistemas. Jo darbai pirmieji įkvėpė mėginimus sumodeliuoti pasaulį, kurie galų gale virto Romos Klubo pranešimu „Augimo ribos". Bet Klubas nesuprato pagrindinių Forresterio darbus grindžiančių principų.

Forsyth, Tim. *Critical Political Ecology: The Politics of Environmental Science.* New York: Routledge, 2003. Išsamus, bet dažnai kritiškas Londono ekonomikos mokyklos aplinkosaugos ir vystymo dėstytojo aplinkosaugos ortodoksijos tyrimas. Tekste pateikiama daug svarbių įžvalgų, kurių niekur daugiau neradau, tarp jų ir apie tai, kokias pasekmes atneša *IPCC* rėmimasis vien tik kompiuteriniais modeliais (atmetant kitokius duomenis) ir kiek aplinkosaugai rūpinčių padarinių teisingai priskiriami „visuotiniams". Vis dėlto autorius pasiskolina dau-

gumą postmodernios mokslo kritikos teiginių, taigi remiasi tam tikrais mokslo „dėsniais“, nors tik nedaugelis mokslininkų suteikia jiems tą statusą.

Freeze, R. Allan. *The Environmental Pendulum: A Quest for the Truth about Toxic Chemicals, Human Health, and Environmental Protection.* Berkeley, Calif.: University of California Press, 2000. Universiteto profesorius, turintis tiesioginės darbo su toksiškomis atliekomis patirties, parašė ekscentrišką, bet labai informatyvią knygą, kurioje išsamiai aprašo savo patirtį ir požiūrį. Viena iš nedaugelio knygų, parašytų žmogaus, turinčio ne tik akademinį pagrindą, bet ir patirties „vietoje“. Jo nuomonės sudėtingos, kartais atrodo netgi prieštaringos. Bet tokia ir tikrovė.

Furedi, Frank. *Culture of Fear: Risk–taking and the Morality of Low Expectation.* New York: Continuum, 2002. Vakarų visuomenėms turtėjant ir tampant saugesnėms, ilgėjant vidutinei gyvenimo trukmei reiktų tikėtis, kad žmonės labiau atsipalaiduos, pasijaus ramesni. Tačiau nutiko priešingai: Vakarų visuomenes apėmusi panika ir isteriškas pavojaus laukimas. Šie reiškiniai stebimi visose srityse, pradedant aplinkosauga, baigiant vaikų priežiūra. Britų sociologo tekstas aiškina kodėl.

Gelbspan, Ross. *The Heat Is On: The Climate Crisis, the Cover–Up, the Prescription.* Cambridge, Mass.: Perseus, 1998. Reporteris, plačiai nušviečiantis aplinkosaugos klausimus, pristato klasikinį Paskutinio teismo dienos scenarijų. Pennas ir Telleris apie autorių kalba skatologiniais terminais.

Gilovitch, Thomas, Dale Griffin, and Daniel Kahneman, eds. *Heuristics and Biases: The Psychology of Intuitive Judgment.* Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2002. Psichologai aptaria žmonijos sprendimų, padarytų nuo šeštojo dešimtmečio pradžios, esmę. Tekstas puikiai išdėstytas ir tikrai

verta perskaityti kiekvienam, kas nori suprasti, kaip žmonės priima sprendimus ir ką galvoja apie kitų priimtus nutarimus. Visa knyga įtikinanti (nors kartais liūdinanti), o ypač įdomūs straipsniai išvardyti atskirai.

Glassner, Barry. *The Culture of Fear. New York*: Basic Books, 1999. Tikslus ir šaltakraujiškas prekeivių baime demaskavimas.

Glimcher, Paul W. *Decisions, Uncertainty, and the Brain*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2003.

Glynn, Kevin. *Tabloid Culture*. Durham, N. C.: Duke University Press, 2000.

Goldstein, William M., and Robin M. Hogarth, eds. *Research on Judgment and Decision Making*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1997.

Gross, Paul R., and Norman Leavitt. *Higher Superstition: The Academic Left and Its Quarrels with Science*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1994. Šeštoje dalyje, pavadintoje „Rojaus vartai", rasite diskusiją apie gamtosaugą šiuolaikinio postmoderniojo akademinio kriticizmo kontekste.

Guyton, Bill. *Glaciers of California*. Berkeley, Calif.: University of California Press, 1998. Knyga aiški, tikras perlas.

Hadley Center. „Climate Change, Observations and Predictions, Recent Research on Climate Change Science from the Hadley Center," December 2003. Galima surasti www.metoffice.com. Hadley Centras pristato šešiolika puslapių svarbiausių argumentų, susijusių su klimato mokslu, ir laukiančio atšilimo prognozių pagal kompiuterinius modelius. Gražiai parašyta ir iliustruota, toli pranoksta kitus klimato mokslui skirtus tinklapius. Susidomėjusiam skaitytojui parašytas puikus glaustas įvadas.

Hansen, James E., Makiko Sato, Andrew Lacis, Reto Ruedy, Ina Tegen, and Elaine Matthews. „Climate Forcings in the Indust-

rial Era." *Proceedings of the National Akademy of Sciences 95* (October 1998): 12753–58.

Hansen, James E., Makiko Sato, „Trends of Measured Climate Forcing Agents". *Proceedings of the National Akademy of Sciences* 98 (December 2001): 14778–83.

Hayes, Wayland Jackson. „Pesticides and Human Toxicity." *Annals of the New York Academy of Sciences 160* (1969): 40–54.

Henderson–Sellers, et al. „Tropical cyclones and global climate change: A post–IPCC assessment." *Bulletin of the American Meteorological Society* 79 (1997): 9–38.

Hoffert, Martin, Ken Caldeira, Grerory Benford, David R. Criswell, Chirstopher Green, Howard Herzog, Atul K. Jain, Haroon S. Kheshgi, Klaus S. Lackner, John S. Lewis, H. Douglas Lightfoot, Wallace Manheimer, John C. Mankins, Michael E. Mauel, L. John Perkins, Michael E. Schlesinger, Tyler Volk, and Tom M. L. Wigley. „Advanced Technlogy Paths to Global Climate Stability: Energy for a Greenhouse Planet." *Science 298* (1 November 2001); 981–87.

Horowitz, Daniel. *The Anxieties of Affluence.* Amherst, Mass.: University of Massachusetts Press, 2004.

Houghton, John. *Global Warming, the Complete Briefing.* Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1997. Seras Johnas yra vadovaujanti *IPCC* figūra ir visame pasaulyje pagarsėjęs klimato kaitos teorijos rėmėjas. Jis pateikia aiškias visuotinių cirkuliacinių modelių prognozes dėl ateities klimato. Daugiausiai remiasi *IPCC* pranešimais, kuriuos šis tekstas susumuoja ir paaiškina. Praleiskite pirmąją dalį, kuri padrika ir miglota, priešingai nei likusi knygos dalis.

Huber, Peter, *Hard Green: Saving the Environment from the Environmentalist, a Conservative Manifesto.* New York: Basic Books, 1999. Perskaičiau daugybę knygų apie aplinkosaugą,

labai panašių ir stiliumi, ir turiniu. Ši buvo pirmoji, privertusi atsisėsti ir rimtai susikaupti. Ji ne tokia kaip kitos, kurias gali skaityti paviršutiniškai. Huberis turi inžinieriaus išsilavinimą (*MIT*) ir Harvardo teisės laipsnį. Stažavosi pas Ruthą Bader Ginsburg ir Sandrą Day O'Connor, yra konservatyvaus Manheteno Instituto bendradarbis. Jo knyga kritikuoja šiuolaikinį aplinkosauginį mąstymą ir dėl esminio požiūrio, ir dėl mokslinių teiginių. Tekstas gyvas, linksmas, informatyvus, stiprus. Gali būti sunku sekti, reikalauja išmanančio skaitytojo. Bet kiekvienas, kuris tvirtai laikosi devintajame ir dešimtajame dešimtmečiuose išsivysčiusių aplinkosaugos požiūrių, privalo atsakyti į šios knygos argumentus.

Inadvertent Climate Modification, Report of the Study of Man's Impact on Climate (SMIC). Cambridge, Mass.: MIT Press, 1971. Stulbinamai ankstyvas bandymas pamėginti sumodeliuoti klimatą ir numatyti žmogaus ir klimato tarpusavio santykį.

IPCC. *Aviation and the Global Atmosphere.* Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1999.

IPCC. *Climate Change 1992: The Supplementary Report to the IPCC Scientific Assessment.* Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1992.

IPCC. *Climate Change 1995: Economic and social Dimensions of Climate Change.* Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1996.

IPCC. *Climate Change 1995: Impacts, adaptation and Mitigation of Climate Change Scientific/Technical Analysis.* Contribution of Working Group II to the Second Assessment Report of the IPCC. Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1996.

IPCC. *Climate Change 1995: The Science of Climate Change.* Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1996.

IPCC. *Climate Change 2001. Impacts, Adaptation, and Vulnerability.* Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2001.

IPCC. *Climate Change 2001: Synthesis Report.* Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2001.

IPCC. *Climate Change 2001: the Scientific Basis.* Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2001.

IPCC. *Climate Change The IPCC Response Strategies.* Intergovernmental Panel on Climate Change. Washington, DC: Island Press, 1991

IPCC. *Emissions Scenarios.* Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2000.

IPCC. *Land Use, Land–Use Change, and Forestry.* Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2000.

IPCC. *The Regional Impact of Climate Change: An Assessment of Vulnerability.* Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1998.

Jacob, Daniel J. *Introduction to Atmospheric Chemistry.* Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1999.

Joravsky, David. *The Lysenko Affair.* Chicago: University of Chicago Press, 1970. Lengvai skaitomas šio liūdno laikotarpio įvertinimas.

Jourghin, I., and S. Tulaczyk. „Positive Mass Balance of the Ross Ice Streams, West Antarktica". *Science 295* (2002): 476–80.

Kahneman, Daniel, and Amos Tversky, leidėjai Choices, Values and Frames. Cambridge, UK: Cambridge University Press,

2000. Autoriai bando pakeisti mūsų supratimą apie žmogaus priimamus sprendimus. Aplinkosaugos judėjimo istorija iliustruojama puikiais pavyzdžiais, kaip galima priimti teigiamus sprendimus turint neadekvačios informacijos, o turint geros informacijos – visiškai prašauti pro šalį.

Kalnay, Eugenia, and Ming Cai. „Impact of Urbanization and Land–Use on Climate." *Nature 423* (29 May 2003): 528–31. „Mūsų vidutinis dvidešimt septynių šimtųjų laipsnio Celsijaus dirvos paviršiaus sušilimas dėl žemės naudojimo pasikeitimo yra bent du kartus aukštesnis už ankstesnius apskaičiavimus, pagrįstus vien urbanizacija". Vėliau autoriai praneša apie skaičiavimo klaidą, todėl vidurkis padidėja *[Nature* 23(4 September 2003): 102]. „Pataisytas vidutinis temperatūros nukrypimas dėl žemės naudojimo pokyčių yra trisdešimt penkios šimtosios Celsijaus laipsnio per šimtmetį".

Kaser, Georg, Douglas R. Hardy, Thomas Molg, Raymond S. Bradley, and Tharsis M. Hyera. „Modern Glacier Retreat on Kilimanjaro as Evidence of Climate Change: Observations and Facts." *International Journal of Climatology 24* (2004): 329–39.

Kieffer, H., J. S. Kargel, R. Barry, R. Bindschadler, M. Bishop, D. MacKinnon, A. Ohmura, B. Raup, M. Antoninetti, J. Bamber, M. Braun, I. Brown, D. Cohen, L. Copland, J. DueHagen, R. V. Engeset, B. Fitzharris, K. Fujita, W. Haeberli, J. O. Hagen, D. Hall, M. Hoelzle, M. Johansson, A. Kaab, M. Koenig, V. Konovalov, M. Maisch, F. Paul, F. Rau, N. Reeh, E. Rignot, A. Rivera, M. Ruyter de Wildt, T. Scambos, J. Schaper, G. Scharfen, J. Shroder, O. Solomina, D. Thompson, K. Van der Veen, T. Wohlleben, and N. Young. „New eyes in the sky measure glaciers and ice sheets." EOS, *Transactions, American Geophysical Union 81*, no. 265 (2000): 270–71.

Kline, Wendy. *Building a Better Race: Gender, Sexuality and Eugenics from the Turn of the Century to the Baby Boom.* Berkeley, Calif.: University of California Press, 2001.

Koshland, Daniel J. „Credibility in Science and the Press." *Science 254* (1 Nov. 1991): 629. Netinkami moksliniai pranešimai pridaro daug žalos. Dėl to nepasitenkinimą reiškia buvęs Amerikos mokslo pažangos asociacijos prezidentas.

Kraus, Nancy, Trorbjorn Malmfors, and Paul Slovic. „Intuitive Toxicology: Expert and Lay Judgements of Chemical Risks." In *Slovic*, 2000. Knygoje keliamas klausimas, ar paprasti žmonės intuityviai jaučia, kas jų aplinkai žalinga, ar, mokslininkų žodžiais tariant, jie yra intuityvūs toksikologai, ir nagrinėjama, kokia vieta priimant sprendimus turi būti skirta nepagrįstai nuomonei. Perskaitęs duomenis supratau, kad žmonės – jokie „intuityvūs toksikologai".

Krech, Shepard. *The Ecological Indian: Myth and History.* New York: Norton, 1999. Antropologas rūpestingai apžvelgia duomenis, parodančius, kad čiabuviai amerikiečiai nebuvo pavyzdingi senovės ekologai. Taip pat peržvelgiami neseni pasikeitimai ekologijos moksle.

Kuhl, Stevan. *The Nazi Connection: Eugenics, American Racism, and German Nacional Socialism.* New York: Oxford University Press, 1994.

Kuran, Timur. *Private Truths, Public Lies: The Social Consequences of Preference Falsification.* Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1995.

Landsea, C., N. Nicholls, W. Gray, and L. Avila. „Downward Trend in the Frequency of Intense Atlantic Hurricanes During the Past Five Decades." *Geophysical Research Letters* 23 (1996): 527–30.

Landsea, Christopher W., and John A. Knaff. „How Much Skill Was There in Forecasting the Very Strong 1997–98 El Niño?:

Bulletin of the American Meteorology Society 81, no. 9 (September 2000): 2017–19. Autoriai atranda, kad geriausia naudoti paprasčiausius, seniausius metodus. „Naudojant sudėtingesnius, tikroviškesnius dinaminius modelius automatiškai negauni tikroviškiausių prognozių... [Mūsų tyrimai] gali stebinti, nes pateikiama išvada, kad iš dinaminių modelių galima gana sėkmingai numatyti sezoninius *El Ninjo*, dinaminius modelius netgi galima pasitelkti sprendžiant problemą." Autoriai detaliai svarsto, kad modelio pobūdis iš tiesų nenulemia rezultatų svarumo. Nors „kartais naudojamasi tariama dinaminių *El Ninjo* prognozių sėkme kitiems tikslams... Galima netgi mažiau pasitikėti antropogeninėmis visuotinėmis studijomis dėl patirties stokos prognozuojant *El Ninjo*... Esmė ta, kad prognozavimo sėkmė kartais drastiškai pervertinama, ja piktnaudžiaujama ir kitose srityse."

Lave, Lester B. „Benefit-Cost Analysis: Do the Benefits Exceed the Costs?" In Robert W. Hahn, ed., *Risks, Costs, and Lives Saved: Getting Better Results from Regulation*. New York: Oxford University Press, 1996. Kritiška išlaidų ir gautos naudos analizė, atlikta ekonomisto, kuris remia naudotas priemones, bet pripažįsta, kad ir oponentai kartais būna teisūs.

Lean, Judith, and David Rind. „Climate Forcing by Changing Solar Radiation." *Journal of Climate 11* (December 1988): 3069–94. Kiek Saulė veikia klimatą? Šie autoriai teigia, kad pusė stebimo paviršiaus įšilimo nuo tūkstantis devyni šimtųjų metų ir trečdalis įšilimo nuo aštuntojo dešimtmečio gali būti priskirta Saulei. Bet dar liko neaiškumų. „Dabartinis nesugebėjimas tiksliai apibrėžti poveikio klimatui kintant Saulės radiacijai turi reikšmės priimant sprendimus dėl visuotinės antropogeninės kaitos, kuri turi būti nustatyta ir palyginta su natūralia klimato kaita."

LeBlank, Steven A., and Katherine E. Register. *Constant Battles.* New York: St. Martin's Press, 2003. Mitą apie tauriuosius laukinius ir praeitį kaip rojų sunku sugriauti. LeBlancas – vienas iš nedaugelio archeologų, kurie atidžiau nagrinėja praėjusių karų įrodymus ir darbuojasi peržiūrėdamas akademinius teiginius apie taikią praeitį. LeBlancas teigia, kad primityvios visuomenės kovojo nuolat ir brutaliai.

Levack, Brian P. *The Witch–Hunt in Early Modern Europe.* Second Edition. London: Longman, 1995. Šešioliktajame amžiuje išsilavinęs Europos elitas tikėjo, kad kai kurie asmenys yra sudarę sutartį su velniu. Tikėjo, kad raganos renkasi atlikti siaubingų ceremonijų, kad nakčia skraido danguje. Šių įsitikinimų pagrindu buvo kankinta nesuskaičiuojama daugybė žmonių, nužudyta nuo penkiasdešimties iki šešiasdešimties tūkstančių šalies gyventojų, daugiausia senų moterų. Tačiau žudė ir vyrus bei vaikus, o kartais (nes atrodė žiauru sudeginti vaiką) vaikus įkalindavo iki tol, kol jis arba ji bus pakankamai suaugę egzekucijai. Dauguma plačios literatūros apie raganavimą (tarp jų ir šiuolaikiniai leidiniai), mano nuomone, reikiamai nesusiremia su to laikmečio tikrove. Tas faktas, jog tiek daug žmonių buvo nužudyta dėl fantazijų – nepaisant garsių skeptikų abejonių – yra pamoka, kurią nuolat turime prisiminti. Inteligentijos nuomonė nebūtinai teisinga, nesvarbu, kiek yra ja tikinčių ar kiek laiko tie įsitikinimai gyvuoja. Ji irgi gali būti klaidinga. Tiesą sakant, netgi *labai* klaidinga. Nė akimirkai negalima to pamiršti. Nes taip vėl nutiks. Netgi nutinka.

Lilla, Mark. *The Reckless Mind: Intellectuals in Politics.* New York: New York Review of Books, 2001. Šis aštrus kaip skustuvas tekstas daugiausia dėmesio skiria dvidešimtojo amžiaus filosofams, bet pasitarnauja ir kaip priminimas apie intelektualų pastangas „pasiduoti idėjos žavesiui, leistis apakinamiems aistros ir nepastebėti despotiško idėjos potencialo".

Lindzen, Richard S. „Do Deep Ocean Temperature Records Verify Models?" *Geophysical Research Letters 29*, no. 0 (2002): 10.1029/2001GL014360. Vandenyno temperatūros pokyčiai negali būti *GMS* – kompiuterinių klimato modelių – patvirtinimu.

Lindzen, Richard S. „The Press Get It Wrong: Our Report Doesn't Support the Kyoto Treaty." *Wall Street Journal*, 11 June 2001. Ši trumpa garsaus *MIT* profesoriaus esė aptaria vieną atvejį, kai žiniasklaida klaidingai interpretavo mokslinį pranešimą apie klimatą. Tuomet Nacionalinė mokslų akademija pranešė apie klimato kaitą, prašydama plačiai paskelbti, jog ji nevyksta. Lindzenas buvo vienas iš vienuolikos to pranešimo autorių. http://opinionjournal.com/editorial/feature.html?id=95000606

Lindzen, R. S., and K. Emanuel. „The Greenhouse Effect." In *Encyclopedia of Global Change, Environmental Change and Human Society. Volume 1.* Andrew S. Goudie, ed., New York: Oxford University Press, 2002, 562–66. Kas gi yra tas šiltnamio efektas, apie kurį visi kalba, bet niekas detaliai nepaaiškina? Trumpas, aiškus apibendrinimas.

Liu, J., J. A. Curry, and D. G. Martinson. „Interpretation of Recent Antarctic Sea Ice Variability." *Geophysical Research Letters 31* (2004): 10.1029/2003GL018732.

Lomborg, Bjorn. *The Skeptical Environmentalist.* Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2002. Šiuo metu daugelis žmonių jau žino šio teksto priešistoriją. Autorius – danų statistikos specialistas ir *Greenpeace* aktyvistas, susiruošė paneigti Juliano Simono, ekonomisto, teigusio, kad baisūs aplinkos siaubai tėra pramanai ir kad pasaulis iš tikrųjų gerėja, mintis. Lomborgo nustebimui pasirodė, kad Simonas beveik niekur neklydo. Lomborgo tekstas yra glaustas, ramus, aiškus, triuš-

kina nusistovėjusias dogmas. Po publikacijos autorius patyrė nuolatinius *ad hominem* puolimus, o tai tik įrodo, kad jo išvados yra neužginčijamos jokiu rimtu moksliniu būdu. Per visą ilgą ginčą Lomborgas elgėsi pavyzdingai. Deja, jo kritikai – ne. Apskritai, elgesį su Lomborgu galima traktuoti kaip patvirtinimą, kad postmodernioji mokslo kritika tėra dar viena valdžių kova. Liūdnas epizodas mokslui.

Lovins, Amory B. *Soft Energy Paths: Toward a Durable Peace*. New York: Harper and Row, 1977. Tikriausiai pats didžiausias alternatyvios energijos gynėjas aštuntajame dešimtmetyje parašė Žemės draugams skirtą tekstą prieš branduolinę energiją. Jame toliau vystoma įtakinga esė, kurią prieš metus jis parašė *Foreign Affair* žurnalui. Rezultatų pasiekęs tekstas gali būti laikomas svarbia grandimi įvykių grandinėje ir manoma, kad nukreipė JAV kitu energetikos keliu nei Europos tautas. Lovinsas yra fizikas, taip pat Makarturo mokslinės draugijos narys.

McKendry, Ian G. „Applied Climatology." *Progress in Physical Geography* 27, no. 4 (2003): 597–606. „Nesenos studijos parodė, kad bandymas įvertinti „urbanistinį nukrypimą" ilgalaikiuose klimato duomenyse (skaičiuojant šiltnamio efekto padarinius) gali būti pernelyg supaprastintas. Šis klausimas tikriausiai ir toliau liks ginčytinas..."

Manes, Christopher. *Green Rage: Radical Environmentalism and the Unmaking of Civilization*. Boston: Little Brown, 1990. Nereikėtų praleisti.

Man's Impact on the Global Environment, Assessments and Recommendations for Action, Report of the Study of Critical Environmental Problems (SCEP). Cambridge, Mass.: MIT Press, 1970. Tekste pranašaujamas anglies dioksido lygis dutūkstantaisiais – 370 milijoninių dalių, dėl kurio dirvos paviršiaus temperatūra padidės puse laipsnio Celsijaus. Tikrieji skaičiai

yra 360 milijoninių dalių ir trys dešimtosios laipsnio Celsijaus – prognozės kur kas tikslesnės, nei sudarytos po penkiolikos metų naudojant daug galingesnius kompiuterius.

Marlar, Richard A., et.al. „Biochemical evidence of cannibalism at a prehistoric Puebloan site in southwestern Colorado. *Nature* 407,074078,07 Sept. 2000.

Martin, Paul S. „Prehistoric Overkill: The Global Model." In *Quaternary Extinctions: A Prehistoric Revolution*. Paul S. Martin and Richard G. Klein, leidėjas Tucson, Ariz.: University of Arizona Press, 1984,0354–403.

Mason, Betsy. „African Ice Under Wraps." *Nature online publicatios*, 24 November 2003.

Matthews, Robert A. J. „Facts versus factions: The use and abuse of subjectivity in scientific research." In Morris, *Rethinking Risk*, 247–82. Fizikas įrodinėja, kad „mokslininkų bendruomenei trūksta ryžto taisyti statistikos metodų klaidas, o dėl to švaistomi ištekliai bergždžiai stengiantis atkartoti tais statistikos metodais pagrįstus duomenis ir sukeliamas milžiniškas mokslinis skandalas". Knygoje taip pat spausdinamas įspūdingas stambių mokslinių projektų, paremtų tik subjektyviomis mokslininkų prielaidomis, sąrašas. Šiek tiek per ilgas, kad patikėtum mokslininko „sąžine".

Meadows, Donella H., Dennis L. Meadows, Jorgen Randers, and William W. Behrens III. *The Limits to Growth: A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind*. New York: New American Library, 1972. Gėda, kad ši knyga nebespausdinama, nes savo laiku ji buvo labai įtakinga ir nurodė daugelio sričių kryptį („nemalonią padėtį žmonijai") ateityje. Skaitydamas ją dabar apstulbsti, kokios primityvios buvo priemonės pasaulio būsenai įvertinti ir kokios neapgalvotos ateities prognozės. Dauguma grafikų neturi ašių, jie tiesiog yra techniškai atrodantys kreivių paveikslėliai. Žiūrint į praeitį, šis

tekstas paminėtinas ne tiek dėl prognozavimo klaidų, kiek dėl įkyraus, beveik isteriško tono. Išvada: „Suderinti tarptautines priemones ir įsitraukti į ilgalaikį planavimą taps būtina. Tos pastangos kviečia sujungti visų žmonių galias, kokia bebūtų jų kultūra, ekonominė sistema ar išsilavinimo lygis... Šios aukščiausios pastangos... pagrįstos esminiais tikslų ir vertybių pokyčiais individualiame, nacionaliniame ir pasauliniame lygmenyse". Ir taip toliau.

Medvedev, Zhores A. *The Rise and Fall of T. D. Lysenko*. New York: Columbia University Press, 1969. Ypatingai sunku skaityti.

Michaels, Patrick J., and Robert C. Balling, Jr. *The Satanic Gases: Clearing the Air About Global Warming*. Washington, DC: Cato, 2000. Šis skeptiškas autorius turi humoro jausmą ir puikų stilių. Neįprastai puikus grafikų naudojimas. Kato institutas yra laisvosios rinkos organizacija, pasižyminti liberalumu.

Morris, Julian, ed. *Rethinking Risk and the Precautionary Principle*. Oxford, UK: Butterworth/Heinemann, 2000. Plačios apimties kritika, kuri ginčija, pavyzdžiui, kaip prevencinis mąstymas žaloja vaikų vystymąsi.

Nye, David E. *Consuming Power*, Cambridge, Mass.: MIT Press, 1998. Amerikiečiai sunaudoja daugiau energijos *per capita* nei kokia kita šalis. Nye'as yra garsiausias JAV technologijų istorijos tyrinėtojas. Jo pateiktos išvados labai skiriasi nuo tų autorių, kurie mažiau informuoti. Šis tekstas stipriai kritikuoja deterministinį požiūrį į technologijas. Jis smarkiai abejoja *IPCC* „scenarijų" patikimumu.

Oleary, Rosemary, Robert F. Durant, Daniel J. Fiorino, and Paul S. Weiland. *Managing for the Environment: Understanding the Legal, Organizational, and Policy Challenges*. New York: Wiley and Sons, 1999. Labai reikalingas vadovas, kuriame kartais per daug aprėpiama, bet per mažai detalizuojama.

Ordover, Nancy. *American Eugenics: Race, Queer Anatomy, and the Science of Nationalism. Minneapolis*, Minn.: University of Minnesosta Press, 2003. Stulbinančio turinio, trikdančios struktūros, sudėtinga skaityti, bet bekompromisė knyga. Eugenikos judėjimu autorius kaltina ir kairiuosius, ir dešiniuosius, tiek praeityje, tiek šiomis dienomis.

Pagels, Heinz R. *The Dream of Reason: Computers and the Rise of the Sciences of Complexity*. New York: Simon and Schuster, 1988. Kompleksiškumo tyrimas pristato nors ir ne naują, bet tikrą mokslo revoliuciją. Šiai nuostabiai knygai jau šešiolika metų, parašyta ji tada, kai ši revoliucija buvo jaudinanti ir nauja. Pagalvotum, jog šešiolika metų – pakankamas laiko tarpas, kad suprastum kompleksiškumą bei nelinijinę dinamiką ir peržiūrėtum aplinkosaugos aktyvistų mąstymą. Bet akivaizdu, nieko panašaus neįvyko.

Park, Robert. *Voodoo Science: The Road from Foolishness to Fraud*. New York: Oxford University Press, 2000. Autorius yra fizikos profesorius ir Amerikos fizikų draugijos direktorius. Jo knyga ypač praverčia diskusijoje apie „mirties srautus“, tai yra apie tai, ar ryšio linijos sukelia vėžį. Autorius į tokią diskusiją buvo įtrauktas kaip skeptikas.

Parkinson, C. L. „Trends in the Lenght of the Southern Ocean Sea-Ice Season, 1979–99.“ *Annals of Glaciology 34* (2002): 435–40.

Parsons, Michael L. *Global Warming: The Truth Behind the Myth*, New York: Plenum, 1995. Skeptiška medicininių ir sanitarinių mokslų profesoriaus, taigi ne klimato mokslininko atlikta duomenų apžvalga. Pašaliečio atlikta duomenų analizė.

Pearce, Fred, „Africans go back to the land as plants reclaim the desert.“ *New Scientist 175* (21 September 2002): 4–5.

Penn and Teller. *Bullshit!* Laidų serijos. Gyvas, linksmas nusistovėjusios išminties ir idėjų puolimas. Ypač juokingas epizodas,

kuriame jauna moteris aplinkosaugininkė įkalbinėja pasirašyti peticiją uždrausti „divandenilio monoksidą" (geriau žinomą kaip vanduo). „Divandenilio monoksidas, – aiškina moteris, – randamas ežeruose ir upėse, jis lieka ant vaisių ir daržovių juos nuplovus, jis verčia jus prakaituoti...", – ir žmonės pasirašo. Kitame epizode apie šiukšlių perdirbimą aiškiai trumpai išdėstoma, kas šioje praktikoje gerai, ir kas blogai.

Pepper, David. *Modern Environmetalism: An Introduction.* London: Routledge, 1996. Prijaučiančio stebėtojo detaliai išvardytos daugybė aplinkosaugos filosofijos krypčių. Drauge su visiškai kitokiu Douglaso ir Wildavsky'io veikalu ši knyga paaiškina, kodėl skirtingos grupės laikosi visapusiškai nesuderinamų požiūrių į gamtą ir kodėl taip sunku tikėtis kompromisų tarp šių grupių. Taip pat iš šios knygos paaiškėja, kokiu mastu aplinkosauginiai požiūriai persmelkia įsitikinimus apie tai, kokia turėtų būti žmonija. Autorius yra geografijos profesorius ir rašo gerai.

Petit, J. R., J. Jouzel, D. Raynaud, N. I. Barkov, J.–M. Barnola, I. Basile, M. Bender, J. Chappelaz, M. Davis, G. Delaygue, M. Delmotte, V. M. Kotlyakov, M. Legrand, V. Y. Lipenkov, C. Lorius, l. Pepin, C. Ritz, E. Saltzman, and M. Stievenard. „1999. Climate and atmospheric history of the past 420,000 years from the Vostok ice core, Antarctica." *Nature 399:* 429–36.

Pielou, E. C. *After the Ice Age: The Return of Life to Glaciated North America.* Chicago: University of Chicago Press, 1991. Nuostabi knyga, pavyzdinė. Aiškina, kaip grįžo gyvybė prieš dvidešimt tūkstančių metų atsitraukus ledynams ir kaip mokslininkai analizavo duomenis, atvedusius prie tokių išvadų. Ir kartu puikiai primenama, kaip dramatiškai pasikeitė mūsų planeta per geologiškai neseną praeitį.

Ponte, Lowell. *The Cooling*. Englewood, N. J.: Prentice-Hall, 1972. Labiausiai išgirta aštuntojo dešimtmečio knyga, įspėjanti apie artėjantį ledynmetį. (Viršelio klausimas: „Ar kitas ledynmetis jau prasidėjo? Ar išgyvensime?") Yra ir skyrius apie tai, kaip galėtume pakeisti visuotinį klimatą, kad išvengtume perdėto atšalimo. Tipiška ištrauka: „Paprasčiausiai negalime rizikuoti ir mėginti išvengti šios galimybės tiesiog ją ignoruodami. Negalime rizikuoti nieko neveikdami. Tie mokslininkai, kurie teigia, kad atsidūrėme klimato nestabilumo periode [t. y. nenuspėjamumo] veikia neatsakingai. Požymiai, kad mūsų klimatas netrukus pasikeis į blogiausią pusę, yra pernelyg aiškūs, kad būtų pagrįstai ignoruojami". (237 psl.).

Pritchard, James A. *Preserving Yellowstone's Natural Conditions: Science and the Perception of Nature*. Lincoln, Neb.: University of Nebraska Press, 1999. Pasakojimas apie tai, kaip elniai vapičiai pakeitė arealą. Taip pat lygių neturintis pavyzdys.

Pronin, Emily, Carolyn Puccio, and Lee Rosh. „Understanding Misunderstanding: Social Psychological Perspectives." In Gilovitch, et al., 636–65. Ramus tyrimas apie žmonių nesutarimus.

Rasool, S. I., and S. H. Schneider. „Atmospheric Carbon Dioxide and Aerosols: Effects af Large Increases on Globale Climate." *Science* (11 July 1971): 138–41. Aštuntajame dešimtmetyje atlikto tyrimo, teigiančio, kad žmonių įtaka lemia klimato atšalimą, o ne atšilimą, pavyzdys. Autoriai teigia, kad didėjantis anglies dioksido kiekis nepakels temperatūros tiek, kiek ją sumažins aerozoliai. „Padidinus aerozolių naudojimą tik keturis kartus visame pasaulyje, koncentracija gali tapti pakankama, kad paviršiaus temperatūra sumažėtų net keturiais su puse Kelvino laipsniais... Manoma, jog tiek pakaktų sukelti ledynmetį".

Raub, W. D., A. Post, C. S. Brown, and M. F. Meier. „Perennial ice masses of the Sierra Nevada, California." *Proceedings of the International Assoc. of Hydrological Science*, no. 126 (1980): 33–34. Cited in Guyton, 1998.

Reference Manual on Scientific Evidence, Federal Judiciak Center. Washington, DC: US Government Printing Office, 1994. Po ilgai trukusio piktnaudžiavimo federalinis JAV teismas priėmė detalius nuostatus dėl įvairių rūšių mokslinių liudijimų ir mokslinių įrodymų priimtinumo. Šiame leidinyje 634 puslapiai.

Reiter, Paul, Cristopher J. Tomas, Peter M. Atkinson, Simon I. Hay, Sarah E. Randolph, David J. Rogers, G. Dennis Shanks, Robert W. Snow, and Andrew Spielman. „Global Warming and Malaria: A Call for Accurancy." *Lancet 4*, no. 1 (June 2004).

Rice, Glen E., and Steven A. LeBlanc, eds. *Deadly Landscape*. Salt Lake City, Utah: University of Utah Press, 2001. Dar daugiau įrodymų apie nesantaikos pilną žmonijos praeitį.

Roberts, Leslie R. „Counting on Science at EPA." *Science 249* (10 August 1990): 616–18. Svarbus trumpas pranešimas apie tai, kaip *EPA* vertina riziką. Savaime suprantama, ji elgiasi taip, kaip nori publika, o ne taip, kaip skelbia *EPA* ekspertai. Kartais, nors ir ne visada, tai yra blogai.

Roszak, Theodore. *The Voice of the Earth*. New York: Simon and Scuster, 1992. Rozakas dažnai atsiduria tarp vadovaujančių naujuose socialiniuose judėjimuose, o čia jis pateikia ankstyvą įžvalgą apie psichologijos ir ekologijos mišinį, kuris šiuo metu plačiai plinta, nors ir neturi objektyvaus pagrindo. Nepaisant nieko, ekopsichologija tapo kelrodžiu žibintu daugelio žmonių sąmonėse, ypač tų, kurie neturi mokslinio išsilavinimo. Mano paties asmeniniu požiūriu, šis judėjimas išreiškia šiuolaikinės

visuomenės nepasitenkinimo projektavimą (perkėlimą) į gamtos pasaulį, kuris tiek menkai teištirtas, kad gali pasitarnauti puikiausiu projekcijos ekranu. Visi turėtume prisiminti gana stačiokišką Richardo Feynmano požiūrį: „Iš daugybės patyrimų turėtume pasimokyti, kad bet kokia filosofinė intuicija apie tai, kaip elgsis gamta, yra klaidinga".

Russell, Jeffrey B. *A History of Witchcraft, Sorcerers, Heretics and Pagans*. London: Thames and Hudson Ltd., 1980. Kad nepamirštume.

Salzman, Jason. *Making the News: A Guide for Activists and Non-Profits*. Boulder, Col.: Wesview Press, 2003.

Santer, B. D., K. E. Taylor, T. M. L. Wigley, T. C. Johns, P. D. Jones, D. J. Karoly, J. F. B. Mitchell, A. H. Oort, J. E. Penner, V. Ramaswamy, M. D. Schwarzkopf, R. J. Stoufer, and S. Tett. „A Search for Human Influences on the Thermal Structure of the Atmosphere." *Nature* 382 (4 July 1996): 39–46. „Tikriausiai [temperatūra laisvojoje atmosferoje kinta] iš dalies dėl žmogaus veiklos, nors išlieka nemažai neaiškumų, ypač susijusių su vidutiniais natūralaus kintamumo skaičiavimais". Praėjus metams po *IPCC* pareiškimo tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt penktaisiais, kada aiškiai išskirtas žmogaus poveikis klimatui, ši kelių *IPCC* mokslininkų medžiaga reiškia žymiai daugiau abejonių dėl tokio tvirtinimo.

Schullery, Paul. *Searching for Yellowstone: Ecology and Wonder in the last Wilderness*. New York: Houghton Mifflin, 1997. Autorius ilgai dirbo miškų tarnyboje, todėl švelniau nei kiti atsiliepia apie įvykius Jeloustoune.

Scott, James. C. *Seeing Like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed*. New Haven, Conn.: Yale University Press, 1998. Ypatinga ir įdomi knyga, primenanti mums, kaip retai akademinis mąstymas būna tikrai naujoviškas.

Shrader-Frechette, K. S. *Risk and Rationality: Philosophical Foundations for Populist Reforms*. Berkeley, Calif.: University of California Press, 1991.

Singer, S. Fred. *Hot Talk, Cold Science: Global Warming's Unfinished Debate*. Oakland, Calif.: Independent Institute, 1998. Singeris vienas akivaizdžiausių visuotinio atšilimo skeptikų. Atsistatydinęs aplinkos mokslų profesorius, užimantis ne vieną valdžios postą, tarp jų Palydovinės orų tarnybos direktoriaus bei Atmosferos ir kosmoso mokslų centro direktoriaus, daug kvalifikuočiau gina savo požiūrį, nei pripažįsta jo kritikai, dažniausiai bandantys pavaizduoti jį tarsi kokį ekscentrišką nukvakėlį. Ši knyga – tik septyniasdešimt dviejų puslapių storio, o skaitytojas gali spręsti pats.

Slovic, Paul, ed. *The Perception of Risk*. London: Earthscan, 2000. Slovicas įtakingai pabrėžė, kad „pavojaus" koncepcija sujaukia ne tik ekspertų požiūrius, bet taip pat visos populiacijos jausmus ir baimes. Demonstracijose populiarios nuomonės nukreipiamos priimant politinius sprendimus. Aš užimu dar griežtesnę poziciją. Manau, kad neišprusimą reikia tvarkyti lavinimu, o ne beprasmišku ar švaistūnišku reguliavimu. Deja, įrodymai teigia, kad per daug iššvaistome ramindami klaidingas ar antraeiles baimes.

Stott, Philip, and Sian Sullivan, eds. *Political Ecology: Science, Myth and Power*. London: Arnold, 2000. Daugiausia dėmesio kreipiama į Afriką. Dabar Stottas išėjęs į pensiją, jis sąmojingas ir tvarko šmaikštų skeptišką internetinį dienoraštį.

Streuker, D. R. „Satellite-measured growth of the urban heat island of Houston, Texas." *Remote Sensing of Environment 85* (2003): 282–89. „Nuo 1987 m. iki 1999 m. vidutinė dirvos paviršiaus temperatūra naktį Hjustono šilumos saloje padidėjo 0,82±0,10 °C".

Sunstein, Cass R. Risk and Reason: Safety, Law, and the Environment. New York: Cambridge University Press, 2002. Teisės profesorius tiria svarbius aplinkosaugos klausimus, remdamasis išlaidų ir gautos naudos analize, ir daro išvadą, jog reikia naujų mechanizmų reguliavimui įvertinti, jei norime atsitraukti nuo dabartinio „isterijos ir aplaidumo" būsenos, kurioje agresyviai tvarkome antraeilius pavojus ignoruodami daug svarbesnius. Detalus skyrius apie arseno lygius ypač daug atskleidžia tam, kas nori suprasti sunkumus, kai racionalus reguliavimas susiduria su smarkiai politizuotu pasauliu.

Sutherland, S. K., and W. R. Lane. „Toxins and mode of envenomation of the common ringed or blue–banded octopus". *Medical Journal Australia 1* (1969): 893–98.

Tengs, Tammo O., Miriam E. Adams, Joseph S. Plitskin, Dana Gelb Safran, Joana E. Siegel, Milton C. Weinstein, and John D. Graham. „Five hundred life-saving interventions and their cost effectiveness." *Risk Analysis 15,* no. 3 (1995): 369–90. Harvardo visuomenės sveikatos mokykla kai kurių sluoksnių, t. y. dešiniosios pakraipos institucijų, yra ignoruojama. Bet jos įtakingas ir trikdantis tyrimas Harvardo rizikos analizės centrui apie reguliavimų įkainius neginčytinas. Jis įrodo, kad diduma reguliavimo pastangų iššvaistoma veltui, atima daug laiko.

Thomas, Keith. *Man and the Natural World: Changing Attitudes in England 1500–1800.* New York: Oxford University Press, 1983. Ar aplinkosaugos nuostatos yra mados reikalas? Thomaso nuostabaus kūrinio skyriai pakeičia požiūrį į gamtą: iš pavojingos vietos ji virsta pagarbos vertu subjektu, o galų gale – elito estetų pamėgta laukine gamta.

Thompson, D. W. J., and S. Solomon. „Interpretation of Recent Southern Hemisphere Climate Change." *Science 296* (2002): 895–99.

Tommasi, Mariano, and Kathryn Lerulli, eds. *The New Economics of Human Behavior*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1995.

US Congress. *Final Report of the Advisory Committee on Weather Control*. United States Congress. Hawaii: University Press of the Pacific, 2003.

Victor, David G. „Climate of Doubt: The imminent collapse of the Kyoto Protocol on global warming may be blessing in disguise. The treaty's architecture is fatally flawed." *The Sciences* (Spring 2001): 18–23. Victoras yra Užsienio ryšių tarybos narys ir anglies emisijos kontrolės šalininkas, teigiantis, kad „apdairumas reikalauja kontroliuoti šiltnamio dujų augimą, bet Kioto sutartis yra kelias į niekur".

Viscusi, Kip. *Fatal Tradeoffs: Public and Private Responsibilities for Risk*. New York: Oxford University Press, 1992. Pradėkite nuo trečiojo skyriaus.

Viscusi, Kip. *Rational Risk Policy*. Oxford: Clarendon, 1998. Autorius – teisės profesorius ir Harvardo ekonomistas.

Vyas, N. K., M. K. Dash, S. M. Bhandari, N. Khare, A. Mitra, and P. C. Pandey. „On the Secular Trends in Sea Ice Extent over the Antarctic Region Based on OCEANSAT–1 MSMR Observations." *International Journal of Remote Sensing* 24 (2003): 2277–87.

Wallack, Lawrence, Katie Woodruff, Lori Dorfman, and Iris Diaz. *News for a Change: An Advocate's Guide to Working with the Media*. London: Sage Publications, 1999.

Weart, Spencer R. *The Discovery of Global Warming*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2003.

West, Darrell M. *The Rise and Fall of the Media Establishment*. New York: Bedford/St. Martin's Press, 2001.

White, Geoffrey M. *Identity Through History: Living Stories in a Solomon Islands Society*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1991.

Wigley, Tom. „Global Warming Protocol: CO_2, C and Climate Implications.“ *Geophysical Research Letters 25*, no. 13 (1 July 1998): 2285–88.

Wildavsky, Aaron. *But Is It true? A Citizen's Guide to Environmental Health and Safety Issues*. Cambridge: Harvard University Press, 1995. Politikos mokslų ir viešosios politikos profesorius Berklyje skatina savo studentus tyrinėti svarbiausius aplinkosauginius klausimus: *DDT*, alaro, Lav kanalo, asbesto, ozono skylės, visuotinio atšilimo, rūgščių liūčių. Knyga yra puikiausias šaltinis išsamesnei diskusijai apie šiuos klausimus. Pavyzdžiui, dvidešimt penkis puslapius autorius skiria *DDT* uždraudimo istorijai, dvidešimt puslapių – alarui ir t.t. Wildavsky'is daro išvadą, kad beveik visi aplinkosauginiai teiginiai yra arba neteisingi, arba smarkiai perdėti.

Wildavsky, Aaron. *Searching for Safety*. New Brunswick, N. J.: Transaction, 1988. Jei trokštame saugios visuomenės ir saugaus gyvenimo, kaip turėtume elgtis? Kupinas puikaus humoro industrinės visuomenės saugumo strategijų tyrimas. Remdamasis duomenimis iš plataus disciplinų spektro, Wildavsky'is teigia, kad sugebėjimas greitai atstatyti jėgas yra geresnė strategija nei laukimas, nors laukimo strategijos (tokios kaip išankstinio numatymo arba prevencijos principas) iškelia socialinį elitą virš paprastų žmonių.

Winsor, P. „Arctic Sea Ice Thickness Remained Constant During the 1990s.“ *Geophysical Research Letters 28*, no. 6 (March 2001): 1039–41.

Crichton, Michael

Cr47 Baimės būsena : romanas / Michael Crichton; iš anglų kalbos vertė Teresė Aleknavičiūtė ir Giedrė Tartėnienė. – 3-ioji patais. laida. – Kaunas : Obuolys [i.e. MEDIA INCOGNITO, 2010]. – 766, [2] p.

Bibliogr.: p. 736–766

ISBN 978-609-403-195-3

Gal mums tik atrodo, jog gyvename laisvame ir nesuvaržytame pasaulyje? Gal jis jau seniai atsidūrė baimės ir nepasitikėjimo gniaužtuose? Gal visos kalbos apie šviesesnę ateitį tėra spėlionės? Ar tikrai šyla mūsų planetos klimatas? Ar Antarktidoje išties tirpsta ledynai? Ar aplinkosauga – toks jau nekaltas žaidimas? Kas stengiasi visus įbauginti? Daugybė mįslių ir teorijų... Intriguojantis siužetas ir neslūgstanti įtampa...

UDK 820(73)-3

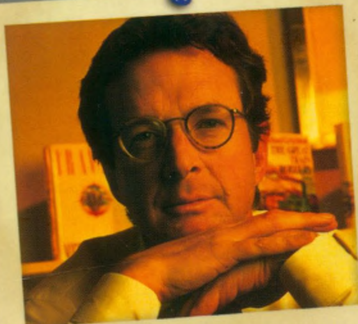
Michael Crichton
BAIMĖS BŪSENA

Iš anglų kalbos vertė
Teresė Aleknavičiūtė ir *Giedrė Tartėnienė*
Viršelį kūrė *Andrius Morkeliūnas*
Maketavo *Alma Liuberskienė*

48 sp. l. Užsakymas Nr.
Išleido OBUOLYS®
(OBUOLYS yra registruotas leidybinis ženklas,
kurį pagal sutartį naudoja UAB MEDIA INCOGNITO)
Butrimonių g. 9, LT-50220 Kaunas
knygos@obuolys.lt | www.obuolys.lt

Spausdino spaustuvė
PRINT IT
Gamyklos g. 27, LT-96155 Gargždai
Tel. (8 46) 42 03 00, info@print-it.eu

Keistomis aplinkybėmis Paryžiuje miršta jaunas fizikas, vos spėjęs smalsiai nepažįstamajai pademonstruoti neįprastą mokslinį eksperimentą...
Malaizijos džiunglėse paslaptingas pirkėjas įsigyja specialiai jam pagamintus sudėtingus įrenginius...
Vankuveryje išnuomojamas nedidelis povandeninis laivas, skirtas tyrimams Naujojoje Gvinėjoje...
O slaptasis agentas Tokijuje bando išsiaiškinti, kaip visa tai susiję.

Technologinio trilerio tėvas.
- *Newsweek*

Jei Danas Brownas – religinio trilerio tėvas, Stephenas Kingas – siaubo romanų karalius, Johnas Grishamas – teisinių detektyvų meistras, tai **Michaelas Crichtonas** (1942–2008) yra tos pačios A lygos rašytojas, sujungęs jų visų talentą ir išradęs *technotrilerį*. Kas yra *technotrileris*? **M. Crichtonas** itin domisi technologijų naujovėmis ir sugeba organiškai įpinti gausias savo tyrimų žinias į sudėtingą detektyvinį siužetą. Taip skaitytojai gauna aukščiausio lygio pramogą ir gausybę tikros, įdomios informacijos. Vienas populiariausių pasaulio rašytojų, kurio romanai išversti į 36 kalbas, taip pat buvo diplomuotas antropologas, Harvardo universiteto medicinos mokslų daktaras. Beje, 2002-aisiais jo vardu (*Chrichtonsaurus bohlini*) pavadinta... naujai aptikta dinozaurų rūšis!